

SRMKA

SERAMİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ THE JOURNAL OF CERAMIC RESEARCH

SAYI/ ISSUE 6
2024

e-ISSN: 2687-5683

www.srmka.com

**SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Editörler / Editors

Doç. Dr. Mehmet Ali YILMAZ
Doç. Dr. H. Ertuğ ERGÜRER

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants

Doç. Dr. Cüneyt ÖZ
Hüseyin DÜLGER
Hüseyin Burak ÇÜMEN

Yazım ve Dil Editörü

Spelling and Language Editor
Doç. Dr. Hüseyin AKSOY

Yabancı Dil Editörü / Foreign Language Editor

Serap YILMAZ

Redaktör / Redactor

Ayşe TATAR YILDIZ
Dr. Murat KARAKOÇ

Dizgi / Layout

Hüseyin DÜLGER

Bilişim / IT

Aytekin KARABEKTAŞ

Dergimize gelen tüm makaleler, bilimsel etiğe uygunluk yönünden ön kontrol aşamasında İntihal programı ile denetlenmektedir.

Yayın Kurulu/

Editorial Board

Prof. Dr. Ayşe Tuba ÖKSE, Kocaeli Ü.
Prof. Dr. Aynur ÖZFIRAT, Artuklu Ü.
Prof. Dr. Bahadır DUMAN, Pamukkale Ü.
Prof. Dr. Billur TEKKÖK KARAÖZ, Başkent Ü.
Prof. Dr. Dirk Paul MIELKE, Freie U.
Prof. Dr. Janoscha KREPPNER, Münster U.
Prof. Dr. Jeroen POBLOME, Ku Leuven U.
Prof. Dr. Ilia PALAGUTA, Stieglitz
State Academy of Art and Design
Prof. Dr. Kaan İREN, Muğla Sıtkı Koçman Ü.
Prof. Dr. Paul REYNOLDS, Barcelona U.
Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ, İstanbul Ü.
Dr. Pavol HNILA, Freie U.

Bilimsel Danışma Kurulu / Scientific Advisory Board

Prof. Dr. Atakan AKÇAY, Ankara Hacı Bayram Veli Ü.
Prof. Dr. Atilla BATMAZ, Ege Ü.
Prof. Dr. Ayşegül AYKURT, Hacettepe Ü.
Prof. Dr. Beate BÖHLENDORF-ARSLAN, Philipps U.
Prof. Dr. Bilge HÜR MÜZLÜ, Süleyman Demirel Ü.
Prof. Dr. Claudia GLATZ, Glasgow U.
Prof. Dr. Çiler ÇİLİNGİROĞLU, Ege Ü.
Prof. Dr. Dirk WICKE, Goethe U.
Prof. Dr. Erkan KONYAR, İstanbul Ü.
Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI, Selçuk Ü.
Prof. Dr. Gül IŞIN, Akdeniz Ü.
Prof. Dr. G. Gürtekin DEMİR, Ege Ü.
Prof. Dr. Lale DOĞER, Ege Ü.
Prof. Dr. Mehmet IŞIKLI, Atatürk Ü.
Prof. Dr. Mehmet KAŞKA, Süleyman Demirel Ü.
Prof. Dr. Mehmet TEKOC AK, Selçuk Ü.
Prof. Dr. Mustafa BULBA, Akdeniz Ü.
Prof. Dr. Rainer M. CZICHON, Uşak Ü.
Prof. Dr. Yasemin POLAT, Ege Ü.
Prof. Dr. Y. Selçuk ŞENER, Ank. Hacı Bayram Veli Ü.
Doç. Dr. Atila TÜRKER, Ondokuz Mayıs Ü.
Doç. Dr. B. S. Alptekin ORANSAY, Anadolu Ü.
Doç. Dr. Cenker ATİLA, Sivas Cumhuriyet Ü.
Doç. Dr. Deniz SARI, Bilecik Şeyh Edebali Ü.
Doç. Dr. Eda GÜNGÖR ALPER, Dokuz Eylül Ü.
Doç. Dr. Erkan ALKAÇ, Mersin Ü.
Doç. Dr. Erkan DÜNDAR, Akdeniz Ü.
Doç. Dr. Fatma ŞAHİN, Çukurova Ü.
Doç. Dr. Gerwulf SCHNEIDER, Freie U.
Doç. Dr. Hasan UÇAR, Ege Ü.
Doç. Dr. Hatice KÖRSULU, Karamanoğlu Mehmetbey Ü.
Doç. Dr. İlkan HASDAĞLI, Trakya Ü.
Doç. Dr. Kudret SEZGİN, Hitit Ü.
Doç. Dr. Mahmut AYDIN, Batman Ü.
Doç. Dr. Mehmet Nezih AYTAÇLAR, Ege Ü.
Doç. Dr. Murat BAYAZIT, Batman Ü.
Doç. Dr. Onur ZUNAL, Ege Ü.
Doç. Dr. Sevinç GÖK İPEKÇİOĞLU, Ege Ü.
Doç. Dr. Volkan YILDIZ, Manisa Celal Bayar Ü.
Dr. Öğr. Üyesi Gulan AYZAZ, Van Yüzüncü Yıl Ü.
Dr. Öğr. Üyesi H. Asena KIZILARSLANOĞLU, Kastamonu Ü.
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ERGÜRER, Alaaddin Keykubat Ü.
Dr. Berthold EINWAG, Ludwig-Maximilians-U.
Dr. Mehmet AYZAZ, Çanakkale Onsekiz Mart Ü.
Dr. G. Mustafa KİBAROĞLU, Tübingen U.
Dr. Kristina WINTER-JACOBSEN, Copenhagen U.
Dr. Krzysztof DOMŻALSKI, Institute of Archaeology and
Ethnology Polish Academy of Sciences
Dr. Malgorzata DASZKIEWICZ, Freie U.
Dr. Philip BES, Leuven Ü.

Prof. Dr. Billur TEKKÖK KARAÖZ Armağanı

**SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Dergi Hakkında

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], Neolitik Çağ'dan, Osmanlı Dönemi sonuna kadar ithal ya da yerel üretim seramikleri ve bu seramikler ile ilişkili analogik, arkeometrik, etnoarkeolojik ve benzeri çalışmaların yayınlandığı bir dergidir. Her Aralık ayında, yılda bir sayı olarak yayımlanan dergimiz Açık Erişim Sistemi'nde uluslararası hakemli bir dergidir. Okuyucular dergideki makaleleri tam metin olarak okuyup indirebilme ve kaynak olarak gösterebilme hakkına sahip olacaktırlar. Dergiye gönderilen makalelerdeki tüm seramikler www.srmka.com sitesinde de yayınlanacaktır. Dergimize gönderilen makalelerin değerlendirilmesinde ya da yayım sürecinde bir ücret talep edilmemektedir. Dergide yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazara aittir.

Amaç

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], yüzyıllardır insanoğlunun ihtiyaçlarına ve beğenilerine göre şekillenen ve arkeolojik çalışmalarda yoğun olarak bulunan seramik malzemenin değerlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Arkeoloji, Tarih, Arkeometri ya da Sanat Tarihi branşlarında sadece seramik üzerine bir derginin Türkiye'de bulunmaması ve bu dergiyle bu boşluğun doldurulması derginin temel amaçları arasındadır. Günümüzde seramik çalışmalarının teknolojik, analitik ve arkeolojik açıdan birlikte ilerlemesi arkeologlara fayda sağlamıştır. 'Eski' seramikler, Sosyal Bilimlerin, Fen Bilimleriyle buluşması açısından bir kavşak görevi görmektedir. Yapılan çalışmaları ve edinilen tecrübeleri bir arada tutabilmek arzusu Seramik Araştırmaları Dergisi'ni yayımlama kararında etkili olmuştur. DergiPark'ta açık erişim imkânı sunulan makalelerin dergi resmi internet sitesi olan www.srmka.com sitesinde de yayınlanması ve daha geniş kesime ulaştırılması amaçlanmaktadır.

Kapsam

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA] Neolitik Çağ'dan Osmanlı Dönemi sonuna kadarki dönemin seramiklerini kapsayan bir yayın anlayışına sahiptir. Bu süreç içindeki seramiklerin üretim aşamaları, üretim teknolojisi ve üretim yerleri, kullanım amaçları ve bölgeler arası etkileşimlerinin arkeolojik, arkeometrik, etnoarkeolojik veya sanat tarihsel açıdan incelenmesi ise derginin konu kapsamındadır.

İletişim

E-posta: srmkarsder@gmail.com

Telefon: 0505 411 49 08

Adres 1: Alaaddin Keykubat Üni.
Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği
Bölümü, Alanya/TÜRKİYE

Adres 2: Ondokuz Mayıs Üni. İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Arkeoloji Bölümü, Samsun/TÜRKİYE
www.srmka.com

- ERIH PLUS
- ASOS indeks
- JOURNAL FACTOR
- EuroPub
- CiteFactor
- Scientific Indexing Services
- Infobase Index
- ISOR
- OJOP

E - Dizin

- Crossref
- RootIndexing
- General Impactfactor
- Academic Resource Index
- INDEX OF ACADEMIC DOCUMENTS

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

About to Journal

The Journal of Ceramic Research, a collection of studies on local and imported ceramics from the Neolithic Age to the end of the Ottoman period in combination with comparative archaeology, archaeometry and ethnoarchaeology, etc., was published first in 2019. The Journal of Ceramic Research, is an open access and internationally peer-reviewed journal which appears once a year, in December. The journal provides permanent access to its content, free of charge to read, download and cite for everybody. The submitted pottery is also available to everyone through www.srmka.com. There are no publication fees. All responsibilities for the published articles belong to the author.

Aim

The objective of the Journal of Ceramic Research is to contribute to the evaluation of pottery which is found in huge numbers during archaeological investigations and which met the humans' need and taste for millennia. The second aim is to fill a gap in the archaeological literature by an interdisciplinary discourse on ceramics in archaeology, history, archaeometry and art history in Turkey. Today, the simultaneous progress in ceramic studies has benefited archaeologists technologically, analytically, and archaeologically.. 'Old' ceramics are a junction point between social and physical sciences. The desire to keep the ceramic studies and experiences together affected our decision to publish the Journal of Ceramic Research. Last not least, the Journal of Ceramic Research aims to reach a wider audience with the help of DergiPark and the journal's official website, www.srmka.com, both of which offer open access opportunities..

Scope

The Journal of Ceramic Research deals with ceramics from its beginnings in the Neolithic Age until the end of the Ottoman period. Within that timespan developments in the production of pottery, different technologies, production centers, foreign influences as well as different possibilities of usage seen from archaeological, archaeometrical, ethnoarchaeological or art historical perspectives will be in the main focus of this journal.

Contact

E-mail: srmkarsder@gmail.com

Phone: 0505 411 49 08

Address 1: Alaaddin Keykubat Uni.

Faculty of Tourism, Department of
Tourism Guidance, Alanya/TÜRKİYE

Address 2: Ondokuz Mayıs Uni. Faculty
of Humanities and Social Sciences,

Department of Archaeology,

Samsun/TÜRKİYE

www.srmka.com

E - Index

- ERIH PLUS
- ASOS indeks
- JOURNAL FACTOR
- EuroPub
- CiteFactor
- Scientific Indexing Services
- Infobase Index
- ISOR
- OJOP
- Crossref
- RootIndexing
- General Impactfactor
- Academic Resource Index
- INDEX OF ACADEMIC DOCUMENTS

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

İÇİNDEKİLER
CONTENTS

Eylem ÖZDEMİR CANDUR
**Stratonikeia'dan Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Baskı Bezemeli (Fossette Ware) ve
Bezemesiz Kâseler**
Roman Imperial Bowls with and without Impressed Decoration (Fossette Ware) from Stratonikeia
ss/pp: 1-33

Funda ERTUĞRUL
Tralleis'te Ele Geçen Doğu Sigillata B II Grubuna Ait Yeni Üretimler
New Productions of the Eastern Sigillata B II Group Found in Tralleis
ss/pp: 34-70

Murat FIRAT
**Phokaia'da Roma Dönemi Seramik Üretimi: Üretim Alanları ve Buluntular Üzerine Bir
Değerlendirme**
Roman Ceramic Production in Phokaia: An Evaluation of Production Areas and Their Finds
ss/pp: 71-85

Tuğba KILIÇ
Eirenopolis'ten (Isauria/Kilikia Trakheia) Terra Sigillata Taklitleri
Imitations of Terra Sigillata from Eirenopolis (Isauria/Cilicia Tracheia)
ss/pp: 86-130

İlgın TUĞCU
Syedra Büyük Hamam'da Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri
African Red Slip Wares from the Syedra Great Baths
ss/pp: 131-159

Songül SÖZEL
Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri
Knidian African Red Slip Ware
ss/pp: 160-219

Yasemin SÖĞÜT
Mersin 34. Cadde Kazısı Roma ve Geç Antik Dönem Ticari Amphoraları
Mersin 34th Street Excavation Roman and Late Antique Period Commercial Amphorae
ss/pp: 220-251

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

İÇİNDEKİLER
CONTENTS

Canan UYSAL TEZER

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphorası Tipo-Kronolojik Değişimi
Side Port Customs Structure Typo-Chronological Change of Cilicia Type 1 Amphoras
ss/pp: 252-274

İsmail AKKAŞ

Antik Dönem'de Ticari Amphora Üretiminde Morfolojik Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik
Morphological Transformation and Sustainability In Commercial Amphora Production In Antiquity
ss/pp: 275-318

Zeynep KOÇEL ERDEM - Gülçin KARAKAŞ GÖKKAYA

Tekirdağ Ganos Dağı ve Çevresi YüzeY Araştırması Doğu Sigillataları ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri
The Eastern Sigillata Wares and Late Roman Red Slip Wares from the Survey Of Tekirdağ Ganos Mountain and Its Surroundings
ss/pp: 319-352

Emre OKAN - Safiye AYDIN

Prusias Ad Hypium Tiyatrosunda Bulunan Roma Dönemi Pişirme Kapları Üzerine Bir Ön Değerlendirme
A Preliminary Evaluation of Roman Period Cooking Pots Found at the Theater of Prusias ad Hypium
ss/pp: 353-384

Ali Akın AKYOL - Umut ALAGÖZ - Kutalmış GÖRKAY - Yusuf Kağan KADIOĞLU
Zeugma Arkeolojik Alanına Ait Seramik Kandil ve Figürin) ve Toprak/Kil Örneklerde

Arkeometrik Analizler
Archaeometric Analyses of Ceramic (Lamp and Figurine) and Soil/Clay Samples from the Zeugma Archaeological Site
ss/pp: 385-407

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 28.09.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 14.12.2024
Yayın Tarihi/ Published: 30.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1557645

Makale Künyesi / Citation: Eylem, Ö. C. (2024). Stratonikeia'dan Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Baskı Bezemeli (Fossette Ware) ve Bezemesiz Kâseler, SRMKA 6, 1-33.

STRATONIKEIA'DAN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ'NE AİT BASKI BEZEMELİ (FOSSETTE WARE) VE BEZEMESİZ KÂSELER

ROMAN IMPERIAL BOWLS WITH AND WITHOUT IMPRESSED DECORATION (FOSSETTE WARE) FROM STRATONIKEIA

Eylem ÖZDEMİR CANDUR*

Özet

Karia bölgesinin iç kesimlerindeki Stratonikeia antik kenti, Yatağan Ovası'nda oldukça stratejik bir alan üzerine, Kadıkulesi Tepesi'nin kuzey eteklerine konumlanmaktadır. Bu kentte, Tunç Dönemi'ne ait kalıntılar ele geçirilmiştir ve kurulduğu dönemden terk edildiği tarihe kadar her zaman önemini koruyan bir yerleşim alanı olmuştur. Bu bağlamda, antik kentin tarihsel sürecini kesintisiz olarak takip edebileceğimiz en önemli arkeolojik kanıtların başında seramik buluntuları gelmektedir. Kazılarda bilimsel yöntemlerle toplanan seramikler, doğru değerlendirildiği zaman kent içerisindeki yapıların kullanım işlevlerine, ticari ve ekonomik ilişkilerine, sosyo-kültürel yapısına ve günlük hayat ile ilgili kapsamlı verileri anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çalışmanın konusunu oluşturan seramikler, dış gövde yüzeyine baskı tekniğiyle yapılmış çeşitli bezeme motifleri bulunan kâse örnekleridir. Bu kâselerin hamur-astarı, formu ve tipolojik özellikleri ile bezeme repertuarı esas alınarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Stratonikeia'ya ait örneklerin form gruplarının saptanması ve tipolojik özelliklerinin detaylı sunulmasının yanı sıra, kâselerde görülen bezeme repertuarının çeşitliliği ilk kez bu çalışmada detaylı olarak ele alınmıştır. Bezemenin çeşitliliği ve uygulandığı nedeniyle kâse örnekleri diğer seramik örnekleri arasında dikkati hemen üzerine çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Stratonikeia, Roma İmparatorluk Dönemi, Baskı bezeme, Kâse, Seramik.

Abstract

The ancient city of Stratonikeia in the interior of the Caria region is located on the northern skirts of Kadıkulesi Hill on a very strategic area in the Yatağan Plain. This city, from which remains dating back to the Bronze Age have been recovered, has always been a settlement area that preserved its importance from the time it was founded until the time it was abandoned. Ceramic finds are the most important archaeological evidence that we can follow the historical process of the ancient city without interruption. The ceramics collected by scientific methods during the excavations, when evaluated

* Doktora Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Denizli, TÜRKİYE, E-mail: eozdemir111@posta.pau.edu.tr / ozdemireylem15@gmail.com, ORCID: [0000-0002-5156-6747](https://orcid.org/0000-0002-5156-6747)

correctly, help us to understand the functions of the buildings in the city, their commercial and economic relations, socio-cultural structure and comprehensive data on daily life. The ceramics that constitute the subject of the study are examples of bowls with various decorative motifs made with the printing technique on the outer body surface. These bowls have been classified on the basis of their paste-lining, form, typological characteristics and decorative repertoire. In addition to the determination of the form groups and the detailed presentation of the typological characteristics of the Stratonikeia examples, the diversity of the decorative repertoire seen on the bowls is discussed in detail for the first time in this study. Due to the diversity and application of the decoration, the bowls immediately attract attention among other ceramic examples.

Keywords: Stratonikeia, Roman Imperial Period, Fossetta Ware, Bowl, Ceramics

Giriş

Muğla ili, Yatağan ilçesi, Eskişehir Mahallesi'nde yer alan Stratonikeia, Karia Bölgesi'nin iç kısmında bulunan antik kentlerden birisidir¹. Sahip olduğu stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca ulaşım kolaylığı sayesinde önemini hep korumuştur. Yatağan Ovası'ndaki bu kent, kuzeyde Çine Çayı vasıtasıyla Alabanda ve Alinda antik kentlerinden sonra Menderes Irmağı'na, güneyde ise Pisye üzerinden Idyma ile birlikte Gökova Körfezi'ne ulaşan bir yol ağına sahiptir. Doğuda Hyllarima antik kenti güzergahı takip edilerek Aphrodisias, sonrasında Attuda üzerinden Lykos Vadisi'ne, batıda ise Keramos, Halikarnassos ve Iasos gibi liman kentlerine ulaşım sağlandığı bilinmektedir². İç Karia'da olmasına rağmen kıyı kesimlerindeki kentler ile de yol bağlantısı olması Stratonikeia'nın böylelikle önemini artırmıştır. Kadıkulesi Tepesi'nin kuzey yamaçları üzerine ve devamındaki düz alana konumlanan kentte³, en erken buluntular ve kalıntılar Tunç Dönemi'ne tarihlenmektedir⁴. Stratonikeia, Hellenistik Dönem içerisinde, Seleukos, Ptolemaios ve Rodos hanedanlığı arasında sürekli el değiştirmiştir. Kentte, anıtsal formda olan Gymnasion ve Tiyatro yapıları MÖ 2. yüzyılda inşa edilmiştir⁵. Hellenistik Dönem yapılarının yanı sıra Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait hamam, latrina, caddeler, ara sokaklar, kuzey şehir kapısı ve nymphaeum gibi yapılar da tespit edilmiştir. Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde Stratonikeia'da ciddi bir imar faaliyetinin gerçekleştirildiği ve atılımın özellikle MS 2. yüzyılda arttığı bilinmektedir⁶.

¹ Yatağan-Milas karayolu kentin kuzey ve kuzeybatı bölümünden geçmektedir.

² Söğüt 2015, 1.

³ Stratonikeia antik kenti veya yakın çevresinin, Hititler Dönemi'nde "Atriya", Klasik dönem öncesinde "Khrysaoris", daha sonrasında "Idrias" ve "Hekatesia" olarak adlandırılmıştır. MÖ 3. yüzyılın 2. çeyreğinde Seleukos Kralı I. Antiokhos tarafından, eşine atfedilerek kentin adı "Stratonikeia" olarak değiştirilmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise Hadrianus ve Antoninus Pius zamanında (MS 117-161) kısa bir süre için kentin isminin "Hadrianoupolis" olduğu bilinmektedir. Kentin diğer isimleri için bkz. Herodotos V, 118; Strabon XIV, II, 25; Magie 1950, 995-996; Aydaş 2012, 61-64; Söğüt 2013, 614; Söğüt 2019, 27

⁴ Söğüt 2013, 606-608; Oğuzhanoglu 2015, 9-10; Söğüt 2019, 17, Söğüt 2020, 488-490, Fig.2; Söğüt vd. 2022, 196, 217, Lev.1, 1.

⁵ Söğüt 2020, 492.

⁶ Stratonikeia'da Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki mimari anlamdaki bu imar faaliyetinin artmasına paralel olarak seramiklerin üretim ve çeşitliliğinde de bir zenginlik olduğu söylenebilir.

MS 3. yüzyılda da yeni yapı inşasının devam ettiği ancak Hıristiyanlığın resmi din olarak MS 325 yılında kabul edilmesinden sonra kentte yeni bir dini, siyasi ve ekonomik süreç başlamıştır. Roma İmparatorluk ve öncesine ait bazı yapıların fonksiyonunun değiştirilmesi, var olan mimari elemanların buldukları yerde veya başka alanlara taşınarak yeniden işlevlendirilerek kullanıldığı görülmüştür. MS 5-6. yüzyılda bu süreç en üst seviyeye ulaşmıştır ve MS 7. yüzyılın ilk yarısından sonra kentte olasılıkla deprem ve ekonomik nedenlerle bir gerileme ve küçülme gerçekleşmiştir⁷. Kentte, MS 10. yüzyılın başlarına kadar devam eden küçülme⁸, MS 11-12. yüzyıl içerisinde yeniden bir hareketlenme ve seramik verilerin tespit edilmesiyle yaşamın küçük ölçekli de olsa devam ettiğini göstermektedir. Stratonikeia'da Beylikler Dönemi'ne ait verilerin MS 13. yüzyıldan sonra arttığı ve hatta anıtsal yapılardan Menteşe Beyliği Dönemi cami, hamam ve diğer sivil yapılardan örnekler burada bulunmaktadır. Osmanlı Dönemi'ndeki kent, eski kalabalık nüfuzlu halini almıştır ve dini, ticari ve sivil yapıların yoğun olarak görüldüğü bu dönemde Eskişehir, Cumhuriyet Dönemi'nde ise Eskişehir olarak isimlendirilerek terk edilmeden günümüze kadar kullanım görmüştür⁹. Kesintisiz yaşamın devam ettiği Stratonikeia'da, ilk sistemli kazı çalışmaları 1977 yılında başlamıştır¹⁰ ve bu araştırmalar sürekli artarak devam etmektedir.

Stratonikeia'da yapılan kazı çalışmaları sonucu farklı yapılarda tespit edilmiş ve dış gövde yüzeyine baskı tekniğiyle yapılmış çeşitli bezeme motifleri bulunan kâse örnekleri bu çalışmada değerlendirilmiştir. Söz konusu kâse örnekleri Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olup üzerindeki bezemenin çeşitliliği ve uygulanışı nedeniyle diğer seramik örnekleri arasında dikkati hemen üzerine çekmektedir. Literatür araştırmasında bu kâse örnekleriyle ilgili ilk veriler P. Hellström tarafından Labraunda'da 1953'ten kalma buluntular arasından sekiz örnek ile yapılmıştır¹¹. Hellström, yayınında bu baskı bezemeli kâse örnekleri için kendine özgü bezeme türünü tanımlamayı amaçlayan "Fossette ware" isimlendirmesini kullanmıştır. Bu isimlendirme "çukur" veya "gamze" anlamına gelen, kâse üzerindeki bezeme dekorasyonun uygulanışını ifade etmektedir¹². Labraunda örnekleri üzerinde genellikle çiçek rozet ile

⁷ Söğüt 2015, 2; Söğüt 2019, 25;

⁸ MS 8. ve 9. yüzyıllara tarihlenebilen bulguların azalığı ve yerleşimin daha çok kentin kuzeydoğu bölümde yoğunlaştığını göstermektedir. Söğüt 2024, 12.

⁹ Stratonikeia'da Beylikler Dönemi ve sonrası detaylı bilgi için bkz. Söğüt 2024, 13-17, Fig. 10-15.

¹⁰ Alandaki ilk kazı çalışmaları 1977-1999 yılları arasında Yusuf Boysal başkanlığında antik kentin Kuzey Şehir Kapısı, kuzeyindeki nekropol alanı ile tiyatro, Augustus İmparatorlar Tapınağı, bouleterion ve gymnasium gibi yapılarda yürütülmüştür. Daha sonraki 2003-2006 yılları arasında M. Ç. Şahin başkanlığında araştırmalar yapılarak kentin epigrafik verileri üzerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir. 2008 yılından itibaren Stratonikeia ve çevresinde yapılan kazı çalışmaları Bilal Söğüt başkanlığında sürdürülmektedir ve günümüzde halen sistemli olarak devam ettirilmektedir. Söğüt 2019, 18.

¹¹ Hellström 1965, 39-40, Plate 15, Plate 37, 314-321.

¹² Hellström 1965, 39, dipnot 6.

damlaya benzer motiflerin damgalandığı görülmektedir. Form ve tipolojik özellikleri bakımından benzeri olmasa da süsleme ve bezeme uygulaması açısından paralellik gösteren diğer benzer seramik örnekleri, Kibyra’da KS 210 başlığı altında değerlendirilmiştir¹³. Kibyra buluntusu kâse örneklerinin de ağzın hemen altında derin yiv bulunması ve bu yivin altında bir veya iki sıra şeklinde baskı tekniğiyle bezemenin yer alması Stratonikeia örnekleriyle süsleme şekli açısından benzer olduğu söylenebilir. Ayrıca Kibyra örneklerinin MS 1. ve MS. 3 yüzyıllara tarihlendirilmesi ve bu örneklerin Geç Hellenistik Dönem malzemesinin yoğunlaştığı tabakalarda karşılaşılmadığı belirtilerek¹⁴, Stratonikeia örnekleri için verilen tarih aralığı ile de uyumludur. Söz konusu kâselere profil bakımından yakın paralellikteki en iyi örnek Atina Agorası’ndan bir kâse olduğu söylenebilir. Ancak bu kâsenin üzerinde herhangi bir dekorasyon unsuru bulunmamaktadır¹⁵.

Genel olarak Labraunda yayınlarından birkaç parça özelinde bilinen bu seramik örneklerinin, Stratonikeia buluntuları arasında sayıca fazla ele geçmesi ve farklı bezeme repertuarına sahip olması değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda Karia Bölgesi’ndeki kentlerde yayınlanmamış örneklerin varlığı şu an için net olarak bilinmemektedir. Stratonikeia seramik buluntuları arasında bu baskı bezemeli ve bezemesiz kâse örneklerinden toplamda 53 adet parça tespit edilmiştir. Genellikle ağız kenar parçası şeklinde tespit edilen bu kâselere ait tam profil örnek kentte henüz ele geçirilmemiştir. Ancak kâselere ait olabileceği düşünülen ve benzer hamur-astar özellikleri ile cidar kalınlığına sahip çok sayıda kaide örneği bulunmuştur. Bu kâse örnekleri arasından çalışma kapsamında 25 adet profil veren parça seramik değerlendirilmeye alınmıştır. Kâselerde farklı tip ağız profili, çeşitli bezeme repertuarı ve aynı seramik grubun bezemesiz form örnekleriyle birlikte değerlendirilmeye alınması tercih edilmiştir.

Stratonikeia Baskı Bezemeli (Fossette Ware) Kâseler

Literatür’de “Fossette ware” olarak tanıtılan seramik örnekleri, dış gövde yüzeyine ağzın hemen altında bir veya iki sıra şeklinde baskı tekniğiyle yapılmış farklı bezeme motifleri bulunan kâse örnekleridir. Baskı bezeme ile yapılan bu süsleme çeşidi kabın iç yüzünde kendi büyüklüğünde tümsekler oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışma kapsamındaki seramikler için “baskı bezemeli kâseler” ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir. Aynı profil özelliklerine sahip olup fakat bezeme bulunmayan kâseler ise “baskı bezemesiz kâseler” olarak isimlendirilerek

¹³ Acar 2021, 133-134, 526, Levha 76, 477-479, 527, Levha 77, 480-485.

¹⁴ Acar 2021, 135.

¹⁵ Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).

ele alınmıştır¹⁶. Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait baskı bezemeli (fossette ware) kâse örnekleri, Stratonikeia'da Roma Hamamı-1, Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru, Kuzey Cadde, Gymnasion ve Bouleuterion Bizans Yapısı olmak üzere farklı yapılarda ele geçirilmiştir. Özellikle bu baskı bezemeli kâse örneklerin kentteki buluntu dağılımı incelendiğinde Roma Hamamı-1, Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru ve Kuzey Cadde'de yoğun olarak tespit edildiği görülmektedir. Diğer alanlar olan Gymnasion ve Bouleuterion Bizans Yapısı'nda tespit edilen örneklerin kendi kullanım evresine ait olan stratigrafiye bağlı olmadığı bilinmektedir.

Stratonikeia baskı bezemeli kâselerin öncüleri veya ilham aldığı seramik örnekleri olarak Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik gruplarından 1A161 form grubu önerilebilir¹⁷. Sagalassos 1A161 form grubu örnekleri, fincan grubunda değerlendirilmiş olup üretimlerinin MS 1.yüzyılda başlamış, MS 2. yüzyılın ilk yarısında popüler kullanıldığı ve MS 4.yüzyılda üretimin sonlandığı belirtilmiştir. Bu 1A161 form grubuna ait örneklerin ağız çapı 7-19 cm, yükseklikleri 4.7- 5.9 cm, kaide çapları ise 4.2- 5.2 cm'dir¹⁸. Ağız profilinin hemen altında bir ya da ikişer yiv bulunan örneklerde, dış gövde yüzeyinde baskı ile yapılmış bezeme motifleri arasında başı ve/veya sonu noktalarla vurgulanabilen iki oval dizisi, dikey sıralanmış dar elipsler görülmektedir. Stratonikeia örneklerinin ağız ve gövde profili ile bezeme uygulanış şekli bakımından Sagalassos 1A161 örnekleri benzerdir. Ancak Stratonikeia örnekleri kâse formunda olup daha büyük boyutludur. Bununla birlikte bezeme repertuarı, çeşitliliği, astar uygulamaları ve parçaların bazılarında akıtma boya bezemenin de yapılması açısından farklıdır.

Yine Stratonikeia baskı bezemesiz kâselerin öncüleri niteliğinde olabilecek ve form açısından yakın özellikler taşıyan bezemesiz örnekler, Sagalassos 1A160 form grubudur¹⁹. Bu Sagalassos tipi bardak örneklerinin üretimi MS 1. yüzyılda başlamış, MS 4. yüzyılda son bulmuştur ve en popüler olduğu dönem MS 3. yüzyıl olarak belirtilmiştir. Ağız kenarının hafif dışa doğru yuvarlatılmış ve gövde profilinin dışbükey profilli olması form açısından Sagalassos örneklerine yakındır²⁰. Ancak baskı bezemesiz olan Stratonikeia örneklerinin ağız profillerinde farklı tiplerin yapıldığı ve astar uygulanışında Sagalassos örneklerinden ayrıldığı görülmektedir.

---

¹⁶ Stratonikeia'da şu an için toplamda 53 adet örnek tespit edilmiştir, makale kapsamında 25 adet profil veren parça seramik değerlendirmeye alınmıştır.

¹⁷ Poblome vd. 1993, 127, Figür 92; Poblome 1997, 448-449, Figür 3; Poblome 1999, 45-47, 352, Figür 16, 4, 5;

¹⁸ Özden Gerçeker 2015, 20-21, Tablo 7, 112, Tablo 62.

¹⁹ Poblome vd. 1993, 117, 127, Figür 92, 1A160; Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Figür 15, 1-10;

²⁰ Özden Gerçeker 2015, 19, Tablo 6, 111, Tablo 61.

Hamur-Astar Özellikleri

Baskı bezemeli (Lev. 1-4, 1-18) ve bezemesiz (Lev. 5, 19-25) kâse örneklerinin hamur yapısı incelendiğinde, çok yoğun oranda sarı mika, kum ve çok az oranda kireç katkılı olduğu hemen dikkati çekmektedir. Bu kâselerden sadece **Kat. No. 3** (Lev.1, 3) içerisinde ayrıca az oranda iri ve ince taneli taşçık katkısı olduğu tespit edilmiştir. Hamurları genellikle sert olup ince, gözeneksiz bir yapıya sahiptir. Değerlendirmeye alınan kâse örneklerinin hamur rengi genel olarak kırmızının farklı tonlarında olup kırmızı (2.5 YR 5/6, 2.5 YR 5/8), açık kırmızı (2.5 YR 6/6, 2.5 YR 6/8), açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4), kırmızımsı sarı (5 YR 7/6, 5 YR 6/6), pembe (5 YR 7/4, 7.5 YR 7/4) ve açık kahverengi (7.5 YR 6/4) şeklindedir. Ancak örneklerin geneline bakıldığında en yoğun hamur renginin açık kırmızı tonlarının olduğu görülmektedir (**Fig. 1**).

Bununla birlikte **Kat. No. 9** (Lev.2, 9), **10** (Lev.3, 10), **15**, **16**, ve **17** (Lev.4, 15-17) seramiklerin çekirdeğinde fırınlamayla bağlı olarak kesitlerinde renk değişimleri net olarak takip edilmektedir. Bu renk değişimi genellikle gri ve grinin birkaç ton açık ve koyusu şeklindedir ve hamurun çekirdek bölümündeki renginin bu şekilde homojen olmayışı hatalı fırınlamaya/pişmeye veya fırınlama sırasındaki problemlere işaret ettiği söylenebilir. Söz konusu bu renk değişimi, kentten diğer Erken ve Geç Roma Dönemi'ne ait yerel üretim olduğu savunulan parçalarda da görülmektedir.

Astar renkleri ise hamur renginde olduğu gibi kırmızının açık ve koyu tonlarında olup kırmızı (10 R 5/6, 10 R 5/8, 2.5 YR 5/8), açık kırmızı (2.5 YR R 6/8, 2.5 YR 6/6, 10 R 6/8, 2.5 YR 7/6), soluk kırmızı (10 R 4/4) ve koyu kırmızı (10 R 5/4)'dır. Astar renginde yoğun olarak hamur rengine göre bir derece koyu olan kırmızı tonun tercih edildiği söylenebilir (**Fig. 2**). Her iki yüzeyi de astarlanan seramiklerin yüzey dokusu hafif pürüzlü ve mattır.

Kâse örneklerinden bazılarında (**Kat. No. 3, 5, 7, 8 ve 19**) kısmen astarın dökülmesinden kaynaklı aşınmalar mevcuttur. Ayrıca **Kat. No. 24** (Lev.5, 24) örneğinin dış ağız kenarı yüzeyinde astarlama gerçekleştirilirken oluşan hava kabarcığının izi yüzeyde belirgin olarak görülmektedir (**Fig. 3**). Bununla birlikte **Kat. No. 13** (Lev.3, 13)' ün dış yüzey ağız ve ağız profilinin hemen altında kabın üretimi sırasında kalan kil artıklarının olduğu gözlemlenmiştir (**Fig. 4**). Bu örneklerin yüzey özellikleri, kentteki diğer ithal kırmızı astarlı örneklerle göre daha zayıf karakterli olduğu için hemen ayırt edilmektedir. Çünkü kâselerin yüzeyine uygulanan astarın en belirgin özelliği ince, sulu ve zayıf bir yapıda olmasıdır. Astarın, bu özelliğinden dolayı seramiklerin bazılarının yüzeyinde astar dökülmeleri ile karşılaşılması normaldir.

Stratonikeia örneklerinin hamur, astar ve yüzey özellikleri detaylı olarak bu çalışmada ele alınmıştır. Yayınlanmış Labraunda buluntu örnekleri ile karşılaştırıldığında ise Hellström, Labraunda örneklerinin kilinin devetüyü renginde, kaba ve her zaman kireçsiz olduğunu bazı örneklerde de hamurun gri renkte pişirildiğini vurgulamıştır. Yüzey dokusunun çok iyi olmadığını ve tamamen ince bir astar veya kendinden astar ile kaplanmış olduğunu belirtmiştir²¹.

Bezeme Özellikleri ve Repertuarı

Bu çalışmada ele alınan kâse örnekleri formdan ziyade ilk olarak baskı bezemeleri ile dikkati çekmektedir. Kâse örneklerinin ağız kenarının hemen altında bir veya iki yiv sırasının ardından yatay düzlemde birli, ikili veya üçlü kombinasyonlar şeklinde baskı sıraları ile süslenmiştir (Lev.1, 2; Lev.1, 4; Lev. 2, 6). Bu baskı bezeme, kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı derin veya yüzeysel olarak bombe oluştururken dış yüzeyde ise bir çukurluk yapmaktadır. Stratonikeia baskı bezemeli kâselerin bezeme repertuarı oldukça geniştir. Çünkü bu gruba ait diğer kent örneklerinde genellikle çiçek rozeti ile damgalanmış örneklerin varlığı bilinmektedir²². Ancak Stratonikeia buluntularında bezeme repertuarı çeşitli olup çiçek rozeti, farklı tür bitkisel motifler (olasılıkla yaprak?, buğday başağı ve bitki demeti vb. gibi) ve çentik motifleri şeklinde sıralanabilir²³.

Baskı bezeme kâse örneklerinde çiçek rozet motifleri daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çiçek rozet bezemenin, farklı tip ve kombinasyonlarda büyüklü küçüklü yapılması sevilen bir bezeme türü olduğunu göstermektedir (Lev.6). Bu bağlamda **Kat. No. 7** (Lev. 2, 7) örnek, tek sıra, düz birbirini belirli aralıklarla takip eden çiçek rozet motifi ile bezelidir. **Kat. No. 1, 2, 3, 4, 5, 8 ve 9** (Lev. 1-2) örnekleri simetrik bir sırayla ancak çapraz olarak yapılmıştır. **Kat. No. 6**'da (Lev. 2, 6) ise birbirini simetrik takip eden üçlü çapraz çiçek motifleri süslemesi bulunmaktadır. Bu çiçek rozetleri **Kat. No. 9**'da olduğu gibi derin ve net motifler şekilde yapıldığı gibi bazı örnekler de (**Kat. No. 4, 5 ve 8**) silik ve yüzeysel olarak yapılmıştır. Ayrıca bu bezemenin basıldığı aletten dolayı çiçek motifleri, kabın dış yüzeyinden içe doğru bir çukurluk oluşturarak üç boyutlu bir görüntü vermektedir. Stratonikeia örneklerinde

²¹ Hellström 1965, 39.

²² Hellström 1965, Plate. 15, 314-318; Henry vd. 2015, Figür 92; Henry vd. 2017, Figür 5. 3. 1, o-p.

²³ Bu çalışma kapsamında ele alınan örnekler haricinde Stratonikeia'da ele geçirilen diğer baskı bezemeli kaselerde damla ve çarkıfelek şeklinde motiflerin olduğu da tespit edilmiştir. Bu örnekler tarafınca sunulacak olan doktora tez çalışmasında detaylı olarak ele alınmıştır.

görülen çiçek rozet baskı bezemenin en yakın benzerleri Labraunda buluntuları arasında yer almaktadır ve MS 50-200 yıllarına tarihlendirilmiştir²⁴.

Baskı bezemeli kâse üzerinde görülen diğer bitkisel motifler net olarak tanımlanamasa da olasılıkla yaprak?, buğday başağı ve bitki demeti gibi baskıların olduğu söylenebilir (Lev. 7). **Kat. No. 10** (Lev. 2, 10) örneğinde çapraz olarak simetrik bir sırayla ters yönde yapılmış bitki demeti baskısı vardır. **Kat. No. 13'** de (Lev. 2, 13), **Kat. No. 10** üzerinde görülen ters bitki demeti, tek sıra, birbirini takip eden düz formda yapılmış olduğu görülmektedir. Bu şekilde benzer bezeme tiplerinin ters ve düz formda kullanılarak bezeme repertuarının çeşitlendirildiğini söylemek yanlış bir değerlendirme olmayacaktır. **Kat. No. 11** (Lev. 2, 11) kâse örneğinde bezeme birbirini takip eder şekilde tek sıra ve aralığı daha geniş olarak yapılmış yaprak/damla? motifi ile süslenmiştir. **Kat. No. 12** (Lev. 2, 12)'de ise birbirini tek sıra halinde takip eden, hafif bir yöne meyilli şekilde yapılmış buğday başağı motifine benzeyen bir bezeme tipi tercih edilmiştir.

Baskı bezemeli kâseler üzerinde bitkisel motifli örnekler dışında tek veya ikişer sıralı çentik bezemelerin olduğu da tespit edilmiştir (Lev. 8). Bu çentik bezeme uygulanan kâse örneklerinde (Lev. 4, 15-18), çentikleri sınırlayan birden fazla yiv ve bu yivlerin bazılarının üzerine bezemenin yapıldığı da görülmektedir. Yiv üzerine bir sıra şeklinde, baskı tekniğiyle yapılmış tek çentik bezeme **Kat. No. 15** (Lev. 4, 15) örneğinde görülmektedir. Ayrıca bu örnekteki çentik bezeme, birbirini takip eder şekilde simetrik olarak yapılmamıştır. Bu durumda çentik motif modelinin makara şeklinde, kabın yüzeyinde döndürülerek uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Motiflerin, hafif silindirik kesitli bir alet yardımıyla tek tek bastırılarak yapıldığı söylenebilir. Çentik bezemeyi sınırlayan yivlerin bu kâse örneklerinde yoğun olarak yapılmasının nedeni, belki de motifler yapılırken sıranın takibini sağlamak için olabilir. **Kat. No. 16, 17 ve 18** (Lev. 4, 16-18) örneklerinde ise çentik bezemenin iki sıra şeklinde, balık kılıcı ya da yatay buğday başağı formunda dizili olarak yapıldığı görülmektedir. Bu örneklerin bezeme uygulamasında **Kat. No. 16**'da bir simetri takip edilirken, diğer **Kat. No. 17 ve 18**'de çentik motiflerin kaydırılarak hatalı bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Stratonikeia örneklerinde görülen ikili sıra şeklindeki çentik baskı bezemenin yakın benzeri Sagalassos Varyant 1B191 olarak sınıflandırılan kâselerin dış gövde yüzeyinde görülmektedir. Sagalassos örneklerinde görülen bezeme tipi, Stratonikeia örneklerine göre daha yuvarlak ve geniş olarak tüm gövde yüzeyine uygulanmıştır²⁵. Baskı bezemeli Stratonikeia

²⁴ Hellström 1965, 39-40; Henry vd. 2015, Figür 92; Henry vd. 2017, Figür 5. 3. 1, o-p.

²⁵ Poblome 1999, 370-371, Figür 33-34, 2-4, 6, 9-10.

kâselerinde, çentik bezemesi ince-eğik, rulet formunda ve daha sık olarak yapılmıştır. Bezemenin genel tipi açısından Stratonikeia örnekleri ile yakın olan Sagalassos 1B191 tipi kâseler, form bakımından benzer değildir. Bu 1B191 tipi kâselerin üretimi, MS 1. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır ve MS 4. yüzyılın sonuna kadar devam ettiği bilinmektedir. Kâsenin popüler ve en yoğun kullanımı olduğu dönem MS 3. yüzyıl olarak tespit edilmiştir²⁶. Stratonikeia örneklerine en yakın bezeme tipi ve uygulandığı şu an için Sagalassos grubunda tespit edilebilmiştir.

Bu bağlamda Roma İmparatorluk Dönemi'nde Stratonikeia örneklerinin Sagalassos kâse örneklerindeki bezeme repertuarından etkilendiğini ancak ustaların kendi üsluplarını da uyguladıklarını söylemek yanlış bir yorum olmayacaktır.

Baskı bezemeli kâselerin, tüm bezeme motifleri genel olarak ağzın hemen altında oluşturulan yiv sıralarından sonra gövde dış yüzeye yapılmıştır. Yalnızca çentik bezemeli olan kâselerde (Lev. 4, 15-18) yiv sırasının sayıca fazla olduğu, bezemeyi sınırlandıran şekilde ve bazen de bezemenin üzerine gelecek şekilde yapıldığı görülmüştür.

Stratonikeia baskı bezemeli kâselerin bazılarında (Lev. 2, 9; Lev. 3, 12, 14; Lev.4, 17) daldırma tekniğiyle yapılmış olan astar, iç yüzeyi tamamıyla, dış yüzeyi ise ağız kenarından başlayıp gövdenin orta kısmına kadar uzanarak akıtma boya bezemesi oluşturmuştur. Bu akıtma boya bezemesi genel olarak kabın dış astarına kontrast oluşturacak şekilde uygulanmış olduğu görülmektedir.

Kat. No. 19- 25 (Lev. 5, 1-25) örnekleri, çalışma kapsamında baskı bezemesiz kâseler olarak değerlendirilmeye alınmıştır. Baskı bezemeli kâselerde olduğu gibi herhangi bir bezeme ögesi bulunmamaktadır sadece **Kat. No. 22** örneğinde akıtma boya bezemesi vardır.

Form Özellikleri

Stratonikeia'da bir seramik grubu olarak tespit edilen baskı bezemeli ve bezemesiz kâse örneklerinin tamamı parça olarak ele geçirilmiştir. Stratonikeia buluntuları arasında söz konusu kâselerden toplamda 53 adet örnek tespit edilmiştir, makale kapsamında 25 adet profil veren parça seramik değerlendirilmeye alınmıştır. Seramiklerin dağılımı şu şekildedir; baskı bezemeli 17 örnek, baskı bezemesiz 7 örnek, 1 örnekte kaide parçası olarak belirlenmiştir. Genellikle ağız kenar parçası şeklinde tespit edilen bu kâselere ait tam profil örnek kentte henüz ele geçirilmemiştir.

---

²⁶ Poblome 1999, 306.

Literatür araştırmasında bu kâselerin diğer kentlerdeki yayınlanmış tam profil örneği ile de karşılaşılmamıştır. Labraunda buluntuları da Stratonikeia örnekleri gibi ağız kenar ve gövde parçası olarak ele geçirilmiş ve yayınlanmıştır. Ancak 2023 yılı Hyllarima kazı çalışmalarında, kentin doğu kapısının doğusunda yer alan kaya oygu mezar içerisindeki kline üzerinde bu baskı bezemeli çiçek rozetli kâse örneği tam profil olarak tespit edilmiştir²⁷. Kısa, küçük boyutlu bir halka kaide ile sonlanan bu kâsenin formu artık net olarak bilinmektedir. Stratonikeia baskı ve baskı bezemesiz kâselere ait olabileceği düşünülen ve ağız kenar parçalarıyla benzer hamur-astar özellikleri ile cidar kalınlığına sahip çok sayıda küçük alçak halka kaide örneğinin varlığı kentte bilinmekteydi. Fakat kâselerin kesin profil özelliklerinin bilinmemesi ve kentte tam profil örneğinin tespit edilmemesi net olarak ifade etmemizi engellemekteydi. Hyllarima buluntusu tam profil kâse örneği dikkate alındığında, söz konusu Stratonikeia'daki kaidelerin bu kâselere ait olabileceği kesinleşmiştir (Lev. 3, 14).

Baskı bezemeli ve baskı bezemesiz olarak iki grupta değerlendirmeye alınan kâse örnekleri genel özellikleriyle aynı form grubuna aittir. Tipolojik olarak incelendiğinde kâselerin ağız profillerinde ve boyutlarında küçük farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Öncelikle baskı bezemeli kâselerin (Lev. 1-4, 1-18) tipolojik özellikleri incelendiğinde ağız çapları 11-25 cm, cidar kalınlıkları 0,2-0,4 cm, kaide çapı ise 3.9 cm'dir. Genel olarak düz veya içe meyilli olarak yuvarlatılmış ağız profiline sahip olup ağızdan gövdeye geçişte hafif bir içbükey profil görülmektedir. Kâselerin dışbükey küresel gövde profili, hafif bir eğimle dibe doğru daralarak küçük halka kaide ile sonlanmaktadır. **Kat. No. 1-4** (Lev.1, 1-4) kâselerin ağız kenar profili içte ve dışta yuvarlatılarak oldukça kalın ve kütsel tasarlanmıştır. Ayrıca bu **Kat. No. 1-4** örneklerin gövdesindeki yuvarlak profil diğer örneklere göre daha belirgindir. **Kat. No. 5-9** (Lev. 2, 5-9) örneklerinin ağız profili daha ince ve düz olup gövde yapısıyla birlikte **Kat. No. 1-4** örneklerine göre zarif bir görünüme sahiptirler. Diğer **Kat. No. 10-18** (Lev. 3-4, 10-13, 15-18) kâselerin ise ağız kenarı yuvarlatılarak hafif dışa dönük olarak yapılmıştır. Baskı bezemeli kâse örneklerin genel formu itibariyle dışbükey gövde profili tüm örneklerde aynı olsa da ağız kenarında belirgin farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Ele geçirilen baskı bezemeli örnekler tipolojik açıdan incelendiğinde diğer baskı bezemesiz kâselere göre boyut olarak daha büyüktür ve derinliği fazladır.

²⁷ 44. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu'nda "Wallarima/Hyllarima 2023" isimli sunumda Doç. Dr. Bekir ÖZER tarafından bu kâse örneği sunulmuştur. Bu çalışmada Hyllarima buluntusu tam profil kâse örneğini yayınlamama izin veren Doç. Dr. Bekir ÖZER'e ve tam profil örneğin ortaya çıkarılmasında emeği geçen tüm Hyllarima ekibine çok teşekkür ederim.

Stratonikeia baskı bezemeli kâseler, genel tipolojik özellikleri açısından Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik grubundan Tip IA161 bardakları ile yakın benzerliktedir²⁸ ve belki de üretim için ilham aldığı form grubudur. Yalnızca Stratonikeia örnekleri daha büyük boyutlu ve derindir. Hamur-astar özellikleri, bezeme repertuarı ve tipi açısından farklılıklar olsa da form bakımından Sagalassos buluntuları en yakın örneklerdir diyebiliriz. Sagalassos örnekleri MS 1-3. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir. Bu kâselerin birebir diğer benzerleri Stratonikeia'ya yakın olan Labraunda ve Hyllarima yerleşimlerinde tespit edilmiştir. Benzer örneklerin tarihlendirme kriterine göre Labraunda buluntuları Hellström tarafından MS 1.-3. yüzyıl²⁹ aralığına, yine Labraunda'da farklı buluntu alanlarında ortaya çıkarılmış olan benzer kâse örnekleri MS 50-200 tarihlerine verilmiştir³⁰. Hyllarima buluntusu tam profil örnek ise MS 3-7. yüzyıla tarihlendirilen kandil örnekleriyle birlikte ele geçirilmiştir.

Stratonikeia örnekleri yoğunluk bakımından Kuzey cadde, Roma Hamamı-1 ve Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru'nda sayıca fazladır³¹. Kentin bu alanlarında tespit edilen kâseler için en net tarihlendirme kriteri Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru'nda tespit edilen sikke ve farklı grup seramik örnekleriyle yapılabilmektedir. Bu alanda baskı bezemeli kâselerle birlikte MS 197-209, MS 259 ve MS 270-273 yıllarına ait 3 sikke buluntusu tespit edilmiştir³². Ayrıca alanda MS 1-2. yüzyıla ait ince cidarlı kâseler ile MS 3. yüzyılın ilk yarısına³³ tarihlendirilen ve tek bir örnek ile temsil edilen Afrika Kırmızı Astarlı seramik grubundan Form 45'e ait ağız kenar parçası tarihlendirme kriteri için kullanılacak diğer buluntulardandır. Bu bağlamda Stratonikeia örnekleri için diğer merkezlerdeki tarih önerileri ile kontekst içerisindeki tarihlendirmeler göz önüne alındığında önerilen tarih aralığı MS 1-3. yüzyılın ortaları olarak belirlenmiştir.

İkinci grup altında değerlendirilen baskı bezemesiz kâselerin (Lev. 5, 19-25) tipolojik özellikleri incelendiğinde ağız çapları 9-13 cm, cidar kalınlıkları 0,1-0,4 cm, yükseklikleri ise 2,9-7,8 cm arasında değişmektedir. Örneklerin tamamı ağız kenar – gövde parçasıdır. Bu kâselerin de kaideleri olasılıkla ilk grupta ele alınan baskı bezemeli örneklerde olduğu gibi küçük boyutlu halka kaidelerdir.

²⁸ Poblome 1997, 447-449, Figür 3.

²⁹ Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321.

³⁰ Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.

³¹ Baskı bezemeli kaseler arasında tek örnek Kat. No.7, Gymnasion yapısında tespit edilmiştir.

³² Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru içerisinde tespit edilen 20SRH1-LK-S03, 20SRH1-LK-S01 ve 20SRH1-LK-S04 kod numaralı sikke buluntuları tarihlendirme için kullanılmıştır.

³³ Atina Agorası: Hayes 2008, 219, Fig.31, 974; Ephesos: Ladstätter 2005, 356, Taf.206, K901.

Baskı bezemesiz kâseler tipolojik açıdan incelendiğinde genel olarak baskı bezemeli kâseler ile aynı form özelliklerini taşımakta olup sadece bezeme yapılmadığı için farklı bir tip olarak ele almamızı gerektirmiştir. Genel olarak bu kâseler de düz veya yuvarlatılmış ağız profiline sahiptir. Ağızdan gövdeye geçişte hafif bir içbükey profil görülmekte olup dışbükey küresel gövde, dibe doğru daralarak küçük halka kaide ile sonlanmaktadır. **Kat. No. 19-20** (Lev.5, 19-20) kâselerinin ağız kenar profili içte ve dışta yuvarlatılarak oldukça kalın yapılmıştır ve cidarları diğer örneklerle göre biraz kalındır. Diğer **Kat. No. 21-25** (Lev. 5, 21-25) kâseleri ise ağız kenarı yuvarlatılarak hafif dışa dönük olarak düz yapılmıştır. Bu bezeme uygulanmayan kâse örnekleri, bezemeli örneklerle göre daha küçük boyutludur.

Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik grubundan Tip IA161 bardaklarının bezemesiz varyasyonu olarak belirtilen Tip IA160 örnekleri, Stratonikeia baskı bezemesiz kâseler ile profil özellikleri bakımından yakındır³⁴. Sagalassos örneklerinin MS 1. yüzyılda üretime başladığı ve MS 4. yüzyılın ilk yarısında son bulup, formun en yoğun üretildiği dönem de MS 3. yüzyıl olarak belirtilmiştir³⁵. Bununla birlikte baskı bezemesiz kâselerle profil bakımından yakın paralellikteki diğer bir örnek Atina Agorası'nda MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen kâsedir³⁶. Stratonikeia buluntusu baskı bezemesiz kâselerde de baskı bezemeli örneklerin tespit edildiği aynı buluntu alanlarından ele geçirilmiştir³⁷. **Kat. No. 19-25** kâseleri, baskı bezemeli örneklerin bezemesiz versiyonu olarak düşünülebilir. Bu kâse örneklerin, tipolojik özellikleri, diğer buluntu merkezlerindeki yakın örnekleri ve baskı bezemeli kâseler ile tarihlerinin örtüşmesi dikkate alındığında MS 2-3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Stratonikeia antik kentinde, Roma Hamamı-1, Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru, Kuzey Cadde, Gymnasion ve Bouleuterion Bizans Yapısı olmak üzere farklı kazı alanlarında ele geçirilmiş baskı bezemeli ve baskı bezemesiz kâse örnekleri değerlendirilmiştir. Söz konusu kâse örnekleri Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olup üzerindeki bezemenin çeşitliliği ve uygulanışı nedeniyle kentteki diğer seramik örnekleri arasında dikkati hemen üzerine çekmektedir. Bu seramikler, dış gövde yüzeyine baskı tekniğiyle yapılmış çeşitli bezeme motifleri bulunan kâse örnekleri olup aynı formun bezemesiz örneklerinin de varlığı kentteki elde edilen buluntular ile ortaya çıkarılmıştır. Genel olarak Labraunda yayınlarından birkaç

³⁴ Poblome 1997, 447-448, Figür 2.

³⁵ Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15.

³⁶ Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).

³⁷ Kat. No. 19 ve 20 örnekleri diğer kâselerden farklı olarak Bouleuterion Bizans Yapısı Mekân -4'de ele geçirilmiştir.

parça özelinde bilinen bu seramik örneklerinin, Stratonikeia buluntuları arasında sayıca fazla ele geçmesi ve farklı bezeme repertuarına sahip olması değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Ayrıca kâse örnekleri kentteki diğer seramik buluntularından formdan ziyade baskı bezemeleri ile dikkati çekmektedir.

Ağız kenarının hemen altında bir veya iki yiv sırasının ardından yatay düzlemde birli, ikili veya üçlü kombinasyonlar şeklinde baskı bezeme sıraları ile süslenmiştir (Lev.1, 2; Lev.1, 4; Lev. 2, 6). Bu bezeme, kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı derin veya yüzeysel olarak bombe oluştururken dış yüzeyde ise bir çukurluk yapmakta olduğu görülmektedir. Stratonikeia baskı bezemeli kâselerin bezeme repertuarının oldukça geniş olduğu tespit edilmiştir. Çünkü bu gruba ait diğer kent örneklerinde genellikle çiçek rozeti ile damgalanmış örneklerin varlığı bilinirken Stratonikeia buluntularında bezeme repertuarının çeşitliliği görülmektedir. Çiçek rozeti, farklı tür bitkisel motifler (olasılıkla yaprak?, buğday başağı ve bitki demeti vb. gibi) ve çentik bezemeleri bu çeşitliliğe örnek olarak sıralanabilir.

Baskı bezemeli (Lev. 1-4, 1-18) ve bezemesiz (Lev. 5, 19-25) kâse örneklerinin hamur-astar özellikleri incelendiğinde, Stratonikeia'daki diğer Roma Dönemi'ne ait yerel üretim olduğunu savunulan parçalarla aynı yapısal özellikler taşıdığı net olarak görülmektedir. Bununla birlikte çok yoğun oranda sarı mika, kum ve çok az oranda kireç katkılı olan kâselerin hamurları genellikle sert olup ince, gözeneksiz bir yapıya sahiptir. Hamur rengi genel olarak kırmızının farklı tonlarındadır ancak en yoğun hamur renginin açık kırmızı olduğu görülmektedir. Astar renkleri ise hamur renginde olduğu gibi kırmızın açık ve koyu tonlarındadır. Astar renginde yoğun olarak hamur rengine göre bir derece koyu olan kırmızı tonun tercih edildiği söylenebilir. Seramiklerin yüzey dokusu hafif pürüzlü ve mattır. Her iki yüzeye uygulanan astarın ince, sulu ve zayıf bir yapıda olmasından kaynaklı seramiklerin bazılarının yüzeyinde astar dökülmeleri ile karşılaşmıştır.

Çalışma kapsamında 25 adet profil veren parça seramik değerlendirilmeye alınmıştır. Kâselerde farklı tip ağız profili, çeşitli bezeme repertuarı ve aynı seramik grubun bezemesiz form örnekleriyle birlikte değerlendirilmeye alınması tercih edilmiştir.

Baskı bezemeli ve bezemesiz olarak iki grup altında değerlendirilen kâselerin genel formu düz veya içe meyilli olarak yuvarlatılmış ağız profiline sahip olup ağızdan gövdeye geçişte hafif bir içbükey profil görülmektedir. Kâselerin dışbükey küresel gövde profili, hafif bir eğimle dibe doğru daralarak küçük halka kaide ile sonlanmaktadır. Formun tipolojik

özellikleri irdelendiğinde kâselerin ağız profillerinde ve boyutlarında küçük farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ele alınan Stratonikeia baskı bezemeli ve baskı bezemesiz kâselerin öncüleri veya ilham aldığı seramik örnekleri olarak Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramik gruplarından 1A161 ve bezemesiz olan 1A160 formudur. Form açısından Stratonikeia kâseleri ile yakın özellikler taşıyan bu Sagalassos örneklerinin tarihlendirmeleri de uyumludur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Stratonikeia örneklerinin, Sagalassos kâse/fincan örneklerindeki form ve bezeme repertuarından kısmen etkilendiğini ancak Stratonikeialı ustaların kendi üsluplarını da uyguladıklarını söylemek yanlış bir yorum olmayacaktır.

Baskı bezemeli ve baskı bezemesiz olarak ele alınan Stratonikeia kâse örnekleri, her ne kadar farklı bölgeye ait seramik gruplarından etkilense de hamur-astar, profil özellikleri ile bezeme tipi ve uygulandığı açısından Stratonikeia'ya özgü bir seramik grubu olarak nitelendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Karia Bölgesi'nde Stratonikeia, Labraunda ve Hyllarima olmak üzere şu an için en az üç kentte varlığı bilinen bu kâselerin birebir aynı özellik ve üslup birliğinde olması bu seramik grubunun bölgenin yerel bir üretimi olabileceğini düşündürmektedir.

Stratonikeia'daki buluntu yoğunluğu, formun hem bezemeli hem de bezemesiz örneklerin kentte varlığı, kâselerin üretimi sırasında yüzeyde oluşan kalan -kil artıkları-, astarlama gerçekleştirilirken oluşan hava kabarcığının izi gibi üretime dair bulgular ile bezeme repertuarı açısından çeşitliliğe sahip olması bu seramiklerin üretimin yerinin Stratonikeia olabileceğini destekleyen en önemli veriler olarak sıralanabilir³⁸.

Stratonikeia buluntusu olan baskı ve baskı bezemesiz kâseler ile ilgili bu çalışmada yeni gözlemler ve sonuçlar ortaya konulmuştur. İleri de yapılacak olan kazılar ve bunların sonucunda ortaya çıkarılacak seramik örnekleri üzerinden yapılan yeni tespitler bu grup hakkında daha net ifadeler kurmamızı sağlayacaktır.

---

³⁸ Bu çalışma kapsamında ele alınan seramiklerin kil analiz sonuçları yapılmakta olup tarafımda hazırlanmakta olan doktora tez çalışmamda detaylı olarak sunulacaktır.

KATALOG³⁹

Kat. No: 1	Lev. /Çizim No: 1/1	Bul. No: S20.RH1-LK.PT1581.T24.K9
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru
Ölçüler: AÇ: 15 cm Y: 4.4 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral, kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8–Red), iç yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/6–Light Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini çapraz formda takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		
Sikke Buluntuları: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru içerisinde tespit edilen 20SRH1-LK-S03 (MS 197-209), 20SRH1-LK-S01 (MS 259) ve 20SRH1-LK-S04 (MS 270-273) kod numaralı sikke buluntuları tarihlendirme için kullanılmıştır.		

Kat. No: 2	Lev. /Çizim No: 1/2	Bul. No: S14.RH.PT187.T8.K1
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 15 cm Y: 5 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Kırmızımsı sarı hamuru (5 YR 7/6–Reddish Yellow), çok yoğun oranda sarı mika, mineral, kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi açık kırmızı (2.5 YR R 6/8 – Light Red), iç yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/6 – Light Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini çapraz formda takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		
Sikke Buluntuları: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru içerisinde tespit edilen 20SRH1-LK-S03 (MS 197-209), 20SRH1-LK-S01 (MS 259) ve 20SRH1-LK-S04 (MS 270-273) kod numaralı sikke buluntuları tarihlendirme için kullanılmıştır.		

Kat. No: 3	Lev. /Çizim No: 1/3	Bul. No: S08.KC.PT51.T7.K1
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 15 cm Y: 4,6 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kahverengi hamuru (7.5 YR 6/4–Light Brown), yoğun oranda sarı mika, mineral, az iri ve ince taneli taşçık, kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/6 – Red), astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Astar dış ve iç yüzeyde aşınmıştır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 4	Lev. /Çizim No: 1/4	Bul. No: S14.RH1.PT48.T6.K1
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 16 cm Y: 5 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), az oranda sarı mika, mineral, ince taneli kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi hamurunun renginde, iç yüzeyi soluk kırmızı (2.5 YR 4/2 – Weak Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		

³⁹ Kısaltmalar; Y: Yükseklik, A.Ç.: Ağız Çapı, K.Ç.: Kaide Çapı, D.Ç.: Dip Çapı, C.K.: Cidar Kalınlığı. Kil ve astar renginin belirlenmesinde Munsell Soil Color Chart (2010) renk kataloğu kullanılmıştır.

Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.
Sikke Buluntuları: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru içerisinde tespit edilen 20SRH1-LK-S03 (MS 197-209), 20SRH1-LK-S01 (MS 259) ve 20SRH1-LK-S04 (MS 270-273) kod numaralı sikke buluntuları tarihlendirme için kullanılmıştır.

Kat. No: 5	Lev. /Çizim No: 2/5	Bul. No: S09.KC.PT48.T1.K1
Bulut Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 12 cm Y: 3.4 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Pembemsi hamuru (7.5 YR 7/4–Pink), yoğun oranda sarı mika, mineral, kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/8–Red), iç yüzeyi kırmızı (10 R 5/6 –Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Astar dış yüzeyde aşınmıştır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabin iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 6	Lev. /Çizim No: 2/6	Bul. No: S09.KC.PT427.T62.K1
Bulut Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 14 cm Y: 2.5 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Pembemsi hamuru (5 YR 7/4–Pink), yoğun oranda sarı mika, mineral, az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi Açık kırmızı (2.5 YR 6/8–Light Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini çapraz formda takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabin iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 7	Lev. /Çizim No: 2/7	Bul. No: S22.GYM.C9.PT01.T1.K1
Bulut Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Gymnasion C9 Karelajı
Ölçüler: AÇ: 15 cm Y: 2.8 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/8–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi Kırmızı (10 R 5/8–Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Dış yüz astarında aşınmalar vardır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış çiçek rozet bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabin iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 8	Lev. /Çizim No: 2/8	Bul. No: S14.RH.PT40.T5.K1
Bulut Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 17 cm Y: 4.7 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6 – Light Red), çok yoğun oranda sarı ve gri mika, mineral, kireç katkılı, ince taneli, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (Dış: 10 R 5/8 – Red / İç: 10 R 5/6 - Red) astarlıdır. Pürüzlü ve mat yüzeylidir. Dış yüzeyde yoğun aşınmalar mevcuttur. Ağız kenarının hemen altında, gövde üzerinde baskı tekniğiyle yapılmış çiçek rozet bezeme yer almaktadır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 9	Lev. /Çizim No: 2/9	Bul. No: S14.RH.PT74.T7.K1
Bulut Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kâse grup 1	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 17 cm Y: 7.2 cm CK: 0.3 cm		

Stratonikeia'dan Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Baskı Bezemeli (Fossette Ware)...

Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6 – Light Red), yoğun oranda sarı ve gri mika, mineral, az oranda kireç katkıdır. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. İnce taneli, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (2.5 YR 5/8 – Red) astarlıdır. Pürüzlü ve mat yüzeylidir. Dış yüzey üzerinde akıtma boya bezeme görülmektedir ve fırınlamadan kaynaklanan renk dalgalanmaları mevcuttur. Ağız kenarının hemen altında, gövde üzerinde baskı tekniğiyle yapılmış çiçek rozet bezeme yer almaktadır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.

Kat. No: 10	Lev. /Çizim No: 3/10	Bul. No: S09.KC.PT532.T93.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Farklı çiçek bezemeli kâse grup 4	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: Y: 3.5 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Gövde parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/8–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkı, sık dokulu ve serttir. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. Her iki yüzeyi koyu kırmızı (10 R 5/4–Weak Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış bitkisel motif bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, fazla fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 11	Lev. /Çizim No: 3/11	Bul. No: S09.KC.PT754.T131.K2
Buluntu Adı: Kâse	Form: Damla bezemeli kâse grup 3	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 14 cm Y: 4 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/6–Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış yaprak/damla? bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 12	Lev. /Çizim No: 3/12	Bul. No: S09.KC.PT671.T130.K2
Buluntu Adı: Kâse	Form: Farklı çiçek bezemeli kâse grup 4	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: Y: 4.4 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Gövde parçası. Kırmızımsı sarı hamuru (5 YR 7/6–Reddish Yellow), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi açık kırmızı (2.5 YR 6/6–Light Red), iç yüzeyi kırmızı (10 R 5/8–Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. İç astar rengi, dış yüzeye akarak oluşturduğu akıtma boya bezeme vardır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış bitkisel motif bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 13	Lev. /Çizim No: 3/13	Bul. No: S20.RH1-LK.PT513.T5.K2
Buluntu Adı: Kâse	Form: Farklı çiçek bezemeli kâse grup 4	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru
Ölçüler: AÇ: 16 cm Y: 5.7 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/6–Red), iç yüzeyi kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 5/3–Reddish Brown) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Astar dış yüzeyde bezemenin etrafında biraz aşınmıştır. Dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış bitkisel motif bezemeleri bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		

Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.
Sikke Buluntuları: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru içerisinde tespit edilen 20SRH1-LK-S03 (MS 197-209), 20SRH1-LK-S01 (MS 259) ve 20SRH1-LK-S04 (MS 270-273) kod numaralı sikke buluntuları tarihlendirme için kullanılmıştır.

Kat. No: 14	Lev. /Çizim No: 3/14	Bul. No: S09.KC.PT66.T2.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Baskı bezemeli kaide	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: KÇ: 3.9 cm Y: 3.9 cm CK: 0.6 cm		
Tanım: Kaide parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), çok yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi açık kırmızı (2.5 YR 6/6–Light Red), iç yüzeyi kırmızı (10 R 5/6–Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Dış yüz astarında kırmızı akıtma boya bezeme görülmektedir (10 R 5/8–Red), Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 15	Lev. /Çizim No: 4/15	Bul. No: S09.KC.PT185.T9.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Çentik bezemeli kâse grup 2	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 11 cm Y: 3.3 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. Dış yüzeyi soluk kırmızı (10 R 4/4–Weak Red), iç yüzeyi soluk kırmızı (10 R 4/2–Weak Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış 2 sıra derin çentik bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, fazla fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 16	Lev. /Çizim No: 4/16	Bul. No: S09.KC.PT794.T140.K2
Buluntu Adı: Kâse	Form: Çentik bezemeli kâse grup 2	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 18 cm Y: 4 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/8–Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/6 –Red), iç yüzeyi kırmızimsı kahverengi (2.5 YR 5/4–Reddish Brown) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. İç yüzey astarında renk dalgalanmalı görülmektedir. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış 2 sıra derin çentik bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, fazla fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 17	Lev. /Çizim No: 4/17	Bul. No: S09.KC.PT150.T7.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Çentik bezemeli kâse grup 2	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 20 cm Y: 7.8 cm CK: 0.5 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızimsı kahverengi hamuru (5 YR 6/4–Light Reddish Brown), çok yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/6–Red), iç yüzeyi kırmızimsı kahverengi (2.5 YR 4/4–Reddish Brown) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Dış yüzey astarında ayrıca akıtma boya bezeme görülmektedir. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış 2 sıra çentik bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanişından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, fazla fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Stratonikeia'dan Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Baskı Bezemeli (Fossette Ware)...

Kat. No: 18	Lev. /Çizim No: 4/18	Bul. No: S09.KC.PT46.T1.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Çentik bezemeli kâse grup 2	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 25 cm Y: 3.9 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/6 -Light Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Hamurun çekirdek bölümü fazla fırınlanmaya bağlı grileşme / renk değişimine uğramıştır. Dış yüzeyi kırmızı (10 R 5/6-Red), iç yüzeyi koyu kırmızı (10 R 5/4-Weak Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. İç yüzey astarında siyahlaşmalar görülmektedir. Ağız kenarının hemen altında dış gövde yüzeyinde birbirini takip eder şekilde baskı tekniği ile yapılmış 2 sıra derin çentik bezemeler bulunmaktadır. Bu bezeme kil yaş iken yapıldığı için kabın iç yüzeyinde bezemenin uygulanışından kaynaklı bombe oluşmuştur. Çark yapımıdır, fazla fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 1- 3. yüzyılın ortaları		
Referans: Poblome 1997, 447-449, Figür 3; Hellström 1965, 39-40, Pl.15, 314-321; Henry vd. 2018, 275, 277-278, Fig. 5.3.1, o-p.		

Kat. No: 19	Lev. /Çizim No: 5/19	Bul. No: S10.BBY.MK04.PT28.T6.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Bouleuterion Bizans Yapısı Mekan 4
Ölçüler: AÇ: 11 cm Y: 4 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Kırmızimsı sarı hamuru (5 YR 6/6-Reddish Yellow), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/8-Red), Hafif pürüzlü ve mattır. Astar dış yüzeyde yoğun aşınmıştır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 20	Lev. /Çizim No: 5/20	Bul. No: S10.BBY.MK04.PT07.T2.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Bouleuterion Bizans Yapısı Mekan 4
Ölçüler: AÇ: 16 cm Y: 3.9 cm CK: 0.4 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızimsı kahverengi hamuru (5 YR 6/4-Light Reddish Brown), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/8-Red), Hafif pürüzlü ve mattır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 21	Lev. /Çizim No: 5/21	Bul. No: S14.RH.PT446.T19.K2
Buluntu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 9 cm Y: 4.3 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2.5 YR 6/8-Light Red), yoğun oranda sarı mika ve mineral katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi açık kırmızı (10 R 6/8-Light Red), Hafif pürüzlü ve mattır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 22	Lev. /Çizim No: 5/22	Bul. No: S20.RH1-LK.PT130.T2.K1
Buluntu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1 Lahit Koridoru
Ölçüler: AÇ: 10 cm Y: 4.6 cm CK: 0.1 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Kırmızı hamuru (2.5 YR 5/8-Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Dış yüzeyi açık kırmızı (2.5 YR 7/6-Light Red), iç yüzeyi kırmızı (10 R 5/6-Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. İç astar rengi, dış yüzeye akarak oluşturduğu akıtma boya bezeme vardır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 23	Lev. /Çizim No: 5/23	Bul. No: S14.RH.PT208.T9.K2
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Roma Hamamı-1
Ölçüler: AÇ: 11 cm Y: 3.9 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Kırmızı hamuru (2.5 YR 5/6–Red), yoğun oranda sarı mika, mineral ve az kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/8–Red), Hafif pürüzlü ve mattır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 24	Lev. /Çizim No: 5/23	Bul. No: S09.KC.PT327.T27.K1
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 12 cm Y: 2.9 cm CK: 0.3 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızimsı kahverengi hamuru (5 YR 6/4–Light Reddish Brown), yoğun oranda sarı mika, mineral ve kireç katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/6–Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

Kat. No: 25	Lev. /Çizim No: 5/25	Bul. No: S09.KC.PT304.T25.K1
Bulutlu Adı: Kâse	Form: Bezemesiz Prç. Grup 6	Bul. Yeri: Kuzey Cadde
Ölçüler: AÇ: 13 cm Y: 3 cm CK: 0.2 cm		
Tanım: Ağız kenar parçası. Açık kırmızı hamuru (2,5 YR 6/6–Light Red), yoğun oranda sarı mika ve mineral katkılı, sık dokulu ve serttir. Her iki yüzeyi kırmızı (10 R 5/6 – Red) astarlı, hafif pürüzlü ve mattır. Çark yapımıdır, iyi fırınlanmıştır.		
Tarih: MS 2-3. yüzyılın ilk yarısı		
Referans: Poblome 1997, 447-448, Figür 2; Poblome 1999, 44-45, 351, Resim 15; Robinson 1959, 46-47, Plate 8, H10 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).		

KAYNAKÇA

Acar 2021

Acar, G. (2021) Kibyra'da Yerel Seramik Faaliyetlerinin Seçilmiş Form Grupları Üzerinden Arkeolojik ve Arkeometrik Yöntemlerle İncelenmesi (MÖ.3. – MS. 3. Yüzyıllar). (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Antalya.

Aydaş 2012

Aydaş, M. (2012). "Mimar ve Heykeltıraş Thrason", B. Sögüt (Ed.), Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpana Armağan, İstanbul, 47-72.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). The Athenian Agora, Volume XXXII: Roman Pottery: Fine-ware Imports. Princeton: American School of Classical Studies at Athens.

Hellström 1965

Hellström, P. (1965). Labraunda Pottery of Classical and Later Date Terracotta Lamp and Glass, Lund.

Henry vd. 2017

Henry, O., Lowenborg, D., Marchand-Beaulieu, Fr., Tucker, G., Frejman, A. Lamesa, A., Bost, Chr., Vergnaud, B., Stojanovıć, İ., Carless-Unwinn, N., Schibille, N., Çakmaklı, Ö. D., Andersson, E. (2017). Labraunda 2016. *Anatolia Antiqua* XXV, 187-266.

Henry vd. 2018

Henry, O., Andersson, E., Blid, J., Bost, Chr., Çakmaklı, Ö. D., Carless-Unwin, N., Çimen, G., Eyigör, A., Freccero, A., Frejman, A., Georgescu, Cr., Goussard, E., Guimier-Sorbets, A.-M., Hauchart, M., Hedlung, R., Lamare, N., Lungu, V., Marchand-Beaulieu, Fr., Sitz, A., Stojanovıć, I., Vergnaud, B. (2018). Labraunda 2017. *Anatolia Antiqua* XXVI, 209-320.

Herodotos 2004

Herodotos (2004). Herodot Tarihi, (Çev. M. Ökmen), İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları.

Ladstatter 2005

Ladstatter, S. (2005). "Keramik", H. Thür (Ed.), *FiE, Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohninheit 4, Band VIII/6*, Wien: Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, 230-358.

Magie 1950

Magie, D. (1950). Roman Rule in Asia Minor to The End of The Third Century After Christ, I-II, New Jersey.

Oğuzhanoglu 2015

Oğuzhanoglu, U. (2015). "Erken Tunç Çağı'nda Straronikeia". B. Sögüt (Ed.), *Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları. Stratonikeia Çalışmaları 4*. İstanbul: Ege Yayınları, 1-11.

Özden Gerçekler 2015

Özden Gerçekler, G. S. (2015). Perge Batı Nekropolisi Dolgu Tabakasında Bulunan (Parsel 159) Sagalassos Kırmızı Astarlı Keramikleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Poblome vd. 1993

Poblome, J., Degest, R., Walkens, M. Scheltens, E. (1993). "Sagalassos Ware I. The Fine Ware". M. Waelkens (Ed.), Sagalassos I. First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991). Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 5. Leuven, Leuven University Press, 113-130.

Poblome 1997

Poblome, J. (1997). "Decorated Handles of Sagalassos red slip ware found at Site L and Roman Silver Plate", M. Waelkens-J. Poblome (Ed.), Sagalassos IV. Report on the Fifth and Sixth Excavation Campaigns of 1994 and 1995. Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae 9, Leuven, Leuven University Press, 441-468.

Poblome 1999

Poblome, J. (1999). Sagalassos Red Slip Ware. Typology and Chronology. Studies in Eastern Mediterranean Archaeology II, Turnhout, Brepols.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). Pottery of the Roman Period Cronology. The Atheneian Agora Vol. 5, New Jersey.

Söğüt 2013

Söğüt, B. (2013). "Stratonikeia'da Hellenistik Dönem Öncesi", M. Tekocak (Ed.), K. Levent Zoroğlu'na Armağan, İstanbul: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 605-623.

Söğüt 2015

Söğüt, B. (2015). "Stratonikeia'nın Yerleşim Tarihi ve Yapılan Çalışmalar", B. Söğüt (Ed.), Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları, Stratonikeia Çalışmaları 1, İstanbul: Ege Yayınları, 1-8.

Söğüt 2019

Söğüt, B. (2019). Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları. Stratonikeia Çalışmaları 5. İstanbul: Ege Yayınları.

Söğüt 2020

Söğüt, B. (2020) "Stratonikeia'da Yerleşim Tarihi ve Kentsel Doku", Olivier Can Henry-Ayşe Belgin-Henry (Ed.), Karialılar, Denizcilerden Kent Kuruculara. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 488-504.

Söğüt 2024

Söğüt, B. (2024). "Stratonikeia Yerleşmesi Üzerine Genel Değerlendirmeler", B. Akça, E. Keleş, M. Keçiş, M. Demir, M. Menekşe, A. Çandarlı Şahi, T. O. Develi (Eds.), Cumhuriyet'in 100. Yılına Armağan Muğla Tarihi Üzerine Araştırmalar, Muğla: Muğla Sıtkı Koçam Üniversitesi Yayınları, 3-21.

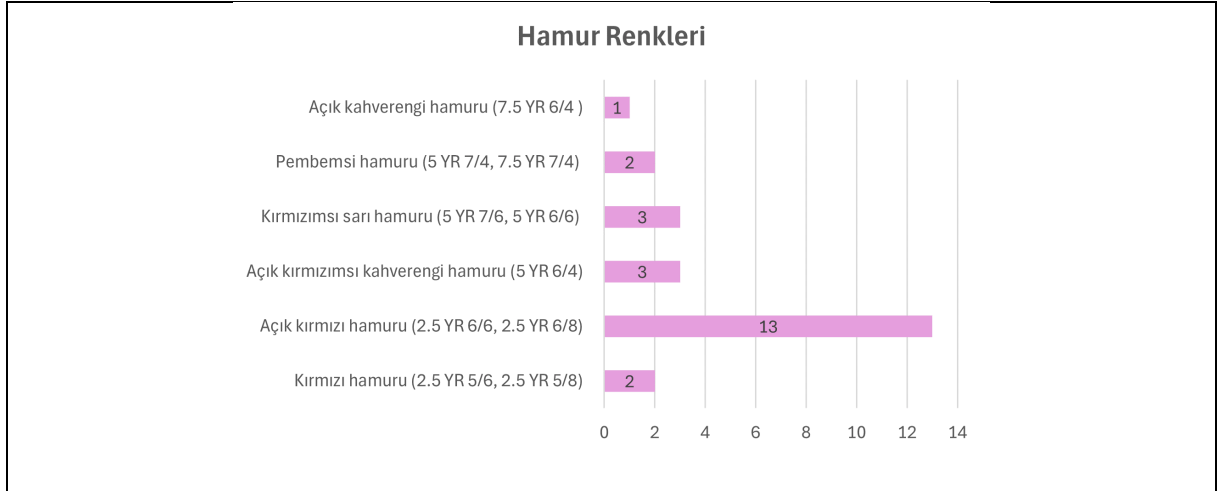
Söğüt vd. 2022

Söğüt, B., Bilgin, M., Özdemir Candur, E. (2022). Stratonikeia Kuzey Cadde Kanalizasyonunda Bulunan Bir Grup Seramiğin Ön Değerlendirmesi. *Arkhaia Anatolika* 5, 187-223.

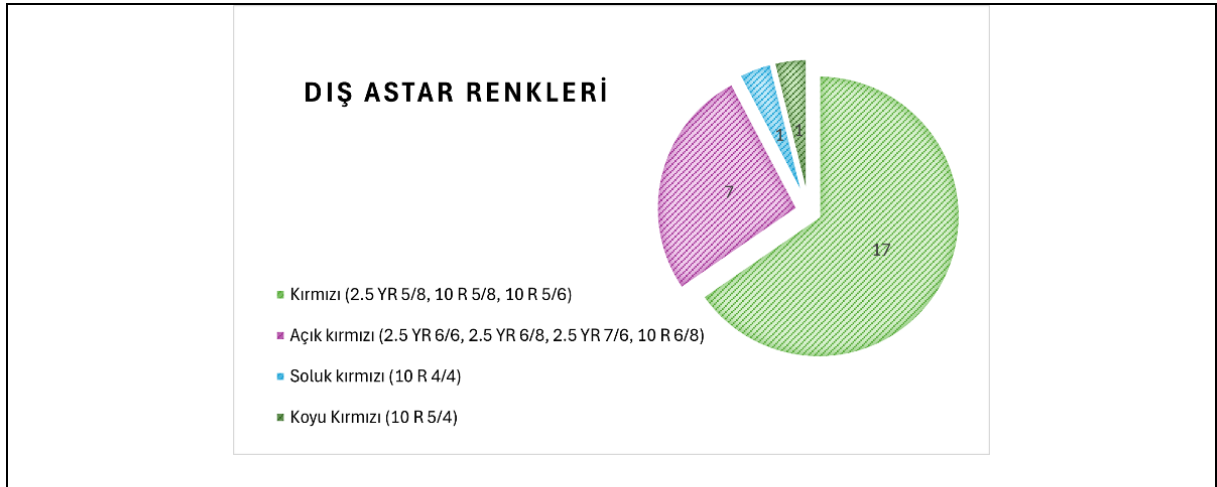
Strabon 2005

Strabon (2005). *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographica)*, Kitap: XII- XIII- XIV, (Çev. A. Pekman), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

FİGÜRLER

Fig. 1: Baskı bezemeli ve bezemesiz kâselerin hamur renk dağılımı

Fig. 2: Baskı bezemeli ve bezemesiz kâselerin dış astar renk dağılımı

Fig. 3: Kat. No. 24 örneğindeki hava kabarcık izi?

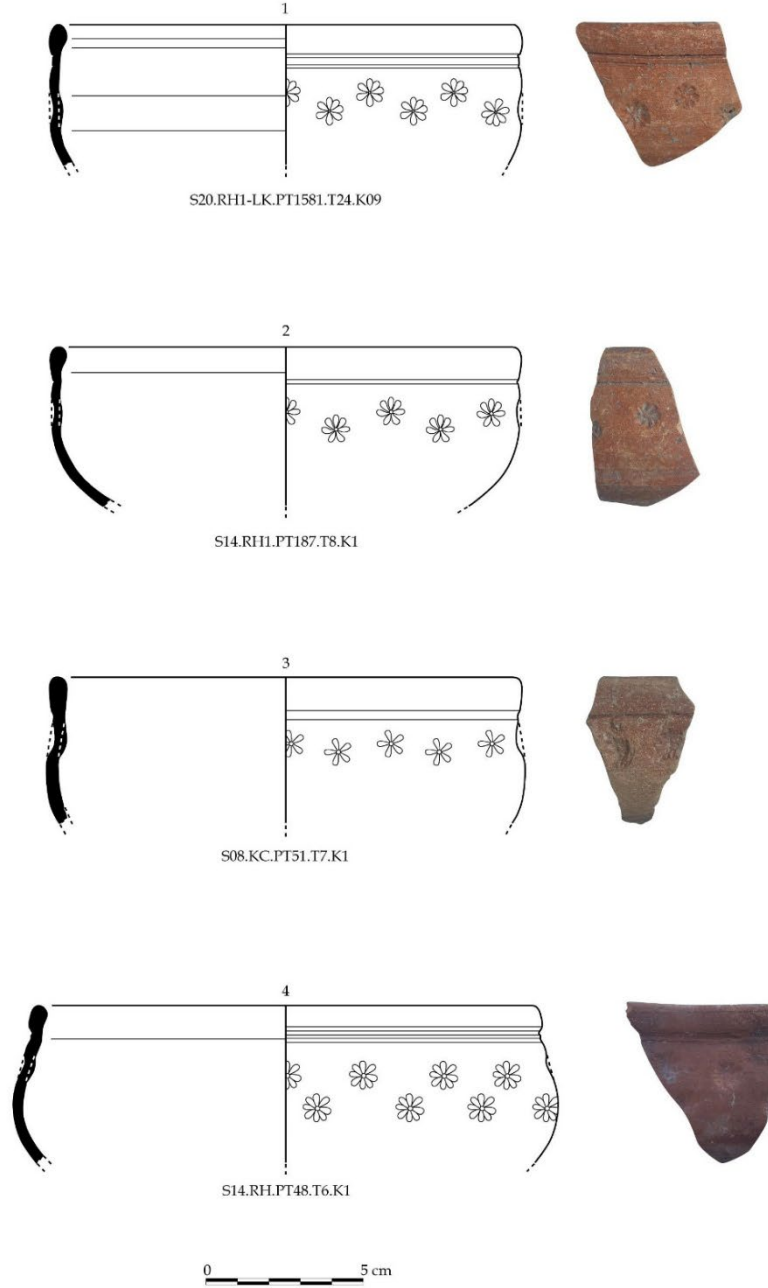
Fig. 4: Kat. No. 13 örneğindeki kil artıkları

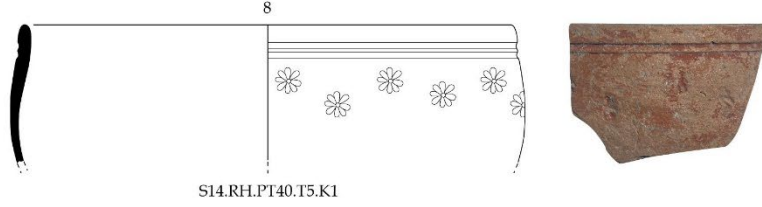
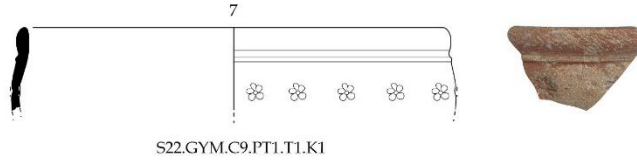
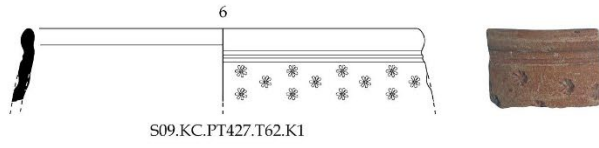
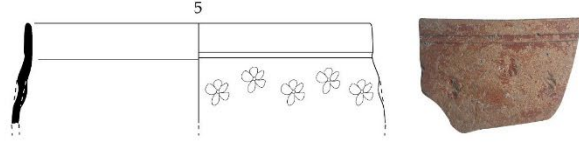

LEVHALAR

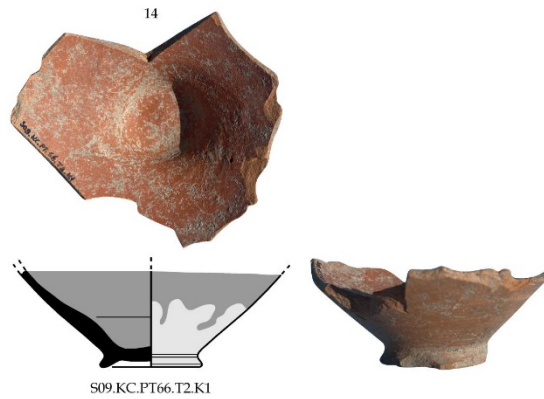
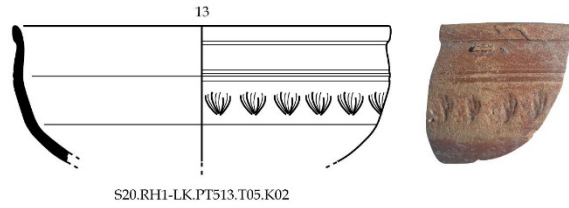
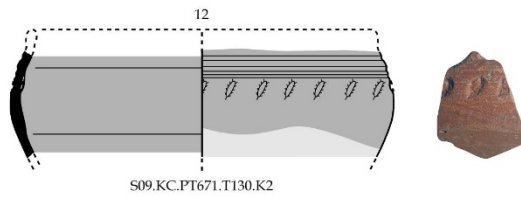
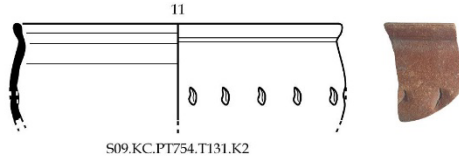
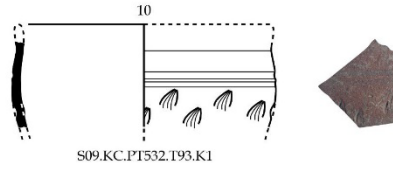
LEVHA 1

Baskı Bezemeli Kaseler

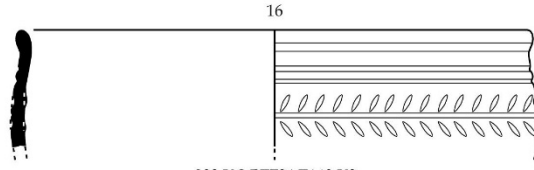
0 5 cm

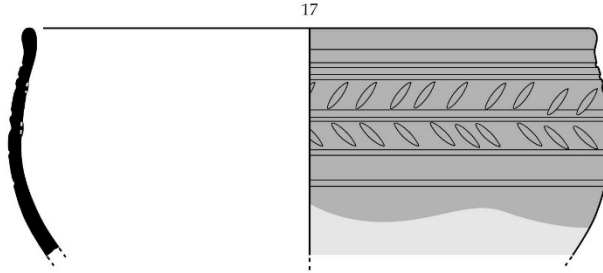
0 5 cm

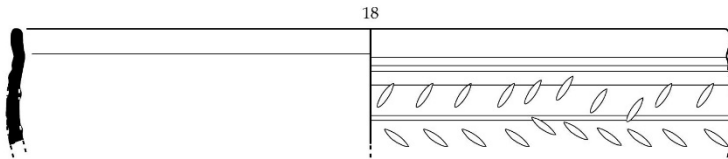
S09.KC.PT185.T9.K1

S09.KC.PT794.T140.K2

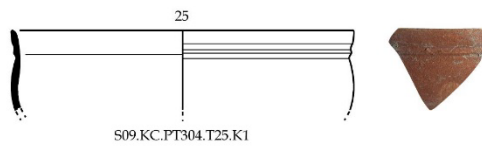
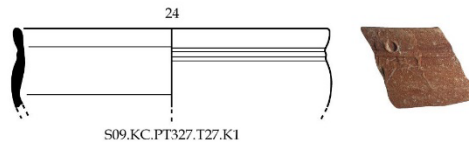
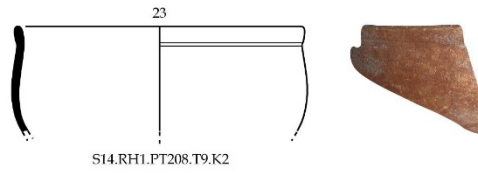
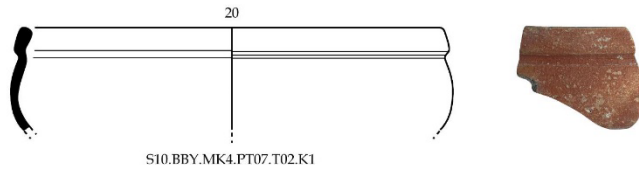
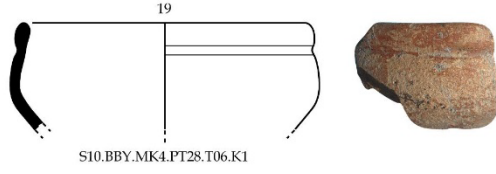
S09.KC.PT150.T7.K1

S09.KC.PT46.T1.K1

0 5 cm

Kat. No. 1

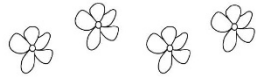
Kat. No. 2

Kat. No. 8

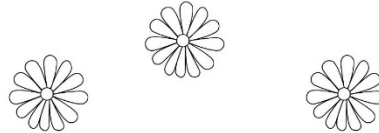
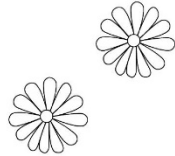
Kat. No. 3

Kat. No. 5

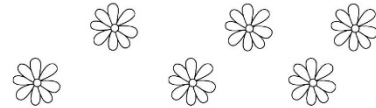
Kat. No. 7

Kat. No. 9

Kat. No. 6

Kat. No. 4

Kat. No. 10

Kat. No. 11

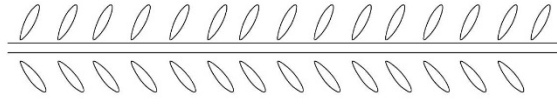
Kat. No. 12

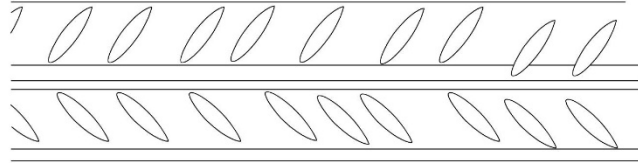
Kat. No. 13

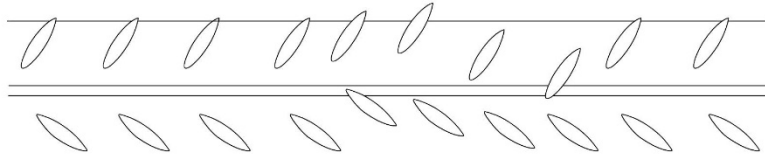
Kat. No. 15

Kat. No. 16

Kat. No. 17

Kat. No. 18

Makale Künyesi / Citation: Funda, E. (2024). Tralleis'te Ele Geçen Doğu Sigillata B II Grubuna Ait Yeni Üretimler, SRMKA 6, 34-70.

TRALLEİS'TE ELE GEÇEN DOĞU SİGİLLATA B II GRUBUNA AİT YENİ ÜRETİMLER

NEW PRODUCTIONS OF THE EASTERN SIGILLATA B II GROUP FOUND IN TRALLEIS

Funda ERTUĞRUL*

Özet

Plinius Tralleis'i Roma İmparatorluk Dönemi'nde Doğu Sigillata B Seramikleri'nin üretildiği önemli merkezlerinden biri olarak tanıtmaktadır. Aynı zamanda Plinius Tralleis'i üretim merkezi olarak tanıtmının yanı sıra burada üretilen seramiklerin İmparatorluğun bir çok yerine kara ve deniz yoluyla dağıldığını ifade etmektedir. Bu görüş J.W. Hayes tarafından da desteklenmektedir. Söz konusu görüşlere koşut, Notion'da ele geçen EKKAI/CAPHΣ baskılı Doğu Sigillata B grubu seramikler Tralleis'in Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki ismi olan KAESAREIA'yı simgelemektedir. Bu çalışmaya konu olan 13 adet seramik malzeme 1996-2005 yılları arasında Aydın Müzesi başkanlığında ve Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Klasik Arkeoloji Bölümü'nün bilimsel danışmanlığında yürütülen kazılarda bulunmuştur. Gymnasium ve Arsenal alanında yürütülen kazılarda ele geçen buluntuların çoğunluğu tüm seramiklerden oluşmakta, az sayıda malzeme üzerinde ise alçı tamamlama yer almaktadır. Roma Dönemi'nde Doğu Sigillata B Grubu'nun üretim merkezi olarak tanınan Tralleis'te ele geçen söz konusu buluntular J.W. Hayes tarafından oluşturulan terminolojide yer almayan özgün malzemelerdir. Bu nedenle çalışma sırasında J.W. Hayes tarafından oluşturulan terminolojiden yararlanılmakla birlikte analogik verilerden de yararlanılmıştır. Çalışmaya konu olan ve Aydın Müzesi Arkeolojik Eser Koleksiyonu içerisinde yer alan 13 adet seramik, form gelişimi, tipoloji ve üretim tekniği açısından incelenerek ele alınmış ve MS I. yüzyılın erken evrelerinden başlayarak MS III. yüzyılın sonuna değin geçen süreç içerisinde değerlendirilmiştir

Anahtar Kelimeler: Tralleis, Roma İmparatorluk Dönemi, Terra Sigillata, Seramik, Kâse, Rhyton.

Abstract

Pliny the Elder introduces Tralleis as one of the important centers for the production of Eastern Sigillata B pottery during the Roman Empire period. In addition to presenting Tralleis as a production center, Pliny also mentions that the ceramics produced there were distributed throughout many parts of the Empire via land and sea routes. This view is also supported by J.W. Hayes. In line with these views,

* Dr., Aydın Müzesi, Aydın, TÜRKİYE, E-posta: fundaertugrul@hotmail.com ORCID: 0000-0002-8528-9717

Eastern Sigillata B group ceramics bearing the stamp EKKAI/CAPHΣ found in Notion represent the name of Tralleis during the Roman Imperial Period, KAESAREIA. The 13 ceramic materials discussed in this study were discovered during excavations conducted between 1996 and 2005 under the leadership of the Aydın Museum, with scientific consultation from the Department of Classical Archaeology, Faculty of Arts and Sciences, Adnan Menderes University. Most of the finds from the excavations in the Gymnasium and Arsenal areas consist of ceramics, with a few pieces showing plaster restoration. The finds from Tralleis, recognized as a production center for Eastern Sigillata B Group pottery during the Roman period, are unique materials that do not appear in the terminology established by J.W. Hayes. Therefore, while the study benefited from the terminology created by J.W. Hayes, it also incorporated analogical data. The 13 ceramics from the Aydın Museum Archaeological Collection were examined in terms of form development, typology, and production technique and were evaluated within the period from the early 1st century AD to the end of the 3rd century AD.

Keywords: Tralleis, Roman Imperial Period, Terra Sigillata, Ceramics, Bowl, Rhyton.

Giriş

Karia ve Phrygia Bölgesi'nde MÖ 27 yılında gerçekleşen büyük depremde Tralleis (Aydın/Güzel Hisar) ile Laodikeia (Denizli/Goncalı), Thyateira (Manisa/Akhisar) kentlerinin ve Kos ve Khios (Sakız) adalarının yoğun şekilde zarar gördüğü bilinmektedir¹. Tralleis'in en önemli ve görkemli yapılarından biri olan Hamam-Gymnasium Kompleksi'yle birlikte kentte ağır hasar alan diğer yapılar büyük depremin ardından İmparator Augustus'un yardımlarıyla onarılmıştır². Depremin ardından gerçekleşen yıkım sonrasında, kentte yaşayan insan oranında da ciddi bir azalma görülmesiyle birlikte, İmparator Augustus'un çoğunluğu seramik ustası olan birçok sanatçıyı İtalya'dan Tralleis'e gönderdiği bilinmektedir³. Bu duruma koşut olarak yeniden kalkınmaya başlayan kentte Roma İmparatorluk Dönemi'nin erken evrelerinde oldukça kaliteli seramiklerin üretildiği bilinmektedir. Tralleis'i önemli bir seramik üretim merkezi olarak gösteren Yaşlı Plinius (Gaius Plinius Secundus), burada üretilen seramiklerin aynı zamanda imparatorluğun hemen hemen her yerine kara ve deniz yoluyla dağıldığını anlatmaktadır⁴. J. W. Hayes bu görüşe katılırken, Tralleis kentinin Yaşlı Plinius'un kaliteli Doğu Sigillata (DSB)⁵ üretim merkezleri listesinde adının bulunduğunu belirtmektedir⁶. Bunun

¹ Strabon 12.8.18; Eusebius Hieron Chron 164, 168; Oracula Sibyllina 3.459-62 ve 5.286-96; Agathias 2.17.1-9; Bianor 9.423; Rayet & Thomas 1877,103; Ambraseys 2009, 102-103; Öntürk 2020, 41.

² Strabon 12.8.18; Millar 1966, 156-166. Tralleis territoriumunda yer alan Karagözler Yaylası'nda bulunan bir heykel kasesi üzerindeki yazıtta kentin ileri gelenlerinden Theophiletos'un oğlu Khairemon'un İmparator Augustus ile olan görüşmesi sonrasında onurlandırıldığından söz edilmektedir, "Tralleis Heykeltraşlar Birliği" Senatus ve Caesar'a kentin yeniden kurulması için elçi olarak giden Theophiletos'un oğlu Khairemon'un heykelini yapmış/teşekkür etmiştir". Agathias 2.17.8; Tül & Aydaş 2011, 13; Broughton 1935, 66. Bu yardımdan sonra Augustus Tralleisliler tarafından şehrin yeniden kurucusu (ktistes) ve kurtarıcısı olarak kabul edilmiş ve Tralleis'in adı Nero Dönemi'ne değin "Caesarea", "Καίσαρέων" olarak değişmiştir. Paljakov 1989, 51, Nr. 35; Broughton 1935, 22; Burnett vd. 1992, 438.

³ Broughton 1935, 22-24; Magie 1950, 1332, 7; Burnett 1998, 66.

⁴ Plinius XXXV, 46; Hussey 1890, 59-64.

⁵ Metnin geri kalanında Doğu Sigillata B tanımlaması DSB kısaltması ile kullanılacaktır.

⁶ Hayes 2008, 31

yanı sıra Hayes, Augustus Dönemi'nden itibaren Caesarea olarak değiştirilen kent adının çeşitli seramik formlarına damgalandığına ve bölgenin önemli ticaret merkezlerinden biri olan Ephesos'ta, Tralleis seramiklerinin erken evrelerine ait oldukça kaliteli örneklerin bulunduğu düşünülmektedir⁷. Öte yandan Notion'da ele geçen EKKAI/CAPHΣ baskılı Doğu Sigillata B grubu seramikler Tralleis'in Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki ismi olan KAESAREIA'yı simgelemektedir⁸. Son yıllarda Batı Anadolu'da ve Tralleis'te gerçekleştirilen kil analizleri Tralleis'in üretim yeri olduğu savını destekleyerek bu konuda önemli referanslar sunmaktadır⁹. 2006 yılında Tralleis'in güneybatı yamacında yapılan yüzey araştırmalarında batı yamacının tamamen seramik akıntularından oluştuğu gözlemlenmiş ve ayrıca bu alanda Doğu Sigillata BI ve B II üretimlerine ait çok sayıda malzeme ele geçmiştir¹⁰. Her ne kadar bugüne değin Tralleis'te seramik atölyesine ait bulgulara ulaşılamamış olsa da bu durum güney-batı yamacını olası bir işlik alanı olarak düşündürmektedir.

Bilim insanları tarafından üretim yerinin Anadolu olduğu kabul edilen Doğu Sigillata B (DSB) grubu seramikleri R. Zahn tarafından Samos Sigillataları olarak adlandırılmıştır¹¹. Kenyon¹² söz konusu seramik grubunu Doğu Sigillata B olarak isimlendirilmiş, Hellström ise DSB I ve DSB II olarak iki alt gruba ayırmıştır¹³. Söz konusu terminoloji Hayes tarafından da geliştirilerek kullanılmış ve bu konudaki karışıklık sonlanmıştır¹⁴.

Çalışmaya konu olan malzemeler Aydın Müzesi başkanlığında, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Rafet Dinç'in bilimsel danışmanlığında 1996-2005 yılları arasında gerçekleştirilen Tralleis kazıları sırasında Gymnasium (**Fig. 1**) ve Arsenal (**Fig. 2**) yapılarından ele geçen örneklerden oluşmaktadır. Tralleis'te ele geçen söz konusu seramik grubu bugüne değin bilinen DSB II malzemelerinden ve Hayes terminolojisinde tanıtılan formlardan farklı özelliklere ve farklı tipolojilere sahip olmalarından dolayı bilim dünyasına tanıtılmaları ve olası Tralleis üretimlerine katkı sunmaları açısından yarar sağlayacaktır. Buna karşın kazılarla ilgili stratigrafik sonuçların sağlıklı biçimde elde edilememesine bağlı olarak söz konusu 13 adet seramiğin ayrıntılı incelemesi sırasında Hayes tarafından oluşturulan terminoloji esas alınmış, incelenen malzemelerin karşılaştırılmaları söz konusu terminolojiye göre gerçekleştirilmiştir. Ancak yapılan

⁷ Hayes 2008, 31.

⁸ Comfort 1938, 40; Hayes 1985, 49-70; Scheffenegger 1996, 256-270, Abb.11.

⁹ Outschar 1996, 99; Takaoğlu 2006, 263-267; Erol 2011, 57; Ertuğrul 2023, 282.

¹⁰ Civelek 2010, 169-191.

¹¹ Zahn vd. 1904.

¹² Crowfoot vd. 1957, 283.

¹³ Hellström 1965, 30.

¹⁴ Hayes 1985, 50- 52.

araştırmada malzemelerin bu terminolojide yer almadıkları saptanmıştır. Bu nedenle her ne kadar birebir benzer örnekleri olmasa da Hayes terminolojisinde yer alan seramik gruplarının tipolojileri dikkate alınmakla birlikte tarihlemeye analogi verilerinden yararlanılmıştır.

Tralleis'te Ele Geçen DSB II Grubuna Ait Özgün Formlar

Çalışma kapsamında incelenen 13 adet seramik tam formlardan oluşmakta, az sayıda örneğin kulplarında ve ağız kenarlarında alçı tamamlama yer almaktadır. Söz konusu malzeme grubu ilk olarak tipolojik yapıları baz alınarak yedi ana başlık altında sınıflandırılmış, tarihsel dizin içerisinde erkenden geçe doğru incelenmiştir. İncelenen örnekler genel olarak ele alındığında; turuncumsu açık kırmızı (2,5YR 7/6 ile 6/6 - 10 R 6/6) mika içerikli hamurlu ve turuncumsu-kırmızı (2,5YR 5/8 - 10R 6/8) ile kahverengimsi-kırmızı (2,5YR 5/6) parlak astarlı oldukları belirlenmiştir. Bazı örneklerde çift daldırma tekniğinde uygulanan astarın kalın bir tabaka halinde uygulandığı, fırça ile sürülen astarda ise dalgalanmalar olduğu gözlemlenmiştir. Kazılarla ilgili stratigrafik verilerin sağlıklı olarak elde edilememesi tarihlemeye analogi verilerinin temel alınmasını zorunlu kılmıştır. Analogi temelinde benzer örnekler ve tipolojik nitelikler üzerinden tarihleme önerileri sunulmuş, incelenen 13 adet malzemenin çift kulplu kâse dışında başka merkezlerde birebir örneğine rastlanılmamıştır (**Fig. 3**). Bu nedenle gruba ait diğer örneklerin tarihlemelerinde farklı merkezlerde ele geçen DSB II Grubu seramiklerine ait kontekst verilerine bağlı kalınmış, söz konusu üretimlerin ağız, gövde ve kaide profilleri göz önüne alınarak bu benzerlik üzerinden karşılaştırılmaları yapılmıştır. İncelenen malzemeler içerisinde yer alan ve az sayıdaki merkezde benzerlerinin ele geçtiği gözlemlenen Çift Kulplu Kâse'nin ise DSB II Grubu'nda değerlendirildiği görülmüştür. Tralleis'te yapılan çalışmalarda seramik atölyesine ait bir yapıya henüz ulaşılamamış olmakla birlikte incelenen örneklerle birlikte bir grup DSB II malzemesi üzerine yapılan kil analizleri kentte üretimin varlığına dair önemli veriler sunmaktadır¹⁵. Araştırma konusu malzeme grubunun bilim dünyası tarafından DSB II Grubu seramiklerinin üretim merkezi olarak bilinen Tralleis'ten elde edilmiş olmasıyla birlikte hamur ve astar özellikleri göz önüne alındığında üretim yerlerinin de Tralleis olabileceği güçlü bir olasılık olarak değerlendirilmektedir.

Çift Kulplu Kâse

Bu grup içerisinde **Kat.No:1-5, (Fig. 4-8)** olmak üzere beş örnek incelenmiştir. Söz konusu Çift Kulplu Kâseler Hayes terminolojisinde bulunmayan ancak hamur ve astar yapıları

¹⁵ Takaoğlu 2006, 263-270; Ertuğrul 2023, 250-282.

nedeniyle DSB II özellikleri gösteren formlardır¹⁶. 5,5 ile 9,5 cm aralığında yüksekliğe sahip kaselerin ağız çapları 13- 15 cm arasında değişmektedir. Turuncumsu-açık kırmızı (2,5YR 7/6) hamurları mika içeriklidir. İnce bir tabaka halinde uygulanan parlak, turuncumsu-kırmızı (10R 5/8) astarları ise kaliteli olmakla birlikte, yer yer dökülmüş durumdadır. Sert ve ince kenarlı, kalın düzlemlili ağız, keskin bir profille oluşturulmuş konik formu derin gövde, konik yüksek kaide, üzerinde tek yiv yer alan çift halka kulp, incelenen beş örneğin ortak özellikleridir. Açık kahverengi (7,5YR 6/3) hamur yapısına sahip **Kat.No:5'in (Fig. 8)** içeriğinde mika ve az miktarda kireç yer almaktadır. Kahverengi (7,5YR 5/3) astar ve konik formu gövdede görülen üç yiv bezemesi söz konusu kâseyi incelenen diğer kaselerden farklı kılmakla birlikte, genel form yapısı ve çeşitli merkezlerde ele geçen benzer örneklerle karşılaştırıldığında DSB II özellikleri gözlemlenmektedir.

Ağız kenarı ile gövde arasındaki düzlemde birbirine koşut biçimde tasarlanmış çift yiv, formların ortak özelliklerindedir. Merkezlerde benzerlerine yaygın biçimde rastlanmayan kâse örnekleri daha çok Tralleis ve çevresindeki yerleşimlerde görülmektedir. Mitsopoulos-Leon Ephesos Bazilikası'nda ele geçen çift kulplu kâseyi H144 örneği içerisinde değerlendirerek DSB grubuna dahil etmiş ve "Kulplu Sigillata" olarak adlandırmıştır¹⁷. Hellenistik Dönem buluntularıyla olan tipolojik benzerlik sebebiyle tarih olarak MÖ I. yüzyılın sonu ile MS I. yüzyılın başları önerilmiştir¹⁸. Tralleis dışındaki merkezlerde ender olarak ele geçen kaselerin tamamı hamur ve astar özellikleri dikkate alınarak DSB II grubu içerisinde değerlendirilmiştir. D. Erol, Tralleis'ten ele geçen örnekleri Tralleis üretimi olarak tanıtmış, MS I. yüzyılın başı ile MS I. yüzyılın ortalarına tarihlemiştir¹⁹. A. Civelek "Çeşitli Kaplar" başlığı altında incelediği, Güney Nekropolü'nden ele geçen kapları konteksti dikkate alarak MÖ II. yüzyıla tarihlemiştir²⁰. A. Özver ise Batı Nekropolü buluntuları arasında yer alan üç adet kâseyi MS I. yüzyıl ile MS II. yüzyılın başlarına tarihlemiştir²¹. Atina Agorası'nda ele geçen, hamur ve astar yapısıyla DSB II özellikleri göstermesine karşın kaidenin alt bölümünde yer alan yivler nedeniyle DSB I Grubu'na dahil edilen, kaidesi ve gövdesinin küçük bir kısmı korunmuş durumda olan bir örnek Hayes tarafından kapalı bir kap olarak tanımlanmış, MS I. yüzyıl ve sonrasına tarihlenmiştir²². Magnesia'da Hypokaustlu Yapı'dan elde edilen benzer formdaki

¹⁶ Ertuğrul 2023, 72.

¹⁷ Leon 1991, 104, Lev. 152, H144.

¹⁸ Leon 1991, 104, Lev.152, H144.

¹⁹ Erol 2004, 54.

²⁰ Civelek 2001, 161, Lev.XLVIII, Ç.13.

²¹ Özver 2021, 215-217, Kat.No:128, 129, 130.

²² Hayes 2008, 150, Fig.11,293.

kaseler hamur ve astar özelliklerinden dolayı Vapur tarafından DSB II Grubu'nda değerlendirmiş, Knidos'ta üretilen Pi Kulplu Kaselerle²³ olan benzerliklerine dikkat çekilerek olasılıkla DSB II üretimi yapan atölyeler tarafından taklit edilmiş formlar olabilecekleri önerilmiş, MS I. yüzyılın ikinci yarısı ile MS II. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlenmiştir²⁴. Labraunda'da ele geçen iki adet kaide parçası "Çeşitli Sigillatalar" başlığı altında incelenmişlerdir²⁵. Kuzey Pontus Bölgesi'nden elde edilen ve kulplarında dekoratif düğüm süslemeleri yer alan bir kâse incelenen örneklerle birebir sayılabilecek ölçüde benzerdir²⁶. MS I. yüzyılın III. ve IV. çeyreğine ait kontekstlerden ele geçen kâse, D. Zhuravlev tarafından sınıflandırılmamış Galya Sigillataları arasında gösterilmiştir²⁷. Zhuravlev, Kuzey Pontus Bölgesi'nde ele geçen İtalyan ve Galya seramiklerinin ithalat yoluyla gelmiş olmalarını olanak dahilinde görmediğini belirtirken bu bölgede yapılacak daha kapsamlı ve yeni araştırmaların net sonuçlar getireceğini söylemektedir²⁸. Kuzey Pontus Bölgesi'nde DSB üretimlerine ait çok sayıda buluntuyla birlikte İtalya kökenli seramiklerin sıklıkla görülüyor olması bölgenin İtalya ve Batı Anadolu bağlantısını güçlü kılan unsurlar olarak değerlendirilmektedir²⁹.

Başka merkezlerde benzerlerine az rastlanan, bu nedenle nadir örnekler arasında yer alan ve MS I. yüzyılın ortaları ile MS II. yüzyılın başlarına tarihlenen kaselerin benzerleri Tralleis³⁰, Magnesia³¹, Ephesos³², Labraunda³³, Kuzey Pontus Bölgesi³⁴ ve Atina Agorası'nda³⁵ ele geçmiştir. Az sayıdaki merkezden elde edilen ve yaygın olmadığı görülen kâselerin, genel olarak ele alındığında Hayes terminolojisinde yer almadıkları ve bu terminolojideki herhangi bir sınıflandırmaya dahil edilmedikleri ancak güçlü olasılıkla hamur ve astar özellikleri nedeniyle Sigillata Grubu içerisinde değerlendirildikleri gözlemlenmektedir. Magnesia, Ephesos, Labraunda ve Kuzey Pontus örneklerinin üretim yerleri konusunda da netlik bulunmamakla birlikte Tralleis olası üretim merkezi olarak düşünülebilir. Tralleis üretimlerinde yaygın olarak görülen tipik turuncumsu-kırmızı hamur ve aynı renk tonlarındaki

²³ Doksanaltı 2003, 27-29.

²⁴ Vapur 2013, 646.

²⁵ Hellström 1965, 33, 34, 69, 70, Lev.36, 243, 244.

²⁶ Zhuravlev 2003, 222, Fig.8, 9.

²⁷ Zhuravlev 2003, 223.

²⁸ Zhuravlev 2003, 223.

²⁹ Zhuravlev 1998, 31-51; Zhuravlev 2000, 151; Zhuravlev 2002, 237-309; Zhuravlev 2008, 213-225; Zhuravlev 2010, 24, Pl.69, Fig.8.

³⁰ Civelek 2001, 161, Çiz.13, Lev.XLVIII; Erol 2004, 53, 54, Lev.47-48, Çiz.227-231; Saraçoğlu 2013, 482, Res.4b, Özver 2021, 215-217, Kat.128, 129, 130.

³¹ Vapur 2013, 646, Kat.No.36-45, Çiz.2-3; Eliüşük 2021, 24, Lev.6, Kat.No:27-29.

³² Leon 1991, 104, Lev.152, H144.

³³ Hellström 1965, 33, 34, 69, 70, Lev.36, 243, 244.

³⁴ Zhuravlev 2003, 222, Fig.8, 9.

³⁵ Hayes 2008, 150, Fig.11, 293.

astar ve özellikle Tralleis'te ele geçen benzer formlar, üretim yerinin Tralleis olma olasılığını güçlü kılmaktadır. Ancak **Kat.No:5, (Fig. 8)**'in aynı tipolojik yapıya sahip olmakla birlikte açık kahverengi (7,5YR 6/3) hamuru ve kahverengi (7,5YR 5/3) astarıyla birlikte gövde kaide geçişinde yer alan ve diğer kaselerde bulunmayan üç yiv bezemesi söz konusu kâsenin başka bir merkezden Tralleis'e gelmiş yerel bir malzeme olabileceğini akla getirmektedir. Tralleis ve diğer merkezlerde ele geçen benzer örneklerin sunduğu kontekst verilerine dayanarak **Kat.No:1-5'in (Fig. 4-8)** MS I. yüzyılın ortalarıyla MS II. yüzyılın başlarında üretilmiş olabilecekleri değerlendirilmektedir.

Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap

Bu grupta **Kat.No:6-8 (Fig. 9-11)** olmak üzere üç örnek incelenmiştir. Söz konusu üç Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap özgün üretimlerdendir³⁶. Erken dönemlerden itibaren yaygın masa kapları arasında yer alan ve şarap servisinde kullanılan oinokhoe/yonca ağızlı kapların ağızları, içlerindeki sıvının kolaylıkla dökülebilmesi için şekillendirilmiştir³⁷. Ağız yapılarına göre tipolojileri oluşturulan söz konusu kaplar, gaga ve yonca ağızlı³⁸ olmalarının yanı sıra ağızları bazen düz bırakılmıştır. Yonca ağızlı kaplar genel olarak silindirik, kısa ya da uzun boyunlu, küresel gövdeli ve tek kulplu olmalarının yanında boyutlarına ve içlerinde bulunan sıvıyı taşıma kapasitelerine göre yaygın olarak sıvı ölçümünde de kullanılmışlardır³⁹.

19-20 cm yükseklik ve 3,8-5,8 cm ağız çapı ölçülerine sahip **Kat.No:6-8, (Fig. 9-11)**, kırmızımsı-sarı (5YR 7/6) ve pembemsi (5YR 7/4), az miktarda mika içerikli hamurlu ve turuncumsu-kırmızı (2,5YR 5/8) astarlıdır. Astar her üç örnekte de pullanma şeklinde dökülmüştür. İçe dönük, ince kenarlı yonca ağız, kısa ve ince boyunla birleşip, omuz üzerinde keskin profil oluşturduktan sonra dibe doğru daralan, uzun ve silindirik gövdeyle birleşmektedir. Kapların boyun omuz birleşiminde tek, kabarma şerit bezemesi yer almaktadır. Kaide hafif genişletilmiş halka formudur. Ağız kenarından çıkarak keskin profilli omuzda sonlanan şerit kulp alçı ile tamamlanmıştır. **Kat.No:6'nın (Fig. 9)** boynu ve gövdesi düz bırakılırken, **Kat.No:7'nin (Fig. 10)** gövdesinde, **Kat.No:8'in (Fig. 11)** ise boynunda ve gövdesinde yivler yer alır. Hamur ve astar yapıları nedeniyle DSB II özellikleri gösteren örneklerin birebir benzerlerine rastlanmamakla birlikte tipolojik benzeri bir form, DSA Grubu

³⁶ Ertuğrul 2023, 74.

³⁷ Saltuk 1993, 128.

³⁸ Hilgers 1969, 61-65.

³⁹ Tekçam 2011, 117, 155.

içerisinde yer almaktadır⁴⁰. Hayes, Samaria buluntuları arasındaki Form 26⁴¹ ile ilişkilendirdiği kabı Form 105 olarak sınıflandırmaktadır. Atlante örneğinin boynu Tralleis buluntularına oranla daha kısadır. Yonca ağız ile boyunun birleştiği noktada kısa bir düzlem bulunur. Yonca ağız yerine boyundan çıkıp gövde başlangıcında sonlanan bir kulp söz konusudur. Atlante örneğinin omzu üzerindeki hafif sert profile karşın gövdesi daha kısa ve daha yuvarlak hatlıdır. Gövdesi düz bırakılan örnek, MÖ I. yüzyıla tarihlenmiştir⁴². Hayes tarafından prototip olarak gösterilen Royal Ontario Müzesi'ndeki benzer kap ise ve MÖ Geç I. yüzyıl ile MS erken I. yüzyıla tarihlenmiştir⁴³. DSA Grubu dahilinde sürahiler arasında değerlendirilen Berenike buluntuları arasında yer alan bir boyun ve kulp parçası, ağız kısmı kırık olmakla birlikte olasılıkla yonca ağızlı olabileceği belirtilerek MÖ I. yüzyıla tarihlenmiştir⁴⁴. İncelenen örneklerin tipolojik olarak en yakın benzeri ise Aydın Müzesi cam koleksiyonlarında yer alan yonca ağızlı bir kaptır⁴⁵. Müze koleksiyonlarına müsadere yoluyla gelen 1873 Envanter Numaralı cam kabın kaynağı konusunda bilgi bulunmamaktadır. 1873 Envanter Numaralı kap, mavi renkli opak camdan iç kalıp tekniğiyle yapılmıştır. Söz konusu cam örnek, ince kenarlı yonca ağız yapısı, ince ve uzun boynu, uzun, silindirik gövdesi, halka kaidesi ve ağız kenarından çıkan ve gövde başlangıcında sonlanan kulpuyla, incelenen Tralleis malzemeleriyle tipolojik olarak oldukça benzerdir. Gövdesinde sarı ve kırmızı renkte on adet zikzak bezemesi yer alan kap, birebir benzerine rastlanılmadığı belirtilerek analogi yoluyla MÖ Geç IV. yüzyılın ortalarıyla MÖ Erken III. yüzyıla tarihlenmiştir⁴⁶. Geliş yeri belli olmamakla birlikte bölge tipolojisiyle uyumlu bulunan cam kabın birebir benzerinin olmaması bölgeye özgü geleneksel bir üslubun üretimi olarak yorumlanmıştır⁴⁷.

Tipolojik olarak Aydın Müzesi'ndeki cam kap dışında yakın benzerine rastlanmayan **Kat.No:6-8'in (Fig. 9-11)** DSA Grubu örneklerinden türetilmiş yeni bir form olabileceği olasılık olarak değerlendirilmektedir. Sigillata gruplarının hepsinde zaman zaman formların birbirlerini tekrar ve taklit ettikleri gözlemlenmekle birlikte, bazı değişiklikler ve eklemelerin yapıldığı ve yeni formların oluşturulduğu bilinmektedir. Kırmızımsı-sarı ile Tralleis buluntularında sıklıkla görülen pembemsi renkli hamur ve turuncu-kırmızı parlak astar Tralleis'teki olası üretime işaret eden unsurlar olarak dikkat çekicidir. Bu bağlamda DSA Grubu

⁴⁰ Hayes 1985, 44, Tav.IX, 6.

⁴¹ Kenyon 1957, 298, 312, 340,341, Fig.68.7, 82.3.

⁴² Hayes 1985, 44.

⁴³ Hayes 1985, 44.

⁴⁴ Kenrick 1985, 240, 243, Fig.44, 343.1.

⁴⁵ Özbilgin & Temür 2022, 2518, 2519, Kat.No:3, Görsel 3, 43.

⁴⁶ Özbilgin & Temür 2022, 2519.

⁴⁷ Özbilgin & Temür 2022, 2529.

formlarından esinlenilerek oluşturulduğu düşünülen kapların Tralleisli çömlekçi ustaları tarafından DSB II formlarıyla çağdaş şekilde MS I. yüzyılın ortalarıyla MS II. yüzyılın başlarında üretilmiş özgün formlar olabilecekleri yüksek bir olasılık olarak dikkat çekicidir.

Vazo/Koku Şişesi

Bu bölümde tek örnek yer almaktadır. Yüksekliği 11 cm, ağız çapı 5,6 cm **Kat.No:9**, (**Fig. 12**), pembemsi mika içerikli (5YR 7/4) hamura sahip, turuncumsu-kırmızı (10R 5/6) parlak astarlıdır. Hamuru ve astar uygulaması nedeniyle DSB II özellikleri gösteren kabın, astarı ince bir tabaka halinde uygulanmıştır. Uygulamaya bağlı olarak astar pullanma şeklinde dökülmüş durumdadır. Dışa çekik kenarlı kalın ağız, kısa ve kalın boyunla birleşir. Boyun bölümünden başlayarak genişleyip kaideye doğru daralan ovoid ve dolgun gövde, yükseltilmiş konik kaideye oturmaktadır. Gövdede geniş aralıklarla yapılmış, birbirlerine paralel, ince yivler bulunmaktadır.

İncelenen kap, gövde⁴⁸ ve kaide⁴⁹ tipolojisiyle ele alındığında Hellenistik Dönem iç biçimli unguentariumlarıyla⁵⁰ benzerlik göstermekle birlikte oldukça farklı bir forma sahiptir. Bu nedenle birebir benzeri bulunmayan örneğin yapımında erken dönem unguentariumlarının etkisi görülmektedir. Ancak incelenen örneğin geniş profile sahip ağız yapısı, kabı alışılmış unguentariumlardan farklı kılmaktadır.

Pollentia ve Sutri örnekleri ışığında M. Vegas, geniş, hafif dışa çekik, düz kenarlı ağız yapısındaki kapların MÖ II. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığını, Roma İmparatorluk Çağı süresince oldukça uzun bir zaman aralığı boyunca kullanımlarının sürdüğünü belirtmektedir⁵¹. Vegas, Pollentia ve Sutri buluntularını esas alarak incelediği tek ve çift kulplu olarak üretilen kapları tanımlarken bu kapların ağız kenarlarının zaman zaman düz bırakıldıklarını bazı örneklerde ise kalınlaştırıldığını ve ağız yapısı benzer olan formların özellikle Roma İmparatorluk Çağı içerisinde Atina'da hâkim olduğunu söylemektedir⁵². Vegas tarafından düz ağız kenarlı, dar boyunlu, tek kulplu çömlekler olarak tanımlanan Pollentia buluntuları MS I. yüzyıla tarihlenirken, Albintimilium'da bulunan benzer örneklerin MÖ II. ve I. yüzyıllara ait kontekstlerden ele geçtiği belirtilmektedir⁵³.

Benzer kaide profiline sahip bir unguentarium Atina Agorası'nda MS 30-50'ye

⁴⁸ Süzer 2019, 49, Kat No:16; Şenyurt & Yorulmaz 2020, 625, Lev. 2, Res. 3.

⁴⁹ Lafli 2003, Taf. 57, c; Rotroff 2006, Pl. 54, 492.

⁵⁰ Anderson-Stojanović 1992, 81-83, Pl.66, 561-562.

⁵¹ Vegas 1973, 97.

⁵² Vegas 1973, 97, 99, Fig.33, Tip.40, 2, Tip.41, 1-2.

⁵³ Vegas 1973, 97, Fig.33, Tip.41, 1-2.

tarikhlenmiştir⁵⁴. Kaide profili incelenen örneğe benzer olan ve Knossos'ta ele geçen bir unguentarium ise MÖ I. yüzyılın sonlarına ait kontekstlerden elde edilmiştir⁵⁵. Knossos Villa Dionysos'ta bir kontekste bağlı olmaksızın ele geçen ve Hayes tarafından ince testi olarak tanımlanan, ağız profili benzer olan kap Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 19) içerisinde değerlendirilmiştir⁵⁶. Paphos'da ise Tralleis örneğine göre daha geniş olmakla beraber benzer ağız profiline sahip bir testi MÖ III. ve II. yüzyıllara tarihlenmiştir⁵⁷. Olasılıkla Anadolu üretimi olduğu belirtilen ve Knossos'ta bulunan benzer gövde ve kaide profiline sahip bir unguentarium MÖ II. yüzyıla tarihlenmiştir⁵⁸. Kabın birebir benzerinin olmayışı karşılaştırma yapmamıza olanak sunmamakla birlikte onu özgün kılmaktadır. Bunun yanı sıra, tipik mika içerikli pembemsi hamuru ve Tralleis'e özgü hafif kahverengiye çalan turuncumsu-kırmızı parlak astarıyla söz konusu örnek Tralleisli çömlekçi ustalarının geliştirmiş olabilecekleri bir form olarak değerlendirilmektedir. Ancak DSB II üretimlerinin paralelinde, benzer ağız ve kaide profiline sahip örneklerin sunduğu kontekst verilerine dayanılarak **Kat.No:9, (Fig.12)**, MS I. ve II. yüzyıllar arasına tarihlenebilir.

Matara

Anadolu'daki ilk örneklerine Geç Neolitik Dönem'de rastlanan⁵⁹, sıvıların taşınmasında kullanılan, yassılaştırılmış küre formunda ya da armut gövdeli, kısa boyunlu, dar ağız çapına sahip, bazı örneklerde ise bir yere asılması için kulplu olarak da üretilen kaplar matara olarak adlandırılmaktadır⁶⁰. Ancak kulpsuz olarak tasarlanan örneklerine de rastlanmaktadır. Mataralar seramik formları arasında en az ele geçen buluntulardandır.

Tek örnekle değerlendirilen 23,5 cm gövde çapına sahip, 2,5 cm cidar kalınlığındaki **Kat.No:10, (Fig. 13)**, pembemsi (5YR 7/4) mika içerikli hamurlu, turuncumsu-kırmızı (10R 5/8) astarlıdır. Fırınlamanın iyi yapılmış olmasına karşın astar büyük oranda dökülmüş durumdadır. Basık ve yassı, daire formlu kabın alt bölümü düz, üst yüzeyi ise bombeli ve hafif yüksektir. Kabın ön yüzünde, orta alanda yukarıya doğru yükseltilmiş, silindirik formlu, kalın kenar profilli, ince ağız bulunmaktadır. Kırık durumdaki ağız (akıtacak), mataranın içinde bulunan sıvının dökülmesini engellemek amacıyla yukarıya doğru yükseltilmiş şekilde düzenlenmiştir. Kap, düz bir alana bırakıldığında içindeki sıvının dökülmesini önlemek

⁵⁴ Hayes 2008, 116, Fig.56, 1762.

⁵⁵ Hayes 1971, 8, Fig.8, 5.

⁵⁶ Hayes 1983, 110, Fig.10, 138.

⁵⁷ Hayes 2003, 485, Fig.21, 220.

⁵⁸ Coldstream vd. 2001, 123, Fig.3.16, c.

⁵⁹ Bilgi 1982, Tablo 6.

⁶⁰ Savage & Newman 1989, 22.

amacıyla alt bölümün düz bırakılıp ağız kısmının ise yukarıya doğru yükseltilerek tasarlanması matarayı farklı kılmaktadır. Bu durum kabın düz bir alanda kullanılmak üzere yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Ancak ağız (akıtacak) kısmının her iki yönünde kulba ait kırıkların yer alması kullanımın sadece düz bir alanla sınırlı kalmayıp bir yere asılarak veya taşınarak da gerçekleştiğini göstermektedir. Kulpların bulunduğu alanın kırık olması nedeniyle kulp formu anlaşılammamaktadır. Ephesos'ta Yamaç Ev 2'de ele geçen ve askos olarak nitelendirilen bir kap Tralleis buluntusunun olası kulpları konusunda bilgi sunmaktadır⁶¹. Gövde alt yarısı kırık olan söz konusu askos, alt yarısı düz, üst kısmı bombeli gövdesi, hafif yukarıya yükseltilmiş silindirik formlu ağız yapısı ve çift kulbuyla çalışma kapsamında incelenen örnekle benzerlik göstermektedir. Ephesos buluntusu kap F. Krinzing tarafından bir sınıflandırma yapılmaksızın DSB Grubuna dahil edilerek, Severus Dönemi içerisinde MS 230'a tarihlenmiştir⁶². **Kat.No:10'un (Fig. 13)** birebir benzeri olmamakla birlikte tipolojik olarak benzer özellikler gösteren ve gövdesinde dairesel bir yiv yer alan ve Atlante I serisi içerisinde Afrika Kırmızı Astarlı Seramik Grubu'nda değerlendirilen bir matara MS III. yüzyıla tarihlenmiştir⁶³. Terra Sigillata İspanica Grubu dahilinde Atlante II serisinde yer alan bir örnek ise alt ve üst yüzeyi bombeli, dairesel formlu gövde yapısına sahip olmakla birlikte, silindirik, dikey ağız profili nedeniyle benzerlik göstermektedir⁶⁴. İspanya'daki atölyelerde üretilen sigillata formlarının karakteristik örneklerinden biri olarak gösterilen ve kulpsuz tasarlanan matara, yaygın olmayan ancak yarımada görülen bir form olarak tanıtılmaktadır. La Graufesenque, Bezares ve Andújar'da örnekleri görülen mataranın üretiminin özellikle Bezares'deki atölyelerde MS I. yüzyılın ortalarında başladığı ve MS II. yüzyılda son bulduğu bilinmektedir⁶⁵. İncelenen örnekle tipolojik olarak benzememekle birlikte, Royal Ontario Müzesi'nde bulunan ve Hayes tarafından çeşitli Roma seramikleri başlığı altında ele alınan, dolgun ve geniş, iki yüzü bombeli, çift, kalın, kulplu, geniş ağız yapılı bir matara MS 50-150'lere tarihlenmiştir⁶⁶.

Smyrna Agorası'nda MS 18-19. yüzyıllara ait tabakalardan ele geçen benzer tipolojisiindeki bir örnek S. İpekçioğlu tarafından matara/ idrar kabı/ mama kabı olarak tanımlanmıştır⁶⁷. Beyaz astarlı ve yeşil sırlı, üst kısmı bombeli, alt bölümü düz, astarsız ve

⁶¹ Krinzing 2010, 191-192, Taf.107,131, AK 787.

⁶² Krinzing 2010, 191-192.

⁶³ Carandini & Sagui 1981, 77, Tav.XXXI,18a-b.

⁶⁴ Mesquíz 1985, 147, Tav.XXVIII, 5.

⁶⁵ Mesquíz 1985, 147.

⁶⁶ Hayes 1976, 33, Fig.10, 153.

⁶⁷ İpekçioğlu 2019, 762-763, Tablo 5.

sırsız, ağızı yukarıya doğru yükseltilmiş kabın işlevi konusunda net bir ifade kullanılmamış, ancak alt yüzeyinin bombeli olmayışı düz bir zeminde kullanılmak üzere tasarlanmış olabileceğini düşündürmüştür. Öte yandan genellikle mataraların her iki yüzünün de bombeli oluşu söz konusu kabı farklı kılmakta, kulplarının olmayışı ise taşımayı zorlaştıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir⁶⁸. Smyrna Agorası'nda ele geçen ve incelenen örnekle tipolojik benzerliği bulunan kap, formun geç dönem versiyonu olması açısından ilginç bir buluntudur. Birebir benzerine rastlanılmayan mataranın Tralleis'te yaygın olarak görülen pembemsi hamur yapısı ve turuncumsu-kırmızı astarı Tralleis üretimi olma olasılığını güçlü kılmaktadır. Ancak kabın birebir benzerinin olmayışı farklı merkezlerde ele geçen ve Roma kontekstlerinden gelen benzer formlarla karşılaştırma yapmamızı zorunlu kılmıştır. DSB II buluntularıyla çağdaş olduğu düşünülen özgün formlardan biri olan **Kat.No:10'un (Fig. 13)** hamur ve astar özellikleriyle birlikte, Ephesos örneği başta olmak üzere farklı merkezlerde ele geçen benzer ağız ve gövde profiline sahip buluntuların kontekst verileri dikkate alınarak MS I. ve II. yüzyıllar arasında Tralleis'te üretilmiş olabileceği söylenebilir.

Rhyton

Bu grup içinde tek örnek olan Rhyton, **Kat.No:11, (Fig. 14)**, özgün formlar arasındadır. Rhytonlar, Yunanca "rysis" sözcüğünden gelmekte ve hayvan boynuzu, başı veya tam hayvan biçiminde bir deliği ya da küçük açıklığı olan bir şarap kabı olarak tanımlanmaktadır⁶⁹. Törensel bir içki kabı olarak bilinen rhyton Anadolu'da oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Rhytonlar erken dönemlerden itibaren dini törenler sırasında libasyon için kullanımın yanı sıra günlük yaşamda ziyafetlerde ya da şenliklerde içki kabı olarak da kullanılmıştır⁷⁰.

15,5 cm yükseklikte ve 12 cm genişlikteki **Kat.No:11, (Fig. 14)**, kırmızımsı-sarı (7,5YR 7/6) mika içerikli hamur yapısına sahip, kırmızı (10R 5/6) parlak astarlıdır. Olasılıkla keklik? figürü şeklinde tasarlanmış kabın baş ve ağız bölümü kırıktır. Dışa taşkın profilli kalın yivlerle bezeli, dışa çekik ağız, kalın ve kısa boyunla birleşmektedir. Gövdenin orta bölümünden çıkan iki adet pençe boyuna tutunur şekilde tasarlanmıştır. Yuvarlak hatlı dolgun gövde ile boyun, balık pulu motifi ile bezenmiştir. İnce, kazıma, tek sıra çizgi ile sınırlandırılmış gövdenin etrafı yüzgeç bezemesi ile çevrilidir. Gövdenin ucundaki kuyruk yüzgeçle birleşmektedir. Rhytonlar oldukça az sayıda ele geçen buluntulardandır. Az sayıda ele geçmeleri ve incelenen örneğin özgün bir üretim olması nedeniyle birebir benzerine rastlanmamakla birlikte, Anadolu'da

⁶⁸ İpekçioğlu 2019, 762.

⁶⁹ Boger 1971, 285.

⁷⁰ Coşkun 2018, 180-181.

Seyitömer Höyük kazılarında tapınak yapısında ele geçen ve Erken Tunç Çağa tarihlenen kırmızı astarlı rhytonlar stilistik açıdan örneğimizle benzerlik gösteren ilginç buluntulardandır⁷¹.

Söz konusu rhyton, kırmızımsı-sarı hamuru ve parlak kırmızı tonundaki astarı nedeniyle Tralleis'te ele geçen DSB II üretimleriyle yakın benzerlik içindedir. Ünik niteliklere sahip **Kat.No:11, (Fig. 14)**, yapım tekniği, hamur ve astar içeriği ve çağdaş DSB II malzemeleriyle olan benzerliği nedeniyle Tralleis'te üretilmiş olabileceği düşünülen özgün formlardan biri olarak MS I. yüzyılın sonları ile MS II. yüzyılın başlarına tarihlenebilir.

Koç Başı Saplı Patera

Kat.No:12, (Fig. 15) buluntu grubu içerisindeki özgün üretimlerden biridir. Grekçe *tagenon*, Latince *patina-patinae, patella-patellae* (küçük tava) ve *sartago-sartaginis* (kızartma tavası) olarak adlandırılan *pateralar*, günümüz tavalarıyla eşdeğer niteliktedir⁷². Klasik Dönem'den itibaren libasyon için kullanıldığı bilinen ve törensel bir kap olan phialeler ve madalyonlu küçük kaseler olasılıkla Roma Dönemi'nde yerlerini pateralara bırakmışlardır⁷³. Patera ve oinokhoe ikilisinin Roma Dönemi'nde günlük yaşamda yemek öncesinde ve sonrasında el yıkama işlemi sırasında birlikte kullanıldığı ve oinokhoeden boşaltılan suyun yere akmasını önlemek amacıyla elin altına pateraların tutulduğu düşünülmektedir⁷⁴. Gümüş, bronz ve cam⁷⁵ örneklerine de rastlanan pateraların öncülerinin metal kaplar oldukları bilinmektedir⁷⁶. Metal örneklere alternatif taklit olarak üretildiği düşünülen pişmiş toprak pateraların en erken örneklerinden biri ise MÖ IV. yüzyılın sonlarına tarihlenen Capua'da bulunmuş olan ve Campana Müzesi'nde yer alan kırmızı figür tekniğinde yapılmış olan pateradır⁷⁷. MÖ I. yüzyıl ile MS II. yüzyıllarda ise yaygın üretimin gerçekleştiği⁷⁸ ve pişmiş toprak pateraların Bizans Dönemi'nin başlangıcına değin kullanıldığı bilinmektedir⁷⁹.

Sap bölümü koçbaşı formunda tasarlanmış olan ve gövde kısmı kırık ve eksik olan **Kat.No:12'nin (Fig. 15)**, korunabilen uzunluğu 9,1 cm, genişliği 3,8 cm, kalınlığı 3,1 cm'dir. Açık kırmızı (2,5YR 7/6) az mika içerikli hamur yapısına sahip, kahverengimsi-kırmızı (2,5YR

⁷¹ Bilgen vd. 2015, 125-162, Fig. 144,145,149,150.

⁷² Korkut 2007, 432-449.

⁷³ Thomson & Simon 2006, 171.

⁷⁴ Khamis 2013, 95.

⁷⁵ Heurgon 1951, 22-24, Pl.III; Popović 2008, 119.

⁷⁶ Mandel 1988, 110; Krauskopf 1995, 81; Pastutmaz 2009, 45.

⁷⁷ Mingazzini 1969, Lev. (1982), 9.11.

⁷⁸ Radnóti 1938, 87

⁷⁹ Waldbaum 1983, 91, Pl.33, 513.

5/6) parlak astarlı ve sıkı dokuludur. Oldukça kalın bir tabaka halinde, çift daldırma tekniği ile uygulanmış astar nedeniyle yüzeyde yer yer dalgalanmalar oluşmuştur. İnce kenarlı, dikdörtgen prizma profilli, gövdenin alt bölümü kırıktır. Stilize İon sütunu formunda tasarlanan gövdenin sadece ön yüzünde kabartma noktalardan oluşan bezeme kuşağı (stilize astragal) ve ion kymationu dizisinin altında dikey yivler bulunmaktadır. Gövdenin üst yüzeyinde yivler yer almaktadır. Arka yüzey ve profil kısmı herhangi bir bezeme olmaksızın düz bırakılmıştır. Gövde, koç başı ile sonlanmaktadır. Koç başı ile gövdenin birleştiği noktada iki adet kabartma yıldız motifi bulunmaktadır. Profil kısımları birer ince yivle bezelidir. Plastik olarak işlenen koç başının baş ve yüz ayrıntıları belirgindir. Gözler iri, ağız ve burun uzun, kulaklar küçük tasarlanmıştır. Başın üst kısımda yer alan, ince çizgilerle belirginleştirilmiş tüy tutamları iki iri kıvrım halindeki boynuzla birleşmektedir.

Birebir olmayan ancak incelenen örneklerle tipolojik açıdan benzerlikleri olan pateraların daha farklı tasarlandıkları gözlemlenmiştir. Miletos'ta⁸⁰ ele geçen bir örnek Hayes tarafından MS I. ve II. yüzyıllara tarihlenmiştir⁸¹. Benzer pateralarda gözlemlenen ve en belirgin özellik olarak dikkat çeken silindirik form, çalışma kapsamında incelenen örnekte sert köşeli gövde yapısı ve dikdörtgen kesitiyle ön plana çıkmaktadır. MS I. ve II. yüzyıllara tarihlenen ve Andriake'de ele geçen bir örnek çağdaşlarıyla koşut, silindir bir forma sahiptir⁸². Buna karşın koç başı saplı örneklerin genel olarak MS II. yüzyılın sonu ile MS III. yüzyılın başlarına tarihlendiği görülmektedir⁸³. Romanya'da Dacia'da bulunan örnekler Rusu tarafından MS II. yüzyılın sonu ile MS III. yüzyıla⁸⁴, Korinth örnekleri MS I. yüzyıl ile MS II. yüzyılın başlarına⁸⁵, Atina Agorası'nda ele geçenler⁸⁶ MS III. ve IV. yüzyıllara, Atlante ve Knidos örnekleri ise Hayes tarafından MS II. ve III. yüzyıllara tarihlenmiştir⁸⁷.

Kat.No:12'nin (Fig. 15) yalnızca sap kısmının ele geçmiş olması ve pateranın gövdesine ait bölümün bulunmaması nedeniyle kullanım amacı konusunda net bir bilgiye sahip olunamamaktadır. Arsenal buluntusu olarak ele geçen ve olasılıkla bu alana başka bir yerden taşınmış olabileceği düşünülen ve bir kontekst içerisinde değerlendirilemeyen pateranın, el yıkama işlemi sırasında, yemek öncesi ya da sonrasında evlerde kullanılmış olabileceği

⁸⁰ Şahin 2020, 344, 345, Lev.3-6.

⁸¹ Hayes 1997, 72-74, Pl.26; Hayes 2008, 107.

⁸² Öz 2021, 161,168, Şek.2.

⁸³ Ertuğrul 2023,85.

⁸⁴ Rusu 1997, 388, Taf.XXI.

⁸⁵ Slane 1990, 40, 42, Fig.3.70.

⁸⁶ Waagé 1933, 306-307, Fig.6.; Robinson 1959, 103-104, Pl.26, M209-210.

⁸⁷ Hayes 1985, Fig.2-3, Tav.XXVIII, 63, Fig.2, Tav.CXXXIV, 144, Fig.7, Tav.LXXI; Hayes 1985, 233, Fig.1, Tav.CXVIII.

değerlendirilmektedir. İncelenen örneğin tipik kırmızı hamur yapısı ve turuncumsu-kırmızı parlak astar rengi Knidos üretimlerine⁸⁸ oranla daha koyu tonlarda ve daha belirgindir. Kırmızı hamurla birlikte turuncumsu-kırmızı astar Tralleis'te ele geçen DSB II üretimlerinin karakteristiği olarak bilinmektedir. Dikdörtgen kesitli farklı form yapısı ise paterayı özgün kılmaktadır. Birebir olmamakla birlikte benzer morfolojik özelliklere sahip örnekler Ephesos'ta⁸⁹, Antiokheia'da⁹⁰, Knidos'ta⁹¹, Miletos'ta⁹², Andriake'de⁹³, Laodikeia'da⁹⁴ MS I. yüzyılın ortaları ile MS II. yüzyıla tarihlenmektedir. Sap kısmı koç başı ile sonlanan örnekler dışında birebir benzerine rastlanmayan **Kat.No:12'nin (Fig. 15)** olasılıkla malzemeler içerisinde incelenen DSB II gruplarıyla çağdaş, Knidos⁹⁵ pateralarının erken üretimlerine koşut ve aynı zamanda benzer tipolojideki üretimlerin sunduğu kontekst verileri ışığında MS I. yüzyılın sonları ile II. yüzyılın başlarında, Tralleis'te üretilmiş özgün bir örnek olabileceği düşünülmektedir.

Kâse

Hamur ve astar özelliklerinin yanı sıra tipolojik benzerliği nedeniyle Hayes Form 70'ten⁹⁶ türetilen yerel bir versiyon olabileceği düşünülen **Kat.No:13, (Fig. 16)**, 3,9 cm yükseklikte ve 10,8 cm ağız çapına sahiptir. Mika ve az kireç içerikli, iyi elenmemiş, soluk kahverengi (10YR 7/4) hamurlu, kabaca uygulanmış kırmızı (10R 5/6) astarlıdır. Yükseltilmiş, kalın, dışa çekik kenarlı ağız, sert profilli omuzla birleşmektedir. Kâse, konik, basık, küçük gövde yapısıyla farklı bir profil oluşturmaktadır. Dışa taşkın, sert, belirgin omuz profili, bir kapakla birlikte kullanılmış olabileceğini akla getirmektedir. Yakın benzeri bulunmayan kâsenin gövde ile kaide profil geçişi açısından benzer olan ve Hayes Form 70 içerisinde değerlendirilen bir örneği Metropolis'te ele geçmiş MS I. yüzyılın son çeyreğine tarihlenmiştir⁹⁷. Gövde profili incelenen örnekle benzer olan Metropolis Aşağı Hamam, Han yıkığı buluntusu başka bir kâse ise Hayes Form 36 Grubu'na dahil edilmiş ve MS I. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir⁹⁸. Metropolis Aşağı Hamam, Han yıkığı buluntuları arasında yer alan

⁸⁸ Pastutmaz 2009, 46.

⁸⁹ Waldner 2014, 437, 445, 509, Abb.1, Taf.395.

⁹⁰ Waagé 1948, 41, Fig.24, 11.

⁹¹ Doksanaltı 2000, 80, Fig.3.15; Doksanaltı 2006, 432; Pastutmaz 2009, Res. 6, 6a; Kögler 2010, Lev. 38, G 180;

⁹² Şahin 2020, 344-345, Lev.3-6.

⁹³ Öz 2021, 161, Kat.No.1/2, Şek.2.

⁹⁴ Şimşek 2011, 418, Kat.No:135.

⁹⁵ Doksanaltı 2006, 432.

⁹⁶ Hayes 1985, 66-67, Lev. XV, 1.

⁹⁷ Güngör 2005, 111-112, Lev.23, Nr. 123,125.

⁹⁸ Yıldız 2021,401,420, Fig.16, Kat.No:12.

ve Form 58 Grubu içerisine dahil edilen bir kâse ise ağız profili açısından benzerdir⁹⁹. MS. III. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen kâsenin gövde profili Tralleis örneğine oranla oldukça basıktır. Tralleis örneği kâsenin omuz profilinin olasılıkla bir kapakla kullanılmak üzere tasarlanmış olması kâseyi söz konusu örneklerden farklı kılmakla birlikte Hayes Form 70 üretimlerine daha yakın görünmektedir. Tralleis'e özgü yerel üretim örneklerinden biri olabileceği düşünülen **Kat.No:13**'ün (Fig. 16) benzerine rastlanmamıştır. Kahverengi hamuru ve Tralleis buluntularında sıklıkla rastlanan kırmızı astarıyla olasılıkla form 70'in geç örneklerinden yola çıkılarak üretildiği düşünülen kâse, MS II. yüzyıl sonu ile III. yüzyılın başlarına tarihlenebilir.

Sonuç

Çalışma kapsamında yedi ayrı grup altında tipolojik ve kronolojik olarak incelenen 13 adet malzemenin tarih aralığının, MS I. yüzyıl ile MS III. yüzyıl olduğu görülmektedir. İncelenen örnekler genel olarak ele alındıklarında; mika içerikli, turuncumsu açık kırmızı (2,5YR 7/6 ile 6/6 - 10 R 6/6) hamurlu ve turuncumsu-kırmızı (2,5YR 5/8 - 10R 6/8), kahverengimsi-kırmızı (10R 5/8) parlak astarlı oldukları belirlenmiştir. Çoğunlukla çift daldırma tekniğinde uygulanan astarın kalın bir tabaka halinde olduğu görülmüştür. Astarın fırça ile sürüldüğü örneklerde ise formların yüzeyinde dalgalanmalar ve yer yer dökülmeler olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmada Hayes tarafından oluşturulan, bugün de bilim dünyası tarafından kabul edilen ve kullanılan terminoloji esas alınmıştır. Söz konusu terminolojiye göre Doğu Sigillata DSB I ve DSB II seramikleri için 80 ayrı form belirlenmiş, bunlardan 50 tanesi DSB I için, 30 tanesi ise DSB II için kullanılmıştır¹⁰⁰. Ancak araştırmaya konu 13 adet örneğin Hayes tarafından oluşturulan terminolojide yer almadıkları buna karşın hamur ve astar yapıları ve yapım teknikleri nedeniyle DSB II özellikleri taşıyan özgün formlar oldukları belirlenmiştir. Kazılarla ilgili stratigrafik verilerin sağlıklı olarak elde edilememesi tarihlemeye analoji verilerinin temel alınmasını zorunlu kılmıştır. İncelenen malzemenin Çift Kuplu Kâse dışında, başka merkezlerde bire bir örneğine rastlanmamıştır. Gruba ait diğer örneklerin tarihlemelerinde ise farklı merkezlerde ele geçen DSB II Grubu seramikleriyle çağdaş olan üretimlerin ağız, kaide ve gövde profilleri göz önüne alınarak bu benzerlik üzerinden tarihleme önerileri sunulmuştur. Tralleis'te seramik atölyesine ait bir yapı henüz bulunamamış olmakla birlikte kentin güney batı yamacında yapılan çalışmalarda DSB üretimlerine ait oldukça fazla miktarda seramiğin ele geçmesi bu bölgenin bir işlik alanı olma olasılığını güçlendirmektedir. Ancak bu konuya ait net bir kanıt şimdilik bulunmamaktadır. Buna karşın

⁹⁹ Yıldız 2021, 403-404, 421, Fig.19, Kat.No:26.

¹⁰⁰ Hayes 1985, 53- 69.

Tralleis'ten elde edilen bir grup DSB II malzemesi ile araştırmaya konu olan seramikler üzerine yapılan kil analizleri kentte üretimin varlığına dair önemli veriler sunmaktadır¹⁰¹. İncelenen malzemenin hamur ve astar özellikleri dikkate alındığında ve özellikle DSB Grubu seramiklerinin üretim merkezi olduğu bilim dünyası tarafından da kabul edilen Tralleis'ten elde edilen söz konusu örneklerin üretim yerlerinin de Tralleis olabileceği güçlü bir olasılık olarak değerlendirilmektedir. İncelenen örneklerin Tralleis'e özgü söz konusu hamur ve astar yapılarının yanı sıra yapım teknikleri nedeniyle DSB II özellikleri gösterdikleri görülmüştür. Araştırmaya dahil edilen DSB II malzemelerinin genel özelliklerine bakıldığında ise İtalya'da üretilen örnekler kadar kaliteli oldukları anlaşılmaktadır¹⁰².

Söz konusu malzemeyle birlikte Aydın Müzesi seramik koleksiyonlarını oluşturan ve Tralleis'ten elde edilen DSB Grubuna ait yüzlerce örnek Tralleis'i bu seramiklerin üretim merkezi olarak gösteren Yaşlı Plinius'u ve başta Hayes olmak üzere birçok bilim insanını doğrulamaktadır¹⁰³. Plinius'un Tralleis'i sadece üretim merkezi olarak göstermekle kalmayıp burada üretilen seramiklerin kara ve deniz yoluyla dört bir yana taşındığından söz etmesi üretim merkezi olma konusuna açıklık getirmektedir¹⁰⁴. Hayes'in oluşturduğu terminolojide bulunan 80 ana form dışında DSB II üretimlerine eklenen, Çift Kulplu Kâse, Oinokhoe/Yonca Ağzılı Kap, Vazo/Koku Şisesi, Matara, Rhyton, Koç Başı Saplı Patera ve tipolojik benzerliği nedeniyle Hayes Form 70 Grubundan türetilmiş olabileceği değerlendirilen kâseden oluşan yeni formlarla birlikte, bilinen formların Tralleis'li çömlekçi ustaları tarafından yerel katkılarla geliştirilmiş olması da bu savı desteklemektedir¹⁰⁵. Çalışmaya koşut, Tralleis'te ele geçen seramik gruplarının tamamında İtalya'ya özgü kap formlarının etkisi açıkça gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra üzerinde İtalyan üretici adlarını işaret eden damgaların yer aldığı çok sayıda örneğin bulunması, oluşan büyük depremin ardından MS I. yüzyıldan itibaren İmparator Augustus'un yardımlarıyla yeniden kalkındırılan kente gelen İtalyan ustalarla ilişkilidir¹⁰⁶. İtalya'da üretim yaptığı bilinen pek çok çömlekçi ustasının Tralleis'te şube açtığı ve burada üretime devam ettiği bilinmektedir¹⁰⁷. Olasılıkla bu dönemde Tralleis'te yerli

¹⁰¹ Takaoğlu 2006, 263-267; Ertuğrul 2023, 250-282

¹⁰² Ertuğrul 2023, 284.

¹⁰³ Plinius 35. 46, 160, 161; Hayes 2008, 31.

¹⁰⁴ Plinius 35. 46, 160, 161.

¹⁰⁵ Ertuğrul 2023, 285.

¹⁰⁶ İtalya'dan Tralleis'e gelenlerden "kolonist" olarak da söz edilerek kent yaşamına katkıda buldukları ve kent ekonomisini canlandırmış olabilecekleri belirtilmiştir. Ancak bu durumun kenti "colonia" statüsüne getirip getirmediği ise kesin olarak bilinmemektedir. Broughton 1935, 22-24; Magie 1950, 1332, 7; Burnett 1998, 66. Büyük maddi destek sonrasında gerçekleşen ekonomik canlanmaya karşın Tralleis deprem sonrasında "conventus" merkezi olma özelliğini kaybetmiştir. Bowersock 1965,160; Habicht 1975,71.

¹⁰⁷ Zahn vd. 1904,445; Heberdey 1906, 168; Demangel & Laumonier 1925, 385; Comfort 1938, 57; Wrabetz 1977, 177; Unterkircher 1983, 202; Scherrer 1995, 146-147; Erol 2004, 69; Ertuğrul 2023,41-43.

ustalarla İtalyan ustaların ortak çalışmalarıyla seramik üretiminde yenilik ve çeşitlilik sağlanarak kaliteli ve özgün bir stil ortaya çıkmıştır¹⁰⁸. Bunların yanında merkezleri İtalya’da olan bazı atölyelerin Tralleis’te şubeler açarak seramik üretmeye devam ettikleri bilinmektedir¹⁰⁹. İtalya merkezli atölyeler oldukları bilinen “MAR CVS”, SER ENI”, “C. CENTIUS”, “KOIP ANO (Y)” ve “POY ΦOC”¹¹⁰ adına damgalanmış pek çok seramiğin Tralleis’te ele geçmiş olması söz konusu savı destekler niteliktedir¹¹¹. Kuşkusuz bu durum Erken Roma İmparatorluk Dönemi’nde uygulanan politika sonucu Tralleis’e gelen (getirilen) çömlekçi ustalarıyla doğrudan bağlantılıdır. Tralleis’te üretilmiş olabileceği güçlü olasılık olarak değerlendirilen, araştırmaya konu olan ve Çift Kulplu Kâse dışında başka merkezlerde benzerleri bulunmayan Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap, Vazo/Koku Şisesi, Matara, Rhyton, Koç Başı Saplı Patera ve tipolojik benzerliği nedeniyle Hayes Form 70 Grubundan türetilmiş olabileceği değerlendirilen kâsenin, farklı ve yeni formlar olmaları bu görüşü desteklemektedir. İncelenen DSB üretimlerinde Hayes terminolojisinde yer alan formlara bağlı kalındığı gözlemlenmiş, ancak zaman zaman formlara bazı eklemeler yapıldığı, zaman zaman ise tamamen değişikliğe gidilerek özgün bir seramik endüstrisinin oluşturulduğu, genel anlamda ise Tralleis’te İtalya’ya özgü formların her zaman baskın ve etkili olduğu gözlemlenmiştir¹¹². Roma Seramiği konusunda J. W. Hayes’in gerçekleştirdiği başarılı çalışmalar ve katkılar kuşkusuz bugün seramik çalışan tüm bilim insanlarına yol gösterici olmuştur. Ancak Tralleis’te bulunan DSB II üretimlerine ait özgün formlar göz önüne alınarak söz konusu gruplamaların ve terminolojinin yeniden ele alınarak güncellenmesi, Roma seramik formlarının gelişimi açısından yararlı olacaktır. Tralleis kazılarının ilerleyen evrelerinde ortaya çıkarılacak olan yeni buluntuların bu konuya katkı sağlayacağı görüşündeyiz.

¹⁰⁸ Erol 2004, 96; Ertuğrul 2023,43.

¹⁰⁹ Ertuğrul 2023,41-42

¹¹⁰ Zahn vd. 1904,445; Heberdey 1906, 168; Demangel & Laumonier 1925, 385; Comfort 1938, 57.

¹¹¹ Ertuğrul 2023,41-42, 58-59.

¹¹² Ertuğrul 2023, 283-289.

KATALOG

Kat. No: 1

Müze Envanter No: 5322

Form: Çift Kulplu Kâse

Hamur Rengi: 2.5YR 7/6 Light Red

Astar Rengi: 10R 5/8 Red

Yük: 10 cm.

Ağız Çapı: 13 cm.

Kaide Çapı: 4, 9 cm.

Tanım: Turuncumsu-açık kırmızı mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı astar. İnce, iç çekik kenarlı ağız. Ağız ve gövde geçişi arasında düzlem. Konik, derin gövde üzerinde sert profil. Çift, yatay, tek yivli şerit kulplu. Konik kaide üzerinde çift yiv. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat. No: 2

Müze Envanter No: 5442

Form: Çift Kulplu Kâse

Hamur Rengi: 2.5YR 7/4 Light Reddish Brown

Astar Rengi: 10R 5/8 Red

Yük: 8 cm.

Ağız Çapı: 13 cm.

Kaide Çapı: 4, 7 cm. (Alçı Tamamlama)

Tanım: Açık kırmızımsı-kahverengi mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı astar. İnce, iç çekik kenarlı ağız. Ağız ve gövde geçişi arasında düzlem. Konik, derin gövde üzerinde sert profil. Çift, yatay, tek yivli şerit kulplu. Konik kaide üzerinde çift yiv. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat. No: 3

Müze Envanter No: 5713

Form: Çift Kulplu Kâse

Hamur Rengi: 2.5YR 6/6 Light Red

Astar Rengi: 10R 5/8 Red

Yük: 8, 5 cm.

Ağız Çapı: 15 cm.

Kaide Çapı: 4, 7 cm.

Tanım: Turuncumsu-açık kırmızı mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı astar. İnce, iç çekik kenarlı ağız. Ağız ile gövde geçişi arasında düzlem. Konik, derin gövde üzerinde sert profil. Çift, yatay, tek yivli şerit kulplu. Konik kaide. DSB II.

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat. No: 4

Müze Envanter No: 5846

Form: Çift Kulplu Kâse

Hamur Rengi: 2,5YR 6/6 Light Red

Astar Rengi: 10 R 5/8 Red

Yük: 5, 5 cm.

Ağız Çapı: 9 cm.

Kaide Çapı: 3,7 cm.

Tanım: Turuncumsu-açık kırmızı mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı astar. İnce, iç çekik kenarlı ağız. Ağız ile gövde geçişi arasında düzlem. Sert profille oluşturulan konik, derin gövde. Çift, yatay, tek yivli şerit kulp. Konik kaide. DSB II.

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat. No: 5

Müze Envanter No: 6188

Form: Çift Kulplu Kâse

Hamur Rengi: 7.5YR 6/3 Light Brown

Astar Rengi: 7.5YR 5/3 Brown

Yük: 9, 5 cm.

Ağız Çapı: 13 cm.

Kaide Çapı: 4, 7 cm.

Tanım: Açık kahverengi, mika ve taşcık içerikli hamur, kahverengi astar. İnce, iç çekik, kenarlı ağız. Ağız ile gövde geçişi arasında düzlem. Konik, derin gövde üzerinde sert profil. Çift, yatay, tek yivli şerit kulp. Konik kaide. DSB II.

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat No: 6

Müze Envanter No: 5308

Form: Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap

Hamur Rengi: 5YR 7/6 Reddish Yellow

Astar Rengi: 2.5YR 5/8 Red

Yük: 19 cm.

Ağız Çapı: 3, 8 cm.

Kaide Çapı: 5, 2 cm.

Tanım: Kırmızımsı-sarı mika içerikli hamur, turuncu astar. İç dönük kenarlı yonca ağız. Kalın ve kısa boyun. Sert profilli omuz üzerinde kabartma, tek şerit. Silindirik, dibe doğru daralan dolgun gövde. Tek, dikey, şerit kulp. Konik kaide. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları.

Kat No: 7

Müze Envanter No: 5440

Form: Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap

Hamur Rengi: 5YR 7/4 Pink

Astar Rengi: 2.5YR 5/8 Red

Yük: 19, 5 cm.

Ağız Çapı: 5, 8 cm.

Kaide Çapı: 5, 2 cm.

Tanım: Pembemsi mika içerikli hamur, turuncu astar. İç dönük kenarlı yonca ağız. Kalın ve kısa boyun. Sert profilli omuz üzerinde kabartma tek, şerit. Silindirik, dibe doğru daralan dolgun gövde üzerinde yivler. Tek, dikey, şerit kulp. Konik kaide. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy'nin başları

Kat No: 8

Müze Envanter No: 5941

Form: Oinokhoe/Yonca Ağızlı Kap

Hamur Rengi: 5YR 7/6 Reddish Yellow

Astar Rengi: 2.5YR 5/8 Red

Yük: 20 cm.

Ağız Çapı: 4, 6 cm.

Kaide Çapı: 4, 7 cm.

Tanım: Kırmızımsı-sarı mika içerikli hamur, turuncu astar. İçe dönük kenarlı yonca ağız. Kalın ve kısa boyun. Sert profilli omuz üzerinde kabartma tek, şerit. Silindirik, dibe doğru daralan dolgun gövde üzerinde yivler. Dikey, tek, şerit kulp. Konik kaide. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın ortaları, MS II. yy.'nin başları.

Kat No: 9

Müze Envanter No: 5451

Form: Vazo/Koku Şişesi

Hamur Rengi: 5YR 7/4 Pink

Astar Rengi: 10R 5/6 Red

Yük: 11 cm.

Ağız Çapı: 5, 6 cm.

Kaide Çapı: 3, 8 cm.

Tanım: Pembemsi mika içerikli hamur, kırmızımsı-turuncu astar. Kalın, dışa çekik kenarlı ağız. Kısa ve kalın boyun. Boyun başlangıcından itibaren genişleyerek kaideye doğru daralan, ovoid formlu dolgun gövde. Yükseltilmiş konik kaide. DSB II.

Tarih: MS I. ve II. yy.

Kat No: 10

Müze Envanter No: 5342

Form: Matara

Hamur Rengi: 5YR 7/4 Pink

Astar Rengi: 10R 5/8 Red

Gövde Çapı: 23, 5 cm.

Kal: 2, 5cm.

Tanım: Pembemsi mika içerikli hamur, turuncu astar. Yassı ve basık, üst yüzeyi bombeli ve yüksek, alt bölümü düz, dairesel formlu gövde. Ön yüzde üstte, ortada, hafif yükseltilmiş kalın kenarlı ağız (akıtacak) kısmında kırık. Ağızın iki yönünde kulba ait kırıklar. DSB II

Tarih: MS I. ve II. yy.

Kat. No: 11

Müze Envanter No: 5364

Form: Rhyton

Hamur Rengi: 7.5YR 7/6 Reddish Yellow

Astar Rengi: 10R 5/6 Red

Yük: 15, 5 cm.

Gen: 12 cm.

Tanım: Kırmızımsı-sarı mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı parlak astar. Olasılıkla Keklik? figürü olarak tasarlanmış rhytonun baş kısmı kırık ve eksiktir. Dışa çekik, kalın, dışa taşkın profilli yivlerle bezeli ağız. Kalın ve kısa boyun. Gövdenin orta bölümünden çıkarak boyuna tutunmuş iki adet pençe. Yuvarlak hatlı, dolgun ve şişkin gövde. Boyunda ve dolgun gövdenin üst yüzeyinde balık pulu motifi. Gövdenin etrafını çevreleyen yüzgeç? bezemesi. Orta bölümde ince, tek sıra kazıma çizgiyle ikiye bölünmüş gövde. Gövde arkasında uç kısımda yüzgeçle birleşen kuyruk. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın sonları ile II. yy.'nin başları.

Kat. No: 12

Müze Envanter No: 5098

Form: Koç Başı Saplı Patera

Hamur Rengi: 2.5YR 7/6 Light Red

Astar Rengi: 2.5YR 5/6 Red

Uz: 9, 1 cm.

Gen: 3, 8 cm.

Kal: 3, 1 cm.

Tanım: Açık kırmızı hamur, turuncumsu-kırmızı parlak astar. Dikdörtgen prizma formulu platformun alt bölümü kırıktır. Uç bölüm koç başı şeklinde işlenmiştir. Uzun ağız ve burun, oval iri göz, küçük kulak. Kıvrık boynuz, kıvrık saç. Sap ve başın birleştiği alanda çift yıldız bezemesi. Stilize İon sütun başlığı formunda tasarlanmış sap bölümünde; astragal ve ion kymationu dizisinin altında yivler. Arka yüz düzdür. Profilde tek ince yiv. DSB II

Tarih: MS I. yy.'ın sonları, MS II. yy'nin başları.

Kat. No: 13

Müze Envanter No: 5066

Form: Kase

Hamur Rengi: 10YR 7/4 Very Pale Brown

Astar Rengi: 10R 5/6 Red

Yük: 3, 9 cm.

Ağız Çapı: 10, 8 cm.

Kaide Çapı: 5, 4 cm.

Tanım: Soluk kahverengi mika içerikli hamur, turuncumsu-kırmızı astar. İçe çekik, kalın kenarlı ağız. Sert ve geniş yayımlı bir profil oluşturarak gövdeyle birleşen omuz üzerinde olasılıkla kapağın oturması için tasarlanmış dışa taşkın profil. Konik kaideye doğru daralan gövde. Düz kaide. DSB II

Tarih: MS II. yy'ın sonu ile III. yy'nin başları.

KAYNAKÇA

Agathias

Agathiae Myrinaei Historiarum Libri Quinque. (Çev. J. D. Frendo), 1967.

Anderson-Stojanović 1992

Anderson-Stojanović, V. (1992). *Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery*. Princeton.

Ambraseys 2009

Ambraseys, N. (2009). *Earthquakes in the Mediterranean and Middle East*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bianor Palanite Anthology

The Greek Anthology. (Çev. Paton, W. R.), Londra, 1915.

Bilgi 1982

Bilgi, Ö. (1982). *Matara Biçimli Kaplar*. İstanbul.

Bilgen vd. 2015

Bilgen, A.N., Bilgen, Z. & Çırakoğlu, S. (2015). "Erken Tunç Çağ Yerleşimi (V. Tabaka)". A. N. Bilgen (Ed.). *Seyitömer Höyük I*, İstanbul, 119-186.

Boger 1971

Boger, A. L. (1971). *The Dictionary of World Pottery and Porcelain, America*.

Bowersock 1965

Bowersock, G. W. (1965). *Augustus and the Greek World*. Oxford: The Clarendon Press.

Burnett vd. 1992

Burnett, A., Amandry M. & Ripolles, P. P. (1992). *Roman Provincial Coinage, From the Death of Caesar to the Death of Vitellius*. British Museum Press, London.

Burnett 1998

Burnett, A. (1998). *Roman Provincial Coinage. Volume:1, Paris: Introduction and Catalogue London*.

Broughton 1935

Broughton, T. R. S. (1935). *Some Non-Colonial Coloni of Augustus*. *TransactAmPhilAss*, 66, 18-44.

Carandini & Sagui 1981

Carandini, A. & Sagui, L. (1981). *Ceramica Africana, Terra Sigillata: Vasi, Produzione C, Enciclopedia Dell'Arte Antica Classica E Orientale, Atlante Delle Forme Ceramiche I*, Roma, 58-78.

Coldstream vd. 2001

Coldstream, J. N., Eiring, L. J. ve Forster, G. (2001). *Knossos Pottery Handbook Greek and Roman*. British School at Athens Studies 7, London.

Coşkun 2018

Coşkun, İ. (2018). *Geç Hitit, Yeni Asur ve Urartu Uygarlıklarında Ziyafet/Yemek Sahneleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Comfort 1938

Comfort, H. (1938). *Supplementary Sigillata Signatures in the Near East*. *Journal of the American Oriental Society*, Volume: 58/1, 30-60.

Crowfoot vd. 1957

Crowfoot, J. W., Mary, G. ve Kenyon, M. K. (1957). *The Objects From Samaria*. London: Palestine Exploration Fund.

Civelek 2001

Civelek, A. (2001). *Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Civelek 2010

Civelek, A. (2010). *Red-Slip Ware from Tralles Excavations*. *Colloquium Anatolicum*, IX, İstanbul, 169-191.

Demangel & Laumonier 1925

Demangel, R. & Laumonier, A. (1925). *Fouilles de Notion 1921*. *Bulletin de Correspondance hellenique*, Volume: 47, 341-34.

Doksanaltı 2000

Doksanaltı, E. M. (2000). *Die Keramikfunde aus den Arealen Z1 und Y1 der Dionysos-Stoa in Knidos*. *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta* 36,75-82.

Doksanaltı 2003

Doksanaltı, E. M. (2003). "Knidos-Kap Krio Hellenistik Sarnıç Buluntuları". C.A. Reynal (Ed.), *Les céramiques en Anatolie aux époques hellénistiques et romaines*. *Actes de la Table Ronde d'Istanbul*, 23-24 Mai 1996. *Varia Anatolica* XV, Paris, 141-163.

Doksanaltı 2006

Doksanaltı, E. M. (2006). *Knidos Kap Krio Kazı Alanı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Eliüşük 2021

Eliüşük, M. (2021). *Menderes Magnesiası Artemis Kutsal Alanı Güney Stoa'da Bulunan Doğu Sigillata B Grubu Seramikler*. *Arkhaia Anatolika*, Volume 4,15-40.

Erol 2004

Erol, D. (2004) Tralleis Kenti Kazılarında Ele Geçen Baskılı Terra Sigillata. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Erol 2011

Erol, D. (2011). Smyrna Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ertuğrul 2023

Ertuğrul, F. (2023). 1996-2005 Yılları Arasında Tralleis'te Ele Geçen Roma Seramikleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Eusebius Hieronymi Chronicon

Die Griechischen Christlichen Schriftsteller Chronicon. (Çev. Helm, R.), 1913.

Güngör 2005

Güngör, E. (2005). Metropolis Kenti Ada 7 İçerisindeki Konut Seramiği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Thomson & Simon 2006

Thomson, G. & Simon, E. (2006). The Religion of the Etruscans. Austin: University of Texas Press.

Habicht 1975

Habicht, C. (1975). New Evidence on the Province of Asia. The Journal of Roman Studies, 65: 64-91.

Hayes 1976

Hayes, J. W. (1976). Roman Pottery in the Royal Ontario Museum. London: Royal Ontario Museum.

Hayes 1983

Hayes, J. W. (1983). The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery. BSA, 78, 1983,157-169.

Hayes 1985

Hayes, J. W. (1985). "Sigillate Orientali", Atlante delle forme ceramiche II, Ceramiche Fine Romana nel Bacino Mediterraneo (Tardo Ellenismo e Primo Impero) Enciclopedia dell'Arte Antica Classica e Orientale, Supplement 2, Roma, 9-96.

Hayes 1997

Hayes, J. W. (1997). Handbook of Mediterranean Roman Pottery. London.

Hayes 2003

Hayes, J. W. (2003) Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the ‘Saranda Kolones’ Castle Site at Paphos. JSTOR, Vol.98,447-516.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). Roman Pottery Fine-Ware Imports. The Athenain Agora XXXII, 1-3.

Heberdey 1906

Heberdey, R. (1906). Forschungen in Ephesos. Vienna.

Hellström 1965

Hellström, P. (1965). Labraunda II: Pottery of Classical and Later Date, Terracotta Lamps and Glass. Lund.

Heurgon 1951

Heurgon, J. (1951). The Amiens Patera, JSTOR, Vol.41, Parts 1-2, 22-24.

Hilgers 1969

Hilgers, W. (1969). Lateinische Gefäßnamen: Bezeichnungen, Funktion und Form römischer Gefäße nach den antiken Schriftquellen. Dusseldorf: Beihefte der Bonner Jahrburger.

Hussey 1890

Hussey, G. B. (1890). The Distribution of Hellenistic Temples. The American Journal of Archaeology and of the History of Fine Arts, 6, 1/2,59-64.

İpekçioğlu 2019

İpekçioğlu, S. G. (2019). Smyrna (İzmir) Agorası’nda Bulunan Lazımlıklar (Havruzlar) ve Osmanlı’da Lazımlık Kültürü. Akdeniz Sanat Dergisi, Cilt 13, Sayı 23, Özel Ek Sayı,751-768.

Kenrick 1985

Kenrick, M. P. (1985). Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice). Volume: 3, Part: 1, Supplements to Libya Antiqua 5, Tripoli.

Kenyon 1957

Kenyon, K. M. (1957). Roman and Later Wares”, Samaria-Sebaste, Reports of the Work of the Joint Expedition in 1931-1933 and of the British Expedition in 1935, III. The Objects from Samaria. London, 281-306.

Korkut 2007

Korkut, T. (2007). “Roma Dönemi Patarası Yemek Pişirme Kapları: Tavalar”. Seres 07 IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri 26-28 Kasım 2007, Bildiriler Kitabı, (Ed.) B. Karasu, N. Ay, Z. Çobanlı, F. S. Alanyalı, R. Yamaçlı, Türk, Seramik Derneği, Eskişehir, 432-449.

Kögler 2010

Kögler, P. (2010). Feinkeramik aus Knidos. Vom Mittleren Hellenismus bis in die Mittlere Kaiserzeit, Weisbaden: Reichert Verlag.

Krauskopf 1995

Krauskopf, I. (1995). Überlegungen zur Zeitlichen Diskrepanz zwischen Metallgefäßen und ihren Nachbildungen in Ton. *Vaisselle Metallique, Vaiselle Céramique: Productions, Usage et Valeurs en Étrurie*, REA, 97, 1/2,77-87.

Krinzinger 2010

Krinzinger, F. (2010). Haghaus 2 In Ephesos Die Wohneinheiten 1 und 2 Baubefund, Ausstattung. *Funde Textband Wohneinheit 1*, Wien.

Lafli 2003

Lafli, E. (2003) Studien Zu Hellenistischen, Kaiserzeitlichen und Spätantik-frühbyzantinischen Tonunguentarien aus Kilikien und Pisidien (SüdTürkei): Der Forschungsstand und Eine Auswahl von Fundobjekten aus den Örtlichen Museen. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Universität zu Köln.

Leon 1991

Leon, V. M. (1991). Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos, *Kleinfunde 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit. Forschungen in Ephesos 9, 2/2*, Wien, 64-113.

Magie 1950

Magie, D. (1950). *Roman Rule in Asia Minor, Vol. 1-2*. New Jersey: Princeton University Press.

Mandel 1988

Mandel, U. (1988). Kleinasiatische Reliefkeramik der Mittleren Kaizerzeit. Die Oinophoren Gruppe und Verwandtes, *PF, 5*, Berlin: De Gruyter.

Mesquíriz 1985

Mesquíriz, A. M. (1985). Terra Sigillata Ispanica, *Forme Lisce. Enciclopedia Dell'Arte Antica Classica E Orientale, Atlante Delle Forme Ceramiche II*, Roma, 142-166.

Millar 1966

Millar, F. The Emperor, The Senate and the Provinces. *JRS, 56, 1-2, 1966, 156 166*.

Öntürk 2020

Öntürk, M. (2020). Roma Dönemi'nde Batı Anadolu'da (Asia Eyaleti'nde) Meydana Gelen Depremler. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Oracula Sibyllina

Chresmoi Sibylliakoi, Oracula Sibyllina. (Çev. C. Alexandre), Firmin Didot.

Otschar 1996

Otschar, U. (1996). “Dokümentation Exemplarisch Ausgewhlter Keramik Fundkomplexe”. Hanghaus 1 in Ephesos, der Baubefund, (Ed.) C.L. Auinger, Forshungen in Ephesos VIII/3, Wien,99.

Öz 2021

Öz, C. (2021). Andriake Limanı’ndan Koçbaşı Saplı Bir Patera/Tagenon. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 22,157-168.

Özbilgin & Temür 2022

Özbilgin, Ö. & Temür, A. (2022). Aydın Müzesi’nden Bir Grup Cam Eser. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12 (3), 2518, 2519.

Özver 2021

Özver, A. (2021). Tralleis Batı Nekropolü ve Buluntuları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Paljakov 1989

Paljakov F. B. (1989). Die Inschriften von Tralleis und Nysa, Inscriften Griechischer Städte aus Kleinasien 36, I. Bonn: Rudolf Habelt Verlag.

Pastutmaz 2009

Pastutmaz, D. (2009) Knidos Üretimi Kabartmalı Seramikler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Pekman 1987

Pekman, A. (1987). Strabon, Antik Anadolu Coğrafyası. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Popović 2008

Popović, I. (2008). Relief Decorated Handles og Ceramic Paterae from Sirmium, Singidunum and Viminacium. Starinar, LVIII, 119-134.

Radnóti 1938

Radnóti, A. (1938). Die römischen Bronzegefäße von Pannonien, Dissertationes Pannonicae ex Instituto numismatico et archaeologico universitatis de Petro Pazmany nominatae Budapestinensis provenienter, II.6. Budapest: Royal Hungarian University Press.

Rayet & Thomas 1997

Rayet, O & Thomas, A. (1997). Bir Karya Kenti Tralleis. (Çev. O. Saçıkara), Aydın.

Robinson 1959

Robinson, S. H. (1959). Pottery of the Roman Period Chronology. Athenian Agora V, Princeton.

Rotroff 2006

Rotroff, S. I. (2006). The Athenian Agora XXIX: Hellenistic Pottery. The Plain Wares, Princeton.

Rusu 1997

Rusu, V. (1997). Griffe Keramischer Patera aus dem Römischen Dakien. ActaMusNapoca, 34/1, 325-388.

Saltuk 1993

Saltuk, S. (1993). Arkeoloji Sözlüğü. İstanbul.

Saraçoğlu 2013

Saraçoğlu, A. (2013). Tralleis Batı Nekropolü Mezar Buluntuları. Kumdan Kente Patara Kazılarının 25 Yılı Sempozyumu, Antalya, 475-495.

Savage & Newman 1989

Savage, G. & Newman, H. (1989). An Illustrated Dictionary of Ceramics. London.

Scheffenegger 1996

Scheffenegger, S. Z. (1996). Der Italiener in Ephesos. Alba Regia XXV, ACTA 34, 253-271.

Slane 1990

Slane, K. W. (1990). The Sanctuary of Demeter and Kore: The Roman Pottery and Lamps. Corinth XVIII, Princeton.

Strabon

Strabon The Geography of Strabo. Vol. 5 ve 6. (Çev. H.L. Jones) Cambridge: Harvard University Press, 1929.

Süzer 2019

Süzer, H. (2019). Hellenistik ve Roma Dönemi Sinop Unguentariumları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya.

Şahin 2020

Şahin, R. (2020). Miletos'tan (Ionia) Koç Başı Saplı Bir Patera Seleucia, X .329-354.

Scherrer 1995

Scherrer, P. (1995). Ephesos Der Neue Führer, Wien, 154-329.

Şenyurt & Yorulmaz 2020

Şenyurt, S. Y. & Yorulmaz L. (2020) Kurul Kalesi Pişmiş Toprak Unguentariumları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 19(3): 606-628.

Şimşek 2011

Şimşek, C. (2011). Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları). İstanbul: Ege Yayınları.

Takaoğlu 2006

Takaoğlu, T. (2006). "New Lights on the Origins of Eastern Sigillata B Ware". Anadolu Arkeolojisine Katkılar (65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar), T. Takaoğlu, (Ed.), İstanbul, 263-267.

Tekçam 2011

Tekçam, T. (2011). Arkeoloji Sözlüğü. İstanbul.

Tül & Aydaş 2011

Tül, Ş. & Aydaş, M. (2011). Mesogis Üstündeki Larisa-Derira-Siderus. Ege Defterleri, Sayı: 2, 3-19.

Unterkircher 1983

Unterkircher, E. (1983). Terra Sigillata aus dem Heraion von Samos. AM 98,176-214.

Waagé 1933

Waagé, F. O. (1933) The American Excavations in the Athenian Agora: First Report. Hesperia, 2, 279-328.

Waagé 1948

Waagé, F.O. (1948). Antioch on the Orontes IV. I, Ceramic and Islamic Coins. Princeton.

Waldner 2014

Waldner, A. (2014). "XV Keramik". Das Hanghaus 2 in Ephesos, Die Wahneinheit 6/2, Baubefund, Ausstattung, Funde, H. Thür, E.Rathmayr (Ed.), Forschungen in Ephesos 8.9, Wien, 353-359.

Vapur 2013

Vapur, Ö. (2013). "Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Kazılarında Ele Geçen İthal Kaliteli Seramikler" G. Kökdemir, (Ed.), Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı, Ankara, 644-666.

Vegas 1973

Vegas, M. (1973). Cerámica Común Romana Del Mediterráneo Occidental. Barcelona.

Waldbaum 1983

Waldbaum, C. J. (1983). Metalwork from Sardis: The Finds Through 1974. London: Harvard University Press.

Wrabetz 1977

Wrabetz, F. J. (1977). "A New Serenus Stamping From Sardis and the Origins of the Eastern Sigillata B Ware", Henrichs, (Ed.), Harvard Studies in Classical Philology 81, A. London,195-197.

Yıldız 2021

Yıldız, V. (2021). Metropolis Aşağı Hamam Palaestra'da (Han Yıkığı) Ele Geçen Doğu Sigillata B Grubu Seramikleri. CEDRUS, 9, Antalya, 389-426.

Zahn vd. 1904

Zahn, R., Wiegand, T., Schrader H., Kummer, G., Wilberg, W., Winnefeld, H. (1904). "Thongeschirr", Priene Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898, Berlin, 394-468.

Zhuravlev 1998

Zhuravlev, D. (1998). Terra Sigillata of the North Black Sea Coast of the Roman Time: The main Results and Perspectives. Hellenistic and Roman Pottery in the Northern Pontic Area I, Moscow, 31-51.

Zhuravlev 2000

Zhuravlev, D. (2000). Terra Sigillata and Red Slip Pottery From the Late Skythian Necropolis of the South-Western Crimea (1st-3rd Centuries A.D.). Rei Cretariae Romanae Fautorum ACTA 36, Abingdon, 151-260.

Zhuravlev 2002

Zhuravlev, D. (2002). Terra Sigillata and Red Slip Pottery in the North Pontic Region (A short bibliographical survey). Ancient Civilizations from Scythia to Siberia, 8, 237-309.

Zhuravlev 2003

Zhuravlev, D. (2003). Italian and Other Western Sigillata in the Northern Pontic Area. Rei Cretariae Romanae Fautorum, ACTA 38, Abingdon, 219-224.

Zhuravlev 2008

Zhuravlev, D. (2008). Roman Pottery from A Cistern in Panticapaion. Rei Cretariae Romanae Fautorum, ACTA 40, Bonn, 213-225.

Zhuravlev 2010

Zhuravlev, D. (2010). Краснолаковая Керамика Юго - западного Крыма I-III вв. Н.Э. - Terra sigillata of the South-Western Crimea in the 1st - 3rd Centuries AD (finds from Late Skythian necropolis of the Belbekriver-valley), Simferopol.

FIGÜRLER

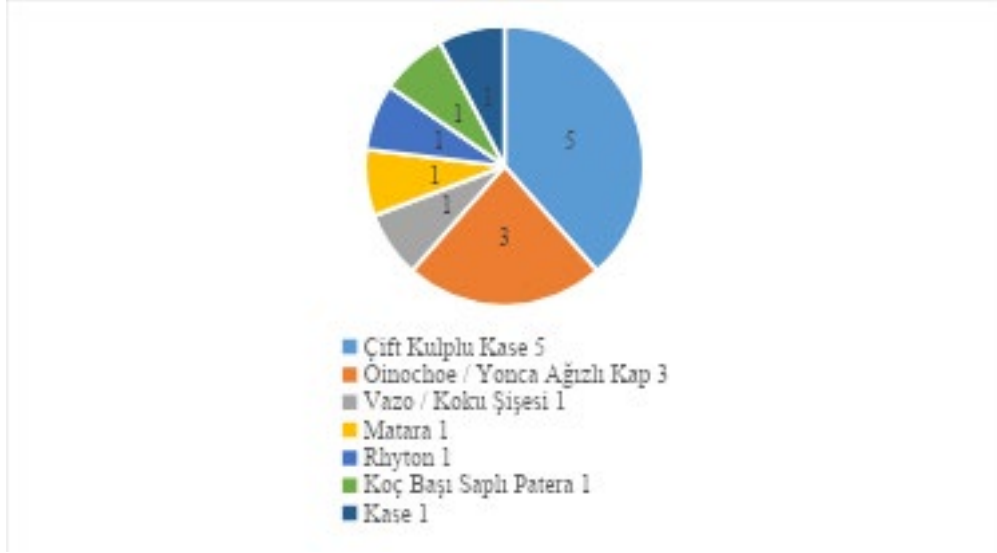

Fig. 1: Talleis Hamam-Gymnasium Kompleksi.

Fig. 2: Talleis, Arsenal.

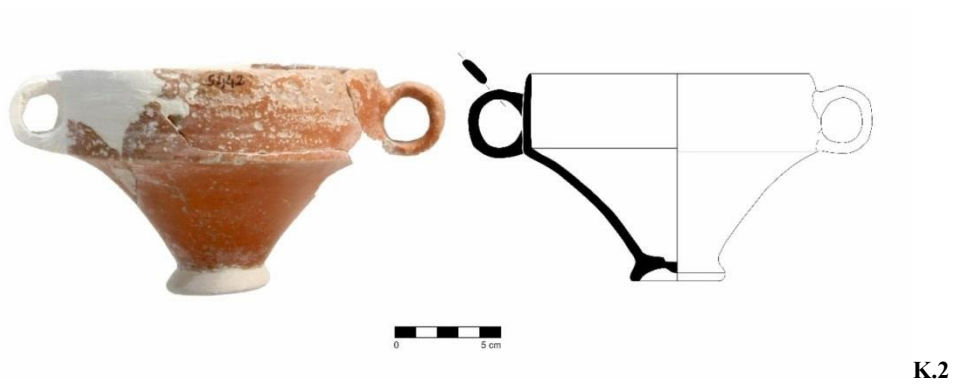

Fig. 3: Seramik Formlarının Dağılımı.

Fig. 4: Çift Kulplu Kâse.

Fig. 5: Çift Kulplu Kâse.

K.3

Fig. 6: Çift Kulplu Kâse.

K.4

Fig. 7: Çift Kulplu Kâse.

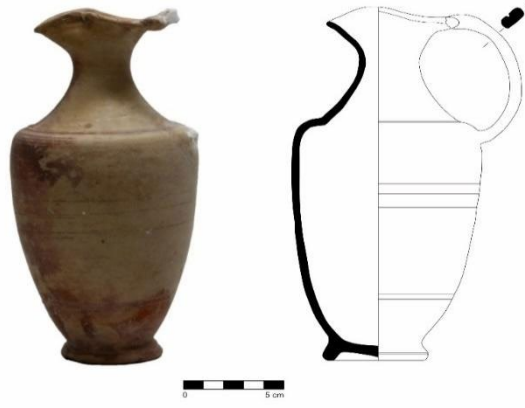
K.5

Fig. 8: Çift Kulplu Kâse.

K.6

Fig. 9: Oinokhoe/Yonca ağızlı testi.

K.7

Fig. 10: Oinokhoe/Yonca ağızlı testi.

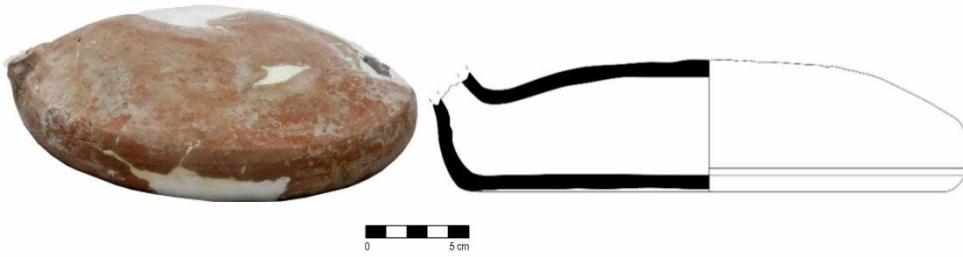
K.8

Fig. 11: Oinokhoe/Yonca ağızlı testi.

K.9

Fig. 12: Vazo/Koku şişesi.

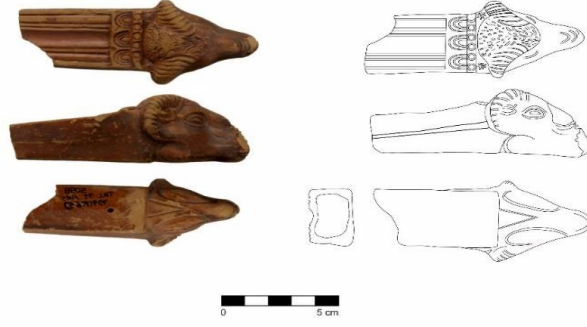
K.10

Fig. 13: Matara.

K.11

Fig. 14: Rhyton.

K.12

Fig. 15: Koç Başı Saplı Patera.

Fig. 16: Kâse.

K.13

K.14

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 08.10.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 12.12.2024
Yayın Tarihi/ Published: 30.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1563394

Makale Künyesi / Citation: Murat, F. (2024). Phokaia'da Roma Dönemi Seramik Üretimi: Üretim Alanları Ve Buluntular Üzerine Bir Değerlendirme, SRMKA 6, 71-85.

PHOKAIA'DA ROMA DÖNEMİ SERAMİK ÜRETİMİ: ÜRETİM ALANLARI VE BULUNTULAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ROMAN CERAMIC PRODUCTION IN PHOKAIA: AN EVALUATION OF PRODUCTION AREAS AND THEIR FINDS

Murat FIRAT*

Özet

İzmir ili Foça ilçesi modern yerleşim sınırları altında kalan Phokaia antik kentinde ele geçen Roma Dönemi seramikleri bu çalışmaya konu edinilir. Bu ürünler farklı sektörlerde yürütülen kazılar sonucunda açığa çıkarılmış olup ağırlıklı olarak ve doğru bir biçimde tipolojik tasnif, kataloglama vb. şekilde ilerleyen bir bakış açısı ile rapor, tez veya çeşitli makaleler halinde bilim dünyasına tanıtılmışlardır. Bu çalışmada ise Roma Dönemi'ne tarihlenen seramik ürünleri, kentin üretim ve dağıtım becerileri de göz önüne alınarak, literatür verileri doğrultusunda irdelenmiştir. Bu kapsamda, öncelikle seramiklerin saptandığı alanlar ana hatlarıyla tanıtılmış ve buralarda ele geçen, bir şekilde yayımlanan eserlerin ürün çeşitliliği ve boyutu tartışılmıştır. Ayrıca, yerel üretim olanakları ve kanıtları da eserlerle birlikte değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise bütüncül bir yaklaşımla kentin üretim kapasitesi ve dağılımı unsurları belirlenmeye çalışılır. Bu bağlamda irdelenen eserler doğrultusunda Phokaia'nın erken dönemlerden itibaren ama özellikle Roma Dönemi boyunca sürekli ve artan bir oranda seramik kap ürettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu ürünler, Ege başta olmak üzere, Akdeniz ve Karadeniz kıyı ve hatta iç bölgelerinde pek çok kentte sevilerek kullanılmışlardır.

Anahtar Kelime: Phokaia, Roma Dönemi, Seramik, Üretim, Dağılım.

Abstract

The Roman ceramics found in the ancient city of Phocaea (Foça district, İzmir Province) are the subject of this study. These artefacts have been unearthed during excavations in different city sectors and published in reports, theses or various articles, mainly focussing on typological classification, cataloguing, etc. In this study, Roman ceramic production has been examined in line with earlier publications, considering the local modes of production and distribution. In this context, the areas where ceramics have been found were outlined, and the product variety and size of the material obtained in these places were discussed. Furthermore, evidence for local production has been evaluated. In the last section of the study, an attempt is made to determine the city's production capacity and distribution of

* Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Isparta, TÜRKİYE, E-Posta: muratfirat@sdu.edu.tr, ORCID: [0000-0002-5747-0869](https://orcid.org/0000-0002-5747-0869)

its products with a holistic approach. In line with the examined publications, it is concluded that Phocaea has been producing ceramic vessels continuously and at an increasing rate since the early periods but that this production reached a peak during the Roman Imperial Period. These products were popular in many cities, especially in the Aegean, Mediterranean, and Black Sea coastal and even inland regions.

Keywords: Phocaea, Roman Period, Ceramic, Production, Distribution.

Giriş

Günümüz seramik çalışmaları ağırlıklı olarak ve doğru bir biçimde eserlerin tasnifi, kataloglaması vb. şeklinde ilerleyen bir bakış açısı ile gerçekleştirilmekte, buluntu ve bulgular aynı istikamette tez veya yayımlar halinde bilim dünyasına tanıtılmaktadır. Bu çalışmada ise uzun yıllar boyunca kazı çalışmaları gerçekleştirilmiş, eserleri daha çok rapor ve tezler şeklinde bilim dünyası ile paylaşılmış bir kentin Roma Dönemi'ne tarihlenen seramik ürünleri, kentin üretim ve dağıtım becerileri de göz önüne alınarak, literatür verileri doğrultusunda irdelenecektir. Bu kapsamda, öncelikle seramiklerin saptandığı alanlar ana hatlarıyla tanıtılacaktır. Ardından, buralarda ele geçen ve bir şekilde yayımlanan eserlerin ürün çeşitliliği ve boyutu tartışılacaktır. Bu arada, yerel üretim olanakları ve varsa kanıtları da eserlerle birlikte değerlendirilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise bütüncül bir yaklaşımla kentin üretim kapasitesi ve dağılımı unsurları belirlenmeye çalışılacaktır.

Yukarıda ulaşılmaması hedeflenen amaçların sıralandığı buluntu grubu, İzmir ili Foça ilçesi modern yerleşim sınırları altında kalan Phokaia antik kentinde ele geçen Roma Dönemi seramikleridir. Bu ürünler kentte, farklı sektörlerde yürütülen kazılar sonucunda açığa çıkarılır (Fig. 1, 5). Kent, büyük oranda modern yerleşim altında kaldığı için ele geçen eserlerin dar sahalarda yürütülen kısa süreli çalışmalarda ele geçtiğini unutmamak gerekir¹. Buna bağlı olarak da aslında çeşitli çalışmalara konu olan bu eserler değerlendirilirken, maalesef büyük resmin küçük parçaları oldukları akıldan çıkarılmamalıdır.

Buluntu Alanları ve Ürünleri

Bu bağlamda ele alınan çalışmamızda tanıtacağımız ilk üretim sahası, erken dönem kuzey nekropolisinin de üzerine gelen kuzey seramik atım sahasıdır² (Fig. 1.1). Bu alan ilk olarak 1989 yılında kazılır ve 1990 kazı sezonunda da kısa süreli olsa çalışmalara devam

¹ Buluntuların ele geçtiği sektörler, büyük oranda sit sınırları içerisinde kalan ve imar faaliyetlerine yönelik kazı çalışmalarının yürütüldüğü alanlardır. Bu kazı alanları ve buluntular hakkında geniş bilgiye ulaşmak isteyenler için kazı raporları iyi bir kaynak niteliğindedir. Bkz. Özyiğit 2022, 7-16; Özyiğit 2017a, 519-538, Özyiğit 2013, 173-190; Özyiğit 2006, 73-88, Özyiğit 2007, 341-354; Özyiğit 2008, 489- 512; Özyiğit 2009, 387-410; Özyiğit 2010, 65-87; Özyiğit 1991, 127-154; Özyiğit 1993, 1-22; Özyiğit 1998, 763-794; Res. 1-22; Özyiğit 1999, 49-66; Özyiğit 2001, 1-14; Özyiğit 2011, 385-404.

² Foça İlçesi İsmetpaşa Mah. 150 ada 62 parsel.

edilir³. Çifte Kayalar Tepesi'nin hemen batısında ve Yeni Foça yolunun deniz tarafında kalan bu atım sahası kazı raporlarına göre, en yüksek noktası 9.23 m olan oldukça geniş bir alanı kapsar⁴. Burada yürütülen çalışmalarda seramik çöplüğünün Hellenistik bir mezarlık alanı ile daha alt kodlarda kalan Arkaik ve Klasik dönemlerin yerleşim izlerinin üzerine geldiği tespit edilir⁵. Konumuzu oluşturan seramiklerin ele geçtiği bu alanda atölye ve atık ürünler bir arada ele geçer. Kazı raporlarından anlaşılacağı üzere bu atım sahası daha çok kaba mutfak kapları üreten atölye ve/veya atölyelere hizmet etmiştir⁶. Yine raporlar doğrultusunda, ele geçen Roma Dönemi seramik gruplarının ağırlıklı olarak 1.-3. yüzyıla tarihlendirilen kaba seramik gruplarından oluştukları, en üst kodda ise Phokaia kırmızı astarlı kaplara ait bir atım tabakasının yer aldığı anlaşılır⁷. Alan buluntularına yönelik hazırlanan üç farklı yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu çalışmalarda toplam 436 adet parçanın irdelendiği görülür⁸. Bunlardan yaklaşık 1/3'lük kısım Phokaia üretimi kaliteli kırmızı astarlı seramik örneklerinden oluşurken, 6 tanesi olası usta/atölye isimlerini de barındıran çömlekçi çarkı diskleri ve geri kalan ürünler tamamı kaba mutfak kaplarından (kythra, lopus, testi, maşrapa vb.) oluşur.

Çalışmamızda irdeleneceğimiz bir diğer buluntu sahası tiyatro ve üzerinde kalan seramik çöplüğüdür (Fig. 1.2). Kentin tiyatrosunun bulunmasına yönelik çalışmalar sonucunda 1990 yılında olası alan kazı ekibi tarafından belirlenir⁹. 1991 yılında kent girişinde yer alan ve Değirmenli Tepe olarak bilinen tepelik alanın kuzeybatı aksından önceden belirlen yerde kazı çalışmaları başlatılır ve *cavea* basamaklarına ulaşılır¹⁰. Çalışmalar sonucunda yapının *cavea*sının ve *analemma* duvarının belli bir bölümü açığa çıkarılır. Tiyatro mimari özellikleri, seramik ve sikke buluntuları doğrultusunda MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilir¹¹. Kazılar sırasında saptanan ve *analemma* duvarının dışında kalan taş döşeminin üzerini kaplayan kaba mutfak kaplarına ait atım tabakaları, 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen kandil çöplüğü buluntuları ve *cavea*nın üzerini kaplayan kremasyon gömüler doğrultusunda yapının Erken Roma Dönemi sonrasında kullanılmadığı sonucuna ulaşılır¹². Tiyatro Roma Dönemi seramik çöplüğü buluntuları, kazı raporları dışında, sadece kandiller ve birkaç örnekle sınırlı

³ Özyiğit 1991, 127-153; Özyiğit 1992, 102-104, 109-119; Özyiğit 2017b, 38.

⁴ Özyiğit 1991, 128.

⁵ Özyiğit 2017b, 38.

⁶ Özyiğit 1992, 103; Özbütev 1994, 40; Özyiğit 2017b, 38.

⁷ Özyiğit 1991; Özyiğit 2017b, 39.

⁸ Özbütev 1994; Uslu 1994; Aydemir 1995.

⁹ Özyiğit 1992, 106, Res. 20-21.

¹⁰ Özyiğit 1993, 1-22.

¹¹ Özyiğit 1993, 1-22; Özyiğit 2017b, 40-41.

¹² Özyiğit 1993, 1-22; Özyiğit 2017b, 40-41.

şekilde amphoralara yönelik çalışılmıştır. Bu çalışmalardan kandil içerikli yayın A. Civelek tarafından hazırlanır¹³. 82 parçanın değerlendirmeye alındığı çalışmada kandiller üçgen burunlu ile yuvarlak burunlu ve kısa volütlü şeklinde iki ana grup altında incelenir. Üçgen burunlular ise ayrıca *volütlü ve discussu kanallı üçgen burunlu kandiller* ile *volütlü ve discussu kanalsız üçgen burunlu kandiller* alt başlıklarına altında incelenir¹⁴. Ciddi biçimde yanık izleri ve/veya deforme gövde yapıları bu kandillerin yerel üretim artıkları olduklarını gösterir. Bu eserler kazı alanı tabaka verileri ve benzer örnekler dikkate alınarak MS 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilirler. Dolayısıyla Phokaia'nın Roma Dönemi'nde kandil üretmiş olduğu sonucuna da ulaşılır. Aynı alanda tespit edilen bir amphora ise tarafımızdan hazırlanan, Phokaia buluntusu amphoralar üzerine genel bir değerlendirme niteliğindeki yayında irdelenir ve Dressel 24 Similis (Cup-shaped rim, Knossos 15) grubu içerisinde tanıtılır¹⁵. Gerek bulunduğu seramik çöplük tabakaları doğrultusunda, gerekse tipolojik benzerliklerden hareketle bu amphoranın MS 2.-3. yüzyıllara tarihlendirildiği görülür. Ayrıca her ne kadar arkeometrik analiz yapılamamış olsa da bu amphoranın gerek kil yapısı gerekse içeriği açısından Phokaia kaplarıyla benzer olduğu, çalışma da özellikle vurgulanır¹⁶.

Herodotos Duvarı ve Maltepe Tümülüs Alanı Phokaia'nın seramik üretimine ilişkin verilerin ele geçtiği diğer bir buluntu sahası olarak dikkat çeker¹⁷ (Fig. 1.3). İlk etapta bir höyük¹⁸ olduğu varsayılan bu alanda 1992 ve 1994 yıllarında gerçekleştirilen kazılar neticesinde Herodotos'un bahsettiği ünlü kent surunun¹⁹ bir bölümü ve olası giriş kapısı kısmen açığa çıkarılır. Bu bölgede yapılan çalışmalarda hemen hemen aynı gruplardan oluşan Roma Dönemi kaba seramik grupları az sayıda da olsa ele geçer. Bu eserlerde kentin üretim sahasının genişliğini göstermesi açısından önemlidir. Her ne kadar konumuz dışında olsa da kentin Hellenistik Dönem seramik üretimine yönelik çok önemli veriler sunması nedeniyle bu alana kısaca değinmek gerekir²⁰. Phokaia'nın Greko-İtalik amforalar ürettiğine işaret eden sonuçlar, Okan-Atıla ve Akyol ortaklığında hazırlanan bir çalışmada, 44 adet bu tipte amphora parçası incelenerek ortaya konur. Araştırmacılara göre Phokaia, MÖ 300-150 yılları arasında

¹³ Civelek 2008.

¹⁴ Civelek 2008, 117-120.

¹⁵ Fırat 2023, 82-83.

¹⁶ Fırat 2023, 83.

¹⁷ Kazılar hakkında bilgi için bkz. Özyiğit 1996, 1-26.

¹⁸ E. Akurgal ve N. Fıratlı bu alanda 1953 ve 1955 yıllarında çalışma yürütürler. Araştırmacılar Hellenistik ve Roma dönemlerine ait geniş bir yerleşimin bu alanda bulunduğu bahsederler. Akurgal 1956, 34.

¹⁹ Özyiğit 2017b, 43-44.

²⁰ Aynı alanda yapılan çalışmalar sırasında saptanan kalıp yapımı kâselerden bir grup yayınlanmıştır. Bu eserlerinden yerel üretim oldukları kil incelemeleri ve üretim artıkları dikkate alınarak belirtilir. Bkz. Civelek 2004.

özellikle Batı Akdeniz'de sevilen bir tip olan Greko-İtalik amfora üretiminden ve ticaretinden pay almak istemiş ve bu kapsamda Greko-İtalik amphoralar üretmiştir²¹. Nitekim arkeometrik analizler Phokaia örneklerinin deniz içerikli kilini ortaya çıkarır ve en az iki atölyenin üretim yaptığını doğrular²².

Çalışmamıza konu edinilen üretim alanlarından ikisi ise *Seramik Çöplüğü* ile *Atölye Alanı* olarak adlandırılan sektörlerdir (Fig. 1.4). Aslında iki farklı sektör olmasına karşın tarafımızdan hazırlanan doktora tezi kapsamında bütünlüklü olarak ele alındılar²³. Kentin dışında güney-güneybatı aksında kalan bu üretim sahası iki ayrı parselde konumlanır. Bunlardan ilki Atatürk Mah. 1204 ada 3 parsel civarındaki 11. sokak ile 8. Sokakta civarında yer alır. Bu alanda, hem Geç Roma yerel üretim kırmızı astarlı seramikleri çöplüğü hem de yakınlarında 3. yüzyıl tarihlendirilen kaba seramik üretim atölyesi ile kil havuzu neredeyse tam olarak açığa çıkarılır. Atölyenin yarıya yakın kısmı, maalesef yanındaki parselde yer alan bir modern evin altında kalmıştır. Buna karşın atölyeye ait olan kil havuzu ise hemen bitişikte bir alt koddaki iyi korunmuş şekilde ele geçer. Havuzun tabanında ince taş plakalar, çömlekçi diskleri ve çatı kiremitleri bir arada açığa çıkarılır. Çalışmalar sırasında 2-3. yüzyıl ve 4-5. yüzyıl olmak üzere iki farklı evreli bir katmanlaşma izlenir. Aynı tez kapsamında irdelenen seramik çöplüğü sahası ise Atatürk Mah. 13 ada 106 parselde yer alır. Alanda tespit edilen cüruflar ve amorf örneklerinin yanı sıra yoğun miktarda ele geçen seramikler buranın hatalı ya da bozuk üretimlerin atıldığı bir çöplük olduğu düşüncesini destekleyen kanıtlar olarak ileri sürülür²⁴. A3 statüsündeki alan sondaj kazısı şeklinde sürdürülür ve tüm açmalarda Arkaik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar uzanan eserlerle karşılaşılır. Sonuç olarak her iki alanda gerçekleştirilen, maalesef yine kısa süreli ve yoğunlaştırılmış, kazılar sayesinde açığa çıkarılan yerel üretim 134 lopas, 86 adet çömlek, 32 adet yayvan kap, 14 adet tava, 21 adet kapak, iki adet mortar, 10 adet altlık, 40 adet amphora, 11 adet testi ve 44 adet çömlekçi diski parçası kaba mutfak kapları grupları olarak tez kapsamında irdelenir. Çalışmada ele alınan 275 parça Kırmızı Astarlı seramik örneğinden 216 âdetinin Phokaia üretimi olduğu ve buluntuların genel olarak MS 1.-7. yüzyıl aralığına tarihlendirildiği görülür.

Foça İlçesi, Büyükdeniz Mevkii, Atatürk Mahallesi'nde (olasılıkla Roma Dönemi seramik üretim mahallesinin bulunduğu bölgeydi) 1219 ada, 8 parsel buluntuları doğrultusunda,

²¹ Okan vd. 2018, 192a.

²² Okan vd. 2018, 192.

²³ Kazı sahası ve buluntular hakkında geniş bilgi için bkz. Fırat 2011; Fırat 2012a; Fırat 2012b, Fırat 2013, Fırat 2014.

²⁴ Geniş bilgi için bkz. Fırat 2011, 27-43.

bir başka atölye sahası olarak kullanıldığı anlaşılır²⁵ (Fig. 1.5). Burada yürütülen arkeolojik kazılar 2015 yılında başlar ve 2016 yılında çalışmalara devam edilir. Çalışmalar sonucunda 415 m²lik bir alan planlı biçimde kazılır. III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak değerlendirilen bu alan, kazı çalışmaları sonucunda ele geçen buluntu ve bulgular doğrultusunda 2017 yılında I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak yeniden düzenlenir. Alan buluntuları bir doktora tezi kapsamında derinlemesine irdelenir²⁶. Bu çalışmada kazılan parselin yaklaşık kare biçiminde olduğu ve denizden 0.73 m - 0.94 m yüksekliğinde yer aldığı belirtilmektedir²⁷. Alanda yürütülen kazılar sonucunda sele geçen seramik ürünler ve mimarlık kalıntıları birlikte değerlendirilmiş ve üç ayrı seviye saptanmıştır. Konumuzu da teşkil eden en yoğun seramik eser buluntu katı -1.30 – -1.74 m seviyeleri arasında gelir. Tava, maşrapa, lekane, amphora, testi, khytra, lopus ve çok sayıda lopalara ait kapak parçaları bu katmanda açığa çıkarılır. Bu alan bulguları bir doktora tezi kapsamında derinlemesine irdelenir ve ürünlerin ağırlıklı olarak MS 3.-5. yüzyıl aralığına tarihlendiği izlenir.

Foça Atatürk Mahallesi sınırlarında kalan ve halk tarafından *Büyük Deniz* olarak anılan koyun ucundaki fenerin batısında yer alan *Çanak Koyu Mevkii* diğer bir önemli seramik atım sahası olarak değerlendirilebilir (Fig. 1.6). Bizim de içinde yer aldığımız küçük bir ekip tarafından, 2018 yılında, bu alanda yaklaşık bir hafta süren sualtı sondaj çalışması gerçekleştirildi. Ön inceleme şeklinde planlanan bu çalışma sonucunda ilginç verileri ulaşıldı ve çalışma yayına dönüştürüldü²⁸. Deniz yüzeyinden itibaren 0.00 – -1.30 m seviyeleri arasında kalan ve deniz tabanının altında yaklaşık 5.000 m² alana yayılan, kaplardan oluşmuş bir duvar görüntüsü veren bu sahada, çok sayıda kırık veya tam seramik ürün ile birlikte cüruf ve bozuk üretim parçaları da karşılaşılar. Çalışmada, ele geçen seramikler arasında yer alan 56 lopus, 24 khytra, 15 lekane, 8 tava, 7 kapak, 1 çömlekçi diski ve tek bir adet altlık parçası tanıtılır. Sonuç olarak sualtında korunmuş olan bu çöplük alanından ele geçen kaplar, form yapıları ve çeşitlilikleri dikkate alındığında, karadaki benzer çöplük alanlarında saptanan yerel üretim kaba kaplarla birebir benzeştikleri görülür ve genel olarak MS 2.-4. yüzyıllara tarihlendirilirler. Foça'nın batısında küçük sığlık bir koy olan Çanak Koyu içinde tespit edilen Roma Dönemi'ne ait yoğun kaba seramik buluntu, aslında Foça'nın kendisi için bir yenilik değildir. 2002 yılında,

²⁵ Özyiğit 2017a, 528; Özyiğit 2018, 117-118.

²⁶ Derinlemesine gerçekleştirilen bu çalışmada irdelenen alan mimari ve seramik kalıntıları bütünlüklü ve stratigrafik olarak değerlendirildiği görülür. Toplam 649 adet eser üretim ve ticari bağlantıları da göz önünde tutularak değerlendirilir. Bkz. Uğuz Yapıcı 2024.

²⁷ Konum ve stratigrafi için bkz. Uğuz Yapıcı 2024, 34-38.

²⁸ Geniş bilgi için bkz. Okan vd. 2018b.

Büyük Deniz Limanı'nın güneyinde ortaya çıkarılan Oryantalizan Dönem seramik atölyesi²⁹ ve 2003 yılında Küçük Deniz Limanı kıyısı boyunca yapılan kanalizasyon kazılarında tespit edilen Roma Dönemi kırmızı astarlı seramik çöplükleri³⁰, deniz seviyesinin altında ele geçmişlerdir. Bu buluntular zaten bize Roma ve Geç Roma dönemleri içinde kıyı çizgisinin günümüzden daha farklı olduğunu göstermektedir. Çanak Koyu'nu ayrıcalıklı kılan ise yoğun seramik buluntunun tamamının günümüzde insanların yüzdükleri hala su olan bir alanda ortaya çıkarılmış olmasıdır.

Genel Değerlendirme

Phokaia'nın özellikle Roma Dönemi seramik üretim kapasitesi ve yayılım alanını anlamaya çalışan bu çalışmada en dikkat çekici alanlar öncelikle ele alınmıştır. Bu alanlar Kuzeydoğu seramik üretim sahaları, tiyatro ve çevresi seramik çöplüğü alanı, *Herodot Duvarı* sahası, Batı-güneybatı sur dışı üretim alanları ve Çanak Koyu seramik atım sahası olarak sıralanabilir. Tabii ki bu ana merkezler dışında kalan ve kenti dıştan bir yay gibi kuşatan daha pek çok üretim ve buluntu alanı da bilinmektedir (Fig. 5).

Yukarıda kısa biçimde kazı ve buluntularına değinilen tüm bu sahalara ait bulgular farklı nitelikli tez veya yayına konu edilir. Bu çalışmalarda genel olarak tipolojik ayırım gözetilerek eserlerin niceliksel dağılımı irdelenir. Phokaia üretimi kapların kil analizleri de bu yayınlarda gerçekleştirilir ve yerel üretim ispatlanır. Bazı yayınlarda özellikle Phokaia Kırmızı Astarlı kapların, kullanılan ve içindeki bileşenlerine göre, 3 gruba ayrıldıkları gözlenir ve hamur tipleri mikasız, çok az mikalı ve oldukça yoğun miktarda mikalı şeklinde ayrılır³¹. Arkeotmetrik analizlerin gerçekleştirildiği bir diğer çalışmada ise örneklerin çoğunluğunda kuvars, feldispat ve mika minerallerinin egemen olduğu, ince silikat dokusundan oluştuğu değerlendirildi³². Kuvars minerallerinin boyutları bazı örneklerde 0.25 mm'ye kadar çıktığı izlenmektedir. Örnekler içerisinde yer yer ince uzun ve yuvarlak şekilli boşlukların olduğu ve yapılan kimyasal çalışmalar sonucunda %58 SiO₂ içeriğine sahip oldukları anlaşılmıştır. Bu yapı içerdiği kuvars mineralleri ile ilişkilendirilir. Bunun yanında ortalama %18.4 Al₂O₃, %6.44 Fe₂O₃, %3.05 K₂O içerikleri belirlenir ve Al₂O₃'ün yüksek oranda varlığı içerdiği kil oranının yüksek olması ile açıklanır³³. Diğer bazı çalışmalarla kentin amphora üretimi ve kil yapısı da ortaya konur. Amphora örneklerinde ağırlıklı olarak SiO₂ ve Al₂O₃'ün yanı sıra MgO ve K₂O içerikleri tespit

²⁹ Özyiğit 2003, 443.

³⁰ Özelce 2022.

³¹ Geniş bilgi için bkz. Özelce 2022, 64-65.

³² Civelek 2021, 52.

³³ Civelek 2021, 52.

edilir³⁴. Böylece kent üreticilerinin yakın kil yataklarını kullandıkları da anlaşılmış oldu. Bu çalışmalarla kentin kaliteli seramik gruplarının ve amphoralarının kil yapıları büyük oranda belirlenmiş olur; buna karşın kent üretimi kaba seramik gruplarına yönelik çalışmalar henüz çok yetersizdir.

Tüm bu yayın çalışmaları parça parça olsa Phokaia üretiminin ulaştığı seviyeyi göstermeleri açısından değerlidir. Bu çalışmalardan bütünlüklü bakış açısıyla ürünlerin dolaşım sahası da büyük oranda saptanır. Kentin gerek kırmızı astarlı gerekse kaba nitelikli kap üretiminin Hellenistik Dönem'den itibaren var olduğu ama özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde yükselişe geçtiği ve 4.-7. yüzyıl aralığında en üst seviyeye ulaştığı görülür. Ege ve Akdeniz başta olmak üzere Karadeniz Havzası boyunca da pek çok farklı kentte bu kapların örnekleri karşılaşılr (Fig. 3-4).

Phokaia'da saptanan kazı buluntuları ve bunlara yönelik yayınlardan hareketle ulaşılan bir diğer sonuç ise oransal düzeyde üretim kapasitesidir. Genel bir bakış açısıyla kırmızı astarlı kapların %49, kaba kapların %40, amphoraların %8 ve diğer kapların %3 oranında üretilmiş oldukları belirlenir. Bununla birlikte, bu çalışmanın özellikle amphora ve kandil boyutunun yeniden ele alınması gerektiğini de vurgulamak gerekir.

---

³⁴ Okan vd. 2018a.

KAYNAKÇA

Akurgal 1956

Akurgal, E. (1956). Foça Kazıları ve Kyme Sondajları. *Anatolia I*, 33-40.

Aydemir 1995

Aydemir, A. (1995). Phokaia Erken Roma Dönemi Pişirme Kapları. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.

Civelek 2004

Civelek, A. (2004). Phokaia Hellenistik Dönem Kalıp Yapımı Kâseleri. *OLBA 9*, 123-142.

Civelek 2008

Civelek, A. (2008). Phokaia'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi. *CollAn. VII*, 115-135.

Civelek 2021

Civelek, A. (2021). Phokaia Sahil yolu Kırmızı Astarlı Seramikleri. *ARMA I*, 41-65.

Fırat 2011

Fırat, M. (2011). Phokaia Geç Roma Dönemi Mutfak Kapları. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir.

Fırat 2012a

Fırat, M. (2012a). Phokaia Roma Dönemi Mutfak Kapları: Güveç Formu. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:27*, 153-166.

Fırat 2012b

Fırat, M. (2012b). Phokaia Roma Dönemi Seramikleri: Altlıklar. *Arkeoloji Dergisi XVII*, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 105-115.

Fırat 2013

Fırat, M. (2013). Phokaia Seramik Çöplüğü Alanından Ele Geçen Amphoralar. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.5, Sayı.8, 69-85.

Fırat 2014

Fırat, M. (2014). Phokaia'da Seramik Çöplüğü ve Atölye Alanlarında Bulunan Roma Dönemi Seramikleri: Tava Formu. *MAKÜ Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi 10*, 21-36.

Fırat 2023

Fırat, M. (2023). Phokaia'da Bulunan Roma Dönemi Amphoraları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *SRMKA 5*, 76-103.

Okan vd. 2018a

Okan, E., Atila, C. Akyol, A. (2018a). The Greco-Italic Amphorae Found on Maltepe Tümülüs in Phocaea. *OLBA XXVI*, 117-214.

Okan vd. 2018b

Okan, E., Fırat, M. Baydan, C. (2018b). Foça Çanak Koyu Sualtı Araştırmaları: İlk Bulgular. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi 45, 166-185.

Özbütev 1994

Özbütev, G. (1994). M.S. 3. Yüzyıl Phokaia Kaba Mutfak Keramiği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Özelce 2022

Özelce, İ. (2022). Geç Antik Dönem’de Phokaia Terrasigilata Üretimi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Özyiğit 1991

Özyiğit, Ö. (1991). “1989 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları” KST XII-I, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 127-154.

Özyiğit 1992

Özyiğit, Ö. (1992). “1990 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XIII-II, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 99-122.

Özyiğit 1993

Özyiğit, Ö. (1993). “1991 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XIV-II, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1-22.

Özyiğit 1996

Özyiğit, Ö. (1996). “1994 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XVII-II, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1-26.

Özyiğit 1998

Özyiğit, Ö. (1998). “1996 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XIX-I, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 763-794.

Özyiğit 1999

Özyiğit, Ö. (1999). “1998 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XX-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 49-66.

Özyiğit 2001

Özyiğit, Ö. (2001). “1999 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”. KST XXII-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1-14.

Özyiğit 2003

Özyiğit, Ö. (2003). "Phokaia'da Akurgal'ın Kazıları Işığında Son Dönem Çalışmaları". Anadolu/Anatolia 25, 97-107.

Özyiğit 2006

Özyiğit, Ö. (2006). "2004 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 27-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 73-88.

Özyiğit 2007

Özyiğit, Ö. (2007). "2005 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 28-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 341-354.

Özyiğit 2008

Özyiğit, Ö. (2008). "2006 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 29-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 489-512.

Özyiğit 2009

Özyiğit, Ö. (2009). "2007 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 30-1, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 387-410.

Özyiğit 2010

Özyiğit, Ö. (2010). "2008 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 31-3, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 65-87.

Özyiğit 2011

Özyiğit, Ö. (2011). "2009 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 32-3, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 385-404.

Özyiğit 2013

Özyiğit, Ö. (2013). "2011 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 34-2, Çorum: Pegasus Görsel İletişim Hizmetleri, 173-190.

Özyiğit 2017a

Özyiğit, Ö. (2017). "2015 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 38-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 519-538.

Özyiğit 2017b

Özyiğit, Ö. (2017). Phokaia I, Kent Duvarları ve Restorasyon. İstanbul: Ege Yayınları.

Özyiğit 2018

Özyiğit, Ö. (2018). "2016 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları". KST 39-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 111-127.

Özyiğit 2022

Özyiğit, Ö. (2022). "2019 Yılı Phokaia Çalışmaları", 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları C. 4, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 7-16.

Uğuz Yapıcı 2024

Uğuz Yapıcı, G. (2024). M.S. 3.-5. Yüzyıllarda Phokaia'daki Seramik Üretimi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Uslu 1994

Uslu, S. (1994). Phokaia Kazılarında Bulunmuş Terra Sigillata. T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.

FİGÜRLER

Fig. 1: Değerlendirmeye alınan Phokaia seramik üretim alanları.

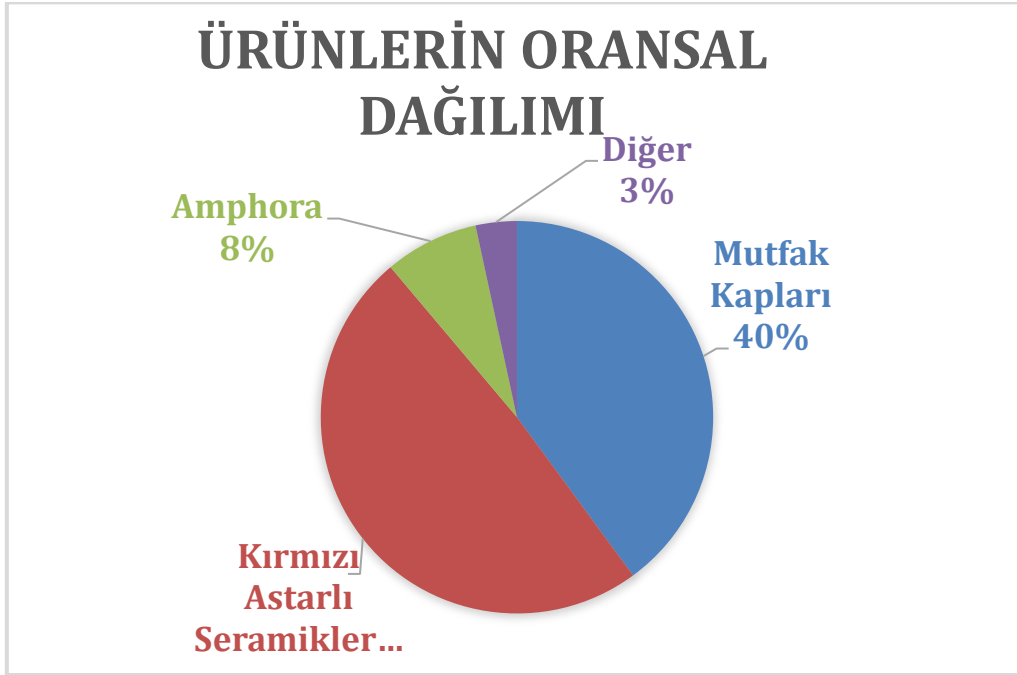
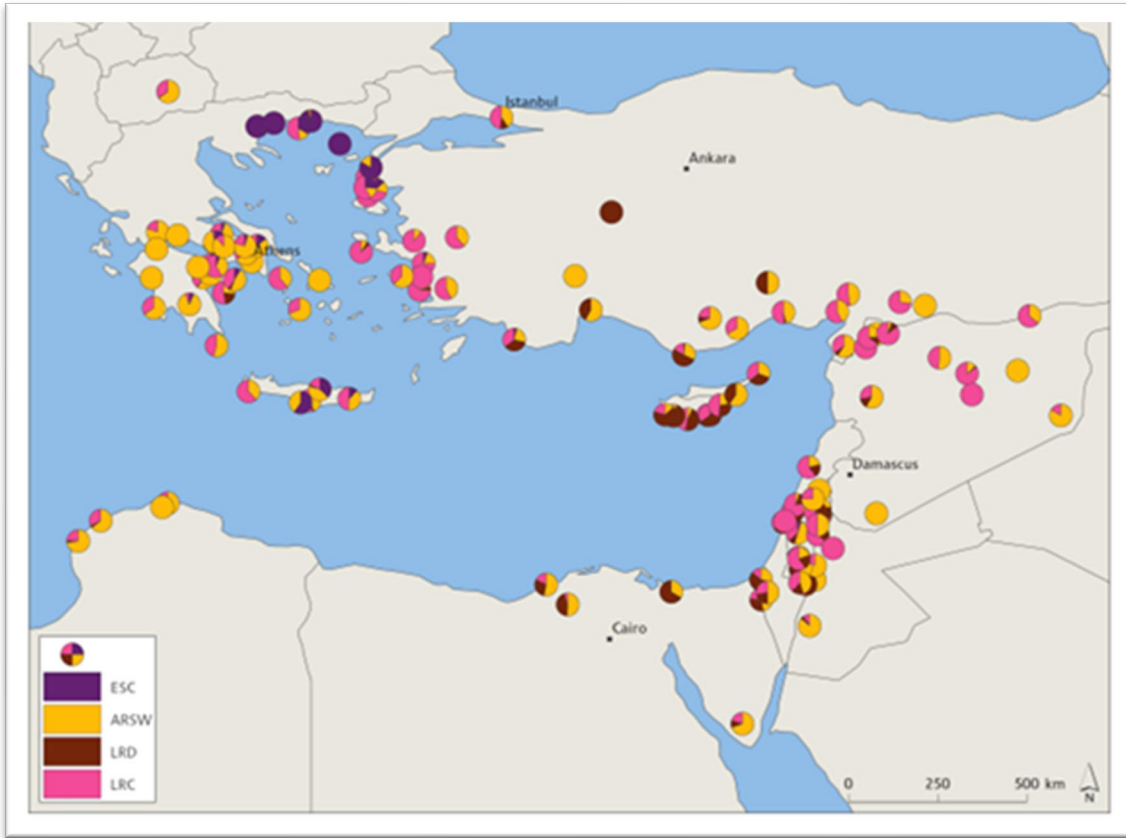

Fig. 2: Phokaia üretimi seramiklerin mevcut veriler doğrultusunda dağılımı.

Fig. 3: Phokaia Kırmızı Astarlı Seramiklerin dağılım alanı (Civelek 2021, Fig. 1).

Fig. 4: Phokaia tipi mutfak kaplarının dağılım alanı (Uğuz Yapıcı, 2024, 725, Harita 5).

No.	Alanın Konumu	Tarihleme
1	İsmetpaşa Mah. 102 ada 23 parsel	MS 6. yüzyılın ikinci yarısı Geç Roma C seramiği çöplüğü
2	İsmetpaşa Mah. 22 pafta, 140 ada	MS 3. yüzyıl kaba mutfak seramiği çöplüğü ve Geç Roma C seramiği çöplüğü
3	İsmetpaşa Mah. 150 ada 62 parsel	MS 2-3. yüzyıl kaba mutfak seramiği ve Geç Roma C seramiği çöplüğü
4	Atatürk Mah. 1204 ada 3 parsel	MS 2-5. yüzyıl kaba mutfak seramiği çöplüğü
5	Atatürk Mah. 13 ada 106 parsel	MS 2-4. yüzyıl kaba mutfak seramiği çöplüğü
6	Fevzipaşa Mah. 189 sokak	MS 3. yüzyıl kaba mutfak seramiği atölyesi ve M.S. 6. yüzyıl Geç Roma C seramiği çöplüğü
7	Fevzipaşa Mah. Antik tiyatro yamacı	Geç Roma Dönemi kaba mutfak seramiği çöplüğü
8	İsmetpaşa Mah. 141 ada 11 parsel	MS 2. yüzyılın ikinci yarısı kaba seramik atölyesi
9	Atatürk Mah. Athena Tapınağı Alanı	Geç Roma C seramiğine ait dört adet fırın kalıntısı
10	İsmetpaşa Mah. 1056 ada 13 parsel	Geç Roma C seramiğine ait atölye ve fırın kalıntısı
11	Atatürk Mah. Çanak Koyu (Deniz içerisinde kıyıya yakın)	MS 2-4. yüzyıl kaba mutfak seramiği çöplüğü
12	Atatürk Mah. 1219 ada 8 parsel	MS 3. yüzyıl kaba mutfak seramiği ve Geç Roma C seramik çöplüğü

Fig. 5: Phokaia'daki seramik atölyeleri ve çöplük alanları (Uğuz Yapıcı 2024, 33. Tablo 1).

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 08.10.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 12.12.2024
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1563450

Makale Künyesi / Citation: Tuğba, K. (2024). Eirenopolis'ten (Isauria/Kilikia Trakheia) Terra Sigillata Taklitleri, SRMKA 6, 86-130.

EIRENOPOLIS'TEN (ISAURIA/KILIKIA TRAKHEIA) TERRA SİGİLLATA TAKLİTLERİ

*IMITATIONS OF TERRA SIGILLATA FROM EIRENOPOLIS
(ISAURIA/CILICIA TRACHEIA)*

Tuğba KILIÇ*

Özet

Eirenopolis, Antik Dönem'de Isauria/Kilikia Trakheia Bölgesi'nde yer alan önemli kentlerden biridir. Germanikopolis'ten Anemurium'a giden yol güzergahı üzerinde konumlanmaktadır. Kentte kazılar ve gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ithal ve bunun yanında yerel olduğu düşünülen seramik grupları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın konusu, yerel üretim seramikler arasında önemli bir yoğunluk oluşturan terra sigillata taklidi kaplardır. Bunlar arasında çeşitli formlarda kâseler, kraterler, tabaklar ve fincanlar/kâseler yer almaktadır.

Eirenopolis yerel üretim seramikleri arasında önemli bir grup oluşturan bu kaplar Doğu Sigillata A, Doğu Sigillata D, İspanya ve İtalyan Sigillataları'nın formlarıyla paralellikler taşımaktadır. Bunların bazıları söz konusu terra sigillata formlarının direk taklitleri şeklinde iken bazıları ise bunlarla ilişkili diyebileceğimiz kaplardır. Bunların kil yapısı, astar ve bezeme özellikleri ise söz konusu ithal gruplardan tamamen ayrılmaktadır. Bu durum Eirenopolis veya çevresinde kırmızı astarlı kap geleneğinde üretim yapan bir atölyenin varlığını işaret etmektedir. Bunların en erken örnekleri DSA seramikleriyle birlikte MÖ 2. yüzyılın sonlarında başlamaktadır. MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın ortasında yoğunlaşmıştır. En geç örnekleri, Terra Sigillata İspanya formlarıyla paralel tiplerdir. Bunlar MS 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Buna göre Geç Hellenistik Dönem'de başlayan üretimin Roma Dönemi'nde arttığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Isauria/Kilikia Trakheia, Eirenopolis, Geç Hellenistik Dönem, Roma Dönemi, Seramik, Üretim.

* Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karaman, TÜRKİYE. E-Posta: tubakilic33@gmail.com ORCID: 0009-0000-5757-4185.

Eirenopolis Antik Kenti'nde ele geçen bu malzeme grubunu çalışmaya izin veren Doç. Dr. Ercan AŞKIN'a teşekkür ederim. Her zaman desteğini sağlayan hocam Doç. Dr. Hatice KÖRSULU'ya ayrıca teşekkür ederim.

Abstract

In antiquity, Eirenopolis was among the most important cities in the region of Isauria/Cilicia Tracheia, as it sat on the route that connected Germanicopolis with Anemurium. The excavations and surface surveys carried out in the city of Eirenopolis have revealed various ceramic groups, which are believed to include both imported and locally produced pottery. The focus of this paper is the ceramic vessels, which constitute a significant portion of the locally produced pottery, that are imitations of the terra sigillata tableware. These include bowls, kraters, plates and cups/bowls in various forms.

The forms of the vessels, which constitute a significant subset of Eirenopolis' locally produced pottery, exhibit similarities with the forms of Eastern Sigillata A, Eastern Sigillata D, and Hispanic and Italic Sigillata. While some of the local vessels are straightforward imitations of the above-mentioned terra sigillata forms, it can only be said of the others that they may be associated with the sigillata forms. The fabric, slip and decoration characteristics of the local vessels are completely different from those of the imported vessels. This indicates the existence of a workshop in or around Eirenopolis that produced pottery in the red slip tradition. The earliest examples of the local vessels, together with the ESA pottery, began to appear during the late 2nd century BC. They become more numerous between the second half of the 1st century BC and the middle of the 2nd century AD. The latest examples of the local vessels are parallel in form with the Hispanic Terra Sigillata pottery. They are dated to the 3rd century AD. Therefore, it is possible to say that the production of local vessels, which began during the Late Hellenistic Period, saw an increase in the Roman Period.

Keywords: Isauria/Cilicia Tracheia, Eirenopolis, Late Hellenistic Period, Roman Period, Pottery, Production.

Giriş

Eirenopolis, Antik Dönem’de Isauria/Kilikia Trakheia Bölgesi’nde yer almaktadır. Germanikopolis’ten (Ermenek) Anemurium’a (Anamur) giden önemli bir yol güzergahı üzerindedir¹. Germanikopolis’in 16 km güneyinde, Anemurium’un 51 km kuzeyindedir². Bugün, Karaman’ın Ermenek ilçesine bağlı Kazancı Kasabası’nın Çatalbadem mahallesindeki Toprak Tepe mevkiinde gösterilmektedir³. Küçük bir kale kenti olduğu düşünülen Eirenopolis, önemli yol güzergâhı üzerinde stratejik bir noktada yer alması⁴ ve Dağlık Kilikia’nın iç bölgesinde konumlanması bakımından önemlidir⁵.

Kentin MS 52 yılında Kommagene Kralı IV. Antiokhos (MS 38-72) tarafından kurulduğu bilinmektedir⁶. Kilikalıların bir kabilesi olan Clitae Kabilesi’nin isyan çıkarması sonucunda IV. Antiokhos bu isyanı bastırması ve bölgede barışın sağlanması amacıyla

¹ Doğanay 2005, 88.

² Hild & Hellenkemper 1990, 245; Bean & Mitford 1970, 205; Ruge 1905, 2135.

³ Hild & Hellenkemper 1990, 245.

⁴ Bean & Mitford 1970: 205-207.

⁵ Kurt 2018a, 139; Doğanay 2005, 88.

⁶ Hild & Hellenkemper 1990, 32; Jones 1971, 211.

Eirenopolis kentini kurmuştur⁷. “Barış kenti” anlamına gelen Eirenopolis⁸ hakkında bu tarihten önceye ait herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Eirenopolis'te kazılar ve gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ithal ve bunun yanında yerel olduğu düşünülen seramik grupları ele geçmiştir. İthal örnekler arasında Doğu Sigillata A Seramikleri, Kıbrıs Sigillataları (Doğu Sigillata D), Afrika, Phokaia ve Kıbrıs Kırmızı Astarlı Kapları bulunmaktadır⁹. Yerel üretim kaplar genel itibariyle basit astarlı ve bant bezemeli tiplerdir¹⁰. Yerel kaplar arasında önemli bir yoğunluk ise ithal örneklerini de tespit ettiğimiz terra sigillata taklidi olan kaplardır. Söz konusu seramikler, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bunlar arasında içe çekik ağızlı kâseler, küresel gövdeli kâseler, düz ağız kenarlı kâseler, kraterler, içe çekik ağız kenarı dışta yuvarlatılmış kâseler, düz dudak tablalı kâseler, yuvarlatılmış ağız kenarlı geniş kâseler, sarkıtılmış ağız kenarlı tabaklar, düz dudak tablalı tabaklar ve düz dudak tablalı fincanlar/kâseler bulunmaktadır.

Kapların killeri kırmızı, kahverengi, kırmızımsı kahverengi, kırmızımsı sarı, gri ve kırmızımsı gridir. Katkı olarak mika, kireç, kum ve taşçık içermektedir. Bazı kaplarda bu taşçıklar biraz iri halde kırmızı, kahverengi ve siyah renğinde görülmektedir. Genel itibariyle siyah, kahverengi, krem rengi ve kırmızı astar ile kaplıdır. Bazı örneklerde bant bezeme tespit edilmiştir. Bu bant bezemeler, kabın ağız kenarında, gövdesinde veya kaidesinde ince veya kalın bir şekilde yapılmıştır. Çok az örnekte ise daldırma teknik uygulanmıştır.

İçe Çekik Ağızlı Kâseler (Kat. No: 1-2, Fig. 1)

İçe çekik ağızlı, ağızdan gövdeye doğru kavis yaparak ilerleyen kâselerdir. Kentte ağız ve gövde bölümü korunan iki örneği ele geçmiştir. Kat. No: 1-2, kahverengi astar ile kaplıdır. Kat. No: 1'in içte ağız bölümünde iki adet siyah renğinde bandı vardır. Bunlar, Doğu Sigillata A Seramikleri'nden Hayes Atlante Form 4 ile örtüşmektedir¹¹. Eirenopolis'te bu kaselerin ithal tipleri ele geçmiştir¹². Hayes, bu formun MÖ 2. yüzyıl sonu ile aşağı yukarı MS 10/20 yılları arasına ait olabileceğini önermiştir¹³.

⁷ Doğanay 2005, 91; Hopwood 1994, 381; Jones 1971, 211.

⁸ Kurt 2018b, 139.

⁹ Kılıç 2024, Kat. No. 117-310.

¹⁰ Kılıç 2024, Kat. No. 1-34, 47-52, 76, 96-116, 311-336.

¹¹ Hayes 1985a, 15, Tav. 1, 9 10.

¹² Kılıç 2024, Kat. No. 129-133.

¹³ Hayes 1985a, 14-15, Tav. 1, 9-10.

Bu kâseler Atina Agorası'nda MÖ 75–10 yılları arasına verilirken¹⁴, Korinthos Demeter Kutsal Alanı'nda MS 1. yüzyılın ilk yarısına dahil edilmiştir¹⁵. Knossos'tan örnekler MÖ 1. yüzyıla¹⁶, Stobi'de MÖ 30 yılından önce–Augustus Dönemine¹⁷, Ephesos Tetragonos Agora'da MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁸. Ephesos'tan diğer bir örnek için Hayes'in tarihlemesi dikkate alınmıştır¹⁹. Apollon Smintheios'ta MÖ 2. yüzyıl sonu–MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine dahil edilmiştir²⁰. Troia'da kaide ve gövde kısımları korunan parçalar, MÖ 19 ile MS 14 yıllarına²¹, Ainos'ta MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıla ait olduğu önerilmiştir²².

Samaria buluntuları arasında Form 1 olarak sınıflandırılmış ve MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kenyon bu kâselerin MÖ 2. yüzyıl sonuna kadar da geriye çekilebileceğini eklemiştir²³. Lapp, bunları MÖ 75–MS 25 yıllarına tarihlendirmiştir²⁴. Ashdod örnekleri MÖ 1. yüzyıla²⁵, Nabate Oboda'daki örnekleri MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı ile MS 1. yüzyılın ilk yarısına²⁶, Tel Anafa'da MÖ 125–98 yıllarına dahil edilmiştir²⁷. Jerusalem'de MÖ 1. yüzyıla²⁸, Nessana'da Hellenistik Dönem'e²⁹, Antiocheia'da Geç Hellenistik Dönem'e³⁰ ve Zeugma'da MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıla aittir³¹. Samsat buluntuları MÖ 1. yüzyılın başı–Erken İmparatorluk Dönemi'ne³², Akmonia örneklerinin ise MS 1. yüzyıla ait olduğu önerilmiştir³³.

Patara'da MÖ 1. yüzyılın başı–MS 1. yüzyılın ilk yarısına³⁴, Antikythera'nın batık buluntuları arasında yer alan tipleri, MÖ 80–50 yılları arasına³⁵ ve Andriake'de MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyılın birinci yarısına aittir³⁶.

¹⁴ Robinson 1959, 11, Lev. 60, F1-F3.

¹⁵ Slane 1990, 61, Fig. 11, 114.

¹⁶ Hayes 1971, 252, Fig. 3, 3.

¹⁷ Anderson-Stojanovic 1992, 45, Pl. 27, 226-227, Pl. 28, 229.

¹⁸ Gassner 1997, 121-122, Taf. 41, 471.

¹⁹ Meriç 2002, 42-43, Taf. 15, K131.

²⁰ Akyürek 1992, 130, Abb. 3, 11.

²¹ Tekkök-Biçken 1996, 49, Fig. 17, No. 92-93.

²² Başaran 2003, 75, Lev. LXVII, No. 1.

²³ Crowfoot vd. 1957, 312-314, Fig. 73, 3-13.

²⁴ Lapp 1961, 214, Tip, 253, A, C, D, G örnekleri.

²⁵ Dothan & Freedman 1967, 29-30, Fig. 10, 6, 12.

²⁶ Negev 1986, 21, No. 138, 142.

²⁷ Slane 1997, Pl. 7-11, FW67-113.

²⁸ Hayes 1985b, 189, Fig. 50, 10-11.

²⁹ Baly 1962, 282, Pl. XLIII, 4-5.

³⁰ Waage 1948, 24, Pl. IV, 132k.

³¹ Adak 1997, 25, Fig. 1, No. 1. 4.

³² Zoroğlu 1986, 76, Çiz. 1, Form 1.

³³ Taştür 2019, 139-140, Fig. 2, 8-10.

³⁴ Uygun 2011, 22-23, Pl. 4, 44-47.

³⁵ Mitsopoulos-Leon 1975, 104, Abb. 1, 5.

³⁶ Özdilek 2017, 341, Fig. 5. T.13, T.15.

Saranda Kolones kâselerinin MÖ 1. yüzyıla ait olduğu söylenmiştir³⁷. Paphos'ta bunlar, MÖ geç 2. yüzyıl (110–100?) ile en tepe noktasında birkaç Augustus Dönemi malzemesinin yer aldığı AA depozitinden ele geçmiştir³⁸. Kıbrıs-Ayios Philon'da, Samaria Form 1 (MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıl) referans olarak verilmiştir³⁹.

Tarsus-Gözlükule höyüğünde Hellenistik–Roma Dönemi (MÖ 2. yüzyıl ortası–MÖ 1. yüzyıl sonu) kontekstinde tespit edilirken⁴⁰, Tarsus-Cumhuriyet Alanı'nda ise MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıl arasına verilmiştir⁴¹. Tarsus-Donuktaş'ta MS 1. yüzyıl sonu–MS 2. yüzyıl başına aittir⁴². Fakat bu tipler, Eirenopolis örnekleri için geç bir tarihtir. Tarsus–Kırit örneğinin MÖ 1.–MS 1. yüzyıla⁴³ ve Tarsus–Keşbükü örneklerinin MÖ 2. yüzyıl sonu–MS 1. yüzyıl arasına⁴⁴ ait olduğu önerilmiştir. Olba'da bu formlar, MÖ 1. yüzyıla⁴⁵, Diocaesarea'da MÖ 2. yüzyıl sonuna⁴⁶, Kanytellis'te MÖ 2. yüzyıl ortası–MS erken 1. yüzyıla⁴⁷, Kelenderis'te MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıla⁴⁸ ve Karataş'ta MÖ 2. yüzyıl sonu–MS 1. yüzyıl başlarına ait örnekleri görülmüştür⁴⁹. Philadelphia antik kentinde ele geçen kâselerin MÖ 2. yüzyıl sonu ile MS 1. yüzyıla tarihlendiği belirtilmiştir⁵⁰.

Yukarıda sözü edilen kent buluntuları Doğu Sigillata A Kapları'ndan oluşmaktadır. Eirenopolis'te ele geçen ve yerel olduğu düşünülen bu taklit kâseler için de sözü edilen merkez buluntuları dikkate alındığında, MÖ geç 2. yüzyıl–MS 1. yüzyıla verilebilir.

Küresel Gövdeli Kâseler (Kat. No: 3, Fig. 1)

Eirenopolis'te tek örnekle temsil edilen küresel gövdeli kâsenin dışta ağız bölümü profillidir. Siyah renkte astarlanmıştır. Kâse bu haliyle Doğu Sigillata A Serisi'nden Atlante Hayes Form 22 ile benzerlik göstermektedir⁵¹. Kentte bu kâselerin ithal örnekleri de ele

³⁷ Hayes 2003, 475, Fig. 16, 149.

³⁸ Hayes 1991, 131-133, Fig. XLVI, 16–20.

³⁹ Taylor 1980, 202, Fig. 29, 245.

⁴⁰ Jones 1950, 232, Res. 136, No. 258.

⁴¹ Yıldız 2006, 85, Lev. 9, 61-62.

⁴² Baylan 2001, 67, Lev. LIV, 42.

⁴³ Alkaç 2020, 43, Fig. No. 7.

⁴⁴ Körsulu & Kılıç 2021, 125-126, Kat. No. 83-84.

⁴⁵ Akçay 2019, 365-357, Fig. 2b-c; Akçay & Tokuştepe 2018, 207-208, Kat. No. 1-3.

⁴⁶ Wannagat 2006, Abb. 7; Kramer 2012, 14, Taf. 13, Kat. No. 88.

⁴⁷ Körsulu 2015, 143-144, Kat. No. 6-13.

⁴⁸ Tekocak 2006, 36-37, Lev. 1, No. 6.

⁴⁹ Şahin 2014, 149, Res. 6, 34.

⁵⁰ Körsulu & Ergürer 2019, 370, Fig. 3-3a.

⁵¹ Hayes 1985a 23-24, Tav. III, 10-13.

geçmiştir⁵². Hayes bu kâselerin ithal örneklerini MÖ geç 2. yüzyıl ile yaklaşık olarak MS 10 yılına tarihlendiğini belirtmiştir⁵³.

Rotroff, bu tip kâseler için Atina Agorası'nda MÖ 2. yüzyılın ortasından itibaren, içe çekik ağızlı kâselerin yerini aldığını söylemiştir⁵⁴. Burada küresel gövdeli kâselerin ilk örneklerinin ele geçtiği Grup D'de, MÖ 2. yüzyılın ortasına dahil edilmiştir. Kâse, metalik siyah astara sahip olup, tondosunda palmet baskısı bulunmaktadır. Grup E'de ele geçen iki örneğin ise MÖ 2. yüzyıl sonu ile 1. yüzyılın ilk yıllarına ait olduğu aktarılmıştır. Burada bulunan bir örneğin metalik siyah astar ile kaplı olduğu, diğer örneğin ise kırmızı astar ile kaplı olduğu ifade edilmiştir. Bu parçanın kilinin soluk sarı rengine sahip olduğunu söyleyerek, ithal tiplerden olabileceğini belirtmiştir⁵⁵.

Bunlar, Stobi'de MÖ 2. yüzyıla⁵⁶, Knossos'ta ise MÖ 2.–1. yüzyıla dahil edilmiştir⁵⁷. Ephesos'ta gri üretim bir örnek, MÖ 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiştir⁵⁸. Troia'da Grup G'de tespit edilen kaseler, MÖ geç 2. yüzyıl ile MS 10 yıllarına⁵⁹, Apollon Smintheion Kutsal Alanı'nda MÖ geç 2. yüzyıl ile erken 1. yüzyıla⁶⁰ ve Assos nekropolünde MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu ifade edilmiştir⁶¹.

Samaria'da bu kapların siyah astarlı ve Doğu Sigillata A tipinde olan örnekleri MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁶². Tell Anafa'da siyah astarlı bir örneğin Hell 1B (MÖ 198–125) veya Hell 2A (MÖ 125-?) kontekstinde tespit edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte Hell 2 (MÖ 125–20) ve Rom 1'de (MÖ geç 1. yüzyıl–MS 1. yüzyılın başı-ortası) örnekleri saptanmıştır⁶³. Antiocheia'da Geç Hellenistik Dönem'e ait malzemeler arasında yer almıştır⁶⁴.

Adana ili Ceyhan ilçesi buluntuları, MÖ 2. yüzyılın sonu ile MÖ 1. yüzyıla dahil edilmiştir⁶⁵. Tarsus Gözlükule höyüğünde MÖ 2. yüzyılın 2. çeyreğinden MS 1. yüzyılın ilk

⁵² Kılıç 2024, 256-260, Kat. No. 134-142.

⁵³ Hayes 1985a, 23.

⁵⁴ Rotroff 1997, 164.

⁵⁵ Thompson 1934, 370, 394, 396, Fig. 55, D7, Fig. 84, 117, E 46-48.

⁵⁶ Anderson-Stojanovic 1992, 106, Pl. 91, 776–777.

⁵⁷ Coldstream 1999, Fig. 4, W6.

⁵⁸ Outschar 1996 Taf. 5, 102.

⁵⁹ Tekkök-Biçken 1996, 128, Fig. 73, G 6.

⁶⁰ Akyürek 1992, 130, Abb. 3, 8.

⁶¹ Bakan 2009, Lev. 58, No. 35.

⁶² Crowfoot vd. 1957, 259, Fig. 53, 3, 306, 311, Fig. 65, 1-2, Fig. 67, 10, Fig. 68, 9, Fig. 80, 1-8.

⁶³ Slane 1997, 279, Pl. 37, FW 25, Pl. 3, FW 26-28, 309-314, Pl. 17-20, FW 179-215.

⁶⁴ Waage 1948, 24, Fig. 6, 1-12.

⁶⁵ Şenyurt vd. 2005, Fig. 157, No. 33.

yarısına kadar uzanan tipleri bulunmuştur⁶⁶. Tarsus–Keşbükü’de MÖ 2.–1. yüzyıla dahil edildiği söylenmiştir⁶⁷. Kappadokia Komanası’nda siyah ve kırmızı astarlı örneklerinin yanında bant bezemeli tiplerinin de saptandığı kaplar, MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁶⁸. Konya–Karaman illerinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında görülen kâseler, bant bezemeli örneklerden olup, MÖ 2. yüzyıl ile MÖ 1. yüzyıla aittir⁶⁹. Karaman İli Süleymanhacı Höyük’te siyah, kahverengi, kırmızı astarlı ve bant bezemeli örnekleri ele geçmiştir ve MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıl arasına ait oldukları aktarılmıştır⁷⁰. Sinabiç’ta (Dalisandos?) iki örneğin kırmızı astarlı olduğu, bir örneğin ise bant bezemeli tiplerden olduğu belirtilmiş, MÖ 2. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁷¹. Isaura’da (Zengibar Kalesi) ince cidarlı kesik dudaklı kâseler olarak değerlendirilmiştir. Birçok örneği bulunan kâseler, genellikle bant bezemeli tiplerdendir. Bunların MÖ 3. yüzyıl ile MÖ 2. ve 1. yüzyıla ait olduğu önerilmiştir⁷². Eirenopolis kâsesi için MÖ 3. yüzyıl erken bir tarihtir.

Kentte ele geçen bu form, sözü edilen veriler aracılığıyla MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıla ait olmalıdır.

Düz Ağız Kenarlı Kâseler (Kat. No: 4, Fig. 1)

Düz olan ağız kenarı aşağıya doğru hafif eğimlidir. İçte gövdeye geçişte belirgin bir profil yapmaktadır. Eirenopolis’te ağız ve gövdesi korunan tek örneği tespit edilmiştir. Kırmızı renginde astara sahiptir. Doğu Sigillata A Kapları’ndan Atlante Hayes Form 5A’ya yakındır. Hayes, Atlante’de bu parçayı MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın başına tarihlendirmiştir⁷³.

Korinthos’ta ele geçen bir örneğin yerel olduğu söylenerek, Samaria’da Doğu Sigillata A Seramikleri’nden Form 2 ile örtüştüğü ifade edilmiştir. Sözü edilen parça, Erken Roma Dönemi formları arasında değerlendirilmiştir⁷⁴.

Bu kâse, Samaria’da Form 2A’ya denk gelmektedir ve MÖ 30 yılından önceye dahil edilmektedir⁷⁵. Bunlar, Jerusalem örnekleri arasında Geç Hellenistik Dönem’e tarihlenen

⁶⁶ Jones 1950, 233-234, Fig. 137, 188.

⁶⁷ Kılıç 2019, 36-37, Kat. No. 69-76; Körsulu & Kılıç 2021, 122-123, Kat. No. 69-76.

⁶⁸ Körsulu 2011, 96-107, Kat. No: 51-81. Kentte ele geçen diğer örnekler için bkz.; Akıl & Girginer 2012, 10-11, Lev. IX b-c-d, Kat. No. 14-16.

⁶⁹ Bilgin 2004, 50-61, Çiz. 3-5, 7-8.

⁷⁰ Körsulu 2019, 60-61, Kat. No. 20-29.

⁷¹ Körsulu 2020, 302-304, 321, Kat. No: 13-15.

⁷² Köker-Gökçe 2017, 59-62, 64-67, 70, Kat. No. 93-96, 98-101, 104.

⁷³ Hayes 1985a, 17, Tav. II, No. 1.

⁷⁴ Slane 1986, 279, Fig. 4, No. 11.

⁷⁵ Crowfoot vd. 1957, 309, Fig. 73, No. 16.

parçalarla birlikte ele alınmıştır⁷⁶. Tel Anafa’da Tip 14A kâselerine benzemektedir ve Roma 1A tabakasından (MÖ 1. yüzyılın sonu–MS erken 1. yüzyıl) ele geçmiştir⁷⁷. Antiocheia’da Tip 132 olup, Geç Hellenistik Dönem malzemeleri arasında yer almaktadır⁷⁸. Paphos’ta MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıla aittir⁷⁹.

Kat. No: 4’ün benzer tipleri yukarıda sözü edilen kentlerin DSA serisinde tespit edilmiştir. Bunlardan sadece Korinthos örneği yerel bir üretime ait parçadır. Eirenopolis malzemesi, tüm bu kent buluntuları düşünüldüğünde daha ince cidara sahip olmasıyla ayrılmaktadır. Ayrıca genel itibariyle form, iç tarafında belirgin bir kırılma yaptıktan sonra cidarı da kalınlaşmaktadır. Eirenopolis parçasında bu kırılmadan sonra cidarı aksine incelmektedir. Bununla birlikte yakın tipler olan DSA grubu bu kaplara göre Kat. No: 4, MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıla dahil edilebilir.

Kraterler (Kat. No: 5-8, Fig. 1)

Aşağıya doğru sarkık ağızlı, iç bükey boyunlu ve ovoid gövdeye sahip kraterlerdir. Ağız ve boyun kısımları korunan dört örneği ele geçmiştir. Kat. No: 5, siyah-kahverenginde astarlanmıştır. Kat. No: 6, krem rengi ve siyah renginde yatay bantlar kullanılmıştır. Kat. No: 7, ağız tablası kırmızı, dış bölümü kahverengi, içi siyah astar ile kaplıdır. Kat. No: 8’in dışı kahverenginde astarlıdır. İç ağız tablası ve boynunun üst bölümü kırmızı, boynunun alt kısmı siyah astarlıdır. Bunlar, Kıbrıs Sigillatoları (DSD) Seramikleri’nden Atlante Hayes Form P 37B ile yakın parçalardır⁸⁰. Eirenopolis’te bunların ithal tipleri de görülmüştür⁸¹. Hayes Kıbrıs Form 1A’dır. Hayes, parçanın muhtemelen MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın ilk yarısına ait olabileceğini önermiştir⁸². Atlante’de Form P 37B olan örneğinin P 18 formunun büyük versiyonu olduğundan söz etmiştir⁸³. Atina Agorası’nda benzer bir örnek, yaklaşık olarak MS 10-25 yıllarına ait kontekstten ele geçmiştir⁸⁴.

Berenike’de ağız ve boyun kısmı korunan bir parçanın MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına ait olduğu belirtilmiştir⁸⁵. Nabate Oboda’da yine ağız ve boyun

⁷⁶ Hayes 1985b, 189, Fig. 50, No. 14-15.

⁷⁷ Slane 1997, Pl. 13, FW 130-131.

⁷⁸ Waage 1948, 24, Pl. IV, No. 132.

⁷⁹ Hayes 1991, Fig. 50, No. 6, Fig. 51, No. 3.

⁸⁰ Hayes 1985a, 87, Tav. XX, No. 14.

⁸¹ Kılıç 2024, Kat. No. 794-195.

⁸² Hayes 1967, 67, 69, Form 1 A.

⁸³ Hayes 1985a, 87, Tav. XX, No. 14.

⁸⁴ Hayes 2008, 202, Fig. 26, No. 811.

⁸⁵ Kenrick 1985, 270, Fig. 49, No. 384.1.

kısımları korunan tipler için Hayes'in tarihlemesi referans olarak gösterilmiştir⁸⁶. Bunlar Nessena'da Form 5'tir⁸⁷. Samaria'da bu forma ait kraterlerin tümünün küçük boyutlu olduğu ifade edilmiştir. Parçaların ağız bölümleri birbirlerinden farklıdır. Burada Eirenopolis örneklerine en yakın tipin Augustus Dönemi'nden sonraya ait olduğu aktarılmıştır⁸⁸. Tel Anafa'da ağız ve boyun bölümü ele geçen bir tipin MS erken 1. yüzyıla ya da bu tarihin hemen sonrasına ait olduğu söylenmiştir⁸⁹.

Soli Pompeiopolis örnekleri MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlendirilmiştir⁹⁰. Andriake Limanı'nda MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenen formları saptanmıştır⁹¹. Bu tarih aralığı Patara örnekleri içinde önerilmiştir⁹².

Kentin taklit parçaları olarak değerlendirilen bu buluntuları sözü edilen kent verilerinden hareketle MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına dahil edilebilir.

İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâseler (Kat. No: 9-14, Fig. 1)

Ağız kısmı dışta yuvarlatılmış içe çekik ağızlı kâselerin kaideleri dar ve yüksek halka şeklindedir. Kat. No: 11, tam profil veren bir örnektir. Kat. No: 9-10 ile 12-14'ün ağız ve gövde bölümleri korunmuştur. Kat. No: 9, siyah ve kahverenginde bant bezemeleri bulunmaktadır. Kat. No: 10, dışında siyah ve kahverenginde kalın bant, iç kısmında kırmızı ve siyah renginde kalın bant bezemeleri görülmektedir. Kat. No: 11, dış ağız kısmında siyah, kahverengi ve kırmızı renginde yatay bantları vardır. Dış gövde ve kaidesi ise kahverengi astarla kaplıdır. İç kısmında sırasıyla siyah ve kahverenginde bantları bulunmaktadır. Kat. No: 12, dış ağız kısmında siyah ve kırmızı renginde yatay bantlara sahiptir. Gövdesi kahverengi astarlıdır. İçte siyah ve kırmızı renkte yapılmış bant bezemeleri vardır. Kat. No: 13, dışta ağız kısmında kırmızı renginde bant bulunmaktadır. Gövdesi kahverengi astarlıdır. İç kısmı kırmızı astar ile kaplıdır. Kat. No: 14, krem-siyah renginde astar ile kaplanmıştır.

Bunlar, Doğu Sigillata D Seramikleri'nden Atlante Hayes Form P 22'yi hatırlatmaktadır. Hayes, burada bu kâseleri 22A ve 22B olmak üzere iki tip altında

⁸⁶ Negev 1986, 26, 28, No. 192-195.

⁸⁷ Baly 1962, Pl. XLVIII, 5. 1-4.

⁸⁸ Crowfoot 1957, 342-344, Fig. 83, 1-6.

⁸⁹ Slane 1997, 377, Pl. 36, FW 583.

⁹⁰ Yıldız 2019, 266-267, 273-274, Kat. No. 40-47.

⁹¹ Özdilek 2018, 64, Kat. No. K.15, Fig. 2.

⁹² Uygun 2011, 257-258, Lev. 43, No. 641, 647, 649.

sınıflandırmıştır. Form 22A'nın MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıl başlarında yaygın olduğunu aktarmıştır. En geç örneklerinin MS 1. yüzyılın ortalarına ait olduğunu eklemiştir. Form 22 B'nin ise MS 1. yüzyılın sonu ile Traianus Dönemi'ne dahil edildiğini belirtmiştir⁹³.

Kat. No: 9-13 örnekleri P 22A'ya, tek tipten oluşan Kat. No: 14, P 22B'ye dahil edilmiştir. Eirenopolis'te yerel tipler olduğu düşünülen bu kâselerin Hayes Atlante P 22A'ya denk gelen ithal örnekleri ele geçmiştir⁹⁴.

Bu kâseler, Hayes Kıbrıs Form 7A olarak sınıflandırılmıştır⁹⁵. Atina Agorası'nda MS 120–150 yılları arasına tarihlenen tabakada saptanmıştır. Fakat Hayes, bu örneğin daha erken bir tarihe ait olabileceğini önermiştir⁹⁶.

Nabate Oboda'da yoğun bir grubu oluşturan formlar, Erken Roma Dönemi'ne ait seramik malzemelerle birlikte ele alınmıştır⁹⁷. Nessana'da Tip 15'dir ve Roma Dönemi tabakası olduğu tespit edilen dolgudan ele geçmiştir⁹⁸. Samaria'da Augustus Dönemi'ne⁹⁹, Tel Anafa'da ise MS 1. yüzyılın başlarına aittir¹⁰⁰.

Paphos'ta MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın başlarında yaygın olduğu ve en geç formlarının MS 1. yüzyılın ortasına dahil edildiği aktarılmıştır¹⁰¹. Chypre'de ise İmparatorluk Dönemi'ne ait seramik malzemelerle birlikte değerlendirilmiştir¹⁰².

Soli Pompeiopolis'te MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına¹⁰³, Tarsus-Gözlükule höyüğünde MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın ilk yarısına¹⁰⁴ ve Patara'da MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir¹⁰⁵.

Kappadokia Komana'sında bu kâselerin yerel örnekleri ele geçmiştir. İki tipi de bulunan parçalardan kavisli gövdeli olanlar, MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıl ortalarına verilmiştir.

⁹³ Hayes 1985a, 84, Tav. XIX, No. 14-15.

⁹⁴ Kılıç 2024, Kat. No. 197-198.

⁹⁵ Hayes 1967, 68, 70, Form 7.

⁹⁶ Hayes 2008, 202, Fig. 26, 820.

⁹⁷ Negev 1986, 30-33, 218-241.

⁹⁸ Baly 1962, 289, Pl. XLVIII, 15. 1-6.

⁹⁹ Crowfoot 1957, Fig. 83, 10.

¹⁰⁰ Slane 1997, 337, Pl. 36, FW 579.

¹⁰¹ Hayes 1991, 42, Fig. XIX, P 22, Fig. LII, 19, Fig. LXI, 21-22.

¹⁰² Marquie 2002, 291, Fig. 4, No. 6.

¹⁰³ Yıldız 2019, 263-264, Kat. No. 17-25.

¹⁰⁴ Jones 1950, 250, Fig. 195, 524.

¹⁰⁵ Uygun 2011, 86, Pl. 41, 617-618.

Gövdesinin omurga şekline sahip olduğu tipin ise MÖ 1. yüzyılın sonu ile Traianus Dönemi'ne ait olduğu aktarılmıştır¹⁰⁶.

Eirenopolis'te yerel tipleri tespit edilen kâselerden Kat. No: 9-13 MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın ortalarına, Kat. No: 14 ise MS 1. yüzyılın sonu ile Traianus Dönemi'ne ait olmalıdır.

Düz Dudak Tablalı Kâseler (Kat. No: 15-17, Fig. 1)

Eirenopolis'te düz dudak tablalı kâselerin ağız ve gövdesi korunan üç örneği ele geçmiştir. Bunların ağız bölümleri hafif aşağıya doğru sarkıktır. Kat. No: 15, kahverengi astar ile kaplıdır. Kat. No: 16 astarsız bırakılmış, Kat. No: 17'nin dışı astarsız olup, içi kırmızı renkte astarlanmıştır.

Bu kâseler, Kıbrıs Sigillatası Kapları arasında Hayes Form P 4 ile uyuşmaktadır. Hayes, Atlante'de bunları ağız ve kaide bölümlerini dikkate alarak P 4A ve P 4B olmak üzere iki tip altında sınıflandırmıştır. P 4A örneklerini MÖ 1. yüzyılın sonlarına, P 4B örneklerini ise MS 1. yüzyılın başına ve ortasına tarihlendirmiştir¹⁰⁷. Bunlar, Hayes Kıbrıs Form 3 olup, aynı tarih aralığında değerlendirilmiştir¹⁰⁸. Knossos'ta ağız ve gövde bölümü korunan bir tipi ele geçmiştir¹⁰⁹. Saranda Kolones'te MS erken 1. yüzyıla ait örneklerdir¹¹⁰.

Nabate Oboda'da ağız ve gövde kısmı korunan parça için farklı kentlerde bulunan formlar referans olarak gösterilmiştir¹¹¹. Ashkelon'da bu kâseler için Hayes'in tarihlemesi dikkate alınmıştır¹¹². Tel Anafa'da kaide ve gövde kısmı tespit edilmiş ve MS erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹¹³.

Perge'de kaide ve gövde bölümleri korunan örnekler için Hayes'in vermiş olduğu tarihleme önerilmiştir¹¹⁴. Bu formun Patara'da birçok örneği tespit edilmiş ve MS 1. yüzyılın başına tarihlendirilmiştir¹¹⁵. Paphos'ta MS 1. yüzyılın başına ve ortasına dahil edilmiştir¹¹⁶.

¹⁰⁶ Körsulu 2011, 343-344, Kat. No. 96-98.

¹⁰⁷ Hayes 1985a, 81. Tav.

¹⁰⁸ Hayes 1967, 68-69, Form 3.

¹⁰⁹ Sackett vd. 1992, 251, Pl. 192, 29.

¹¹⁰ Hayes 2003, 460-461, 477, Fig. 6-7, 17, No. 50, 66, 174.

¹¹¹ Negev 1986, 34-35, No. 261.

¹¹² Johnson 2008, 34-35, 107-109.

¹¹³ Slane 1997, 377, Pl. 36, FW 575.

¹¹⁴ Fırat 1999, 24, Lev. 32, No. 71-72.

¹¹⁵ Uygun 2011, 81, Lev. 36-37, No. 532-541.

¹¹⁶ Hayes 1991, 39, Fig. XVIII, No. 4.1-2.

Soli Pompeiopolis'te ele geçen örnekler, MS 1. yüzyıla aittir¹¹⁷. Anemurium'da ağız ve gövde bölümleri korunan tiplerin Hayes Form P 4B örneğine ait olduğu söylenmiş ve MS 1. yüzyılın başına–ortasına ait olduğu aktarılmıştır¹¹⁸.

Aynı zamanda bu kaplar Doğu Sigillata A gruplarından Hayes Form 12 ile benzerdir. Hayes, bu tabakların genel itibariyle MÖ 40 ile MS 10 yıllarına ait olabileceğini önermiştir¹¹⁹. Benzer bir parça Knossos'ta ele geçmiş ve Augustus Dönemine tarihlendirilmiştir¹²⁰. Stobi'de ise MS 40-60 yıllarına dahil edilmiştir¹²¹.

Hama'da bunlar Form 10 olarak değerlendirilmiştir¹²². Samaria'da Form 10'dur ve MÖ 30 yılından önceye ait olduğu saptanmıştır¹²³. Lapp Tip 253.3'tür, MÖ 75-25 yıllarına tarihlendirilmiştir¹²⁴. Berenike'de MÖ 40–MS 10 yıllarına¹²⁵, Jerusalem'de Geç Hellenistik Dönem'e ait olduğu belirtilmiştir¹²⁶. Antiokheia'da Form 143-144'tür ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir¹²⁷.

Tarsus-Gözlükule höyüğünde yakın benzer örneği Erken Roma Dönemi'ne (MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ilk yarısı) aittir¹²⁸. Tarsus-Cumhuriyet Alanında Form 9 olarak sınıflandırılmıştır. Farklı merkezdeki buluntular referans gösterilerek oluşturulmuştur¹²⁹.

Bu kâselerin benzerleri, Sinabıç'ta görülmüştür. Yerel olduğu söylenen parçaların tam bir karşılaştırma örneği tespit edilememiştir. Bununla birlikte genel itibariyle Kıbrıs Sigillatası Kapları arasında Hayes Form P 4 ve Doğu Sigillata A gruplarından Hayes Form 12 ile benzer olduklarından söz edilmiştir. Bu ithal kapların tarihlemeleri dikkate alınarak, Sinabıç örnekleri Augustus Dönemi ile MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir¹³⁰.

Kentte yerel olduğu düşünülen bu kâseler, sözü edilen ithal parçalar ve Sinabıç örnekleri dikkate alınarak, MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlenebilir.

¹¹⁷ Yıldız 2019, 261, 270, Kat. No. 1-4.

¹¹⁸ Williams 1989, 4, Fig. 1, No. 9-12.

¹¹⁹ Hayes 1985a, 19-20, Tav. II, No: 10.

¹²⁰ Hayes 1971, 270, Fig. 18, No: 14.

¹²¹ Anderson-Stojanovic 1992, 45, Pl. 28, 231.

¹²² Johansen 1971, 88-91, Fig. 36-37, 10. 12, 10.14d.

¹²³ Crowfoot vd. 1957, 310, 329-330, Fig. 79, 2-4, 7.

¹²⁴ Lapp 1961, 215, 253, 3.

¹²⁵ Kenrick 1985, 228-229, Fig. 41, 319, 3.

¹²⁶ Hayes 1985b, 189, Fig. 51, No: 12-13.

¹²⁷ Waagé 1948, 24, Tav. IV, 143f, k. Kentten diğer bir örnek için Bkz. Waage 1933, Tav. XV, No. 4.

¹²⁸ Jones 1950, Fig. 203, No. 769.

¹²⁹ Yıldız 2006, 90, Lev. 30, 209.

¹³⁰ Körsulu 2020, 307, Kat. No. 25-26.

Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Geniş Kâseler (Kat. No: 18-19, Fig. 1)

Eirenopolis'te yuvarlatılmış ağız kenarlı geniş kâselerin ağız ve gövde bölümü korunan iki örneği tespit edilmiştir. Kat. No: 18, dışta ağız kısmı siyah-kahverenginde bant bezemelidir. Gövde kısmı krem rengi, iç kısmı kahverengi astara sahiptir. Kat. No: 19, ağız bölümünde siyah renginde bant bezemesi vardır. Dışta gövdesi krem rengi, içte kahverengi astar ile kaplıdır. Bunlar, Doğu Sigillata D Serisinden Hayes Form P 11'i hatırlatmaktadır¹³¹. Eirenopolis'te bu kâselerin ithal tipleri de ele geçmiştir¹³². Kâseler, Atlante'de MS 1. yüzyılın ortası ve MS 2. yüzyılın ortasına tarihlenmiştir¹³³. Hayes Kıbrıs Form 10'dur ve MS 1. yüzyılın 2. yarısı ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına aittir¹³⁴. Atina Agorası'nda MS 140–170 yıllarına ait tabakadan ele geçtiği söylenmiştir. Ancak bu örneğin belirlenen tarihten daha erken olabileceği eklenmiştir¹³⁵.

Berenike'de MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına¹³⁶ ve Ashkelon'da MS 1. yüzyılın ortası-sonuna ait olduğu belirtilmiştir¹³⁷.

Paphos'ta ele geçen bu tabakların MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu söylenmiştir¹³⁸. Saranda Kolones'te MS 1. yüzyılın ortası ile sonlarına tarihlendirilmiştir¹³⁹. Paphos ve Saranda Kolones örneklerine bakıldığında bu tabakların birden fazla alt tipinin olduğu görülmektedir.

Perge'de bu formun yerel ve ithal örnekleri tespit edilmiştir. Bu tabaklar için Hayes'in tarihlemesi önerilmiştir¹⁴⁰. Patara örnekleri, MS 1. yüzyılın ikinci yarısına¹⁴¹, Alanya Müzesi'nden örnekler, MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına dahil edilmiştir¹⁴².

Soli Pompeiopolis'te MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın birinci yarısına¹⁴³, Anemurium'da MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına¹⁴⁴ dahil edilirken

¹³¹ Hayes 1985a, 82-83, Tav. XIX, No. 2-3.

¹³² Kılıç 2024, Kat. No. 200-210.

¹³³ Hayes 1985a, 82-83, Tav. XIX, No. 2-3.

¹³⁴ Hayes 1967, 71-72, Form 10.

¹³⁵ Hayes 2008, 202, Fig. 26, No. 817.

¹³⁶ Kenrick 1985, 268, Fig. 49, No. 376.

¹³⁷ Johnson 2008, 36, 112-113.

¹³⁸ Hayes 1991, 40, Fig. XVIII, No. 11.1-3, Fig. LXV, No. 20-22.

¹³⁹ Hayes 2003, 472-473, 477, Fig. 14, 17, No. 176, 138.

¹⁴⁰ Fırat 1999, 24, Lev. 30-31, 54-57.

¹⁴¹ Uygun 2011, 84, Kat. No. 574-579.

¹⁴² Eliüşük 2022, 326, 343, Fig. 6, No. 11.

¹⁴³ Yıldız 2019, 262-263, Kat. No. 13-15.

¹⁴⁴ Williams 1989, 5-6, Fig. 1-2, 15-16, 18, 22.

Tarsus-Gözlükule höyüğünde bir örneğin karışık kontekstten ele geçtiği, diğer iki örneğin ise stratigrafisinin belli olmadığı ifade edilmiştir¹⁴⁵.

Eireapolis'te ele geçen ve yerel olduğu düşünülen bu örneklerde MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilir.

Sarkıtılmış Ağız Kenarlı Tabaklar (Kat. No: 20, Fig. 1)

Sarkık ağız kenarı çengel şeklinde olan sığ tabaklardandır. Gövdesi kavisli, kaidesi yüksek halka profillidir. Eireapolis'te tam profil veren tek örneği tespit edilmiştir. Dış bölümü krem rengi, iç bölümü kırmızı renginde astarlıdır. Parçanın bazı bölümlerinde yer yer siyah astar izleri görülmektedir.

Doğu Sigillata A Seramikleri arasında Atlante Hayes Form 11'e denk gelmektedir. Hayes, bu kabın ağız kenarında genellikle kalıpla süslenmiş yumurta-ok bezemesi, ağız tablasında ise boncuk bezemesi kullanıldığını söylemiştir. Bezemeli olan örneklerini A, bezemesiz örneklerini ise B grubu altında değerlendirmiştir. Bezemesiz ağız kenarlı örneklerin yaygın olmadığından söz etmiş ve Atlante'de bunun bezemeli örneğini yayınlamıştır. Yaklaşık olarak MÖ 50-20/1 yıllarına vermiştir¹⁴⁶.

Knossos'ta bezemeli bir örnek, yaklaşık olarak MÖ 20-1 yıllarına tarihlenen seramiklerle birlikte değerlendirilmiştir¹⁴⁷. Palestina'de Tip 253'tür. Bezemeli bir form olan bu parça, MÖ 75-25 yıllarına aittir¹⁴⁸. Samaria'da Doğu Sigillata A Kapları arasında bezemeli bir örneği, Tip 8C olarak sınıflandırılmış ve MÖ 30 yılından önceye tarihlendirilmiştir¹⁴⁹. Burada bezemesiz olan bir tip, Form 6 olarak değerlendirilmiştir. Bu parçanın muhtemelen bezemeli olan örneğinin geç dönem tipi olduğu önerilmiş ve MS 1. yüzyıla ait olduğu söylenmiştir¹⁵⁰. Antiocheia'da 140f'dir. Bezemeli olan parça, Geç Hellenistik Dönem formları arasında tespit edilmiştir¹⁵¹.

Eireapolis'te tek örneği ele geçen Kat. No: 20, bezemesiz örneklerdendir. Yukarıda sözü edilen tüm kentlerde kabın bezemeli örnekleriyle karşılaşılmıştır. Sadece Samaria'da bezemeli örneğinin yanında bezemesiz bir tipi görülmüştür. Böylece Samaria'nın bezemesiz

¹⁴⁵ Jones 1950, 272, Fig. 203, No. 770-772.

¹⁴⁶ Hayes 1985a, 19, Tav. II, No. 9.

¹⁴⁷ Hayes 1971, 252, Fig. 3, No. 5.

¹⁴⁸ Lapp 1961, 215, 253.2.

¹⁴⁹ Crowfoot vd. 1957, 310, 328, Fig. 78, No. 8.

¹⁵⁰ Crowfoot vd. 1957, 309, 326, Fig. 77, No. 7.

¹⁵¹ Waage 1948, 24, Tav. IV, 140f.

olan buluntusunun tarihini dikkate alarak, Eirenopolis malzemesini MS 1. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Düz Dudak Tabanlı Tabaklar (Kat. No: 21-31, Fig. 2)

Eirenopolis'te bu tabaklar, üç alt tipe ayrılmaktadır. Kat. No: 21-24, Tip I tabaklarıdır. Bunlar düz tabla şeklindeki ağız kenarından sonra belirgin bir açılı ile gövdeye bağlanmaktadır. Kentte ağız ve gövde profili korunan dört örneği ele geçmiştir. Kat. No: 21'in dışı siyah-kahverengi, içi kahverengi astara sahiptir. Kat. No: 22, siyah astar ile kaplanmıştır. Kat. No: 23'ün dışı krem rengi, ağız bölümü ve içi kahverengi astara sahiptir. Kat. No: 24, kahverengi astar ile kaplıdır.

Kat. No: 25-27, Tip II tabaklarını oluşturmaktadır. Bunların düz olan ağız tablasında yivleri vardır. Gövdesi ise Tip I'e göre daha yumuşak bir profile sahiptir. Tam profili korunmuş örnekleri bulunan grupta kaide, alçak halka formundadır. Kat. No: 25 ve 26, tam profil veren parçalardır. Kat. No: 27'nin ağız ve gövdesi korunmuştur. Kat. No: 25 kahverengi, Kat. No: 26 ve 27, kırmızı astar ile kaplanmıştır.

Kat. No: 28-31, Tip III'e dahil edilmektedir. Bunların düz dudak tablası geniştir. Gövdeleri eğimlidir. Eirenopolis'te ağız ve gövdesinin korunduğu dört tipi tespit edilmiştir. Kat. No: 28, dış kısmı siyah, iç kısmı kahverengi astara sahiptir. Kat. No: 29-31 ise kırmızı renkte astarlanmıştır.

Tip I'e dahil edilen tabaklar, Doğu Sigillata A Kapları'nda Atlante Hayes Form 7 ile yakındır. Hayes, bunları MÖ 50-1 arasına tarihlendirmiştir¹⁵². Atina Agorası'nda MÖ 1. yüzyılın ortasından ikinci yarısına kadar uzanmaktadır¹⁵³. Knossos'ta yerel üretim olarak değerlendirilen bir parçanın MÖ 1. yüzyılın ortasından MS 50'ye kadar kullanıldığı söylenmiştir¹⁵⁴. Ephesos'ta MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen formu görülmüştür¹⁵⁵.

Samaria'da Form 5'tir ve MÖ 30 öncesi ile MS 1. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir¹⁵⁶. Tell Anafa'da Tip 18 olan bu parçalar, Augustus Dönemi'ne aittir¹⁵⁷. Bunlar, Hama'da Form 5

¹⁵² Hayes 1985a, 18, Tav. II, 5.

¹⁵³ Hayes 2008, 130, Fig. 3, 71-73

¹⁵⁴ Hayes 1971, 270, Fig. 18, 18.

¹⁵⁵ Gassner 1977, 122, Taf. 41, 472; Kentte ele geçen diğer örnek için bkz.; Mitsopoulos-Leon 1991, 88, Taf. 105, G3.

¹⁵⁶ Crowfoot vd. 1957, 296-297, Fig. 68, 3, 326, Fig. 77, 3-5.

¹⁵⁷ Slane 1997, 302, Pl. 15, FW 147-150.

olarak sınıflandırılmıştır¹⁵⁸. Jerusalem’de MÖ geç 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁵⁹. Antiocheia Form 105’dir ve Geç Hellenistik Dönem’e ait parçalardır¹⁶⁰.

Kappadokia Komanası’nda bu tiplerin yerel formları tespit edilmiş ve MÖ 1. yüzyıl ortaları–MS 1. yüzyıl sonlarına ait olduğu önerilmiştir¹⁶¹. Sinabıç’ta bu tabakların yerel tipleriyle karşılaşılmıştır. Burada tam korunmuş örneğinin yanında ağız ve gövde profili korunan parçaları görülmüştür. Kaplar, MÖ 1. yüzyıl ortaları ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁶². Sözü edilen merkez buluntuları aracılığıyla Eirenopolis’te ele geçen Tip I tabakları, MÖ 1. yüzyıl ortaları ile MS 1. yüzyıla dahil edilebilir.

Tip II’ye ait tabakların benzeri, Terra Sigillata İspanya Seramikleri’nden Form 5 ile örtüşmektedir. Hayes, bu formun farklı boyutlarda örneklerinin olduğunu aktarmıştır. Bununla birlikte bunların bazı tiplerinde yatay kulplara sahip olduğunu söylemiştir. Form 5’i MS 1. yüzyılın ortalarına, MS 2. ve 3. yüzyıllara dahil etmiştir. MS 4. yüzyılda ise nadir olarak bulunduğunu eklemiştir. Bu tarihsel ayırımın astar renklerinin parlak kırmızıdan, açık turuncuya bırakmasıyla ayırt edilebileceğini önermiştir¹⁶³. Bu parçalar, yine aynı gruptan (Terra Sigillata İspanya) Form 36 ile yakındır. Hayes, bunların üretiminin MS 1. yüzyılın ikinci yarısında başladığını ve Form 35 ile çağdaş olduğunu belirtmiştir. Ancak zaman farklarıyla birbirlerinden ayrıldığını ifade etmiştir. Tip 35’in üretimi MS 2. yüzyılın sonlarına doğru dururken, Tip 36’nın üretimi MS 4. yüzyıla kadar az bir sıklıkta görülmüştür¹⁶⁴.

Sagalassos Tip 1C132’dir. Buradaki örneklerin ağız tablasında bir adet yivin olduğu, içte ağızdan gövdeye geçişinde yine bir yivin olduğu söylenmiştir. Bir örneğinde ise kulba rastlanmıştır. Bunların MS 1. yüzyılın başında ortaya çıktığı söylenmiş, MS 1. yüzyılın ikinci yarısında popüler dönemini yaşamış ve MS 3. yüzyıla kadarda uzandığı önerilmiştir¹⁶⁵.

Eirenopolis’te bu tabaklardan Kat. No: 26, Roma Dönemi’ne tarihlenen malzemelerle birlikte ele geçmiştir. Kat. No: 25 ve 27 ise Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi’ne tarihlenen kaplarla birlikte tespit edilmiştir. Kentte aynı alan içinde ele geçen diğer grup, Terra Sigillata İspanya Seramikleri’nden Hayes Form 35’e denk gelen kâselerdir (Bunlar

¹⁵⁸ Christensen & Johansen 1971, Fig. 33, 5.

¹⁵⁹ Hayes 1985b, 189, Fig. 51, 1–5.

¹⁶⁰ Waage 1948, 22, Pl. III, 105f, 105k.

¹⁶¹ Körsulu 2011, 211-216, 381-384, Kat. No: 171-177, Lev. XLIV-XLV; Körsulu 2013, 237-239, Kat. No. 76-80, Fig. 90-94.

¹⁶² Körsulu 2020, 306, Fig. 5-6, No. 17-21.

¹⁶³ Hayes 1985a, 144, Tav. XXV, No. 9-10.

¹⁶⁴ Hayes 1985a, 155, Tav. XXXIV, No. 3-6.

¹⁶⁵ Poblome 1999, 122, 308, Fig. 56, No. 1-10.

Eireneapolis'in düz dudak tablalı fincan/kâselerine denk gelmektedir). Dolayısıyla Hayes'in belirttiği şekliyle Tip 35 ve Tip 36'nın çağdaş olabileceği fikri Eireneapolis buluntularıyla da desteklenmektedir. Tüm bu veriler ve Sagalassos örnekleri de dikkate alınarak, kent'in Tip II tabakları, MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlenebilir.

Eireneapolis'in Tip III tabakları, Doğu Sigillata A Serisinden Atlante Hayes Form 59 ile örtüşmektedir¹⁶⁶. Kentte bu formun ithal tek örneği ele geçmiştir¹⁶⁷. Hayes, Form 59'u MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir¹⁶⁸. Antiocheia buluntuları arasında Form 627'dir ve Orta İmparatorluk Dönemi'ne (MS 2. yüzyılın sonu–MS 3. yüzyılın başı) aittir¹⁶⁹. Tarsus-Gözlükule höyüğünde yakın bir örneğin stratigrafisi belirlenememiştir¹⁷⁰.

Eireneapolis'in Tip III tabakları bu veriler aracılığıyla MS 2. yüzyıl–MS 3. yüzyılın başlarına verilebilir.

Düz Dudak Tablalı Fincanlar/Kâseler (Kat. No: 32-42, Fig. 2-3)

Eireneapolis'te on bir adet düz dudak tablalı fincan veya kâseye ait olabilecek parçalar tespit edilmiştir. Bunların yuvarlak gövdesi, dar ve alçak halka kaideleri vardır. Kat. No: 33, 36-38 tam profil veren parçalardır. Kat. No: 32, 34-35, 39-42'nin ağız ve gövdeleri korunmuştur. Kat. No: 32-35, kahverengi astarla kaplıdır. Kat. No: 36, dışta kahverengi, içte kırmızı renkte astarlıdır. Dış kısmında kırmızı renkte daldırma teknik uygulanmıştır. Kat. No: 37 ve 38 kırmızı renkli astara sahiptir. Kat. No: 39, dış ağız kısmından gövdeye geçiş bölümüne kadar kırmızı renginde bir bant kullanılmıştır. Dış gövdesi ve içi açık kahverengi astar ile kaplıdır. Kat. No: 40, dışı kırmızı, içi kahverengi astara sahiptir. Kat. No: 41'in dışı kırmızı, içi kahverenginde astarlanmıştır. Kat. No: 42, dışta kahverengi, içte kırmızı renkte astarlıdır. Dışta kırmızı renginde daldırma teknik uygulanmıştır.

Bunlar, Doğu Sigillata A Seramikleri'nden Atlante Hayes Form 43 ile yakındır. Hayes, bunların muhtemelen geç Augustus Dönemi'ne ait olduğunu söylemiştir¹⁷¹. Aynı zamanda kaplar, Hayes Kıbrıs Form 5 ile örtüşmektedir. Hayes, bu grubun Augustus Dönemi'ne ve muhtemelen sonrasına ait olduğunu belirtmiştir¹⁷². Atlante'de Doğu Sigillata D Seramikleri arasında Tip P 23B'dir. Bunlar ağız profiline göre A ve B olarak ikiye ayrılmıştır. Buradaki

¹⁶⁶ Hayes 1985a, Tav. VII, No. 12.

¹⁶⁷ Kılıç 2024, Kat. No. 187.

¹⁶⁸ Hayes 1985a, 40.

¹⁶⁹ Waage 1948, Pl. VI, 627f.

¹⁷⁰ Jones 1950, 243, Fig. 193, No. 408.

¹⁷¹ Hayes 1985a, 33, Tav. VI, No. 8.

¹⁷² Hayes 1967, 68, 70.

fincanların ağız kenarlarında genellikle çark ile yapılmış süslemeleri bulunmaktadır ve MS 1. yüzyılın başlarına tarihlendirmiştir¹⁷³.

Terra Sigillata İspanya Kapları'ndan Form 4 ile yakındır. Hayes, bunların yüksek ayaklı fincanlardan olduğunu söylemiştir. Bu formun bazı örneklerinde parçanın ağız kenarında yatay kulplarının bulunduğunu eklemiştir. Bu kulplar bazen kabartma bezemeleriyle süslenmiştir. MS 1. yüzyılın ilk yarısı ile MS 2. yüzyılın ortalarına ait olduğu önerilmiştir¹⁷⁴.

Terra Sigillata İspanya malzemeleri arasında Tip 35'e denk gelmektedir. Hayes, bu fincanların Tip 36 tabaklarıyla (Eirenopolis'in düz dudak tablalı tabaklarının Tip II örnekleriyle örtüşmektedir) aynı seriden olduğunu belirtmiştir. İki formun ağız genişliği ile derinliğinin farklılık göstermesiyle birbirlerinden ayrıldığını aktarmıştır. Hayes, burada Bezares, Pamplona ve Andujar kentlerinde ele geçen örneklerin tarihlemesini vermiştir. Genel olarak bu fincanların MS 1. yüzyılın ikinci yarısında üretilmeye başlandığını ve MS 2. yüzyılın başına kadar da kullanıldığını belirtmiştir¹⁷⁵.

Terra Sigillata İtalyan parçaları arasında Form 35'e benzemektedir. Hayes, bunları genel ifadeyle Tiberius Dönemi'nden MS 1. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzandığını aktarmıştır¹⁷⁶. Sagalassos Tip 1B160'ın ağız ve gövdesine benzemektedir. Burada bu parçaların net olarak bir kronolojisi verilmemiştir¹⁷⁷.

Yukarıda sözü edilen veriler aracılığıyla Eirenopolis buluntusu bu malzemeleri Augustus Dönemi ile MS 2. yüzyılın ortasına tarihlemek mümkündür.

Sonuç

Eirenopolis antik kentinde en erken seramik buluntular, MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısını göstermektedir¹⁷⁸. Hellenistik ve Roma Dönemi boyunca ise önemli bir yoğunluğa sahiptir ve MS 7. yüzyıla kadar devam etmektedir. Kentin Erken Hellenistik Dönem seramikleri özellikle Kilikia kıyılarının seramikleriyle paralel form ve bezeme özelliklerine sahiptir. Eirenopolis Dağlık Kilikia bölgesinin iç kesiminde, Kilikia kıyılarından iç bölgelere uzanan yollar üzerinde yer almaktadır. Dolayısıyla Erken Hellenistik Dönem seramik buluntularının bazıları Kilikia kıyılarından taşınmış olabileceği gibi bazıları da aynı gelenekte Kilikia kıyılarındaki

¹⁷³ Hayes 1985a, 85, Tav. XX, No. 1.

¹⁷⁴ Hayes 1985a, 143-144, Tav. XXV, No. 6-8.

¹⁷⁵ Hayes 1985a, 154-155, Tav. XXXIV, No. 2.

¹⁷⁶ Hayes 1985a, 395, Tav. CXXX, No. 8, 10.

¹⁷⁷ Poblome 1999, 63, 217, Fig. 25, No. 1-2.

¹⁷⁸ Kılıç 2024, Kat. No. 47-48.

merkezlere çok uzak bir konumda olmayan Eirenopolis'te üretilmiş olabilirler. Geç Hellenistik Döneme gelindiğinde ithal Doğu Sigillata A Kapları önemli bir gruptur. Daha sonra Kıbrıs Sigillata (DSD) kapları, Güney Anadolu kıyılarındaki diğer merkezlerle paralel Eirenopolis'te de yoğundur¹⁷⁹.

Kentte Geç Hellenistik Dönemde Doğu Sigillata A kaplarıyla paralel bunlarla ilişkili ya da bunların direk taklidi denilebilecek kaplar ele geçmiştir. MÖ 2. yüzyılın sonlarında başlayan bu örneklerin Eirenopolis ve çevresindeki yerel üretimi açık bir şekilde ortaya koyduğu söylenebilir. Bunlar arasında Hayes'in sınıflandırmasına göre Doğu Sigillata A Kapları'ndan Form 4, 22, 5A, 12, 11, 7, 59, 43 tipleriyle ilişkili kaplar yoğun gruptur. DSA kapları yanında kentte ithal örnekleri de yoğun olan Kıbrıs Sigillata (Doğu Sigillata D) formlarıyla ilişkili tipleri önemlidir. Doğu Sigillata D Seramikleri'nden Hayes Form P 37B, P 22, P 4, P 11, P 23B tipleriyle paralel örnekler bulunmaktadır. Bunların yanında İspanya ve İtalyan Sigillataları ile ilişkili gruplar dikkat çekicidir. Az sayıdaki parça ise Sagalassos Kırmızı Astarlı Kapları'nın erken örnekleri olan Tip 1C132 ve 1B160 formlarıyla uyumlu kaplar tespit edilmiştir.

Bu kaplardan içe çekik ağızlı kâseler, küresel gövdeli kâse ve düz ağız kenarlı bir kâse MÖ 2. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyıla aittir. Kraterler, içe çekik ağız kenarı dışta yuvarlatılmış kâseler ve düz dudak tablalı kâseler MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Yuvarlatılmış ağız kenarlı geniş kâseler, MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 2. yüzyılın ilk yarısına ve sarkıtılmış ağız kenarlı bir tabak MS 1. yüzyıla dahil edilmektedir. Kentte üç alt tipi bulunan düz dudak tablalı tabaklar, MÖ 1. yüzyılın ortasından MS 3. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Son grup olan düz dudak tablalı fincanlar/kâseler ise Augustus Dönemi ile MS 2. yüzyılın ortasına aittir. Sözü edilen bu ürünlerin MÖ 2. yüzyılın sonlarına tarihlenen örnekleriyle başladığı (Kat. No: 1-4), MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın ortasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır (Kat. No: 5-14, 18-24, 32-42). En geç parçalar ise MS 3. yüzyıla denk gelmektedir (Kat. No: 25-27). Bunların sigillata üretimi kapların bitmesiyle birlikte kendini kırmızı astarlı kaplarda da göstermesi oldukça önemlidir. Bahsi edilen bu parçalar, kentte MS 7. yüzyıla kadar aralıksız bir şekilde devam etmektedir¹⁸⁰.

Eirenopolis buluntusu kaplar, form yapılarıyla ithal örneklerin bire bir taklitleri veya onlarla yakın ilişkili olarak görünmektedir. Bununla birlikte astar, bezeme ve kil özellikleri ithal gruplardan tamamen ayrılmaktadır. Kapların kil renkleri, içeriği ve kil yapısı kendi içinde bir bütünlük oluşturmaktadır. Aynı şekilde astar ve bezeme karakterleri de paralel özellikler

¹⁷⁹ Kılıç 2024, Kat. No. 1-34, 47-50, 117-251.

¹⁸⁰ Kılıç 2024, Kat. No. 77-93.

taşımaktadır. Bunlar kırmızı astarlı kap geleneğinin başladığı Geç Hellenistik Dönem'den itibaren kentte yoğundur. Bu durum Eirenopolis veya çevresinde kırmızı astarlı kap geleneğinde kap üreten büyük üretim gruplarının ürünlerinin direk taklidi veya onların etkisinde üretim yapan bir atölyenin varlığını düşündürmektedir. Söz konusu üreticilerin astar, bezeme ve kil yapısıyla kendine özgü bir geleneği olduğu ve bunun özellikle Roma Dönemi'nde kentte aktif olduğu anlaşılmaktadır.

Isauria ve Lykoania bölgelerinde son zamanlarda yapılan araştırmalarla burada ortak bir seramik kültürünün var olduğunu önerilmektedir¹⁸¹. Eirenopolis'e yakın mesafe olan Sinabiç'ta sigillata kaplarının taklit örnekleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte Süleymanhacı Höyük'te de aynı durum söz konusudur. Bu yerleşimlerin yanına Eirenopolis'in de eklenmesi Isauria bölgesi için oldukça önem taşımaktadır. Söz konusu malzemeler, kentte veya yakın çevresinde kendine özgü sigillata üretimi yapan bir atölyenin var olduğuna işaret etmektedir.

---

¹⁸¹ Körsulu 2018, 296.

KATALOG

Katalogda kullanılan kısaltmalar: **A.Ç:** Ağız Çapı, **K.Ç:** Kaide Çapı, **Y:** Yükseklik

Katalog Numarası: 1, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-92.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -242 ile -254 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağızlı Kâse. Ağız ve gövde bölümü korunmuştur. Az miktarda ince kireç katkılıdır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır. İçte ağız bölümünde iki adet siyah renge bandı vardır.

İçe çekik bir ağıza sahiptir. Parçanın dış ve iç bölümünde yivleri vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: **A.Ç:** 16.4 cm. **Y:** 2.3 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/4 reddish brown.

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 2, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-227.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağızlı Kâse. Ağız ve gövde bölümü korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç ve kum katkılıdır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır.

İçe çekik bir ağıza sahiptir. Parçanın dış ve iç bölümünde yivleri vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: **A.Ç:** 23.8 cm. **Y:** 3.4 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown.

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 3, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-254.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Akropol Güney Teras Açması. **Bulunduğu Seviye:** -385 ile -405 cm.

Form Tanımı: Küresel Gövdeli Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve siyah renge taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Siyah astar ile kaplıdır.

Ağız kısmı dışta profillidir. Küresel bir gövdesi vardır. Dış ağız kısmının hemen altında yivleri bulunmaktadır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: **A.Ç:** 23 cm. **Y:** 5.5 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 6/4 light brown.

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 4, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-180.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -180 ile -230 cm.

Form Tanımı: Düz Ağız Kenarlı Kâse. Ağız ve gövde kısmı korunmuştur. Az miktarda ince kireç ve kum katkılıdır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kırmızı renkli astara sahiptir.

Ağız kenarı düzdür ve aşağıya doğru hafif eğimlidir. İçte gövdeye geçişte bir profil yapmaktadır. Parçanın dış ve iç kısmında yivleri vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 14.8 cm. Y: 3 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 light red.

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 5, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-344.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Krater. Ağız, boyun ve gövdeye doğru meyil yaptığı kısmı korunmuştur. Mika katkılıdır. Yoğun miktarda irili ufaklı kireç, kuvars ve az miktarda kahverenginde taşçık bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Siyah-kahverengi astar ile kaplıdır.

Ağız bölümü yukarı doğru kıvrılmıştır. İç bükey boyunludur. Dışta gövdesinde bir adet yivi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 14.6 cm. Y: 3.5 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 6/4 light brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı–MS 1. yüzyılın birinci yarısı.

Katalog Numarası: 6, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-142.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -290 ile -350 cm.

Form Tanımı: Krater. Ağız ve boyun kısmı korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç, az miktarda siyah renginde taşçık görülmektedir. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Krem rengi ve siyah renginde yatay bantlar kullanılmıştır.

Ağız kısmının biten bölümü yukarı doğru kıvrılmıştır. İç bükey boyunludur. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 17.4 cm. Y: 2.5 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 6/4 light brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı–MS 1. yüzyılın birinci yarısı.

Katalog Numarası: 7, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-43.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -416 ile -487 cm.

Form Tanımı: Krater. Ağız ve boyun kısmı korunmuştur. Orta miktarda kireç ve siyah renge taşçık bulunmaktadır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Ağız tablası kırmızı, dışı kahverengi, içi siyah astar ile kaplıdır.

Aşağıya doğru sarkık bir ağızı vardır. İç bükey boyunludur. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 25.8 cm. Y: 3.9 cm.

Hamur Rengi: Dış çekirdek; 2.5 YR 6/6 light red. İç çekirdek; 2.5 YR 4/1 dark reddish gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı–MS 1. yüzyılın birinci yarısı.

Katalog Numarası: 8, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-258.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Akropol Güney Teras Açması. **Bulunduğu Seviye:** -385 ile -405 cm.

Form Tanımı: Krater. Ağız ve boyun kısmı korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç, az miktarda siyah ve kahverenginde taşçık vardır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Dış kısmı kahverenginde astarlanmıştır. İç ağız tablası ve boynunun üst bölümü kırmızı, boynunun alt kısmı siyah astarlıdır.

Düz bir ağızı vardır. Ağız tablasının iç bölümünde derin bir yivi bulunmaktadır. İç bükey boyunludur. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 2.5 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/2 reddish gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı–MS 1. yüzyılın birinci yarısı.

Katalog Numarası: 9, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-67.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -356 ile -367 cm.

Form Tanımı: İç Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç, kırmızı ve kahverenginde taşçık bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Siyah ve kahverenginde yatay bant bezemeleri bulunmaktadır.

İçe çekik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi koniktir. İnce cidarlıdır. Parçanın dışta yivleri vardır.

Ölçüler: A.Ç: 17.4 cm. Y: 3.7 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/4 reddish brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 10, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-63.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -356 ile -367 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Dışta siyah ve kahverenginde kalın bant, içte kırmızı ve siyah renginde kalın bant bezemeleri bulunmaktadır.

İçe çekik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi kavislidir. İnce cidarlıdır. Parçanın dış ve iç kısmında yivleri bulunmaktadır.

Ölçüler: A.Ç: 14.6 cm. Y: 3.4 cm.

Hamur Rengi: Dış çekirdek; 2.5 YR 5/6 red. İç çekirdek; 10 YR 5/1 gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 11, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-58.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -356 ile -367 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Tam profil veren bir parçadır. Orta yoğunlukta ince kireç bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dış ağız kısmında siyah, kahverengi ve kırmızı renginde yatay bantları vardır. Dış gövde ve kaidesi ise kahverengi astarla kaplıdır. İç kısmında sırasıyla siyah ve kahverenginde bantları bulunmaktadır.

İçe çekik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi kavislidir. Dar ve yüksek halka kaidesi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 16.6 cm. K.Ç: 6 cm. Y: 5.4 cm.

Hamur Rengi: Dış çekirdek; 2.5 YR 5/6 red. İç çekirdek; 5 YR 4/1 dark gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 12, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-62.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -356 ile -367 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç, kum ve siyah renginde taşçık bulunmaktadır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Dış ağız kısmında siyah ve kırmızı renginde yatay bantlar bulunmaktadır. Gövdesi kahverengi astarlıdır. İç kısmında siyah ve kırmızı renkte yapılmış bant bezemeleri vardır.

Dik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi koniktir. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 20.4 cm. Y: 6.1 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/1 gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 13, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-53.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -366 ile -397 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve kum vardır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Dış ağız kısmında kırmızı renginde bant bulunmaktadır. Gövdesi kahverengi astarlıdır. İç kısmı kırmızı astar ile kaplıdır.

İçe çekik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi koniktir. İnce cidarlıdır. Dış gövdesinde bir adet yivi vardır.

Ölçüler: A.Ç: 13.4 cm. Y: 4.1 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 red.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 1. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 14, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-154.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -250 ile -290 cm.

Form Tanımı: İçe Çekik Ağız Kenarı Dışta Yuvarlatılmış Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç ve kum vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Krem rengi-siyah astar ile kaplıdır.

İçe çekik bir ağızı vardır. Ağız kenarı dışta yuvarlatılmıştır. Gövdesi keskin bir şekilde uzanmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 23.6 cm. Y: 4 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown.

Tarih: MS 1. yüzyılın sonu–Traianus Dönemi.

Katalog Numarası: 15, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-42.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, E Açması. **Bulunduğu Seviye:** -416 ile -487 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Kâse. Ağız ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Az miktarda ince kireç ve kum vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astara sahiptir.

Aşağı doğru sarkık bir ağızı vardır. Dış gövdesinde yivleri bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 20.4 cm. Y: 3.2 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 red.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 16, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-310.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Kâse. Ağız ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç, taşçık ve kum bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Astarsız bırakılmıştır.

Aşağı doğru sarkık bir ağızı vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 17.6 cm. Y: 2.4 cm.

Hamur Rengi: Dış çekirdek; 5 YR 5/2 reddish gray. İç çekirdek; 5 YR 6/4 light reddish brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 17, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-235.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Kâse. Ağız ve gövdesinin bir kısmı korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve taşçık bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dış kısmı astarsız bırakılmıştır. İç kısmı kırmızı renkli astar ile kaplıdır.

Aşağı doğru sarkık bir ağızı vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 21 cm. Y: 2.5 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 light red.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 18, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-124.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -350 ile -400 cm.

Form Tanımı: Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Geniş Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç, siyah ve kahverenginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Dış ağız kısmı siyah-kahverenginde bant bezemelidir. Gövde kısmı krem rengi astarlıdır. İç kısmı kahverengi astara sahiptir.

Yuvarlatılmış ağız kenarlıdır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 14 cm. Y: 2.8 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 4/2 dark reddish gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 2. yüzyılın ilk yarısı.

Katalog Numarası: 19, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-140.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -290 ile -350 cm.

Form Tanımı: Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Geniş Kâse. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç, siyah ve kahverenginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Ağız bölümünde siyah renginde bant bezemesi vardır. Dışta gövdesi krem rengi, içte kahverengi astar ile kaplıdır.

Yuvarlatılmış ağız kenarlıdır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 17.4 cm. Y: 2.9 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/3 pink.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın sonu–MS 2. yüzyılın ilk yarısı.

Katalog Numarası: 20, Fig. 1. **Buluntu Numarası:** Eİ-250.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Akropol Tepe 1 Açması. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Sarkıtılmış Ağız Kenarlı Tabak. Tam profili korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve kum görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dış bölümü krem rengi astarlı, iç bölümü kırmızı renkli astarlıdır. Parçanın bazı bölümlerinde yer yer siyah astar izleri görülmektedir.

Sarkık ağız kenarı çengel şekline sahiptir. Gövdesi kavisli, kaidesi ise yüksek halka profillidir. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 12.6 cm. K.Ç: 4.6 cm. Y: 2.9 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 red.

Tarih: MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 21, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-270.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Akropol Doğu Yamacı Açma 1. **Bulunduğu Seviye:** -536 ile -616 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip I. Ağız ve gövde bölümü korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç, az miktarda siyah ve kahverenginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dışı siyah-kahverengi astar ile kaplıdır. İç kısmı kahverengi astara sahiptir.

Düz bir ağız tablası vardır. Parça ağız kenarından sonra belirgin bir açılı ile gövdeye bağlanmaktadır. Kalın cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 4.3 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 4/1 dark gray.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ortası–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 22, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-108.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -400 ile -450 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip I. Ağız ve gövde kısmının bir bölümü korunmuştur. Az miktarda ince kireç, siyah ve kahverenginde taşçık vardır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Siyah renkte astara sahiptir.

Ağız tablası düzdür. Dış gövde kısmında bir adet yivi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 22.2 cm. Y: 2.1 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/6 reddish yellow.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ortası–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 23, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-232.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -340 ile -405 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip I. Ağız ve gövde kısmının bir bölümü korunmuştur. Az miktarda ince kireç ve siyah renginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dışı krem rengi, ağız bölümü ve içi kahverengi astara sahiptir.

Ağız tablası hafif aşağıya doğru sarkıktır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 25.8 cm. Y: 3.3 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 light reddish brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ortası–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 24, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-152.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -250 ile -290 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip I. Ağız ve gövde kısmının bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta kireç ve kum vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır.

Ağız tablası düzdür. Dış ve iç gövdesinde yivleri vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 19.2 cm. Y: 4 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/4 reddish brown.

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ortası–MS 1. yüzyıl.

Katalog Numarası: 25, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-249.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip II. Ağız-gövde ve kaide-gövde bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır.

Ağız kenarı düzdür. Ağız tablasında yivleri vardır. Alçak halka kaidelidir. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 22 cm. K.Ç: 6.4 Y: 4.5 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 4/2 dark reddish gray.

Tarih: MS 1. yüzyıl–3. yüzyıl.

Katalog Numarası: 26, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-230.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -200 ile -280 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip II. Parça tam profil veren bir örnektir. Mika katkılıdır. Yoğun miktarda ince kireç ve taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kırmızı renkli astar ile kaplıdır.

Ağız kenarı düzdür. Ağız tablasında yivleri vardır. Gövdesi belirgin bir hatla dönüş yapmaktadır. Alçak halka kaidesi vardır. Kalın cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 32 cm. K.Ç: 16 cm. Y: 6 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 light red.

Tarih: MS 1. yüzyıl–3. yüzyıl.

Katalog Numarası: 27, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-119.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -450 ile -500 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip II. Ağız ve gövde kısmı korunmuştur. Mika katkılıdır. Yoğun miktarda ince kireç, kum ve siyah renginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kırmızı astar ile kaplıdır.

Ağız kenarı düzdür. Ağız tablasında yivleri vardır. Parçanın dış ağız bölümünün altında bir adet yivi bulunmaktadır. Kalın cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 31.4 cm. Y: 3.2 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 red.

Tarih: MS 1. yüzyıl–3. yüzyıl.

Katalog Numarası: 28, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-288.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, A Açması-Sarnıç. **Bulunduğu Seviye:** -565 ile -590 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip III. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dış kısmı siyah, iç kısmı kahverengi astara sahiptir.

Düz bir ağız tablası vardır. Eğimli bir gövdeye sahiptir. Parçanın dış ve iç bölümünde yivleri bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 14 cm. Y: 2.7 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/2 reddish gray.

Tarih: MS 2. yüzyıl–MS 3. yüzyılın başı.

Katalog Numarası: 29, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-205.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Akropol Batı Teras Açma 2. **Bulunduğu Seviye:** -140 ile -150 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip III. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Orta yoğunlukta, orta büyüklükte kireç ve kum görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kırmızı astar ile kaplıdır.

Düz bir ağız tablası vardır. Eğimli bir gövdeye sahiptir. Parçanın dış ağız bölümünün hemen altında bir adet yivi bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 2 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: MS 2. yüzyıl–MS 3. yüzyılın başı.

Katalog Numarası: 30, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-294.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, A Açması-Sarnıç. **Bulunduğu Seviye:** -520 ile -565 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip III. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Orta yoğunlukta ince kireç, az miktarda siyah renge taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kırmızı renkli astara sahiptir.

Düz bir ağız tablası vardır. Eğimli bir gövdeye sahiptir. Parçanın iç gövdesinde bir adet yivi bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 15 cm. Y: 3.8 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: MS 2. yüzyıl–MS 3. yüzyılın başı.

Katalog Numarası: 31, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-26.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Tabak Tip III. Ağız ve gövdesi korunmuştur. Az miktarda ince kireç bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kırmızı astar ile kaplıdır.

Düz bir ağız tablası vardır. Eğimli bir gövdeye sahiptir. Parçanın dış ve iç bölümünde yivleri bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 21.8 cm. Y: 2.7 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: MS 2. yüzyıl–MS 3. yüzyılın başı.

Katalog Numarası: 32, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-244.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kahverengi astara sahiptir.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. Parçanın dış ve iç gövdesinde birer yivi bulunmaktadır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 11 cm. Y: 3.8 cm.

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/3 brown.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 33, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-247.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Tam profil vermektedir. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç, az miktarda ince kum vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Parçanın bir bölümü yanmıştır. Kahverengi astar ile kaplı olduğu görülmektedir.

Düz bir ağız tablasına sahiptir. Yuvarlak gövdesi, dar yüksek halka kaidesi vardır. Dış gövdesinde iki adet yivi bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 12 cm. K.Ç: 4.2 cm. Y: 3.7 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/4 reddish brown.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 34, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-123.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -350 ile -400 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve siyah renge taşçık görülmektedir. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 12 cm. Y: 3.3 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 reddish yellow.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 35, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-236.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, C Açması. **Bulunduğu Seviye:** -300 ile -340 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Kahverengi astar ile kaplıdır.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. Parçanın dış ve iç kısmında yivleri vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 2.3 cm.

Hamur Rengi: 5 YR 5/4 reddish brown.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 36, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-148.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -290 ile -350 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Tam profil vermektedir. Orta yoğunlukta ince kireç, kum ve siyah renginde taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dışta kahverengi astarlı, içte kırmızı renkte astarlıdır. Dış kısmında kırmızı renkte daldırma teknik uygulanmıştır. Düz bir ağız tablasına sahiptir. Yuvarlak gövdesi, dar alçak halka kaidesi vardır. Dışta ağız kenarının altında bir adet yivi bulunmaktadır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 12.1 cm. K.Ç: 5.1 cm. Y: 3.7 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 37, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-166.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -230 ile -250 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Tam profil vermektedir. Orta yoğunlukta ince kireç ve kum vardır. Orta sıklıkta, ince taneli ve gözeneklidir. Kırmızı astar ile kaplıdır.

Düz bir ağız tablasına sahiptir. Yuvarlak gövdesi, dar alçak halka kaidesi vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: 10.6 cm. K.Ç: 4 cm. Y: 3.7 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 38, Fig. 2. **Buluntu Numarası:** Eİ-179.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -180 ile -230 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Tam profil vermektedir. Yoğun miktarda ince kireç görülmektedir. Orta sıklıkta, ince taneli ve yoğun gözeneğe sahiptir. Kırmızı astar ile kaplıdır.

Düz bir ağız tablasına sahiptir. Yuvarlak gövdesi, yüksek halka kaidesi vardır. İnce cidarlıdır.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. K.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 5.6 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 39, Fig. 3. **Buluntu Numarası:** Eİ-17.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Az miktarda ince kireç vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Dış ağız kısmından gövdeye geçiş bölümüne kadar kırmızı renginde bir bant kullanılmıştır. Dış gövdesi ve içi açık kahverengi astar ile kaplıdır.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 18.6 cm. Y: 3 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 40, Fig. 3. **Buluntu Numarası:** Eİ-18.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç ve kalker bulunmaktadır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dışı kırmızı, içi kahverengi astara sahiptir.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 2.2 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 41, Fig. 3. **Buluntu Numarası:** Eİ-169.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2020, D Açması. **Bulunduğu Seviye:** -230 ile -250 cm.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Orta yoğunlukta ince kireç ve taşçık vardır. Sıkı, ince taneli ve gözeneklidir. Dışı kırmızı, içi kahverengi astarlıdır.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. Dış gövdesinde iki adet yivi bulunmaktadır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: Ölçüsü alınamamıştır. Y: 3.2 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 light red.

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

Katalog Numarası: 42, Fig. 3. **Buluntu Numarası:** Eİ-8.

Buluntu Yılı ve Yeri: 2021, Yüzey. **Bulunduğu Seviye:** -.

Form Tanımı: Düz Dudak Tablalı Fincan/Kâse. Ağız ve gövdesinin bir bölümü korunmuştur. Mika katkılıdır. Az miktarda ince kireç, taşçık ve kum vardır. Sıkı, ince taneli ve az gözeneklidir. Dış kısmı kahverenginde astarlanmıştır. İçi kırmızı renkte astarlıdır. Dışta kırmızı renginde daldırma teknik kullanılmıştır.

Düz ağız tablası, yuvarlak bir gövdesi vardır. İç ağız bölümünde bir adet yivi bulunmaktadır. İnce cidara sahiptir.

Ölçüler: A.Ç: 12 cm. Y: 3.7 cm.

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 light red

Tarih: Augustus Dönemi–MS 2. yüzyılın ortası.

KAYNAKÇA

Adak 1997

Adak, I. (1997). Zeugma Sigillataları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akıl & Girginer 2012

Akıl, H. & Girginer K. S. (2012). “Kappadokya Komanası Geç Hellenistik–Roma Dönemleri Seramiği”, B. Söğüt (Ed.), Ahmet Adil Tırpan Armağanı. İstanbul, 1-25.

Akçay 2019

Akçay, T. (2019). Olba’da MÖ 1. Yüzyılda Yaşanan Hareketlilik Üzerine Düşünceler. OLBA, XXVII, 345-368.

Akçay & Tokuştepe 2018

Akçay, T., & Tokuştepe, M. (2018). Olba’daki Urne Mezar’da Bulunan Ölü Yemeğine Ait Terra Sigillata Seramikleri. CEDRUS, VI, 197-219.

Akyürek 1992

Akyürek, N. (1992). Terra Sigillata aus dem Heiligtum des Apollon Smintheios. ASIA MINOR STUDIEN, 8, 125-167.

Alkaç 2020

Alkaç, E. (2020). “Tarsus-Kırıt Mahallesi Cankurtaran Tepesi Mevkii Seramikleri”, D. Kaplan (Ed.), Tarsus Araştırmaları I. Ankara, 33-54.

Anderson-Stojanovic 1992

Anderson-Stojanovic, V. R. (1992). Stobi: The Hellenistic and Roman Pottery. Results of the Joint American-Yugoslav arc. Investigations 1970–1981. New Jersey: Princeton University Press.

Bakan 2009

Bakan, C. (2009). Assos Nekropolü S-3 Açması Buluntuları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Baly 1962

Baly, T. J. C. (1962). The Pottery. In Excavations at Nessana I, 270-311.

Başaran 2003

Başaran, S. (2003). Ainos’un Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi Seramik Buluntuları. Varia Anatolica, XV, 71-79.

Baylan 2001

Baylan, E. (2001). Çanak Çömlek Buluntuları. Tarsus Donuktaş Kazı Raporu. Kazı ve Araştırma Raporları Serisi, 3, 57–67.

Bean & Mitford 1970

Bean, G. E. & Mitford, T. B. (1970). Journeys in Rough Cilicia in 1964–1968. Ergänzungsbande zu den tituli Asiae Minoris 3. Wien: Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Christensen & Johansen 1971

Christensen, A. P. & Johansen C. F. (1971). Les Potteries Hellenistiques et les Terres Sigillées Orientales. Hama: Fouilles et Recherches 1931–1938, III. 2, Copenhagen.

Coldstream 1999

Coldstream, J. N. (1999). Knossos 1951-61: Classical and Hellenistic Pottery. The Annual of the British School at Athens, 94, 121- 351.

Crowfoot vd. 1957

Crowfoot, J. W. & Crowfoot, G. M. & Kenyon, M. K. (1957). The Objects from Samaria. Samaria-Sebaste III. London: Palestine Exploration Fund.

Doğanay 2005

Doğanay, O. (2005). Ermenek ve Yakın Çevresindeki Antik Yerleşim Birimleri (Coğrafya–Tarih–Kalıntılar). Konya: Çizgi Kitabevi.

Dothan & Freedman 1967

Dothan, M. & Freedman, D. N. (1967). The First Season Excavations: 1962. Atiqot English Series, 7, Ashdod I, Jerusalem.

Eliüşük 2022

Eliüşük, M. (2022). “Alanya Arkeoloji Müzesi Koleksiyonundan Bir Grup Doğu Sigillata D Grubu Seramiği (Kıbrıs Sigillatası)”, O. Dumankaya (Ed.), Arkeolojik Küçük Buluntular. İstanbul, 318-345.

Fırat 1999

Fırat, N. (1999). Perge Konut Alanı Keramiği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Dassüdter der Tetragonos-Agora, Keramik und Kleinfunde. Forschungen in Ephesos XIII/1/1.

Hayes 1967

Hayes, J. W. (1967). Cypriot Sigillata. RDAC, 65-77.

Hayes 1971

- Hayes, J. W. (1971). Four Early Roman Groups from Knossos. *BSA*, 66, 249–75.
- Hayes 1985a
- Hayes, J. W. (1985a). *Atlante delle Forme Ceramiche*. Roma: Printed in Italy.
- Hayes 1985b
- Hayes, J. W. (1985b). Hellenistic to Byzantine Fine Wares and Derivateives in Jerusalem Corpus. *Excavations in Jerusalem, 1961–1967*, 1, 179–194.
- Hayes 1991
- Hayes, J. W. (1991). *The Hellenistic and Roman Pottery*. Nicosia: Cyprus Printed by Imprinta.
- Hayes 2003
- Hayes, J. W. (2003). Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the Saranda Kolones Castle Site at Paphos. *The Annual of the British School at Athens*, 98, 447-516.
- Hayes 2008
- Hayes, J. W. (2008). *Roman Pottery: Fine-wareimports. The Athenian Agora XXXII*. New Jersey: Princeton The American School of Classical Studies at Athens.
- Hild & Hellenkemper 1990
- Hild, F. & Hellenkemper, H. (1990). *Kilikien und Isaurien. Tabula Imperii Byzantini 5*, Viyana.
- Hopwood 1994
- Hopwood, K. (1994). Who Were the Isaurians?. XI. *Türk Tarih Kongresi*, I, 375-386. Ankara.
- Johansen 1971
- Johansen, Charlotte-Friis. (1971). *Les Poteries Hellenistiques et Les Terres Sigillees Orientales*. Fondation Carlsberg: Copenhague.
- Johnson 2008
- Johnson, B. L. (2008). *Askelon 2: Imported Pottery of the Roman and Late Roman Periods*. Indiana: Winona Lake.
- Jones 1971
- Jones, A. H. M. (1971). *City of the Eastern Roman Provinces*. Oxford.
- Jones 1950
- Jones, F. F. (1950). “The Pottery Excavations at Gözlükule”, H. Goldman (Ed.), *The Hellenistic and Roman Periods Tarsus I*. London: Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press, 149-296.
- Kenrick 1985

Kenrick, P. M. (1985). *The Fine Pottery, Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice)*. Vol III, 1. London: Tripoli.

Kılıç 2019

Kılıç, T. (2019). *Tarsus-Keşbükü Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Kılıç 2024

Kılıç, T. (2024). *Eirenopolis (Isauria/Kilikia Trakheia) Antik Kenti Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Köker-Gökçe 2017

Köker, G, E. (2017). *Yüzey Araştırmaları Işığında Isaura (Zengibar Kalesi) Seramikleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Körsulu 2011

Körsulu, H. (2011). *Kappadokia–Komana’sı Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Körsulu 2013

Körsulu, H. (2013). *Kappadokia Komanası Sigillatları*. OLBA, XXI, 181-313.

Körsulu 2015

Körsulu, H. (2015). “Kanytellis Atölye Kazısı Seramik Buluntuları”, Ü. Aydınoglu (Ed.), *Kanytellis Dağlık Kilikia’da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi*. İstanbul, 131-148.

Körsulu 2018

Körsulu, H. (2018). *Isauria’daki Sinabiç’tan (Dalisandos?) Doğu Sigillata A Seramikleri ve Taklitleri*. Uluslararası Mersin Sempozyumu I, Cilt 2, Vol. 2, 290-301.

Körsulu 2019

Körsulu, H. (2019). *Sinabiç’tan (Dalisandos?) İthal Seramikler: Doğu Sigillata A, Kıbrıs Sigillatası, Kurşun Sırlı Seramik*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1), 15-31.

Körsulu 2020

Körsulu, H. (2020). *Sinabiç’tan (Dalisandos?) Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*. OLBA, XXVIII, 295-338.

Körsulu & Ergürer 2019

Körsulu, H., & Ergürer, H. E. (2019). Isauria Kenti Philadelphia'dan (Karaman-Ermenek-Gökçeşeki Doğu Sigillata A (DSA) Seramikleri. CEDRUS, VII, 365-387.

Körsulu & Kılıç 2021

Körsulu, H. & Kılıç, T. (2021). “Keşbükü Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri”, D. Kaplan (Ed.), Tarsus Araştırmaları II. Ankara, 101-190.

Kramer 2012

Kramer, N. (2012). “Diokaisareia in Kilikien (Ergebnisse des Surveys 2001-2006)”, Wannagat und K. Trampedach (Ed.), Keramik und Kleinfunde aus Diokaisareia. Berlin: De Gruyter.

Kurt 2018a

Kurt, M. (2018a). MS 4. Yüzyılda Isauria Eyaleti'nin Siyasal ve İdari Yapısı. BELLETEN, Vol. 82, 803-829.

Kurt 2018b

Kurt, M. (2018b). “Ermenek Havzası'nın Antik Dönem Tarihi ve Kentleri”, H. Muşmal & Ü. E. Yüksel & Ü. M. A. Kapar (Eds.), Ermenek Araştırmaları I. İstanbul, 133-146.

Lapp 1961

Lapp, W. P. (1961). Palestinian Ceramic Chronology 200 BC–AD 70. Jerusalem: American Schools of Oriental Research.

Marquie 2002

Marquie, S. (2002). La Circulation Des Sigillees D'Epoque Imperiale Au Sud De Chypre. Ceramiques Hellenistiques et Romaines, TMO, 35, 289-301.

Meriç 2002

Meriç, R. (2002). Spathellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde Auseinenschachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos. Forschungen in Ephesos IX/3. Wien: Osterreichische Akademie der Wissenschaften.

Mitsopoulos-Leon 1975

Mitsopoulos-Leon, V. (1975). Gefabe der Ostsigillata A von Einem Gesunkenen Schiff aus dem Golf von Antalya. Germania Anzeiger, 53, 101-112.

Mitsopoulos-Leon 1991

Mitsopoulos-Leon, V. (1991). Die Basilika am Staatmarkin Ephesos. Keramik Hellenistischerund Römischerzeit, Forschungen in Ephesos IX, 212: Schindler-Wien.

Negev 1986

Negev, A. (1986). The Late Hellenistic an Dearly Roman Pottery of Nabataean Oboda. Jerusalem: Institute of Archaeology.

Otschar 1996

Otschar, U. (1996). Dokumentation Exemplarisch Ausgewhlter Keramik Fundkomplexe. Hanghaus I in Ephesos, der Baubefunf. C. Lang- Auinger, FiE VII. 3.

Özdilek 2017

Özdilek, B. (2017). Andriake Sinagogu'ndan Ele Geçen DSA Grubu Seramikler. CEDRUS, V, 337-395.

Özdilek 2018

Özdilek, B. (2018). Andriake Limanından Ele Geçen DSD Grubu/Kıbrıs Sigillataları Işığında Lykia'nın Doğu Akdeniz ile Deniz Ticareti. Phaselis Issue, IV, 56-77.

Poblome 1999

Poblome, J. (1999). Red Slip Ware. Typology and Chronology. SEMA II, Brepols Publishers.

Robinson 1959

Robinson, H. (1959). Pottery of the Roman Period Cronology. The Athenian Agora, V, 1. New Jersey: Princeton The American School of Classical Studies at Athens.

Rotroff 1997

Rotroff, S. I. (1997). Hellenistic Pottery, Athenian Andim Ported Wheel Made Table Ware and Related Material. The Athenian Agora XXIX (1-2), New Jersey: Princeton The American School of Classical Studies at Athens.

Ruge 1905

Ruge, W. (1905). Eirenopolis. RE V/1-2, 2135.

Sackett vd. 1992

Sackett, L. H. & Branigan, K. & Callaghan, P. J. & Catling, H. W. & Catling, E. A. & Coldstream, J. N. & Higgins, R. A. & Popham, M. R. & Price, J. & Price, M. J. & Smith, D. & Waywell, G. B. (1992). Knossos: From Greek City to Roman Colony. Excavations at the Unexplored Mansion II. Plates. Published by: British School at Athens.

Slane 1986

Slane, K. W. (1986). Two Deposit from the Early Roman Cellar Building, Corinth. Hesperia, 55, 271–318.

Slane 1997

Slane, K. W. (1997). "The Hellenistic and Roman Pottery", I. S. C. Herbert (Ed.), The Fine Wares. Tell Anafa II. Journal of Roman Archaeology Supplementary Series, 10.2.1, 247-394. Ann Arbor: Kelsey Museum of the University of Michigan.

Şahin 2014

Şahin, R. (2014). Karataş Burnu Yüzey Araştırmasında Bulunan Hellenistik ve Roma Dönemi Keramikleri. TÜBA-AR, 17, 143-161.

Şenyurt vd. 2005

Şenyurt, Y. & Akçay, A. & Kamış, Y. (2005). Yüceören Doğu Kilikya'da Bir Hellenistik Roma Nekropolü. Ankara: Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı Projesi Arkeolojik Kurtarma Kazıları Yayınları.

Taştemür 2019

Taştemür, E. (2019). "Akmonia Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Bir Grup Roma Seramiği", M. Dinç & E. Taştemür (Eds.), 2014-2017 Yılları Arasındaki Arkeolojik Yüzey Araştırmalarının Sonuçları. Ankara, 127-154.

Taylor 1980

Taylor, J. P. (1980). Excavations at Ayios Philon, The Ancient Carpasia. Part I. The Classical to Roman Periods. Report of the Department of Antiquities Cyprus, 152-211. Nicosia: Printed by Zavallis Press.

Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). Kelenderis Roma Çağı Seramiği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tekkök-Biçken 1996

Tekkök-Biçken, B. (1996). The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second Century B.C. to Sixth Century A.D. A Dissertation Presented to the Faculty of Graduate School University of Missouri Columbia In Partial Fulfillment of the Requirement for the Degree Doctor of Philosophy, Ann Arbor.

Thompson 1934

Thompson, H. A. (1934). Two Centuries of Hellenistic Pottery. The Journal of the American School of Classical Studies at Athens, Vol. 3, No. 4.

Uygun 2011

Uygun, Ç. (2011). Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İ. Ö. 2. YY-İ.S. 4. YY). Patara IV/2. İstanbul: Ege Yayınları.

Waage 1933

Waage, F. O. (1933). The Roman and Byzantine Pottery. Hesperia, 2, 279-328.

Waage 1948

Waage, F. O. (1948). Hellenistic and Roman Table Ware of North Syria, Ceramics and Islamic Coins. London: Oxford University.

Williams 1989

Williams, C. (1989). Anemurium the Roman and Early Byzantine Pottery. Belgium.

Wannagat 2006

Wannagat, D. (2006). Neue Forschungen in Uzuncaburç 2001–2004. *Archaeologischer Anzeiger*, 2005/1, 117-165.

Yıldız 2006

Yıldız, V. (2006). Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısında Bulunan Doğu Sigillatları A Grubu Seramikleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

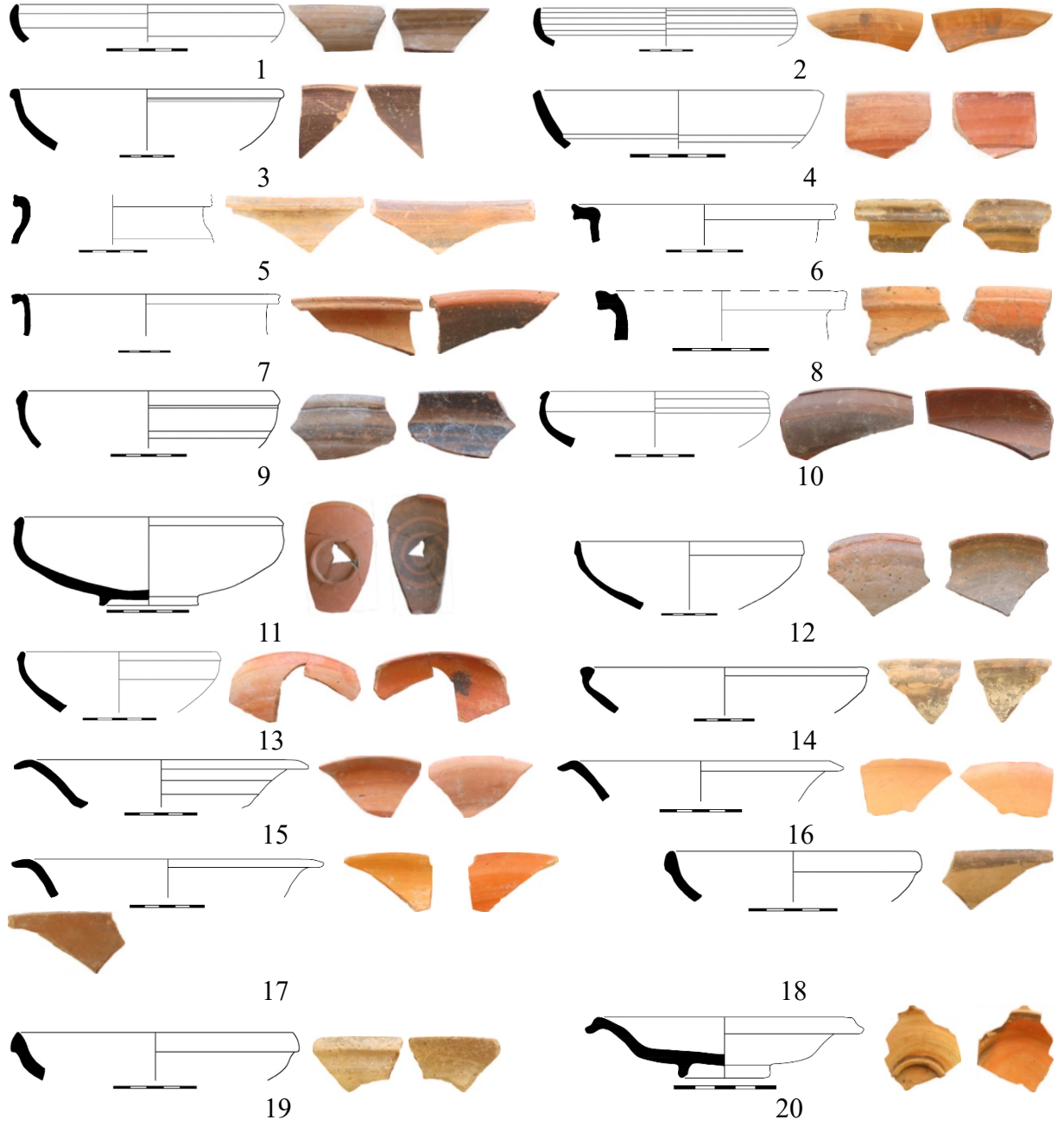
Yıldız 2019

Yıldız, V. (2019). Soli Pompeiopolis Sütunlu Caddesi'nde Bulunan Doğu Sigillatları D Grubu Seramikleri. *SEFAD*, 42, 245-274.

Zoroğlu 1986

Zoroğlu, L. (1986). Samsat'da Bulunan Doğu Sigillatları, İlk Rapor. *Edebiyat Dergisi*, 3, 61-100.

FİGÜRLER

Fig. 1

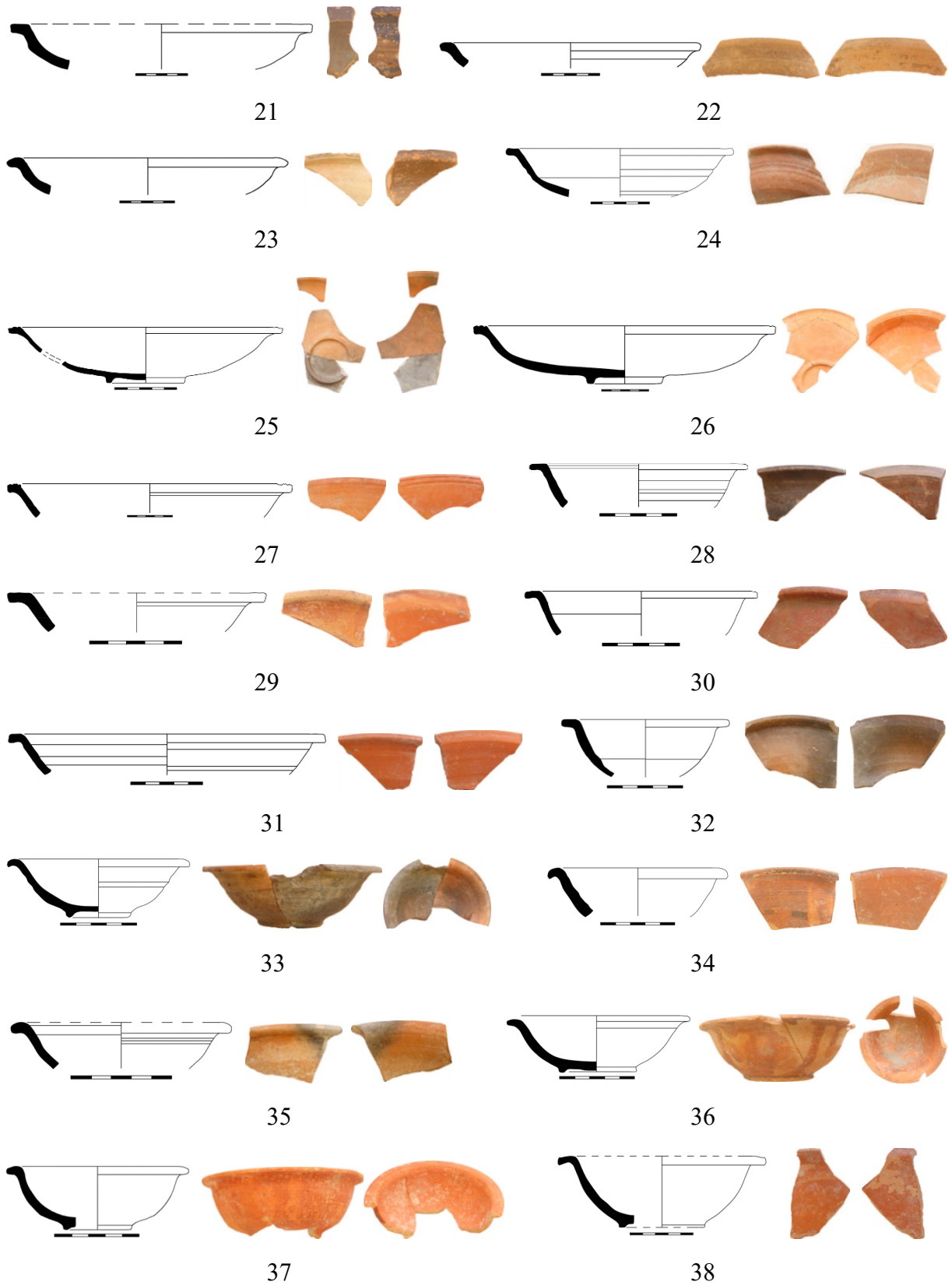
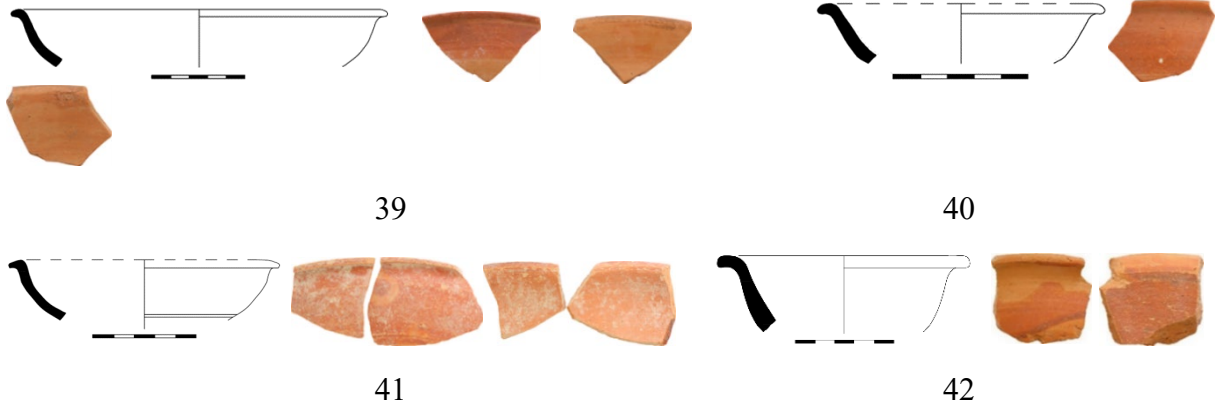

Fig. 2

Fig. 3

Makale Künyesi / Citation: Ilgın, T. (2024). Syedra Büyük Hamam'da Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, SRMKA 6, 131-159.

SYEDRA BÜYÜK HAMAM'DA BULUNAN AFRİKA KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİ

AFRICAN RED SLIP WARES FROM THE SYEDRA GREAT BATHS

İlgın TUĞCU*

Özet

Antalya ili Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda yer alan Syedra Antik Kenti, Asar Tepe olarak bilinen Seki köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Yerleşim özellikleri ve kültürel yapısı göz önünde bulundurulduğunda Syedra tipik bir Dağlık Kilikia kent özellikleri göstermektedir. Dağlık Kilikia Bölgesi Akdeniz ile yakın ilişki içerisinde olup, Anadolu ve Suriye arasında kalan kıyı bağlantısıyla önemli bir stratejik konuma sahiptir. Dağlık Kilikia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden biri olan Syedra başta Kıbrıs olmak üzere, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz ile yoğun ilişki içerisinde. 2019-2023 yılları arasında Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndaki kazı çalışmaları sırasında çok sayıda farklı formlara sahip seramikler ele geçmiştir. Geç Roma seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen seramik gruplarından. Bu çalışmada söz konusu alandan ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin ana gruplarından olan Hayes Form 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105 ve 108 değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Syedra, Dağlık Kilikia, Geç Roma, Kırmızı astarlı seramikler, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri

Abstract

The ancient city of Syedra, located approximately 20 km southeast of the Alanya district of Antalya province, is situated on the borders of Seki village, known as Asar Tepe. Considering its settlement characteristics and cultural structure, Syedra shows the characteristics of a typical Rough Cilicia city. The Rough Cilicia Region is in close contact with the Mediterranean Sea and has an important strategic position with its coastal connection between Anatolia and Syria. Syedra, one of the important port cities of the Rough Cilicia Region, is in close contact with North Africa and the Eastern

* Doktora öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Antalya, TÜRKİYE. ilgintugcu1@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6732-944X.

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı'nda devam etmekte olan "Syedra Büyük Hamam Kaliteli Roma Dönemi Seramikleri" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir. Söz konusu çalışma Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 6200 proje koduyla desteklenmektedir.

Mediterranean, especially with Cyprus. During the Syedra Great Bath Structure excavations between 2019-2023, many ceramics with different forms were recovered. African Red Slipped Wares, which have the widest variety of forms among the Late Roman Ceramics, are among the ceramic groups retrieved from the Syedra Great Bath Structure. In this study, Hayes Forms 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105, and 108, which are among the main groups of African Red Slip Wares recovered from the site, were evaluated.

Keywords: Syedra, Rough Cilicia, Late Roman, Red Slip Wares, African Red Slip Wares

Giriş

Antalya ili, Alanya ilçesinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda yer alan Syedra, Dağlık Kilikia (*Kilikia Trakheia*) ve Pamphylia bölgelerini birbirinden ayıran Sedre Çayı'nın batısında, Asar Tepe olarak bilinen Seki köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır (Fig. 1). Kilikia ve Pamphylia'nın kesişim noktasında yer alan Syedra zaman zaman Pamphylia, zaman zaman da Kilikia Bölgesi'nde yer almıştır. Bir dönem de Isaura Bölgesi'ne dahil edilmiştir¹.

Syedra'nın yerleşim özellikleri ve kültürel yapısı göz önünde bulundurulduğunda tipik bir Dağlık Kilikia (*Cilicia Tracheia/Cilicia Aspera*) kenti özellikleri gösterdiği görülmektedir². Dağlık Kilikia'nın Akdeniz ile olan yakın ilişkisine ek olarak, Suriye ve Anadolu arasında kalan kıyı bağlantısı da bölgenin stratejik konumunu oldukça arttırmaktadır. Bölgenin tüm bu özellikleri Syedra'nın da başta Kıbrıs olmak üzere Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ile bağlantısı olduğunu göstermektedir.

Syedra, Geç Hellenistik Dönem'den itibaren Kilikyalı korsanlara karşı vermiş olduğu mücadele ile tarih sahnesindeki yerini almıştır³. Askeri ve politik yönden oldukça önemli olan Akdeniz ve çevresindeki korsan tehlikesini sona erdiren Gnaeus Pompeius Magnus, MS 48 yılındaki Gaius Iulius Caesar karşısındaki mağlubiyeti sonrasında Anadolu'daki son durağı olan Syedra'ya gelip buradan Mısır'a geçmiştir⁴. Syedra'da Tiberius Dönemi'nde (MS 14-37) sikke basılmaya başlandığı bilinmektedir. Basılan sikkelerin arka yüzünde “CYEΛPE” ya da “CYEΛPEΩN” lejantları yer almaktadır⁵. Sikke basımı İmparator Gallienus Dönemi'ne (MS 253-268) kadar devam etmiştir⁶. İmparator Tiberius Dönemi'nde kendi sikkelerini basan ilk kent olması Syedra'nın bölgedeki önemini göstermesi açısından oldukça önemlidir⁷.

¹ Karamut 1996, 77.

² Huber 1993, 31-45; Ptolemaius V-V, 116; Stephanus 1849, 589; Hierocles 1893, 679, French 2014, 11.

³ Merkelbach & Stauber 1996.

⁴ Lucanus 1928, 259-260; de Souza 2002, 139-140.

⁵ Mitford 1980, 1247; Bean & Mitford 1962: 192.

⁶ Bean & Mitford 1962, 192.

⁷ Hill 1900, 157-161.

2019 yılında kazı çalışmalarının başladığı Syedra'da çok sayıda envanterlik ve etütlük seramikler ortaya çıkmıştır. Kentteki başlıca kazı çalışmaları Büyük Hamam, Sütunlu Cadde, Bouleuterion, Aşağı Şehir, Kaynak Mağarası, Tapınak, Şapel Çevresi, Oda Mezar, Nekropol ve Palestra'da gerçekleştirilmiştir⁸ (Fig. 2).

Syedra'daki yapıların plan ve teknik özellikleri incelendiğinde MS 2.- 4. yüzyıllar arasında en parlak dönemini yaşamış olduğunu söylemek mümkündür. Syedra'nın en iyi korunmuş yapısı olan ve makalenin konusunu oluşturan seramiklerin ortaya çıkarıldığı Büyük Hamam Yapısı Sütunlu Cadde'nin güneyinde yer almaktadır (Fig. 3). Sütunlu Cadde ile olan bağlantısı da merdivenler ile sağlanmaktadır. Büyük Hamam iki katlıdır ve hamamdaki büyük mekânlar kuzey-güney doğrultuda sıralanmıştır ve bu mekânlar diğerlerine göre daha düzgün planlıdır (Fig. 4). Geriye kalan diğer mekânlar ise simetriden oldukça uzaktır. Yapıdaki yüksek duvarlar nişlerle hareketlendirilmiştir ve duvarlar neredeyse yapının tavan yüksekliğine kadar korunmuş hâldedir⁹.

Büyük Hamam yapısı MS 5.-7. yüzyılda işlevini yitirmiştir. Yapıdaki en yoğun buluntu grubunu oluşturan ve MS 5.-7. yüzyıla tarihlendirilen Geç Roma D Seramikleri'nin¹⁰ yanında, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Geç Roma C Seramikleri, amphoralar, pişirme kapları, cam, metal, kemik objeler ve sikkeler de ele geçmiştir.

Bu çalışma ile Geç Roma Seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin Syedra Büyük Hamam özelinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Büyük Hamam'da ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Syedra'nın Kuzey Afrika ile ticari ilişki içerisinde olduğunu kanıtlaması açısından oldukça önemlidir.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve Syedra Büyük Hamam Yapısındaki Örnekleri

Geç Roma Dönemi Seramikleri arasında önemli bir yere sahip olan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, ilk Lamboglia tarafından "*Terra Sigillata Chiara (A, C ve D)*"¹¹ olarak, daha sonra Waagé tarafından "*Geç Roma A, B*"¹² olarak isimlendirilmiştir. Diğer bir isimlendirmeyi de Robinson yapmıştır ve bu kapları genel olarak "Geç Roma Kırmızı

⁸ Ergüner vd. 2022, 289-310; Ergüner vd. 2023, 25-48; Ergüner vd. 2024, 77-99.

⁹ Can 2017 40; Ergüner 2023, 50.

¹⁰ Syedra Büyük Hamam'da ele geçen Geç Roma D seramikleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Tuğcu 2024, 381-406.

¹¹ Lamboglia, 1958, 257-330; Lamboglia 1963, 145-212.

¹² Waagé 1933, 294-298.

Kapları” şeklinde isimlendirmiştir¹³. Günümüzde kullanılmaya devam eden, en çok tanınan ve kullanılan isimlendirmeyi Hayes “*Late Roman Pottery*” adlı kitabında “Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri” şeklinde yapmıştır¹⁴.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerindeki ilk çalışma Falbe tarafından 1833 yılında Afrika’daki Thapsus’ta bulunan bir testi üzerinde yapılmıştır¹⁵. Mackensen ise 1993 yılında El Mahrine’de ele geçen seramikler üzerindeki süslemeleri incelemiş ve bu seramikleri 64 forma ayırmıştır¹⁶. 2004 yılına gelindiğinde Bonifay’ın yapmış olduğu Kuzey Afrika üretimi tabak, kâse, amphora ve kandiller üzerinde yapmış olduğu kapsamlı çalışma Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri açısından önemlidir¹⁷.

MS 1. yüzyılın ikinci yarısından MS 7. yüzyılın sonuna kadar başta Tunus¹⁸ olmak üzere Kuzey Afrika atölyelerinde üretimi yapılan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Akdeniz coğrafyasındaki birçok kentte kullanılmıştır¹⁹. MS 5. yüzyıldan itibaren Geç Roma D ve Geç Roma C üretim merkezlerinin etkisiyle pazar payı giderek azalsa da Afrika seramiklerinin üretimi MS 7. yüzyılın sonuna kadar devam etmiştir²⁰.

Hayes, Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin form özelliklerine göre seramik yapımında çarkın kullanıldığını bazen de kalıbın kullanılmış olduğunu belirtmektedir; ancak erken dönem formlara bakıldığında çarktan çok kalıbın kullanılmış olduğunu söylemektedir²¹. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri’nin kil ve astar özellikleri incelendiğinde diğer Geç Roma Seramikleri arasından kolay ayırt edilmesini sağlamaktadır. Genellikle sık (sert) dokulu killeri pembemsi, turuncumsu kırmızı ve kiremit kırmızısı tonlarına sahiptir²². İyi bir şekilde arıtılma yapılmamasından dolayı kaba görümlü ve iri taneli olan kilin içerisinde kireç, kuvars parçacıkları ile az miktarda gümüş mika bulunmaktadır. Diğer Kırmızı Astarlı Seramiklerle karşılaştırıldığında Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri’nde yoğun astar görünümü karşımıza çıkmaktadır. Astar erken dönem örneklerinde kabın tüm yüzeyini kaplarken sonraki dönemlerde sadece kabın iç kısmına ve ağız kenarına uygulanmıştır²³.

¹³ Robinson 1959, 60.

¹⁴ Hayes 1972, 13.

¹⁵ Hayes 1972: 2-3.

¹⁶ Mackensen 1993, 180-369.

¹⁷ Bonifay 2004: 155-207.

¹⁸ Neuru 1987, 175-188.

¹⁹ Hayes 1980, 13, 296.

²⁰ Hayes 1972, 296-299; Hayes 1997, 59.

²¹ Hayes 1972, 292-295.

²² Hayes 1972, 13-14.

²³ Hayes 1972, 288-292.

Bezeme olarak Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerinde baskı²⁴, kabartma²⁵, damga ve rulet bezemesi²⁶ kullanılmıştır²⁷. Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri içerisinde en geniş form repertuvarına sahip olan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri oldukça geniş bir coğrafyada sevilerek kullanılmıştır.

Bu çalışmada Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen toplam 14 adet Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği değerlendirilmiştir (Fig. 5). Seramiklerin form ve tipolojisinin oluşturulmasında Hayes'in yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınmıştır.

Hayes Form 6C (Kat. No. 1; Fig. 6/1)

Geniş, düz ağız kenarına sahip Hayes Form 6C, sığ gövdeli ve alçak kaideli bir çanaktır. Gövde formu Hayes Form 3'e oldukça yakındır. Ancak kabın iç kısmında buna karşılık gelen omurga ile iç kısımdaki yivin karşılıklı olmaması sebebiyle ayrılmaktadır²⁸. Hayes bu forma ait seramikleri üç gruba ayırarak incelemiştir. Tip A, Hayes Form 4A ve Hayes Form 5B ye yakın olup, kapların tondo kısımlarında daire içinde rulet bezemesi yer almaktadır²⁹. Tip B ise düz ağız kenarına sahip kaplardır; sade ve bezemesiz olarak yapılmıştır³⁰. Belirgin bir omurgaya sahip olan Tip C diğer kap tiplerine nazaran daha küçüktür.

Hayes Tip A örneklerini MS 2. yüzyıl başlarına, Tip B başlığı altında incelediği örnekleri de MS 2. yüzyıl sonlarına tarihlendirmiştir³¹. Tip C örnekleri ise Lamboglia'nın da belirtmiş olduğu gibi bu formun en geç dönemini oluşturmuş olmalıdır³². Hayes Form 6C örnekleri İspanya³³ ve Tunus³⁴'da karşımıza çıkmaktadır.

Syedra Büyük Hamam'da bu forma ait tek örnek ele geçmiştir. Ele geçen parça Hayes'in belirlemiş olduğu Tip C özelliklerini göstermektedir. Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 6C örneği MS 2. yüzyılın ortası ile MS 2. yüzyılın sonuna tarihlenebilir.

---

²⁴ Adak-Adıbelli 2006, 36.

²⁵ Adak-Adıbelli 2006, 33-36.

²⁶ Hayes 1972, 142; Adak-Adıbelli 2006, 36.

²⁷ Hayes 1972, 281-283.

²⁸ Hayes 1972, 29.

²⁹ Hayes 1972, 28, Fig. 3: 1-2.

³⁰ Hayes 1972, 28.

³¹ Hayes 1972, 29-31.

³² Hayes 1972, 31.

³³ Lamboglia 1958, 292.

³⁴ Hayes 1972, 28, Fig. 3: 9.

Hayes Form 12 (Kat. No. 2; Fig. 6/2)

Ağız kısmı kalınlaştırılıp içe ve dışa doğru açılan bir silme oluşturulan Hayes Form 12, içe dönük gövdeli oldukça küçük bir kâsedir. Hayes Form 12 örneklerinde kaide kısmı genellikle kaybolmuş şekildedir. Ancak İspanya'da ele geçen örnekle birlikte bu formun yüksek bir kaideye sahip olduğunu bilmekteyiz³⁵. Syedra'da ele geçen Form 12 örneği formun tipik özelliklerini göstermektedir; ancak kaide kısmının eksik olması kaidenin yüksek olup olmadığını bilmemizi zorlaştırmaktadır. Hayes formu belirlerken üretim özelliklerine bakıp bu formun diğer formlardan daha erken olabileceğini düşünerek Hayes Form 12 olarak isimlendirmiştir³⁶. Doğrudan tarihleme yapılabilecek bir özelliği olmamasından dolayı Hayes bu formu MS 2. yüzyıla tarihlemiştir³⁷. Daha sonra ele geçen Carthage ve Conimbriga'daki örnekler doğrultusunda Hayes Form 12'nin daha geç olduğu anlaşılmıştır³⁸. Az sayıda üretildiğini bildiğimiz bu formun benzerlerini Carthage³⁹, Roma⁴⁰, İspanya⁴¹ ve Parion⁴²'da görmek mümkündür.

Syedra Büyük Hamam'da bu forma ait tek örnek ele geçmiştir. Syedra'daki Hayes Form 12 örneği, Carthage ve Conimbriga'daki örnekler gibi formun erkene gitmediğini göstermektedir. Doğru tarihlendirilmenin yapıldığı benzer örneklerden yola çıkarak katalogta yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 12 örneği MS 5. yüzyılın ilk yarısı ile MS 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilir.

Hayes Form 32 (Kat. No. 3; Fig. 6/3)

Geniş, düz kaideli Hayes Form 32 dışa doğru eğimli ağız profili veren alçak kaideli bir çanaktır. Gövde kısmı da dışa dönük bir şekilde kavis yapmaktadır. Bu formda bazen kaide kısmında yiv bezemesi de görülmektedir⁴³. Tip ve bezeme açısından incelendiğinde Hayes Form 32'nin Hayes Form 31 ile ilişkili olduğu görülmektedir⁴⁴. Hayes bu formu MS 3. yüzyılın başı ile MS 3. yüzyılın ortalarına tarihlendirmektedir⁴⁵. Hayes Form 32 benzerleri Atina Agorası, Kyrene ve Etruria⁴⁶'da karşımıza çıkmaktadır.

³⁵ Carandini 1981, 114, Tav. LII.

³⁶ Hayes 1972, 38.

³⁷ Hayes 1972, 38.

³⁸ Carandini & Tortorella 1981, 114.

³⁹ Neuru 1980, 200-206, Pl. III: 9-10.

⁴⁰ Hayes 1972, 38, Fig. 5: 12. 1.

⁴¹ Carandini & Tortorella 1981, 114.

⁴² Ergüerer 2012, 121, Lev. 105-106.

⁴³ Hayes 1972, 55.

⁴⁴ Hayes 1972, 55.

⁴⁵ Hayes 1972, 55.

⁴⁶ Hayes, 1972: 55, Fig.9: 1-3.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 32 örneği MS MS 3. yüzyılın ortaları ile MS 3. yüzyılın sonuna tarihlenebilir.

Hayes Form 61A (Kat. No. 4; Fig. 6/4)

Oldukça geniş bir ağız çapına sahip olan Hayes Form 61A, eğimli şekilde aşağıya doğru inen kap gövdesinin düz kaideye bağlandığı bir tabaktır. Tondolarında genellikle yivler bulunmaktadır⁴⁷. Biçimsel olarak bu formun en erken örnekleri Hayes Form 49'a benzeyen keskin kavisli ağız kenarına sahip bir gruptan oluşmaktadır. Formun karakteristik özelliklerinden biri olan yiv erken örneklerde yatay şekildedir⁴⁸. Bu örnekleri daha az kavis yapan ağız kenarına sahip Hayes Form 61A'nın standart bir çeşidini oluşturan örnekler takip etmektedir.

Hayes Form 61A'nın benzer örneklerini Tarsus⁴⁹, Kelenderis⁵⁰, Smyrna⁵¹, Parion⁵², Andriake⁵³, Tarsus⁵⁴, Atina Agorası⁵⁵, Ephesos⁵⁶, Antiocheia⁵⁷, Anemurium⁵⁸, Sparta⁵⁹, Gortina⁶⁰, El Mahrine⁶¹, Valencia⁶², Venedik⁶³ ve Knidos⁶⁴'ta görmek mümkündür. Hayes Form 61A için MS 325-420 tarihini önermektedir⁶⁵.

Yaygın olarak kullanılan Form 61A örnekleri için Erol⁶⁶ formun tarihini MS 4. yüzyılın sonu 5. yüzyılın başı olarak önermekte, Ergürer⁶⁷ ise MS 325-350 ile MS 325-420 arasında tarihlendirmektedir. Katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 61A örneği benzer örnekler doğrultusunda MS 4. yüzyılın sonu ile MS 5. yüzyılın başına tarihlendirilebilir.

⁴⁷ Hayes 1972, 100-105.

⁴⁸ Hayes 1972, 106.

⁴⁹ Adak-Adıbelli 2006, 52-53, Lev. 2: 22, 25.

⁵⁰ Tekocak 2006, 52, Lev. 5: 42-43.

⁵¹ Erol 2011, 115-116, 366, K-217.1

⁵² Ergürer 2012, 123-125, Lev. 105-106.

⁵³ Öz 2020, 38, Kat. No. 1-4, Lev. 1: 1-4.

⁵⁴ Adak-Adıbelli 2006, 52-53, Lev. 2: 22, 25.

⁵⁵ Hayes 2008, 224, Fig. 33: 1061.

⁵⁶ Gassner 1997, 149, Taf. 49: 592.

⁵⁷ Waagé 1948, 48, Pl. VIII: 831 k-m.

⁵⁸ Williams 1989, 39, Fig. 18: 221.

⁵⁹ Pickersgill & Roberts 2003, 566, 569, 583, Fig. 8: 42, Fig. 11: 70 a-b.

⁶⁰ Preite 1997, 141, Tav. 11: 2.

⁶¹ Mackensen 1993, 592, Taf. 53: 1-2.

⁶² Reynolds 1984, 476, Fig. 299-304.

⁶³ Grandi 2007, 6, Pl.1: 7, 8.

⁶⁴ Doksanaltı 2010, 779, Fig. 52: 1.

⁶⁵ Hayes 1972, 107.

⁶⁶ Erol 2011, 115-116.

⁶⁷ Ergürer 2012, 124-125.

Hayes Form 64 (Kat. No. 5; Fig. 6/5)

Hayes Form 63'te olduğu gibi düz kaidesi olan Hayes Form 64 geniş ağızlı bir çanaktır. Geniş kaideli çanağın ağızı yuvarlatılarak sade bir görünüm kazandırılmıştır. Bu forma sahip örneklerin dış yüzeylerinde yiv bulunmamaktadır. Doğrudan tarihleme yapılabilecek bir özelliği olmamasından dolayı Hayes bu formun Form 63'ün doğrudan ardılı olduğunu belirtmektedir⁶⁸.

Çok yaygın olmayan Hayes Form 64'ün benzer örneklerini Korinth⁶⁹, Roma⁷⁰, Valencia⁷¹ ve Parion⁷²'da görmek mümkündür. Hayes Form 64 için MS 5. yüzyılın başı- MS 5. yüzyılın ortalarını önermektedir⁷³.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 64 örneği MS 5. yüzyılın ilk üçüncü çeyreğine tarihlendirilebilir.

Hayes Form 67 (Kat. No. 6; Fig. 6/6)

Alçak bir kaideye sahip olan Hayes Form 67, ağız kenarı zikzak şeklinde iki kademeye dışa açılarak yükselen geniş bir kâsedir. Geniş kâsenin ağız kenarının dışa açılan ve yükselen uç kısmı kalınlaşmaktadır. Hayes Form 67'nin ağız kenarının üst kısmı genellikle biraz yassıdır ve dudakta ya da dudağa yakın yerde bir bazen de iki adet yiv bulunmaktadır⁷⁴. Geniş ve düz olan kaide üzerinde iç içe geçmiş yivler ve baskı bezemeler görülmektedir⁷⁵. Syedra'daki Form 67 örneğinin kaide kısmının eksik olması formun kaidesi hakkında yorum yapılmasını zorlaştırmaktadır. Hayes Form 67 örnekleri, Form 59 ve Form 61 kadar erken bir tarih özelliği göstermemektedir.

Hayes Form 67'nin benzer örneklerini Antiocheia⁷⁶, Anemurium⁷⁷, Sagalassos⁷⁸, Tarsus⁷⁹, Atina Agorası⁸⁰, ve İspanya⁸¹'da görmek mümkündür. Hayes Form 67 süsleme stillerine göre Hayes tarafından 3 gruba ayrılmıştır. Birinci grupta yer alan kaplar ince cidarlı,

⁶⁸ Hayes 1972, 111.

⁶⁹ Slane & Sanders 2005, 251, Fig.3: 1-3.

⁷⁰ Hayes 1972, 110.

⁷¹ Hayes 2008, 226, Fig.33: 1077-1078.

⁷² Ergürer 2012, 125, Lev. 105-106.

⁷³ Hayes 1972, 111.

⁷⁴ Hayes 1972, 112.

⁷⁵ Hayes 1972, 112.

⁷⁶ Waagé 1948, Pl. IX, No. 869f-871p.

⁷⁷ Williams 1989, Fig. 18, No: 225.

⁷⁸ Poblome 1999, 293, 296.

⁷⁹ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 3: 41.

⁸⁰ Waagé 1933, 291-296, Pl. IX, 157-158.

⁸¹ Hayes 1972, 115, No: 18.

ağız kenarının uç kısmı hafifçe yuvarlatılmış (MS 360-420), ikinci gruptaki kapların ağız kısmında yivli (MS 400-450), son grupta (MS 450 ve sonrası) ise süslemelere yer verilmiştir⁸².

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 67 örneği MS 4. yüzyılın son çeyreği ile MS 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilebilir.

Hayes Form 76 (Kat. No. 7; Fig. 6/7)

Geniş ve düz olan ağız kenarı yukarı doğru yükselen Hayes Form 76 oldukça geniş bir çanakdır. Sağlam örnekler incelendiğinde gövdenin hafif dış bükey kıvrıma sahip ve alçak olduğu görülmektedir. Kapların dip kısımları geniş ve yayvan şekildedir⁸³. Hayes Form 76, yükselen ağız kenarı üzerinde çentik oluşturmasıyla Hayes Form 73'ün daha kaba bir versiyonudur⁸⁴. Dip kısmının silik kaide çıkıntısı ise Hayes Form 67'yi anımsatmaktadır. Formun bazı örneklerinde ağız kenarında ve tondosunda çift sıra yiv bulunmaktadır⁸⁵.

Form gelişiminin net olmadığı Hayes Form 76'nın benzer örnekleri Atina Agorası⁸⁶, Antiocheia⁸⁷, Sagalassos⁸⁸ ve Carthage⁸⁹'da karşımıza çıkmaktadır. Atina Agorası örneklerini ve diğer örneklerin birlikte bulunduğu sikke kontekstlerini inceleyen Hayes, bu formu MS 425-475'e tarihleri arasına önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 76 örneği MS 4. yüzyıl ile MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Hayes Form 84 (Kat. No. 8; Fig. 7/1)

Ağız kenarı kalınlaştırılmış ve dikey üçgenimsi bir bölüm oluşturan Hayes Form 84 derin bir kâsedir. Ağız kenarının altı düz bir şekilde dışa doğru çıkartılmış ve yuvarlak hale getirilmiştir. Üçgenimsi ağız kenarı üzerinde birbirine paralel derin iki adet yiv yer almaktadır. Ağızdan gövdeye geçişte yer alan yivler de oldukça belirgindir⁹⁰. Bazı geç varyasyon örnekleri eğimli bir tabana ve daha dışa dönük kenarlara sahiptir, bu özellikleri gösteren örnekler şekil olarak Hayes Form 82B' ye benzemektedir⁹¹. Bazı Hayes Form 84

---

⁸² Hayes 1972, 112-116, Fig. 19.

⁸³ Hayes 1972, 124.

⁸⁴ Hayes 1972, 124.

⁸⁵ Hayes 1972, 124.

⁸⁶ Waagé 1933, Pl. IX, No. 172, 174; Hayes 1972, 123-124.

⁸⁷ Waagé 1948, Pl. VIII, no. 811.

⁸⁸ Poblome 1999, 296.

⁸⁹ Hayes 1978, 70, Fig. 21, No. 44.

⁹⁰ Hayes 1972, 132.

⁹¹ Hayes 1972, 132.

örneklerinde kaide de yiv ile yüzeyi kaplayan tüy şeklindeki rulet bezeme süslemesi de görülmektedir. Formun sağlam örnekleri incelendiğinde gövdenin keskin bir şekilde düz biçimlendirilmiş tabana sahip olduğunu ve konik kaideyle sonlandırılmış olduğunu söylemek mümkündür⁹².

Hayes Form 83'ün ardılı olarak görülen ve çok yaygın olmayan Hayes Form 84'ün benzer örnekleri Atina Agorası⁹³, Tunus⁹⁴, Korinth⁹⁵, Slovenya⁹⁶ ve Parion⁹⁷'da karşımıza çıkmaktadır. Hayes bu formu MS 440-550 yılları arasına önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 84 örneği MS 440-500 tarihlendirilebilir.

Hayes Form 87A (Kat. No. 9; Fig. 7/2)

Kalınlaştırılmış ağız kısmı daha belirginleşen ve uzayan Hayes Form 87A bir çanakadır. Hayes tarafından bu form A, B, C olarak üçe ayrılmıştır⁹⁸. Formun B tipinde yumuşayan hatlar ve uzayan kenar görülmektedir. Ağız kenarı dudanın altında sivrilerek hafif kanca oluşturmaktadır. C tipinde ise kalınlaşan kenarlar gövdeden keskin bir açı ile ayrılıp içe dönük profil verir ve tepede yassılaşılarak köşeli bir form oluşturmaktadır. Dudak altta, Tip B'de de olduğu gibi hafif sivrileşip kanca şeklini almaktadır. Hayes'in belirlemiş olduğu bu tipler incelendiğinde Syedra Büyük Hamam'dan ele geçen örnek formun en erken versiyonu olan tip A olarak değerlendirilmiştir⁹⁹.

Hayes Form 61'in doğrudan devamı olarak gösterebileceğimiz Hayes Form 87 benzerleri Atina Agorası¹⁰⁰, Valencia¹⁰¹, Tocra¹⁰², Sperlonga¹⁰³, İtalya¹⁰⁴ ve Parion¹⁰⁵'da karşımıza çıkmaktadır. Hayes, bu formun A tipi için MS 5. yüzyılın ikinci yarısını önermektedir.

⁹² Carandini & Tortorella 1981, 69, Tav. XXIX: 13.

⁹³ Hayes 2008, 229, Fig. 35: 1120.

⁹⁴ Mackensen 1998, 357, Fig. 2: 2- 5.

⁹⁵ Carandini & Tortorella 1981, 69, Tav. XXIX: 13.

⁹⁶ Pröttel 1996, 200, Taf. 2: 18.

⁹⁷ Ergürer 2012, 127, Lev. 107-108: 228.

⁹⁸ Hayes 1972, 135.

⁹⁹ Hayes 1972, 136.

¹⁰⁰ Hayes 2008, 230, Fig. 35: 1129.

¹⁰¹ Reynolds 1984, 476, Fig. 343- 346.

¹⁰² Hayes 1973, 113, Fig. 49: 2493.

¹⁰³ Carandini & Tortorella 1981, 93, Tav. XLI: 7.

¹⁰⁴ Tortorella 1998, 42, Fig. 1: 8.

¹⁰⁵ Ergürer 2012: 128, Lev. 107-108: 229.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 87A örneği MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Hayes Form 91 (Kat. No. 10-11; Fig. 7/3-4)

Kenar altı çıkıntılı, kenarı düz veya hafifçe yuvarlatılmış Hayes Form 91 bir kâsedir. Kapların dış yüzündeki kenarın altında ucu aşağıya doğru hafifçe kıvrılan bir çıkıntı yer almaktadır. Bu formun sağlam örnekleri incelendiğinde gövdenin küresel, kaidenin alçak veya küçük boylarda yassı olduğu görülmektedir. Kapların iç kısmında ise dipten gövdeye doğru açılan rulet bezemesi görülmektedir¹⁰⁶. Hayes tarafından bu form ağız profillerine göre dört alt gruba ayrılarak değerlendirilmiştir¹⁰⁷. Formun A tipi diğer tiplere göre daha sığdır. Ağız kenarında yer alan dışa çıkıntılı kanca şeklindeki kısım ince ve köşeli bir yapıya sahiptir. İç kısımda yivler mevcuttur. B tipi, Tip A'ya nazaran daha derindir. Kabın dış kısmında yer alan çıkıntı Tip A ile benzer özelliklere sahiptir. İç kısımda yivler bu tipte görülmemektedir. C tipi, Tip B'ye göre daha da derinleşmiştir. Kabın dış kısmında yer alan çıkıntı kısalmış ve kanca şeklindeki bölüm yuvarlatılarak küçültülmüştür. Son tip olan D tipinde ise form iyice küçülmüştür. Dış kısımda yer alan bölüm kanca tipi özelliğini artık kaybetmiştir¹⁰⁸.

Syedra Büyük Hamam'da yukarıda bahsedilen tipler arasında Tip B ve Tip C örnekleri ele geçmiştir. Ele geçen örnekler Hayes tarafından ayrılıp değerlendirilen B ve C tipleriyle benzer özellikler göstermektedir. Hayes Form 91B'in benzer örneklerini Antiocheia¹⁰⁹, Anemurium¹¹⁰, Efes¹¹¹, Tarsus¹¹², Parion¹¹³, Knidos¹¹⁴, Carthage¹¹⁵, Samaria¹¹⁶, Tunus¹¹⁷ ve Gortina¹¹⁸'da görmek mümkündür. Hayes Form 91C'nin benzer örnekleri ise Tarsus¹¹⁹, Parion¹²⁰, Apollonia¹²¹, Corinth¹²², Carthage¹²³, Gortina¹²⁴, Atina Agorası¹²⁵ ve Lizbon¹²⁶ karşımıza çıkmaktadır.

¹⁰⁶ Hayes 1972, 142, Fig. 26.

¹⁰⁷ Hayes 1972, 141-142.

¹⁰⁸ Hayes 1972, 141-142.

¹⁰⁹ Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m.

¹¹⁰ Williams 1989, 40, Fig. 18: 227.

¹¹¹ Gassner 1997, 149, Taf. 49: 595.

¹¹² Adak-Adıbelli 2006, 64, Lev.6: 86.

¹¹³ Ergürer 2012, 131-132, Lev. 109-110: 232.

¹¹⁴ Doksanalı 2006, 489, No 1408.

¹¹⁵ Hayes 1976, 70-71, Fig. 10: 8; Neuru 980, 200-206, Pl. IV: 17.

¹¹⁶ Crowfoot vd. 1957, 359-360, Fig. 84: 6.

¹¹⁷ Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4: 9.

¹¹⁸ Preite 1997, 144, Tav. XIV: 4.

¹¹⁹ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 7: 91.

¹²⁰ Ergürer 2012, 401, Lev. 109: 235.

¹²¹ Hayes 1972, 142, Fig. 26: 21.

¹²² Hayes 1972, 142, Fig. 26: 23.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait Hayes Form 91B örneği (Kat. No. 10; Fig. 7:3) MS 450-530'a, Hayes Form 91C ise (Kat. No. 11; Fig. 7:4) MS 530-600'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 93A (Kat. No. 12, Fig. 7/5)

Geniş kenarları dışa doğru uzatılarak uçta kalınlaştırılan Hayes Form 93A geniş bir kâsedir. Bu form Hayes tarafından iki ana tipe ayrılıp incelenmiştir. A tipinde dışa doğru döndürülen bölüm daha geniş bir şekildedir, daha kaba olan B tipinde ise dışa döndürülmüş olan bölüm daha kısa tutulmuş ve yuvarlatılmıştır¹²⁷.

Syedra Büyük Hamam'da Hayes tarafından iki tipe ayrılan bu formdan sadece A tipi ele geçmiştir. Hayes Form 93A'nın benzer örneklerini Tarsus¹²⁸, Parion¹²⁹ ve Tunus (El Mahrine)¹³⁰'de görmek mümkündür. Hayes, bu formun A tipi için MS 5. yüzyıl, Tip B için ise MS 500 sonrasını önermektedir.

Tunus, Parion ve Tarsus'ta ele geçen örneklerden ve form için yapılan tarihlemeler doğrultusunda katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 93A örneği MS 470-540'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 105 (Kat. No. 13, Fig. 7/6)

Ağız kenarının kalınlaştırılıp, dudağın ise uç kısmında topuz şeklinde biçimlendirilmiş Hayes Form 105 geniş bir tabaktır. Kapların gövdeleri oldukça sıgıdır ve hafif bir eğimle kaideye bağlanmaktadır. Hayes Form 105'in sağlam örnekleri incelendiğinde kaide çapının geniş ve orta yükseklikte olduğu görülmektedir¹³¹. Benzer forma sahip Hayes Form 89, 90, 103 ve 104'ün son versiyonu olarak değerlendirilmektedir¹³².

Hayes Form 105'in benzer örneklerini Tarsus¹³³, Kelenderis¹³⁴, Anemurium¹³⁵, Antiocheia¹³⁶, Atina Agorası¹³⁷, Valencia¹³⁸, Parion¹³⁹, Myra¹⁴⁰, Olba¹⁴¹, Smyrna¹⁴² ve

¹²³ Hayes 1976, 55-56, Fig. 3: 40.

¹²⁴ Preite 1997, 145, Tav. XIV: 6.

¹²⁵ Hayes 2008, 231, Fig. 35: 1142.

¹²⁶ Reynolds 1984, 521; Fig. 363.

¹²⁷ Hayes 1972, 145.

¹²⁸ Adak-Adibelli 2006, 65, Lev. 8: 106.

¹²⁹ Ergürer 2012, 135, Lev. 111-112: 238.

¹³⁰ Mackensen 1993, 413, Taf. 65: 21.

¹³¹ Hayes 1972, 163, Fig. 31.

¹³² Hayes 1972, 166-169.

¹³³ Adak-Adibelli 2006, Lev. 19: 187.

¹³⁴ Tekocak 2006, 54, Lev. 9: 60- 61.

¹³⁵ Williams 1977, 176-178, Fig. 1: 1.

¹³⁶ Waagé 1948, 48, Pl. VII: 802a, Pl. VIII: 802p.

Arykanda¹⁴³'da görmek mümkündür. Hayes bu formun erken örnekleri için MS 6. yüzyılın sonunu, daha geç örnekler için ise MS 580/600-660 ve sonrasını önermektedir¹⁴⁴.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 105 örneği bu formun geç dönem örneklerinden olmalıdır ve MS 580-660'a tarihlendirilebilir.

Hayes Form 108 (Kat. No. 14, Fig. 7/7)

Kalın bir cidara sahip olan Hayes Form 108 dışa çıkıntılı, kalınlaştırılmış ve alçak gövdeli küçük bir kâsedir. Yüksek bir halka kaideye sahiptir. Hayes Form 108'in sağlam örnekleri incelendiğinde yüksek olmayan bir kaide ile sonlandırılmış olduğu görülmektedir¹⁴⁵. Hayes bu forma ait kapların Form 98B'nin daha geç ve kaba bir versiyonu olabileceğini düşünmektedir¹⁴⁶.

Çok yaygın olmayan Hayes Form 108'in benzer örneklerini Tarsus¹⁴⁷, Parion¹⁴⁸, Tocra¹⁴⁹, Marsilya¹⁵⁰ ve Stobi¹⁵¹ 'de görmek mümkündür. Hayes, Form 108 için MS 580/600-MS 7. yüzyılın ortalarını önermektedir.

Benzer örneklerden yola çıkarak katalogda yer alan Büyük Hamam'a ait tek Hayes Form 108 örneği MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilebilir.

Sonuç

Dağlık Kilikia Bölgesi'nin stratejik konumu ve önemli su kaynaklarının bölgede bulunması, özellikle de Batı Dağlık Kilikia'nın doğal savunma mekanizmasına sahip olmasını sağlamıştır. Dağlık Kilikia'nın Akdeniz ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca bölgenin Suriye ve Anadolu arasında kalan kıyı bağlantısı da oldukça önemlidir. Dağlık Kilikia'nın bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda Syedra'nın da başta Kıbrıs olmak üzere Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ile bağlantısı olduğu görülmektedir.

¹³⁷ Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162.

¹³⁸ Reynolds 1984, Taf. 18.22; Fig. 430.

¹³⁹ Ergürer 2012, 143, Lev. 117-118: 254.

¹⁴⁰ Öz 2020, 42, Kat. No. 8, Lev. 2: 2, Kat. No. 9, Lev. 2: 3.

¹⁴¹ Aydın 2019, 100, Lev. 4, Kat.No. 8.

¹⁴² Ergürer 2019b, 166, Fig. 5.

¹⁴³ Yaman 2018, 50-51, Kat. No. 5-6, Lev. 9: 5-6.

¹⁴⁴ Hayes 1972, 169.

¹⁴⁵ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 21: 199.

¹⁴⁶ Hayes 1972, 171.

¹⁴⁷ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 21: 199.

¹⁴⁸ Ergürer 2012, 144, Lev. 119-120: 258.

¹⁴⁹ Hayes 1972, 171, Fig. 33.

¹⁵⁰ Bien 2005, 286, 293, Fig. 4: 10.

¹⁵¹ Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45: 382.

Syedra Antik Kenti'ndeki 2019-2023 yılları arasında Büyük Hamam Yapısında gerçekleştirilen kazılar sonucunda çok sayıda farklı formlara sahip etütlük ve envanterlik seramikler ele geçmiştir¹⁵². Çalışmanın konusunu da oluşturan Geç Roma Seramikleri içerisinde en geniş form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Syedra Büyük Hamam Yapısı'ndan ele geçen seramik gruplarından. Büyük Hamam'da en yoğun buluntu grubu Tepidarium bölümünden gelmektedir.

Çalışmada yer alan katalog çalışmasındaki Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin tipolojik sınıflandırması yapılırken Hayes'in oluşturduğu sınıflandırma göz önüne alınmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmada form veren 14 adet ağız ve gövde parçası 14 farklı tipte değerlendirilmiştir. Bu seramik tipleri, Hayes Form 6C, 12, 32, 61A, 64, 67, 76, 84, 87A, 91B, 91C, 93A, 105 ve 108 şeklindedir.

Syedra Büyük Hamam Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin kil renkleri açık kırmızı ve kırmızı renktedir. Sık ve sert dokulu ve gözenekli olan kapların kilerinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika ve çok az miktarda ince kum tanecikleri yer almaktadır. Astarları ise yoğun olarak açık kırmızı ve kırmızı renktedir. Seramiklerin astar yapısı ince, bazı örneklerde yer yer kireç patlamalarının oluşturduğu delikler mevcuttur.

Katalogda yer alan seramikler Büyük Hamam'da ilk olarak MS 2. yüzyıl ortasında görülmeye başlanmış, MS 7. yüzyılın ilk yarısına kadar da kullanımı devam etmiştir. Katalogda değerlendirilen seramikler Syedra'da en yoğun seramik ithalatının MS 5. yüzyılın başından MS 6. yüzyıl sonuna kadar yapılmış olduğunu göstermektedir.

MS 7. yüzyıla kadar Syedra'da varlığının devam ettiğini bildiğimiz Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri Geç Roma C ve Geç Roma D Kırmızı Astarlı Seramikleri arasında sayıca az olmasına rağmen on dört farklı tipte birlikte oldukça farklı form çeşitliliğine sahip olmasıyla oldukça dikkat çekmektedir. Çalışmada incelenen seramikler doğrultusunda Syedra'nın başta Kıbrıs olmak üzere Kuzey Afrika ile de ticari bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek doğru olacaktır.

---

¹⁵² Geç Roma D Kırmızı Astarlı Seramiklerinin kentte üretilmiş olabileceği düşünülmektedir. Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen Syedra Büyük Hamam Kaliteli Roma Dönemi Seramikleri başlıklı doktora tezi kapsamında yapılan petrografik ve kimyasal kil analizleri sonuçları, kentteki seramik üretiminin varlığını güçlendirecek ipuçlarını edinmemizi sağlayacaktır.

KATALOG

Makaleye konu olan seramiklerin katalog çalışmasında kullanılan kısaltmalar şu şekildedir: Kat. No: Katalog Numarası, Fig. No: Figür Numarası, A. Ç: Ağız Çapı, Kor. Y: Korunan Yükseklik. Katalogda yer alan seramiklerin kil ve astar renginin belirlenmesinde Munsell Soil Color Chart (2015) renk kataloğu kullanılmıştır.

Kat. No/ Fig. No.: 1/ 6:1

Form: Çanak (Form 6C)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 22 cm, Kor. Y.: 4.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika ve çok az miktarda kum; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 2. yüzyılın ortası- MS 2.yüzyılın sonu

Kat. No/ Fig. No.: 2/ 6:2

Form: Kâse (Form 12)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 9 cm, Kor. Y.: 3.1 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 10 R 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde çok az miktarda kireç; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ilk yarısı- MS 6. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 3/ 6:3

Form: Çanak (Hayes Form 32)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 26 cm, Kor. Y.: 2.9 cm.

Kil: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika, çok az miktarda kum; az gözenek. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 3. yüzyılın ortaları- MS 3. yüzyılın sonu

Kat. No/ Fig. No.: 4/ 6:4

Form: Tabak (Form 61A)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 28 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika, çok az miktarda kum; gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 4. yüzyılın sonu – MS 5. yüzyılın başı

Kat. No/ Fig. No.: 5/ 6:5

Form: Tabak (Form 64)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 26 cm, Kor. Y.: 3 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde az miktarda mika ve kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ilk üçüncü çeyreği

Kat. No/ Fig. No.: 6/ 6:6

Form: Kâse (Form 67)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 16 cm, Kor. Y.: 2.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda kireç, az miktarda şamot ve kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 4. yüzyılın son çeyreği- MS 5. yüzyılın ilk çeyreği

Kat. No/ Fig. No.: 7/ 6:7

Form: Kâse (Form 76)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 20 cm, Kor. Y.: 2.3 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Orta sert dokulu kabın kilinde az miktarda mika, çok az miktarda kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 4. yüzyıl – MS 5. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 8/ 7:1

Form: Kâse (Form 84)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 22 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda mika, az miktarda kum ve küçük boyutta siyah taşcık; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey kaygan.

Bezeme: Gövdede rulet

Tarih: MS 440-500

Kat. No/ Fig. No.: 9/ 7:2

Form: Çanak (Form 87A)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 28 cm, Kor. Y.: 5.9 cm.

Kil: 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Astar: 10 R 5/6 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde az miktarda kireç ve mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 5. yüzyılın ikinci yarısı

Kat. No/ Fig. No.: 10/ 7:3

Form: Kâse (Form 91B)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A. Ç.: 19 cm, Kor. Y.: 2 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 450-530

Kat. No/ Fig. No.: 11/ 7:4

Form: Kâse (Form 91C)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 14 cm, Kor. Y.: 1.8 cm.

Kil: 2.5 YR 7/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda mika ve az kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 530-600

Kat. No/ Fig. No.: 12/ 7:5

Form: Kâse (Form 93A)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 15 cm, Kor. Y.: 3.7 cm.

Kil: 2.5 YR 5/6 (Red)

Astar: 10 R 5/6 (Red)

Fırlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde orta miktarda kireç, az miktarda mika ve kum; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 470-540

Kat. No/ Fig. No.: 13/ 7:6

Form: Tabak (Form 105)

Buluntu Yeri: Tepidarium

Ölçüler: A.Ç.: 24 cm, Kor. Y.: 3.5 cm.

Kil: 2.5 YR 5/8 (Red)

Astar: 2.5 YR 5/6 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda mika, az miktarda kireç; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey tozsuz pürüklü.

Tarih: MS 580-660

Kat. No/ Fig. No.: 14/ 7:7

Form: Kâse (Form 108)

Buluntu Yeri: Apodyterium

Ölçüler: A.Ç.: 25 cm, Kor. Y.: 4.6 cm.

Kil: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Astar: 2.5 YR 5/8 (Red)

Fırınlama: İyi

Tanım: Ağız ve gövde parçası. Sert dokulu kabın kilinde yoğun miktarda kireç, az miktarda mika; az gözenekli. İç ve dış yüzeyde astar. Yüzey hafif kaygan.

Tarih: MS 7. yüzyılın ilk yarısı

KAYNAKÇA

Adak-Adıbelli 2006

Adak-Adıbelli, I. (2006). Tarsus Geç Roma Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Anderson-Stojanović 1992

Anderson-Stojanović, V. R. (1992). Stobi. The Hellenistic and Roman Pottery. Princeton University Press, New Jersey.

Aydın 2019

Aydın, S. (2019). Olba Geç Roma Dönemi Seramik Buluntuları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bean & Mitford 1962

Bean, G. E., & Mitford T. B. (1962). Sites Old and New in Rough Cilicia. *Anatolian Studies* 12, 185-217.

Bien 2005

Bien, S. (2005). Des Niveaux VIIe Siéche Sous Le Music- Hall De L' Alcazar À Marseille, LRCW 1, Bar- IS 1340, 285-298.

Bonifay 2004

Bonifay, M. (2004). Etudes sur la Ceramique Romaine Tardive d'Afrique. BAR-IS 1301, Oxford.

Can 2017

Can, B. (2017). "Syedra ve Teritoryumu". (Ed.), I. A. Adıbelli & G. İ. Bertram & K. Matsumura & E. Baştürk & C. Koyuncu & H. A. Kızıllarlanoğlu & T. Y. Yedidağ & A. T. Uzunel. Barış Salman Anı Kitabı. Ege Yayınları, 37-52.

Carandini 1981

Carandini, A. (1981). "Ceramica Cipriota". *Atlante dell Forme Ceramiche I. Ceramic Fine Romana nel Bacino Mediterraneo*, Enciclopedia Dell'Arte Antica.

Carandini & Tortorella 1981

Carandini, A., Tortorella, S. (1981). "Ceramica Africana". *Atlante dell forme ceramiche I. Ceramic fine romana nel bacino mediterraneo (medio e tardo impero)*, Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma: 48-116.

Crowfoot vd. 1957

Crowfoot J. W., Crowfoot, G. M., Kenyon, K. M. (1957). *The Objects From Samaria*. Palestine Exploration Fund, London.

de Souza 2002

de Souza P. (2002). *Piracy in the Graeco-Roman World*. Cambridge.

Doksanaltı 2010

Doksanaltı, E. M. (2010). "The Coarse Ware From A 'Late Roman House' in Knidos". in: S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci, G. Guiducci (Ed.), LRCW 3: *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean*, BAR-IS. 2185 (II), England: 769-780.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). Parion Roma Dönemi Seramikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ergürer vd. 2022

Ergürer H. E., Arlı Y., Yıldızlı M., Büyüme U., Ergürer H., (2022). “Syedra 2020 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”. (Ed.), A. Özme, 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt. Ankara, 289-310.

Ergürer vd. 2023

Ergürer H. E., Arlı Y., Yıldızlı M., Büyüme U., Ergürer H., Yüksel S. & Özkan G., (2023). “Syedra 2021 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”. (Ed.), A. Özme, 42. Kazı sonuçları Toplantısı, 3. Cilt. Denizli, 23-27 Mayıs 2022. Ankara, 25-48.

Ergürer 2023

Ergürer H. E. (2023). “Syedra”. Aktüel Arkeoloji 90, 24-59.

Erol 2011

Erol, D. (2011). Smyrna Devlet Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

French 2014

French D. H. (2014). Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. British Institute at Ankara Electronic Monograph 6, Lycia et Pamphylia. Ankara.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Das Südtor Tetragonos-Agora: Keramik und Kleifunde. Forschungen in Ephesos XIII 1/1, Wien.

Grandi 2007

Grandi, E. (2007). “Late Antique and Early Medieval Fine Pottery from Lagoon of Venice”. in: (Ed.), B. Böhlendorf- Arslan, A. O. Uysal, J. Witte-Orr. Çanak: Late Antique and Medieval Pottery and Tiles in Mediterranean Archaeological Contexts, BYZAS 7, İstanbul: 1-24.

Hayes 1972

Hayes J. W. (1972). Late Roman Pottery. London.

Hayes 1980

Hayes, J. W. (1980). A Supplement to Late Roman Pottery. London.

Hayes 1997

Hayes, J. W. (1997). Handbook of Mediterranean Roman Pottery, London.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). Roman Pottery: Fine-Ware Imports. The Athenian Agora XXXII. Princeton.

Hierocles 1893

Hierocles B. (1893). *Synecdemvs, Accedvnt Fragmenta Apvd Constantinvm Porphyrogenetvm Servata et Nomina Urbivm Mvtata; Recensvit Avgvstvs Bvrckhardt. Lipsiae.*

Hill 1900

Hill G. F. (1900). *Catalogue of the Greek Coins of Lycaonia, Isaura, and Cilicia. London.*

Huber 1993

Huber G. (1993)., “Syedra”. *Anzeiger der Philosophisch-Historische Klasse 129. Verlag Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien.*

Karamut 1996

Karamut İ. (1996). “1994 Yılı Syedra Antik Kenti Çevre Düzenleme Çalışmaları”. VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara, 77-89.

Lamboglia 1958

Lamboglia, N. (1958). “Nuove osservazioni sulla ‘terra sigillata chiara’ (Tip A e B)”. *Rivista di studi liguri 24: 257-330.*

Lamboglia 1963

Lamboglia, N. (1963). *Nuove osservazioni sulla ‘terra sigillata chiara’ (II). Rivista di studi liguri 29: 145-212.*

Lucanus 1928

Lucanus M. A. (1928). *Pharsalia-The Civil War. (Çev. J. D. Duff). London.*

Mackensen 1993

Mackensen, M. (1993). *Die Spaetantiken Sigillata und Lampentöpfereien von El Mahrine (Nord Tunusien). Studien Zur Nordafricanischen Feinkeramik des 4. Bis 7. Jahrhunderts. Münchner Beiträge Zur Vor und Frühgeschichte, Band 50, München.*

Mackensen & Schneider 2002

Mackensen, M., & Schneider, G. (2002). *Production centres of African red slip ware (3rd-7th c.) in northern and central Tunisia: archaeological provenance and reference groups based on chemical analysis. Journal of Roman Archaeology 15: 121-158.*

Merkelbach & Stauber 1996

Merkelbach R., & Stauber J. (1996). *Die Orakel des Apollon von Klaros. Epigraphica Anatolica XXVII, 1-54.*

Mitford 1980

Mitford T. B. (1980). *Roman Rough Cilicia. Aufstieg und niedergang der Römischen Welt II, 1230-1261.*

Neuru 1980

Neuru, L. (1980). *Late Roman Pottery: A Fifth Century Deposit from Carthage, AntAfr 16, 195- 211.*

Öz 2020

Öz, C. (2020). Myra ve Andriake Geç Roma Dönemi Seramikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.

Pickersgill & Roberts 2003

Pickersgill, C., & Roberts, P. (2003). "New Light on Roman Sparta: Roman Pottery from the Sparta Theatre and Stoa", BSA 98, 549- 597.

Poblome 1999

Poblome, J. (1999). Sagalassos red slip ware. Typology and chronology. Studies in Eastern Mediterranean Archaeology 2, Turnhout.

Preite 1997

Preite, A. D. (1997). "Sigillata Africana". in: (Ed.), A. Di Vita, A. Martin, Gortina II: Pretorio il materiale degli scavi Colini, 1970-1977. Monografie della Scuola archeologica di Atene e delle missioni italiane in Oriente VII, Bottega D'erasmo: 132-154.

Pröttel 1996

Pröttel, P. M. (1996). Mediterrane Feinkeramikimporte des 2. bis 7. Jahrhunderts n. Chr. Im oberen Adriaarium und in Slowenien. Kölner Studien zur Archaologie der römischen Provinzen 2, Leidorf.

Ptolemaius 1932

Ptolemaius, C. 1932, Geographia. (Çev. E. L. Stevenson), New York.

Reynolds 1984

Reynolds, P. (1984). African Red Slip and Late Roman Imports in Valencia. Papers in Iberian Archaeology, BAR-IS 193: 474-539.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). Pottery of The Roman Period, Chronology. The Athenian Agora V, Princeton.

Slane & Sanders 2005

Slane, K. W., & Sanders, G. D. R. (2005). "Corinth: Late Roman Horizons". Hesperia 74: 243-297.

Stephanus 1849

Stephanus, B. (1849). Ethnicorum Quae Supersunt: Tomus Prior. Montana.

Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). Kelenderis Roma Çağı Seramiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tortorella 1998

Tortorella, S. (1998). "La sigillata africana in Italia nel VI e nel VII secolo d. C.: Problemi di cronologia e distribuzione", (Ed. L. Sagui), Ceramica in Italia: VI- VII secolo, Biblioteca di Archeologia Mediavale, 41- 69.

Tuğcu 2024

Tuğcu, I. (2024). “Syedra Büyük Hamam Yapısından Ele Geçen Bir Grup Geç Roma D Seramiği Üzerine Değerlendirmeler”. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 14, 381-406.

Waagé 1933

Waagé, F. O. (1933). “The American Excavations in the Athenian Agora: First Report”. *Hesperia* 2(2): 294-298.

Waagé 1948

Waagé, F. O. (1948). “Hellenistic and Roman Tableware of North Syria”. in: (Ed. F. O. Waagé), *Antioch on the Orontes: Ceramic and Islamic Coins IV*, Princeton.

Williams 1989

Williams, C. (1989). *Anemurium. The Roman and Early Byzantine Pottery*. Pontifical Institute Mediaeval Studies, Toronto.

Yaman 2018

Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi Seramikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

FIGÜRLER

Fig. 1: Syedra'nın konumu (Syedra Kazı Arşivi).

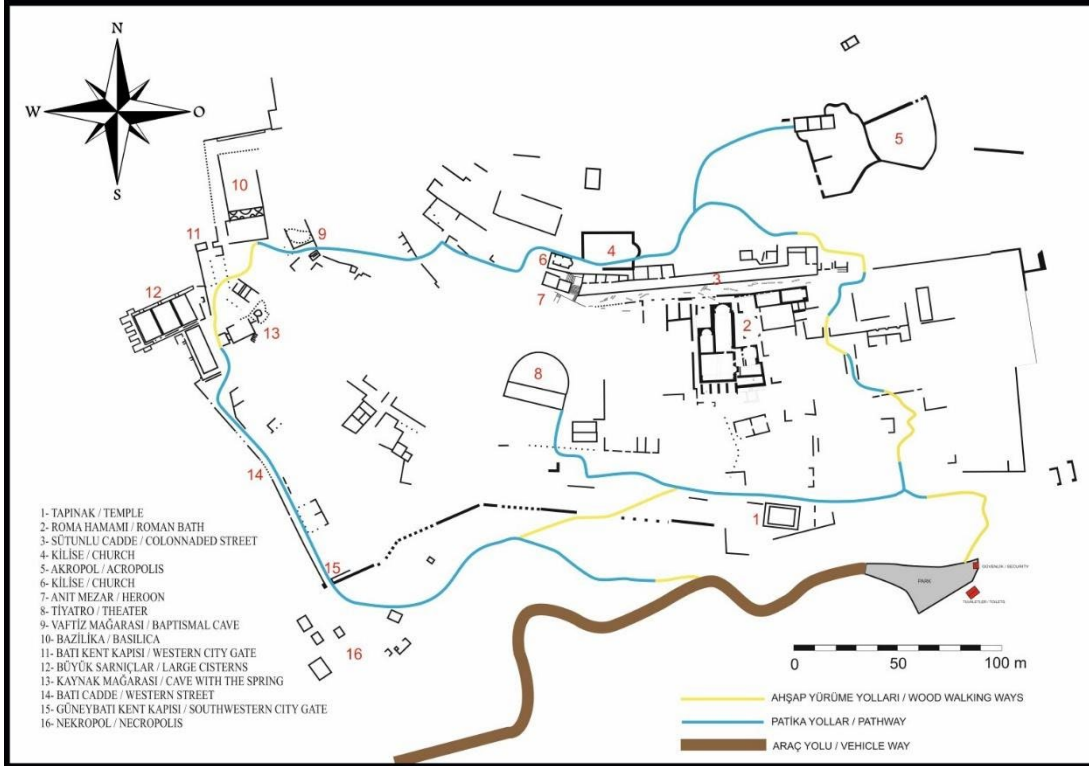
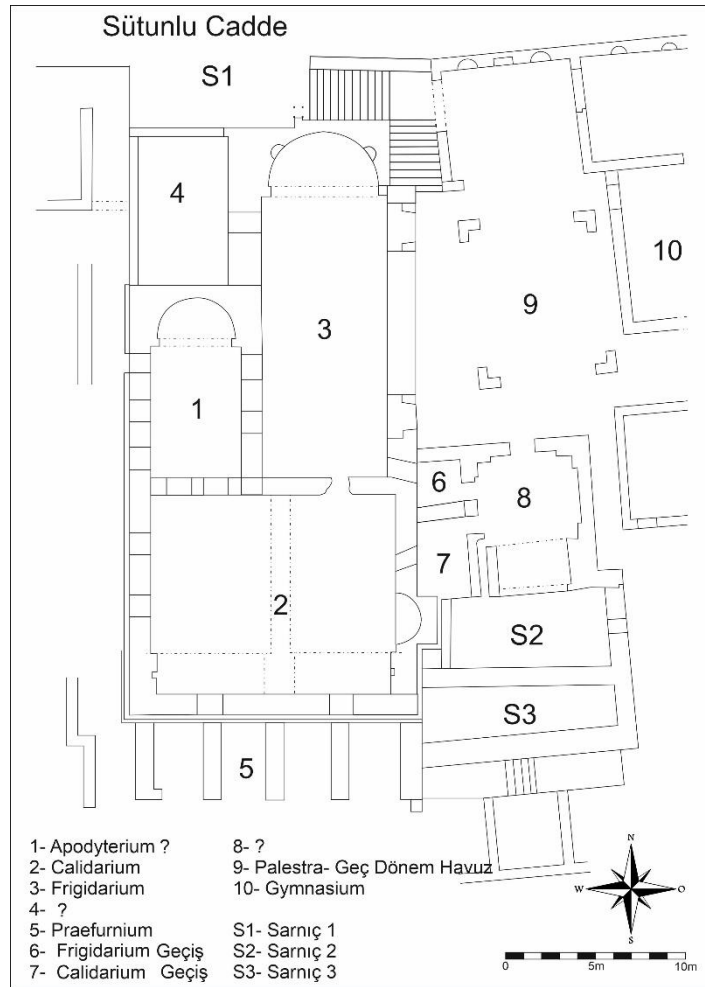

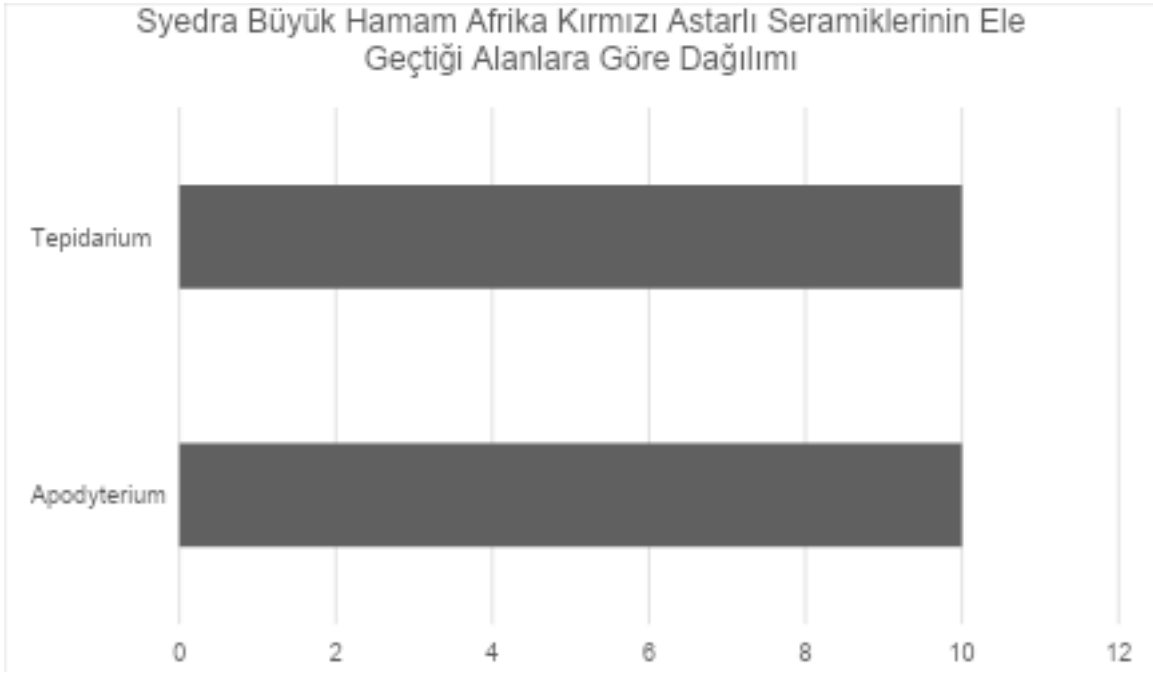
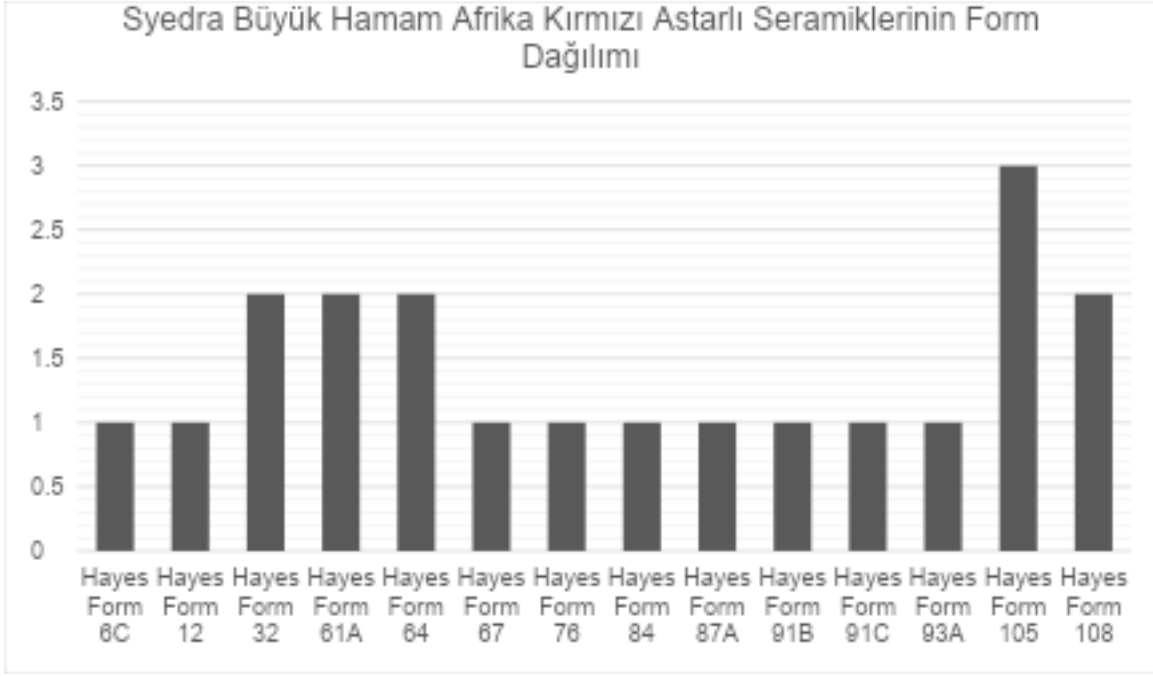
Fig. 2: Syedra Yukarı Kent planı (Syedra Kazı Arşivi).

Fig. 3: Syedra Büyük Hamam hava fotoğrafı (Syedra Kazı Arşivi).

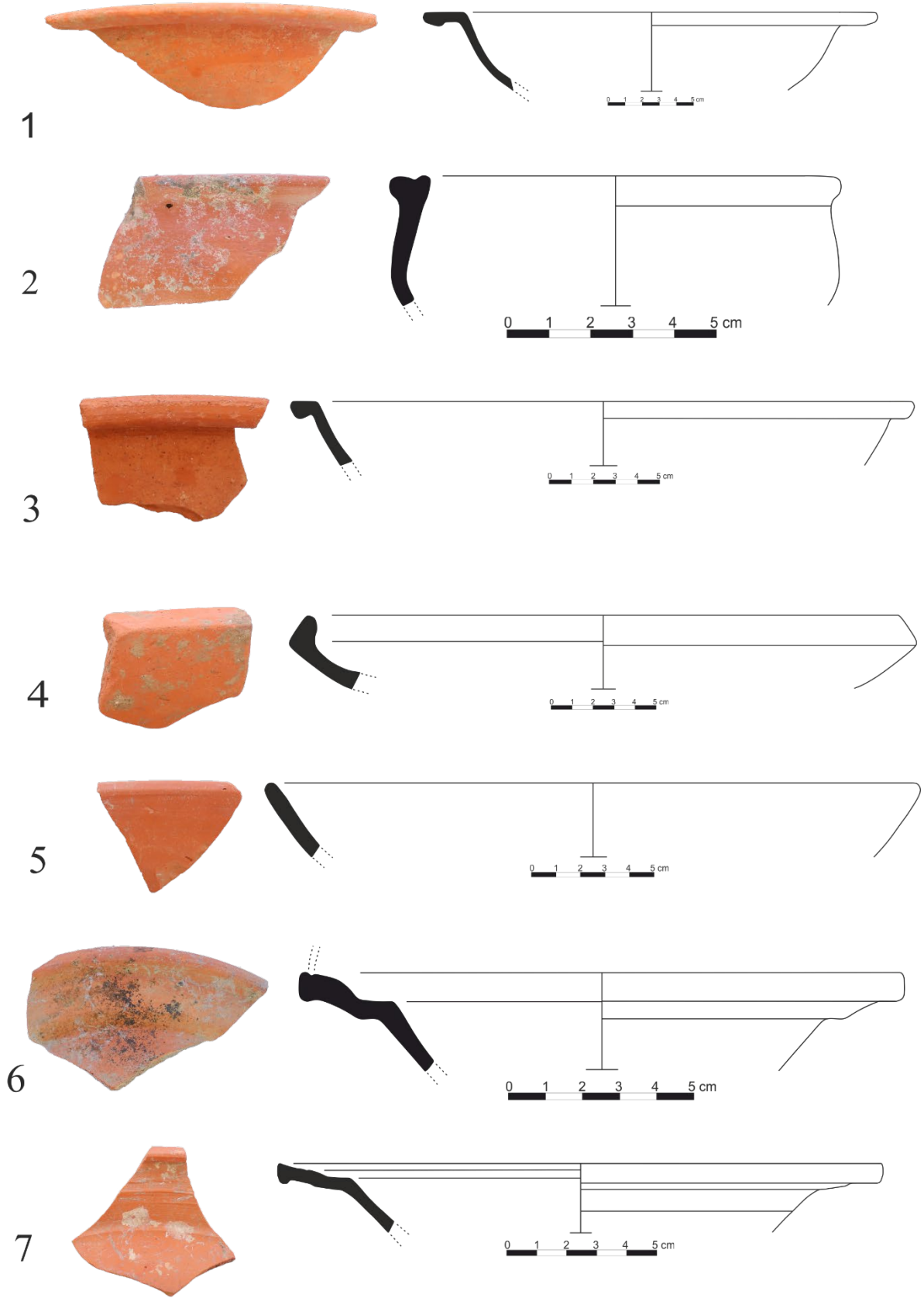

Fig. 4: Syedra Büyük Hamam planı (Syedra Kazı Arşivi).

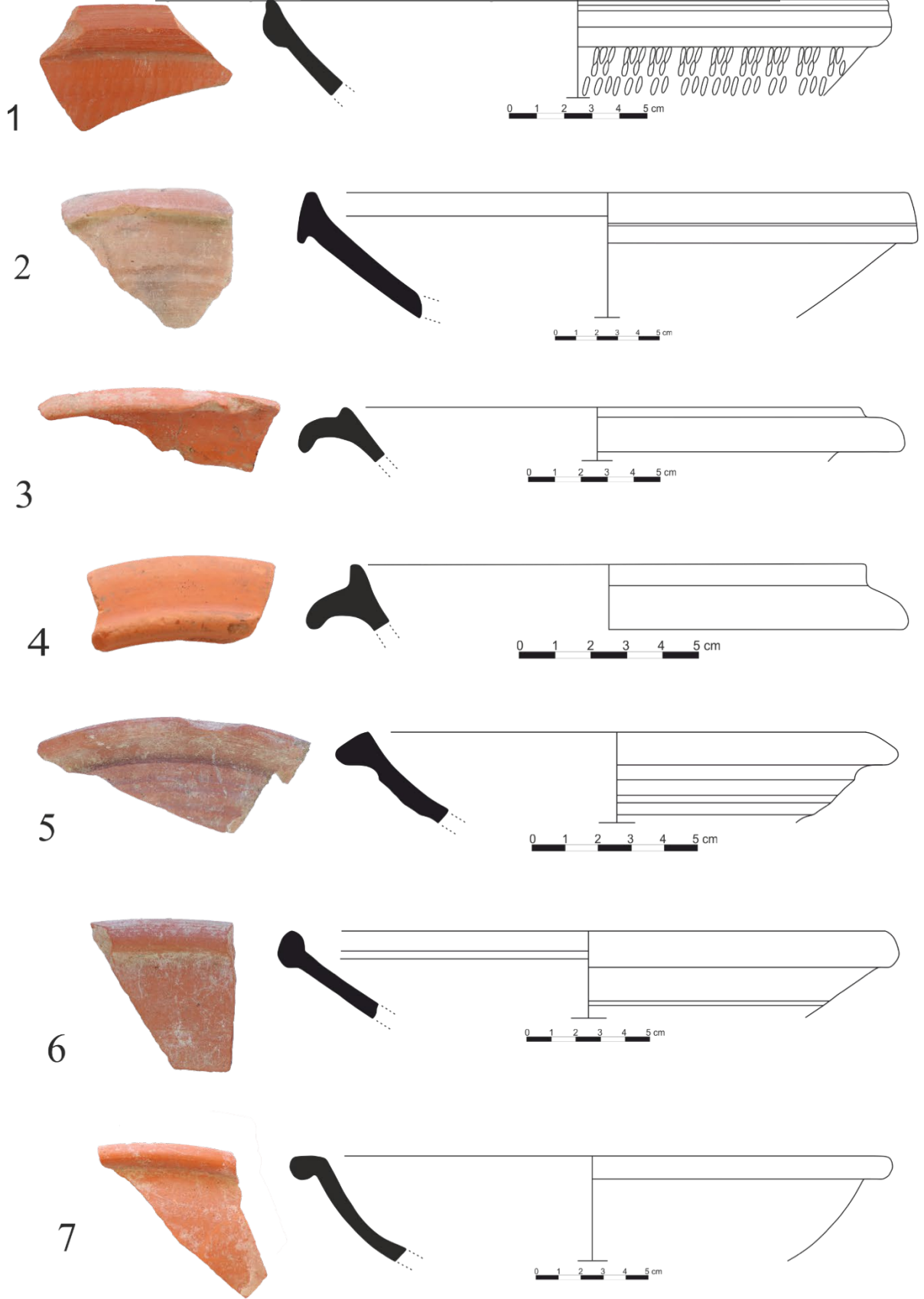
Fig. 5: Syedra Büyük Hamam Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin form ve ele geçtiği alanlara dağılımı.

¹⁵³ Syedra Büyük Hamam'da ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri formlarından birer tane örnek bu çalışma içerisinde değerlendirmeye alınmıştır.

Fig. 6: Hayes Form 6C (No.1), Hayes Form 12 (No. 2), Hayes Form 32 (No. 3), Hayes Form 61A (No. 4), Hayes Form 64 (No. 5), Hayes Form 67 (No. 6), Hayes Form 76 (No. 7).

Syedra Büyük Hamam'da Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri

Fig. 7: Hayes Form 84 (No. 1), Hayes Form 87A (No. 2), Hayes Form 91B (No. 3), Hayes Form 91C (No. 4), Hayes Form 93A (No. 5), Hayes Form 105 (No. 6), Hayes Form 108 (No.7).

Makale Künyesi / Citation: Songül, S. (2024), Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, SRMKA 6, 160-219.

KNİDOS AFRIKA KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİ

KNIDIAN AFRICAN RED SLIP WARE

Songül SÖZEL*

Özet

Ege ve Akdeniz'in birleşim noktasında yer alan Knidos, stratejik coğrafyası sayesinde her zaman göz önünde olan bir liman kentidir. Seramik üretiminde önde gelen Knidos, kandilleri, amphoraları, kabartmalı kapları ve ince formlarıyla dünya çapında ün kazanmış ve tanınmıştır. Knidos seramikleri, Hellenistik ve Roma dönemlerinde dış pazarda önemli bir yer edinmiş ve bu dönemde üretim açısından zirveye ulaşmıştır. Geç Antik Dönem'de seramik üretim maliyetlerinin artması ve buna bağlı olarak ekonomik koşulların kötüleşmesiyle birlikte, kentin üretim gücü eskiye oranla zayıflamıştır. Geç Antik dönemdeki bu etkenler sonucunda, Knidos iç pazara odaklanmış ve daha çok ihtiyaca yönelik formlar üretmeye yönelmiştir. Bu dönemde, maliyeti yüksek olan kaplar yerine ithal formlar tercih edilmiş ve en çok ithal edilen ürün grubu Kırmızı Astarlı Seramikler olmuştur.

Knidos'a ithal edilen Kırmızı Astarlı Seramikler arasında yer alan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikler, bu çalışmada detaylı bir şekilde incelenmiştir. Toplamda 65 örnek üzerinde yapılan değerlendirmede, seramiklerin astar-yüzey özellikleri, hamur yapıları ve pişme özellikleri ele alınmıştır. İncelenen örnekler, form gruplarına göre incelenmiş ve benzerleri göz önünde bulundurularak tarihlendirme yapılmıştır. Tarihlendirme açısından benzer örnekler önemli bir referans olsa da Knidos'taki Geç Antik Dönem yapı bağlamları, öncelikli bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Kontekst matryallerinin değerlendirildiği bu çalışmada, Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerinin üretim özellikleri, form dağılımları ve seramik kapların lokal veya çevresel etkileşimleri hakkında bilgi sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Knidos, Geç Antik Dönem, Kontekst yapılar, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikler, Tabak, Kâse.

* Dr., TÜRKİYE, E-posta: songulsozel@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4020-0969

Bu çalışma, 01.06.2020 tarihli ve 2587 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Selçuk Üniversitesi adına sürdürülen Knidos - Burgaz - Emecik Apollon Kutsal Alanı Kazı ve Araştırmaları Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Knidos Antik Kenti kazı, restorasyon ve koruma-onarım çalışmaları T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu tarafından desteklenmektedir.

Söz konusu çalışma Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından 'Knidos'un Geç Antik Dönem Seramikleri' başlıklı 21213006 numaralı projenin konusu ile ilgilidir ve bu ilgili birim tarafından desteklenmiştir. Ayrıca bu makale 'Knidos'un Geç Antik Dönem Seramikleri' isimli doktora tezinden üretilmiştir.

Abstract

Located at the junction of the Aegean and Mediterranean Seas, Knidos has always been a prominent port city due to its strategic geography. Excelling in ceramic production, Knidos gained worldwide fame and recognition for its lamps, amphorae, relief-decorated vessels, and refined forms. Knidos ceramics occupied a significant position in foreign markets during the Hellenistic and Roman periods, reaching their peak in production during these eras. However, in the Late Antique period, increasing ceramic production costs and the accompanying deterioration of economic conditions weakened the city's manufacturing power compared to earlier times. As a result of these factors, Knidos shifted its focus to the domestic market, producing more utilitarian forms to meet local needs. During this period, high-cost vessels were replaced by imported forms, with Red Slip Ware becoming the most frequently imported product group.

Among the Red Slip Ware imported to Knidos, African Red Slip Ware is examined in detail in this study. A total of 65 samples were evaluated, focusing on the slip-surface characteristics, clay compositions, and firing properties of the ceramics. The analyzed samples were categorized by form groups, and dating was carried out by comparing them with similar examples. While comparable examples served as an important reference for dating, the Late Antique architectural contexts in Knidos were used as the primary criterion. This study, which evaluates contextual materials, aims to provide insights into the production characteristics, form distributions, and the local or regional interactions of African Red Slip Ware in Knidos.

Keywords: Knidos, Late Antiquity, Contextual structures, African Red Slip Ware, Plate, Bowl.

Giriş

Antik Karya Bölgesi'nin önemli kentlerinden Knidos, Muğla ili, Datça ilçesi, Tekir Burnu mevkiinde yer almaktadır. Kent, Reşadiye yarımadası olarak adlandırılan bölgenin doğu-batı doğrultusundan Ege Denizi'ne uzanmaktadır. Herodot'a göre Knidos Yarımadası, Bybassos Boğaz'ından başlayıp Triopion Burnu'na kadar olan alanı içine almaktadır. Knidos'un güneyinde Syme, kuzeyinde Keramos Körfezi yer almakta ve Rhodos ile sınırlanmaktadır¹. Günümüz Marmaris'in ortalama 18 kilometre batısında yer alan ve kuzeyde Bordont Koyu ile güneyde Hisarönü arasında kalan yaklaşık 2 kilometre genişliğindeki bir kıstaktan Güneybatı Anadolu'dan Knidos Yarımadası'na ulaşılmaktadır.

Knidos topraklarının en uç noktası olan Kap Krio'dur. Uzun yarımadaının kuzeyinde Gökova Körfezi ve Bodrum Yarımadası, batısında Kos, güneyinde Rhodos ve Syme gibi adalardan oluşmaktadır. Knidos 'Adalar Denizi' ile çevrilidir. (**Fig. 1**).

Ada ve anakara bölümünden oluşan çifte görünümlü kent, zorlu ve engebeli coğrafi şartlarına rağmen kentin gelişimi, kırk-altmış bin arasındaki nüfusuna özellikle de ticaretine engel olmamıştır. Kuruluşundan itibaren ününü sürekli ileriye taşıyan kent sanat, kültür, bilim ve ticarete önemli adımlar atmıştır. Kara ve denizi buluşturan iki önemli limanı sayesinde

¹ Herod. I. 174, 2-3.

Antik dönem ticaretinin aracı olan seramikler dünyaya yayılmıştır. Knidos seramikleri, erken dönemlerden Geç Antik Çağ sonlarına dek yoğun kullanım ve yayılım göstermiştir. Knidos Geç Antik Dönem seramiklerinden Afrika Kırmızı Astarlılar kentin ve yörenin ekonomik seviyesini, ticaret düzenini tayin etmede olanak sağlama ve ticari rotalarını çizmesine fırsat sunmaktadır.

Knidos Geç Antik Dönem kontekst yapı/mekânlardan ele geçen seramiklerden makalenin konusunu oluşturan Afrika Kırmızı Astarlı seramikler, erken dönemlerde olduğu gibi Geç Antik Dönem’de de yoğunluğunu ve varlığını ortaya koyan deniz ticareti, Knidos özelinde devam ettirdiğini kanıtlamaktadır. Bu çalışma ile kentin Geç Antik Dönem seramik üretimine dair detaylı veriler aktarılarak değerlendirilecektir.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri (Late Roman A-B)

İmal yeri Kuzey Afrika, özellikle Tunus ve çevresi olarak kabul edilen² Sigillata kapların devamı olan Afrika kırmızı astarlı seramikler, kullanıma elverişli formları ve daha ekonomik, zahmetsiz taşınabilmeleri nedeniyle zamanla Sigillataların yerini almıştır. Lamboglia tarafından “Terra Sigillata Chiara”³, Waagé tarafından “Geç Roma A, B”⁴ gibi isimlerle tanıtilen Afrika Kırmızı Astarlıları’nı, Robinson, Waagé’nin gruplamalarını dikkate alarak bu kapları, “Geç Roma Kırmızı Kapları” olarak isimlendirmiştir⁵. Afrika Kırmızı Astarlı seramikleri, en fazla bilinen ve yaygın kullanılan isimlendirmeyi ise Hayes’in “Late Roman Pottery” yayınıyla almıştır⁶. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerine ilk çalışma, 1833 yılında, Kuzey Afrika’da bulunmuş bir testi üzerine, Falbe tarafından yapılmıştır⁷. 1933 yılında Waagé’nin Atina Agorası’nda bulunan Afrika kaplarını A ve B olarak isimlendirmiştir⁸. Waagé’nin Antiocheia’dan ele geçen malzemeleri 1948 yılında değerlendirdiği çalışmasında Afrika kaplarının kökenleri, formları ve bezemeleri konusunda önemli bilgiler verilmiştir⁹. Bu kapların terminoloji, tipoloji ve kronolojisi üzerine Hayes’in 1972 yılında yaptığı yayını temel kaynak¹⁰ ve 1980 yılında yaptığı çalışması ise tamamlayıcı olmuştur¹¹. Mackensen, 1990’lı yıllarda Tunus atölyelerinin ürünlerini incelemiş ve yeni bir

---

² Hayes 2008, 68.

³ Hayes 2008, 10.

⁴ Waagé 1933, 294- 298.

⁵ Robinson 1959, 60.

⁶ Hayes 1972, 13.

⁷ Hayes 1972, 2.

⁸ Waagé 1933, 294-296.

⁹ Waage 1948, 43- 50.

¹⁰ Hayes 1972.

¹¹ Hayes 1980.

tipoloji oluşturmuştur¹². Bonifay'ın 2004 yılındaki çalışması bu kaplar hakkında geniş bilgiler vermesi açısından değerlidir¹³.

Afrika Seramikleri'nin hamur yapıları genellikle sık gözenekli ve sert dokuludur. Killerinde, kireç tanecikleri, ince kuvars parçacıkları ve çok az mika görülmektedir. Astar ve kil renkleri turuncumsu kırmızı, kiremit kırmızı renktedir. Yoğun görünümlü astar, kilin tonları şeklindedir. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri üzerinde süsleme kabartmalar, damga ya da baskı bezeme şeklindeki yivleri ve çentikleri oldukça yoğun kullanmışlardır. Barbotin Tekniği'nde yapılan kabartmalı süslemeler, kalıpta veya aplik edilerek işlenmiştir.

En çok tercih edilen kabartma süsleme, aplik şeklinde yapılan süslemelerdir¹⁴. Aplik şeklinde uygulanan süslemelerde mitolojik konuların sık ele alındığı sahneler, bitkisel ve geometrik bezemeler, hayvan ve insan figürleri, tiyatro maskları veya araba betimlemeleri çok tercih edilmiştir¹⁵.

Geç Roma seramikleri içinde en fazla form çeşitliliğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri olup, Hayes bu grubu 200 ana form olarak tespit etmiştir¹⁶.

Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri

Knidos kazı ve araştırmalar sonucunda ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri bu çalışmada değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamına alınan bu kaplar, Liman Caddesi Kompleksi'nden, Küçük Tiyatro batısındaki mekânlardan, Dionysos Terası batısı mekânlarından, Askeri Limanın doğusundaki Geç Antik Dönem yapısından, Askeri Liman Şapeli'nden, II. Teras Batısı'ndaki mekânlardan ve Tholos Yapı'dan ele geçmiştir¹⁷ (**Fig. 2**).

Knidos Geç Antik Dönem kontekstini oluşturan yapı ve mekânların neredeyse hepsinden Afrika Kırmızı Astarlı tabak ve kâseler ele geçmiştir. Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikler bulunduğu yapıların mimarileriyle beraber diğer buluntularda değerlendirilmiştir.

Bu yapılardan ele geçen tabak-kâseler kontekstlerine göre tarihlendirilmiştir¹⁸. Tarihlemede öncelikle konteksti baz alınan seramiklerin benzerleri de rehber olmuştur. Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin bulunduğu Geç Antik Dönem yapıları MS 4.ve 7. yüzyıl

¹² Mackensen 1993.

¹³ Bonifay 2004b.

¹⁴ Hayes 1972, 34.

¹⁵ Hayes 1972, 211- 217; Carandini & Tortorella 1981, 144-146, Tav. CXL- CXLIV.

¹⁶ Hayes 1972, 18- 210.

¹⁷ Doksanaltı vd. 2018, 27-48.

¹⁸ Doksanaltı vd. 2022, 143-145; Tozluca 2024, 538-539; Sözel vd. 2021, 207-208.

ortalarına dek yoğun olarak kullanılmıştır¹⁹. Yapıların dükkân, işlik ve konut olarak işlev gördüğünü arkeolojik dokümanlar göstermektedir²⁰. İlaveten bu dükkân/işlik olarak işlev gören mekânların zeminleri üzerinden gelen MS 4. yüzyıl başlarından MS 7. yüzyıl ortalarına kadar tarihlenen kandil²¹ parçaları, kırmızı astarlı kap parçaları²², Late Roman 1 ve Late Roman 2'ye ait amphora parçaları²³, pişirme kaplarının²⁴ beraberinde zeminden ele geçen bronz sikkeler de Geç Antik kontekstinin varlığını ispatlamaktadır²⁵. (Theodosius ve Arcadius) sikkeleriyle MS 6. yüzyıl sonu ile MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen (Phocas ve ardılı Heraklius) bronz sikkeler²⁶, yapıların kullanım süreçlerine ilişkin bilgi vermektedir.

Çalışmaya dâhil edilen 65 adet kâse-tabakların kil bünyeleri, yüzey özellikleri ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Değerlendirmeye alınan seramiklerin kil yapıları, genellikle sert dokulu, sık gözenekli ve killeri elenmiş, katkısızdır. Bünyelerinde seyrek görülen küçük topaklar mevcut olup bunlar da pembemsi kahverengi, açık kırmızı veya kızılımsı sarı renktedir. Astarları, daldırma ve fırça tekniğinin beraber kullanıldığı veya yalnızca daldırma tekniğiyle astarlandığı görülmektedir. İnce ve donuk olarak uygulanan astarları, kızıl, kızıl- kahve veya kızılımsı sarı renktedir. Çoğunlukla astarda dalgalanma ve alacalı bir görünüm mevcuttur.

Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'ni, ilgili konuda daha önce gerçekleşen tipolojik ve analogik çalışmalara bakılarak ve seramiklerin ele geçtiği tabaka/kontekst verileri göz önüne alınarak tarihlendirilmesi yapılmıştır. Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikler, Hayes'in form isimlendirmesi kullanılarak değerlendirilmiş ve bunun sonucunda 26 grup içinde incelenmiştir.

Değerlendirilmeye alınan bu kaplar, Hayes Form 31: 1, Form 50B: 2, Form 51: 2, Form 52B: 1, Form 61: 1, Form 64: 1, Form 66: 2, Form 67: 1, Form 73A: 3, Form 76: 2, Form 80B: 1, Form 80B/99: 1, Form 81A/B: 1, Form 87A: 1, Form 87C: 2, Form 90B: 1, Form 91C: 4, Form 97: 5, Form 99A: 1, Form 102: 1, Form 104A: 6, Form 104B: 4, Form 104C: 1, Form 105: 7, Form 108: 1, Form 109 ise 9 parça temsil etmektedir (**Fig. 3**).

Formlar

¹⁹ Doksanaltı vd. 2022, 143-145.

²⁰ Doksanaltı 2020, 383; Sözel vd. 2021, 207-208.

²¹ Doksanaltı & Sözel 2024, 144-145.

²² Sözel 2023a, 666.

²³ Sözel 2023b, 304-306.

²⁴ Sözel 2023c, 86-96.

²⁵ Doksanaltı 2020, 382-383; Sözel vd. 2021, 207-208.

²⁶Knidos Kazı ve Araştırmalarından ele geçen bronz sikkeler hakkındaki değerli açıklamaları ve tarihlendirilmeleri için Sayın Doç. Dr. Kasım OYARÇİN'e teşekkür ederiz.

No. 1: Tabak (Hayes Form 31) (Fig. 4)

Liman Caddesi Mekân 3A'da bulunan ve Hayes form 31'e dâhil olan tabak, yuvarlatılmış dudak formundadır. Dudak kısmından omurgalı gövdeye geçen ve gövdeden keskin bir kavisle kaideye düz devam eden profildedir. Turuncumsu kırmızı renkte uygulanan astar oldukça yoğun ve kalitelidir. Kil yapısı, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. Tabağın kili kireç ve mika içeriklidir.

Hayes Form 31'i Erken-Orta MS 3. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁷. Buluntu konteksti aracılığıyla ve Hayes'in tarihlendirmesiyle **No. 1**, MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 2-3: Tabak. (Hayes Form 50B) (Fig. 4)

Hayes form 50B, Lamboglia 40-Antioch 836-Salomonson G1'e²⁸,ye dâhil olan tabaklar, Liman Caddesi Mekân 3A ve Tiyatro Caddesi'nde bulunmuştur. İki tipe ayrılan formun B tipine giren örnekler, yuvarlatılmış ağız profilinden kaideye daralan formda ve muhtemelle de düz kaidelidir. Turuncumsu kırmızı renkte kile, koyu kırmızı renkte astara sahiplerdir. Kil yapıları, sık gözenekli, sert dokulu ve iyi pişirilmiştir. Cidarları ince, yüzeyleri mattır.

Hayes Form 50B'yi MS 4. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁹. **No. 2-3'ün** benzerleri; Patara-Hurmalık³⁰, Konstantinopolis³¹, Ephesos³², Ilion/Troia³³, Didyma³⁴, Magnesia ad Meandrum³⁵, Sagalassos³⁶, Kelenderis³⁷, Anemurium³⁸, Tarsus³⁹, Tripolis⁴⁰, Zeytinliada⁴¹, Stratonikeia⁴², Zeugma⁴³, Metropolis⁴⁴, Soli Pompeiopolis⁴⁵, Braga⁴⁶, Sicilya⁴⁷ ve

²⁷ Hayes 1972, 63.

²⁸ Hayes 1972, 68-69.

²⁹ Hayes 1972, 69.

³⁰ Şen Yıldırım 2010, 169, Şek. 2, 10-11.

³¹ Hayes 1992, 153, Deposit 11-1, Fig. 32.

³² Gassner 1997, 149, Lev. 49, 59.

³³ Heath & Tekkök 2007, 32, 1.

³⁴ Tuchelt 1971, 77, 212.

³⁵ Vapur 2001, 54, Kat. 7-8, Çiz. 6: 26-27.

³⁶ Poblome 1999, 293, 1B101/form 50A, 1B130/form 50B, Fig. 19, 22.

³⁷ Tekocak 2006, 95, Lev. 2, 9-11; Williams 1989, 38, Fig. 217, 219-220.

³⁸ Korkmaz & Tekocak 2024, 240-241, Fig. 3, 1.

³⁹ Adak-Adıbelli 2006, 142, Lev. 1, 8-14.

⁴⁰ Duman 2016, 702, Fig. 5, 4-5.

⁴¹ Kavaz Kındığılı 2020, 241, Fig. 2, Kat. No. 1.

⁴² Tekocak 2019, 96, Fig. 9, Str Form 7.

⁴³ Erol & Tamer 2020, 61, Fig. 1, 3.

⁴⁴ Aybek 2021, 77, Lev. 17, Kat. No. 159.

⁴⁵ Yıldız 2022, 100, Kat. No.5, Lev.1, 5.

⁴⁶ Delgado 2014, 677, Fig. 7.

Antiocheia'da⁴⁸ görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl ortaları-başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığıyla **No. 2 ve 3**, MS 4. yüzyılın sonları ile MS 5. yüzyılın ilk yarsına tarihlenmektedir.

No. 4-5: Tabak. (Hayes Form 51) (**Fig. 4**)

No. 4, Liman Caddesi Mekân 3A'dan **No. 5**, Tiyatro Caddesi'nden bulunmuştur. Hayes form 51'e dâhil olan ve tablalı tabak olarak isimlendirilmektedirler. Tabakların yuvarlatılmış dudak kısmı hafif içe meyillidir. Ağız kenarından gövdeye keskin bir dönüş yapan gövde profilleri yayvandır. Killeri kireç, kum ve gümüş içeriklidir. Kil yapıları, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. Kırmızımsı turuncu renkte kil ve astara sahiplerdir.

Hayes Form 51'i MS 4. yüzyıla tarihlendirmiştir⁴⁹. **No. 4 ile 5'in** benzerleri; El-Djem⁵⁰, El-Aouja⁵¹ ve Atina Agorası'nda⁵² görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti aracılığı ile **No. 4 ve 5**, MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 6: Tabak. (Hayes Form 52B) (**Fig. 4**)

Hayes form 52B'ye dahil tek örnek Tiyatro Caddesi'nden ele geçmiştir. Dışa döndürülmüş dudak formundadır. Geniş ağız kenarından gövdeye keskin geçişlidir. Kızılımsı kahve renkteki kilinde kireç, kum ve altın mika içeriklidir. Hamur yapısı sık gözenekli, sert dokulu ve iyi pişirilmiştir. Kırmızımsı kahve renkte astarlıdır.

Hayes Form 52B'yi MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5.yüzyıl başlarına tarihlendirmiştir⁵³. **No. 6'nın** benzerleri; Braga⁵⁴, El-Djem⁵⁵ ve Atina Agorası'nda⁵⁶ görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl başları-ortalarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 6**, MS 4. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir.

No. 7: Tabak-Tepsi. (Hayes Form 61) (**Fig. 4**)

---

⁴⁷ Cavalier vd. 2016, 69, Fig.20, 33.

⁴⁸ Waagé 1948, 47, Lev. VIII, 805x.

⁴⁹ Hayes 1972, 75.

⁵⁰ Hayes 1972, 75, Fig. 13.

⁵¹ Salomonson 1969, 108, Pl. III, 2.

⁵² Hayes 2008, 222, Fig. 32, Pl. 51, 1019.

⁵³ Hayes 1972, 76.

⁵⁴ Delgado vd. 2014, 677, Fig. 7.

⁵⁵ Hayes 1972, 76, Fig. 13.

⁵⁶ Hayes 2008, 222, Fig. 32, 1002- 1004; Pl. 51, 1019.

Hayes form 61'e dâhil olan tek örnek Tiyatro Caddesi'nden ele geçmiştir. Üçgenimsi içe çekik ağız kenarından gövdeye daralan profildedir. İç yüzeyde içbükey yumuşak şekilde biçimlendirilmiştir. Sığ gövdenin iç ve dış yüzeyinde keskin yivler yer almaktadır. Kırmızımsı kahve tonlarındaki kilinde kireç, kum ve gümüş renkte mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Kırmızımsı kahve renkte astarlıdır.

Hayes Form 61'i MS 4. yüzyıl sonlarına tarihlendirmiştir⁵⁷. **No. 7'nin** benzerleri, Smyrna⁵⁸, Ephesos⁵⁹, Miletos⁶⁰, Atina⁶¹, Tarsus⁶², Parion⁶³, Labraunda⁶⁴, Kelenderis⁶⁵, Tripolis⁶⁶, Argos⁶⁷, Ashkelon⁶⁸, Sparta⁶⁹, Braga⁷⁰, Aleksandria⁷¹, Venedik⁷², Antiokheia⁷³, Anemourion⁷⁴, Magnesia ad Meandrum⁷⁵, Antandros⁷⁶, Patara-Hurmalık⁷⁷, Ilion/Troia⁷⁸, Aizonai⁷⁹, Marsilya⁸⁰, Gadara⁸¹ ve El Mahrine'de (Tunus)⁸² görülmektedir. Benzerleri⁸³ MS 5. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 7**, MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 8: Tabak. (Hayes Form 64) (Fig. 4)

Knidos Tiyatro Caddesi'nde bulunan ve beğeniyle talep gören Afrika Kırmızı Astarlılardan Hayes form 64'e dâhil olan geniş ve derin tabak, düz bir oturma düzlemine ve geniş küresel gövdeye sahiptir. İç yüzeyde tondo başlangıcında görülen çöküntü kazıma ince

⁵⁷ Hayes 1972, 100-101.

⁵⁸ Erol 2010, 365-366, K-217. 1.

⁵⁹ Gassner 1997, 148-149, Taf. 49, 592.

⁶⁰ Berndt 2003, Lev.3, TS023, TS024.

⁶¹ Hayes 2008, 223-224, Fig. 33, 1061.

⁶² Adak-Adıbelli 2006, 50-53, Lev.2, 22, 25.

⁶³ Ergürer 2016, 129-130, Fig. 4, 57.

⁶⁴ Hellström 1965, 74, Lev. 37, 325.

⁶⁵ Tekocak 2006, 52, Lev. 5, 42- 43.

⁶⁶ Duman 2016, 702, Fig. 6, 11-12.

⁶⁷ Abadie-Reynal 2007, 163-164, Pl. 39, 273. 1.

⁶⁸ Johnson 2008, 45-46, 146.

⁶⁹ Pickersgill – Roberts 2003, 565, 569, 583, Fig. 8, 42, Fig. 11, 70a.

⁷⁰ Delgado 2014, 677, Fig. 7.

⁷¹ Rodziewicz 1976, 35, Pl. 3, B5a.

⁷² Grandi 2005, 5-6, Pl. 1, 7 ve 8.

⁷³ Waagé 1948, 48, Lev. VIII, 831k-m-u.

⁷⁴ Williams 1989, 39, Fig. 18, 221.

⁷⁵ Vapur 2001, 48, Çiz. 39, 9.

⁷⁶ Sekban 2007, 37, Kat. 149, Lev. 50.

⁷⁷ Şen Yıldırım 2010, Şek. 2, 15-18.

⁷⁸ Heath & Tekkök 2007, 33, Kat. No. 5.

⁷⁹ Ateş 2003, 204, Kat. 432.

⁸⁰ Bonifay 1998, 201, 7.

⁸¹ El-Khoury 2014, 131, Fig. 7.

⁸² Mackensen 1993, 524-525, Taf. 53, 4. 2.

⁸³ Bonifay 2011, 16, Fig. 1.

bir yiv ile verilmiştir. Geniş kenar-dudaklık bölümünün verev olarak yükselmesi ve kademelendirilmesi kâsenin karakteristik özelliğidir. Kilinde gümüş ve altın mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir.

Hayes Form 64'ü MS Erken-Orta 5. yüzyıla tarihlendirmiştir⁸⁴. **No. 8'in** benzerleri; Kelenderis⁸⁵, Marsilya⁸⁶, Atina Agorası ve Korinth'te⁸⁷ görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 8**, MS 5. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

No. 9-10: Tabak. (Hayes Form 66) (**Fig. 4**)

Knidos Tiyatro caddesinde bulunan ve Hayes form 66'ya dâhil örnekler, yuvarlatılmış ve aşağı hafif sarkık dudak profilindeki örnekler, hafif dışa eğimli ve geniş ağız kenarlılardır. Killerinde gümüş mika içerikli örneklerin hamur yapıları, sık gözenekli, sert dokulu ve iyi pişirilmişlerdir. Killeri turuncumsu-kırmızı renkte, astarları kırmızı renktedir.

Hayes Form 66'yı MS erken 5. yüzyıla tarihlendirmiştir⁸⁸. **No 9-10'un** benzerleri Atina Agorası⁸⁹, Braga⁹⁰, Leptis Magna⁹¹ ve Parion'da⁹² görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 9 ve 10**, MS 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir.

No. 11: Tabak. (Hayes Form 67) (**Fig. 4**)

Knidos Tiyatro Caddesi Açma 8'den bulunmuştur. Yuvarlatılmış dudak, dışa çekik profildedir. İç ve dış yüzeyde dudak kısmından kaideye kırık hat çizerek devam eden gövde formundadır. Hamur yapısı, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Kırmızı renkteki kilinde ince kum, gümüş ve altın renkte mika içeriklidir. Kırmızı renkte kaliteli astara sahiptir.

Hayes Form 67'yi MS 5. yüzyıla tarihlendirmiştir⁹³. **No. 11'in** benzerleri (Tripoli Müzesi, Leptis Magna, Sabratta)⁹⁴, Tarsus⁹⁵, Patara-Hurmalık⁹⁶, Soli Pompeiopolis⁹⁷,

⁸⁴ Hayes 1972, 106.

⁸⁵ Tekocak 2007, Lev. 1, 2.

⁸⁶ Bonifay 1998, 201, 16.

⁸⁷ Hayes 1972, 107.

⁸⁸ Hayes 1972, 106.

⁸⁹ Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1080.

⁹⁰ Delgado 2014, 678, Fig. 8.

⁹¹ Hayes 1972, 109-110, Fig. 18.

⁹² Başaran & Ergürer 2012, Fig. 6, Kat. No.3.

⁹³ Hayes 1972, 111-112.

⁹⁴ Hayes 1972, 117, Fig. 20.

⁹⁵ Adak-Adıbelli 2006, Lev. 3, 50.

⁹⁶ Şen Yıldırım 2010, 170, Şek. 3, 20-21.

Ilion/Troia⁹⁸, Labraunda⁹⁹, Sardes¹⁰⁰, Miletos¹⁰¹, Magnesia ad Meandrum¹⁰², Sagalassos¹⁰³, Kelenderis¹⁰⁴, Tarsus¹⁰⁵, Anemurium¹⁰⁶, Laodikeia¹⁰⁷, Tripolis¹⁰⁸, Arykanda¹⁰⁹, Stratonikeia¹¹⁰, Zeugma¹¹¹, Andriake¹¹², Antiocheia¹¹³, Soli Pomeiopolis¹¹⁴, Argos¹¹⁵, Braga¹¹⁶ ve Atina Agorası'nda¹¹⁷ görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 11**, MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 12-14: Kase. (Hayes Form 73A) (Fig. 4)

Hayes form 73 alt tip olarak A ve B'ye ayrılan¹¹⁸ Knidos kâseleri, 73A tipindedir. **No. 12-14** numaralı kâseler Tiyatro caddesinden ele geçmiştir. Yuvarlatılmış dışa dönük ağız kenarı formuna sahiplerdir. Dudak altları ovalimsi sivri profildedir. Ağız kenarlarından gövdeye keskin ve derin dönüşlüdür. Dudak kısımlarında çentikler görülmektedir. Açık kırmızı killerde kireç, gümüş mika ve kum içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştirlerdir. Kırmızı tonlardaki astarları oldukça kaliteliidir.

Hayes Form 73A'yı MS 5. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlendirmiştir¹¹⁹. **No. 12-14'ün** benzerleri Atina Agorası¹²⁰, El Mahrine (Tunus)¹²¹, Tarsus¹²², Ashkelon¹²³, Tripolis¹²⁴,

⁹⁷ Yıldız 2022, 147-48, Lev. 9, 57.

⁹⁸ Heath & Tekkök 2007, 33, Kat. 6-7.

⁹⁹ Hellström 1965, 74, Lev. 37, 323.

¹⁰⁰ Rautman 1995, 53, Fig. 11-2.6.

¹⁰¹ Berndt 2003, 147, Lev. 3, TS026-TS028.

¹⁰² Vapur 2001, 50, Çiz. 9, 40-41.

¹⁰³ Poblome 1999, 407, Form 67 varyant/1B101, 2, 3, Fig. 65.

¹⁰⁴ Tekocak 2006, 100, Lev. 6,7, 44-51; Tekocak 2009, 133, Fig. 7, 7-11; Williams 1989, 40, Fig. 18, 225-226.

¹⁰⁵ Adak-Adıbelli 2006, 142, Lev. 1, 8-14.

¹⁰⁶ Korkmaz & Tekocak 2024, 243, Fig. 3, 2.

¹⁰⁷ Duman 2014, 17, Fig. 5, 119; Şimşek & Bilgin 2018, 180, Fig. 8.

¹⁰⁸ Duman 2016, 702, 704, Fig. 6, 13-16.

¹⁰⁹ Yaman 2018, 45-46, 341, Lev. 9, 2-3.

¹¹⁰ Tekocak 2019, 97, Fig. 10, Str. Form 8.

¹¹¹ Erol & Tamer 2020, 61-63, Fig. 1, 4.

¹¹² Öz 2020, 45-47, 220-221, Lev. 3, 1-4; Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 1-4.

¹¹³ Waagé 1948, 47, Lev. VIII, 805x.

¹¹⁴ Yıldız 2022, 107, Kat. No. 56-66.

¹¹⁵ Abadie-Reynal 2007, 163-164, Pl. 40, 275. 1.

¹¹⁶ Delgado 2014, 678, Fig. 8.

¹¹⁷ Hayes 2008, 226-227, Fig. 33, 1091.

¹¹⁸ Hayes 1972, 122-223.

¹¹⁹ Hayes 1972, 121-123.

¹²⁰ Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1109.

¹²¹ Mackensen 1993, 529-30, Taf. 61, 2- 5.

¹²² Adak-Adıbelli 2006, 58-59, Lev. 6, 81.

Braga¹²⁵, Leptis Magna¹²⁶, Carthage¹²⁷, Andriake¹²⁸, Parion¹²⁹, Valencia¹³⁰, Lizbon¹³¹ ve Argos'ta¹³² görülmektedir. Benzerleri MS 5. yüzyıl ortaları ile sonlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 12-14**, MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir.

No. 15-16: Tabak. (Hayes Form 76) (**Fig. 4**)

Hayes, Form 76'ya dâhil olan iki örnek Dionysos Terası bBatısı Mekân 2'de ve Liman Caddesi Mekân 3A'da bulunmuştur. Yuvarlatılmış ağız kenarlarından gövdeye belirgin geçişli ve kaideye düz devam eden formdadırlar. Açık kırmızı killeri gümüş mika, kireç ve kum içeriklidir. Hamur yapıları sık gözenekli, sert dokulu ve iyi fırınlanmıştır. Kırmızımsı turuncu renkte ve metalik görünümlü astara sahiplerdir. **No. 15' in**, iç yüzeyinde nokta şeklinde yan yana kabartma bezemelidir.

Hayes, Form 76'yı MS 5. yüzyıla tarihlendirmiştir¹³³. **No. 15-16'nın** benzerleri¹³⁴; Andriake¹³⁵, Anemurium¹³⁶, Braga¹³⁷, Corinth'de¹³⁸ görülmektedir. Benzerleri MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 15 ve 16**, MS 5. yüzyıla tarihlenmektedir.

No. 17: Kase. (Hayes Form 80B) (**Fig. 5**)

Bonifay'ın form 80A/B olarak değerlendirildiği¹³⁹, Hayes Form 80B'ye¹⁴⁰ dâhil olan Knidos örneği, Tholos Yapı'da bulunmuştur. Form dışı çekik ve dik ağız kenarından gövdeye düz devam etmektedir. Sık gözenekli, sert dokulu ve iyi pişirilmiştir. Açık kırmızı renkteki

¹²³ Johnson 2008, 46-47, 151.

¹²⁴ Duman 2016, 702, Fig. 6, 17.

¹²⁵ Delgado 2014, 677, Fig. 7.

¹²⁶ Hayes 1972, 120-122, Fig. 21.

¹²⁷ Riley 1981, 91-93, Fig. 1, 2.

¹²⁸ Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 5-6.

¹²⁹ Başaran & Ergürer 2012, Fig.6, Kat. No. 4.

¹³⁰ Reynolds 1984, 475-476, Fig. 328.

¹³¹ Diogo & Tridade 1999, 88-89, Fig. 3, 1.

¹³² Abadie-Reynal 2007, 164-165, Pl. 40, 278. 1.

¹³³ Hayes 1972, 124.

¹³⁴ Hayes 1972, 122, Fig. 21, 6.

¹³⁵ Öz 2020, 39, Kat. No. 5; Öz 2024, 27-28, Fig. 4, 5.

¹³⁶ Korkmaz & Tekocak 2024, 243, Fig. 3, 3.

¹³⁷ Delgado vd. 2014, 677, Fig. 7.

¹³⁸ Slane & Sanders 2005, 251, Fig. 3, 1-7.

¹³⁹ Bonifay 2004b, 173, Fig. 92, Type 44

¹⁴⁰ Hayes 1972, 127-128.

kilinde kuvarz, az miktarda kum, kireç ve gümüş mika içeriklidir. Turuncumsu-kırmızı renkte astarlıdır.

Hayes, Form 80B'yi MS Orta-Geç 5. yüzyıla tarihlendirmiştir¹⁴¹. **No. 17'nin** benzerleri; El Mahrine¹⁴², Kartaca'da¹⁴³ görülmektedir. Benzerleri MS 5.yüzyılın başları-ortalarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 17**, MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir.

No. 18: Kase. (Hayes Form 80B/99) (**Fig. 5**)

Geç Antik Dönem atölyelerinde görülen¹⁴⁴ Hayes form 99'un alt tipi olan ve yerel üretimli¹⁴⁵ örneklerin benzeri Knidos Tholos Yapı'da bulunmuştur. Formu temsil tek örneğin, yuvarlatılmış hafif sarkık profildedir. Ağız kenarından gövdeye belirgin geçiş yapan ve kaideye düz devam eden formdadır. Sığ halka kaide, yuvarlatılmış oturma düzleminden kaide altına düz devam etmektedir. Kâsenin dış yüzeyinde yivler yer almaktadır. Kırmızı renkteki kili, ince kum, kireç ve gümüş mika içeriklidir. Hamur yapısı, sık gözenekli, sert dokulu ve iyi pişirilmiştir. Kaliteli ve açık kırmızı renkte astarlıdır.

Hayes, Form 80B/99'u MS Orta-Geç 5. yüzyıla tarihlendirmiştir¹⁴⁶. **No. 18'in** benzerleri Tunus¹⁴⁷ ve Roma'da¹⁴⁸ görülmektedir. Benzerleri MS 5. yüzyılın başları-ortalarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 18**, MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir.

No. 19: *Kâse-Tabak*. (Hayes Form 81A/B) (**Fig. 5**)

Hayes form 81A/B'ye dâhil olan Knidos kase-tabakı, Liman Caddesi Mekân 3'ten ele geçmiştir. Yuvarlatılmış ağız kenarından gövdeye belirgin geçişli form kaideye düz etmektedir. Dış yüzey ağız kenarında ve gövde ortasında, iç yüzeyde tonda kısmında yivler mevcuttur. Form 81A/B, form 80'den ayıran yanı gövde formunun daha derin olmasıdır. Kırmızı renkteki kili kum ve kireç içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Astarı kırmızı renktedir.

¹⁴¹ Hayes 1972, 127.

¹⁴² Mackensen 1993, Formes 11 et 12.

¹⁴³ Fulford 1984, 57.

¹⁴⁴ Mackensen 1993, Type El Mahrine 29.

¹⁴⁵ Hayes 1972, 152.

¹⁴⁶ Hayes 1972, 127.

¹⁴⁷ Barraud vd. 1998, Fig. 17, No. 26.

¹⁴⁸ Saguí 1998, Fig. 3, No. 3.

Hayes Form 81A/B'yi MS 5. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmiştir¹⁴⁹. Geç Antik tabakalarında değerlendirilen¹⁵⁰ **No. 19'un** benzerleri; El Mahrine¹⁵¹, Kartaca'da¹⁵² görülmektedir. Benzerleri MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 19**, MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir.

No. 20: Tabak. (Hayes Form 87A) (**Fig. 5**)

Hayes tarafından A, B, C olarak 3'e ayrılan¹⁵³ ve formun A tipine dâhil tek örnek Knidos Askeri Liman Şapeli'nde bulunmuştur. Formun A tipi, kalınlaştırılmış ağız bölümü oldukça belirgin ve uzundur. Yuvarlatılmış içe çekik kalın ağız kenarı, dudak altında yumru oluşturmuştur. Ağız kenarından gövde ortasına kırık hat çizen profilde ve gövdeden kaideye düz devam formdadır. Halka kaideli örnek, yuvarlatılmış oturma düzleminden gövdeye belirgin yapmakta ve kaide altına düz devam etmektedir. Koyu kırmızı tonlardaki kilinde kireç, kum ve mika içeriklidir. Hamur yapısı, sert dokulu ve sık gözeneklidir. Kırmızı renkteki astarı, aşınmış ve yer yer dökülmüştür.

Hayes, Form 87A'yı MS 5. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmiştir¹⁵⁴. **No. 20'nin** benzerleri, Tocra¹⁵⁵, Sperlonga¹⁵⁶, Atina Agorası¹⁵⁷, Valencia¹⁵⁸, Demetrias¹⁵⁹, Braga¹⁶⁰, Balsa¹⁶¹ ve İtalya' da¹⁶² görülmektedir. Benzerleri MS 5. yüzyıl ortaları-sonlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 20**, MS 5. yüzyıl ikinci yarısına tarihlenmiştir.

No. 21-22: Tabak. (Hayes Form 87C) (**Fig. 5**)

Bu formu temsil iki örnek, Knidos Tiyatro caddesi A8 açmasında bulunmuştur. Form 87C tipinin ağız bölümü, A ve B tipine göre küçülerek köşeli bir form kazanmıştır. Üçgen şeklinde içe çekik ağız kenarlı örneklerin dudak kısımları dış yüzey altta yumru

¹⁴⁹ Hayes 1972, 128.

¹⁵⁰ Bonifay 2004b, 173, Fig. 92, Type 44; Hayes 1972, 128; Mackensen 1993, 406.

¹⁵¹ Mackensen 1993, Formes 11 et 12.

¹⁵² Fulford 1984, 57.

¹⁵³ Hayes 1972, 135.

¹⁵⁴ Hayes 1972, 135.

¹⁵⁵ Hayes 1973, 113, Fig. 49, 2493.

¹⁵⁶ Carandini & Tortorella 1981, 93, Tav. XII, 7.

¹⁵⁷ Hayes 2008, 230, Fig. 35, 1129.

¹⁵⁸ Reynolds 1984, 476, Fig. 343- 346.

¹⁵⁹ Eiwanger 1981, 32, Tafel 3, II.19.

¹⁶⁰ Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8.

¹⁶¹ Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA155. 02.

¹⁶² Tortorella 1998, 42, Fig 1, 8.

görünümündedirler. Dudak kısmından kaideye hafif bir açıyla düz devam eden gövde profiline ve alçak kaideye sahiplerdir. İç yüzeylerinde gövde üzerinde yivler yer almaktadır. Koyu kırmızı killeri kireç, kum, altın ve gümüş renkte mika içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu ve sık gözeneklidir. Koyu kırmızı renkteki astarları, yüzeye yoğun olarak uygulanmıştır. **No. 22** numaralı örneğin dudak üzeri ince dalga hat bezemelidir.

Hayes Form 87C'yi MS Erken 6. yüzyıla tarihlendirmiştir¹⁶³. **No. 21 ile 22'nin** benzerleri; Korinth'te¹⁶⁴ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 21 ve 22**, MS 6. yüzyıla tarihlenmektedir.

No. 23: Tabak. (Hayes Form 90B) (**Fig. 5**)

Bu formu temsil eden iki örnek, Askeri Liman Doğusu Mekân 2'den ve Liman Caddesi Mekân 1'den ele geçmiştir. İki ana tipe ayrılan¹⁶⁵ tabak sığ gövdeli ve büyük çaplıdır. Bu formun A ve B tipinde dudak profili yuvarlak-topuz şeklindedir. B tipine dâhil olan Knidos örneğinin cidarı kaideye kadar kalın, tondoda ise daha incedir. Bu geçiş iç kısımda belirgin basamak görünümündedir. Kırmızımsı-kahve renkteki kili yoğun kireç, az miktarda taşçık ve gümüş renkte mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu ve sık gözeneklidir. Çok kaliteli bir işçiliğe sahip olmayan tabağın tüm yüzeyi, ince ve kırmızımsı kahve renkte astarlıdır.

Hayes bu formu MS 5. yüzyıla tarihlendirmiştir¹⁶⁶. **No. 23'ün** benzeri, Assos¹⁶⁷, Delphi¹⁶⁸, Atina Agorası¹⁶⁹ ve Gortina'da¹⁷⁰ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl başları-ortalarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 23**, MS 6. yüzyıl ikinci yarısına tarihlenmektedir.

No. 24-27: Kase. (Hayes Form 91C) (**Fig. 5**)

Bu forma ait 4 örnek sırasıyla; Tholos Yapı'dan, II Teras Batısı Açma 1'den ve Dionysos Terası Batısı Mekân 4'ten ele geçmiştir. Yarı küresel formdaki örneklerin ağız kenarında kanca şeklindeki bir çıkıntıya sahip olmaları formun dikkat çekici özelliğidir. C Tipi, derin gövdeli formun, ağız kenarı kısalmış ve kanca şeklindeki bölüm yuvarlatılarak

¹⁶³ Hayes 1972, 135.

¹⁶⁴ Slane & Sanders 2005, 259, 2-7.

¹⁶⁵ Hayes 1972, 139.

¹⁶⁶ Hayes 1972, 139.

¹⁶⁷ Zelle 2003, 102, 103, Abb. 12, 1.

¹⁶⁸ Hayes 1972, 139, Fig. 25, 2.

¹⁶⁹ Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1138.

¹⁷⁰ Preite 1997, 144, Tav. XIV, 3.

daralmıştır. Açık kırmızı tonlarındaki killeri az miktarda kum ve kireç içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu ve iyi fırınlanmıştır. Kâselerin astarları açık kırmızı, kahvemsî kırmızı ve turuncu renklindedir.

Hayes Form 91C'yi MS Erken 6. yüzyıla tarihlendirmiştir¹⁷¹. **No. 24-27'nin** benzerleri Tarsus¹⁷², Limyra¹⁷³, Parion¹⁷⁴, Olba¹⁷⁵, Zeugma¹⁷⁶, Soli Pompeiopolis¹⁷⁷, Andriake¹⁷⁸, Apollonia¹⁷⁹, Gindaros¹⁸⁰, Sperlonga¹⁸¹, Tocra¹⁸², Tunus¹⁸³, Akmonia¹⁸⁴, Antiocheia¹⁸⁵, Zeytinliada¹⁸⁶, Knossos¹⁸⁷, Corinth¹⁸⁸, Carthage¹⁸⁹, Durrës¹⁹⁰, Gortina¹⁹¹, Sicilya¹⁹², Braga¹⁹³, Slovenya¹⁹⁴, Marsilya¹⁹⁵, Valencia¹⁹⁶, Lizbon¹⁹⁷, Luni¹⁹⁸, Agnuli Villası (İtalya)¹⁹⁹, İspanya²⁰⁰, Balsa²⁰¹ ve Atina Agorası'nda²⁰² görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl başları-ortalarına tarihlendirilmiştir.

---

¹⁷¹ Hayes 1972, 143.

¹⁷² Adak-Adıbelli 2006, 65, Lev. 7, 91.

¹⁷³ Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009, 244, Lev. 2,21.

¹⁷⁴ Ergürer 2012, 132-133, 400, Lev. 109-110, 233; Ergürer 2015, 146, Form 91C; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 63.

¹⁷⁵ Aydın 2019, 247-248, Lev. 1, Kat. 1.

¹⁷⁶ Erol & Tamer 2020, 64-65, Fig. 1, 9.

¹⁷⁷ Yıldız 2022, 109, Kat. No.71-73.

¹⁷⁸ Öz 2020, 49-50, 222-223, Lev. 4,2-3; Öz 2024, 33-34, Fig. 7, 2-3.

¹⁷⁹ Hayes 1972, 142, Fig. 26, 21.

¹⁸⁰ Kramer 2004, 206, Taf. 95, ARS 3, 4.

¹⁸¹ Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5.

¹⁸² Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2496.

¹⁸³ Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 9

¹⁸⁴ Taştumur & Dinç 2018, 2620, Kat. No. 18.

¹⁸⁵ Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m.

¹⁸⁶ Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 4-5.

¹⁸⁷ Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A20.

¹⁸⁸ Hayes 1972, 142, Fig. 26 23.

¹⁸⁹ Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 40.

¹⁹⁰ Shkodra 2006, 433, 434, Fig. 3, 8.

¹⁹¹ Preite 1997, 145, Tav. XIV, 5, 6.

¹⁹² Cavalier vd. 2016, 69, Fig. 20, 32.

¹⁹³ Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8.

¹⁹⁴ Pröttel 1996, 204, 207, Taf. 6, 3, Taf. 8, 2, 3.

¹⁹⁵ Bonifay 1998, 201, 6.

¹⁹⁶ Reynolds 1984, 477, Fig. 359-369.

¹⁹⁷ Diogo & Tridade 1999, 89, 90, Fig. 4, 12.

¹⁹⁸ Gandolfi 1998, 266, Fig. 11, 10, 11.

¹⁹⁹ Volpe vd. 1998, 726- 728, Fig. 4, 3.

²⁰⁰ Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 2.

²⁰¹ Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA358. 3.

²⁰² Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1142.

Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 24-27** örnekleri, MS 6. yüzyıla tarihlenmektedir.

No. 28-32: Kase. (Hayes Form 97) (**No. 28-31: Fig. 5; No. 32: Fig. 6**)

Bu forma ait 5 örnek sırasıyla; D Kilisesi güneyindeki mekândan, Liman Caddesi Mekân 3A'dan, II Teras Batısı A1'den ve Askeri Liman Şapel Kompleksi'nden bulunmuştur. Dışa döndürülmüş ağız kenarlı kâseler, yarı küresel gövde formundadırlar. Kalın ağız kenarından gövdeye belirgin geçiş, gövdeden kaideye düz devam eden profildedirler. **No. 30**, yuvarlatılmış oturma düzleminden yayvan gövdeye belirgin geçişli ve kaide altına düz devam eden kalın halka kaidelidir. **No. 28 ve 32** örneklerin dış yüzeylerinde derin yivler yer almaktadır. Açık kırmızı tonlarında kile, kırmızı, kırmızımsı kahve tonlarında astarlılardır. Örnekler, az miktarda kireç, mika ve ince kum içeriğe ve sert dokuya sahiplerdir.

Hayes, Form 97'yi MS 6. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁰³. **No. 28-32'nin** benzerleri, Tarsus²⁰⁴, Anemurium²⁰⁵, Atina Agorası²⁰⁶, Berenice²⁰⁷, Anemurium²⁰⁸, Atina Agorası²⁰⁹, Elaiussa Sebaste²¹⁰, Parion²¹¹, Soli Pompeiopolis²¹², Olba²¹³, Zeugma²¹⁴, Andriake²¹⁵, Ashkelon²¹⁶, Hama²¹⁷, Braga²¹⁸, Dipsi Faraj²¹⁹, Gortina²²⁰, Carthage²²¹ ve Tunus' ta²²² görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığıyla **No. 28-32**, MS 6. yüzyıla tarihlenmektedir.

No. 33: Kase. (Hayes Form 99A) (**Fig. 6**)

²⁰³ Hayes 1972, 150.

²⁰⁴ Adak- Adibelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119.

²⁰⁵ Williams 1989, 41, Fig. 19, 234.

²⁰⁶ Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149.

²⁰⁷ Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657.

²⁰⁸ Williams 1989, 41, Fig. 19, No. 234.

²⁰⁹ Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149.

²¹⁰ Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221.

²¹¹ Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65.

²¹² Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79.

²¹³ Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3.

²¹⁴ Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10.

²¹⁵ Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6.

²¹⁶ Johnson 2008, 48, 154.

²¹⁷ Lund 1995, 141, Pl. 5, 50.

²¹⁸ Delgado 2014, 678, Fig. 8.

²¹⁹ Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 20, 21.

²²⁰ Preite 1997, 145, tav XV, 1.

²²¹ Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29.

²²² Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8.

Bu forma ait bir örnek Knidos Tiyatro Caddesi Açma 8'de ele geçmiştir. Yuvarlatılmış kalın dudak kısmından gövdeye belirgin yumuşak geçişli ve kaideye düz devam eden formdadır. Dış yüzey dudak altında yivler yer almaktadır. Koyu kırmızı renkteki kil ince kum ve gümüş mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Orta kalitedeki kırmızımsı kahve renk astar tüm yüzeye uygulanmıştır.

Hayes 99A'yı MS 6. yüzyıla tarihlendirmiştir²²³. **No. 33'ün** benzerleri²²⁴, Saraçhane²²⁵, Zeytinliada²²⁶, Ephesos²²⁷, Anemurium²²⁸, Tarsus²²⁹, Parion²³⁰, Soli Pompeiopolis²³¹, Tarsus²³², Kelenderis²³³, Saraçhane²³⁴, Parion²³⁵, Antiocheia²³⁶, Lechaion²³⁷, Braga²³⁸, Knossos²³⁹, Aleksandria²⁴⁰, Carthage²⁴¹, Valencia²⁴², İspanya²⁴³ ve Louisville'de²⁴⁴ bulunmuştur. Benzerleri MS 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 33**, MS 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 34: Kase. (Hayes Form 102) (**Fig. 6**)

Hayes form 102'ye dâhil olan ve bu formu temsil eden tek örnek, Knidos Dionyos Terası Batısı Mekân 3'te bulunmuştur. Çok nadir bulunan form, topuzu andıran yuvarlak dudak profili çok hafif içe dönüktür. Yuvarlak-belirgin dudak gövdeye geçişte oldukça daralmış ve gövdeye belirgin geçiş sağlamıştır. Gövde profili, karın kısmında genişlemiş kaideye doğru tekrar daralmıştır. Açık kırmızı renkteki kili çok az kireç miktarda ve gümüş

²²³ Hayes 1972, 152.

²²⁴ Bonifay 2011, 16, Fig. 1.

²²⁵ Hayes 1992, 98, Fig. 36, 23, 1.

²²⁶ Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 6-7.

²²⁷ Gassner 1997, 150, Taf. 49, 599.

²²⁸ Williams 1989, 42, Fig. 19, 236.

²²⁹ Adak-Adıbelli 2006, 69, Lev. 10, 120-130.

²³⁰ Ergürer 2016, 134, Fig.4, 66-69.

²³¹ Yıldız 2022, 111, Kat. No. 80-81.

²³² Adak-Adıbelli 2006, 69, Lev. 10, 122.

²³³ Tekocak 2009, 133, Fig. 7, 12.

²³⁴ Hayes 1992, Fig. 36, 23/1, 24/2.

²³⁵ Ergürer 2012, 136, Lev. 113-114, 242-246; Ergül 2019, 53, Res. 6, 9.

²³⁶ Waagé 1948, 50, Pl. X, 878a- k.

²³⁷ Hayes 1972, 153, Fig 28, 7.

²³⁸ Delgado 2014, 678, Fig. 8.

²³⁹ Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A21.

²⁴⁰ Rodziewicz 1976, 37, Pl. 6, B25b- f.

²⁴¹ Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 30.

²⁴² Reynolds 1984, 477, Fig. 397- 400.

²⁴³ Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 1.

²⁴⁴ Hayes 1972, 153, Fig. 28, 12.

mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Turuncumsu kırmızı renkteki astarı kaliteli ve yoğun olarak uygulanmıştır.

Hayes Form 102'yi MS Geç 6. yüzyıl- Erken 7. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁴⁵. **No. 34'ün** benzerleri Tocra²⁴⁶, Anemurium²⁴⁷ ve Apollonia'da²⁴⁸ bulunmuştur. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 34**, MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

No. 35-40: Tabak. (Hayes Form 104A) (**Fig. 6**)

Form 104A tipinde değerlendirilen 6 örnek sırasıyla; II Teras Batısı Mekân 2 ve 3'den, Dionysos Terası Batısı Mekân 2, 3 ve 4'den, Liman Caddesi Mekân 4 ve Mekân 7'den ele geçmiştir. Ağız kısımları kalın tabakların yuvarlak dudak hatları hafif içe çekiktir. Hafif ovalimsi ağız kenarlarından kaideye düz devam profildedirler. **No. 35 ve 40**, düz oturma düzleminden gövdeye genişleyen ve kaide altına düz devam halka kaideye sahiplerdir. Tabakalrın iç ve dış yüzeylerinde yivler mevcuttur. Açık kırmızı killeri gümüş mika, kum, az miktarda kireç taşı içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu, sık gözenekli ve iyi fırınlanmışlardır. Kırmızı, kırmızımsı kahve renkte astara sahiplerdir.

Hayes Form 104A'yı MS Geç 6. yüzyıl- Erken 7. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁴⁹. **No. 35-40'ın** benzerleri Smyrna²⁵⁰, Mainz²⁵¹, Aleksandria²⁵², Anemurium²⁵³, Tarsus²⁵⁴, Soli Pompeiopolis²⁵⁵, Parion²⁵⁶, Laodikeia²⁵⁷, Tripolis²⁵⁸, Nysa²⁵⁹, Samaria²⁶⁰, Stobi²⁶¹, Sicilya²⁶², British Museum²⁶³, Atina Agorası²⁶⁴, Hama²⁶⁵, Gortina²⁶⁶, Carthage²⁶⁷,

²⁴⁵ Hayes 1972, 157.

²⁴⁶ Hayes 1972, 157, Fig 28.

²⁴⁷ Williams 1989, 42, Fig. 19, 239.

²⁴⁸ Hayes 1972, 157, Fig 28.

²⁴⁹ Hayes 1972, 160.

²⁵⁰ Erol 2010, 368, K- 225.

²⁵¹ Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3.

²⁵² Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A.

²⁵³ Williams 1989, 42, Fig. 19, 241.

²⁵⁴ Adak-Adıbelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147.

²⁵⁵ Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28.

²⁵⁶ Ergül 2019, 53, Res. 6, 12.

²⁵⁷ Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118.

²⁵⁸ Duman 2016, 702, Fig. 7, 20.

²⁵⁹ Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33.

²⁶⁰ Crowfoot 1957, 359, 361, Fig. 84, 24.

²⁶¹ Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379.

²⁶² Cavalier vd. 2016, 69, Fig. 20, 37.

²⁶³ Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2.

²⁶⁴ Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158.

Demetrias²⁶⁸, Braga²⁶⁹, Slovenya²⁷⁰, Gadara²⁷¹, Gibraltar (Cebelitarık)²⁷² ve Antiocheia'da²⁷³ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonlarına- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 35-40**, MS 6. yüzyıla tarihlenmektedir.

No. 41-44: Tabak. (Hayes Form 104B) (**Fig. 6**)

Bu forma ait örnekler sırasıyla Dionysos Terası Batısı mekan 2'den, Dionysos Terası Stoası oda 18'den, Tiyatro Batısı Açma 8'den ve Liman Caddesi Mekân 4'den ele geçmiştir. Hayes form 104B'ye dahil olan örneklerin gövde profilleri 104A'ya göre daha derindir. Yuvarlatılmış dar dudaktan gövdeye belirgin geçiş, gövdeden kaideye düz devam eden formdadırlar. Kırmızımsı sarı renkte killeri az miktarda kireç ve taşçık içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Astarları açık kırmızı, kahvemsı kırmızı renktedir.

Hayes, Form 104B'yi MS Geç 6. yüzyıl- Erken 7. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁷⁴. **No. 41-44'ün** benzerleri; Andriake²⁷⁵, Letoon²⁷⁶, Soli Pompeiopolis²⁷⁷, Anemurium²⁷⁸, Saraçhane²⁷⁹, Atina Agorası²⁸⁰, Aleksandria²⁸¹, Gadara²⁸², Caesarea²⁸³, Londra²⁸⁴, Slovenya²⁸⁵, Dıbsi Faraj²⁸⁶, Valencia²⁸⁷ ve Albegna'da²⁸⁸ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 41-44**, MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

²⁶⁵ Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55.

²⁶⁶ Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5.

²⁶⁷ Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford – Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6.

²⁶⁸ Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10.

²⁶⁹ Delgado 2014, 678, Fig. 8.

²⁷⁰ Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31.

²⁷¹ El-Khoury 2014, 132, Fig. 7.

²⁷² Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2.

²⁷³ Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805.

²⁷⁴ Hayes 1972, 160.

²⁷⁵ Öz 2020, 41-42, Kat. No. 7, Lev. 2.1; Öz 2024, 29, Fig. 5, 1.

²⁷⁶ Mimaroglu 2020, 282-283, 291, Lev. 1, 4-5.

²⁷⁷ Yıldız 2022, 104, Kat. No. 29-33.

²⁷⁸ Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 7-8.

²⁷⁹ Hayes 1992, 97, Fig. 35, 21, 4.

²⁸⁰ Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1160.

²⁸¹ Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3D.

²⁸² El-Khoury 2014, 132, Fig. 7.

²⁸³ Magness 1994, 140, Fig. 1, 1.

²⁸⁴ Hayes 1972, 163, Fig. 30, 16.

²⁸⁵ Pröttel 1996, 235, 236, Taf. 30, 3- 6.

²⁸⁶ Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 19.

²⁸⁷ Reynolds 1984, 477, Fig. 427.

²⁸⁸ Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 2.

No. 45: Tabak. (Hayes Form 104C) (**Fig. 6**)

Hayes form 104C tipine ait Knidos Liman Caddesi Mekân 1 ve Askeri Liman Şapelinden bulunmuştur. Yuvarlatılmış yumru şeklindeki dudaktan gövdeye belirgin geçişli ve gövdeden kaideye düz devam eden formdadır. Ağız bölümünün hemen altında yiv yer almaktadır. Açık kırmızimsı kahve renkteki kili kireç ve çok az miktarda gümüş mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. Kırmızimsı kahve renkteki astarı orta kalitede olup renk alacalanması görülmektedir.

Hayes Form 104C'yi MS 7. yüzyıla tarihlendirmiştir²⁸⁹. **No. 45'in** benzerleri; Anemurium²⁹⁰, Kelenderis²⁹¹, Lechaion²⁹², Tarsus²⁹³, Zeugma²⁹⁴, Patara²⁹⁵, Konstantinopolis²⁹⁶, Ephesos²⁹⁷, Miletos²⁹⁸, Nysa²⁹⁹, Anemourion³⁰⁰, Parion³⁰¹, Olba³⁰², Soli Pompeiopolis³⁰³, Kelenderis³⁰⁴, Antiocheia³⁰⁵, Elaiussa Sebaste³⁰⁶, Beyrut³⁰⁷, Gadara³⁰⁸, Gortina³⁰⁹, Tocra³¹⁰, Apollonia³¹¹, Aleksandria³¹² ve Albegna'da³¹³ bulunmaktadır. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 45**, MS 6. yüzyılın ikinci yarısına-MS 7. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.

No. 46-53: Tabak. (Hayes Form 105) (**No. 46-50: Fig. 6; No. 51-53: Fig. 7**)

²⁸⁹ Hayes 1972, 160.

²⁹⁰ Williams 1989, 42, Fig. 19, 242; Korkmaz –Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 9.

²⁹¹ Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 58; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 16-17.

²⁹² Hayes 1972, 163, Fig. 30, 23.

²⁹³ Adak- Adıbelli 2006, 72, Lev. 13- 14, 150-167.

²⁹⁴ Kenrick 2009, Fig. 18. 3, PT513.

²⁹⁵ Şen Yıldırım 2010, 170, Şek. 3, 25-26.

²⁹⁶ Hayes 1992, 155., Deposit 15:1, 21:3-4, 25:2, 30: 40-46, Fig. 34-36, 40.

²⁹⁷ Gassner 1997, 150., Lev. 49, 599-601.

²⁹⁸ Berndt 2003, 151., Lev.7-8, TS073-TS088.

²⁹⁹ Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 34.

³⁰⁰ Williams 1989, 42., Fig. 19, 241-243.

³⁰¹ Ergürer 2012, 410, Lev. 115-116, 253; Ergürer 2015, 146, 104C.

³⁰² Aydın 2019, 98-99, 253, Lev. 4, Kat. No. 7.

³⁰³ Yıldız 2022, 104, Kat. No. 34-38.

³⁰⁴ Tekocak 2006, 102, Lev. 9, 58-59.

³⁰⁵ Waagé 1948, 48, Pl. VIII, 805u.

³⁰⁶ Ricci 2005, 175, Fig. 2, 15.

³⁰⁷ Reynolds 2010, 98, Fig. 7, i.

³⁰⁸ El-Khoury 2014, 132, Fig. 7.

³⁰⁹ Preite 1997, 148, Tav. XVI, 8.

³¹⁰ Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2506.

³¹¹ Hayes 1972, 165, Fig. 30, 29.

³¹² Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3g.

³¹³ Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 3.

Hayes form 105 tipine dâhil 8 örnek, Askeri Liman Doğusu Mekân 3'ten, II Teras Batısı Açma 1'den, Liman Caddesi Mekân 1, 3 ve 4'den, Dionysos Terası Batısı Mekân 2'den, Liman Caddesi Mekân 3A'dan bulunmuştur. Ağız kısmı geniş ve sığ olan tabakların dudakları topuz formundadır. Tabakların gövde kısmı dar olup çok derinleşmeden kaide ile sonlanmıştır. Düz oturma düzlemine sahip halka kaideler, dikey ya da düz yükselerek gövdeye bağlanmaktadır. Kaide altları düz devam etmektedir. Kırmızı, kırmızımsı kahve renklerdeki killeri kireç, ince kum, altın ve gümüş mika içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Açık kırmızı, kırmızımsı kahve renkteki astarları tüm yüzeye uygulanmıştır.

Hayes Form 105'i MS Geç 6. yüzyıla tarihlendirmiştir³¹⁴. **No. 46-53'ün** benzerleri Apollonia³¹⁵, Kelenderis³¹⁶, Tarsus³¹⁷, Andriake³¹⁸, Parion³¹⁹, Anemurium³²⁰, Kourion³²¹, Aleksandria³²², Atina Agorası³²³, Ashkelon³²⁴, Antiocheia³²⁵, Halieis³²⁶, Kaukana³²⁷, Tocra³²⁸, Kartaca³²⁹, Venedik³³⁰, Gortina³³¹, Knossos³³², Valencia³³³, Slovenya³³⁴, Albegna³³⁵ ve Marsilya' da³³⁶ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 46-53**, MS 6. yüzyıl sonları ile MS 7. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

No. 54: Kase. (Hayes Form 108) (Fig. 7)

³¹⁴ Hayes 1972, 166.

³¹⁵ Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10.

³¹⁶ Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19.

³¹⁷ Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93.

³¹⁸ Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3.

³¹⁹ Ergül 2019, 54, Res. 7, 13.

³²⁰ Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10.

³²¹ Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3.

³²² Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b.

³²³ Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162.

³²⁴ Johnson 2008, 49: 156-158.

³²⁵ Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p.

³²⁶ Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22.

³²⁷ Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29.

³²⁸ Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516.

³²⁹ Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7.

³³⁰ Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5.

³³¹ Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4.

³³² Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49.

³³³ Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431.

³³⁴ Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21.

³³⁵ Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5.

³³⁶ Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6.

Bu formu temsil eden tek örnek Liman Caddesi Mekân 3'ten ele geçmiştir. Kalın cidarlı küçük kâse, yuvarlatılmış ve dışa döndürülmüş dudaklıdır. Dudak kısmından gövdeye belirgin geçişli, gövdeden kaideye düz devam eden formdadır. İç yüzey dudak üzeri düz ve içe eğimlidir. Turuncumsu kırmızı renkte kili kireç ve gümüş mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Turuncumsu kırmızı renkteki astarı tüm yüzeye ve ince tabaka halinde uygulanmıştır.

Hayes, Form 108'i MS Erken 7. yüzyıla tarihlendirmiştir³³⁷. **No. 54'ün** benzerleri; Tarsus³³⁸, Parion³³⁹ Tocra³⁴⁰, Ventimiglia³⁴¹, Durrës³⁴², Stobi³⁴³ ve Marsilya' da³⁴⁴ görülmektedir. Benzerleri MS 6. yüzyıl sonları ile MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 54**, MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 55-63: Tabak. (Hayes Form 109) (**Fig. 7**)

Hayes form 109'a dâhil 8 örnek, Liman Caddesi Mekân 3 ve 4'te, II. Teras Batısı Açma 1 ve 3A'da, Dionysos Terası Batısı Mekân 2'de bulunmuştur. Tabakların yuvarlatılmış ince dudak kısmı bir yivle belirgin hale getirilmiştir. İnce dudak kenarından kaideye bazılarında eğimli bazılarında düz devam eden gövde profiline sahiplerdir. **No. 55-56** örneklerin halka kaideleri, düz oturma düzleminden sığ gövdeye genişleyen ve kaide altına düz devam formdadır. **No. 58** örnek alçak düz kaidelidir. Kırmızı, kırmızımsı kahve renkteki killeri kum, kireç, gümüş ve altın renkte mika içeriklidir. Hamur yapıları sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmişlerdir. Tabakların turuncu, kırmızı ve kırmızımsı kahve renklerdeki kaliteli astarları ince bir şekilde uygulanmıştır.

Form 109 tabaklarının iç yüzeyleri, tondodan ağız kenarına iç içe ve ince çember şeklinde bant veya spiral bezemelidir. İç içe çember bantlar koyu ve açık olmak üzere astar ton farklılığı ile şekillendirilmişlerdir. Bazı örneklerin tondosunda rezerv bırakılmış daire içine astar ton farklılığı tekniğinde yapılmış, zikzak, spiral ya da stilize bitki bezemeleri bulunmaktadır.

³³⁷ Hayes 1972, 171-172.

³³⁸ Adak-Adıbelli 2006, 82, Lev. 21, 199.

³³⁹ Ergül 2019, 54, Res. 7, 14.

³⁴⁰ Hayes 1972, 171, Fig. 33.

³⁴¹ Carandini & Tortorella 1981, 112, Tav. LII, 3.

³⁴² Shkodra 2006, 434, 435, Fig. 4, 9.

³⁴³ Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 382.

³⁴⁴ Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 10.

Knidos tabakları Hayes form 109, Bonifay Tip 60 Varyant C³⁴⁵ içinde değerlendirilmektedir. Knidos tabakları, ince cidar ve gövde formundan dolayı Roma-Crypta Balbi tabağı³⁴⁶ ve Kartaca örnekleriyle³⁴⁷ kıyaslanmaktadır.

Hayes Form 109'u MS 7. yüzyıl ortalarına tarihlendirmiştir³⁴⁸. **No. 55-63'ün** benzerleri; Antiokheia³⁴⁹, Saraçhane³⁵⁰, Kelenderis³⁵¹, Parion³⁵², Nysa³⁵³, Soli Pompeiopolis³⁵⁴, Tocra³⁵⁵, Tarsus³⁵⁶, Slovenya³⁵⁷, Dipsi Faraj³⁵⁸, Albegna³⁵⁹, Marsilya³⁶⁰, Spartaria³⁶¹ ve Kartaca'da³⁶² görülmektedir. Benzerleri MS 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 55-63**, MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

No. 64-65: Tabak. Bezemeliler (Fig. 7)

Afrika Kırmızı Astarlı damga bezemeli örnekleri Hayes, A'dan E'ye 5 ana tip içinde değerlendirmiştir³⁶³. Bezeme unsuru olarak bitkisel ve geometrik motifler, insan ve hayvan figürleri ve haç motifleri yer almaktadır. Knidos Afrika Kırmızı Astarlı tabak parçalarından iki örnek bezemeliler olarak ayrı başlıkta değerlendirilmiştir. Bu iki tabak parçasının formları tam olarak belli olmayan damga bezemeli parçalardır. **No. 64** haç baskı bezemeli, **No. 65** ise iç içe halkalara, halkalar arasında bitkisel bezemelidir.

³⁴⁵ Bonifay 2004a, 187, Nr. 18- 21.

³⁴⁶ Sagui 1995, Fig.v3, Nr. 2; Sagui 2002, 9- 13, Fig. 2. 4.

³⁴⁷ Hayes 1978, Fig. 21, Nr. B66.

³⁴⁸ Hayes 1972, 172.

³⁴⁹ Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x.

³⁵⁰ Hayes 1992, Fig. 50, 31,10.

³⁵¹ Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62.

³⁵² Ergürer 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260.

³⁵³ Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35.

³⁵⁴ Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55.

³⁵⁵ Hayes 1972, 172, Fig. 33.

³⁵⁶ Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217.

³⁵⁷ Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14.

³⁵⁸ Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23.

³⁵⁹ Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9.

³⁶⁰ Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2.

³⁶¹ Reynolds 2011, 107, Fig. 10b.

³⁶² Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12.

³⁶³ Hayes 1972, 172, Fig. 33.

Haç bezemeli Knidos **No. 64** örnek, Hayes bezemelilerden E³⁶⁴ tipine dahildir. Turuncumsu kırmızı renkteki kili kireç, kum ve gümüş mika içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. Turuncu renkteki astarı aşınmıştır.

Damga bezemeli Knidos **No. 65** örnek, Hayes bezemelilerden A tipine dahildir. Açık kırmızı kili kireç, kum içeriklidir. Hamur yapısı sert dokulu ve iyi fırınlanmıştır. Açık turuncu renkte astarlıdır.

Hayes bezemeli örnekleri MS 6. yüzyıl ile MS 7. yüzyıl ortalarına tarihlendirmiştir³⁶⁵. **No. 64-65'in** benzerleri Korinth³⁶⁶, Tunus³⁶⁷, Tolmeita³⁶⁸ ve Atina Agorası'nda³⁶⁹ görülmektedir. Benzerleri MS 4. yüzyıl sonları ile MS 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir. Buluntu konteksti ve benzerleri aracılığı ile **No. 64 ve 65**, MS 4. yüzyıl son çeyreği ile MS 5. yüzyıl ilk çeyreği arasına tarihlenmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Knidos kazı ve araştırmalarında ele geçen Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri sayıca diğer kırmızı astarlı gruplara göre en fazla olan gruptur. Bu çalışma kapsamında 65 adet örnek incelenmiş ve bu örnekler Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerin en yaygın görülen formlarıdır. Çalışma kapsamına alınan Knidos Afrika Kırmızı Astarlıları Hayes'in terminolojisi kullanılarak 26 form ve bezemeliler grubu olarak değerlendirilmiştir. Bu formlar arasından form 31, 52B, 61, 64, 67, 80B, 80B/99, 81A/B, 87A, 90B, 99A, 102, 104C ve 108'i tek örnek temsil etmektedir. Knidos Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerin sayıca en çok grubu form 104 tipi oluşturmaktadır. Çalışılan formlardan 109 hariç genellikle sade örnekler olup bezeme görülen örneklerde de kazıma ve yiv bezeme kullanılmıştır. Killerinde genellikle kireç, kum ve mika içeriğine sahip Afrika Kırmızı Astarlı örneklerinin kil ve astar renkleri de oldukça kaliteli niteliktedir. Hamurları iyi pişirilmiş, sert dokulu ve sık gözeneklidir.

Knidos Afrika Kırmızı Astarlıları, geç dönemde oldukça yoğun bir şekilde kullanılan yapı ve mekânlardan ele geçmiştir. Bu yapı ve mekânlardan en fazla Liman Caddesi Mekânları olmak üzere sırasıyla Dionysos Terası Batısı Mekânları, Liman Caddesi Mekânları ve Askeri Liman Doğusu Mekânları oluşturmaktadır. Bu mekânlardan ele geçen tabak ve kâseler, buldukları kontekstler ve benzer örnekler aracılığıyla MS 5. yüzyıl ile MS 7. yüzyıl

³⁶⁴ Hayes 1972, 13-309; Hayes 1997, 59; Hayes 1980, 484-523; Hayes 1992, 7.

³⁶⁵ Hayes 1972, 172.

³⁶⁶ Hayes 1972, 236, Fig. 40j.

³⁶⁷ Mackensen & Schneider 2002, 148, Fig. 20, 12.

³⁶⁸ Hayes 1972, 237, Fig. 40r.

³⁶⁹ Hayes 2008, Pl. 53, 55, 1053, 1061, 1092.

ortalarına tarihlendirilmektedir. Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerin Geç Antik Dönem buluntu kontekstlerine bakıldığında mekânların çoğunlukla son kullanım aşaması olduğu kanısına varılmaktadır. Ayrıca çalışma ile kentten Geç Antik Dönem’de geçirmiş olduğu süreçlere dair verileri elde ederken Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerinde dönem içerisindeki yeri ve önemine ilişkin bilgilerin tespitine ulaşılmıştır. Knidos’un bilhassa deniz ticaretinin aktif yapıldığı merkezlerin başında Balkanlar, Adalar, Karadeniz kıyıları, Ege, Marmara ve Doğu Akdeniz gibi bölgelerin yanı sıra Kuzey Afrika’da yer alan kentlerle de etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir.

Knidos, Akdeniz ve Ege bölgelerinde yer alan diğer kıyı yerleşimlerinde olduğu gibi MS 5. yüzyılın ortalarından MS 7. yüzyılın ortalarına kadar Arap fetihlerinden etkilenmiştir. Bahsi geçen Arap fetihleri, kent halkının güvenliğini tehdit etmesi, önceki süreçlerde devam eden yaşam kalitesini düşürmesi gibi nedenler sonucunda Knidos’un nüfusunun giderek azalmasına, MS 6. yüzyıldan itibaren eski ihtişamı ve büyüklüğünü kaybetmesine neden olmuştur. Çalışma sonucunda bu durumdan Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerinin de etkilendiğini görmekteyiz. Bu seramiklerin ele geçtiği yapıların MS 7. yüzyılın ortalarına kadar aralıksız kullanım gördüğünü ve MS 7. yüzyıl ortalarından itibaren yavaş yavaş terk edildiğini arkeolojik veriler sayesinde bilmekteyiz. Bu yüzden önemli bir seramik üretim merkezi olan Knidos MS 6. yüzyıl ortalarından sonra bazı formları bir ölçüde yerel atölyelerde üretebildiği, bunların haricindeki formları ise ithal edebildiği anlaşılmaktadır. MS 6. yüzyıl ortasından itibaren, seramik üretiminin süresi, maliyeti ve iş gücü gibi etkenler nedeniyle, günlük kullanım kaplarının yerel üretimde daha kolay ve ekonomik şekilde üretildiği, Kırmızı Astarlı Seramiklerin ise büyük oranda ithal edildiği görülmüştür.

Bu çalışmada, ithal edilen Knidos Afrika Kırmızı Astarlı seramiklerinin ulaştığı kent merkezleri belirlenmiş ve bu merkezlerin Batı Anadolu, Akdeniz ve Yunanistan kıyılarıyla birlikte Kuzey Afrika, Tunus, Libya, Lübnan, Suriye, Filistin, Mısır, Adriatik Denizi kıyıları, Girit Adası, Arnavutluk, Makedonya, Teselya, Fransa, Portekiz, Sicilya, İspanya ve İtalya gibi geniş bir coğrafyada etkileşim içinde olduğu tespit edilmiştir.

KATALOG³⁷⁰

No. 1: Fig. 4, Ölçüler: H: 5 cm. **AR:**22,4 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 7/8, reddish yellow) kırmızımsı sarı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 7/8, reddish yellow) kırmızımsı sarı renkte. **Hamur:** Kum, kireç, gümüş ve altın mika içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 2: Fig. 4, Ölçüler: H:3.9 cm. **AR:** 33 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 5/6, reddish yellow) kırmızımsı sarı renkte. **Astar R:** (5 YR 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Şen Yıldırım 2010, 169, Şek. 2, 10-11; Hayes 1992, 153, Deposit 11-1, Fig. 32; Gassner 1997, 149, Lev. 49, 59; Heath & Tekkök 2007, 32, 1; Tuchelt 1971, 77, 212; Vapur 2001, 54, Kat. 7-8, Çiz. 6: 26-27; Poblome 1999, 293, 1B101/form 50A, 1B130/form 50B, Fig. 19, 22; Tekocak 2006, 95, Lev. 2, 9-11; Williams 1989, 38, Fig. 217, 219-220; Korkmaz & Tekocak 2024, 240-241, Fig. 3, 1; Adak-Adıbelli 2006, 142, Lev. 1, 8-14; Duman 2016, 702, Fig. 5, 4-5; Kavaz Kındıgılı 2020, 241, Fig. 2, Kat. No. 1; Tekocak 2019, 96, Fig. 9, Str Form 7; Erol – Tamer 2020, 61, Fig. 1, 3; Aybek vd. 2021, 77, Lev. 17, Kat. 159; Yıldız 2022, 100, Kat. No.5, Lev.1, 5; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Cavalier, 2016, 69, Fig.20, 33; Waagé 1948, 47, Lev. VIII, 805x. **Tarih:** MS 4. yüzyılın sonları-5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 3: Fig. 4, Ölçüler: H: 4.6 cm. **AR:** 24.6 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 4/6, red) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. **Benzerleri:** Şen Yıldırım 2010, 169, Şek. 2, 10-11; Hayes 1992, 153, Deposit 11-1, Fig. 32; Gassner 1997, 149, Lev. 49, 59; Heath & Tekkök 2007, 32, 1; Tuchelt 1971, 77, 212; Vapur 2001, 54, Kat. 7-8, Çiz. 6: 26-27; Poblome 1999, 293, 1B101/form 50A, 1B130/form 50B, Fig. 19, 22; Tekocak 2006, 95, Lev. 2, 9-11; Williams 1989, 38, Fig. 217, 219-220; Korkmaz –Tekocak 2024, 240-241, Fig. 3, 1; Adak-Adıbelli 2006, 142, Lev. 1, 8-14; Duman 2016, 702, Fig. 5, 4-5; Kavaz Kındıgılı 2020, 241, Fig. 2, Kat. No. 1; Tekocak 2019, 96, Fig. 9, Str Form 7; Erol & Tamer 2020, 61, Fig. 1, 3; Aybek vd. 2021, 77, Lev. 17, Kat. 159; Yıldız 2022, 100, Kat. No.5, Lev.1, 5; Delgado vd. 2014, 677, Fig. 7; Cavalier, 2016, 69, Fig.20, 33; Waagé 1948, 47, Lev. VIII, 805x. **Tarih:** MS 4. yüzyılın sonları-5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 4: Fig. 4, Ölçüler: H: 2.4 cm. **AR:** 25 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 7/8, reddish yellow) kırmızımsı sarı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 7/8, reddish yellow) kırmızımsı sarı renkte. **Hamur:** Bol gümüş mika, ince kum ve kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 75, Fig. 13; Salomonson 1969, 108, Pl. III, 2; Hayes 2008, 222, Fig. 32, Pl. 51, 1019. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 5: Fig. 4, Ölçüler: H: 3.9 cm. **AR:** 37.6 cm. **KR:** 26.6 cm. **Hamur R:** (10 R 6/8, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 6/8, red) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 75, Fig. 13;

³⁷⁰ No.: Numara, Fig.: Figür, H.: Yükseklik, AR: Ağız Çapı, KR: Kaide Çapı, Astar R.: Astar Rengi. Hamur R.: Hamur Rengi.

Salomonson 1969, 108, Pl. III, 2; Hayes 2008, 222, Fig. 32, Pl. 51, 1019. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 6: Fig. 4, Ölçüler: H: 1.6 cm. **AR:** 32.7 cm. **Hamur R:** (10 R 6/8, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/8, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç, ince kum içerikli, sert dokulu ve iyi fırınlanmıştır. **Benzerleri:** Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Hayes 1972, 76, Fig. 13; Hayes 2008, 222, Fig. 32, 1002- 1004; Pl. 51, 1019. **Tarih:** MS 4. yüzyılın ortaları.

No. 7: Fig. 4, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 26.2 cm. **Hamur R:** (10 R 6/8, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 6/8, *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Erol 2010, 365-366, K-217. 1; Gassner 1997, 148-149, Taf. 49, 592; Berndt 2003, Lev.3, TS023, TS024; Hayes 2008, 223-224, Fig. 33, 1061; Adak- Adıbelli 2006, 50-53, Lev.2, 22, 25; Ergürer 2016, 129-130, Fig. 4, 57; Hellström 1965, 74, Lev. 37, 325; Tekocak 2006, 52, Lev.5, 42- 43; Duman 2016, 702, Fig.6, 11-12; Abadie-Reynal 2007, 163-164, Pl. 39, 273. 1; Johnson 2008, 45-46, 146; Pickersgill & Roberts 2003, 565, 569, 583, Fig. 8, 42, Fig. 11, 70a; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 3, B5a; Grandi 2005, 5-6, Pl. 1, 7 ve 8; Waagé 1948, 48, Lev. VIII, 831k-m-u; Williams 1989, 39, Fig. 18, 221; Vapur 2001, 48, Çiz. 39, 9; Sekban 2007, 37, Kat. 149, Lev. 50; Şen Yıldırım 2010, Şek. 2, 15-18; Heath – Tekkök 2007, 33, Kat. 5; Ateş 2003, 204, Kat. 432; Bonifay 1998, 201, 7; El-Khoury 2014, 131, Fig. 7; Mackensen 1993, 524-525, Taf. 53, 4.2. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 8: Fig. 4, Ölçüler: H: 4.8 cm. **AR:** 30.2 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/8, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç, kum içerikli, sert dokulu. Astar da bozulmalar görülmekte, kireç yüzeye yakın yerlerde patlamalar görülmektedir. **Benzerleri:** Tekocak 2007, Lev. 1, 2; Bonifay 1998, 201, 16; Hayes 1972, 107. **Tarih:** MS 5. yüzyıl.

No. 9: Fig. 4, Ölçüler: H: 3.2 cm. **AR:** 36.6 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/8, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1080; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Hayes 1972, 109-110, Fig. 18; Başaran & Ergürer 2012, Fig. 6, Kat. No. 3. **Tarih:** MS 5. yüzyılın başı- 5. yüzyılın üçüncü çeyreği.

No. 10: Fig. 4, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 40.6 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/8, *red*) kırmızı renkte astarlı. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1080; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Hayes 1972, 109-110, Fig. 18; Başaran & Ergürer 2012, Fig. 6, Kat. No. 3. **Tarih:** MS 5. yüzyılın başı- 5. yüzyılın üçüncü çeyreği.

No. 11: Fig. 4, Ölçüler: H: 3.5 cm. **AR:** 23.5 cm. **Hamur R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 117, Fig. 20; Adak-Adıbelli 2006, Lev. 3, 50; Şen Yıldırım 2010, 170, Şek. 3, 20-21; Yıldız 2022, 147-48, Lev. 9, 57; Heath & Tekkök 2007, 33, Kat. 6-7; Hellström 1965, 74, Lev. 37, 323; Rautman 1995, 53, Fig. 11-2. 6;

Berndt 2003,147, Lev. 3, TS026-TS028; Vapur 2001, 50, Çiz. 9, 40-41; Poblome 1999, 407, Form 67 varyant/1B101, 2, 3, Fig. 65; Tekocak 2006, 100, Lev. 6,7, 44-51; Tekocak 2009, 133, Fig. 7, 7-11; Williams 1989, 40, Fig. 18, 225-226; Adak-Adıbelli 2006, 142, Lev. 1, 8-14; Korkmaz –Tekocak 2024, 243, Fig. 3, 2; Duman 2014, 17, Fig. 5, 119; Şimşek – Bilgin 2018, 180, Fig. 8; Duman 2016, 702, 704, Fig. 6, 13-16; Yaman 2018, 45-46, 341, Lev. 9, 2-3; Tekocak 2019, 97, Fig. 10, Str. Form 8; Erol – Tamer 2020, 61-63, Fig. 1, 4; Öz 2020, 45-47, 220-221, Lev. 3, 1-4; Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 1-4; Waagé 1948, 47, Lev. VIII, 805x; Yıldız 2022, 107, Kat. No. 56-66; Abadie-Reynal 2007, 163-164, Pl. 40, 275. 1; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Hayes 2008, 226-227, Fig. 33, 1091. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ilk yarısı.

No. 12: Fig. 4, Ölçüler: H: 2.8 cm. **AR:** 32.2 cm. **Hamur R:** (10 R 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/6, red) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1109; Mackensen 1993, 529-30, Taf. 61, 2- 5; Adak-Adıbelli 2006, 58-59, Lev. 6, 81; Johnson 2008, 46-47, 151; Duman 2016, 702, Fig. 6, 17; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Hayes 1972, 120-122, Fig. 21; Riley 1981, 91-93, Fig. 1, 2; Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 5-6; Başaran & Ergürer 2012, Fig.6, Kat. No.4; Reynolds 1984, 475-476, Fig. 328; Diogo-Tridade 1999, 88-89, Fig. 3, 1; Abadie-Reynal 2007, 164-165, Pl. 40, 278. 1. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ortası.

No. 13: Fig. 4, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 37.5 cm. **Hamur R:** (10 R 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 6/8, light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu. **Benzerleri:** Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1109; Mackensen 1993, 529-30, Taf. 61, 2- 5; Adak- Adıbelli 2006, 58-59, Lev. 6, 81; Johnson 2008, 46-47, 151; Duman 2016, 702, Fig. 6, 17; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Hayes 1972, 120-122, Fig. 21; Riley 1981, 91-93, Fig. 1, 2; Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 5-6; Başaran & Ergürer 2012, Fig.6, Kat. No.4; Reynolds 1984, 475-476, Fig. 328; Diogo & Tridade 1999, 88-89, Fig. 3, 1; Abadie-Reynal 2007, 164-165, Pl. 40, 278. 1. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ortası.

No. 14: Fig. 4, Ölçüler: H: 2.8 cm. **AR:** 33.2 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/6, red) kırmızı renkte astarlı. **Hamur:** Mika, kireç, kum içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 2008, 225-226, Fig. 33, 1109; Mackensen 1993, 529-30, Taf. 61, 2- 5; Adak-Adıbelli 2006, 58-59, Lev. 6, 81; Johnson 2008, 46-47, 151; Duman 2016, 702, Fig. 6, 17; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Hayes 1972, 120-122, Fig. 21; Riley 1981, 91-93, Fig. 1, 2; Öz 2024, 31-32, Fig. 6, 5-6; Başaran & Ergürer 2012, Fig.6, Kat. No.4; Reynolds 1984, 475-476, Fig. 328; Diogo & Tridade 1999, 88-89, Fig. 3, 1; Abadie-Reynal 2007, 164-165, Pl. 40, 278. 1. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ortası.

No. 15: Fig. 4, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 43.2 cm. **Hamur R:** (7.5 R 6/4, pale red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 4/3, weak red) zayıf kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Öz 2020, 39, Kat. No. 5; Öz 2024, 27-28, Fig. 4, 5; Korkmaz & Tekocak 2024, 243, Fig. 3, 3; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Slane & Sanders 2005, 251, Fig. 3, 1-7. **Tarih:** MS 5. yüzyıl.

No. 16: Fig. 4, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 18 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/6, red) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Öz 2020, 39, Kat. No. 5; Öz 2024,

27-28, Fig. 4, 5; Korkmaz & Tekocak 2024, 243, Fig. 3, 3; Delgado, 2014, 677, Fig. 7; Slane-Sanders 2005, 251, Fig. 3, 1-7. **Tarih:** MS 5. yüzyıl.

No. 17: Fig. 5, Ölçüler: H: 3.2 cm. **AR:** 16 cm. **Hamur R:** (5R 5/6 red) kırmızı renkte. **Astar R:** (5R 5/6 red) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Mackensen 1993, Formes 11, 12; Fulford 1984, 57. **Tarih:** MS 5. yüzyıl ortası.

No. 18: Fig. 5, Ölçüler: H: 5.6 cm. **AR:** 20.2 cm. **KR:** 8.8 cm. **Hamur R:** (5R 5/6 red) kırmızı renkte. **Astar R:**(5R 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Barraud, 1998, Fig. 17, No. 26; Saguí 1998, Fig. 3, No. 3. **Tarih:** MS 5. yüzyıl ortası.

No. 19: Fig. 5, Ölçüler: H: 4.8 cm. **AR:** 34.4 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 6/8, light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu. **Benzerleri:** Mackensen 1993, Formes 11, 12; Fulford 1984, 57. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ortası.

No. 20: Fig. 5, Ölçüler: H: 6.4 cm. **AR:** 28.6 cm. **KR:** 12 cm. **Hamur R:** (10 R 7/8, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 6/8, light red) açık kırmızı renkte ve mat astarlı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözenekli. **Benzerleri:** Hayes 1973, 113, Fig. 49, 2493; Carandini & Tortorella 1981, 93, Tavola XII, 7; Hayes 2008, 230, Fig. 35, 1129; Reynolds 1984, 476, Fig. 343- 346; Eiwanger 1981, 32, Tafel 3, II.19; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA155. 02; Tortorella 1998, 42, Fig 1, 8. **Tarih:** MS 5. yüzyılın ikinci yarısı.

No. 21: Fig. 5, Ölçüler: H: 2.1 cm. **AR:** 40.2 cm. **Hamur R:** (10 R 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/8, light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Mika, kireç içerikli, sert dokulu sık gözenekli ve iyi fırınlanmıştır. **Benzerleri:** Slane & Sanders 2005, 259, 2-7. **Tarih:** MS 6. yüzyılın ikinci yarısına.

No. 22: Fig. 5, Ölçüler: H: 1.6 cm. **AR:** 30.8 cm. **Hamur R:** Mika, kireç içerikli, sert, (10 R 6/6, light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/6, red) kırmızı renkte astarlı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözenekli. **Benzerleri:** Slane & Sanders 2005, 259, 2-7. **Tarih:** MS 6. yüzyılın ikinci yarısına.

No. 23: Fig. 5, Ölçüler: H: 6,7 cm. **AR:** 41 cm. **KR:** 18,4 cm. **Hamur R:** (5R 6/4 pale red) uçuk kırmızı renkte. **Astar R:** (5R 5/4 weak red) zayıf kırmızı renkte. **Hamur:** Bol kireç, ince kum, gümüş ve altın mika içerikli, sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Zelle 2003, 102, 103, Abb. 12, 1; Hayes 1972, 139, Fig. 25, 2; Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1138; Preite 1997, 144, Tav. XIV, 3; Slane & Sanders 2005, 259, 2-7. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 24: Fig. 5, Ölçüler: H: 5.5 cm. **AR:** 15.2 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/8 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/4 reddish brown) kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adibelli 2006, 65, Lev. 7, 91; Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009, 244, Lev. 2, 21;

Ergürer 2012, 132-133, 400, Lev. 109-110, 233; Ergürer 2015, 146, Form 91C; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 63; Aydın 2019, 247-248, Lev. 1, Kat. 1; Erol & Tamer 2020, 64-65, Fig. 1, 9; Yıldız 2022, 109, Kat. No.71-73; Öz 2020, 49-50, 222-223, Lev. 4,2-3; Öz 2024, 33-34, Fig. 7, 2-3; Hayes 1972, 142, Fig. 26, 21; Kramer 2004, 206, Taf. 95, ARS 3, 4; Carandini-Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2496; Carandini – Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Mackensen&Schneider 2002, 129, Fig. 4, 9; Taştumur & Dinç 2018, 2620, Kat. No. 18; Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m; Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 4-5; Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A20; Hayes 1972, 142, Fig. 26 23; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 40; Shkodra 2006, 433, 434, Fig. 3, 8; Preite 1997, 145, Tav. XIV, 5, 6; Cavalier 2016, 69, Fig. 20, 32; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 204, 207, Taf. 6, 3, Taf. 8, 2, 3; Bonifay 1998, 201, 6; Reynolds 1984, 477, Fig. 359-369; Diogo & Tridade 1999, 89, 90, Fig. 4, 12; Gandolfi 1998, 266, Fig. 11, 10, 11; Volpe, 1998, 726-728, Fig.4, 3; Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 2; Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA358. 3; Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1142. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 25: Fig. 5, Ölçüler: H: 2.6 cm. **AR:** 13,1 cm. **Hamur R:** (7.5 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 5/8, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adıbelli 2006, 65, Lev. 7, 91; Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009, 244, Lev. 2, 21; Ergürer 2012, 132-133, 400, Lev. 109-110, 233; Ergürer 2015, 146, Form 91C; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 63; Aydın 2019, 247-248, Lev. 1, Kat. 1; Erol & Tamer 2020, 64-65, Fig. 1, 9; Yıldız 2022, 109, Kat. No.71-73; Öz 2020, 49-50, 222-223, Lev. 4,2-3; Öz 2024, 33-34, Fig. 7, 2-3; Hayes 1972, 142, Fig. 26, 21; Kramer 2004, 206, Taf. 95, ARS 3, 4; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2496; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 9; Taştumur & Dinç 2018, 2620, Kat. No. 18; Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m; Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 4-5; Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A20; Hayes 1972, 142, Fig. 26 23; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 40; Shkodra 2006, 433, 434, Fig. 3, 8; Preite 1997, 145, Tav. XIV, 5, 6; Cavalier 2016, 69, Fig. 20, 32; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 204, 207, Taf. 6, 3, Taf. 8, 2, 3; Bonifay 1998, 201, 6; Reynolds 1984, 477, Fig. 359-369; Diogo & Tridade 1999, 89, 90, Fig. 4, 12; Gandolfi 1998, 266, Fig. 11, 10, 11; Volpe, 1998, 726- 728, Fig. 4, 3; Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 2; Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA358. 3; Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1142. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 26: Fig. 5, Ölçüler: H: 3.4 cm. **AR:** 16 cm. **Hamur R:** (10R 6/4 *light reddish brown*) açık kırmızımsı kahve renkte. **Astar R:**(10R 6/6, *light red*) açık kırmızı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adıbelli 2006, 65, Lev. 7, 91; Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009, 244, Lev. 2, 21; Ergürer 2012, 132-133, 400, Lev. 109-110, 233; Ergürer 2015, 146, Form 91C; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 63; Aydın 2019, 247-248, Lev. 1, Kat. 1; Erol & Tamer 2020, 64-65, Fig. 1, 9; Yıldız 2022, 109, Kat. No.71-73; Öz 2020, 49-50, 222-223, Lev. 4,2-3; Öz 2024, 33-34, Fig. 7, 2-3; Hayes 1972, 142, Fig. 26, 21; Kramer 2004, 206, Taf. 95, ARS 3, 4; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2496; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 9; Taştumur & Dinç 2018, 2620, Kat. No. 18; Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m; Kavaz Kındığılı

2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 4-5; Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A20; Hayes 1972, 142, Fig. 26 23; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 40; Shkodra 2006, 433, 434, Fig. 3, 8; Preite 1997, 145, Tav. XIV, 5, 6; Cavalier 2016, 69, Fig. 20, 32; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 204, 207, Taf. 6, 3, Taf. 8, 2, 3; Bonifay 1998, 201, 6; Reynolds 1984, 477, Fig. 359-369; Diogo & Tridade 1999, 89, 90, Fig. 4, 12; Gandolfi 1998, 266, Fig. 11, 10, 11; Volpe, 1998, 726-728, Fig.4, 3; Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 2; Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA358. 3; Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1142. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 27: Fig. 5, Ölçüler: H: 3.4 cm. **AR:** 16 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, altın mika içerikli, sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Adak-Adibelli 2006, 65, Lev. 7, 91; Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009, 244, Lev. 2, 21; Ergürer 2012, 132-133, 400, Lev. 109-110, 233; Ergürer 2015, 146, Form 91C; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 63; Aydın 2019, 247-248, Lev. 1, Kat. 1; Erol & Tamer 2020, 64-65, Fig. 1, 9; Yıldız 2022, 109, Kat. No.71-73; Öz 2020, 49-50, 222-223, Lev. 4,2-3; Öz 2024, 33-34, Fig. 7, 2-3; Hayes 1972, 142, Fig. 26, 21; Kramer 2004, 206, Taf. 95, ARS 3, 4; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2496; Carandini & Tortorella 1981, 105, Tav. XLIX, 5; Mackensen-Schneider 2002, 129, Fig. 4, 9; Taştemur & Dinç 2018, 2620, Kat. No. 18; Waagé 1948, 50, Pl. X, 883m; Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 4-5; Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A20; Hayes 1972, 142, Fig. 26 23; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 40; Shkodra 2006, 433, 434, Fig. 3, 8; Preite 1997, 145, Tav. XIV, 5, 6; Cavalier 2016, 69, Fig. 20, 32; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 204, 207, Taf. 6, 3, Taf. 8, 2, 3; Bonifay 1998, 201, 6; Reynolds 1984, 477, Fig. 359-369; Diogo & Tridade 1999, 89, 90, Fig. 4, 12; Gandolfi 1998, 266, Fig. 11, 10, 11; Volpe, 1998, 726-728, Fig.4, 3; Lloret 1998, 556, 557, Fig. 3, 2; Viegas 2007, 74, 75, Fig. 2, TA358. 3; Hayes 2008, 231, Fig. 35, 1142. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 28: Fig. 5, Ölçüler: H: 4.6 cm. **AR:** 29.6 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10R 6/4 *light reddish brown*) açık kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adibelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119; Williams 1989, 41, Fig. 19, 234; Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149; Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657; Williams 1989, 41, Fig. 19, No. 234; Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149; Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221; Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65; Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79; Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3; Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10; Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6; Johnson 2008, 48, 154; Lund 1995, 141, Pl. 5, 50; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 20, 21; Preite 1997, 145, tav XV, 1; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 29: Fig. 5, Ölçüler: H: 2.2 cm. **AR:** 27 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10R 6/4 *light reddish brown*) açık kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adibelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119; Williams 1989, 41, Fig. 19, 234; Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149; Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657; Williams 1989, 41, Fig. 19,

No. 234; Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149; Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221; Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65; Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79; Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3; Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10; Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6; Johnson 2008, 48, 154; Lund 1995, 141, Pl. 5, 50; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 20, 21; Preite 1997, 145, tav XV, 1; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 30: Fig. 5, Ölçüler: H: 5cm. AR: 29cm. KR: 8cm. Hamur R: (2.5 YR 6/8 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R: (10R 6/4 light reddish brown)** açık kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adıbelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119; Williams 1989, 41, Fig. 19, 234; Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149; Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657; Williams 1989, 41, Fig. 19, No. 234; Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149; Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221; Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65; Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79; Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3; Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10; Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6; Johnson 2008, 48, 154; Lund 1995, 141, Pl. 5, 50; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 20, 21; Preite 1997, 145, tav XV, 1; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 31: Fig. 5, Ölçüler: H: 2,4cm. AR: 35cm. Hamur R: (2.5 YR 6/8 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R: (10R 6/4 light reddish brown)** açık kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adıbelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119; Williams 1989, 41, Fig. 19, 234; Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149; Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657; Williams 1989, 41, Fig. 19, No. 234; Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149; Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221; Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65; Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79; Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3; Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10; Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6; Johnson 2008, 48, 154; Lund 1995, 141, Pl. 5, 50; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 20, 21; Preite 1997, 145, tav XV, 1; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 32: Fig. 6, Ölçüler: H: 2.5 cm. AR: 28 cm. Hamur R: (10 R 4/3, weak red) soluk kırmızı renkte. **Astar R: (10 R 4/4, red)** kırmızı renkte ve mat astarlı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Adak- Adıbelli 2006, 67, Lev. 9, 112- 119; Williams 1989, 41, Fig. 19, 234; Hayes 2008, 232, Pl. 56, 1149; Kenrick 1985, 367, Fig. 67, B657; Williams 1989, 41, Fig. 19, No. 234; Hayes 2008, 232, Lev. 56, 1149; Ferrazzoli & Ricci 2010, 207, 221; Ergürer 2012, 135-136, 403-404, Lev. 111-112, 239-241; Ergürer 2015, 146, Form 97; Ergürer 2018, 100, Fig. 4, Kat. No. 65; Yıldız 2022, 110, Kat. No.75-79; Aydın 2019, 96, 249, Lev. 2, Kat. 3; Erol & Tamer 2020, 65-66, Fig. 1, 10; Öz 2020, 51-52, 224, Lev. 4, 6; Öz 2024, 35-36, Fig. 7, 6; Johnson 2008, 48, 154; Lund 1995, 141, Pl. 5, 50; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Harper 1980, 331, 332,

Fig. B, 20, 21; Preite 1997, 145, tav XV, 1; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 29; Mackensen & Schneider 2002, 129, Fig. 4, 8. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 33: Fig. 6, Ölçüler: H: 1.2 cm. **AR:** 16 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 7/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Bonifay 2011, 16, Fig.1; Hayes 1992, 98, Fig. 36, 23, 1; Kavaz Kındığılı 2020, 242, Fig. 2, Kat. No. 6-7; Gassner 1997, 150, Taf. 49, 599; Williams 1989, 42, Fig. 19, 236; Adak-Adıbelli 2006, 69, Lev. 10, 120-130; Ergürer 2016, 134, Fig.4, 66-69; Yıldız 2022, 111, Kat. No. 80-81; Adak-Adıbelli 2006, 69, Lev. 10, 122; Tekocak 2009, 133, Fig. 7, 12; Hayes 1992, Fig. 36, 23/1, 24/2; Ergürer 2012, 136, Levha 113-114, 242-246; Ergül 2019, 53, Res. 6, 9; Waagé 1948, 50, Pl. X, 878a- k; Hayes 1972, 153, Fig 28, 7; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Hayes 2001, 438, 439, Fig. 4, A21; Rodziewicz 1976, 37, Pl. 6, B25b- f; Hayes 1976, 55, 56, Fig 3, 30; Reynolds 1984, 477, Fig. 397- 400; Lloret 1998, 556, 557, Fig.3, 1; Hayes 1972, 153, Fig 28, 12. **Tarih:** MS 6. yüzyılın ilk yarısı.

No. 34: Fig. 6, Ölçüler: H: 5.6 cm. **AR:** 18 cm. **Hamur R:** (5 R 6/4 *pale red*) solgun kırmızı renkte. **Astar R:** (5 R 6/3 *pale red*) solgun kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, gümüş mika içerikli, sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 157, Fig 28; Williams 1989, 42, Fig. 19, 239; Hayes 1972, 157, Fig 28. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonu- 7. yüzyılın başı.

No. 35: Fig. 6, Ölçüler: H: 12 cm. **AR:** 26.4 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 7/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 7/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K-225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak-Adıbelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot, 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson & Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford – Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II.10; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803-805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 36: Fig. 6, Ölçüler: H: 2.4 cm. **AR:** 36.2 cm. **Hamur R:** (5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı. **Astar R:** (7.5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözenekli. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K- 225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak-Adıbelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot, 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson & Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley

1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford & Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 37: Fig. 6, Ölçüler: H: 3 cm. **AR:** 31 cm. **Hamur R:** (7.5 R 7/4 *pale red*). Solgun kırmızı. **Astar R:** (7.5 R 6/6 *light red*). Açık kırmızı. **Hamur:** Bol kireç, ince kum, gümüş ve az miktarda altın mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K- 225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak- Adibelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot, 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson & Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford & Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10; Delgado, 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 38: Fig. 6, Ölçüler: H: 2.9 cm. **AR:** 36 cm. **Hamur R:** (5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (5 R 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K- 225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak-Adibelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot vd. 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford & Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 39: Fig. 6, Ölçüler: H: 3 cm. **AR:** 26.8 cm. **Hamur R:** (7.5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kum, kireç, gümüş mika içerikli, sık dokulu. İyi pişirilmiş, kireç tortulu tabakalı. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K- 225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak-Adibelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot vd. 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford & Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf.

29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 40: Fig. 6, Ölçüler: H: 2.1 cm. **KR:** 12.8 cm. **Hamur R:** (5 R 7/6 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (5 R 5/4 *weak red*) zayıf kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Erol 2010, 368, K- 225; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3A; Williams 1989, 42, Fig. 19, 241; Adak-Adıbelli 2006, 72, Lev. 13, 143- 147; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 17-28; Ergül 2019, 53, Res. 6, 12; Duman 2014, 97-98, Fig. 5, 118; Duman 2016, 702, Fig. 7, 20; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 33; Crowfoot vd. 1957, 359, 361, Fig. 84, 24; Anderson-Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 379; Cavalier 2016, 69, Fig.20, 37; Hayes 1972, 161, Fig. 30, 2; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1158; Lund 1995, 141, Pl. 5, 52- 55; Preite 1997, 145, Tav. XVI, 5; Hayes 1976, 54, 55, Fig 3, 7; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 6; Fulford & Peacock 1984, 70, 73, Fig. 20, 65. 6; Eiwanger 1981, 32, Taf. 2, II.1- II. 10; Delgado vd. 2014, 678, Fig. 8; Pröttel 1996, 235, Taf. 29, 31; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Casasola 2007, 116, Fig. 3, 2; Waagé 1948, 47, Pl. VIII, 803- 805. **Tarih:** MS 6. yüzyıl.

No. 41: Fig. 6, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 29.5 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 5/3, *reddish brown*) kırmızımsı kahve renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/3 *reddish brown*) kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, altın mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Öz 2020, 41-42, Kat. No. 7, Lev. 2.1; Öz 2024, 29, Fig. 5, 1; Mimaroglu 2020, 282-283, 291, Lev. 1, 4-5; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 29-33; Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 7-8; Hayes 1992, 97, Fig. 35, 21, 4; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1160; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3D; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Magness 1994, 140, Fig. 1, 1; Hayes 1972, 163, Fig. 30, 16; Pröttel 1996, 235, 236, Taf. 30, 3- 6; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 19; Reynolds 1984, 477, Fig. 427; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 2. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları-7. yüzyılın başları.

No. 42: Fig. 6, Ölçüler: H: 3.4 cm. **AR:** 38.2 cm. **Hamur R:** (7.5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı. **Astar R:** (7.5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı. **Hamur:** Kireç, kum, gümüş ve altın mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiş, kireç tortuludur. **Benzerleri:** Öz 2020, 41-42, Kat. No. 7, Lev. 2.1; Öz 2024, 29, Fig. 5, 1; Mimaroglu 2020, 282-283, 291, Lev. 1, 4-5; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 29-33; Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 7-8; Hayes 1992, 97, Fig. 35, 21, 4; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1160; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3D; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Magness 1994, 140, Fig. 1, 1; Hayes 1972, 163, Fig. 30, 16; Pröttel 1996, 235, 236, Taf. 30, 3- 6; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 19; Reynolds 1984, 477, Fig. 427; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 2. **Tarih:** MS 570- 600.

No. 43: Fig. 6, Ölçüler: H: 2.5 cm. **AR:** 34 cm. **Hamur R:** (7.5 YR 7/6, *reddish yellow*) kırmızımsı sarı renkte. **Astar R:** (7.5 YR 7/6, *reddish yellow*) kırmızımsı sarı renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, altın mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Öz 2020, 41-42, Kat. No. 7, Lev. 2.1; Öz 2024, 29, Fig. 5, 1; Mimaroglu 2020, 282-283, 291, Lev. 1, 4-5; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 29-33; Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 7-8; Hayes 1992, 97, Fig. 35, 21, 4; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1160; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3D; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Magness 1994, 140, Fig. 1, 1; Hayes 1972, 163, Fig. 30,

16; Pröttel 1996, 235, 236, Taf. 30, 3- 6; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 19; Reynolds 1984, 477, Fig. 427; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 2. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları-7. yüzyılın başları.

No. 44: Fig. 6, Ölçüler: H: 5.5 cm. **AR:** 30.4 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, altın mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Öz 2020, 41-42, Kat. No. 7, Lev. 2.1; Öz 2024, 29, Fig. 5, 1; Mimaroglu 2020, 282-283, 291, Lev. 1, 4-5; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 29-33; Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 7-8; Hayes 1992, 97, Fig. 35, 21, 4; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1160; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3D; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Magness 1994, 140, Fig. 1, 1; Hayes 1972, 163, Fig. 30, 16; Pröttel 1996, 235, 236, Taf. 30, 3- 6; Harper 1980, 331, 332, Fig. B, 19; Reynolds 1984, 477, Fig. 427; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 2. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları-7. yüzyılın başları.

No. 45: Fig. 6, Ölçüler: H: 1.9 cm. **AR:** 31.4 cm. **Hamur R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, altın mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Williams 1989, 42, Fig. 19, 242; Korkmaz & Tekocak 2024, 248, Fig. 3, 9; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 58; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 16-17; Hayes 1972, 163, Fig. 30, 23; Adak-Adıbelli 2006, 72, Lev. 13- 14, 150-167; Kenrick 2009, Fig. 18. 3, PT513; Şen Yıldırım 2010, 170, Şek. 3, 25-26; Hayes 1992, 15., Deposit 15:1, 21:3-4, 25:2, 30: 40-46, Fig. 34-36, 40; Gassner 1997, 150., Lev. 49, 599-601; Berndt 2003, 151., Lev.7-8, TS073-TS088; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 34; Williams 1989, 42., Fig. 19, 241-243; Ergürer 2012, 410, Lev. 115-116, 253; Ergürer 2015, 146, 104C; Aydın 2019, 98-99, 253, Lev. 4, Kat. No. 7; Yıldız 2022, 104, Kat. No. 34-38; Tekocak 2006, 102, Lev. 9, 58-59; Waagé 1948, 48, Pl. VIII, 805u; Ricci 2005, 175, Fig. 2, 15; Reynolds 2010, 98, Fig. 7, i; El-Khoury 2014, 132, Fig. 7; Preite 1997, 148, Tav. XVI, 8; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2506; Hayes 1972, 165, Fig. 30, 29; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B3g; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 3. **Tarih:** MS 6. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 7. yüzyılın başı.

No. 46: Fig. 6, Ölçüler: H: 3.9 cm. **AR:** 2.34 cm. **Hamur R:** (10 R 7/8, *light red*) uçuk kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/8, *red*) kırmızı renkte ve mat astarlı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın ikinci yarısı-MS 7. yüzyılın başı.

No. 47: Fig. 6, Ölçüler: H: 3.9 cm. **AR:** 31 cm. **Hamur R:** (5 R 7/6 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (5 R 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, gümüş mika

içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78-80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson – Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları- 7. yüzyılın başları.

No. 49: Fig. 6, Ölçüler: H: 1.5 cm. **AR:** 16 cm. **Hamur R:** (7.5 YR 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/3 *reddish brown*) kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, şamot, mika içerikli, sert dokulu, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları-7. yüzyılın başları.

No. 50: Fig. 6, Ölçüler: H: 6.7 cm. **KR:** 21.4 cm. **Hamur R:** (5R 6/6 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:**(5R 6/6 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum, az gümüş mika içerikli, sert dokulu, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları- 7. yüzyılın başları.

No. 51: Fig. 7, Ölçüler: H: 2.4 cm. **KR:** 18.6 cm. **Hamur R:** (7.5 R 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 7/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kum, kireç, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig.

31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları- 7. yüzyılın başları.

No. 52: Fig. 7, Ölçüler: H: 3.8 cm. **KR:** 18.8 cm. **Hamur R:** (7.5 R 7/8 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 7/8 light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kum, kireç, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları- 7. yüzyılın başları.

No. 53: Fig. 7, Ölçüler: H: 2 cm. **KR:** 16 cm. **Hamur R:** (7.5 R 7/8 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (2.5 YR 5/3 reddish brown) kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** İnce kum, gümüş mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu ve sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 167, Fig. 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 60- 61; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 18-19; Adak-Adıbelli 2006, 78- 80, Lev. 19- 20, 182-93; Öz 2024, 29-30, Fig. 5, 2-3; Ergül 2019, 54, Res. 7, 13; Williams 1977, 176, 178, Fig. 1, 1; Korkmaz & Tekocak 2024, 250, Fig. 3, 10; Hayes 2007, 442, Fig. 14. 4, D1- D3; Rodziewicz 1976, 35, Pl. 2, B2b; Hayes 2008, 233, Fig. 36, 1162; Johnson 2008, 49: 156-158; Waagé 1948, 48, Pl. e VII, 802a, Pl. VIII, 802p; Rudolph & Sheehan 1979, 310, Fig. 7, 20- 22; Wilson & Hayes 2011, 286, Fig. 17, 29; Hayes 1973, 113, Fig. 50, 2516; Riley 1981, 100, 101, Fig. 4, 7; Grandi 2005, 9, Pl. 7, 4. 5; Preite 1997, 147, 148, Tav. XVII, 1- 4; Hayes 2001, 442, Fig. 2, 49; Reynolds 1984, 477, Fig. 430, 431; Pröttel 1996, 236, Taf. 30 7- 21; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 4, 5; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 5, 6. **Tarih:** MS 6. yüzyılın sonları-7. yüzyılın başları.

No. 54: Fig. 7, Ölçüler: H: 5.3 cm. **AR:** 18.4 cm. **Hamur R:** (10 R 5/6, red) kırmızı renkte. **Astar R:** (5R 6/8 light red) açık kırmızı renkte. **Hamur:** İnce kum, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli ve iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Adak-Adıbelli 2006, 82, Lev. 21, 199; Ergül 2019, 54, Res. 7, 14; Hayes 1972, 171, Fig. 33; Carandini & Tortorella 1981, 112, Tav. LII, 3; Shkodra 2006, 434, 435, Fig. 4, 9; Anderson & Stajanović 1992, 58, Pl. 45, 382; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 10. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 55: Fig. 7, Ölçüler: H: 5 cm. AR: 27.2 cm. KR: 7.8 cm. Hamur R: (10 R 5/6, red) kırmızı renkli. **Astar R: (10 R 6/8, light red)** açık kırmızı renkte. **Boya Bezeme: (10 R 6/6, light red)** açık kırmızı. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergüner 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 56: Fig. 7, Ölçüler: H: 1.1 cm. AR: 27 cm. Hamur R: (10 R 5/6, red) kırmızı renkte. **Astar R: (10 R 5/6, red)** kırmızı renkte. **Hamur:** İnce kum, kireç içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergüner 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 57: Fig. 7, Ölçüler: H: 1.5 cm. AR: 27.8 cm. Hamur R: (10 R 5/6, red) kırmızı renkte. **Astar R: (10 R 5/6, red)** kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, altın mika içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergüner 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 58: Fig. 7, Ölçüler: H: 3.7 cm. AR: 26.6 cm. Hamur R: (2.5 YR 6/6 light red) açık kırmızı renkte. **Astar R: (2.5 YR 5/4 reddish brown)** kırmızımsı kahve renkte. **Hamur:** Bol kireç, kum, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergüner 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 59: Fig. 7, Ölçüler: H: 2.2 cm. AR: 21.2 cm. Hamur R: (10 R 5/6, red) kırmızı renkte. Dış yüzeyde ısıdan dolayı renk izleri mevcut. **Astar R: (10 R 6/6, light red)** açık kırmızı

renkte ve mat astarlı. **Hamur:** Kireç, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergürer 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202-217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 60: Fig. 7, Ölçüler: H: 2.7 cm. **AR:** 21.8 cm. **Hamur R:** (10 R 6/6 *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/6 *red*) kırmızı renkli. **Hamur:** Bol kireç, kum, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergürer 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202-217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 61: Fig. 7, Ölçüler: H: 2 cm. **AR:** 30 cm. **Hamur R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, kum, gümüş mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergürer 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202-217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 62: Fig. 7, Ölçüler: H: 2.2 cm. **AR:** 23.2 cm. **Hamur R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 6/8, *light red*) açık kırmızı renkte. **Boya Bezeme:** (10 R 6/6, *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, gümüş mika, kum içerikli iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Ergürer 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202-217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 63: Fig. 7, Ölçüler: H: 1.5 cm. **AR:** 21.4 cm. **Hamur R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 5/6, *red*) kırmızı renkte. **Hamur:** Kum, kireç, altın mika içerikli. Sert dokulu, sık gözenekli, iyi pişirilmiştir. **Benzerleri:** Waage 1948, 47-48, Lev. VIII, 805x; Hayes 1992, Fig. 50, 31, 10; Tekocak 2006, 54, Lev. 9, 62; Tekocak 2009, 134, Fig. 7, 20; Tekocak 2006,

54, Lev. 9, 62; Ergüner 2012, 145-146, 413, Lev. 119-120, 259-260; Sönmez 2018, 39, Çiz. 5, 35; Yıldız 2022, 106, Kat. No. 51-55; Hayes 1972, 172, Fig. 33; Adak-Adıbelli 2006, 83, Lev. 22, 202- 217; Pröttel 1996, 237, Taf. 31, 12, 14; Harper 1980, 332, 333, Fig. B, 23; Gandolfi 1998, 262, Fig. 8, 8, 9; Bien 2005, 286, 293, Fig. 4, 1, 2; Reynolds 2011, 107, Fig. 10b; Hayes 1978, Fig. 8, No. 1. et Fig. 12, No. 11-12. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı.

No. 64: Fig. 7, Ölçüler: H: 4.7 cm. **AR:** 6.4 cm. **Hamur R:** (10 R 7/8, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (10 R 7/6, *light red*) açık kırmızı renkte ve mat astarlı. **Hamur:** Kireç, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözenekli. **Benzerleri:** Hayes 1972, 236, Fig. 40j; Mackensen & Schneider 2002, 148, Fig. 20, 12; Hayes 1972, 237, Fig. 40r; Hayes 2008, Pl. 53, 55, 1053, 1061, 1092. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ortası.

No. 65: Fig. 7, Ölçüler: H: 3.8 cm. **AR:** 5.4 cm. **Hamur R:** (7.5 R 5/8, *light red*) açık kırmızı renkte. **Astar R:** (7.5 R 6/8 *light red*) açık kırmızı renkte. **Hamur:** Kireç, ince kum içerikli, iyi pişirilmiş, sert dokulu, sık gözeneklidir. **Benzerleri:** Hayes 1972, 236, Fig. 40j; Mackensen & Schneider 2002, 148, Fig. 20, 12; Hayes 1972, 237, Fig. 40r; Hayes 2008, Pl. 53, 55, 1053, 1061, 1092. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ortası.

KAYNAKÇA

Abadie-Reynal 2007

Abadie-Reynal C. (2007). La Céramique Romaine D'Argos, Études Péloponnésiennes XIII, Paris.

Adak-Adıbelli 2006

Adak-Adıbelli, I. (2006). Tarsus Geç Roma Seramiği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Anderson-Stajanović 1992

Anderson-Stajanović V. R. 1992, Stobi: The Hellenistic and Roman Pottery, Stobi, Results of the Joint American-Yugoslav Arc. Investigations 1970-1981, Stobi I, Princeton Universty Press, New Jersey.

Ateş 2003

Ateş, G. (2003). Die Rote Feinkeramik von Aizanoi als lokaler Kulturträger, Zentrum für Altertumswissenschaften Institut für Klassische Archäologie, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ruprecht-Karls-Universität, Heidelberg 2003.

Aybek vd. 2021

Aybek, S., Arslan, B. & Gülbay, O. (2021). The Peristyle House of Metropolis. Ege Yayınları.

Aydın 2019

Aydın, S. (2019). Olba Geç Roma Dönemi Seramik Buluntuları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Barraud vd. 1998

Barraud, D., Bonifay, M., Dridi, F. & Pichonneau, J. F. (1998). L'industrie cêramique de l'Antiquite tardive. În: Ben Hassen H. Maurin L., Uthina (Oudhna), La redécouverte d'une ville antique de Tunisie. Bordeaux-Paris-Tunis, Ausonius-Publications, 1998, pp.139-167 (Memories 2).

Başaran & Ergürer 2012

Başaran, C. & Ergürer, H. E. (2012). Parion Odeion'u (Bouleuterion) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan seramikler, Olba XX, 245-296.

Berndt 2003

Berndt, M. (2003). Funde aus dem Survey auf der Halbinsel von Milet (1992-1999), Kaiserzeitliche und Frühbyzantinische Keramik, Internationale Archaologie 79, Marie Leidorf GmbH, Rahden.

Bien 2005

Bien, S. (2005). "Des Niveaux VIIe Siéche Sous Le Music- Hall De L' Alcazar À Marseille", LRCW 1, BAR- IS 1340, The Basingstoke Press, England 2005, 285- 298.

Bonifay 1998

Bonifay, M. (1998). Le Puits de rue du Bon-Jésus. Les vaisselles Méditerranéennes Importées. Fouilles à Marseille. Les Mobiliers (Ier-VIIe s.). Paris, Errance, pp.200-205, (Etudes Massaliètes).

Bonifay 2004a

Bonifay, M. (2004a). Observations préliminaires sur la céramique de la nécropole de Pupput. Griesheimer.

Bonifay 2004b

Bonifay, M. (2004b). Études sur la céramique romaine tardive d'Afrique. British Archaeological Reports International Series 1301, Oxford.

Bonifay 2011

Bonifay, M. (2011). When did Antiquity End?, BAR International Series 2268.

Carandini & Tortorella 1981

Carandini, A. & Tortorella, S. (1981). "Ceramica Africana", Atlante dell forme ceramiche I. Ceramic Fine Romana nel Bacino Mediterraneo, Enciclopedia Dell'Arte Antica, Roma 1981, 78- 117, 144- 166, 177-181.

Cavalier vd. 2016

Cavalier, M., Olla, A., & Papanoni, S. (2016). Tindari, Contesti Archeologici Selezionati La Ceramica Africana Nella Sicilia Romana, Tomo / Tome II, Catania.

Casasola 2007

Casasola, D. B. (2007). Contextos Cerámicos En El Área Del Estrecho De Gibraltar (ss. V-VII d.C.): Hacia El Replanteo De La Dinámica Urbana, Económica Y ComercialT ardorromana, LRCW 2, Vol. I, BAR- IS 1340, Chalvington Digital, England 2007, 109- 117.

Crowfoot vd. 1957

Crowfoot, J. W., Crowfoot G. M. & Kenyon, K. M. (1957). The Object from Samaria. Samaria- Sebaste III, Londra.

Delgado vd. 2014

Delgado, M., Fernández, A., Quaresma, J. C. & Morais, R. (2014). Una aproximación a la terra sigillata africana de Bracara Augusta (Braga, Portugal), RCRF Acta 43, 671-680.

Diogo & Tridade 1999

Diogo, A. M. D. & Tridade, L. (1999). “Ânforas e Sigillatas Tardias (Claras, focenses e cipriotas) Pervenientes das Escavações de 1966/67 do Teatro Romano de Lisboa”, Revista Portuguesa De Arqueologia, Vol. 2, No. 2, 83- 95.

Doksanaltı vd. 2018

Doksanaltı, E. M., Karaoğlan, İ. & Tozluca, D. O. (2018). Knidos Denizlerin Buluştuğu Kent. Ankara.

Doksanaltı 2020

Doksanaltı, E. M. (2020). Knidos ‘Liman Caddesi’ Geç Antik Dönem Atölye/Dükkan ve Buluntuları (Late Antiquity Workshop/Shop and Findings from Knidos “Harbor Street”). OLBA XXVIII, 377 – 420.

Doksanaltı vd. 2022

Doksanaltı, E. M., Karaoğlan, İ., Tozluca, D. O., Selek, K. M. & Sözel, S., (2022). “Knidos-Burgaz-Emecik Apollon Kutsal Alanı Kazı ve Araştırmaları: 2019-2020, 42”. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. Cilt. Ankara 2022, 143-165.

Doksanaltı & Sözel 2024

Doksanaltı, E. M. & Sözel, S. (2024). “Knidos’un Geç Antik Dönem Kandilleri”, Türk Tarih Kurumu, Höyük, Mayıs/May 2024, Sayı/Issue:13;143-164.

Duman 2014

Duman, B. (2016). Red Slip Pottery from Laodicea/Phrygia. RCRFActa 43, 95-103.

Duman 2016

Duman, B. (2016). African Red Slip Ware in Lydian Tripolis. RCRF Acta 44, 699-706.

Eiwanger 1981

Eiwanger, J. (1981). *Keramik und Kleinfunde aus der Damokratia- Basilika in Demetrias, Demetrias IV, Teil 1- 2, Bonn 1981.*

El-Khoury 2014

El-Khoury, L. (2014). *Late Roman Fine Pottery From Gadara (Umm Qais), 2011 Season Of Excavation, Mediterranean Archaeology And Archaeometry, Vol. 14, No 2, pp. 115-138.*

Ergül 2019

Ergül, G. (2019). *Parion Roma Hamamı 2014 Kazı Çalışmalarından Bir Grup Geç Roma Seramiği, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1), 32-58.*

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). *Parion Roma Seramiği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.*

Ergürer 2015

Ergürer, H. E. (2015). *Ceramics. C. Başaran (Ed.) The Flourishing city of Ancient Troad: Parion (ss.137-150). Ege Yayınları.*

Ergürer 2016

Ergürer, H. E. (2016). “*Parion Tiyatrosunda Bulunan Seramikler, Sigillata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri*”. Eds. C. Başaran–E. Ergurer, *Parion Roma Tiyatrosu, 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları, 23-164.*

Ergürer 2018

Ergürer, E. (2018). *Sigillata, Late Roman Red Slip Pottery and Others. C. Başaran- H.E. Ergürer (Ed.) Roman Theater of Parion (ss. 91-126). Pozitif Matbaa.*

Erol 2010

Erol, D. (2010). *Smyrna Devlet Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.*

Erol & Tamer 2020

Erol, A. F. & Tamer, D. (2020). *Zeugma'dan Ele Geçen Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri. Anadolu/Anatolia 46, 49-121.*

Ferrazzoli & Ricci 2010

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2010). “Un Centro di Produzione delle Anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia. Gli Impianti, Le Anfore”, LRCW, 3 (II), 2010, 815-819.

Fulford 1984

Fulford, M. G. (1984). The Red-Slipped Wares. İn: Fulford, Peacock 1984, 48-115.

Fulford & Peacock 1984

Fulford, M. G. & Peacock, D. P. S. (1984). Excavations at Carthage: The British Mission Vol. 1, 2, The Pottery and Other Ceramic Object from The Site, London 1984.

Gandolfi 1998

Gandolfi, D. (1998). “Ceramiche fini di importazione di VI-VII secolo in Liguria. L'esempio di Ventimiglia, Albenga e Luni”, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*, Biblioteca di Archeologia Medievale 14, Vol. 1, 253- 274.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Das Südtor der Tetragonos- Agora. Keramik und Kleifunde, *Forschungen in Ephesos XIII/1/1*, Wien.

Grandi 2005

Grandi, E. (2005). “Late Antique and Early Medieval Fine Pottery From Lagoon of Venice”, (Ed. B. Böhlendorf- Arslan, A.O. Uysal, J. Witte- Orr), Çanak, Akdeniz ve Çevresindeki Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Geç Antik ve Ortaçağ Seramiği ve Mimari Seramiği, *Byzas 7*, Ege Yayınları, İstanbul, 1- 24.

Harper 1980

Harper, R. P. (1980). “Athis- Neocaesareia- Qasrin- Dipsi Faraj”, (Ed. J.-Cl. Margueron), *Le moyen Euphrate, zone de contacts et d'échanges*, Leiden 1980, 327- 341.

Hayes 1972

Hayes, J. W. (1972). *Late Roman Pottery*, British School at Rome, London.

Hayes 1973

Hayes, J. W. (1973). “Roman Pottery from the South Stoa at Corinth”, *Hesperia* 42, No. 4, 416- 470.

Hayes 1976

Hayes, J. W. (1976). “3. Pottery: Stratified Groups and Typology”, (Ed. J.H. Humphrey), Excavations at Carthage 1975, Conducted by the University of Michigan Volume I, Tunis, 47-123.

Hayes 1978

Hayes, J. W. (1978). “Pottery Report-1976”, Excavations at Cathage, 1976 Conducted by the University of Michigan IV (ed. J. H. Humphrey), Ann Arbor, 23- 98.

Hayes 1980

Hayes, J. W. (1980). Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum, Greek and Roman Clay Lamps, Alger Press, Toronto.

Hayes 1992

Hayes, J. W. (1992). Excavations at Saraçhane in Istanbul, Vol. 2, The Pottery, Princeton University Press, Oxford 1992.

Hayes 1997

Hayes, J. W. (1997). Handbook of Mediterranean Roman Pottery, London, 1997.

Hayes 2001

Hayes, J. W. (2001). “Early Christian Pottery from Knossos: The 1978- 1981 Finds from Knossos Medical Faculty Site”, BSA 96, 431- 454.

Hayes 2007

Hayes, J. W. (2007). “Pottery”, (Ed. A. H. S Megaw), Kourion, Excavations in the Episcopal Precinct, Dumbarton Oaks Studies XXXVIII, USA 2007, 435-475.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). Roman Pottery Fine- Ware Imports, The Athenian Agora XXXII, Princeton, New Jersey.

Heath & Tekkök 2007

Heath S. & Tekkök B. (2007). Greek, Roman and Byzantine Pottery at Ilion (Troia), 2007- 2008 Project Troia (<http://classics.uc.edu/troy/grbpottery/>).

Hellström 1965

Hellström (1965). Pontus, Pottery of Classical and Later Date, Terracotta, Lamp and Glass, Labraunda, Swedish Excavations and Researches II. 1, Lund.

Heredot I

Herodot, Herodot Tarihi, Çev. M. Ökmen, İstanbul, 1973, 109.

Johnson 2008

Johnson, B. L. (2008). Ashkelon 2, Imported Pottery of the Roman and Late Roman Periods, U.S.A. 2008.

Kavaz Kındıgılı 2020

B. Kavaz Kındıgılı, (2020). Zeytinliada Kırmızı Astarlı Seramikleri, Atatürk Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 239-264.

Kenrick 2009

Kenrick, P. M. (2009). “On the Silk Route: imported and regional pottery at Zeugma”, (Ed. M. M. Mango), Byzantine Trade, 4th-12th Centuries. The Archaeology of Local, Regional and International Exchange. Papers of the Thirty-eighth Spring Symposium of Byzantine Studies, March 2004, Farnham, 2009, 263- 272.

Korkmaz & Tekocak 2024

Korkmaz, Z & Tekocak, M. (2024). Late Roman Red Slip Ware found in Newly Excavated Buildings A and B in Anemurium: A Building Based Evaluation, Anadolu Araştırmaları, AnAr, 30, 235–270.

Kramer 2004

Kramer, N. (2004). Gindaros, Geschichte und Archäologie einer Siedlung im nordwestlichen Syrien von hellenistischer bis in frühbyzantinische Zeit, Internationale Archäologie 41, VML, Verlag Marie Leidorf, Rahden 2004.

Lloret 1998

Lloret, S. G. (1998). “Il confronto con la Hispania orientale: la ceramica nei secoli VI-VII”, (Ed. L. Sagui), Ceramica in Italia: VI- VII secolo, Biblioteca di Archeologia Mediavale, 549- 568.

Lund 1995

Lund, J. (1995). “A Fresh Look at the Roman and Late Roman Fine Wares from the Danish Excavations Hama, Syria” (Ed. H. Meyza- J. Mlynarczyk), Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean- Advances in Scientific Studies, Warsaw 1995, 135- 161.

Mackensen 1993

Mackensen, M. (1993). Die Späantiken Sigillata und Lampentöpfereien von El Mahrine (Nord Tunesien). Studien Zur Nordafrikanischen Feinkeramik des

4. Bis 7. Jhr., Münchner Beiträge Zur Vor und Frühgeschichte, Band 50, katalog- Anhang- Tafeln, Münih.

Mackensen & Schneider 2002

Mackensen, M. & Schneider, G. (2002). "Production centres of African Red Slip ware (3rd–7th c.) in northern and central Tunisia: archaeological provenance and reference groups based on chemical analysis", JRA 15, 2002, 121–58.

Magness 1994

Magness, J. (1994). "The Pottery from Area V/4 at Caesarea", AASOR 52, 133- 145.

Marksteiner & Yener-Marksteiner 2009

Marksteiner, T. & Yener-Marksteiner, B. (2009). "Die Grabungen in Sondage 30/36/37 in der Weststadt von Limyra: Der archäologische Befund und die Keramik". Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien 78: 221-252.

Mimaroglu 2020

Mimaroglu, S. (2020). Letoon Geç Roma–Erken Doğu Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin Ön Değerlendirilmesi, Cedrus VIII, 279-297.

Öz 2020

Öz, C. (2020). Myra ve Andriake Geç Roma Dönemi Seramikleri, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.

Öz 2024

Öz. C. (2024). Andriake Limanı'nda Bulunan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Lycus Dergisi, Haziran 2024, Sayı 9, 21–52, Araştırma Makalesi.

Pickersgill & Roberts 2003

Pickersgill, C. & Roberts, P. (2003). "New Light on Roman Sparta: Roman Pottery from the Sparta Theatre and Stoa", BSA 98, 549- 597.

Poblome 1999

Poblome, J. (1999). Sagalassos Red Slip Ware Typology and Chronology, SEMA II, Brepols, Belgium.

Preite 1997

Preite, A. D. (1997). "Sigillata Africana", A. Di Vita & A. Martin (Eds), Gortina II, Monografie della scuola archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente VII, Bottega d'Erasmus, Padova 1997, 132-154.

Pröttel 1996

Pröttel, P. M. (1996). Mediterrane Feinkeramikimporte Des 2. Bis 7. Jahrhunderts N. Chr. Im Oberen Adriaaraum und in Slowenien, KSARP 2, VML, Verlag Marie Leidorf, Espelkamp.

Rautman 1995

Rautman, M. L. (1995). Two Late Roman Wells at Sardis, AASOR 53, 37- 84.

Reynolds 1984

Reynolds, P. (1984). African Red Slip and Late Roman Imports in Valencia, Papers in Iberian Archaeology, BAR- IS 193(ii), 474- 484.

Reynolds 2010

Reynolds, P. (2010). Trade Networks of The East, 3rd To 7th Centuries: The View From Beirut (Lebanon) And Butrint (Albania) (Fine Wares, Amphorae And Kitchen Wares), LRCW 3, Bar- Is 2185, Blenheim Colour Ltd., England, 89- 114.

Reynolds 2011

Reynolds, P. (2011). "A 7th century pottery deposit from Byzantine Carthago Spartaria (Cartagena, Spain)". M. A. Cau, P. Reynolds, M. Bonifay (Eds.), LRFW 1. Late Roman Fine Wares. Solving Problems of Typology and Chronology: A review of the evidence, debate and new contexts (Roman and Late Antique Mediterranean Pottery 1), Archaeopress: 99-127.

Ricci 2005

Ricci, M. (2005). "Elaiussa Sebaste: Context, Production & Commerce", (Ed. B. Böhlendorf- Arslan, A.O. Uysal, J. Witte- Orr), Çanak, Akdeniz ve Çevresindeki Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Geç Antik ve Ortaçağ Seramiği ve Mimari Seramiği, Byzas 7, Ege Yayınları, İstanbul 2005, 169- 180.

Riley 1981

Riley, J. A. (1981). "The Pottery from Cisterns 1977. 1, 1977. 2, and 1977. 3", J.H. Humphrey (Ed.), Excavations at Carthage 1977, Conducted by the University of Michigan Volume VI, Ann Arbor, 85-124.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). *Pottery of The Roman Period: Chronology, The Athenian Agora V*, Princeton, New Jersey.

Rodziewicz 1976

Rodziewicz, M. (1976). *Alexandrie I, La Ceramique Romaine Tardive D' Alexandrie, Varsovie*.

Rudolph & Sheehan 1979

Rudolph, W. W. & Sheehan, M. C. (1979). "Excavations at Porto Cheli and Vicinity Preliminary Report V: The Early Byzantine Remains", *Hesperia* 48, No. 3, 1979, 294- 324.

Sagui 1995

Sagui, L. (1995). *L'esedradella Crypta Balbii e il Monasterodi S. Lorenzo in Pallacinis, Quadernidi Archeologia Etrusco-Italica*23, 1995, 121-129.

Sagui 1998

Sagui, L. (1998). "Il deposito della Crypta Balbi: una testimonianza imprevedibile sulla Roma del VII secolo? Ed. L. Sagui, *Ceramica in Italia: VI-VII secolo*", *Atti del Convegno in onore di John W. Hayes (Roma, 11-13 maggio 1995)*, Firenze, 1998, 305-333.

Sagui 2002

Sagui, L. (2002). "Roma, I Centri Privilegiati e la Lunga Durata della Tarda Antichità dati Archeologici dal Deposito di VII secolo nell' Esedradella Cyrpya Balbi", *Archeologia Medievale* XXIX, 7-42.

Salomonson 1969

Salomonson, J. W. (1969). "Spätromische rote Tonware mit Reliefverzierung aus nordafrikanischen Werkstätten: entwicklungsgeschichtliche Untersuchungen zur Reliefgeschmückten Terra Sigillata Chiara 'C'", *BABESCH* 44, 1969, 4-109.

Sekban 2007

Sekban, M. B. (2007). *Antandros Yamaç Ev Terra Sigillata Buluntuları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir)*.

Shkodra 2006

Shkodra, B. (2006). "Ceramics from Late Roman Contexts in Durrës", *BSA* 101, 2006, 427- 457.

Slane & Sanders 2005

Slane, K. W. & Sanders, G. D. R. (2005). "Late Roman Horizons", *Hesperia* 74, No. 2, 2005, 243- 297.

Sönmez 2018

Sönmez, B. (2018). Nysa Ad Maeandrum Cadde 1-Plateia Hellenistik ve Roma Dönemi Sofra Kapları ve Unguentariumları, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edabiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2018, Sayı.45, ss. 11-42.

Sözel vd. 2021

Sözel, S., Selek, K. M. & Kılınç, S. Y. (2021). Evaluation of a Commercial Shop-Workshop (Place 3/Room 3) on the Knidos Harbor Street, *Anados Studies of the Ancient World*, 15/2015, Trnava, 205-226.

Sözel 2023a

Sözel, S. (2023a). Knidos Kıbrıs Kırmızı Astarlı (Geç Roma D) Kapları, *OANNES-Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5/2, Eylül September 2023, 661 – 688.

Sözel 2023b

Sözel, S. (2023b). "Knidos Kara ve Sualtı Çalışmaları Işığında "Late Roman 1Amphoraları"", 4.International Mediterranean Scientific Research Congress, June 15-16, 2023 / Nicosia-Cyprus, 302-317.

Sözel 2023c

Sözel, S. (2023c). "Knidos Küçük Tiyatro Batısından Ele Geçen Pişirme Kapları", *Propontica- Uluslararası Propontis Arkeolojisi Dergisi*, March 2023, 1 (1): 83-105.

Şen Yıldırım 2010

Şen Yıldırım, D. (2010). Hurmalık Hamamı Buluntuları Işığında Patara'nın Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Kuzey Afrika Kökenli Seramikleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı:4, 151-172.

Şimşek & Bilgin 2018

Şimşek, C. & Bilgin, M. (2018). Laodikeia Geç Antik Çağ Seramikleri. C. Şimşek, T. Kaçar (Ed.), *Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi. Laodikeia Çalışmaları Ek Yayın Dizisi I* (ss. 175- 200). Ege Yayınları.

Taştemur & Dinç 2018

Taştemur, E. & Dinç, M. (2018). Akmonia Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikler. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(3), 2605-2620.

Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). Kelenderis Roma Çağı Seramiği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Konya.

Tekocak 2007

Tekocak, M. (2007). Kelenderis Aşağı Şehir Sondajında Bulunan Kıbrıs Kırmızı Astarlı (Geç Roma D) Kapları, İDOL, Arkeologlar Derneği Dergisi, Yıl.9, Sayı. 33.

Tekocak 2009

Tekocak, M. (2009). African and Cypriot Red Slip Wares from Kelenderis. H. Öniz (Ed.) SOMA 2008. Proceedings of the XII Symposium on Mediterranean Archaeology. Eastern Mediterranean University. Famagusta. North Cyprus 5-8 March 2008. BAR International Series 2009 (ss. 132- 142). Archaeopress.

Tekocak 2019

Tekocak, M. (2019). Stratonikeia Kazılarında Bulunan Kırmızı Astarlı Seramikler. B. Söğüt (Ed.) Stratonikeia Çalışmaları 4. Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları (ss. 85-123). Ege Yayınları.

Tortorella 1998

Tortorella, S. (1998). “La sigillata africana in Italia nel VI e nel VII secolo d.C.: Problemi di cronologia e distribuzione”, (Ed. L. Sagui), Ceramica in Italia: VI- VII secolo, Biblioteca di Archeologia Mediavale, 1998, 941- 69.

Tozluca 2024

Tozluca, D. O. (2024). “Knidos Liman Caddesi Kompleksi Cam Buluntuları”, OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi, 6/2, Eylül 2024, 535 -567.

Tuchelt 1971

Tuchelt, K. (1971). “Didyma. Bericht über die Arbeiten der Jahre 1969 - 1970”, İst.Mitt. 21, 145 - 206.

Vapur 2011

Vapur, Ö. (2011). Menderes Magnesiası Theatron Kazısı Seramik Buluntuları, Anadolu/Anatolia, 37, 143-193.

Viegas 2007

Viegas, C. (2007). “Les Céramiques Tardives Dans Les Sites Du Sud-Ouest De La Péninsule Ibérique (Algarve - Portugal)”, LRCW 2, Vol. I, BAR- IS 1340, Chalvington Digital, England 2007, ss. 71- 84.

Volpe vd. 1998

Volpe, G., Casavola, L., D’ Aloia, F. & Pietropaolo, L. (1998). “Le ceramiche tardoantiche della villa di Agnuli (Mattinata, FG)”, (Ed. L. Sagui), *Ceramica in Italia: VI- VII secolo*, Biblioteca di Archeologia Mediavale”, 1998, ss. 723-734.

Waagé 1933

Waagé, F. O. (1933). “The American Excavations in the Athenian Agora: First Report”, *Hesperia* 2, No. 2, 279- 328.

Waagé 1948

Waagé, F.O. (1948). “Hellenistic and Roman Tableware of North Syria”, *Antioch on the Orontes IV. 1, Ceramic and Islamic Coins*, Princeton University Press, Princeton.

Williams 1989

Williams, C. (1989). *Anemurium The Roman and Early Byzantine Pottery*, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto.

Wilson & Hayes 2011

Wilson, R. J. A. & Hayes J. W. (2011). “Funerary Feasting in Early Byzantine Kaukana, Sicily”, *AJA* 115, 2011, 263- 302.

Yaman 2018

Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi Seramikleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Yıldız 2022

Yıldız, V. (2022). *Soli Pompeiopolis Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri*, *Arkhaia Anatolika*, Vol. 5, s. 94-153.

Zelle 2003

Zelle, M. (2003). “Funde spätantiker Sigillata in Assos”, (Ed. B. Liesen- U. Brandl) *Römische Keramik Herstellung und Handel*, Kolloquium Xanten, 15.-17.6.2000, ss. 77- 106.

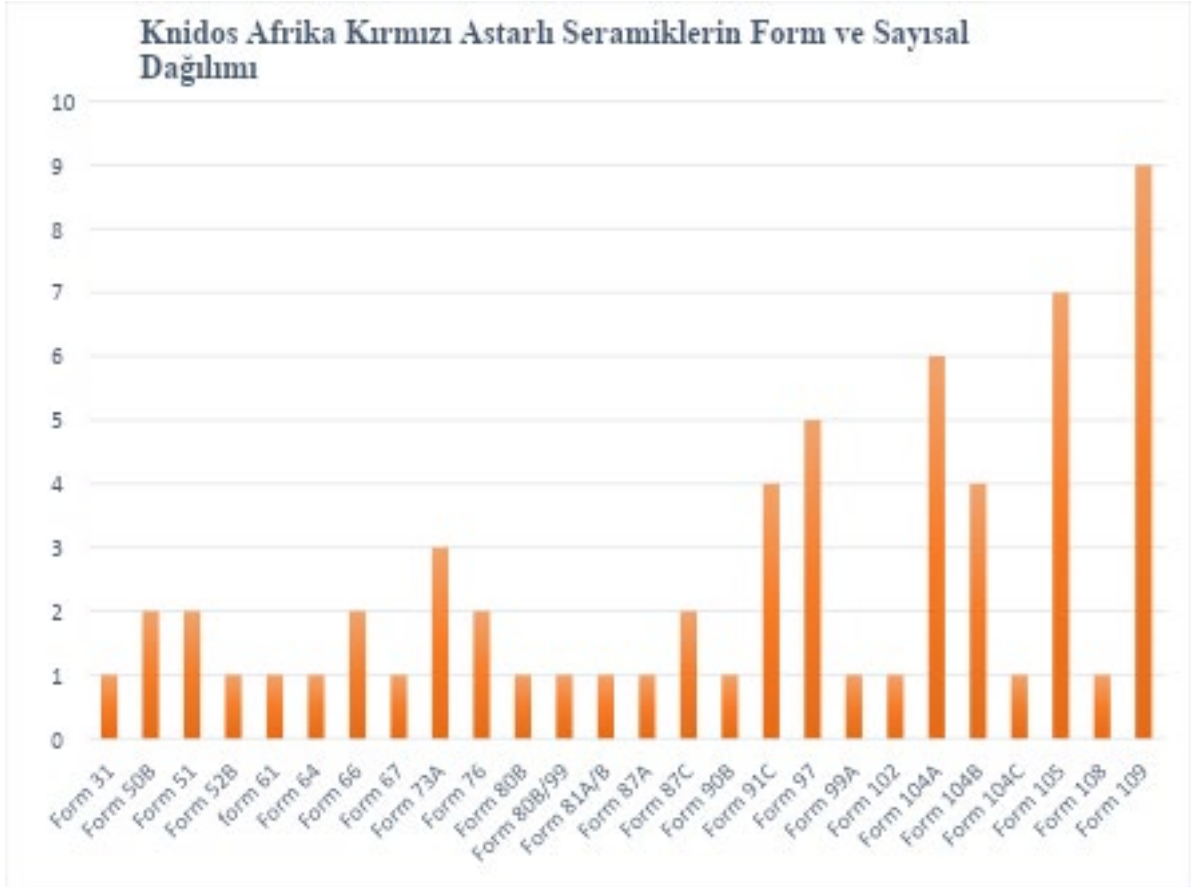
FİGÜRLER

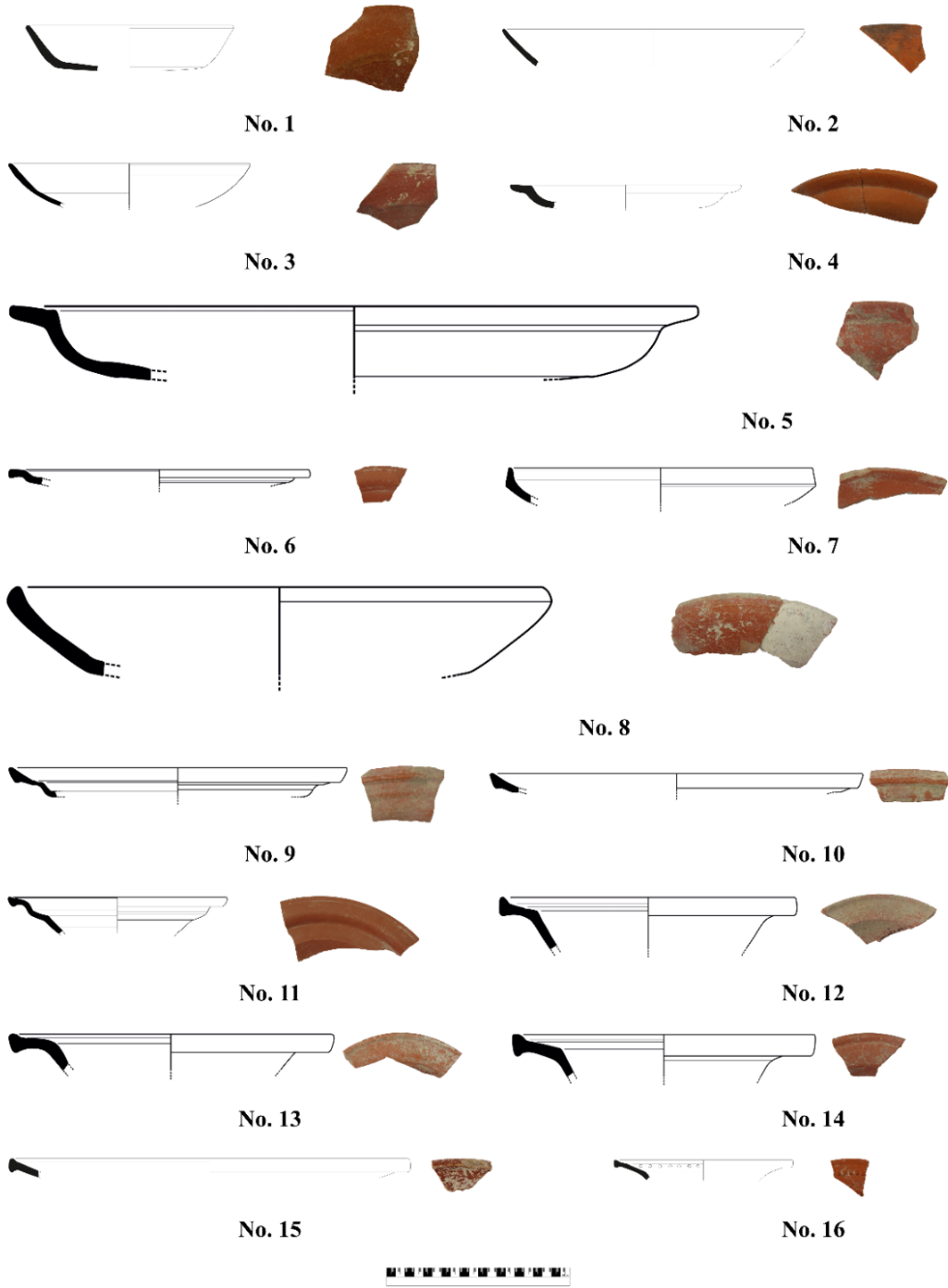
Fig. 1: Antik Karya Bölgesi kentleri ve Knidos.

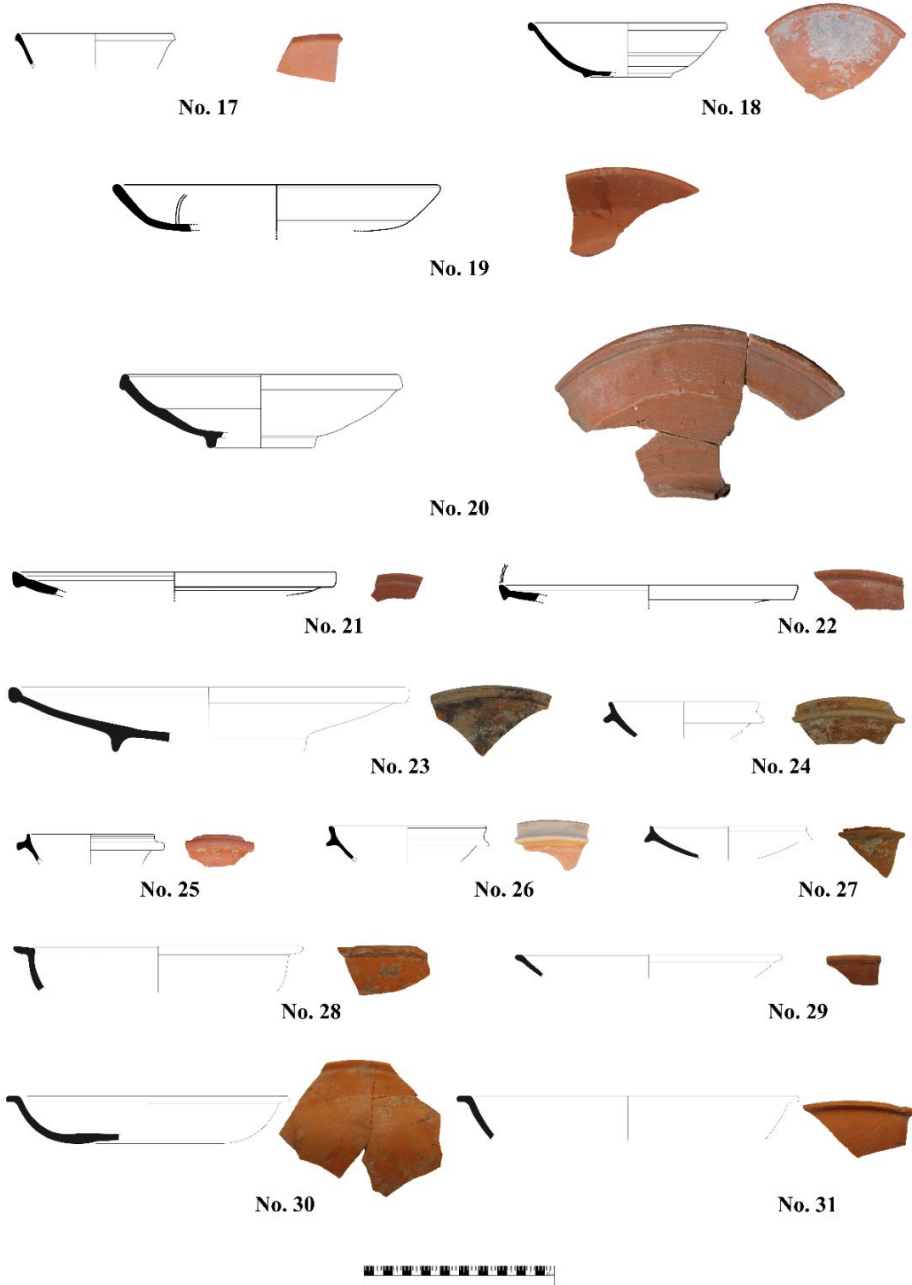
Fig. 2: Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin buluntu yerleri.

Fig. 3: Knidos Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin form ve sayısal dağılımı.

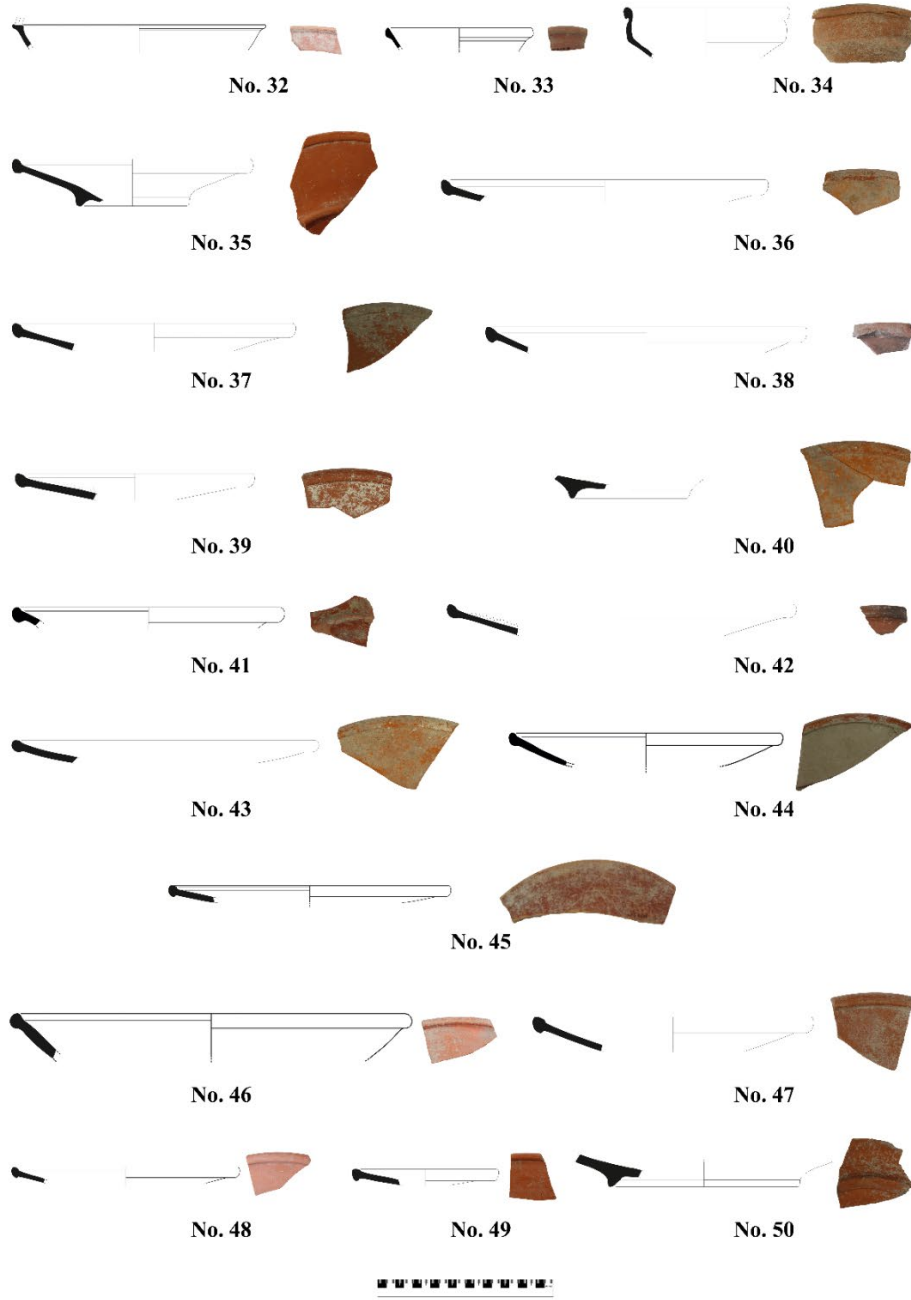

Fig. 4: No. 1: Hayes Form 31, No. 2-3: Hayes Form 50B, No. 4-5: Hayes Form 51, No. 6: Hayes Form 52B, No. 7: Hayes Form 61, No. 8: Hayes Form 64, No. 9-10: Hayes Form 66, No. 11: Hayes Form 67, No. 12-14: Hayes Form 73A, No. 15-16: Hayes Form 76.

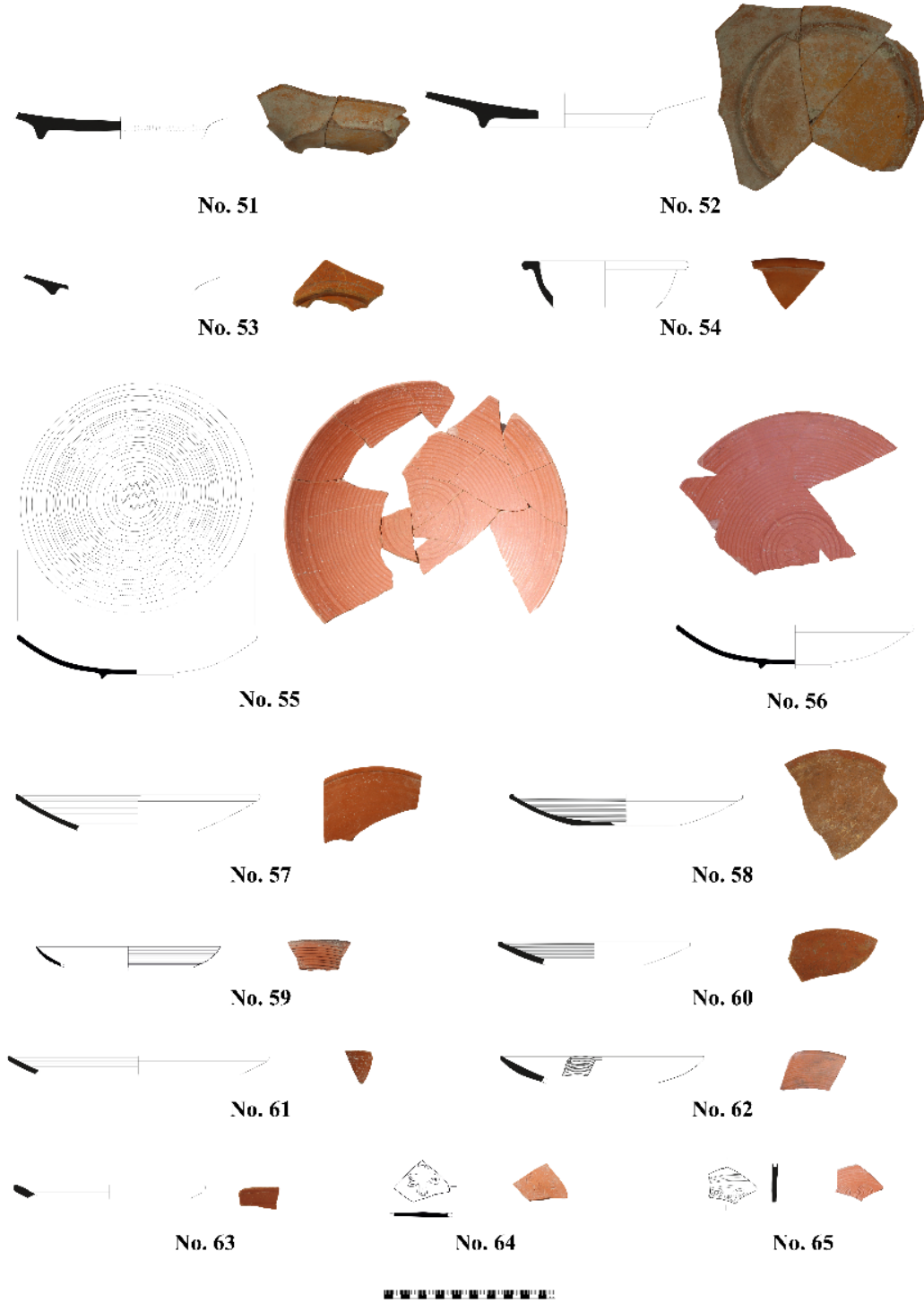

Fig. 5: No. 17: Hayes Form 80B, No. 18: Hayes Form 80B/99, No. 19: Hayes Form 81A/B, No. 20: Hayes Form 87A, No. 21-22: Hayes Form 87C, No. 23: Hayes Form 90B, No. 24-27: Hayes Form 91C, No. 28-31: Hayes Form 97.

Fig. 6: No. 32: Hayes Form 97, No. 33: Hayes Form 99A, No. 34: Hayes Form 102, No. 35-40: Hayes Form 104A, No. 41-44: Hayes Form 104B, No. 45: Hayes Form 104C, No. 46-5: Hayes Form 105.

Fig. 7: No. 51-53: Hayes Form 105, No. 54: Hayes Form 108, No. 55-63: Hayes Form 109, No. 64-65: Bezemeliler.

Makale Künyesi / Citation: Yasemin, S. (2024). Mersin 34. Cadde Kazısı Roma ve Geç Antik Dönem Ticari Amphoraları, SRMKA 6, 220-251.

MERSİN 34. CADDE KAZISI ROMA VE GEÇ ANTİK DÖNEM TİCARİ AMPHORALARI

MERSİN 34TH STREET EXCAVATION ROMAN AND LATE ANTIQUE PERIOD COMMERCIAL AMPHORAE

Yasemin SÖĞÜT*

Özet

Mersin ili Yenişehir ilçesi sınırları içerisinde, 34. Cadde'de 6343 ada 2 parselde Mersin Müzesi tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında önemli buluntular tespit edilmiştir. Kurtarma kazıları sonucu ortaya çıkarılan Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem amphoraları bu makalenin konusunu oluşturur. Değerlendirmeye alınan formlar içerisinde Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2 ve LRA 4 amphoraları yer alır. Kilikia üretimi olan Pompeii V amphoraları çalışma içerisinde en erken tarihli gruptur. Yerleşimde tespit edilen amphoralar arasında sayıca en yoğun grubu MS 6-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen LRA 1B grubu oluşturur. Geç Antik Dönem amphoralarının sayısal yoğunluğu ile huni ve amphora altlıklarının varlığı söz konusu arkeolojik alanın kırsal yerleşim olarak faaliyet gösterdiğini düşündürür. Ayrıca LR 1B amphoralarına ait ağız, dip ve amphora altlığı kullanılarak yapılan restitüsyon çalışması, hunilerin LRA 1 grubuna dahil edilmesi gerektiğini gösterir. Ege üretimi LR 2 ve Suriye-Filistin üretimi LR 4 amphoraları birer örnek yer alır ve Kilikia Bölgesi'nin daha önce belgelenen Ege ve Suriye-Filistin bölgeleriyle olan ticari ilişkilerini destekler. Amphora formları üzerinde yapılan istatistiksel çalışmalar 34. Cadde yerleşiminin MS 6-7. yüzyıllarda yoğun kullanıldığını gösterir.

Anahtar Kelimeler: Kilikia, 34. Cadde, Zemer 41, Pompeii V, Geç Roma Amphoraları

Abstract

Important findings were unearthed in the excavations carried out by the Mersin Museum on 34th Street within the borders of the Yenişehir district of Mersin province in 2018. The Roman Imperial and Late Antique Period amphorae found among these findings are the subject of this article. The forms evaluated include Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2, and LRA 4 amphoras. The Pompeii V amphorae, produced in Cilicia, are the earliest dated group. The LRA 1B group, dated to the 6th-7th centuries AD, constitutes the most dense group among the amphorae recovered from the settlement. The numerical density of the Late Antique Period amphorae and the presence of funnel and amphora stands suggest that the archaeological site was active as a rural settlement. In addition, the restitution study

* Uzm. Yasemin Söğüt, Silifke Müzesi, Mersin, TÜRKİYE, E-posta: yasemin.sogut36@gmail.com. ORCID: 0000-0001-5047-7649.

conducted using the mouth, bottom, and amphora stand of LRA 1B amphorae shows that the funnels belong to the LRA 1 group. Among the findings is one example of Aegean-made LRA 2 and Syria-Palestine-made LRA 4 amphorae, supporting the previously documented trade relations of the Cilicia Region with the Aegean and Syria-Palestine regions. Statistical studies conducted on amphora forms show that the 34th Street settlement was used intensively in the 6th-7th centuries AD.

Keywords: Cilicia, 34th Street, Zemer 41, Pompeii V, Late Roman Amphorae

Giriş

34. Cadde olarak adlandırılan kazı alanı günümüzde Mersin ilinin en işlek kuzey-güney akslı ana caddelerinden biri üzerinde yer alır (Fig. 1). 34. Cadde üzerinde 6343 ada 2 parselde, 2018 yılında Mersin Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonucunda ortaya çıkarılan yerleşim, caddeye hâkim hafif yüksek kayalık bir tepenin doğu yamacında bulunmaktadır. Alanda kayalık üzerinde iki kaya oda mezar, bir sarnıç ve doğu tarafında magazin şeklinde dizilmiş bir dizi odadan oluşan yaklaşık 30 metreye 20 metre ölçülerinde 600 metrekarelik alan ortaya çıkarılmıştır. Yerleşimin yer aldığı hafif tepelik kayalık alan aynı zamanda önünden geçen ve denize dökülen bir dereye hâkim konumdadır (Fig. 2).

Alanda tespit edilen buluntular arasında MÖ 7-MS 7. yüzyıllara kadar kesintisiz devam eden seramik buluntuların yanında ağırşaklar, kandiller, metal döküm kapları ve sırlı Bizans seramik kapları yer alır. Yerleşimde Klasik ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen Kos, Knidos, Rhodos, Korinth, Khios ve Kıbrıs sepet kulplu amphoraları görülmektedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise Kilikia üretimi Pompeii V ve Zemer 41 amphoraları dışında bu döneme tarihlendirilen amphora grubu tespit edilememiştir. Ancak Geç Antik Dönem'de özellikle Kilikia üretimi LR 1 amphoralarında ciddi bir artış görülmektedir (Fig. 3). Bu artış Kilikia Bölgesi'nin Geç Antik Dönem'deki ekonomik fırsatlar sonucu doğan tarımsal üretimini açıkça gösterir. Bunun yanında Ege üretimi LR 2 ve Suriye-Filistin üretimi LRA 4 grubu amphoraların varlığı da bölgenin ticari ilişkileri hakkında bilgi sağlaması açısından önemlidir. Bu çalışmanın konusunu da Roma ve Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen Pompeii V, Zemer 41, LRA 1, LRA 2 ve LRA 4 amphoraları oluşturmaktadır. Amphoralar üzerinden yapılacak değerlendirmeler yerleşimin diğer bölgelerle ilişkilerini anlamaya ve LR amphora grupları üzerinden alanın ne amaçla kullanıldığı üzerine çıkarımlar yapmayı sağlayacaktır.

34. Cadde Kazısı'nda Roma İmparatorluk ve Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen toplam 126 parça ele geçmiştir. Bu çalışmada ise 14 amphora ile 2 huni, bir altlık ve bir tane de tıpa

parçasına yer verilmiştir.¹ Amphora grupları arasında aynı formdaki parçalar kataloğa dahil edilmemiştir. 5 farklı grup altında ele alınan amphoralar, dönemlerine ve formlarına göre gruplandırılmışlardır. Bu buluntular arasında Roma Dönemi'ne tarihlendirilen Kilikia üretimi Pompeii V ve Zemer 41 amphorası; Geç Antik Dönem'e tarihlenen Kilikia üretimi LRA 1, Ege üretimi LRA 2 ve Suriye-Filistin üretimi LRA 4 örnekleri yer almaktadır. Bu döneme tarihlenen en yoğun grubu Kilikia üretimi olan MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilen LRA 1B grubu oluşturmaktadır.

Pompeii V Amphorası

Kilikia Bölgesi'nde MS 1-3. yüzyıl arasında üretilen Pompeii V amphoraların içerisinde şarap taşınıldığı düşünülmektedir.² Üretim yeri olarak Adana'da Aegeia (Yumurtalık) ve Elaiussa Sebaste kentleri önerilir.³ Bu formların Kilikia üretimi diğer formlardan daha az üretilmiş olup İtalya, Mısır, Ege, Karadeniz ve Doğu Akdeniz bölgesine yayıldığı görülür.⁴

Pompeii V amphoraları üzerine yapılan tipolojik çalışmalarda genel olarak iki alt tip belirlenmiştir. A. K. Şenol 2008 yılında Greko-Roman Müzesi'ndeki örnekler üzerinden Pompeii V grubuna ait farklı alt tiplerin olduğunu tespit etmiştir.⁵ Form genel olarak 45-60 cm arasında değişen yüksekliğe, 4.9-14 cm arasında değişen geniş bir ağız çapı skalasına, ağız tablasında yiv, hafif dışa çekik ucu sivrileştirilmiş üçgen ya da düz ağız kenarına, uzun konik boyun, oval kesitli kulba, halka şeklinde düz bir masa kaidesi formuna sahiptir.⁶ Pompeii V amphoraları oldukça küçük boyutlu olup 7-12 litre arasında değişen kapasiteye sahiptir.⁷ Gabbari Nekropolü'nde Pompeii V amphoraların yüksek oranda bulunması ve kentteki kurtarma kazılarında ise istatikselsel tablolarda yoğun görülmemesi sebebiyle bu formlar cenaze törenleriyle ilişkilendirilir.⁸

¹ Bu makalede Mersin 34. Cadde Kurtarma Kazıları sırasında açığa çıkarılan Roma Dönemi ve Geç Antik Dönem'e ait amphoralar tarafından gerçekleştirilen bir tez kapsamında ele alınmıştır. İlgili tez çalışmasında yer verilen tüm parçalardan birbirini tekrar etmesi sebebiyle sadece birer örneğe bu çalışmada yer verilmiştir. Bu bağlamda 34. Cadde kurtarma kazı buluntularını çalışma fırsatı sunan danışmanım Prof. Dr. Ümit Aydınoglu'na, yayınlamama izin veren Mersin Müze'si müdürü Songül Ceylan Bala'ya ve arkeolog Funda Yüksel'e teşekkür ederim. Aynı zamanda tez malzememi inceleyip, fikirlerini tüm çalışmam boyunca benimle paylaşan Prof. Dr. A. Kaan Şenol'a, Doç. Dr. Erkan Alkaç'a, Doç. Dr. Sinan Mimaroglu'na ve Prof. Dr. Çilem Uygun'a da ayrıca teşekkür ederim.

² Empereur & Picon 1989, 240. Böttger 1992, 340. Şenol 2008, 113.

³ Reynolds 2005, 565. Aegeia kentindeki MS 4. yüzyılda üretime başlanan LR 1 amphoraların, Pompeii V amphoraların devamı olduğu ve LR 1 formlarının üretim merkezi olan Aegeai'deki atölyeler sayesinde anlaşıldığı bilgisini vermektedir. Kızıllarslanoglu 2019, 61. Elaiussa Sebaste antik kentinde LR 1 ve Pompeii V amphoraları üzerinde yapılan kil incelemeleri ile Elaiussa Sebaste kentinde üretildiğini önermektedir.

⁴ Empereur & Picon 1989, 145. Şenol 2008, 112.

⁵ Şenol 2008, 129.

⁶ Kızıllarslanoglu 2019, 56. Şenol 2008, 113. Reynolds 2005, 590.

⁷ Şenol 2008, 113. Kızıllarslanoglu 2019, 56.

⁸ Şenol 2018, 493-494.

Erken Tip ve Geç Tip olarak ikiye ayrılan Pompeii V amphoraları, Erken tip MS 1-150 ve Geç tip MS 150-3. yüzyıla tarihlendirilir.⁹ 34. Cadde Kazısı'nda iki adet Pompeii V amphorası tespit edilmiştir. Bunların form özellikleri aynı olmasından dolayı yayın içerisinde bir örneğe yer verilmiştir (Fig. 4, No. 1). Dışa çekik ucu sivrileştirilmiş üçgen ağız kenarına, yivli düz boyun ve ağız kenarının bittiği yerden başlayan oval ve yivli kulplara sahip olup ortalama 9 cm ağız çapına sahiptir. Açık kırmızı tonlarda hamur rengine sahiptir. İçerisinde yoğun kum, küçük taş parçaları, orta miktarda kireç ve az miktarda gümüş mika tespit edilmiştir (Fig. 4, No. 1).

Benzer örnekleri Beurit'de MS 100-150¹⁰, Alexandria Greco Roman Müzesi'nde MS 1-2. yüzyıla¹¹, Doğu Suriye'de Umm El-Tlel'de MS 1. yüzyıl sonu-erken 2. yüzyıla¹², Kıbrıs'ta Amathous'ta MS 2. yüzyılın ilk yarısına¹³, Parion'da MS 1. yüzyıl sonu-2. yüzyıla¹⁴, Kilikia Bölgesi'nde ise Elaiussa Sebaste¹⁵ ve Tarsus Gözlükule'de¹⁶ MS 1-2. yüzyıla ve Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 1. yüzyıla¹⁷ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda yer alan örnek (Fig. 4, No. 1) erken tipe dahil edilerek MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilir ve çalışma içerisinde en erken döneme tarihlenen amphora grubudur.

Zemer 41 Amphorası

Zemer 41 olarak adlandırılan bu amphora grubu Roma Dönemi'nde üretimi yapılan ticari amphoralar arasında en fazla kapasiteye sahip formlardan biridir.¹⁸ Kilikia ve Kıbrıs'ta MS 1. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar üretiminin ve ticaretinin yapıldığı bilinen Zemer 41 amphoraların içerisinde özel reçineli şarabın taşındığı ve oldukça ünlü olduğu bilinir.¹⁹

Zemer 41 amphoraların form olarak, dışa çekik yuvarlaklaştırılmış ağız kenarına, kısa ve silindirik boyna, kalın yivlendirilmiş gövdeye ve dışa çekik "mantar" şeklinde çıkıntı yapan uzun ve sivri bir dibe sahiptir.²⁰ Formda görülen kalın yivler, kendine özgü kısa ve dik açılı kulplar Zemer 41 (Pinched-Handle) amphoranın karakteristik özelliğini yansıtmaktadır.²¹

⁹ Reynolds 2005, 565.

¹⁰ Reynolds 2005, 589.

¹¹ Şenol 2018, 496-497, Fig. 418.

¹² Majcherek & Taha 2004, 243, Fig. 5.37-38.

¹³ Autret & Marangou 2011, 361-362, Plate 16.

¹⁴ Akkaş 2020, 361, Kat. No. 361.

¹⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 318, Kat. No. 13.

¹⁶ Jones 1950, 198, Fig. 158-712.

¹⁷ Şenol 2009, 226, Fig. 50.

¹⁸ Bilir 2017, 221.

¹⁹ Williams 1989, 91-94. Rauh & Slane 2000, 328.

²⁰ Williams & Lund 2013, 156.

²¹ Akkaş 2020, 364.

Formun erken versiyonları daha uzun boyunlu ve kulpluyken geç dönem örnekleri daha kısa boyunlu ve kulplu üretilmiş olup²² ayrıca geç dönem dip formundaki ayırt edici mantar şeklinde sivri dip görülmemektedir. Sıkıştırılmış sap kulplu olarak da bilinen Zemer 41 amphoraları 65-75 cm yüksekliğinde, 19-53 litre arasında kapasiteye sahip olduğu ancak bu formun Agora M 239 olarak adlandırılan geç versiyonlarında ise kapasitenin oldukça küçük olduğu bilinir.²³ 2 litreye sahip minyatür tiplerinin üretilmesini, içerisinde özel reçineli kuru üzüm şarabının dışında farklı ve daha pahalı ürünlerinde taşınabileceği düşünülmesine neden olur.²⁴

34. Cadde Kazısı'nda Zemer 41 grubuna ait bir adet dip tespit edilmiştir (Fig. 4, No. 2). Bu çalışmada irdelenen dip parçası sivri, içi dolu ve sivri kesiminde sarmal şeklinde girinti çıkıntı oluşturan profile sahiptir. Hamur yapısı açık kırmızı tonlarda olup içerisinde yoğun kireç, taş parçacıkları ve az miktarda gümüş mika ve çok az altın mika görülür.

Benzerleri Dobrudja'da MS 3. yüzyıla²⁵, Parion'da 3. yüzyıla²⁶, İskenderiye'de MS 1-2. yüzyıla²⁷, Sagalassos'ta MS 3-4. yüzyıla²⁸, Kilikia Bölgesi'nde Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 2. yüzyıla²⁹, Kelenderis'te MS 4. yüzyılın çeyreğinin sonuna³⁰, Antiochia ad Cragum'da MS 3-4. yüzyıla³¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 4, No. 2) özellikle Antiochia ad Cragum'daki³² küçük boyutlu Zemer 41 amphoralarına benzerliği nedeniyle MS 3-4. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

LR 1 Amphoraları

LR 1 amphoralarının MS 4-7. yüzyıllarda Kilikia ve Kıbrıs'ta, bölgede gelişen ekonomik ve siyasi gelişmelere paralel olarak bölgedeki limana sahip birçok antik yerleşimde üretildiği bilinmektedir.³³ Bunun yanında Batı Anadolu ve Kuzey Suriye gibi bölgelerde de imitasyonunu üretildiği bilinir.³⁴ Bu amphoraların bu kadar yoğun üretilmesinin bölgede artan

²² Williams & Lund 2013, 156

²³ Robinson 1959, 75. Şenol 2009, 141.

²⁴ Şenol & Kerem 2000, 141.

²⁵ Opait & Paraschiv 2013, 333, Fig. 17.

²⁶ Akkaş 2020, 370, Kat. No. 242.

²⁷ Şenol 2000, 449-450, Kat. No. 317.

²⁸ Bes 2020, 256, Fig. 9.

²⁹ Şenol 2009, 223, Kat. No. 47.

³⁰ Tekocak & Zoroğlu 2013, 114, Fig. 6.

³¹ Kızıllarslanoglu 2023, 1682, Şekil 30.

³² Kızıllarslanoglu 2023, 1682, Şekil 30.

³³ Aegeai için bkz. Şenol 2009, 145; Magarsos ve Seleukeia Pieria için bkz. Pieri 2005, 80; Korykos için bkz. Alkaç 2012, 331; Anemurium için bkz. Reynolds 1993, 144-145; Elaiussa Sebaste için bkz. Ferrazzoli 2008, 47; Soloi-Pompeipolis için bkz. Autret vd. 2010, 203-207; Arsuz-Tarsus-Yumurtalık Körfezi için bkz. Empereur & Picon 1989, 237-239.

³⁴ Empereur & Picon 1989.

tarımsal üretimin diğer bölgelere ihraç edilmesi ile bağlantılı olduğu düşünülür.³⁵ LR 1 formlarının üretiminin MS 7. yüzyıl ortalarına gerçekleşen Arap akınlarıyla sona erdiği bilinir.³⁶

LR 1 amphoralarının içerisinde zeytinyağı, şarap, tahıl ürünleri vb. ürünlerin taşındığı fikri hâkim olmakla birlikte Doğu Akdeniz, Balkanlar, Batı Anadolu, Kuzey Afrika, Hindistan gibi geniş bir yayılım alanı olduğu görülür.³⁷ LR amphoraların bu kadar geniş coğrafyaya yayılması ve hemen hemen aynı formlarda üretilmesi planlı bir organizasyonu akla getirir. Diocletianus Dönemi'nden itibaren imparatorluğun yeniden yapılandırmasıyla ve MS 432 yılında Vandallar'ın Afrika'yı yağmaları³⁸ sonucu ortaya çıkan ekonomik fırsatlarla birlikte Kilikia üretimi LR 1 amphora tipinin üretiminin yaygınlaştığı önerilir.³⁹

LR 1 amphoraları Proto LRA 1, LRA 1A, LRA 1B ve sous tipi olarak bilinen küçük boyutlu LR 1C formları olarak 4 ana tipe ayrılmaktadır.⁴⁰ 34. Cadde Kazısı'nda Kilikia üretimi LR 1 formuna ait toplam 119 parça ele geçmiştir ve en yoğun grubu oluşturur. Alt tip olarak bir adet Proto LR 1, dört adet LRA 1A, 97 adet LRA 1B, 2 adet LRA 1C, 6 adet dip, 6 adet amphora altlığı, 2 adet huni ve 1 adet tıpa yer almaktadır. 34. Cadde Kazısı'ndaki LR 1 amphoraları D. Pieri'nin⁴¹ tipolojisi dikkate alınarak değerlendirmelerde bulunulmuş olup makale içerisine form benzerliklerinden dolayı alt tiplerden birer örneğe yer verilmiştir.

Proto LRA 1A formu MS 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilir.⁴² 34. Cadde kazısında LRA 1 grubunun alt tipini oluşturur ve tek örnektir (Fig. 4, No. 3). Form hafif dışa çekik ve yuvarlatılmış dudağıyla bant formundadır ve omuz koniktir. İçerisinde yoğun miktarda kum, az miktarda kireç ve gümüş mika görülür. Benzerleri İskenderiye'de MS 4. yüzyıl sonu- MS 5. yüzyıl başı⁴³, Beyrut'ta MS 370-390 yılına⁴⁴, Chersonesos ve Dobrudja'da MS 4. yüzyılın ilk yarısı⁴⁵, Kilikia Bölgesi'nde ise benzer örneklerin bulunduğu Anemurium'da MS 4. yüzyıl-6. yüzyıl ortaları⁴⁶, Elaiussa Sebaste'de MS 4. yüzyılın ikinci yarısına⁴⁷, Kelenderis'te MS 4.

³⁵ Kızıllarslanoglu & Aytek 2018, 26.

³⁶ Riley 1979, 215. Peacock & Williams 1986, 187. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 82-83.

³⁷ Kızıllarslanoglu 2016, 173-177. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 82-83.

³⁸ Kozan 2020, 124.

³⁹ Elton 2003, 176-179.

⁴⁰ Ferrazzoli & Ricci 2010, 81. Şenol 2003, 83. Pieri 2005, 71.

⁴¹ Pieri, 2005, 69-81.

⁴² Opait, 2010, 1017.

⁴³ Şenol 2000, 451-453, Kat. No. 325.

⁴⁴ Reynolds 2005, 566-567, Plate 4, Fig. 26-29.

⁴⁵ Opait 2010, 1016-1017, Fig. 7.

⁴⁶ Williams 1989, 98, Fig. 59-574.

⁴⁷ Ferrazzoli & Ricci 2010, 823, Fig. 4-19. Kızıllarslanoglu 2016, 348, Kat. No. 48, 180.

yüzyıl sonu- 5. yüzyıl başına⁴⁸ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 4, No. 3) MS 4. yüzyılın ikinci yarısı- 5. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

LRA 1A grubunun erken örneklerinin, MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 5. yüzyılın başları arasında üretildiği bilinmektedir. MS 4. yüzyılın ikinci yarısı- 5. yüzyılın ortaları arasında üretilen LRA 1A'nın LRA 1B grubuna ait geçiş formu olduğu düşünülmektedir.⁴⁹ Mersin 34. Cadde Kazısı'nda tespit edilen LRA 1A örnekleri (Fig. 4, No. 4) dışa çekik, yuvarlaklaştırılmış ağız kenarı, içe doğru hafif daralan bir boyuna sahiptir. İçerisinde kum, az miktarda gümüş mika ve küçük gözenekler görülmektedir. Benzer örnekler; Kourion'da MS 450-600 yüzyıla⁵⁰, Paphos'da MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl başı⁵¹, Kıbrıs Zygi-Petrini'de MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl⁵², İskenderiye'de MS 4. yüzyılın sonlarına⁵³, Marseille'de MS 4. yüzyıl sonları 5. yüzyıl başı⁵⁴, Parion'da MS 5. yüzyıla⁵⁵, Kilikia Bölgesi'nde Korykos'ta MS 6. yüzyılın başı-7. yüzyılın ortası arasına⁵⁶, Kelenderis'te 4. yüzyılın sonu-5. yüzyılın başı, geç örnekleri ise MS 6. yüzyıla⁵⁷, Elaiussa Sebaste'de MS 5. yüzyıla⁵⁸, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıllara⁵⁹, Soli Pompeipolis'te MS 5. yüzyıla⁶⁰, Kanytellis'te MS 5. yüzyıl-6. yüzyıl başına⁶¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı LRA 1A örneği (Fig. 4, No. 4) MS 5. yüzyılın başı- 6. yüzyıl arasına tarihlendirilir.

MS 6-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen LRA 1B amphoraları, 10-12 cm ağız çapına sahip olup, kulpların boyunda birleştiği noktada ayırt edici çıkıntıya sahiptir.⁶² LRA 1A formuna oranla daha bodur gövdeye sahip olan LRA 1B formları 15-20 litre arasında kapasiteye sahiptirler. LRA 1 grubundan en yoğun dağılıma sahip alt tipini oluşturan LRA 1B amphoraları tüm Akdeniz ülkelerine yayılmış, Britanya'dan Etiyopya, Yemen hatta Hindistan'a kadar geniş bir alanda tespit edilmiştir.⁶³ D. Pieri, LRA 1B grubunu iki alt tipe ayırır. LRA 1B 1 formunun 9-12,5 cm ağız çapına ve silindirik boyuna sahip olduğunu ve 6. yüzyılın ilk yarısından itibaren

⁴⁸ Tekocak & Zoroğlu 2013, 451-453, Fig. 13.

⁴⁹ Pieri 2005, 70-72.

⁵⁰ Williams 2005, 160, Fig. 3.

⁵¹ Hayes 2003, 486, Fig. 21a, 223.

⁵² Manning vd. 2000, 247-249, Fig. 13b.

⁵³ Şenol 2000, 370, Kat. No. 180-181.

⁵⁴ Bonifay & Pieri, 1995, 108-109, Fig. 6.

⁵⁵ Akkaş 2020, 195, Kat. No. 28.

⁵⁶ Alkaç 2012, 341, Fig. 4.

⁵⁷ Tekocak & Zoroğlu 2013, 121-122, Fig. 12-27.

⁵⁸ Kızıllarslanoğlu 2016, 353, Kat. No. 54.

⁵⁹ Şenol 2009, 228-229, Kat. No. 52-54.

⁶⁰ Autret vd. 2010, 205, Levha 7.

⁶¹ Alkaç 2015, 153, Fig. 1.

⁶² Pieri 1998, 99. Şenol 2003, 82. Opait 2004, 8-9.

⁶³ Şenol & Cankardeş Şenol 2003, 133. Tomber 2007, 972-984.

üretildiğini aktarmaktadır. LRA 1B 2 formunun dışa dönük, kesik konik bir ağız, merkezden oluklu ve oval kulplara sahip olup MS 6-7. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.⁶⁴

LRA 1B amphoraları Mersin 34. Cadde Kazısı'nda en yoğun grubu oluşturur. LR 1 amphoraları D. Pieri'nin tipolojisi dikkate alındığında, LRA 1B 2 alt tipinin özelliklerini yansıtmaktadır. Örneklerin birçoğu hafif dışa çekik ağıza LRA 1B formunun karakteristik özelliği olan boyunda hafif bir çıkıntıya sahiptir. (Fig. 4-5, No. 5-8). Aynı döneme tarihlendirilen (Fig. 5, No. 9) parça ise diğer örneklerden farklı olarak boyun kısmı huni şeklindedir. Ayrıca 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B formuna ait olduğu düşünülen dip parçası, yuvarlatılmış, düğme biçimli uç kısma sahip olup dışa doğru açılmaktadır. (Fig. 5, No. 10).

Bu formların benzerleri Marsilya'da MS 5. yüzyıl ortası-6. yüzyıl başı⁶⁵, Atina Agorası'nda MS 6. yüzyıl başı-7. yüzyıla⁶⁶, Alexandria Greco-Roman Müzesi'nde MS 6-7. yüzyıla⁶⁷, İsrail'de Yafo'da MS 6-7. yüzyıla⁶⁸, Suriye'de Dera'da MS 6-7. yüzyıla⁶⁹, Hindistan'da Arikamedu'da MS 6-7. yüzyıla⁷⁰, Cheronessos'ta MS 6. yüzyıl ikinci yarısı- 7. yüzyıla⁷¹, Kıbrıs Amathous MS 6. yüzyıla⁷², Paphos'ta MS 654-7. yüzyıl ortalarına⁷³ tarihlendirilmiştir.

Kilikia Bölgesi'nde ise benzer örneklerin bulunduğu Kelenderis'te MS 6-7. yüzyıla⁷⁴, Kilisetepe'de MS 6. yüzyıla⁷⁵, Mersin Müzesi'nde MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıla⁷⁶, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 5. yüzyıl sonu-6. yüzyıla⁷⁷, Anamur Müzesi'nde MS 5-7. yüzyıla⁷⁸, Soli Pompeipolis'te MS 5. yüzyıl sonu-7. yüzyıl başına⁷⁹, Kanytellis'te MS 6-7. yüzyıl ortaları⁸⁰, Diocaesarea'da MS 5-7. yüzyıla⁸¹ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B ağız ve dip formları (Fig. 4-5, No. 5-10). MS 6-7. yüzyıl tarihlendirilir.

⁶⁴ Pieri 2005, 75-76.

⁶⁵ Bonifay & Pieri 1995, 107, Fig. 6.

⁶⁶ Robinson 1959, Plate 32, M333.

⁶⁷ Şenol, 2018, Cat. No. 429-434.

⁶⁸ Gendelman 2020, 177, Fig. 8.4.

⁶⁹ Joly & Blanc 1995, 127, Fig. 4.33.

⁷⁰ Tomber 2007, 976, Fig. 5.

⁷¹ Sazanov 2014, 418, Fig. 2, 3, 38.

⁷² Demestica 2013, 175-176, Fig. 3.

⁷³ Hayes 2003, 492, Fig. 25, 264-265.

⁷⁴ Tekocak & Zoroğlu 2013, 140, Fig. 28-34.

⁷⁵ Jackson 2007, 402-403, Cat. No. 1319.

⁷⁶ Şenol & Kerem 2000b, 94, Kat. No. 17.

⁷⁷ Şenol 2009, 147-148, Kat. No. 59-75.

⁷⁸ Zoroğlu vd. 2008, 48, Resim 6.

⁷⁹ Autret vd. 2010, 206, Resim 8.

⁸⁰ Alkaç 2015, 153-154, Fig. 2-11.

⁸¹ Kramer 2012, 31. Taf.48, 386-390.

MS 4-7. yüzyılın ortalarına kadar üretildiği bilinen alt tip (sous type) olarak da adlandırılan LRA 1C'ye⁸² ait 34. Cadde Kazısı'nda iki parça tespit edilmiştir ancak yayın içerisinde bir örneğe yer verilmiştir. (Fig. 5, No. 11). Ucu sivrileştirilmiş dışa çekik ağız kenarına, boyuna geçişte hafif bir çıkıntıya, uzun, dar boyun, boyundan genişleyen yuvarlak formda omuza, oval kesitli ve oluklu kulplara sahiptir. Kulplar ağzın hemen altından başlayıp omuz hizasında birleşmektedir. Gözenekli, yoğun miktarda taşçık, kum, az miktarda gümüş mika ve yüzeyde yoğun kireç görülmektedir (Fig. 5, No. 11).

Benzer örnekler Kıbrıs'ta Amathous'ta MS 7. yüzyıla⁸³, Zygi Petrini MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla⁸⁴, Korinth'te MS 5. yüzyılın ikinci çeyreği-7. yüzyıla⁸⁵, Silifke Müzesi'nde MS 7. yüzyılın ilk yarısına⁸⁶, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla⁸⁷ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen LRA 1C olarak bilinen alt tip (Fig. 5, No. 11) MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

Amphora Altlıkları, Huniler ve Tıpa

Sivri ya da yuvarlak dipli ticari amphoraların dik durabilmeleri için amphora altlığı olarak adlandırılan formlara ihtiyaç duyulmaktadır⁸⁸. 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1B grubuna ait olduğu anlaşılan amphora altlıkları yuvarlatılmış hafif dışa çekik ağza ve huni şeklinde gövdeye sahiptirler, dışa çekik yuvarlatılmış kaideyle sonlanmaktadır. Hamurlarında pembemsi ve sarımsı tonlar görülmektedir. Katkı maddesi olarak yoğun miktarda taşçık-kum, az miktarda kireç, kuvars ve gümüş mika görülür. Bu amphora altlıklarının örnekleri Kilikia Bölgesi'nde Soli Pompeipolis⁸⁹ ve Elaiussa Sebaste⁹⁰ kentinde görülmektedir. 34. Cadde Kazısı amphora altlıkları için (Fig. 6, No. 12) tarihlendirme unsuru olarak LRA 1B grubunun yoğunluğu dikkate alınarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

34. Cadde Kazısı'nda iki adet huni (Fig. 6, No. 13-14) tespit edilmiştir. Huni Tip 1 uzun bir boyundan ovalleşerek yükselmektedir ve dış kısımda belirgin bir çıkıntı görülmektedir. (Fig. 6, No. 13). Bu örnek, açık yeşilimsi hamur rengine sahip, içerisinde yoğun taşçık-kum, az kireç ve gümüş mika görülür. Huni Tip 2 olarak adlandırılan huni ise uzun düz boyundan hafif çıkıntı yaparak ovalleştiği ve iç kısımda uzun boyun kısmının bittiği yerde derin bir kademe yaparak

⁸² Pieri, 1998, 99-100.

⁸³ Demestica 2013, 177, Fig. 4.

⁸⁴ Rowe 2004, 226, Fig. 103.4.

⁸⁵ Hammond 2015, 518, Fig. 13, 159-161.

⁸⁶ Alkaç 2013, 115, Fig. 10.

⁸⁷ Şenol 2009, 245, Kat. No. 78-79.

⁸⁸ Fırat 2012, 106.

⁸⁹ Autret vd. 2010, 205.

⁹⁰ Kızıllarslanoğlu 2016.

açıldığı görülür. (Fig. 6, No. 14). Bu örnek, açık kırmızımsı hamur rengine sahiptir ve içerisinde orta miktarda kireç, taşçık, az miktarda kum ve gümüş mika görülmektedir.

Huniler, ürünlerin amphora içerisine doldurulmasında kullanılmaktadır.⁹¹ 34. Cadde Kazısı'nda yer alan hunilerin varlığı da bu amaçla kullanıldığını düşündürür. Ancak Geç Antik Dönem'e tarihlenen LRA 1 grubuna dahil benzer örnekler bulunamamıştır. Bunun yanında Atina Agorası'nda⁹² MÖ 1. yüzyıl başları-2. yüzyıl başlarına tarihlendirilen ve Aigai'de⁹³ LR 3 amphoralarına ait MS 3. yüzyılın 2. yarısına ait formlar yer alır. Bu formlara baktığımızda ise daha ince cidarlı olduğu görülür.

Hunilerin tarihlenmesinde ise LR 1 formları üzerinde denemeler yapılarak belirlemiştir. Tip 1 olarak adlandırılan huni örneği (Fig. 6, No. 13) 8-11 cm ağız çapına sahip ağız parçalarından LRA 1A, LRA 1B ve LRA 1C grubuna uyumlu olması nedeniyle bu form MS 5. yüzyılın başı-7. yüzyıl arasına tarihlendirilir. Tip 2 olarak adlandırılan huni formu (Fig. 6, No. 14) 9-12 cm çapına sahip sadece LRA 1B grubuna oturması nedeniyle MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LRA 1 amphoralarının içerisinde taşınan ürünlerin hava almamaları ve sızdırmamaları için çeşitli şekillerde kapatıldığı bilinmektedir. Bu amaçla amphoralarda genellikle seramik ya da ahşaptan mantar formlu tıplar ya da seramik diskler kullanılmıştır. 34. Cadde'de bir adet pişmiş toprak mantar formlu tıpa tespit edilmiştir (Fig. 6, No. 15). Düz formlu tıpanın hamuru rengi açık kırmızımsı tonlarındadır. Katkı maddesi olarak yoğun kireç, taşçık, kum ve az miktarda gümüş mika görülmektedir. 34. Cadde Kazısı'nda tıpa için (Fig. 6, No. 15) amphora altlık ve huni gibi LRA 1B grubu dikkate alınarak MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LR 2 Amphorası

DR 24 amphoralarının devamı niteliğinde olan LR 2 amphoraları yaygın olarak MS 4. yüzyıl başı-9. yüzyıl başı arasında kullanılmıştır.⁹⁴ LR 2 amphoralarının kökenleri hakkındaki bilgiler yetersiz olmakla birlikte Kuzey Ege adaları ve Karadeniz kıyıları üretim alanları olarak gösterilmektedir.⁹⁵ Sakız Adası'na komşu olan Samos adasında büyük miktarlarda LRA 2 üretmiş olduğu görülür. Formun, Kuzey Ege'de Halikarnassos civarında üretilmiş olabileceği

⁹¹Doğer 1991, 63, Resim 57. Resimde yer alan huni Atina agorasında bulunmuş olup MÖ 5. yüzyıla tarihlenmektedir.

⁹²Robinson 1959, Plate 18, M9.

⁹³Kızılbuğa 2022, 258-276, Şekil 31, Kat. No. 352.

⁹⁴Şenol 2009, 150-152.

⁹⁵Pieri 2005, 90.

önerilse de henüz Khios ve Samos'taki buluntular dışında bu kanıtlanamamıştır⁹⁶ Kuzey Argolis'te, Kounoupi'de, Porta Cheli (eski Halieis) ile Hermioni arasında yer alan iki fırında LR 2 amphoraları yanı sıra yerli çanak çömlek ürettikleri kesinleşmiştir.⁹⁷ Alandan alınan örnek üzerinden 1983 yılında analiz gerçekleştirilmiştir ancak daha sonra sonuçlardan yararlanmak için karşılaştırmalı bir çalışma yapılmamıştır.

Dağılımına bakıldığında LR 2 formlarının Doğu Akdeniz, Karadeniz, Kuzey Afrika, Britannia'nın batısına kadar yayılım gösterdiği görülmektedir.⁹⁸ Ancak Avrupa'nın iç kesimlerine kadar yayılım göstermediği de görülmektedir.⁹⁹ LR 2 amphoraların LR 1 amphoralarına göre sayısal olarak Akdeniz pazarında az görülmesinin nedeni piyasaya sürülmemelerinden kaynaklı olmalıdır.¹⁰⁰ Hem şarap hem de zeytinyağı taşındığı belirlenen geniş hacimli bu amphoraların 40 litreden 55 litreye kadar farklılık gösteren kapasitelere sahip olduğu görülmektedir.¹⁰¹

Bu amphoralar dışa çekik huni formu ağız kenarına sahiptir. Küresel gövdelidir. Ağız kenarının altından başlayan kısa oval kesitli kulplara ve düğme formu kaideye sahiptir.¹⁰² Araştırmacılar LR 2 amphoralarını form özellikleri, kapasiteleri ve gövde üzerindeki yivlere göre üç gruba ayırarak tipolojik olarak değerlendirmiş ve kronolojik bir sıralama yapmıştır.¹⁰³ LR 2 formlarındaki boyalı yazıtlar genellikle nadirdir ve LRA 1'dekinden daha az gelişmiştir. Galya örnekleri çoğu zaman okunaksızdır ve rengi siyahken Doğu'daki örnekler genelde kırmızıya boyanmış olarak bulunmaktadır. Bunun yanında, kazıma grafitiler daha sık görülmekle birlikte bu tekniğin ikinci kullanım sonucu olduğu düşünülmektedir.¹⁰⁴

34. Cadde kazısında bir adet ağız parçası görülür (Fig. 6, No. 16). Bu örnek, sahip olduğu özelliklerle, D. Pieri'nin¹⁰⁵ yapmış olduğu grupta LRA 2B alt grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda LRA 2B alt tipi içine dahil ettiğimiz parçanın, yuvarlaklaştırılmış içe çekik ağız, huni biçimli boynu, dışa doğru açılan gövdesi, içe doğru

⁹⁶ Pieri 2005, 91.

⁹⁷ Megaw & Jones 1983, Plate 246-247.

⁹⁸ Şenol 2009, 150.

⁹⁹ Kızıllıslanoğlu 2016, 212.

¹⁰⁰ Riley 1980, 118.

¹⁰¹ Şenol 2009, 151.

¹⁰² Şenol 2003, 96.

¹⁰³ Pieri 2005, 85-88. Alt tipleri LRA 2A, LRA 2B, LRA 2C olarak isimlendirmiştir.

¹⁰⁴ Pieri 2005, 90.

¹⁰⁵ Pieri 2005.

daralan boyun yerinde kulp yerleri görülmektedir. Kil yapısına baktığımızda yoğun kireç katkılı, içerisinde küçük taşçık ve küçük gözenekler görülmektedir.

LR 2B amphoraları Parion'da MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıla¹⁰⁶, Phokaia'da MS 4-7. yüzyıla¹⁰⁷, Yassıada'da MS 550 yılına¹⁰⁸, Topraichioi'da MS 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine¹⁰⁹, Romanya'daki Dobruca'da MS 6. yüzyıla¹¹⁰, İspanya'daki Tarraco'da MS 4. yüzyıl başı- 5. yüzyıla¹¹¹, Atina'da MS 4. yüzyılın başı-5. yüzyıl başına¹¹², Tyritake'de MS 4. yüzyıl sonu-6. yüzyıla¹¹³, Butrint'te MS 5-6. yüzyıla¹¹⁴, Elaiussa Sebaste'de MS 5-7. yüzyıl sonuna¹¹⁵, Taşucu Amphora Müzesi'nde MS 7. yüzyıla¹¹⁶ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 16) LRA 2B alt tipinde değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıla tarihlendirilir.

LR 4 Amphorası

Boyunsuz, silindirik uzun gövdesi ile tipik Roma amphoralarından ayrılan LR 4 amphoraları literatürde “Gaza amphoraları”¹¹⁷ ya da “Torpedo amphoraları”¹¹⁸ olarak da anılmaktadır. MS 1. yüzyılda üretilmeye başlanan LR 4 formu MS 4.-7. yüzyıllarda yoğun bir şekilde ihraç edildiği düşüncesi hakimdir.¹¹⁹ Gaza kökenli olduğu bilinen LR 4 amphoraları Filistin¹²⁰, Pelusium ile Negev arasındaki bölgede¹²¹ ve İsrail'de Bat Galli'de¹²² üretildiği bilinir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde şarap ticaretinde en çok tercih edilen formlardan biri olmasının yanında içerisinde antik kaynaklarda da bahsedilen Gaza beyaz şarabını taşımak için kullanıldığı ve zeytinyağı, susam, balık, buğday gibi ürünlerinde taşınması için kullanıldıkları bilinir.¹²³ Bu sebeple Doğu Akdeniz, Kuzey Afrika, Batı Akdeniz, Balkanlar, Karadeniz gibi birçok bölgede karşımıza çıkmaktadır.¹²⁴

¹⁰⁶ Akkaş 2019, 230, Kat. No. 138.

¹⁰⁷ Fırat 2013, 73, Fig. 16.

¹⁰⁸ Alfen 1996, 18, Fig. 5-6.

¹⁰⁹ Opait 1984, 678, Taf. III. 1

¹¹⁰ Opait 2002, 296, Fig. 10.

¹¹¹ Remola Vallverdu 2016, 340.

¹¹² Kouveli 2014, 759, Fig. 35

¹¹³ Smokotina 2016, 720, Fig. 5.

¹¹⁴ Reynolds 2010, 108, Fig. 5.

¹¹⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 396, Kat. No. 215.

¹¹⁶ Şenol 2009, 249, Kat. No. 85

¹¹⁷ Majcherek 1995, 168.

¹¹⁸ Peacock & Williams 1986, 198. Zemer 1978, 62-63.

¹¹⁹ Şenol & Kerem 2000, 90.

¹²⁰ Riley 1979, 219-222.

¹²¹ Majcherek 1995, 165.

¹²² Oren Paskal 2008, 6-33.

¹²³ Pieri 2005, 104-107.

¹²⁴ Pieri 2005, 104-107.

D. Pieri'nin¹²⁵ Galya amphoraları üzerine gerçekleştirdiği çalışmada gövde yapılarına göre LRA 4A ve LRA 4B olarak iki ana tip belirleyerek kendi içinde de alt tipler belirleyerek değerlendirmiştir.¹²⁶ Form ağız kenarı dışa kalınlaştırılmış ve boyunsuzdur. Oval profilli omuzlar üzerinde kulak şeklinde iki yuvarlak kulplara sahiptir. Dış yüzeyinde görülen yivlerin kulp hizasında bulunduğu, dibinin ise yuvarlak profilli ve derin yivli olduğu görülür.¹²⁷ Grubun en tipik özelliklerinden olan boyunsuz olmasının yanında yapım sırasında oluşan omuz ve ağız çevresinde biriken kil topaklarıdır.

34. Cadde'de LR 4 amphoralarına ait 2 adet ağız parçası tespit edilmiştir. Buluntulardan bir örnek B2, diğeri ise B3 alt tipine dahil edilmiştir.

MS 6-7. yüzyılın ikinci yarısı arasında yaygın kullanılan LRA 4B2 formu, yuvarlatılmış dışa çekik ağıza, uzun bir gövdeye, hafif genişletilmiş bir omuza ve koniktir. Yüzey üzerindeki yivler kulp altından başlar bazen de göbeğin ortasında daratılma ve yivlendirme görülmektedir.¹²⁸ 34. Cadde Kazısı'nda bu forma ait bir örnek (Fig. 6, No. 17) yer alır. LRA 4B2 grubuna dahil edilen örnek yuvarlatılmış ağız kenarına, boyunsuz, dışa doğru hafif genişleyen gövdeye sahiptir. Hamur rengi kahverengi tonlarda olup içerisinde az miktarda kireç, gümüş mika ve kum görülmektedir.

Benzer örnekleri Alexandria Greco-Roman Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıla¹²⁹, Gan Yavne'de MS 5. yüzyıl ortaları-6. yüzyıla¹³⁰, Capidava'da MS 6-7. yüzyıl başlarına¹³¹, Patara'da MS 5-7. yüzyıla¹³², Silifke Müzesi'nde MS 6. yüzyılın sonuna¹³³, Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi'nde MS 5-6. yüzyıla¹³⁴, Elaiussa Sebaste'de MS 5-6. yüzyıl¹³⁵ arasına tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 17) LRA 4B2 alt tipinde değerlendirilerek MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıl arasına tarihlendirilebilir.

MS 7-8. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen LRA 4B3 olarak adlandırılan alt tip LRA 4B2 formun taklit niteliğindedir. LRA 4B3 formunun gövde yapısında fark görülmezken, dip

¹²⁵ Pieri 2005, 101-114.

¹²⁶ LRA 4A ve LRA 4B olarak iki ana tip belirleyerek kendi içinde de A1-A2, LRA 4B grubunu ise B1-B2-B3 olarak beş alt gruba ayırır. Tip A, kısa boya ve geniş gövdeye sahipken, geç örnekleri olan Tip B'nin boya uzatılmış ve silindirik şeklini almıştır.

¹²⁷ Pieri 2005, 104.

¹²⁸ Majcherek 1995, 168. Pieri 2005, 105-107.

¹²⁹ Şenol 2018, 460-461, Fig. 382.

¹³⁰ Rapuano 2016, 116, Fig. 1, 5.

¹³¹ Oprüş & Ratiu 2016, Fig. 14.

¹³² Korkut 2007, 164-165.

¹³³ Alkaç 2013, 116, Fig. 11.

¹³⁴ Şenol 2009, 259, Fig. 97.

¹³⁵ Kızıllarslanoglu 2016, 380.

kısmı haricinde yüzeyde yivlendirme yapılmamıştır¹³⁶. 34. Cadde Kazısı'nda yer alan örnekte (Fig. 6, No. 18) yuvarlatılmış hafif dışa çekik, omuza doğru genişleyen gövdeyle birlikte LRA 4B2 alt tipinden (Fig. 6, No. 18) farklı olarak daha dik bir şekilde inen omuz kısmında yiv görülmektedir. Kil yapısında az miktarda kireç, mika, kum ve kuvars görülmektedir.

Benzerleri Gan Yavne'de MS 6.yüzyılın sonu- 7. yüzyıla¹³⁷, Yafu'da MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla¹³⁸, Baramus'ta MS 575-700 yılları arası¹³⁹, Korinth-Panayia'da MS 6. yüzyıl sonu- 7. yüzyıl başı¹⁴⁰, Butrint'te MS 6. yüzyılın ilk yarısı-7. yüzyıla¹⁴¹, Elaiussa Sebaste örnekleri MS 4.- 5. yüzyıl arasına¹⁴², Mersin Müze'si örnekleri MS 6. yüzyılın ikinci yarısı- MS 7. yüzyıla¹⁴³, Taşucu Arslan Eyce Müzesi örnekleri MS 5-6. yüzyıla¹⁴⁴ tarihlendirilmiştir. 34. Cadde Kazısı örneği (Fig. 6, No. 18) LRA 4B3 alt tipinde değerlendirilerek MS 5. yüzyıl sonu- 7. yüzyıla tarihlendirilir.

Değerlendirme ve Sonuç

Mersin ili, Yenişehir ilçesinde 34. Cadde üzerindeki 6343 ada 2 parselde 2018 yılında Mersin Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonucunda çok sayıda farklı seramik grupları tespit edilmiştir. Seramikler ışığında yerleşimin MÖ 7- MS 7. yüzyıla kadar iskân gördüğü anlaşılmaktadır. 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen amphoralar yerleşimin ne amaçla kullanıldığı ve ticari ilişkileri hakkında veri sağlar.¹⁴⁵

Çalışmaya 34. Cadde Kazısı'nda ele geçen 126 amphora parçasının 18 tanesi dahil edilmiştir. Roma Dönem'i içerisinde değerlendirilen Kilikia üretimi Pompeii V amphorası MS 1-2. yüzyıla, Zemer 41 amphorası ise MS 3-4. yüzyıla tarihlendirilir. Roma İmparatorluk Dönem'i içerisinde değerlendirilen bu formlar, sınırlı sayıda olsa da yerleşimin erken sürecini gösterir. Buluntular arasında en yoğun grubu Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen amphoralar oluşturmaktadır. Bu sebeple 34. Cadde'de ele geçen Geç Antik Dönem amphoraların değerlendirilmesi yerleşimin kullanım hakkında bilgi verme potansiyeline sahiptir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kilikia Bölgesi'nde ekonomik ve siyasi gelişmelere paralel olarak amphora üretimi artmış ve özellikle, LR 1 olarak adlandırılan

¹³⁶ Pieri 2005, 105-107.

¹³⁷ Rapuano 2016, 116, Figure 1, 6.

¹³⁸ Gendelman 2020, 176, Figure 8, 2.

¹³⁹ Konstantinidou 2012, 176, Figure 3. 55. 2-429.

¹⁴⁰ Hammond 2015, 522, Figure 15, 176.

¹⁴¹ Reynolds 2017, 266, Figure 3, 4.

¹⁴² Ferrazzoli & Ricci 2007, 525. Ferrazzoli 2008, 47. Kızırlanoğlu 2016, 371, Kat. No. 75.

¹⁴³ Şenol & Kerem 2000, Levha 16, 10.

¹⁴⁴ Şenol 2008, 259, Kat. No. 97.

¹⁴⁵ Söğüt 2023, 1-2.

amphoralar yoğun olarak üretilmiştir. MS 4. yüzyılın ilk yarısında görülmeye başlanan LRA 1 amphoralarının üretimini, MS 5. yüzyılda yoğunlaştığı görülür. LRA 1 amphoraları, üretimi ve geniş bir coğrafyaya yayılması açısından Doğu Akdeniz ürünlerinin ticaretini belgeleyen en önemli gruplarından biri olmuştur. 34. Cadde Kazısı'nda 104 adet LRA 1 amphora ağız parçası içerisinde, 1 adet Proto LRA 1, 4 adet LRA 1A, 97 adet LRA 1B ve 2 adet LRA 1C örneği bulunmaktadır. Ağız parçalarının yanında bu gruba ait dip parçaları, amphora altlıkları, huniler ve tıpa da görülmektedir. Çalışma içerisinde yer alan Proto LRA 1 MS 4. yüzyılın ilk yarısı-5. yüzyıl, LRA 1A örnekleri MS 5. yüzyılın başı-6. yüzyıl, LRA 1B ve LRA 1C amphoraları ise MS 6-7. yüzyılları arasına tarihlendirilir. LR 1B amphoralarının yoğun olması nedeniyle amphora altlığı ve tıpa bu grupta değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıl arasına tarih önerilmiştir.

34. Cadde Kazısı'nda LR 1 amphora grubuna ait iki adet huni yer alır. Huni Tip 1 ve Huni Tip 2 olarak 2 tipe ayrılmıştır. Hamur ve katkı maddelerinin LR 1 amphora ağız ve dip parçalarıyla benzerlik gösterir. (Fig. 7). Hunilerin tarihlenmesinde 34. Cadde kazısında LR 1 gruplarına ait ağız parçaları üzerinde denemeler yapılarak belirlenmiştir. Huni Tip 1'in LRA 1A, LRA 1B ve LRA 1C formlarına denk gelmesi MS 5. yüzyılın başı-7. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Ancak Huni Tip 2, Huni Tip 1'den daha kalın cidarlı ve sadece LRA 1B formu ile örtüşür ve MS 6-7. yüzyıl arasına tarih verilmiştir. 34. Cadde Kazısı'nda hem LRA 1 grubun yoğun olması hem de denemelerin sadece LR 1 formlarına uyumlu olması tarihlenmede önemli etken olmuştur (Fig. 8). Aynı zamanda 34. Cadde Kazısı'nda LRA 1 gruplarına ait parçalar üzerine yapılan mikroskop çalışmaları sonucunda üç farklı hamur rengi tespit edilmiştir. Hamur renklerinden ilki turuncu, pembemsi ve en yoğun grubu oluşturur. İkincisi bej ya da beyazımsı tonlarda, üçüncüsü ise yeşilimsi tonlardadır. Bej ve yeşilimsi tonlar ortalama eşit sayıda ve azdır. Bununla birlikte hamurlarda pişmeden kaynaklı parça içerisinde farklı tonlarda tespit edilmiştir (Fig. 9).

Kilikia üretimi amphoralar dışında Suriye-Filistin üretimi LRA 4 amphoralarından B2 alt tip MS 5. yüzyılın ikinci yarısı-6. yüzyıl sonu, B3 olarak isimlendirilen alt tip ise MS 5. yüzyıl sonu- 7. yüzyıl tarihlendirilir. Ege üretimi LR 2 amphorası ise tek örnektir ve LRA 2B alt tipinde değerlendirilerek MS 6-7. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

34. Cadde amphoraları içerisinde ele geçen Pompeii V, Zemer 41 dışında LRA 1, LRA 4 ve LRA 2 formları yoğun olarak MS 6-7. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. En yoğun grubu Kilikia üretimi LRA 1B formları oluşturmaktadır. Yerleşimdeki amphoraların 34. Caddeye yakın liman kenti ve amphora fırını olan Soli-Pompeipolis kentinden geldiği düşünülmelidir. Gövde parçalarının üzerinde hiçbir dipintoya rastlanmaması, hunilerin ve destek için amphora altlıklarının varlığı bu alanda tarımsal üretimin varlığını gösterir. 34. Cadde'nin MS 6-7.

yüzyıllarda yoğun olarak kullanıldığı düşüncesi LRA 1B grubunu oluşturan formların yoğun olarak bulunmasının yanı sıra, yakın dönemlere tarihlendirilen LRA 4 ve LRA 2 amphoraların varlığıyla da desteklemektedir. Aynı zamanda MS 6.-7. yüzyıla tarihlendirilen Suriye-Filistin üretimi LRA 4 ve Ege üretimi LRA 2 formlarının varlığı Kilikia Bölgesi'nin bu bölgeler ile ticari ilişkilerini kanıtlar ve destekler niteliktedir.

KATALOG¹⁴⁶

Fig. 4, No. 1- Pompeii V, 2 nolu açma; A. Ç.: 9 cm; H.: 13, 8 cm, H.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, A.R.: 5 YR 6/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun kum, taşçık, az miktarda gümüş mika ve kireç.

Fig. 4, No. 2- Zemer 41, 1 nolu açma; D. Ç.: 2.3 cm; H.: 7 cm, H.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, A.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, K.M.: Az miktarda kum, kireç ve mika.

Fig. 4, No. 3- Proto LRA 1, 2 nolu açma; A. Ç.: 8 cm; H.: 4 cm, H.R.: 7.5 YR 7/4 Pink, A.R.: 2.5 YR 8/3 Pale Brown, K.M.: Yoğun kum, az miktarda kireç ve mika.

Fig. 4, No. 4- LRA 1A, 1 nolu açma; A. Ç.: 8.4 cm; H.: 7.3 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum, kireç ve az miktarda mika.

Fig. 4, No. 5- LRA 1B, 2 nolu açma; A. Ç.: 10.8 cm; H.: 15. 7 cm, H.R.: 2.5 YR 6/8 Light Red, A.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun kum, orta miktarda kireç, gümüş mika.

Fig. 4, No. 6- LRA 1B, 1 nolu açma; A. Ç.: 9.2 cm; H.: 16.7 cm, H.R.: 5 YR 7/4 Pink, A.R.: 5 YR 8/3 Pink, K.M.: Yoğun taşçık, kireç, az miktarda gümüş mika ve kum.

Fig. 5, No. 7- LRA 1B, 1 nolu mezar girişi; A. Ç.: 9.0 cm; H.: 16.4 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 2.5 YR 7/4 Light Reddish Brown, K.M.: Yoğun taşçık, orta mika, kum ve az miktarda kireç.

Fig. 5, No. 8- LRA 1B, Yüzey; A. Ç.: 9.7 cm; H.: 11.3 cm, H.R.: 2.5 YR 6/6 Light Red, A.R.: 7.5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kireç, orta taşçık, kum ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 5, No. 9- LRA 1B, 1 nolu açma; A. Ç.: 10.4 cm; H.: 10.9 cm, H.R.: 7.5 YR 7/3 Pink, A.R.: 10 YR 8/3 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun taşçık, kireç, kum ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 5, No. 10- LRA 1B dip parçası, 1 nolu açma; D. Ç.: 1.2 cm; H.: 6.9 cm, H.R.: 10 YR 8/4 Very Pale Brown, A.R.: 7.5 YR 5/4 Brown, K.M.: Yoğun kum, az miktarda gümüş mika ve kireç.

¹⁴⁶ Kısaltmalar: A.Ç.: Ağız çapı, D.Ç.: Kaide çapı, H.: Yükseklik, H.R.: Hamur, A.R.: Astar, K.M.: Katkı maddesi

Fig. 5, No. 11- LRA 1C, 2 nolu açma; A. Ç.: 8.6 cm; H.: 18 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 2.5 YR 7/6 Light Red, K.M.: Yoğun kum, az miktarda gümüş mika ve kireç.

Fig. 6, No. 12- Amphora Altlığı, 1 nolu açma; A.Ç.:11.2 cm, D. Ç.: 13.7 cm, H.: 5.3 cm, H.R.: 5 YR 8/2 Pinkish White, A.R.: 10 YR 7/4 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun taşçık, az kireç ve mika.

Fig. 6, No. 13- Huni Tip 1, 1 nolu açma; İç Çap: 1.4 cm, Dış çap: 4.4 cm, H.: 12.5 cm, H.R.: 7.5 YR 7/4 Pink, A.R.: 2.5 Y 8/4 Pale Brown, K.M.: Yoğun kum, kireç ve az miktarda gümüş mika.

Fig. 6, No. 14- Huni Tip 2, 1 nolu açma; İç Çap: 2.2 cm, Dış çap: 5.2 cm, H.: 14.1 cm, H.R.: 5 YR 6/6 Reddish Yellow, A.R.: 10 YR 8/3 Very Pale Brown, K.M.: Yoğun kireç, az miktarda kum ve gümüş mika.

Fig. 6, No. 15- Amphora Tıpası, 1 nolu açma; D. Ç.: 2.2 cm; H.: 7.2 cm, H.R.: 2.5 YR 6/6 Light Red, A.R.: 7.5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum, az kireç ve mika.

Fig. 6, No. 16- LRA 2, 1 nolu açma; A. Ç.: 8.4 cm; H.: 12.3 cm, H.R.: 5 YR 7/4 Pink, A.R.: 5 YR 8/4 Pink, K.M.: Yoğun kum ve orta miktarda kireç.

Fig. 6, No. 17- LRA 4 (Pieri Form B2), 2 nolu açma; A. Ç.: 10.6 cm; H.: 4.4 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 5 YR 6/4 Light Reddish Brown, K.M.: Az miktarda kum, kireç ve mika.

Fig. 6, No. 18- LRA 4 (Pieri Form B3), 2 nolu açma; A. Ç.: 9.6 cm; H.: 5.1 cm, H.R.: 5 YR 5/6 Yellowish Red, A.R.: 5 YR 5/4 Reddish Brown, K.M.: Az miktarda mika, kum, iri kireç parçacıkları ve çok az kuvars.

KAYNAKÇA

Akkaş 2019

Akkaş, İ. (2019). Parion Yamaç Hamamı Ticari Amphora Buluntuları (MÖ 1. yüzyıl-MS 7. yüzyıl). *Arkhaia Anatolika*, 3, 178-243.

Akkaş 2020

Akkaş, İ. (2020). 2008-2009 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Mersin.

Alfen 1996

Alfen, P. G. (1996). New Lidght on the 7th c. Yassı Ada Shipwreck: Capacities and Standart Sizes of LRA 1 Amphoras. *Journal of Roman Archaeology*, Vol. 9, 189-213.

Alkaç 2012

Alkaç, E. (2012). Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LRA 1 Amphoraları. *OLBA*, XX, 323-344.

Alkaç 2013

Alkaç, E. (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz Amphoraları. *CEDRUS*, I, 107-124.

Alkaç 2015

Alkaç, E. (2015). “Kanytellis Kazısından Late Roman 1 Amphoraları”, Ü. Aydınöğlü (Ed.), *Kanytellis (Kanlıdivane) Dağlık Kilikia’da Bir Kırsal Yerleşimin Arkeolojisi*. İstanbul: Ege Yayınları, 149-157.

Autret vd. 2010

Autret, C., Yağcı, R & Rauh, N. K. (2010). Soli Pompeiopolis’te LRA 1 Amphora Fırın Alanı. *ANMED*, 8, 203-207.

Autret & Marangou 2011

Autret, C. & Marangou, A. (2011). L’importation des Amphores Ciliciennes a Chypre a l’epoque Imperiale. *ANATYII O*, 358-366.

Bes 2020

Bes, P. (2020). “Over the Hills and Far Away: Comparing Long-Distance Imported Pottrey at Late Roman Sagalassos and Limyra”, A. Mörel, G. Kaşka, H. Köker, M. Kaşka, M. Fırat & S. O. Akgönül (Eds.), *Pisidia Araştırmaları II: Pisidia ve Yakın Çevresinde Üretim, Ticaret ve Ekonomi*. Isparta, 243-260.

Bilir 2017

Bilir, A. (2017). “Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ’da Kilikya Bölgesi’nde Amphora Üretimi”, P. Pınarcıl, B. Gökçe, M. S. Erkek & S. Çoşkun Kandal (Eds.), Prof. Dr. Recep Yıldırım’a Armağan. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 219-255.

Bonifay & Pieri 1995

Bonifay, M., & Piéri, D. (1995). Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: nouvelles données sur la typologie et le contenu. *Journal of Roman archaeology*, 8, 94-120.

Böttger 1992

Böttger, B. (1992). Die Kaiserzeitlichen und Spätantiken Amphoren aus dem Kerameikos. *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts*, 1/7, 315-381.

Demestica 2013

Demestica, S. (2013). “Amphora Typologies, Distribution and Trade Patterns: The Case of the Cypriot LR1 Amphorae”, M. L. Lawall&J. Lund (Eds.), *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, 3, 169-178.

Doğer 1991

Doğer, E. (1991). *Antik Çağda Amphoralar*. İzmir: Sergi Yayınevi.

Elton 2003

Elton, H. W. (2003). The Economy of Cilicia in Late Antiquity. *OLBA*, VIII (Özel Sayı), 173-181.

Empereur & Picon 1989

Empereur, J. Y. & M. Picon M. (1989). Les Regions de Production D'Amphores Impériales en Méditerranée Orientale. *Anfore Romane e Storia Economica: Un Decennio Di Ricerche*, Collection De L'Ecole Française De Rome, 114, 224-248.

Ferrazzoli 2008

Ferrazzoli, A. F. (2008). Economy of Roman Eastren Rough Cilicia: Some Archaeological Indicators, *Bollettino di Archeologia International Congress of Classical Archaeology Meetings between Cultures in the Ancient Mediterranean*, Vol. Speciale, 39-50.

Ferrazzoli & Ricci 2007

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Produzioni e Consumi di una Città della Cilicia tra V e VII Secolo, M. Bonifay & J. C. Treglia (Eds.), *LRCW 2, In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry*, *BAR Int. Ser.* 1662 (II), 671-688.

Ferrazzoli & Ricci 2010

Ferrazzoli, A.F. & Ricci, M. (2010). Centro di Produzione delle Anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia, Gli Impianti, Le Anfore, S. Menchelli, S.Santoro, M. Pasquinucci&G. Guiducci (Eds.), LRCW 3, In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry, BAR Int. Ser. 2185 (II), 815-819.

Fırat 2012

Fırat, M. (2012). Phokaia Roma Dönemi Seramikleri: Altlıklar. Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi, XVII, 105-115.

Fırat 2013

Fırat, M. (2013). Phokaia Seramik Çöğlğü Alanı'nda Ele Geçen Amphoralar. MAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 69-85.

Gendelman 2020

Gendelman, P. (2020). Pottery Vessels and Stone Artifacts from the Persian, Roman and Byzantine Periods at the French Hospital Compound Yafo (Jaffa). Israiel Antiquities Authority, 157-188.

Hammond 2015

Hammond, M. D. (2015). Late Roman Ceramics from the Panayia Field, Corinth (Late 4th to 7thc.): The Long-distance, Regional and Local Wares in their Economic, Social and Historical Contexts. Missouri University, Columbia.

Hayes 2003

Hayes, J. W. (2003). Hellenistic and Roman Pottery Deposits from the 'Saranda Kolones' Castle Site at Paphos, A. H. S. Megaw (Ed.), The Annual of the British School at Athen, No. 98, 447-516.

Jackson 2007

Jackson, M. (2007). "Pottery from Level One", N. Postgate & D.Thomas (Eds.), In Excavations at Kilisetepe 1994-98: from Bronze Age of Byzantine in Western Cilicia 1, Cambridge, 402-403.

Joly & Blanc 1995

Joly, M. & Blanc, P. M. (1995). "Nouvelles donnees sur la Ceramique de Bosra", H. Meyza&J. Mynarczyk (Eds.), Hellenistic and Roman in the Eastern Mediterranean Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborow Pottery, 111-134.

Jones 1950

Jones, F. F. (1950). "The Potter", H. Goldman (Ed.), *Excavations at Gözlükule-Tarsus, Vol I-II, The Hellenistic and Roman Periods*, New Jersey, 149-296.

Kızıarslanoğlu 2016

Kızıarslanoğlu, H. A. (2016). *Antik Çağ'da Elaiussa Sebaste'nin Amphora Üretimi ve Ticari İlişkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kızıarslanoğlu 2019

Kızıarslanoğlu, H. A. (2019). Kilikia Bölgesi Roma Dönemi Üretimi: Pompeii V Amphorası ve Elaiussa Sebaste Buluntuları. *Seramik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1, 54-71.

Kızıarslanoğlu & Aytek 2018

Kızıarslanoğlu, H. A. & Aytek, A. İ. (2018). Elaiussa Sebaste Üretimi Geç Roma Amphoralarının Geleneksel Tipoloji ve Geometrik Morfometrik Analizlerle Değerlendirilmesi. *MASROP*, 12/2, 16-44.

Kızıarslanoğlu 2023

Kızıarslanoğlu, H. A. (2023). "Antiochia ad Cragum, Pinched Handle/Zemer 41/Agora M239 Amphora Üretimi: Tipolojik Özellikleri ve Varyasyonları", M. Bulut (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar 14*, Ankara: Bidge Yayınları, 1674-1705.

Kızıbuğa 2022

Kızıbuğa, B. (2022). *Aigai'dan Ele Geçen LR 3 Tipi Amphoralar. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Ege Üniversitesi, İzmir.

Konstantinidou 2012

Konstantinidou, A. (2012). *Ceramics and Life in the Old Monastery of Baramus in the Wadi al-Natron, Egypt (4th- 9th c.)*. (Unpublished Doctoral Dissertation), Leiden University, Leiden.

Korkut 2007

Korkut, T. (2007). *Die Spatantike und Frühbyzantinische Keramik aus Patara*, B. Böhlendorf, A. A. O. Uysal & J. Witte Orr (Eds.), *Late Antique and Medieval Pottery and Tires in Mediterranean Archaeological Contexts*, *BYZAS*, 7, 147-168.

Kouveli 2014

Kouveli, A. G. (2014). *Excavation for the New Acropolis Museum in Athens: Amphorae from a Domestic Well of a Late Roman House*, N. Poulou, Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), *LRCW 4. Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares*

and Amphorae in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, The Mediterranean: a market without frontiers, Volume I, BAR Int. Ser. 2616, 749-759.

Kramer 2012

Kramer, N. (2012). *Keramik und Kleinfunde aus Diokaisareia*. Berlin, 2012.

Majcherek 1995

Majcherek, G. (1995). *Gazan Amphorae. Typology Reconsidered, Hellenistic and Roman Pottery in the Eastern Mediterranean*, Nieborow.

Majcherek & Taha 2004

Majcherek, G. & Taha, A. (2004). Roman and Byzantine Layers at Umm El-Tlel. Syria 81, 229-248.

Manning vd. 2000

Manning, S. W, Monks, S. J, Swell, D. A. & Demestica, S. (2000). Late Roman Type 1A Amphora Production at the Late Roman site of Zygi-Petrini, Cyprus. Department of Antiquities Cyprus, Cyprus.

Megaw & Jones 1983

Megaw, A. H. S. & Jones, R. E. (1983). *Byzantine and Allied Pottery: A Contribution by Chemical Analysis to Problems of Origin and Distribution*. BSA, Volume 78, 245-247.

Opait 1984

Opait, A. (1984). Beobachtungen zur Entwicklung der Zwei Amphoratypen. *Peuce*, 9, 311- 327.

Opait 2002

Opait, A. (2002). The Eastern Mediterranean Amphorae in the Province of Scythia. J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*, Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, Volume 5, 293-308.

Opait 2004

Opait, A. (2004). *Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th-6th centuries AD)*. BAR Int. Ser. 1274, Oxford.

Opait 2010

Opait, A. (2010). On the origin of Carthage LR Amphora. (S. Menchelli, S. Santoro, M. Paquinucci & G. Guiducci (Eds.) *LRCW 3, Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares*

and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry, British Archaeological Reports 2185, Volume II, 1015-1022.

Opait & Paraschiv 2013

Opait, A. & Paraschiv, D. (2013). “On the Wine, Olive Oil and Fish Supply of the Countryside in Roman Dobroudja (1st-3rd Centuries AD)” Buzoianu, L. Dupont, P. & Lungu, V. (Eds.), Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, PATABS III, Costanta.

Opriş & Ratiu 2016

Opriş, J. C. & Ratiu, A. (2016). An Early Byzantine Amphorae Deposit from Capidava. Journal of Ancient History and Archeology, 3/1, 24-42.

Oren Paskal 2008

Oren Paskal, M. (2008). “Excavation in Bat Galim: The Pottery”, M. Artzy vd. (Eds.), Contract Archaeology Reports III: Reports and Studies of the Recanati Institute for Maritime Studies Excavations, Haifa, 32-53.

Peacock & Williams 1986

Peacock, D. P. S. & Williams, D. F. (1986). Amphorae and the Roman Economy: An Introductory Guide, London.

Pieri 1998

Pieri, D. (1998). Les importations d’amphores orientales en Gaule Méridionale Durant l’Antiquité Tardive et le Haut Moyen Âge (IVe-VIIe siècle après J.-C.) Typologie, Chronologie et Contenu. SFECAG, Actes du Congrès d’Istres (21-24 mai 1998), 97-106.

Pieri 2005

Pieri, D. (2005). Le Commerce du vin Oriental, A l’Epoque Byzantine (V-VIIe Siecles), Le Temoignage des Amphores en Gaule. Institute Français du Proche-Orien, Beyrouth, 2005.

Rapuano 2016

Rapuano, Y. (2016). The Pottery from the Church of Bishop Johannes at Horbat Barga, Gan Yavne. Atiqot, 84, 115-118.

Rauh & Slane 2000

Rauh N. K. & Slane, K. W. (2000). Possible Amphora Kiln Sites in Rough Cilicia. Journal of Roman Archaeology (JRA), Volume 13, 319-330.

Remola Vallverdu 2016

Remola Vallverdu, J-A. (2016). “Lusitanian Amphorae in Tarraco (3rd-5th Century AD)”, I. V. Pinto, R. R. Almeida & A. Martin (Eds.), *Lusitanian Amphorae: Production and Distribution*, Lisbon, 333-343.

Reynolds 1993

Reynolds, P. (1993). *Settlement and Pottery in the Vinalopoi valley (Alicante-Spain) A.D.*, BAR Int. Ser. S588, Oxford.

Reynolds 2005

Reynolds, P. (2005). *Levantine Amphorae from Cilicia to Gaza: A Typology and Analysis of Regional Production Trends from the 1st to 7th centuries*. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigós & M. A. Cau Ontiveros (Eds.), LRCW 1. *Late Roman Coarse Wares and Amphorae in the Mediterranean.*, BAR Int. Ser. 1340, Volume II, 563-611.

Reynolds 2010

Reynolds, P. (2010). *Trade networks of the East, 3rd to 7th Centuries: the view from Beirut (Lebanon) and Butrint (Albania) (Fine Wares, Amphorae and Kitchenwares)*. S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci (Eds.), LRCW 3, *In Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry*, BAR Int. Ser. 2185 (II), 89-114.

Reynolds 2017

Reynolds, P. (2017). “*Butrint in the Late 6th to 7th Centuries: Contexts, Sequences and Ceramics*”, J. Mitchell, J. Moreland & B. Leal (Eds.), *Encounters, Excavations and Argosies Essays for Richard Hodges*, Oxford, 262-274.

Riley 1979

Riley, J. A. (1979). *Typology of the Hellenistic and Roman Coarse Pottery of Berenice, Amphoras*. A. Lloyd (Ed.), *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice)*, Suppl. to *Libya Antiqua V*, Vol. II, 91-467.

Riley 1980

Riley, J. (1980). *New Light on Relations Between the Eastern Mediterranean and Carthage in the Vandal and Byzantine Periods: The Evidence from the University of Michigan Excavations*. Actes colloque sur la ceramique Carthage, 23-24 Juin, 111-122.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). *Pottery of the Roman Period: Chronology*. The Athenian Agora Vol. 5, American School of Classical Studies at Athens.

Rowe 2004

Rowe, A. H. (2004). *Nea paphos: Reconsidering Late Roman Cyprus: Using New Material from Nea Paphos to Review Current Artefact Typologies*, (Unpublished Doctoral Dissertation), University of Sydney, Sydney.

Sazanov 2014

Sazanov, A. (2014). *The Deposit of the end of the 6th Century AD from Chersonesos (Crimea)*. N. Poulou Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), LRCW 4, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, The Mediterranean: a market without frontiers*, BAR International Series 2616, Volume I, 411-423.

Smokotina 2016

Smokotina, A. (2016). *Late Roman Amphorae from Tyritake*. *Rei Cretarie Romanae Favtorvm*, ACTA 44, 715-724.

Şenol & Kerem 2000

Şenol, A. K. & Kerem, F. *İçel Müzesinde Bulunan Bir Grup Amphora*. OLBA, III, 83-114.

Şenol 2000

Şenol, A. K. (2000). *İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir.

Şenol 2003

Şenol, A. K. (2003). *Marmaris Müzesi Ticari Amphoraları*, Ankara.

Şenol 2009

Şenol, A. K. (2009). *Taşucu Aslan Eyce Amphora Müzesi*, Mersin.

Şenol 2018

Şenol, A. K. (2018). *Commercial Amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria*. *Alexandria: Centre d'Etudes Alexandrines*.

Şenol & Cankardeş Şenol 2003

Şenol, A. K. & Cankardeş Şenol, G. (2003). *Commercial Ties of Cilicia by Means of Hellenistic and Roman Amphora*. OLBA, VII, 119-143.

Tekocak & Zoroğlu 2013

Tekocak, M. & Zoroğlu, L. (2013). *Kelenderis'te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri*. OLBA, XXI, 97-140.

Tomber 2007

Tomber, R. (2007). Rome and Mesopotamia-Importers into India in the First Millennium AD. *Antiquity*, 81, 972-988.

Williams 1989

Williams, C. (1989). *Anemurium, The Roman and Early Byzantine Pottery*. Wetteren, 1989.

Williams 2005

Williams, D. F. (2005). "Late Roman Amphora 1: A Study of Diversification", M.B. Briese & L.E. Vaag (Eds.), *Trade Relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late Antiquity: The Ceramic Evidence*, *Halicarnassian Studies* 3, Denmark, 157-167.

Williams & Lund 2013

Williams, D. F. & Lund, J. (2013). "Petrological Analyses of "Pinched-Handle", M. L. Lawall & J. Lund (Eds.), *Amphorae from the Akamas Peninsula, Western Cyprus. The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, Aarhus, 156-164.

Zemer 1978

Zemer, A. (1978). *Storage Jars In Ancient Sea Trade*. The National Maritime Museum, Haifa.

Zoroğlu vd. 2008

Zoroğlu, L., Dillon, M., Yakınlar, D. & Rauh, N. (2008). *Anamur Arkeoloji Müzesi'ndeki Amfora Araştırmaları Raporu*. *AST*, 26/2, 33-50.

FİGÜRLER

Fig. 1: Mersin 34. Caddé'nin Konumu.

Fig. 2: 34. Caddé Kazısı sonucu ortaya çıkarılan plan ve kazı alanı.

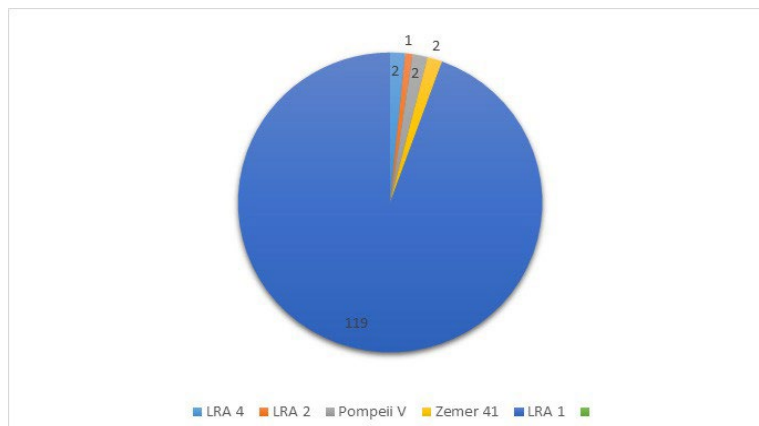
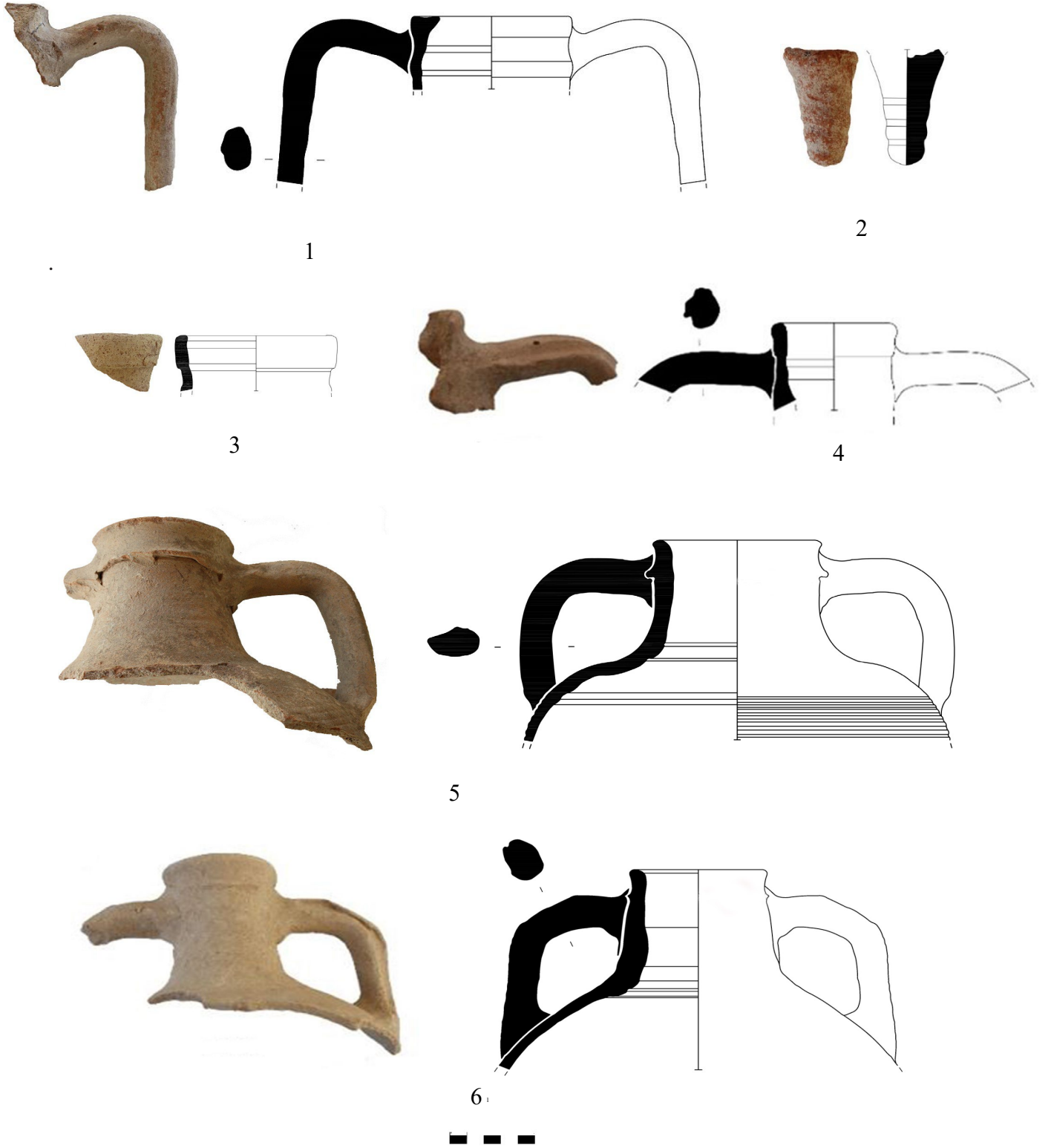

Fig. 3: 34. Caddé Kazısı Amphoralarının istatistiksel dağılımı.

Fig.4: 1-Pompeii V, 2-Zemer 41, 3-Proto LR 1, 4-LR 1A, 5/6- LR 1B amphoraları.

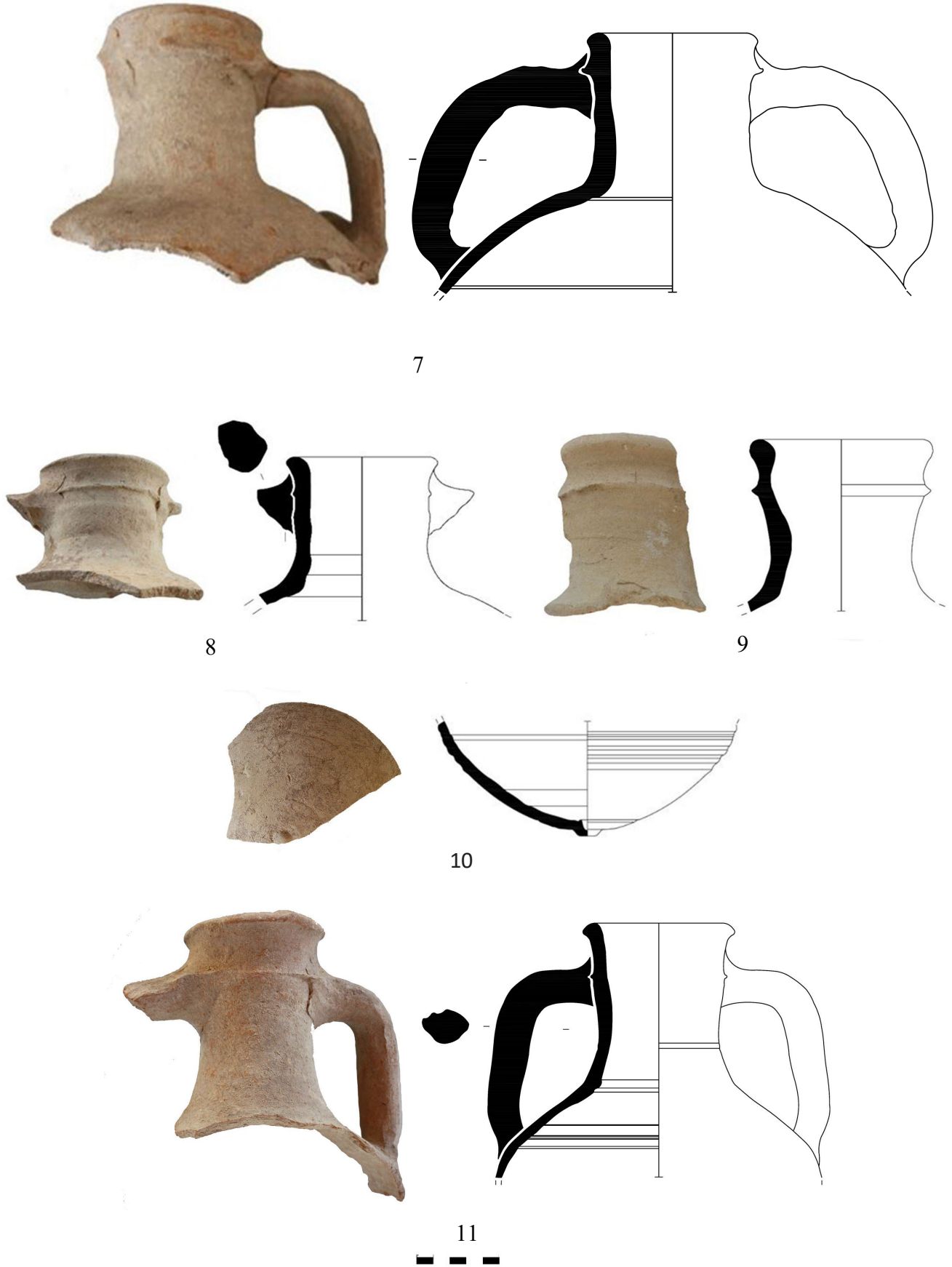

Fig. 5: 7/9-LRA 1B, 10-LRA 1B dip, 11-LRA 1C

Fig. 6: 12-Amphora altlığı, 13/14-Huni, 15-Tıpa, 16-LR 2 Amphoraları 17/18-LR 4.

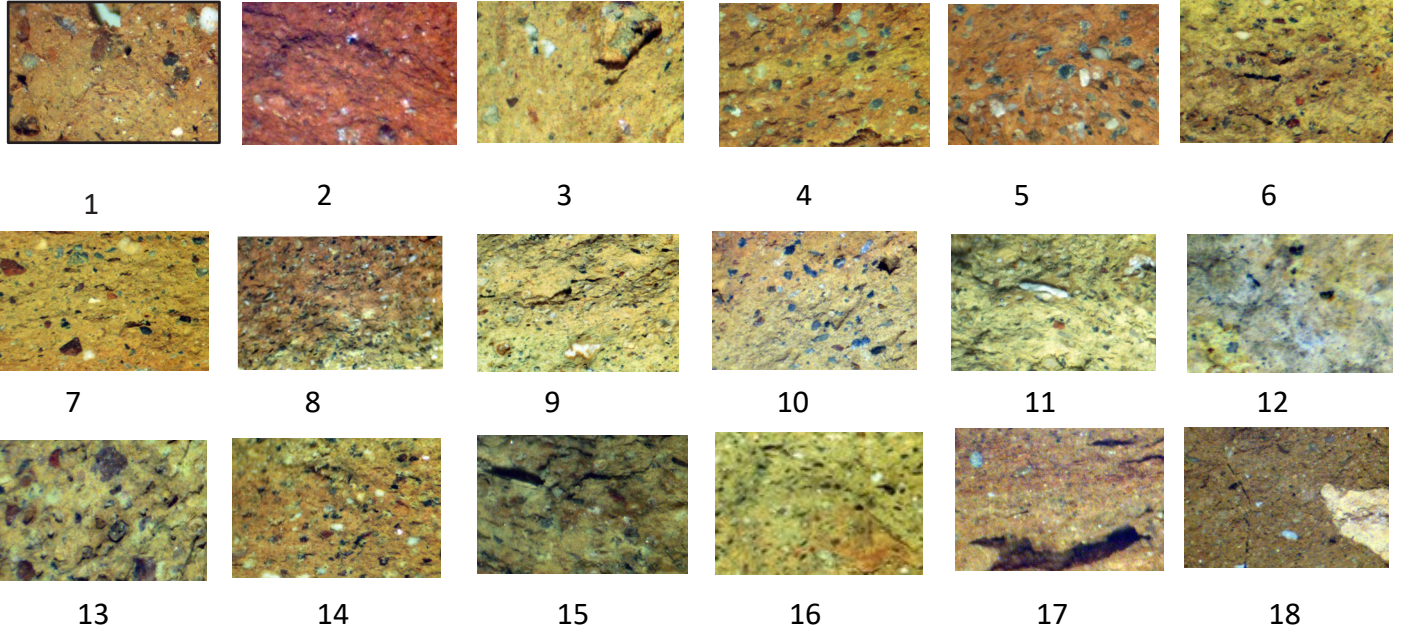

Fig. 7: Çalışma içerisinde yer alan amphoraların mikroskopik hamur çekimleri.

Fig. 8: 6, 7, 12 ve 13 nolu parçalar üzerinde yapılan restitüsyon çalışması.

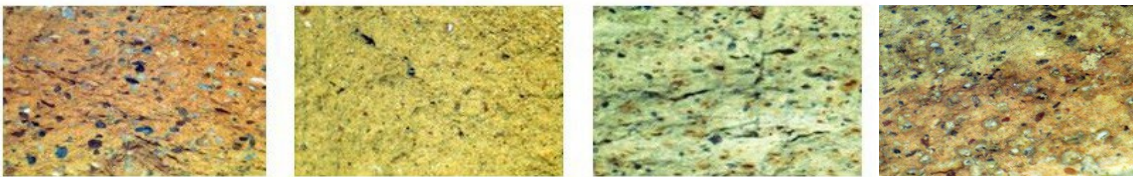

Fig. 9: 34. Cadde kazısı LRA 1 Amphoralarının hamur renkleri

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 17.10.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 09.12.2024
Yayın Tarihi / Published: 30.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1568729

Makale Künyesi / Citation: Canan, U. T. (2024). Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphorası Tipolojik Değişimi, SRMKA 6, 252-274.

SİDE LİMAN GÜMRÜK YAPISI KİLİKYA TİP 1 AMPHORASI TİPO-KRONOLOJİK DEĞİŞİMİ

SİDE PORT CUSTOMS STRUCTURE TYPO-CHRONOLOGICAL CHANGE OF CILICIA TYPE 1 AMPHORAS

Canan UYSAL TEZER*

Özet

Pamphylia Körfezi kıyısında yer alan Side; Kıbrıs, Kilikya Bölgesi, Kuzey Suriye ve Kuzey Afrika Bölgeleri'ni de içine alan Doğu Akdeniz coğrafyasının önemli liman kentlerinden biridir. Konumu itibarıyla, her dönemde bir ticaret kenti olarak ön plana çıkmıştır. Side Antik Kenti'nde, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda 780 ada 6, 7, 8, 9, 11 parsel ile 800 ada 1, 2, 4 ve 6 parselde yürütülen kazı çalışmaları ile "Liman Gümrük Yapısı" olduğu düşünülen anıtsal bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Yapı, Liman Agorası'nın hemen batısında, Liman Hamamı'nın ise kuzeybatısında bulunmaktadır ve 3.728 m²lik alana yayılmaktadır. Her iki ucu da denize açılan yapı, kuzeydoğu-güneybatı aksında uzanmaktadır. Plan bakımından fonksiyonu hakkında bilgi sunmamaktadır ancak yapının gerek konumu gerekse epigrafik kanıtlar buranın bir Liman Gümrük Yapısı olduğuna işaret etmektedir.

Bu makale ile Liman Gümrük Yapısı kazılarında bulunan ve sayı bakımından en fazla olan Kilikya Tip 1 Amphora formunun üretim alanları ile ilgili farklı görüşler ele alınarak, formun tipolojik değişimi değerlendirilecek ve hamur özellikleri üzerinde durulacaktır¹.

Anahtar Kelimeler: Pamphylia, Side, Liman gümrük yapısı, Ticari amphoralar, Kilikya amphorası.

Abstract

Side, located on the coast of the Gulf of Pamphylia, is one of the important harbour cities of the Eastern Mediterranean geography, including Cyprus, Cilicia, Northern Syria and North Africa. Due to its location, it has come to the fore as a trade city in every period. In the Ancient City of Side, a monumental structure, which is thought to be the 'Port Customs Structure', was unearthed with the excavations carried out on parcels 780, 6, 7, 8, 9, 11 and parcels 800, 1, 2, 4 and 6 in the Urban and

* Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Eskişehir/TÜRKİYE. Eposta: cananuysaltezer@gmail.com ORCID: 0000-0003-2743-7993.

¹ Bu makale, "Side Antik Kenti Liman Gümrük Yapısı Amphoraları Form Repertuarı Ve Bölgelere Göre Dağılımı" başlıklı doktora tezimin *addenda ve corrigenda* yapılmış halidir.

Grade III Archaeological Site Area. The building is located just west of the Harbour Agora and northwest of the Harbour Baths and extends over an area of 3.728 m². The building, which opens to the sea at both ends, extends on the northeast-southwest axis. It does not provide any information about its function in terms of plan, but both its location and epigraphic evidence suggest that it was a harbour customs building.

In this article, different views on the production areas of the Cilician Type 1 Amphora form, which is the most numerous form recovered from the excavations of the Port Customs Structure, will be discussed, the typo-chronological change of the form will be evaluated and the paste characteristics will be discussed.

Keywords: Pamphylia, Side, Port customs building, Commercial amphoras, Cilician amphora.

Giriş

Kent merkezinde gerçekleştirilen kazılarda açığa çıkarılan Liman Gümrük Yapısı (Fig. 1)², Liman Agorası ve Liman Hamamı gibi yapılar ile değerlendirildiğinde, bu üç yapının birbirine yakınlığı göze çarpmaktadır³. Bu yapıların birbirlerine yakın inşa edilmesi, Side Antik Kenti'nin doğu yarısının ticari, idari ve kamusal faaliyetleri için bir merkez niteliğinde olduğu ve birbirine yakın zamanlarda inşa edildiği düşünülmektedir⁴. Son çalışmalar ışığında mimari açıdan benzerine şu ana kadar rastlanmayan Liman Gümrük Yapısı'nın⁵, seramik buluntularından hareketle, Hellenistik Dönem, Erken Roma İmparatorluk Dönemi, Orta Roma ve Geç Antik/Erken Bizans Dönemi'nde kullanıldığı göz önüne alındığında, özellikle ticari amphora buluntularının oldukça geniş form çeşitliliğine sahip olması dikkat çekicidir. Her dönemi temsil eden farklı bölgelerde üretilmiş ve Side Liman gümrük yapısına ulaştırılmış amphora formlarının yer aldığı görülmüştür. Bu amphoraların, Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına asker ve malzeme gönderimi sırasında da kullanılmış olabileceği öngörülmektedir⁶. Kent, Antik Çağ'da Mısır ve Suriye'den Batı Akdeniz ve Ege'ye kadar ulaşan ana deniz yolları üzerindeki konumuyla hem ulaşım hem askeri ve ticari faaliyetler açısından önemli bir yere sahip olduğunu kanıtlamaktadır⁷.

Bu makalede, Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın üretim merkezleri ile ilgili farklı görüşler ele alınmıştır. Formun, Side'deki tipo-kronolojik yeri belirlenmeye çalışılmıştır. Makroskobik

² Soykal Alanyalı 2024, Side Kent Planı, (Side Kazı Arşivi), 426-427.

³ Özcan 2022, 61.

⁴ Özcan 2022, 61.

⁵ Soykal Alanyalı 2024, 424, Dn 1 (özellikle epigrafik belgeler için).

⁶ Nolle 1995, 29-59.

⁷ Oransay & Şen 2024, 192 vd.

hamur örneklerinin karşılaştırmalı değerlendirmesi yapılmış ve bu örneklerle bölgesel bağlantılar kurulmaya özen gösterilmiştir.

Side Liman gümrük yapısı, Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın kronolojik gelişiminin belirlenebilir, köken izlerinin sürülebilir olması, aynı zamanda, Kilikya ve Side'nin ekonomik ve ticari dinamiklerinin de anlaşılmasına olanak tanıyacağı düşünülmektedir.

Kilikya Tip 1 Amphoraları

Kilikya Tip 1 Amphoraları, Side amphoraları seramik repertuarında en yoğun grup olması bakımından dikkat çekicidir. Zemer 41⁸, Agora G199⁹ ya da Pinched-Handle (sıkıştırılmış kulplu)¹⁰ olarak da bilinen Kilikya Tip 1¹¹, MS 1. ve 4. yüzyıllar boyunca görülen amphora formlarındandır. Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde kapasitesi büyük olanlar için Zemer 41, Agora G199, Pinched-Handle adları kullanılırken, Orta Roma Dönemi'nde üretilen kapasitesi küçük olanlar için Agora L11 ve Agora M239 adları kullanılmaktadır¹².

1. Üretim Alanları

Formun, Kilikya Bölgesi'nde şimdiye kadar beş üretim alanı saptanmıştır¹³. Bunlar Anemurium¹⁴, Syedra¹⁵, Bıçkıcı¹⁶, Elaussia Sebaste¹⁷ ve Antiochia ad Cragum'dur¹⁸. Bunun yanı sıra, Kıbrıs'ta da bu formun üretilmiş olabileceği önerilmektedir¹⁹.

2. Dağılımı

Kilikya Tip 1 Amphoraları, Doğu Akdeniz'deki birçok merkezde yoğun olarak rastlanılan bir form olmasının yanı sıra, Batı Akdeniz'e de ihraç edilmiş amphora formu olma özelliğindedir. Formun en erken örneği Pompei kazıları sırasında MS 55-65 yılları arasına tarihlendirilen bir mezarda ortaya çıkarılmıştır. Atina Agorası kazılarında MS geç 1. yüzyıl ile erken 2. yüzyıla tarihlendirilen katmanlarda²⁰, Ostia'da MS 1. yüzyıl ile 4.yüzyıl arasına

---

⁸ Zemer 1978, 52.

⁹ Robinson 1959, 48.

¹⁰ Leonard 1995, 144 vd.

¹¹ Autret & Marangou 2011, 357-366.

¹² Robinson 1959, 48, 75, 106.

¹³ Zoroğlu vd. 2008, 33-50.

¹⁴ Williams 1989, 91-95; Autret & Rauh 2010, 110.

¹⁵ Kızıarslanoğlu 2023, 1676.

¹⁶ Rauh & Slane 2000; Rauh 2004, 327, 329-330; Autret & Rauh, 2008, 110; Kızıarslanoğlu 2019, 55.

¹⁷ Kızıarslanoğlu 2023, 1676 vd.

¹⁸ Kızıarslanoğlu 2023, 1676 vd.

¹⁹ Hayes 1977, 279-287.

²⁰ Robinson 1959, 40.

tarhlandırılan katmanlarda bulunmuştur²¹. Brindishi ve Benghazi (Berenice) kazılarında en geç MS 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın ortalarına ait katmanlarda ele geçmiştir²². Kuzey Afrika'da Berenike ve İskenderiye, Suriye Filistin Bölgesi'nde, Paphos'da MS 1. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasında tarhlandırılan katmanlarda ortaya çıkarıldıkları görülmektedir²³. Ayrıca Suriye Filistin Bölgesi'ndeki batıklarda yoğun olarak bulunduğu bilinmektedir²⁴.

3. Üretim Alanlarına Göre Karşılaştırmalı Hamur Özellikleri ve Bununla İlgili Görüşler

Üretim merkezlerindeki örneklerin hamur katkıları ve renkleri bazı araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda Anemurium'da üretilen formun hamurunun ince ve yoğun gümüş mika katkılı olduğu ortaya çıkmıştır²⁵. Syedra ve Bıçkıcı üretimi olan formun sabunumsu, mikalı, somon kırmızısı renginde hatta bazılarının yüzeylerinin açık krem, mat sarımsı astarlı olduğu belirlenmiştir²⁶. Elaiussa Sebaste örneklerinin sarımsı krem renkli, yumuşak ve tebeşirimsi dokuda olduğu bilinmektedir. Elaiussa Sebaste Kilikya Tip 1 hamur örnekleri bu özelliği ile MS 4. yüzyılda üretilen Proto-LR 1 amphorası hamurları ile birebir örtüştüğü tespit edilmiştir²⁷. Formun Antiochia ad Cragum üretimi örnekleri üzerinde yapılan analizlerde, kırmızı ve kiremit tonlarına sahip, genel olarak orta ve ince taneli, kumlu, ince kireç, küçük kırmızı koyu renkli taşçık, ince gümüş mika ve yoğun kuvars parçacıklı olduğu ortaya çıkmıştır²⁸.

Yukarıda bahsedilen üretim merkezleri dışında, Hayes, formun farklı bir üretim yeri olabileceğine dikkat çekmektedir. Araştırmacı, ilk çalışmalarında formun üretiminin Kıbrıs'taki Nea Paphos kenti olduğunu öne sürer. Bu savını temellendirmek için aynı formun iki farklı hamur grubuna sahip olduğunu ilkinin, yüzeyinin kahverengimsi sert pişirilmiş, pembemsi kırmızı hamurlu; ikincisinin ise, birincisinden biraz daha kumlu, daha yumuşak ve oradaki mutfak eşyaları ile çok benzer özellikte sarımsı devetüyü hamurlu olduğunu ifade eder²⁹. Hayes'in bu görüşü Lund tarafından da desteklenir ve bunlara koyu kırmızı ile karakterize edilen üçüncü bir hamur rengini ekler. Güneybatı Kıbrıs'ta karşılaştığı sıkıştırılmış

²¹ Panella 1986, 622; Autret & Marangou 2011, a.g.e.

²² Akkaş 2020, 367. (Formun yayılım alanları için ayrıca Bkz. Akkaş 2020, 368'e bakınız.

²³ Şenol 2000, 203.

²⁴ Şenol 2000, 203-204.

²⁵ Williams 1989, 91.

²⁶ Kızıllarslanoğlu 2023, 1679.

²⁷ Kızıllarslanoğlu 2023, 1681.

²⁸ Kızıllarslanoğlu 2023, 1679 vd. (Ayrıca, petrografik içeriğine bakıldığında genel olarak metamorfik kayalardan şist, fillit kaynaklı, muskovit, serizit, kuvarsit ve biyotit mineralleri içerikli olduğu belirlenmiştir.)

²⁹ Hayes 1977, 279-287.

kulplu Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın, mikasız olduğu gerekçesiyle Kıbrıs kökenli olabileceğini belirtir³⁰. Bilir ise açık pembemsi, mikalı ve iyi fırınlanmış özellikte olanların Kilikya üretimi, sarımsı krem devetüyü renginde ve mikasız olanların ise Kıbrıs örnekleri olabileceği yönünde benzeri bir açıklamada bulunur³¹.

Bazı araştırmacılar, Kilikya Tip 1 Amphoraları'nı yoğunluğu bakımından değerlendirmişlerdir³². Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın bölgede rastlanan en yaygın ticari amphora formu olmasının formun üretim merkezi olarak kabul edilmesi için yeterli görüldüğüne dikkat çekilmektedir. Kilikya Bölgesi üretimi amphoraların Akdeniz coğrafyasında doğuda Levant ve Mısır'a, batıda ise Galya'nın güneyine kadar oldukça geniş ticari ağlara sahip olduğu bilinmektedir. Ostia'da gerçekleştirilen ithalat ile ilgili çok sayıda ipucunun varlığı buna kanıt olarak gösterilebilir³³.

Amathonte ve civarında yürütülen kazı ve araştırmalarda henüz yayınlanmamış çok sayıda materyalin varlığı bilinmektedir. İlginçtir ki, Amathonte topraklarının en uzak kırsal bölgelerinde bile bej renkte ya da daha açık renkte, mikasız olan Kilikya Tip 1 Amphorası'nın kil bakımından benzerlerine Anemurium, Syedra ve Bıçkıcı'da rastlanmaktadır³⁴. Bu durum, Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın Kilikya Bölgesi'nden Kıbrıs'a ihraç edilmiş olabileceğini akla getirmektedir. Nitekim, Kıbrıs'ın MÖ 58 yılında Kilikya eyaletine bağlanmasının ardından hem Kilikya'da hem de Kıbrıs'ta üretim ve ihracat faaliyetlerinin artırılmasına yönelik politikaların bir sonucu olabilir³⁵.

4. Tipo-Kronolojik Değerlendirme

Side'deki Liman Gümrük Yapısı, Kilikya Tip 1 formu³⁶ hem tipolojik hem de hamur ve yüzey özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda, erken örneklerin hafif dışa çekik ucu yuvarlaklaştırılmış ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, omuz kısmı eğimli, kalın yivlerle kaplı silindirik gövdeli, mantar formunda kaidesi olduğu görülmektedir³⁷. Kulplar, boyunla omuz üzerinde birleştirilmiş görünümde köşeli ve köşe yaptığı yerde

---

³⁰ Lund 2000, 565-578.

³¹ Bilir 2017, 222.

³² Rauh & Slane 2000, 326.

³³ Autret & Marangou 2011, a.g.e., Pl. 12-17.

³⁴ Autret & Marangou 2011, 359.

³⁵ Slane 2004, 361-369.

³⁶ Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın tipolojik değişimleri ile ilgili çalışmalarına katkı sağlayan Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Dilek Şen'e teşekkür ederim.

³⁷ Zemer 1978, 52, Pl. 15-41; Panella 1973, 631, Fig. 34; Şenol 2009, 141.

sıkıştırılmıştır. Formun kulplarındaki bu görünüm, Kilikya Tip 1 Amphoraları'nı karakterize eden unsurlardandır. Erken örneklerde boynun ve kulpun dikey kısmı, yatay kısmından daha uzundur (**Fig. 2, Kat. No. 1, 3, 5**). Omuz kısımları daha diktir. Dip kısımları belirgin mantar görünümünü henüz korumaktadır. Bunlar, Kilikya Tip 1'in, Zemer 41, Agora G199 ya da Pinched-Handle (sıkıştırılmış kulplu) olarak adlandırılan erken varyasyonlarından (**Fig. 2 Kat. No. 2, 4**). Bu varyasyonların ele geçen örneklerden yola çıkarak 65 ile 70 cm arasında uzunluğa ve yaklaşık 19 litre kapasiteli olduğu ifade edilmektedir³⁸.

MS 2. yüzyılın ikinci yarısı/erken 3. yüzyıldan itibaren formun değişmesiyle birlikte kulpların çimdik kısımlarının yukarıya doğru kulak biçiminde uzatılmaya ve boynun daralmaya başladığı görülür. Bu örnekler, Robinson'un adlandırdığı Agora L11'lere geçiş varyasyonu olarak tanımlanabilir (**Fig. 3, Kat. No. 6, 7**). Kulpların küçüldüğü fakat yine yukarı doğru çekilmiş görüntüsünü koruduğu, boynun kısalmaya başladığı ve MS 3. yüzyıl ortaları olarak tarihlendirilen varyasyonlar olarak gösterilebilir³⁹ (**Fig. 4, Kat. No. 8, 9, 10**).

MS 4. yüzyıla tarihlendirilen ve Agora M239 olarak adlandırılan varyasyona ait örneklerde kulplar keskin dönüşünü yitirmiş, küçülerek ovalleşmiş, hatta dudağın biçimini bozacak şekilde dudaktan başlayarak omuza tutturulmuş görünümündedir⁴⁰. Erken örnekler nazarın bu varyasyonda kulplar daha az sıkıştırılmıştır (**Fig. 5, Kat. No. 11**). Gövde silindirik formunu korurken, boyut olarak küçülmüş, gövde üzerindeki yiv aralıkları sıklaşmıştır. Bilindiği gibi, MS 3. ve 4. yüzyıl varyasyonlarındaki Agora L11 ve Agora M239 amphoralarına ait dipler, belirgin mantar görünümünden biraz daha sıyrılmıştır⁴¹. Bu yüzyıllara ait örneklerin kapasitelerinin ise yaklaşık 2 litre olabileceği ve bu tip minyatür amphoraların içinde özel reçineli şarabın taşınmış olabileceği ifade edilmektedir⁴².

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın bilinen varyasyonlar dışında, bir de Antiochia ad Cragum'da MS 4. yüzyılda üretildiği bilinen⁴³ bir varyasyonu mevcuttur (**Fig. 6, Kat. No. 12**). Bu varyasyonun, Geç Antik Dönem amphoralarından Agora M273

³⁸ Kızıllarslanoğlu 2023, 1675.

³⁹ Robinson 1959, 73-75, Pl.16.

⁴⁰ Robinson 1959, 106, Pl.28.

⁴¹ Dip tanımlamaları ile ilgili açıklamalar hakkında daha detaylı bilgi için Özcan 2023, 1673 vd.; Kızıllarslanoğlu 2023, 1679.

⁴² Alkaç 2013, 113.

⁴³ Kızıllarslanoğlu 2023, 1681, 1701, Şek. 48. Araştırmacı, bu tipi AaC-Amp.1b formu olarak tanımlamaktadır.

Amphora⁴⁴ formuna benzerliği dikkat çekicidir. Ancak formla ilgili daha detaylı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

5. Hamur ve Yüzey Özelliklerinin Karşılaştırmalı ve İstatistiksel Olarak Değerlendirilmesi

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 formunun hamur ve yüzey özellikleri ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda 611 adet örnek değerlendirilmiştir⁴⁵. Bu değerlendirmeler sonucunda, 7 farklı hamur grubu belirlenmiştir (**Fig. 7**). 1. hamur grubu (1HG) 108 birey, 2. hamur grubu (2HG) 38 birey, 3. hamur grubu (3HG) 120 birey, 4. hamur grubu (4HG) 165 birey, 5. hamur grubu (5HG) 114 birey, 6. hamur grubu (6HG) 61 birey ve 7. hamur grubundan (7HG) 5 birey olduğu tespit edilmiştir (**Fig. 8**).

1HG soluk yeşil, yüzeyleri soluk yeşil ya da çok uçuk kahverengi tonları arasındadır⁴⁶. 2HG çok uçuk kahverengi, yüzeyleri uçuk kahverengi, çok uçuk kahverengi ve pembe arasındadır⁴⁷. 3HG açık kırmızı tonlarında, yüzey renkleri çoğunluğu pembe, az sayıda kırmızımsı sarı ve çok uçuk kahverengi tonu arasındadır⁴⁸. 4HG hamuru kırmızı tonlarında, yüzey renkleri kırmızı, açık kırmızı, pembe, çok uçuk kahverengi, uçuk kahve, kırmızımsı kahverengi, kırmızımsı sarı tonlardadır⁴⁹. 5HG pembe, yüzeyleri çoğunlukla çok uçuk kahverengi ve az sayıda pembe tonlarında olduğu görülmüştür⁵⁰. 6HG kırmızımsı sarı, yüzey renkleri açık kahverengi, uçuk kahverengi, pembe, kırmızımsı sarı ve çok uçuk kahverengi

---

⁴⁴ Formun diğer isimleri LRA 8 (Late Roman 8), Yassı Ada II Type I, Kuzmanov Type III, Scorpan Type III, Zemer 42, Radulescu Type VII. (Pieri 2005, 133, Dn. 588'e bakınız; Akkaş 2020a, 278, Dn. 1682'ye bakınız.). Bu formun, MS 3. yüzyılın ikinci yarısı ile 5.yüzyıl sonu arasında üretildiği düşünülmektedir (Akkaş 2020b, 205, Katalog No:50)

⁴⁵ Örneklerin hamur ve yüzey renklerini belirlemek için Munsell Soil Color Charts'tan (1990) yararlanılmıştır.

⁴⁶ 1HG renkleri soluk/uçuk kahverengi (*pale brown*); yüzey renkleri soluk/uçuk kahverengi (*pale brown*) ya da çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*) arasında değişim göstermektedir.

⁴⁷ 2HG renkleri çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*); yüzey renkleri çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*) ve pembe (*pink*) tonlarındadır.

⁴⁸ 3HG renkleri açık kırmızı (*light red*) tonlarında; yüzeyleri açık kırmızı (*light red*), pembe (*pink*), kırmızımsı sarı (*reddish yellow*); çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*) arasında değişim göstermektedir.

⁴⁹ 4HG renkleri kırmızı (*red*); yüzey renkleri de yine kırmızı (*red*), çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*), soluk/uçuk kahverengi (*pale brown*), açık kırmızımsı kahverengi (*light reddish brown*), kırmızımsı kahverengi (*reddish brown*), pembe (*pink*), kırmızımsı sarı (*reddish yellow*) ve açık kahverengi (*light brown*) renklerinden oluşmaktadır.

⁵⁰ 5HG renkleri pembe (*pink*); yüzey renkleri çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*), pembe (*pink*), kırmızımsı sarı (*reddish yellow*) ve soluk/uçuk kahverengi (*pale brown*) tonlarındadır.

arasında değişim göstermektedir⁵¹. 7HG sarımsı kırmızı, yüzey renkleri pembe, pembemsi gri ve kırmızımsı sarı renklindedir⁵².

Hamur katkı malzemeleri bakımından 1HG, 2HG ve 5HG killeri yoğun kireç, taşçık, şamot katkılı ve mikasız olduğu görölmüştür. Bu 3 hamur grubunun yoğun kireç katkılı olması Anemurium atölyelerinde üretilen Kilikya Tip 1 Amphoraları ile benzerdir. Fakat bu atölyede üretilen formun kireç katkısı bakımından zengin olduğu ve ince kırmızı mikalı bir hamurla karakterize edildiği bilinmektedir.⁵³ Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1'lerinin 1HG, 2HG ve 5HG mikasız olması nedeniyle Anemurium atölyelerindeki örneklerden ayrılmaktadır.

İlion (Troia)'daki seramik çalışmalarında, yumuşak dokulu, büyük köşeli kuvars, yuvarlak kireç parçacığı katkılı, daha küçük kalıntıların yer aldığı soluk yeşil (2.5 Y 8/2) hamur renginde sıkıştırılmış kulplu amphora formuna rastlanmıştır⁵⁴. Bunun bir istisnası Kilikya'nın tatlı şarabının ihracında kullanılan Zemer 41 Amphoraları'nın Smyrna kentinde gerçekleştirilen kazılarda diğer ürünlere oranla %6 oranında bulunmasıdır⁵⁵. Benzer örnekler, Elaiussa Sebaste'den bilinmektedir. Bu örnekler genel olarak krem renkli, yumuşak ve tebeşirimsi dokulu hamurla karakterize edilmektedir⁵⁶. Parion Antik Kenti, Roma Tiyatrosu kazıları rastlanan Zemer 41 (Agora G199) olarak tanımlanan örneklerde de hamur ve yüzey renklerinin ağırlıklı olarak pembe ve açık kırmızı olduğu görölmektedir⁵⁷. Bu yönü ile Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphoraları'nda değerlendirilen 108 örneğin 1. hamur grubu ile benzer özellikler taşıdığı görölmüştür.

3HG ve 4HG killlerinde kırmızı ince taneli, kuvars parçacıkları ve az miktarda mika katkılı, yüzeylerinin ise bazısının yumuşak ya da orta yumuşak dokulu ve pudralı olduğu görölmüştür. Bu özellikleri ile 3HG ve 4HG Antiochia ad Cragum fabrikasyonu (AaC-Amp.1b)⁵⁸ ile benzer içerik, renk ve dokuya sahip olduğu fark edilmiştir. Ayrıca, Antiochia ad Cragum, Bıçkıcı ve Syedra üretimlerinin bazılarının yüzeylerinde açık krem, mat sarımsı renkte

⁵¹ 6HG renkleri kırmızımsı sarı (*reddish yellow*); yüzeyleri açık kahverengi (*light brown*), soluk/uçuk kahverengi (*pale brown*), pembe (*pink*), kırmızımsı sarı (*reddish yellow*), çok soluk/uçuk kahverengi (*very pale brown*), açık kırmızımsı kahverengi (*light reddish brown*) tonlarında olduğu tespit edilmiştir.

⁵² 7HG renkleri sarımsı kırmızı (*yellowish red*); yüzey renkleri pembe (*pink*), pembemsi gri (*pinkish gray*) ve kırmızımsı sarıdır (*reddish yellow*).

⁵³ Autret & Marangou 2011, 359.

⁵⁴ Heath & Tekkök 2007–2008, 121, 9-10.

⁵⁵ Academia.edu.ya Bkz. Şenol "Smyrna Kazılarında 2007-2011 Yılları Arasında Bulunan Ticari Amphoralar", 247.

⁵⁶ Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı Bölüm Başkanı H. A. Kızıllarslanoğlu'na sözlü bilgilendirme için çok teşekkürler.

⁵⁷ Akkaş 2020, 370-372.

⁵⁸ Autret & Rauh 2008, 112; Kızıllarslanoğlu 2023, 1679.

astar uygulaması görüldüğü bilinmektedir⁵⁹. Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphoraları 3HG ve 4HG'nda da benzer örnekler mevcuttur.

6HG örnekleri, genellikle küçük beyaz kireç tanecikli ve yüzeyleri mikalıdır, hatta bazısının yüzeyleri yoğun mika katkılı ve yüzeye dokunulduğunda sabunumsu bir hissiyat vermektedir. Bu özellikler, Yeşilöz Nehri kıyısında yer alan Syedra fırın alanı örneklerinde bulunmaktadır. Syedra Antik Kenti gezisinde karşılaşılan Kilikya Tip 1 Amphorası'na ait hamur örneğinin, Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphorası 6HG örneklerinden bazısı ile olan renk ve doku benzerliği dikkat çekicidir⁶⁰.

7HG örnekleri, genellikle ince kum taneli, beyaz mikalı ve bazısının yüzeyleri pudralıdır. Benzer özelliğe sahip örneklerin varlığı Bıçkıcı fırın alanından bilinmektedir⁶¹. Ancak bu hamur grubu ile ilgili araştırmalar devam etmektedir.

Hamur gruplarının yüzdelik ve sayısal değerleri yansıtan grafikte en yoğun grubun 4HG olduğu, 3HG ve 5HG'nun eşit sayıda olduğu, bu 2 hamur grubunu da 1HG'nun takip ettiği görülmektedir. Yoğunluğu az olanlar ise sırasıyla 6HG, 2HG ve 7HG'dur.

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 formunun hamur özellikleri ile ilgili yukarıda belirtilen tespitler sonucunda 1., 2. ve 5. HG örneklerinin toplam 260 birey olduğu görülmüştür. Bu hamur gruplarının Kilikya Tip 1 Amphorası'nın, Zemer 41/Agora G199/Pinched-Handle olarak adlandırılan, büyük kapasiteli Erken İmparatorluk Dönemi varyasyonlarından olduğu ve MS geç 1. yüzyıl- erken 2. yüzyıllara tarihlendirildiği belirlenmiştir. Özellikle 108 bireyden oluşan 1HG'nda yer alan örnekler, tebeşirimsi hamur dokusu ile Elausia Sebaste Kilikya Tip 1 üretimleri olarak değerlendirilmelidir. 152 bireyden oluşan 2HG ve 5HG'nda yer alan örnekler, Anemurium ve/veya Kıbrıs üretimi olarak görülebilir.

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 formunun 285 bireyden oluşan 3HG ve 4HG örnekleri, genel olarak açık kırmızı, kırmızı ve kiremit tonundaki renkleri ile aynı içerik ve dokuya sahip Antiochia ad Cragum⁶² ve Bıçkıcı fabrikasyonu olabileceği ön görülmektedir. Bu

⁵⁹ Kızırlansanoğlu 2023, 1679.

⁶⁰ Bu konudaki destekleri için Syedra Antik Kenti Kazı Başkanı H. Ertuğ ERGÜRER'e teşekkürlerimi sunarım.

⁶¹ Autret & Rauh 2008, 114.

⁶² Kızırlansanoğlu 2023, 1675. Antiochia ad Cragum'da, 2022 kazı sezonunda, Küçük Hamam'ın yanında tespit edilen fırın ve üretimleri ile ilgili araştırmaların devam edildiği ve aynı fırın alanında günlük kullanım kapları vb. formların da yayın çalışmalarının devam edildiğinden bahsedilmektedir. Araştırmacı ayrıca, kentteki fırın alanının kullanımının MS 3. ve 4. yüzyılda kentin yeniden kalkınması ve gelişmesi amacıyla küçük kapasiteli amphoraların üretimi ile bağlantısı olduğunu ileri sürmektedir.

grupta yer alan örneklerin, MS 3. yüzyıl ortası 4. yüzyıla tarihlendirilen Agora L11 ve Agora M239 amphora formuna ait varyasyonlardan olduğu söylenebilir.

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1, 6HG'na ait örneklerin çoğunun Agora G199 ile Agora L11'e geçiş özelliği yansıtan ara varyasyonları olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç

Side Liman Gümrük Yapısı Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın Side Antik Kenti'nde üretiminin olup olmadığı ile ilgili kesin bir sonuç elde edilememiştir. Bu konudaki kazı ve araştırmalar devam etmektedir⁶³. Bu sebeple kentin üretim alanı ya da formun kentte üretimi tespit edilene kadar Liman Gümrük Yapısı'ndan ele geçen örneklerin Kilikya Bölgesi kentlerinde⁶⁴ üretilerek Side'ye ulaştırılmış olabileceği ön görülmektedir.

Bir liman kenti olan Side, coğrafi olarak deniz ticareti açısından stratejik bir konumdadır. Limanı sayesinde Doğu Akdeniz ve Batı Akdeniz arasında önemli bir ticaret merkeziydi. Roma'nın genişleyen sınırları ve kentin ticari bağlantılarının güçlenmesiyle Kilikya Bölgesi'nin kendi ürünlerini İtalya'ya kadar ihraç ederken, Side limanını kullanmış olabileceği akla gelmelidir. Antik Çağ'da her türlü ticaretin deniz yoluyla sağlandığı ve bununla birlikte deniz ticareti güzergâhlarının varlığı⁶⁵ göz önüne alındığında, kentin kolay erişilebilir konumda olması, Akdeniz'deki ticari faaliyetlerin canlanmasına katkı sağlamıştır. Side'nin Batı Akdeniz'e giden deniz yolu üzerinde yer alması kentin ticaretteki etkisini belirginleştirmektedir.

Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın Side gibi önemli bir liman kentinde bulunması, Kilikya'dan gemiye yüklenen amphoraların Side Limanı'nda yeniden dağıtım için hazırlanma olasılığı ile açıklanabilir. Formun Side'de yoğun olarak bulunması ise, kentin kendi ihtiyaçları doğrultusunda yerel amaçlı kullanılması olarak gösterilebilir. Her iki durumda da stratejik bakımdan elverişli bir konuma sahip olan Side'nin bu ticari güzergâhlar üzerinde yerini almış olması kaçınılmaz bir durumdur. Kilikya Tip 1 Amphoraları'nın Side'de kullanımı, kentin,

⁶³ Anadolu Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Serap Akca, Side Antik Kenti'nin Doğu Nekropol kısmında 2020 yılında yüzey araştırması gerçekleştirmiş ve alanın güneybatısında kentin antik dönem üretim faaliyetlerine işaret eden yeni bir alan tespit etmiştir. Alanda 2021'de yapılan kazıda ise iyi korunmuş bir seramik fırını, üretim atıkları gün yüzüne çıkarılmıştır. Akca, alandaki çalışmalarına dair ilk değerlendirmelerini 2022 yılında Pamphylia Araştırmaları Sempozyumu'nda sunmuş olup çalışma şu anda baskı aşamasındadır.

⁶⁴ Anemurium, Syedra, Bıçkıcı, Elaussia Sebaste ve Antiochia ad Cragum Antik Kentleri kastedilmektedir.

⁶⁵ Drexhage 1991, 76 vd. İlk rota, Doğu Akdeniz kıyılarına, yani Pamphylia, Kilikya, Suriye ve Filistin kıyıları boyunca İskenderiye'ye yönelen bir güzergâhtır. Araştırmacı bu rotanın daha az tehlikeli ancak daha çok zaman aldığı ifade etmektedir. İkincisi ise doğrudan bir rota, yani İskenderiye'den Akamas Burnu/Batı Kıbrıs'a ardından mümkün olduğunca doğrudan Side'ye olan güzergâhtır. (Ayrıca hangi rota olursa olsun ani fırtınaların deniz yolculuğu için öngörülemeyen ve tehlikeli olduğu belirtilmektedir.)

Akdeniz ve çevresindeki bölgelerle kültürel ve ekonomik bağlantılardaki gücünü yansıtmaktadır.

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
Bkz.	Bakınız
ev.	Çeviren
Ed. / Eds.	Editör / Editörler
Dn	Dipnot
Fig.	Figür
HG	Hamur grubu
K. Envanter No	Kazı Envanter Numarası
K. No.	Katalog Numarası
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
Pl.	Plate
Şek.	Şekil

KAYNAKÇA

Akkaş 2020a

Akkaş, İ., (2020a). 2008-2019 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Akkaş 2020b

Akkaş, İ., (2020b). Parion Yamaç Hamamı Ticari Amphora Buluntuları (MÖ 1. Yüzyıl – MS 7. Yüzyıl). *Arkhaia Anatolika Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi*, 3, 178-243.

Alkaç 2013

Alkaç, E., (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz Üretimi Amphoralar. *Cedrus I*, 107-124.

Autret & Marangou 2011

Autret, C. & Marangou, A. (2011). “L’importation Des amphores ciliciennes à Chypre à l’épouse impériale”, A. Demetriou (Ed.), ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ Δ’ ΔΙΕΞΕΝΟΥΣ ΚΥΠΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, (29 Nisan - 3 Mayıs 2008), Lefkoşa: Antik Bölüm Yayın, 357-366.

Autret & Rauh 2008

Autret, C. & Rauh, N., K. (2008).“Antikçağda Anadolu’da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi” Ü. Aydınöğlü – A. K. Şenol (Eds.), Sempozyum Bildirileri, KAAM Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi (06-08 Kasım 2008) Mersin: 109-122.

Bilir 2017

Bilir, A. (2017). “Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antikçağ’da Kilikya Bölgesi’nde Amphora Üretimi”, Prof. Dr. Recep Yıldırım’a Armağan, P. Pınarcık vd. (Eds.), Ankara, 219-225.

Drexhage 1991

Drexhage, H., J. (1991). Die Kontakte Zwischen Side, Alexandria und Ägypten in der Römischen Kaiserzeit (1. – 3. Jh. N. Chr). *Studien zum antiken Kleinasien*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt, 75-90.

Hayes 1977

Hayes, J., W. (1977). “North African flanged bowls: a problem in fifth century Chronology”. J. Dore & K. Greene (Eds.), *Roman pottery studies in Britain and beyond*. Papers presented to John Gillam. BAR Supplementary Series(30), 279-287.

Hayes 1991

Hayes, J., W. (1991). *The Hellenistic and Roman pottery*. Nicosia: Published for the Republic of Cyprus by the Dept. of Antiquities, Cyprus.

Heath & Tekkök 2007–2008

Heath, S. & Tekkök, B. (2007–2008). Greek, Roman and Byzantine Pottery at Ilion (Troia), 2007-2008 Project Troia. Erişim Tarihi: (13.10.2024) <https://classics.uc.edu/troy/grbpottery/html/amphoras-r.html>

Kızıllarslanoğlu 2019

Kızıllarslanoğlu, A. (2019). “Kilikia Bölgesi Roma Dönemi Üretimi: Pompei V Amphorası ve Elaiussa Sebaste Buluntuları” *Seramik Araştırmaları Dergisi (SRMKA)* 1, 54-71.

Kızıllarslanoğlu 2023

Kızıllarslanoğlu, A. (2023). “Antiochia ad Cragum, Pinched Handle/Zemer 41/Agora M29 Amphora Üretimi: Tipolojik Özellikleri ve Varyasyonları”, *Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar* (14), 1674-1705.

Kuzmanov 1985

Kuzmanov, G. (1985). *Ceramique de la Haute Epoque Byzantine Provenant de Thrace et de Dacie (IVe - le debut du VIIe s.)*. Sofija: Izdatelstvo na Bălgarskata Akademija na Naukite.

Leonard 1995

Leonard, J., A. (1995). “The Ancohrage at Kioni”, J. Feijfer Aarhus (Ed.), *Ancient Akamas I: Settlement and Enviroment*, 133-170.

Lund 2000

Lund, J. (2000) “The ‘Pinched-handle’ transport amphorae as evidence of the Wine Trade of Roman Cyprus”, In I. Theocharides (Eds.). *Praktika tou Tritou Diethnous Kyprologikou Synedriou* (Lefkosia, 16–20 April 1996), Lefkosia: Archaion Tmema, 565–578.

Nolle 1995

Nolle, J. (1995). *Side im Altertum. Geschichte und Zeugnisse. I Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien 43*. Bonn: Dr. Rudolf Habelt.

Oransay & Şen 2024

Oransay, B., S., A. & Şen, D. (2024) “Pamphylia’nın Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Seramik Repertuarı ve Doğu Akdeniz Ticaretindeki Yeri”, Aşkım Özdizbay & İpek Dağlı Ed(s.), *Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 192-205.

Özcan 2022

Özcan, F., Ç. (2022) *Side Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 779-14, 798-1, 785-19 ve 785-18 Parsel Kazılarının Seramikler Işığında Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özcan 2023

Özcan, F., Ç., “Side’den Bir Grup Kilikya Tip 1 (Agora G199/Zemer 41) Amphora” VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches, 2023, Vol. 8, Sayı/No 2, 1667-1692.

Panella 1973

Panella, C. (1973). Appunti su un Gruppo di Anfore della Prima, Media e Tarda Età Imperiale. Ostia III: Le terme del Nuotatore: Scavo dell'ambiente V et di un saggio dell'area, Studi miscellanei, 21, 463-633.

Panella 1986

Panella, C. (1986). Oriente ed Occidente: Considerazioni su Alcune Anfore, “Egee” di eta imperiale à Ostia. BHC Supplements, XIII, 609-636.

Rauh 2004

Rauh, N., K. (2004). “Pirated Knock-offs: Cilician Imitations of Internationally Traded Amphoras”, Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, J. Eiring - J. Lund (Eds.), Monographs of the Danish Institute at Athens, Volume (5), 327-330.

Rauh & Slane 2000

Rauh, N., K. & Slane, W., (2000). Possible Amphora Kiln Sites in W. Rough Cilicia. Journal of Roman Archaeology (JRA) 13, 319-330.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). “Pottery of the Roman Period: Chronology”, The Athenian Agora: Results of Excavations Conducted by the American School of Classical Studies at Athens (5), New Jersey: Princeton.

Slane 2004

Slane, W., (2004). “Amphoras -Used and Reused- at Corinth”, Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean”. J. Lund & J. Eiring (Ed.). Acts of an International Colloquium at the Danish Institute of Athens: September 2002, 26-29. Monographs of the Danish Archaeological Institute at Athens, (5), 361-369.

Soykal Alanyalı 2024

Soykal Alanyalı (2024). “Side’nin Erken Dönemleri”, Aşkım Özdzızbay & İpek Dağlı (Eds.), Bereketli Ovada Halkların Ahengi Pamphylia. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 424-441.

Şenol 2000

Şenol, A., K. (2000) İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şenol 2009

Şenol, A., K. (2009) AETAM (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi)'da Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdeniz'de Ticaretin İzleri, A. K. Şenol (Ed.). Mersin, 100-319.

Williams 1989

Williams, C., (1989) Anemurium The Roman and Early Byzantine Pottery, Pontiiical Institute of Mediaevel Studies, Belgium.

Zemer 1978

Zemer, A., (1978) Storage Jars in Ancient Sea Trade, The National Maritime Museum, Haifa.

Zoroğlu vd. 2008

Zoroğlu, L., M. Dillon & Rauh, N. (2008). Anamur Arkeoloji Müzesi'ndeki Amphora Araştırmaların Raporu. AST 26(2), 33-50

KATALOG

Fig. 2/ K. No: 1

K. Envanter No : SD.780-11/S35/SB2/19

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Ölçüleri : A.Çap:10 cm, Yük.:11.3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 8/3 (pale brown) (1HG)

Yüzey Rengi : 10 YR 8/3 (very pale brown)

Tanım : İyi pişmiş, gevşek dokulu, yüzeyi özenli, kili soluk yeşil renkte, kum, taşçık ve yoğun kireç katkı

Fig. 2/ K. No: 2

K. Envanter No : SD.780-11/S35/SB2/20

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Ölçüleri : Yük.:10.5 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 8/3 (pale brown) (1HG)

Yüzey Rengi : 10YR 8/3 (very pale brown)

Tanım : İyi pişmiş, gevşek dokulu, yüzeyi özenli, kili soluk yeşil renkte, kum, taşçık ve yoğun kireç katkı

Fig. 2/ K. No: 3

K. Envanter No : SD.780-11/S69/SB3/57

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Ölçüleri : A.Çap:10 cm, Yük.:10.5 cm

Hamur Rengi: 10YR 8/2 (very pale brown) (2HG)

Yüzey Rengi : 10YR 8/3 (very pale brown)

Tanım : İyi pişmiş, gevşek dokulu, yüzeyi kısmen korunmuş, kili uçuk kahverengi, kum, kireç tanecikli ve çok az taşçık katkı

Fig. 2/ K. No: 4

K. Envanter No : SD.780-11/S69/SB3/63

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Ölçüleri : Yük.:6.3 cm

Hamur Rengi: 10YR 8/2 (very pale brown) (2HG)

Yüzey Rengi : 10YR 8/3 (very pale brown)

Tanım : İyi pişmiş, gevşek dokulu, yüzeyi özenli, kili uçuk kahverengi, kum, kireç tanecikli ve çok az taşçık katkı

Fig. 2/ K. No: 5

K. Envanter No : SD.780-11/S3/SB1/01

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1/Agora G199/Zemer 41

Ölçüleri : A.Çap:11.50 cm, Yük.:14.1 cm

Hamur Rengi: 2.5YR 5/6 (red) (5HG)

Yüzey Rengi : 10YR 7/4 (light reddish brown)

Tanım : Sandwich pişirim, gevşek ve gözenekli dokuya sahip, yüzeyi özenli, kili pembe, kum, kireç tanecikli ve çok az miktarda taşçık katkı

Fig. 3/ K. No: 6

K. Envanter No : SD.780-11/S35/SB2/27

Buluntu Yeri : 780 Ada 11 Parsel/19

Form Adı : Kilikia Tip 1

Ölçüleri : A.Çap: 9 cm, Yük.: 9.4 cm

Hamur Rengi: 5YR 6/6 (reddish yellow) (6HG)

Yüzey Rengi : 7.5YR 7/4 (pink)

Tanım : İyi pişmiş, orta sıkı dokulu, yüzeyi yıpranmış, kili az miktarda ince kum, sert ince taneli çok az miktarda mika katkı

Fig. 3/ K. No: 7**K. Envanter No** : SD.780-11/
S35/SB2/28**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1**Ölçüleri** : A.Çap: 8 cm, Yük.:
8.5 cm**Hamur Rengi**: 5YR 7/6 (reddish yellow)
(6HG)**Yüzey Rengi** : 5YR 6/4 (light reddish
brown)**Tanım** : İyi pişmiş, orta sıkı dokulu,
yüzeyi yıpranmış, kili
kırmızımsı sarı, ince taneli,
az miktarda mika katkı**Fig. 4/ K. No: 8****K. Envanter No** : SD.780-
11/S25/SB2/07**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1/Agora L11**Ölçüleri** : A.Çap: 10 cm,
Yük.: 7.8 cm**Hamur Rengi**: 2.5YR 5/6 (red) (4HG)**Yüzey Rengi** : 2.5YR 7/6 (light red)**Tanım** : İyi pişmiş, orta sıkı dokulu,
yüzeyi yıpranmış, kili kırmızı tonlarında,
ince kum katkı**Fig. 4/ K. No: 9****K. Envanter No** : SD.780-
11/S35/SB2/12**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1/Agora L11**Ölçüleri** : A.Çap: 10 cm,
Yük.: 6.8 cm**Hamur Rengi**: 2.5YR 7/6 (light red)
(3HG)**Yüzey Rengi** : 7.5YR 8/4 (pink)**Tanım** : İyi pişmiş, orta sıkı dokulu,
yüzeyi yıpranmış, kili açık
kırmızı tonlarında, ince kum
ve mika katkı**Fig. 4/ K. No: 10****K. Envanter No** : SD.780-
11/S28/SB2/04**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1/Agora L11**Ölçüleri** : A.Çap: 10 cm (?),
Yük.: 6.9 cm**Hamur Rengi**: 2.5YR 5/8 (red) (4HG)**Yüzey Rengi** : 5YR 6/6 (reddish yellow)**Tanım** : İyi pişmiş, yumuşak
dokulu, yüzeyi yıpranmış ve
pudralı, kili kırmızı
tonlarında ince kum ve çok
az kiraç katkı**Fig. 5/ K. No: 11****K. Envanter No** : SD.780-
11/S47/SB2/04**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1/Agora M239**Ölçüleri** : A.Çap: 8 cm,
Yük.:8.5 cm**Hamur Rengi**: 2.5YR 5/6 (red) (4HG)**Yüzey Rengi** : 2.5YR 6/4 (light reddish
brown)**Tanım** : İyi pişmiş, gevşek ve
yumuşak dokulu, yüzeyi yıpranmış, kili
kırmızı tonlarında, ince kum ve mika
katkılı.**Fig. 6/ K. No: 12****K. Envanter No** : SD.780-
11/S15/SB2/01**Buluntu Yeri** : 780 Ada 11 Parsel/19**Form Adı** : Kilikia Tip 1/Agora M239**Ölçüleri** : A.Çap: 10 cm,
Yük.: 10.4 cm**Hamur Rengi**: 2.5YR 5/8 (red) (4HG)**Yüzey Rengi** : 2.5YR 7/4 (light reddish
brown)**Tanım** : İyi pişmiş, gevşek ve
yumuşak dokulu, yüzeyi
yıpranmış, kili kırmızı
tonlarında, ince kum katkı

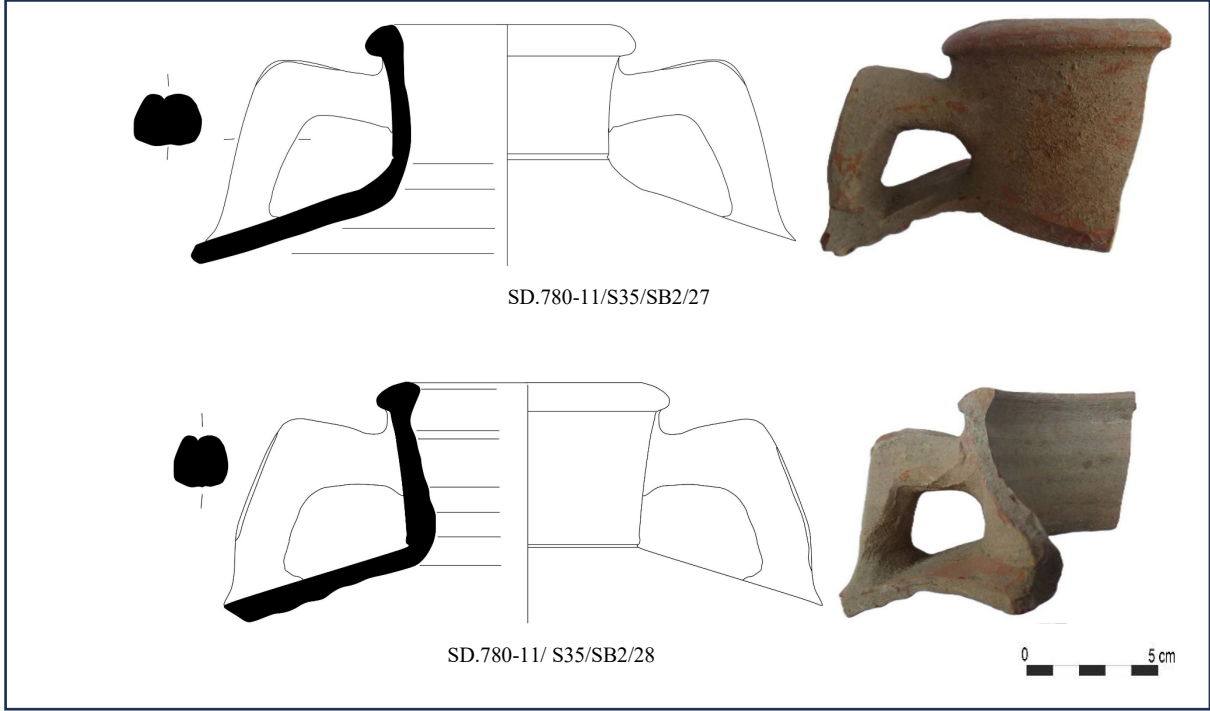
FİGÜRLER

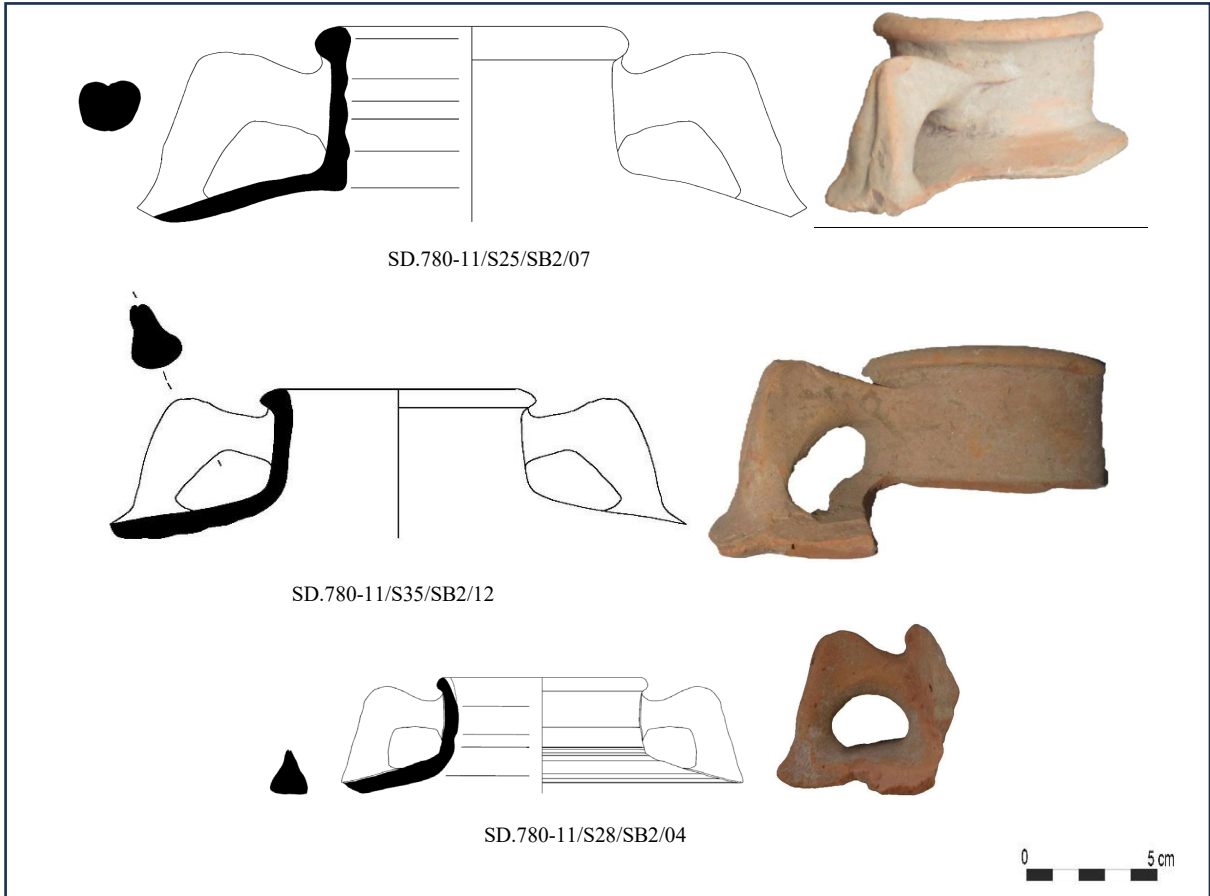
Fig. 1: Side Kent Planı, (Side Kazı Arşivi), 426-427

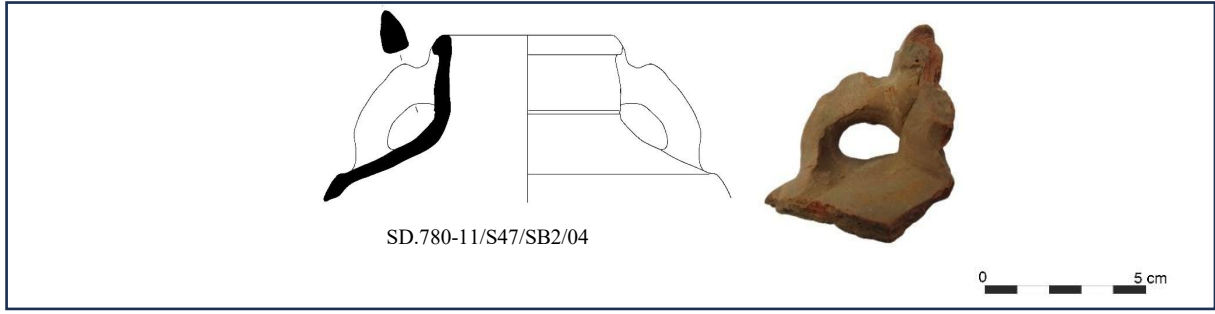
Fig. 2: Kilikya Tip 1 formunun MS geç 1. yüzyıl/erken 2. yüzyıla tarihlendirilen erken örnekler (K. No: 1, 2, 3, 4 ve 5).

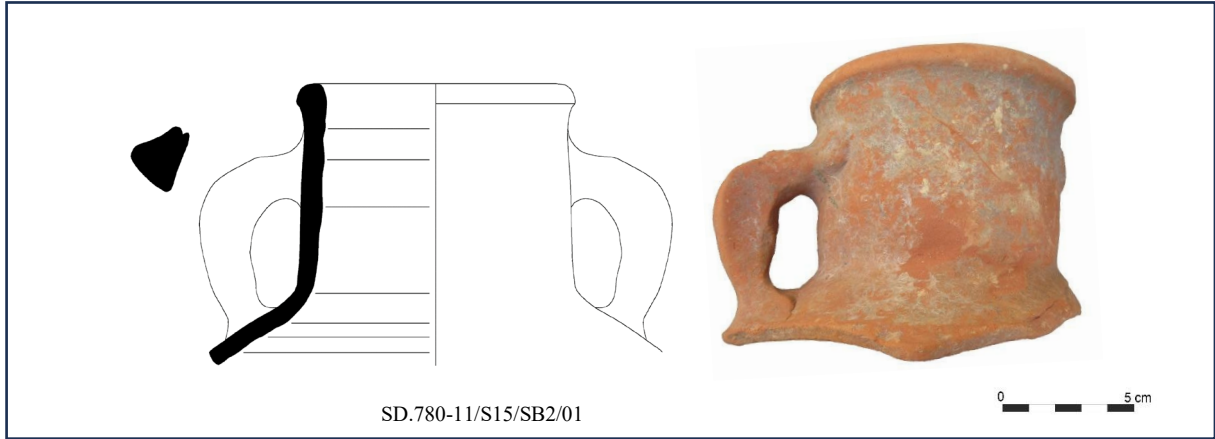
Fig. 3: Kilikya Tip 1 formunun MS 2. yüzyılın II. yarısı/sonu 3. yüzyıldan itibaren görüldüğü düşünülen örnekler (K. No: 6, 7).

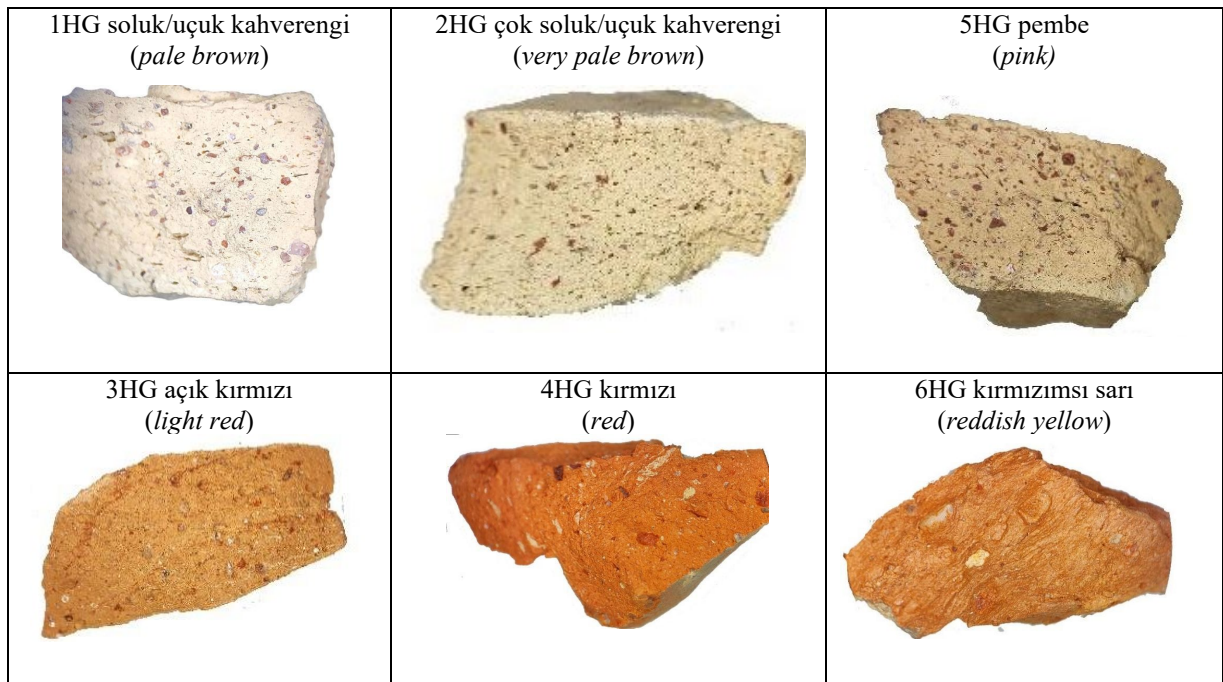
Fig. 4: Agora L11 olarak adlandırılabilen örnekler (MS 3. yüzyıl ortaları) (K. No: 8, 9, 10).

Fig. 5: MS 4. yüzyıla tarihlendirilen Agora M239 varyasyonuna ait örnek (K. No: 11)

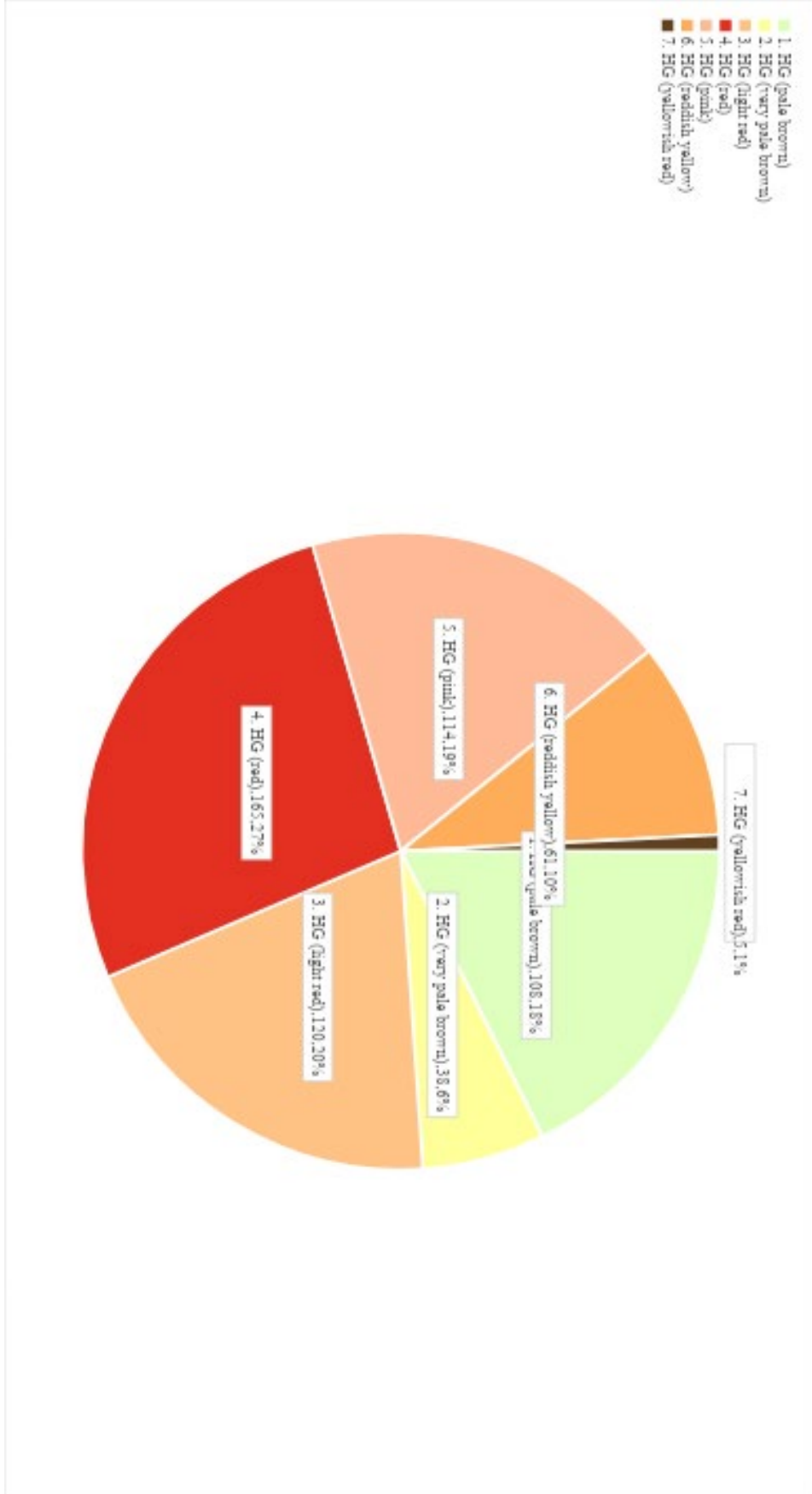

Fig. 6: MS 4. yüzyılda Antiochia ad Cragum'da üretiminin devam ettiği bilinen ve AaC-Amp.1b formu olarak tanımlanan varyasyon (K. No: 12).

Fig. 7: Side Liman Gümrük Yapısı Kilikia Tip 1 Amphora hamur grubu makroskobik fotoğraf örnekleri çekimleri.

Fig. 8: Hamur gruplarının yüzdelik ve sayısal değerler

Makale Künyesi / Citation: İsmail, A. (2024). Antik Dönem’de Ticari Amphora Üretiminde Morfolojik Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik, SRMKA 6, 275-318.

ANTİK DÖNEM’DE TİCARİ AMPHORA ÜRETİMİNDE MORFOLOJİK DÖNÜŞÜM VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

MORPHOLOGICAL TRANSFORMATION AND SUSTAINABILITY IN COMMERCIAL AMPHORA PRODUCTION IN ANTIQUITY

İsmail AKKAŞ*

Özet

Amphoralar, Antik Dönem boyunca sıvı ve katı maddelerin taşınması için yaygın olarak kullanılan seramik kaplardır. Arkaik, Klasik, Hellenistik ve Roma Dönemlerinde ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte amphora üretimi, teknolojik ilerlemelere ve ticari ihtiyaçlara paralel olarak morfolojik değişimler geçirmiştir. Bu çalışma, Antik Dönem’de ticaretin bel kemiği olan amphora üretimindeki morfolojik dönüşümleri ve bu süreçlerdeki sürdürülebilirlik uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, dönemin teknik yenilikleri, kaynakların kullanımı ve üretim süreçlerindeki sürdürülebilirlik anlayışı irdelenecektir. Arkaik Dönem’den Roma Dönemi’ne kadar geçen süreçte, amphoraların morfolojisinde hem estetik hem de işlevsellik açısından önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Aynı zamanda, sürdürülebilirlik uygulamaları, yerel hammaddelerin kullanımı, geri dönüşüm ve enerji verimliliği gibi unsurlarla desteklenmiştir. Antik toplumlar, ticaretin ve üretimin çevresel etkilerini dengelemeye çalışmış ve kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmışlardır. Roma İmparatorluğu döneminde ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte, amphora üretiminde hem form hem de işlevsel farklılıklar ortaya çıkmıştır. Birçok yerleşimde, bölgelere özgü amphora tiplerinin taklit üretimlerinin yapıldığı ve pazarlandığı bilinmektedir. Ayrıca bazı üretici bölgelerinde kendi ürünlerinin ticari potansiyellerini arttırmak için farklı morfolojide yeni formları ürettikleri görülmüştür. Bu makale ile Arkaik, Klasik, Hellenistik ve Roma Dönemlerinde amphora üretimindeki morfolojik dönüşüm ve sürdürülebilirlik uygulamaları daha detaylı ve derinlemesine ele alınmıştır. Çalışmaya sadece morfolojik ve petrografik açıdan dönüşüm ve sürdürülebilirlik uygulamalarının istikrarlı takibinin yapılabildiği amphora dipleri dahil edilmiştir. Karakteristik amphora tipleri, üretim tekniklerindeki değişiklikler ve hammaddelerin sürdürülebilirliği, dönemin ekonomik-sosyal koşullarıyla bağlantılı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amphora, Morfolojik Dönüşüm, Sürdürülebilirlik, Roma Dönemi, Ticaret, Seramik Üretimi.

* Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Yunus Emre Yerleşkesi, Karaman, TÜRKİYE. E-posta: ismlakkas@hotmail.com, ORCID: [0000-0002-2744-3202](https://orcid.org/0000-0002-2744-3202).

Abstract

Amphorae, ceramic vessels essential for transporting liquids and solids, played a pivotal role in trade throughout Antiquity. This study examines the morphological evolution of amphorae production, focusing on sustainability practices from the Archaic to the Roman periods. As trade expanded during the Archaic, Classical, Hellenistic, and Roman eras, amphorae underwent significant changes in form, reflecting advancements in technology and shifting commercial demands. These transformations were not limited to aesthetics but also addressed functionality and efficiency. Sustainability in production processes is evident through practices such as utilizing local raw materials, recycling, and improving energy efficiency. Ancient societies sought to mitigate the environmental impact of production and trade by optimizing resource use. During the Roman Empire's extensive trade networks, amphora production diversified further, with region-specific types being imitated and adapted to enhance commercial appeal. Some regions innovated by creating new forms with distinctive morphologies to boost the marketability of their goods. This article focuses on amphora types that exhibit consistent evidence of morphological and petrographic changes tied to sustainability practices. Key amphora types, shifts in production methods, and the sustainable use of raw materials are analysed in relation to the economic and social dynamics of the time. By exploring these aspects, the study sheds light on the interplay between technological innovation, commercial strategies, and environmental considerations in ancient amphora production.

Keywords: Amphora, Morphological transformation, Sustainability, Roman Period, Trade, Ceramic production.

Giriş

Amphoralar, Antik Dönem’de sıvı ve kuru maddelerin taşınmasında kullanılan, çoğunlukla kilden yapılan büyük boyutlu kaplardır¹. Arkaik Dönem’de üretimi yaygınlaşan amphoralar, ticaretin ve kolonizasyonun hız kazanmasıyla birlikte daha erişilebilir hale gelmiş ve şekilleri de zamanla ticari ve lojistik ihtiyaçlara göre evrilmiştir. Roma İmparatorluğu’nun geniş ticaret ağı içinde zeytinyağı, şarap, balık sosu (garum), tahıl ve diğer gıda maddelerinin taşınmasında önemli bir rol oynayan amphoralar, ticari faaliyetlerin gelişmesiyle birlikte yaygın bir kullanım alanı bulmuştur².

Arkaik Dönem, antik Yunan dünyasında ticaretin genişlemeye başladığı ve kolonizasyon hareketlerinin hız kazandığı bir dönemdir. Bu ticaret ağları, Ege ve Akdeniz bölgelerinde zeytinyağı, şarap ve diğer ticari ürünlerin yaygın şekilde taşınmasını gerektirmiştir. Bu nedenle, amphoralar ilk kez geniş çapta kullanılmaya başlanmıştır³. Klasik Dönem, Yunan şehir devletlerinin (özellikle Atina) güçlendiği ve ticari faaliyetlerin yoğunlaştığı bir dönemdir⁴. Bu dönemde, amphoralar Akdeniz ticaretinin temel taşıyıcı kapları haline gelmiştir⁵. Şarap ve zeytinyağı ticaretinin büyümesi, amphora üretiminin daha

¹ Şenol 2009, 7-9; Akkaş 2020a, 1.

² Şenol 2009, 24-95.

³ Şenol 2009, 36-43; Sezgin 2012, 16-19.

⁴ Tekin 2008, 107.

⁵ Doğer 2004, 33.

organize ve geniş çaplı hale gelmesine yol açmıştır. Büyük İskender’in fetihleri ile Hellenistik Dönem’de ticaret ağları daha geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu dönemde, amphoralar Akdeniz ticaretinin ötesinde, Karadeniz ve Asya’ya kadar ulaşan ticaret yollarında önemli taşıma kapları olarak kullanılmıştır⁶. Roma Dönemi, ticaretin en geniş çaplı olduğu dönemlerden biridir. Roma İmparatorluğu’nun genişlemesiyle birlikte, Akdeniz kıyılarında ve imparatorluğun iç bölgelerinde büyük bir ticaret ağı kurulmuştur. Bu ticaret ağı içinde en önemli taşıma kaplarından biri olan amphoralar, ekonomik faaliyetlerde merkezi bir öneme sahiptir. Ticari ürünlerin taşınmasında kullanılmalarının yanı sıra, amphoralar üretildikleri bölgelere göre farklı formlarda ve boyutlarda yapılmıştır⁷.

Bu makale, Arkaik, Klasik, Hellenistik ve Roma dönemlerinde kullanılan amphoraların üretim süreçlerindeki morfolojik değişimlerini ve sürdürülebilirlik açısından ele alınan uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, amphora formlarının değişim dinamikleri ve bu süreçlerde kullanılan sürdürülebilir uygulamalar detaylandırılacak, kronolojik çerçevede amphora formundaki ve üretim tekniklerindeki yenilikler ile çevresel ve ekonomik kaynak yönetimleri analiz edilecektir.

1. Morfolojik Dönüşüm: Amphora Formlarının Şekil ve Boyutlarının Evrimi

Arkeolojik araştırmalar, üretim organizasyonunu ve uzmanlık düzeyini incelemenin geçerli bir yolu olarak sıklıkla seramiğin teknolojik değişkenliğine odaklanmıştır. Seramik topluluklarının değişkenliği, çanak çömleklerin farklı kategorilerde sınıflandırılması ve belirli mekânsal ve zamansal bölümlere göre farklılık ve benzerliklerinin kaydedilmesiyle tahmin edilebilir. Bu prosedür, seramik üretiminde belirli malzeme ve tekniklerin rutin bir şekilde tekrar tekrar kullanılıp kullanılmadığını ve belirli özelliklere sahip seramik ürünler elde etmek amacıyla geliştirilip geliştirilmediğini belirlemeye yardımcı olur⁸.

Arkaik Dönem amphoraları genellikle büyük ve ağır yapıydı, bu da onların erken deniz taşımacılığı için uygun hale getirilmiş olduğunu gösterir. Örneğin, Corinthian amphoraları kısa, geniş karınlı ve dar boyunlu olarak tasarlanmıştır⁹. Ayrıca, ticaret amacıyla kullanılan bu amphoraların dış yüzeylerinde, içeriğini tanımlayan simgeler ya da işaretler bulunurdu. Klasik Dönem amphoraları, Arkaik Dönem’e kıyasla daha ince ve zarif bir yapıya sahiptir. Örneğin, Attika ve Ionia bölgeleri amphoraları, uzun boyunlu ve yüksek gövdeli bir

⁶ Green 2007, 52-78.

⁷ Şenol 2009, 59-64.

⁸ Arnold 1999; Harry & Bubemyre 2002.

⁹ Koehler 1992, 279.

tasarıma sahiptir¹⁰. Bu, daha fazla malzemenin taşınmasını kolaylaştırmış ve depolama kapasitesini artırmıştır. Ayrıca bu dönemle birlikte amphoralar üzerinde kullanılan işaretleme ve simgeler, ticari markalar ya da üretici bilgileri göstermekteydi¹¹.

Hellenistik Dönem’de amphoraların morfolojisinde bir standartlaşma eğilimi görülür. Özellikle Rodos amphoraları, uzun ve dar gövdeli, sağlam tabanlı yapılarıyla dikkat çeker¹². Bu dönemde amphoralar, taşınabilirlik ve depolama açısından daha optimize edilmiş tasarımlar sunmaya başlamıştır. Rodos amphoraları, genellikle şehir devletlerine ait mühürlerle damgalanarak kalite ve güvenilirlik göstergesi olmuştur¹³.

Roma Dönemi’nde, amphoraların boyutları ve şekilleri taşıdıkları ürünlere göre özelleşmiştir. Örneğin, Dressel 1 ve Dressel 20 gibi tipler, İspanya’da üretilen ve zeytinyağı taşımak için kullanılan amphoralardandır¹⁴. Dressel serisi amphoralar, büyük ve dayanıklı yapılarıyla uzun mesafelerde taşımacılık için idealdir. Ayrıca, amphoraların şekilleri deniz yolculuklarına daha uygun hale getirilmişti; gemilere kolayca istiflenebilen düz ve standart formlar geliştirilmiştir. Erken Roma Dönemi’nde üretilen amphoralar, genellikle daha basit bir yapıya sahipti ve taşıma kolaylığı sağlamak adına büyük boyutlarda yapılmıştır. Ticaretin artmasıyla birlikte, özellikle gemilerle taşınan malların daha etkin depolanabilmesi için amphoraların formlarında yenilikler yapılmaya başlanmıştır.

Amphora üretimindeki en önemli dönüşümlerden biri, formun standartlaştırılmasıdır. Roma İmparatorluğu’nun genişlemesiyle, amphora formlarının ticaret için daha kullanışlı hale getirilmesi sağlanmıştır. Standartlaştırılan formlar, gemilerde istiflemeyi kolaylaştırmış ve nakliyyede kayıp oranını yani eksik ürün olması riskini azaltmıştır¹⁵. Bununla birlikte, İspanya, Kuzey Afrika, İtalya ve Doğu Akdeniz gibi farklı bölgelerde üretilen amphoralar, her biri kendi coğrafyasına özgü hammaddeler ve tekniklerle farklılaşmıştır.

Makalede amphoralar arasında kronolojik açıdan morfolojik ilişkiyi takip edebileceğimiz değişime ve devamlılığa ait arkeolojik veriler, seçilmiş amphora grupları üzerinden tanıtılacaktır.

¹⁰ Akkaş 2020b, 27-29.

¹¹ Cankardeş Şenol 2006, 28-29.

¹² Orhan 2023, 85.

¹³ Kızırlarlanoğlu & Alkaç 2014, 55-56.

¹⁴ Şenol 2018, 270; Bezeczky 2013, 141; Orhan 2023, 99-100.

¹⁵ Şenol 2009, 55-68.

2.1. Arkeolojik Veriler: Amphora Tipleri

2.1.1. Hellenistik Kos Amphorası => Dressel 2-4 Amphorası

Kos Adası'nda Hellenistik Dönem'de üretilen yerel formlar ile morfolojik olarak benzerlik gösteren Dressel 2-4 grubuna ait amphoralar, bu formların ardılları olarak kabul edilmektedir¹⁶.

Arkeolojik veriler Kos amphora üretiminin MÖ 5. yüzyılda başladığını kanıtlaya da¹⁷, Hellenistik Dönem'de Kos şarabı, yuvarlak ağızlı, omuzlarında sırtlar bulunan uzun boyunlu, ikiye bölünmüş dikey kulplu ve meme ucu tabanına doğru incelen oval gövdeli karakteristik kaplarda taşınmıştır (**Fig. 1**). Bu özelliklerini Erken İmparatorluk Dönemi'ne kadar sürdürmüştür. Hellenistik Kos amphora formlarının taklitleri Halikarnassos'ta ve komşu bölgelerde üretilmiştir¹⁸. MÖ 2. yüzyıla kadar Kos amphoralarının kapasitesi Rodos ve Knidos amphoraları kadar büyük olmasına rağmen, MÖ 2. yüzyılın sonlarında daha ince gövdeli amphoralar üretilmeye başlandıkça kapasitede azalmaya başlamıştır¹⁹.

Dressel 2-4 grubuna ait formlar, 80-90 cm yükseklik, 35-40 cm genişlik ve 25-35 litre arasında değişen kapasitelere sahiptir. Dışa çekik yuvarlatılmış ağız kenarına, genellikle silindirik, bazen omuza doğru daralan ve yivsiz bir boyna sahiptir. Çift dilimli dikey köşeli kulplar, keskin bir geçişle gövdeye bağlanır. Boyun ile omuz arasında belirgin bir yivle ayrılan omuz kısmı, dip kısmına doğru daralan konik ve yivsiz gövdeye, ayrıca içi dolu sivri dip kısmına sahiptir²⁰.

Dressel 2-4 grubuna ait formlar farklı bölgelerdeki üretimin varlığından²¹ dolayı morfolojik özelliklerde de bazı farklılıklar göstermektedir. Falernus Bölgesi'nde üretilen formları, genellikle daha silindirik ve yüksek yapıda bir gövdeyle temsil edilmektedir²². Bununla birlikte, Pompeii'de üretilen Dressel 2-4 formları, silindirik gövdelerinin kısa olmasıyla, İtalya'nın diğer eyaletlerinde üretilen formlardan farklıdır²³. Kos Adası'nda üretilen formlar ise, daha ince cidarlı hamur yapılarıyla Hellenistik Dönemdeki üretim

¹⁶ Bezeckzy 1998, 232; Georgopoulou 2005,180-183; Gabler vd. 2009, 61.

¹⁷ Papuci Wladyka 1997, 48.

¹⁸ Briese 2005, 184-201.

¹⁹ Hein vd. 2008, 1058, Fig. 5.

²⁰ Martin Kilcher 1994, 332, 338-341.

²¹ Dyczek 2001, 53-56; Bonifay 2004, 146.

²² Panella & Fano 1977, Grup 8-9.

²³ Panella & Fano 1977, Grup 1-4; Panella & Tchernia 2002, 173-180.

geleneklerini devam ettirmiştir²⁴ (**Fig. 2**). Tarraconensis Bölgesi'nde (Hispania) üretilen formlar, dar bir boyun, kalın cidarlı ve içi dolu bir dip kısmı ile kendi karakteristik özelliğini yansıtmaktadır²⁵. Verulamium Bölgesi'nde (Britanya) üretilen formlarda, kulpların alt kısımlarında bıçaklanmış deliklerin görülmesi ayırt edici özelliklerdendir²⁶. Mareotis Gölü (Mısır) çevresinde üretilen formlar ise, uzun silindirik gövde ve kısa dip kısmıyla farklılık göstermektedir²⁷.

Birçok bölgede üretimi yapılan Dressel 2-4 formları, Hellenistik Dönem'de (MÖ 3. Yüzyılda) üretilen Kos amphoralarının ardıllarıdır. En erken örnekleri MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısında İtalya'da başlamış ve MS 2. yüzyıl sonu/3. yüzyıl başı arasına kadar diğer bölgelerde üretilmiştir²⁸.

2.1.2. Dressel 24 => Late Roman Amphora 2

MÖ 1. yüzyıldan MS 3. yüzyılın sonuna kadar üretimi ve ticareti yapılan Dressel 24 amphoraları, Batı Anadolu Bölgesi'nde, Menderes Vadisi ve çevresinde üretilmiştir. Morfolojik özelliklerine bakıldığında, bu amphoralar genellikle kavisli bir huni şeklinde dışa açık, uçlardan içe çekik bir ağız kenarına, konik yapıda omuzlara doğru genişleyen uzun bir boyna, ağız altından başlayıp omuz üzerinde sonlanan dik açılı kulplara, oval bir gövdeye ve sivri bir dip kısmına sahiptir²⁹ (**Fig. 3**). Dressel 24 amphoralarının ağız yapısına benzer birçok amphora formu bulunmakta olup, Geç Roma Dönemi'nde bu grubun devamı olarak üretilen Late Roman Amphora 2 bunlardan biridir³⁰.

Dressel 24 amphoraları MS 1. yüzyılda iki alt tipe ayrılmıştır³¹. Birinci alt tip, genel form özelliklerini karakteristik olarak yansıtırken, ikinci alt tipte ağız ve boyun geçişi arasında belirgin bir yiv bulunur. MS 2. yüzyılda ise ağız ve boyun kısmı belirgin şekilde ayrılmış ve gövde yüksekliği artmıştır. MS 3. yüzyılda ise formların ağız kısmı içe dönük hale gelmiş, dış yüzeyde kabartmalı yivler eklenmiş ve gövde daha küresel ve eliptik bir yapıya kavuşmuştur³².

²⁴ Şenol 2009, 138; Alpözen 1975, 10-11.

²⁵ Şenol 2003, 46.

²⁶ Symonds & Wade 1999, 162, Fig. 3/18-19.

²⁷ Empereur & Picon 1989, 228, Fig. 3.

²⁸ Moore 1995, 91-93; Panella 2001, 193-194; Bezczy 2013, 130.

²⁹ Bezczy 2013, 72-75.

³⁰ Opait 2004b, 295; Opait 2007b, 635-643.

³¹ Opait 2007b, 628.

³² Opait 2007b, 628-629.

MS 4. ve 7. yüzyıllar arasında üretilen LRA 2 amphoraları, Dressel 24 amphoralarının devamı olarak bilinmektedir³³. Bu formlar, dışa çekik ağız kenarı, keskin bir ağız bitiminden genişleyen boyun, omuzda keskin bir geçiş, yuvarlatılmış omuz, omuz ve boyun arasında bağlantıyı sağlayan oval kulplar, oval formda gövde ve hafif çıkıntı ile belirginleştirilen keskin dip kısmı gibi morfolojik özellikleriyle ayırt edilir³⁴.

LRA 2 amphoraları, tipolojik ve kronolojik farklılıklarına göre A/B/C olmak üzere üç alt tipe ayrılmıştır³⁵ (**Fig. 4**). A tipi, dışa çekik huni şeklinde bir ağız kenarı, keskin açıyla gövdeye geçiş yapan kısa boyun, boyun altından başlayıp gövdenin üst kısmıyla birleşen oval kesitli kısa kulplar ve küresel omurgalı bir gövde ile karakterize edilir. Gövdenin üst kısmında sık yapılmış yivler ve düğme formu küçük bir kaide, bu tipe özgü özelliklerdendir. B tipi ise A tipine göre daha uzun bir boyun ve yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarına sahiptir. Boynun üst kısmından başlayıp omuzda birleşen köşeli yükseltilmiş kulplar, oval gövde ve A tipine benzer bir dip ile üretilmiştir. C tipi formlar ise hafif dışa çekik halka şeklinde ağız kenarıyla ayırt edilir. C tipi, A ve B tiplerine göre daha uzun boyun, oval kesitli yüksek kulplar ve dip kısmına doğru genişleyen gövdesiyle farklılık gösterir. Her üç tipte de kulpların altı ve gövdenin bir kısmı ince yivlerle süslenmiştir³⁶.

2.1.3. Zemer 41 => Late Roman Amphora 1

Zemer 41 amphoraları, morfolojik olarak dışa çekik, ucu hafif yuvarlatılmış veya bazen eğimli ağız kenarına, kısa ve silindirik bir boyuna ve üzeri kalın yivlerle süslenmiş silindirik bir gövdeye sahiptir. Ayrıca formlar, dışa doğru çıkıntı yapan uzun ve sivri bir kaideye sahiptir. Zemer 41 amphorasının ayırt edici özelliklerinden biri de yivli, kısa ve dik açılı kenarlardan sıkıştırılmış kulplarıdır³⁷. Erken versiyonlar (Tip A), uzun boyunlu ve kulplu olarak üretilirken, geç dönem formları kısa boyunlu yapılmıştır. Ayrıca geç dönem örneklerinde (Tip B), dip kısmında belirgin bir şekil bulunmamaktadır (**Fig. 5**). Zemer 41 amphorasının MS 3. ve 4. yüzyıllar arasında üretilen versiyonlarıyla olan ilişkisi tartışmalıdır, çünkü formun farklı bir atölye tarafından üretilmiş olabileceği öne sürülmüştür³⁸. Zemer 41,

³³ Opait 2004b, 295; Opait 2007b, 632.

³⁴ Karagiorgou 2009, 41-43.

³⁵ Pieri 2005, 87, Fig. 45.

³⁶ Pieri 2005, 90, Fig. 45, 49.

³⁷ Zemer 1977, 52.

³⁸ Hayes 1991, 91.

Tip A'da 19,3 litre ile 36 litre arasında, Tip B'de ise 45,8 litre ile 53 litre arasında kapasiteye sahiptir³⁹.

MS 1. ve 4. yüzyılların başları arasında üretilen Zemer 41 amphoralarının, MS 4. yüzyıl başlarından itibaren Kilikia Bölgesi'nde üretilen LRA 1 amphoralarına yerini bıraktığı düşünülmektedir. Tıpkı LRA 1 amphoraları gibi, Zemer 41 amphoralarının da Hindistan'a kadar uzanan geniş bir yayılma alanı olduğu görülmektedir⁴⁰.

MS 4. yüzyılda "Proto-LRA 1" olarak adlandırılan Late Roman Amphora 1, MS 7. yüzyıla kadar üretilmiş ve ticareti yapılmış, Geç Antik Çağ'ın en önemli amphora gruplarından biri olmuştur⁴¹. Genel morfolojik özelliklerine bakıldığında, LRA 1 amphoralarının dışa çıkıntılı yuvarlatılmış bir ağız kenarı, dudak kenarından omuza doğru geçiş yapan oval kesitli yivli kulpları, oval bir gövdesi ve hafif çıkıntıyla belirginleşen basit dip yapısı vardır.

Late Roman Amphora 1 grubu amphoralar, formuna göre iki ana tip altında sınıflandırılmıştır: LRA 1/A ve LRA 1/B (B1, B2 ve sous-module alt tipleri)⁴² (**Fig. 6**). LRA 1A, MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 6. yüzyıl başları arasında üretilen erken bir formdur, LRA 1B formları ise MS 6. ve 7. yüzyıllarda üretilen geç örneklerdir. LRA 1A formları, 5-7,5 cm çapında köşeli ya da yumuşak geçişli ağız kenarına, yumurta şeklinde bir gövdeye, dar ve silindirik bir boyuna, ayrıca derin yivli kulplara sahiptir. LRA 1B1 formu ise 10-12,5 cm çapında kalınlaştırılmış ve yuvarlatılmış bir ağız kenarına, silindirik dar bir boyna ve LRA 1A'ya kıyasla daha kısa ve küresel bir gövdeye sahiptir. LRA 1B2 formu, dışa hafif eğimli ağız kenarına, konik bir boyna ve ortasında derin bir yiv bulunan oval kesitli kulplarla karakterizedir⁴³. Ağız kenarındaki kademeli bant, yivli kulplar, gövde üzerindeki kademeli sık yivler ve dip kısmı, LRA 1 amphoralarının ana tiplerinde ortak olarak görülen özelliklerdir⁴⁴.

2.1.4. Agora M54 => Agora G198

Agora M54 amphoraları, Kilikia Bölgesi üretimi formlardan biri olup, 74-90 cm yükseklik ve 25-32 cm genişliğe sahiptir. İçe çekik yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeden derin bir yiv ve kademe ile ayrılan omuzlardan, şişkin oval geçişli silindirik üst kısma doğru uzanır. Ağızın hemen altından başlayarak üst ve alt gövde arasında geçiş sağlayan yay formundaki çift

³⁹ Alpözen vd. 1995, 75; Dyczek 2001, 161.

⁴⁰ Ballet 1996, 820; Tomber 1996, 43-44; Şenol & Cankardeş Şenol 2003, 125, dn. 40.

⁴¹ Tomber 1993, 158; Şenol 2000 196; Pieri 2005, 66-77; Reynolds 2005, 565; Ferrazzoli & Ricci 2010b, 817.

⁴² Pieri 2005, 69-79.

⁴³ a.g.e.

⁴⁴ Pieri 1998, 99; Pieri 2005, 69-79.

dilimli kulplar, birleşme noktasında son bulur. Ayrıca içi dolu sivri dip kısmı ile sonlanan oval şekilli alt gövde bölümü mevcuttur⁴⁵.

Agora G198 grubuna ait formlar, morfolojik yapı açısından Agora M54 grubundaki amphoralarla benzerlik göstermektedir. Bu grupta yalnızca formun üst gövde kısmında değişiklik gözlemlenmektedir. Agora G198 formunda ağız yapısı, Agora M54 formuna göre daha dik açılı ve yuvarlak şişkindir. Kulplar oldukça benzerdir; ağızın hemen alt kısmından başlayarak alt gövde ile geçişi ayıran derin yivli kademeli bölüm arasında yer alan konik üst gövde üzerinde ikinci bir derin yiv bulunur. Agora G198 formunun alt gövdesi ve dip kısmı, Agora M54 formuna göre daha dar olup, kaidesi içi dolu ve düz bir şekil almıştır. Agora G198 grubuna ait formların yüksekliği 91-92 cm, genişliği ise 18-19 cm arasındadır (Fig. 7). Gruba ait tiplerden küçük boyutlu olan Agora G198 yaklaşık 13-14 litre, daha büyük boyutlu olan Agora M54 ise yaklaşık 20 litre kapasiteye sahiptir⁴⁶.

Morfolojik olarak birbirine çok benzeyen Agora M54 ve Agora G198 gruplarına ait formlar, yoğun olarak üretim bölgeleri olan Doğu Akdeniz'de yaygınlaşmış, MS 1. yüzyılın ikinci yarısından MS 2. yüzyılın sonuna kadar üretilmiş ve ihraç edilmiştir⁴⁷.

2.1.5. Middle Roman Amphora 3 => Late Roman Amphora 3

Middle Roman Amphora 3 grubuna ait formlar, genellikle MS 1. yüzyıldan 4. yüzyılın başlarına kadar Batı Anadolu kıyılarında üretilen Agora F65/66, J46/J47, M125, M255 ve M281 tiplerinden oluşmaktadır⁴⁸. Bu tiplerin formları, benzer morfolojik ve petrografik özellikler sergiledikleri için birlikte incelenmektedir.

Morfolojik özellikleri dikkate alındığında Agora F65/66 formları, genellikle 45-65 cm arasında yüksekliğe, 30-35 cm çapında genişliğe, hafif dışa çekik yuvarlak ya da düz yapıda ağız kenarına, omuzlara doğru genişleyen konik kısa boyuna, keskin olmayan çıkıntılı bir omuz geçişine, boyundan başlayıp omuzda birleşen yuvarlak kesitli kulplara, dip kısmına doğru daralan konik uzun gövdeye, içi boş dip kısmına ve 8-11 litre arasında kapasiteye sahiptir⁴⁹ (Fig. 8). Agora J46/J47, M45, M125 formları ise, temelde Agora F65/66 tipinden farklılık göstermekle birlikte, 50-53,5 cm arasında yüksekliğe, oval omuz geçişine ve dip kısmına doğru daralan oval uzun gövdeye ve içi boş yukarıya doğru açı gösteren dar dip

⁴⁵ Şenol 2000, 206-207.

⁴⁶ Robinson 1959, 89.

⁴⁷ Hayes 1991, 93; Reynolds 2005, 564; Opait 2007a, 104; Şenol 2009, 143.

⁴⁸ Lang 1955, 277-282; Robinson 1959, 17; Gassner 1997, 186, Lev. 61, No. 773; Bezeczky 2013, 65-69.

⁴⁹ Robinson 1959, 17; Panella 1986, 614; Lemaitre 1997, 312; Williams 2005b, Agora F65/66.

kısmına sahiptir. LRA 3 grubunun öncüsü olarak kabul edilen MRA 3 grubuna ait formlar, morfolojik olarak birbirlerine oldukça benzemektedir. Bu formlar, kendi içinde MRA 3 Tip A ve Tip B olmak üzere iki alt gruba ayrılabilir. Genel olarak, MÖ 1. yüzyılın ortalarından MS 3. yüzyılın sonu veya 4. yüzyılın başına kadar üretildiği düşünülen MRA 3 grubu, Akdeniz'deki birçok yerleşim alanında ele geçirilmiştir⁵⁰.

MS 4. ve 7. yüzyıllar arasında üretilen LRA 3 amphoralarının tipolojik gelişimi, Erken İmparatorluk Dönemi'nde başlamıştır. LRA 3 formları, geçirdiği tipolojik değişimler ve kil özellikleri dikkate alınarak iki ana tipe, bu tipler de kendi içinde dört farklı alt tipe ayrılmıştır⁵¹ (**Fig. 9**). LRA 3A tipi, 3,7-4,3 cm arasında değişen küçük bir ağız kenarına, ince dudaklara, konik bir boyna, yassı oval kesitli kulplara, uzun fusiform şekilli, eğik açılı yivlerle kaplı bir gövdeye, sivri ve içi boş bir dip kısmına, 50-60 cm yüksekliğe ve 119-122 cm genişliğe sahiptir. Diğer alt tipler, form özelliklerindeki değişikliklerle ilişkilendirilmiştir; alt tip A2, dışa çıkık ağız kenarıyla MS 5. yüzyılın ilk yarısına; alt tip A3, üçgen ağız kenarı yapısıyla MS 5. yüzyılın ikinci yarısına; alt tip A4 ise basit üçgen ağız kenarı ve boru şekilli boyun yapısıyla MS 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

LRA 3B tipi, düşük kapasiteli bir form olarak bilinir. LRA 3B'nin yüksekliği yaklaşık 40 cm olup, 3.5-4 cm çapında bir ağza, kısa bir boyna, belirgin bir omuza, ince kulplara, silindirik dar bir gövdeye ve uzun, ince, içi boş bir dip kısmına sahiptir. Bu form, gövde yapısındaki değişiklikler esas alınarak dört alt gruba ayrılmıştır. Alt tip B2, basit konik bir boyun yapısına, ince kulplara, dar bir omuza ve ortasına doğru şişkinleşen bir gövdeye sahiptir, alt tip B1 gibi yaklaşık 1 litre kapasitelidir. Alt tip B3, omuz ve dip kısmında yivler bulunan silindirik bir gövdeye sahiptir ve form olarak alt tip A1'e çok benzeyen bu model, A1'in minyatür bir versiyonudur. B3 tipi, 1.5-2 litre kapasiteye sahip olup, B1 ve B2'ye göre daha geniştir. Alt tip B4 ise B3'e göre daha küçüktür ve yüksekliği 40-50 cm arasında değişir. Dar boyun ve dip yapısıyla, orta kısmı şişkin fusiform şekli gösterir⁵². B4'ün dip kısmı, diğer tiplerden farklıdır. Özellikle ağız, boyun, kulp ve dip kısmı açısından alt tip A ile benzerlik gösteren B tipinin örneklerini birbirinden ayırt etmek oldukça zordur.

Genel morfolojik özelliklerine bakıldığında, LRA 3 amphoralarının başlangıçta ince, tek kulplu, küresel veya oval gövdeli ve küçük çaplı düz bir dibi vardır. Form itibarıyla ticari bir amphoradan veya depolama kabından çok, testiye benzetilmiştir (**Fig. 9**). Bu formların

⁵⁰ Peacock & Williams 1986, 188-189, Fig. 108; Panella 1986, 614-615, Fig. 21; Lemaitre 2000, 468-470.

⁵¹ Pieri 2005, Fig. 57, 58, 59, 61, 94-101.

⁵² Pieri 2005, 97-98, Fig. 61.

boyutları, MS 1. ile 3. yüzyıllar arasında büyümüş ve gövde yapısı ovoidden fusiforma dönüşmüştür⁵³. MS 3. ve 4. yüzyıllarda tek kulplu yapısı sabit kalmış, MS 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise tek kulplu formlar kademeli olarak çift kulplu formlara evrilmiştir⁵⁴. Ancak ilk tipin karakteristik üretim özellikleri değişmeden kalmıştır. MS 5. yüzyılın ilk yarısıyla birlikte, kısa gövdeli örnekler, yine kısa ama sivri dip kısmı dolu ve çift kulplu formlara dönüşmüştür. MS 6. yüzyıl ortalarında ise dolu, sivri dip ve çift kulp yapısı devam etmiştir⁵⁵.

2.1.6. Hellenistik Rodos Amphora => Roman Rodos Amphora

Rodos amphoraları, Ege Bölgesi'nde erken Hellenistik Dönemde üretilen amphoraların çoğunda olduğu gibi, mantar biçimli ağız kenarlarına, silindirik boyunlara ve içi boş burunlara doğru incelen oval gövdelere sahiptir⁵⁶ (**Fig. 10**). MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreğinden sonra, Rodos amphoralarının mantar biçimli ağız kenarları önce bant biçimli, daha sonra da yuvarlak dışa kıvrık ağızlara dönüştürülmüştür. MÖ 3. yüzyılın ortalarından sonra, Rodoslu üreticiler, dikdörtgen kanonik ağızlı, sivri köşelerle yükselen yuvarlak kesitli kulplu ve içi dolu silindirik sivri diplere doğru incelen oval gövdeli, 26 litre kapasiteli amphoralar üretmeye karar vermiştir⁵⁷. Koslu, Giritli, Kıbrıslı ve Mısırlı⁵⁸ çömlekçilerin hepsi Hellenistik Dönemde Rodos amphoralarını taklit ettiği düşünülmektedir.

MÖ 4. yüzyıldan itibaren Rodos Adası'nda üretimi yapıldığı bilinen⁵⁹ Rodos amphoraları MÖ 1. yüzyılda Roman/Geç Rodos Amphoralarına bırakmıştır.

Geç Rodos amphoraları, Tip I ve Tip II olmak üzere iki ana tipe ayrılmıştır⁶⁰ (**Fig. 11-12**). Tip I'e ait örnekler, yaklaşık 95-97 cm yüksekliğe ve 23-24 cm gövde çapına sahiptir. Bu tipin belirgin özellikleri, uç kısmı yuvarlatılmış ve hafif dışa taşkın bir ağız kenarı, uzun ve silindirik, yivsiz bir boyun yapısıdır. Ayrıca, ağzın hemen altından başlayıp omuz üzerinde son bulan dikey, köşeli ve sert dönüşlü kulplar, omuzlardan şişkin oval bir kaide, yivsiz bir gövde ve içi dolu sivri bir dip kısmı dikkat çekicidir⁶¹. Tip II'ye ait formlar ise morfolojik olarak Tip I'e oldukça benzer, ancak daha dar bir ağız yapısı ve uzun, dar silindirik bir boyun

⁵³ Lako 1984, 179-180, Tab. IV.1-7; Lako 1993, 253, Tab. I.20.

⁵⁴ Bezezky 2013, 23.

⁵⁵ Fulford & Peacock 1984, 121.

⁵⁶ Lawall 2011, 51-52.

⁵⁷ Empereur & Hesnard 1987, 58-59.

⁵⁸ Marchand 2013, 244, Fig. 7.

⁵⁹ Şenol 2009, 122.

⁶⁰ Aslan vd. 2018, 255, Fig. 4b.

⁶¹ Desbat & Picon 1986, 646, Fig. 4; Aslan vd. 2018, 255, Fig. 4b.

ile öne çıkar. Tip II’de ayrıca, dar ve uzun konik bir gövde yapısı ve içi dolu uzun silindirik bir dip kısmı görülmektedir⁶². Tip I örnekleri 25-26 litre, Tip II örnekleri ise 8,5-14 litre arasında kapasiteye sahiptir⁶³.

Doğu ve Batı Akdeniz’de dağılımı olan Geç Rodos formları, MÖ 1. ve MS 2. yüzyılların ortaları arasında üretilmiş ve ihraç edilmiştir⁶⁴.

3. Sürdürülebilirlik Uygulamaları: Amphora Üretiminde Kil Kaynaklarının ve Ticari Ürünlerin Önemi

Arkaik Dönem’de hammaddeler genellikle yerel kil yataklarından temin edilmiştir. Kilin işlenmesi, çoğunlukla elle yapılan bir süreçti ve yerel kaynakların etkin kullanımı esastı. Klasik Dönem’de, ticari ürünlerin (şarap, zeytinyağı, balık sosu vb.) verimli kullanımı önem kazanmıştır⁶⁵. Kil yatakları hâlâ yerel kaynaklardan sağlanıyor olsa da ticaretin yayılmasıyla üretim merkezleri daha profesyonel hale gelmiştir. Yine de kırılan ya da hasar gören amphoralar, inşaatlarda ya da mozaik yapımında kullanılarak geri dönüşüm sağlanmıştır⁶⁶. Enerji verimliliği⁶⁷ açısından, fırın teknolojilerinde küçük iyileştirmeler yapılmıştır. Daha verimli pişirme için kullanılan yeni fırın türleri sayesinde seramiklerin pişirme sıcaklıkları daha kontrol edilebilir hale gelmiştir. Bu durum, özellikle seramiklerin renklerinde daha fazla çeşitliliğe yol açmıştır⁶⁸. Hellenistik Dönem’de de yerel hammaddelerin kullanımı sürdürülmüştür. Ancak ticaretin genişlemesiyle birlikte bazı merkezlerde hammadde temini dış ticaret yoluyla sağlanmaya başlanmıştır⁶⁹. Amphoraların kırılmaması ve daha uzun süre kullanılması için kaliteli kil kullanımı, şamot katkısı, yavaş/eşit kurutma, çift aşamalı pişirme, ince sırlama ve daha kalın kaide gibi pişirme teknikleri geliştirilmiştir. Üretim artışıyla birlikte, kırık amphoraların yeniden değerlendirilmesi ve geri dönüşüm süreçleri bu dönemde hız kazanmıştır. Roma Dönemi’nde amphora üretimi daha organize hale gelmiş ve Kilikia, Tunus ve Levant gibi büyük üretim merkezleri kurulmuştur⁷⁰. Sürdürülebilirlik açısından,

⁶² Van den Berg 2012, 212, Fig. 2; Bezczky 2013, 35, Type 1c-d; Aslan vd. 2018, 255, Fig. 5b.

⁶³ Avram & Opait 1987a, 139; Dyczek 2001, 134.

⁶⁴ Peacock & Williams 1986, 103; Sciallano & Sibella 1991, 89; Bezczky 1997, 164; Şenol 2003, 27; Cankardeş Şenol 2006, 113-114.

⁶⁵ Sciallano 1997, 53-56; Şenol 2009, 14-18.

⁶⁶ Sciallano Sibella 1991, 11.

⁶⁷ Makalede geçen “enerji verimliliği” kavramı, antik toplumların hammaddeyi yani kili işleme, üretim ve atık yönetimi süreçlerinde enerjiyi mümkün olan en az kayıpla kullanma çabasını temsil etmektedir.

⁶⁸ Scheibler 1995, 73-134.

⁶⁹ Hayes 2003, 472; Vnukov 2004, 411

⁷⁰ Reynolds 2000, 50.

yerel hammaddelerin kullanımı devam etse de imparatorluk çapında standartlaştırılan formlar, kaynak kullanımını daha verimli hale getirmiştir⁷¹.

Amphora üretiminde sürdürülebilirliğin temel unsuru, yerel olarak temin edilen doğal hammaddelerin kullanılmış olmasıdır. Seramik üretiminde kullanılan kil, bölgesel kaynaklardan sağlanır ve yerel atölyelerde işlenir. Bu, amphora yapımında kullanılacak kilin uzun mesafeden temin edilmesi gerekliliğini ortadan kaldırırken enerji tasarrufu da sağlamıştır. Özellikle Roma ve Erken Bizans dönemlerinde ticari potansiyeli yüksek amphora formların üretim merkezlerinin sayısının artması ve taklitlerinin üretildiği atölyelerin morfolojik devamlılığa/sürdürülebilirliğe önem vererek şekilsel değişiklikler yapmadan aynı formların üretimlerine devam etmesine rastlanmıştır. Aşağıda amphora tipleri başlığı altında, sürdürülebilirlik uygulamaları kil kaynakları ve atölye bazında detaylandırılacaktır.

3.1. Hellenistik Kos ve Dressel 2-4 Amphoraları

MÖ 5. yüzyılla birlikte Kos Adası'nda ilk kez üretimi yapılan Kos amphoralarının, MÖ 3. yüzyıl içerisinde Kos Adası'na ilave olarak Halikarnassos'ta ve komşu bölgelerde taklitleri üretilmiştir⁷².

Hellenistik Kos amphoraların devamı olan, Dressel 2-4 formları da üretim merkezlerinin çeşitliliğinde dolayı morfolojik özelliklerde görülen farklılık, kil yapılarına da yansımıştır. Bu gruba ait formlarda killer oldukça heterojen bir yapıda olup, Kos Adası'nda üretilen formlarda kil, açık kırmızı (2.5 YR 6/8; Kilikia Bölgesi'nde kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/6) ve Campania, Etruria, Lazio, Latium ve Pompeii Bölgeleri'nde, açık pembe (5 YR 7/4- 8/4), kırmızımsı sarı (5 YR 7/6), kırmızı (2.5 YR 5/8), açık kırmızı (2.5 YR 6/6- 6/8- 10 R 5/6- 6/8) tonlarındadır. Kil içinde mika, kuvars, kum katkıları görülmektedir⁷³. Proto tip örnekleri Kos Adası'nda MÖ 3. yüzyılda üreilmeye başlanan Dressel 2-4 formları, MÖ 1. yüzyılın ilk yarısından itibaren Batı Akdeniz'de⁷⁴ ve Doğu Akdeniz'de⁷⁵ birçok merkezde taklitleriyle birlikte MS 3. yüzyıla kadar üretilmiştir. Dressel 2-4 gruplarının en yoğun

⁷¹ Şenol 2009, 50-65.

⁷² Briese 2005, 184-201.

⁷³ Whitbread 1995, 81-95; Dyczek 2001, 52; Bezeczky 2008, 82-92; Şenol 2009, 137.

⁷⁴ İtalya'nın Campania, Etruria, Latium bölgeleri; Hispania'nın Baetica, Tarraconensis, Katalonya ve Baetica; Saguntum ve Dianium Bölgeleri; Lyon, Gallia, Narbonensis, Britannia ve Güney Gallia'daki Loire Vadisi'nde üretilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Empereur & Picon 1989, 225-226; Martin Kilcher 1994, 667; Rauh 2004, 330; Ferreras 2007, 73; Ballester 2009, 562; Laubenheimer & Schmitt 2009, 43-44, 61-62, Fig. 61; Şenol 2009, 137; Iavarone & Olcese 2013, 221-226; Rizzo 2014, 223-228, 237-238.

⁷⁵ Kuzey Mısır, Kos Adası, Kıbrıs, Theangela, Knidos, Rodos, Yumurtalık Körfezi'nde bulunan Aegeai, Tarsus, Antiocheia, Elaiussa Sebaste, Myndos ve Halikarnassos'ta üretilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Peacock & Williams 1986, 24-25; Empereur & Picon 1989, 225, Fig. 2; Hayes 1991, 94, Fig. 70-17, 21; Ballet 1996, 818; Ballet 1998, 195; Vnukov 2004, 407-409; Abadie Reynal 2007, 239; Şenol 2009, 63-64.

üretimlerinin İtalya'nın Campania Bölgesi'nde Dressel 1 amphoralarıyla paralel yapıldığı ileri sürülmektedir⁷⁶. Campania Bölgesi'nde bu formların üretiminin yapıldığı çok sayıda fırın tespit edilmiştir⁷⁷. Gallia Bölgesi'nde gerçekleştirilen araştırma ve kazılarda, MÖ 1. ve MS 2. yüzyıl arasında Dressel 2-4, Dressel 1, Pascula 1 ve Dressel 7/11 grubuna ait amphoraların birlikte üretimlerinin yapıldığı tespit edilen 33 atölye ve fırın bulunmuştur⁷⁸. Ayrıca bu gruba ait formlarının üretimin yapıldığı bir atölyede Suriye'de Ras al Bassit'te tespit edilmiştir⁷⁹. Son dönemde Dressel 2-4 formlarının Karadeniz Bölgesi'nde ve batı Pontus Bölgesi'nde de üretilmiş olduğu da önerilmiştir⁸⁰.

3.2. Dressel 24 ve LRA 2

Dressel 24 amphoraları, iki farklı kil grubuyla öne çıkmaktadır. Birinci kil grubu genellikle soluk sarı (2.5 YR 8/2-8/4), açık kahverengimsi sarı (7.5 YR 8/4-6/4-10 6/6-6/8) ve sarı (10 YR 7/6) tonlarındadır. İnce dokulu olup bol miktarda ince gümüş mika, ince kuvars, organik katkılar ve gözle görülebilir yoğun kireç içerir. İkinci kil grubu ise açık kırmızı (10 R 6/6-6/7-2.5 YR 6/6) veya kırmızımsı sarı (5 YR 5/6-7.5 YR 6/6) tonlarındadır. Kırmızımsı ve kahverengi demir oksit, kum ve kireç katkıları barındırır⁸¹. Yapılan petrografik araştırmalar, bu formların Menderes (Meandros) Vadisi çevresinde ve Ephesos yakınlarında üretildiğini göstermiştir⁸². Geç Hellenistik ve Erken Roma dönemlerinde Ephesos, Erythrai, Khios ve Kyme'de benzer üretimlerin yapıldığı da bilinmektedir⁸³.

LRA 2 amphoralarının kil kompozisyonlarının dikkate alınmasıyla yapılan köken tartışmalarındaki fikir birliği bu gruba ait formların birçok merkezde üretildiği sonucunu otaya çıkartmıştır⁸⁴. Batı Anadolu Bölgesi'nde ve Yunanistan'da yapılan yüzey araştırmaları veya kazılarda Kounoupi (Argolid)⁸⁵ ve Dilesi'da (Boeotia)⁸⁶ LRA 2 üreten 3 atölye bulunmuştur. Batı Anadolu Bölgesi'ndeki LRA 2 örnekleri ve yerel üretim seramiklerin killeri ile arasındaki benzerlikten hareketle, Nicopolis de üretimin yapılmış olabileceğini de

⁷⁶ Riley 1979, 150; Williams 2004, 442.

⁷⁷ Rizzo 2014, 125- 126.

⁷⁸ Laubenheimer 1998, 164-176; Panella 2001, 196-199; Laubenheimer & Schmitt 2009, 167- 169.

⁷⁹ Mills & Reynolds 2014, 133, Fig. 3-6.

⁸⁰ Vnukov 2004, 407-409.

⁸¹ Pieri 2005, 86, 88-89; Slane & Sanders 2005, 286-287; Opait 2007b, 629; Opait & Tsaravopoulos 2010, 26.

⁸² Bezczky 2013, 73-74; Reynolds & Pavlidis 2014, 452-454.

⁸³ Peacock & Williams 1986, 184; Arthur 1998, 168-169; Opait 2007b, 627.

⁸⁴ Mackensen 1987, 249-251; Karagiorgou 2001, 129-155; Opait 2004b, 295-296; Pieri 2005, 90-91; Swan 2004, 372-374; Dyczek 2007, 827-834; Karagiorgou 2009, 41; Gerousi 2014, 194; Reynolds & Pavlidis 2014, 453.

⁸⁵ Jameson vd. 1994, 402.

⁸⁶ Gerousi 2014 194.

düşünülmüştür⁸⁷. Megara'da LRA 2 formlarının üretiminin yapıldığı alanlardandır⁸⁸. LRA 2 grubunun, Halikarnassos⁸⁹, Khios⁹⁰, Argolis⁹¹, Knidos'ta Reşadiye-Kiliseyanı⁹² ve Samos'ta⁹³ atölyelere üretildiği kesinlik kazanmıştır. Batı Karadeniz Bölgesi'nde Bulgaristan'ın kuzeyi ve Romanya kıyılarında üretimleri yapılan kazılarda bulunan atölye atıklarıyla kanıtlanmıştır⁹⁴. LRA 2 grubunun Romanya'da bulunan atölyelerde, LRA 1 amphoralarının alt grupları olarak değerlendirilen amphoralarla birlikte üretildikleri tespit edilmiştir⁹⁵. Kil analizleri de, volkanik formasyonların bol olduğu Karadeniz Bölgesi'nde LRA 2 amphoralarının üretilmiş olduğunu desteklemiştir⁹⁶. Novae'de LRA 2 amphora buluntuları üzerinde gerçekleştirilen analizler, bu grubun Kapitan II, Zeest 90 ve Rodos amphoralarına ait kil yapılarıyla ile benzerlik gösterdiğini de kanıtlamıştır⁹⁷.

3.3. Zemer 41 ve LRA 1

Kilikia üretimi Zemer 41 formlarının kil rengi, kırmızı (2,5 YR 5/6) ve kırmızımsı sarı (5 YR 6/6 - 6/8) tonlarındadır. Genellikle kalker, gümüş mika ve bazen küçük taş parçacıkları içeren bu formlar, iyi derecede fırınlanmışlardır⁹⁸. Batı dağlık Kilikia Bölgesi'nde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, bu gruba ait formların üretildiği beş atölye tespit edilmiştir⁹⁹. Anemurium kentinde, Zemer 41 amphoraların üretimlerin yapıldığı fırın kalıntısı tespit edilmiştir¹⁰⁰. Bu alandaki araştırmalarla ilk üretimin MS 1. yüzyıl ortalarında başlamış, MS 4. yüzyıl başların da ise sonlanmış olduğu netlik kazanmıştır¹⁰¹. Antiocheia ad Cragum, Syedra ve Bıçkıcı'da gerçekleştirilen araştırmalarda, Zemer 41 amphoralarının üretim atölyelerine dair verilere erişilmiştir¹⁰². Zemer 41'e ait, koyu kırmızı tonlarındaki kil rengi

⁸⁷ Reynolds & Pavlidis 2014, 452-453.

⁸⁸ Korossis 2011, 24, No. 121, 73.

⁸⁹ Radulescu 1973, 205; Riley 1979, 219

⁹⁰ Tsaravopoulos 1986, Fig. 36-37; Bonifay & Villedieu 1989, 25; Opait 2004a, 296; Reynolds 2004, 231.

⁹¹ Zimmerman Munn 1985, 342-343.

⁹² Tuna vd. 1987, 49; Opait 2004b, 11; Opait 2004b, 296.

⁹³ Hautumn 1981, 26-47; Pieri 2005, 90.

⁹⁴ Opait 2004a, 295, Opait 2004b, 48-50.

⁹⁵ Riley 1979, 219.

⁹⁶ Williams 1980, 102.

⁹⁷ Zeest 1960, Pl. 37/90a, 90b; Peacock & Williams 1986, Form 57; Riley 1979, 205-207, MRA 18; Dyczek 2007, 830.

⁹⁸ Autret & Rauh 2010, 111-114.

⁹⁹ Rauh 1999, 341; Rauh & Slane 2000, 328; Rauh 2004, 330-332.

¹⁰⁰ Williams 1989, 91-95, Autret & Rauh 2010, 110.

¹⁰¹ Williams 1989, 92-95.

¹⁰² Autret & Rauh 2010, 111-114, Fig. 3, Fig. 4, Fig. 5a-e, Fig. 7a.

Nea Paphos'a özgü olarak bilinmektedir¹⁰³. Nea Paphos'taki atölyelerde bulunan Zemer 41 amphoralarına yönelik yapılan analizlerde, iki grup belirlendiği tespit edilmiştir¹⁰⁴. 1. grupta, mika katkılı Kilikia Bölgesi (özellikle Anemurium) üretimi örnekler yer alırken, 2. grupta ise mika katkısı bulunmayan Kıbrıs örnekleri tespit edilmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak, Zemer 41 amphoralarının erken versiyonlarına ait üretim yapan atölyelerin Akamas ve Kourion kıyı şeridi arasında yer aldığı önerilmiştir¹⁰⁵.

LRA 1 amphoralarında, bol miktarda kireç, kum, serpantin ve piroksen katkılı, az rafine edilmiş, gözenekli bir hamur yapısının olduğu görülmektedir¹⁰⁶. Bu amphoralar, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6-7/6, 7.5 YR 6/6), sarımsı kırmızı (5 YR 5/6) ve pembemsi krem (7.5 YR 8/2-4) gibi kile renklerine sahiptir. Roma Dönemi'nde, Dağlık Kilikia Bölgesi'nde başlayan ve MS 7. yüzyıla kadar süren LRA 1 formlarının üretimi ve ticareti geniş bir coğrafi alana yayılmıştır. LRA 1 amphoralarının, Kilikia, Kıbrıs, Kuzey Suriye ve Batı Anadolu'da üretildiği tespit edilmiştir. Farklı bölgelerdeki kentlerde bu amphoraların neredeyse aynı formda ve planlı bir organizasyon dâhilinde üretilmesi, Diocletianus Dönemi'nde yeniden yapılandırılan imparatorluğun yeni idari sistemi ile ilişkilendirilmektedir¹⁰⁷.

Kilikia Bölgesi'nde bu forma ait üretim izleri, Elaiussa Sebaste, Soli-Pompeipolis, Tarsus ve Yumurtalık Körfezi çevresinde bulunmuştur¹⁰⁸. Elaiussa Sebaste'de, LR1 amphoralarının üretildiğini gösteren tuğladan yapılmış bir fırın, sağlam formlarla birlikte keşfedilmiştir¹⁰⁹. Bu bağlamda elde edilen veriler doğrultusunda, kentte üretilen LRA 1 amphoralarının MS 7. yüzyılın ilk yarısına kadar gelişimini sürdürerek üretime devam ettiği ortaya çıkmıştır¹¹⁰.

Soli/Pompeipolis'te yapılan arkeolojik kazılarda, LRA 1 amphoralarına ait bir fırın alanı tespit edilmiştir¹¹¹. Burada, sarımsı bej (5 Y 7/3-8/3) ve turuncumsu bej (10 YR 6/4) tonlarında birçok LRA 1A ve 1B formu bulunmuş, bu alanın yoğun üretim yapılan bir yer olduğunu gösteren atık yığını, malzemenin homojenliğiyle birlikte LRA 1 amphoralarının

¹⁰³ Hayes 1991, 91.

¹⁰⁴ Lund 2000, 569.

¹⁰⁵ Lund 2000, 569-570.

¹⁰⁶ Hammond 2015, 92-93.

¹⁰⁷ Durukan 2015, 247.

¹⁰⁸ Empereur & Picon 1989, 239, Fig. 18-19; Şenol 2009, 145.

¹⁰⁹ Ferrazzoli & Ricci 2007, 171; Burrigato vd. 2007, 690-691; Ferrazzoli & Ricci 2009, 37, Fig. 6; Equini Schneider & Borgia 2011, 314, 319-320, Fig. 4,12; Kızıllarslanoğlu 2016, 190-191.

¹¹⁰ Ferrazzoli & Ricci 2010b, 817; Kızıllarslanoğlu 2016, 190.

¹¹¹ Autret vd. 2010, 203-207.

üretim atölyelerinin varlığına işaret etmiştir¹¹². Kilikia Bölgesi’nde Magarsos (Karataş) ve Aegaei’de, bu amphoraların üretim izleri atık seramik tabakaları ile doğrulanmıştır¹¹³. Aegeai’de üretilen LRA 1 amphoralarının sert, kaba ve kum katkılı, pembemsi beyazdan (7.5 YR 8/2) pembemsi griye (5 YR 7/2) değişen renklerde hamur yapısına sahip olduğu belirlenmiştir¹¹⁴. Korkyos’ta yapılan yüzey araştırmalarıyla burada LRA 1 amphora buluntuları tespit edilmiş ve Deliçay civarında bir atölye kalıntısı bulunmuştur¹¹⁵.

Güney Kıbrıs’ta yer alan Kalavastos-Kopetra’da yapılan kazılarda, LRA 1 amphoralarının Geç Roma Dönemi tabakalarında en yoğun grubu oluşturduğu görülmüştür¹¹⁶. Kıbrıs’ta üretilmiş olduklarına dair yeterli arkeolojik kanıt olmasa da yapılan arkeometrik analizler, bu amphoraların Kıbrıs’ın kuzeyinde üretildiğini ortaya koymuştur¹¹⁷. Paphos’ta kısmen tahrip olmuş bir fırının bulunması, Kıbrıs’taki LRA 1 üretimi düşüncesini desteklemektedir¹¹⁸. Zygi-Petrini’de, yeni bir *in-situ* fırın keşfi, Kıbrıs’ın farklı bölgelerinde de üretim yapıldığını kanıtlamıştır¹¹⁹. Kourion¹²⁰, Panayia Ematousa¹²¹ ve Amathos¹²², ta son yapılan kazılar, bu bölgelerde LRA 1 grubunun üretildiğini doğrulamıştır.

Kuzey Suriye’de de bu amphoraların üretildiği düşünülmektedir. Ras al Bassit’te, LRA 1 grubunun MS 5. yüzyıl başlarında üretildiği, ancak sadece yerel ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapıldığı, yüzyılın sonlarına doğru ise bu formun üretim tabakalarında görülmediği bilinmektedir¹²³. Akdeniz Bölgesi’ne stratejik bir konumda yer alan Rodos Adası’nın Apollakia Bölgesi’nde, LRA 1 formunun üretildiğini gösteren kanıtlar bulunmuştur¹²⁴.

Mısır, Tunus, Sicilya ve Güney Ege’de LRA 1 amphoralarının taklitlerinin yapıldığı belirlenmiştir. Mısır’da St. Jeremia (Saqqara)¹²⁵, Uyn Musa¹²⁶ ve Kellia’da¹²⁷, LRA 1

¹¹² Autret vd. 2010, 205-206.

¹¹³ Empereur & Picon 1989, 242, Fig. 18; Şenol 2009, 145; Şenol & Alkaç 2017, 831-843.

¹¹⁴ Şenol & Alkaç 2017, 831-843.

¹¹⁵ Rauh & Slane 2000, 326; Durugönül vd. 2009, 85- 92; Alkaç 2012, 323-344.

¹¹⁶ Rautman vd. 1999, 379; Rautman 2003, 168-171.

¹¹⁷ Williams 1980; 99-110; Peacock & Williams 1986, 186; Ballet & Picon 1987, 24.

¹¹⁸ Empereur & Picon 1989, 24; Michaelides 1996, 149; Demesticha 2000, 549; Rowe 2004, 224-225.

¹¹⁹ Manning vd. 2000, 236-237; Demesticha 2003, 471-472, Fig. 1.

¹²⁰ Hayes 2007, 437-438; Rautman 2003, 170; Williams 1987, 237; Williams 2005a, 618.

¹²¹ Şenol 2000, 198; Şenol 2009, 145-146; Manning vd. 2000, 251.

¹²² Jacobsen 2004, 144-145; Demesticha 2003, 470-71.

¹²³ Mills & Reynolds 2014, 134, Fig. 4- 11, 12.

¹²⁴ Empereur & Picon 1989, 242, Fig. 18.

¹²⁵ Ghaly 1992, 168, Fig 16a-b.

¹²⁶ Ballet & Dixneuf 2004, 71, Fig. 12, dn. 22.

¹²⁷ Ballet 1995, 17-18, Fig. 19; Ballet 2003, 152-153, No, 138-139; Pieri 2007, 615 Fig. 15.2.

amphoralarının B formuna ait taklit üretim örnekleri bulunmuştur¹²⁸. Tunus'ta Henchir ech Chekaf'ta LRA 1 formunun taklit üretimi ortaya çıkmış ve "similis-sous tip 1b" formunun üretildiği anlaşılmıştır¹²⁹. Acium'da bu formların üretildiği atölyeler tespit edilmiştir¹³⁰.

Khios'ta bir atölyede LRA 1 amphoralarının proto varyasyonu olarak tanımlanan formlara ait ağız kenarları ile MS 6. yüzyıla tarihlenen parçalar bulunmuştur ve bunların yerel Khios üretimi amphoralarla benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır¹³¹. Kos Adası'ndaki Aghia Theotis'te bir atölyede LRA 1 formunun imitasyonu olduğu görülmüştür. Cardamaina-Kos'ta, MS 7. yüzyıla tarihlenen ve yerel üretim olduğu anlaşılan LRA 1 ve LRA 2 amphora parçaları ortaya çıkarılmıştır. Kephalos-Kos ve Leipsoi'de (Lipsi), MS 8.-9. yüzyıl başlarında LRA 1 formuna benzer formların üretildiği anlaşılmıştır¹³². Paros Adası'nda yapılan çalışmalar, burada yerel LRA 1 taklidi amphoraların kahverengi (7 YR 6/6) ve çoğunlukla kalker ve mikalı olarak üretildiğini göstermiştir¹³³.

3.4. Agora M54 ve Agora G198

Agora M54 ve Agora G198 formlarının yapısı, Kilikia Bölgesi'nin yerel LRA 1 amphoralarına ve Zemer 41 amphoralarına benzemektedir¹³⁴. İki gruptaki amphoraların kil rengi, kesitte ve yüzeyde kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6-7/6, 5 YR 7/6) ve açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 5/4-6/4) tonlarındadır¹³⁵. Kil içerisinde kum, şamot ve nadiren volkanik taş parçaları bulunmaktadır¹³⁶.

Agora M54/Agora G198 formlarının Kilikia Bölgesi'ndeki atölyelerde üretildiği kabul edilmektedir¹³⁷. Ovalık Kilikia'da yer alan Aegeai'de bu gruba ait formların üretildiği düşünülen üç atölye tespit edilmiştir¹³⁸. Ayrıca, bu formların Kıbrıs'taki atölye ve fırınlarda da üretildiği ileri sürülmektedir¹³⁹.

¹²⁸ Alkaç 2012, 326; Alkaç 2013, 114.

¹²⁹ Nacef 2010, 532, Fig. 3/55.

¹³⁰ Amari 2014, 226-227, Fig. 1, 9-11.

¹³¹ Opait & Tsaravopoulos 2011, 292, Fig. 27-28.

¹³² Diamanti 2010, 1; Poulou Papadimitriou & Nodarou 2014, 873-883; Didoumi 2014, 169-180; Papavassiliou vd. 2014, 159- 168, Fig. 9; Diamanti vd. 2014, 182.

¹³³ Diamanti 2016, 691.

¹³⁴ Şenol 2000, 206; Reynolds 2005, 564; Bezeczky 2013, 81-82.

¹³⁵ Hayes 1983, 158; Hayes 1991, 93; Bezeczky 2004, 94.

¹³⁶ Bezeczky 2013, 81-82.

¹³⁷ Reynolds 2005, 564.

¹³⁸ Empereur & Picon 1989, 232.

¹³⁹ Empereur 1998, 395.

3.5. MRA 3 ve LRA 3

MRA 3 grubuna ait formlar, sert yapıda, iyi pişirilmiş kil ile yapılmıştır. Kesitte gri (10 YR 4/4-5/1), kırmızı (2.5 YR 4/6-4/8), kırmızımsı kahverengi (10 YR 7/4, 2.5 YR 4/2-5/6) ve yüzeyde kırmızımsı sarı (5 YR 6/4-6/6) ve koyu kahverengi (7.5 YR 4/2) tonlarındadır. Kil içinde gri ve siyah mikro parçacıklar, kireçtaşı, beyaz muskovit, biotit ve mika bulunmaktadır¹⁴⁰. MRA 3 formlarının üç farklı kil grubuna ait olduğu düşünülmektedir. Birinci grup devetüyü renginde ve mika içermezken, ikinci grup devetüyü renginde mikalıdır. Üçüncü grup ise mat kırmızı ve kahverengi tonlarında mikalıdır¹⁴¹.

Agora F65/66 formlarına ait kil yapısı ve morfolojik özelliklerine dayanarak, bunların Ege Adaları ve Batı Anadolu kıyılarında üretildiği düşünülmektedir¹⁴². Ephesos'ta yoğun olarak bulunan bu formlar, Ephesos civarındaki atölyelerde üretilmiş olabilir¹⁴³. Ayrıca bu grubun kırmızıdan kahverengiye değişen kil rengi, yoğun mika ve küçük kuvars katkılarına sahiptir¹⁴⁴.

LRA 3 formu örnekleri, genellikle kırmızı (2.5 YR 5/6-5/8-10 R 5/8), kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 4/4-5/4), sarımsı kırmızı (5 YR 5/6-5/8) ve koyu kırmızımsı kahverengi (5 YR 3/2-10 YR 3/3) tonlarında kil ile yapılmıştır. Yüzeyi ince ve yumuşak dokulu olup, altın renkli mika parçacıkları içerir¹⁴⁵.

D. Pieri, LRA 3 formunun farklı merkezlerde üretildiğini ileri sürmüştür¹⁴⁶; bu merkezler arasında Mısır¹⁴⁷, Constantinopolis¹⁴⁸, Thasos¹⁴⁹, Ephesos¹⁵⁰, Samos¹⁵¹, Kos¹⁵², Halikarnassos ve Sardes'te¹⁵³ yer almaktadır. Ephesos'ta tespit edilen atölye kalıntıları, hem MRA 3 hem de LRA 3 formlarının kökeni konusunda netlik kazandırmıştır¹⁵⁴.

¹⁴⁰ Lemaitre 1997, 317; Bezezky 2013, 68-69, 71.

¹⁴¹ Lang 1955, 277-278.

¹⁴² Opaît 1996, 50-52, Pl. 9/1-6; Peacock & Williams 1986, 189-190; Lemaitre 1997, 317.

¹⁴³ Peacock & Williams 1986, 190; Outschar 1993, 52; Şenol 2009, 153; Bezezky 2013, 66.

¹⁴⁴ Ladstätter & Pülz 2007, 422-23.

¹⁴⁵ Bezezky 2013, 163, 166.

¹⁴⁶ Pieri 2005, 94- 101.

¹⁴⁷ Hautumm 1981, 129-165.

¹⁴⁸ Thomas 1976, 246.

¹⁴⁹ Picard & Sodini 1972, 948; Bass 1982, 183.

¹⁵⁰ Outschar 1993, 47, 48; Bezezky 2013, 23, 163, 166.

¹⁵¹ Scorpan 1976, 158; Scorpan 1977, 272; Kuzmanov 1985, 13-14, Fig. 4-5.

¹⁵² Didioumi 2014, 170- 171, Fig. 6, 11, 12, 13.

¹⁵³ Riley 1979, 184; Williams 1980, 103-104; Peacock & Williams 1986, 188; Kızırlaranoğlu 2016, 220.

¹⁵⁴ Bezezky 2004, 87; Şenol 2009, 152-153; Bezezky 2013, 163, 166.

3.6. Hellenistik Rodos => Roman Rodos

Rodos Adası'nda Hellenistik ve Roma dönemlerine ait formlarda kil, kesitte kırmızı (2,5 YR 5/8-6/8-10 R 6/8), kırmızımsı sarı (5 YR 6/6-7/6) ve pembe (7,5 YR 8/4) tonlarındadır. İçerdiği katkıları arasında kırmızı kahverengi parçacıklar, ince beyaz kireç, mikalı parçacıklar ve kuvars yer almaktadır¹⁵⁵. Rodos üretimi amphoralar üzerine yapılan petrografik analizlerle bu gruba ait 6 farklı kil grubu tespit edilmiştir¹⁵⁶. Bu kil gruplarından ikisi Rodos Adası'na ait özellikler gösterirken, diğerlerinin Batı Anadolu'daki yerleşimlere ait olduğu önerilmiştir. T. Bezczyk ise, Rodos amphoraları için 4 ana kil grubu tespit etmiştir. Bunlar Rodos, Rodos Peraiası, Kos ve Ephesos çevresi ya da Menderes Vadisi üretimleri olarak ayrılmıştır¹⁵⁷. Bu gruba ait amphoraların kökeni ve en yoğun üretim yeri olarak, Rodos ve Rodos Peraiası kentleri kabul edilmektedir¹⁵⁸.

Rodos Adası'nın dışında üretimi yapılan Roma Dönemi Rodos tipi formlarının ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen formların bir bölümünün Carpathus, Girit, Kos, Ephesos, İtalya, Kıbrıs ve Mısır'da üretimlerinin yapıldığı düşünülmektedir¹⁵⁹.

Rodos üretimi amphoralarının atölyelerinin tespitine yönelik, Rodos Peraiası'nda gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında Kallipolis (Gelibolu)'da 3 amphora atölyesi tespit edilmiştir¹⁶⁰. Buna ek olarak, Hisarönü mevkiinde ve Çamlı Çınar mevkiinde tespit edilen atölyelerle, MÖ 273 yılı ve MS 2. yüzyıla kadar aktif üretimin olduğu anlaşılmıştır¹⁶¹. Vienne, Lyon ve Rodos Adası'ndaki kazılar sırasında ele geçen buluntular üzerinde yapılan analizlerden hareketle, Rodos amphoralarının kil yapılarının, Batı Anadolu'daki bazı üretim merkezleri ile benzerlik gösterdiği önerilmiştir¹⁶². Bu öneri, bu formların hem Rodos Adası'nda hem de adanın egemenliğindeki bölgelerde üretilmiş olduğunu desteklemiştir.

Sonuç

Bu çalışma, Antik Dönem'de ticari amphora üretimindeki morfolojik dönüşümü ve sürdürülebilirlik uygulamalarını detaylandırmıştır. Amphora üretimi, Antik Dönem boyunca ticaretin ihtiyaçlarına paralel olarak önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Arkaik Dönem'den

¹⁵⁵ Whitbread 1995, 53-67; Dyzek 2001, 132, Fig. 67-68; Bezczyk 2013, 41-44.

¹⁵⁶ Peacock & Williams 1986, 103; Şenol 2003, 26.

¹⁵⁷ Bezczyk 2013, 41-44.

¹⁵⁸ Peacock 1974, 268; Lund 1993, 119; Aslan vd. 2018, 250-253.

¹⁵⁹ Empereur & Picon 1989, 225; Eiring vd. 2002, 59-64; Cankardeş Şenol vd. 2004, 353-355; Bezczyk 2013, 40-44.

¹⁶⁰ Bean & Cook 1957, 66.

¹⁶¹ Doğer vd. 1994, 188-191; Doğer & Şenol 1997, 33; Cankardeş Şenol vd. 2004, 353.

¹⁶² Desbat & Picon 1986, 646-648.

Roma Dönemi’ne kadar geçen süreçte, amphoraların morfolojisinde hem estetik hem de işlevsellik açısından önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Teknolojik ilerlemeler, daha fazla amphora üretimini mümkün kılarak ticareti teşvik etmiş ve ekonomik büyümeye katkı sağlamıştır. Bu morfolojik dönüşümler, ticaret yollarının genişlemesi ve taşınan malların çeşitlenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Aynı zamanda, sürdürülebilirlik uygulamaları, yerel hammaddelerin kullanımı, geri dönüşüm ve enerji verimliliği gibi unsurlarla desteklenmiştir. Antik toplumlar, ticaretin ve üretimin yavaşlamasına ya da durmasına yol açabilecek nitelikteki çevresel etkileri dengelemeye çalışmış ve kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmışlardır. Roma İmparatorluğu’nda ticaretin genişlemesi, amphora üretiminde teknolojik ve morfolojik yenilikleri beraberinde getirmiştir. Özellikle yerel hammaddelerin kullanılması, geri dönüşüm uygulamaları ve enerji verimliliği gibi unsurlar, antik dönemde sürdürülebilir üretim süreçlerinin varlığını göstermektedir. Roma Dönemi ve Erken Bizans Dönemi’ndeki bu uygulamalar hem dönemin ekonomik başarısına katkıda bulunmuş hem de kaynakların korunmasına hizmet etmiştir.

Amphoraların morfolojik dönüşümü, ticaret yollarının genişlemesi ve taşınan malların çeşitlenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Roma İmparatorluğu’nda ticaretin artması, farklı bölgelere özgü amphora formlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birçok yerleşimde bölgesel amphora tiplerinin taklitleri üretilmiş ve pazarlanmıştır. Bu dönüşümler, antik ticaret ağlarının ihtiyaçlarına adaptasyon ve çevresel etkilerin azaltılmasına yönelik uygulamalar bağlamında değerlendirilebilir.

Hellenistik Kos amphoraları, şarap taşımacılığı için optimize edilmiş uzun boyunlu ve geniş omuzlu formlarıyla tanınır. Dressel 2-4 amphoraları ise bu tasarımın devamı niteliğindedir ancak daha dayanıklı bir yapıya ve ticari standartlara uygun boyutlara sahiptir. Bu geçiş, sürdürülebilirlik açısından şu sonuçlara yol açmıştır: Dressel 2-4 formunun birçok bölgede üretilmesi, lojistik süreçleri kolaylaştırmış ve taşıma sırasında kayıpları azaltmıştır. Farklı üretim merkezlerinde yerel kil kaynaklarının kullanılması, taşımadan kaynaklanan karbon ayak izini azaltmıştır. Üretimde fırın teknolojilerinin gelişimi, enerji verimliliğini artırmış ve yüksek kaliteli ürünlerin daha düşük maliyetle üretilmesini sağlamıştır.

Dressel 24 amphoraları, özellikle Batı Anadolu ve Ege çevresinde üretilmiş, büyük kapasitesiyle dikkat çeken bir formdur. Late Roman Amphora 2 (LRA 2), daha kompakt ve taşınabilir bir model olarak bu formun devamıdır: LRA 2’nin daha küçük ve standart boyutları, gemilerde daha iyi istiflenmesine olanak tanımış ve lojistik süreçleri optimize etmiştir. Dressel 24’te kullanılan kalın kilin, LRA 2’de ince yapıya geçişi, hammaddelerin

daha verimli kullanılmasını sağlamıştır. Hasarlı amphoraların yapı malzemesi olarak değerlendirilmesi, atık yönetimini geliştirmiştir.

Zemer 41 amphoraları, Kilikia Bölgesi'nde üretilmiş ve özellikle erken dönem ticari taşımacılıkta kullanılmıştır. Geç Roma Dönemi'nde yerini daha gelişmiş Late Roman Amphora 1'e (LRA 1) bırakmıştır. LRA 1'in daha sağlam yapısı, taşıma sürecinde oluşan kayıpları minimize etmiş, ürünlerin korunmasını sağlamıştır. Zemer 41'e kıyasla daha geniş kapasiteli formlar, birim taşımada daha fazla ürün taşınmasını sağlamıştır. LRA 1'in çeşitli merkezlerde üretilmesi, yerel ticaret ağlarını güçlendirmiş ve üretim maliyetlerini azaltmıştır.

Agora M54 ve G198 arasında, morfolojik olarak küçük ancak işlevsel olarak anlamlı değişiklikler vardır. G198 formu, M54'ten daha dar bir dip yapısına sahiptir: G198'in daha kompakt yapısı, depolama ve nakliyede yer tasarrufu sağlamış ve gemilerde taşıma kapasitesini artırmıştır. Daha az hammadde gereksinimi, üretim sürecinde enerji tüketimini düşürmüştür. Dayanıklılığı artırılmış olan G198 formları, yeniden kullanım için daha uygun hale gelmiştir.

Middle Roman Amphora 3 (MRA 3), daha geniş tabanlı ve sağlam bir formdan, Late Roman Amphora 3'ün (LRA 3) daha ince ve taşınabilir yapısına dönüşmüştür. LRA 3, ticari malların artan çeşitliliğine uyum sağlayarak farklı ürünlere özel tasarlanmıştır. İnce yapısı, hammadde kullanımını daha verimli hale getirmiştir. LRA 3'te kullanılan kil yapısının standartlaştırılması, üretim süreçlerinde tutarlılık sağlamıştır.

Hellenistik Rodos amphoraları, mantar biçimli ağızları ve oval gövdeleriyle bilinir. Roma Dönemi Rodos amphoraları bu formu koruyarak kapasite ve dayanıklılık açısından iyileştirilmiştir. Rodos amphoralarının birçok merkezde taklit edilmesi, yerel ekonomilere katkı sağlamış ve ticari malların erişilebilirliğini artırmıştır. Roma Dönemi Rodos amphoraları, daha dayanıklı yapılarıyla uzun mesafeli taşımacılık için uygun hale gelmiştir. Roma Dönemi'nde Rodos amphoralarının standartlaştırılması, gemilerde istifleme ve taşıma süreçlerini kolaylaştırmıştır.

Bu dönüşümler, antik üretim ekonomisinde enerji verimliliği, hammadde kullanımında optimizasyon ve lojistik süreçlerde iyileştirme gibi sürdürülebilir uygulamaların başarıyla entegre edildiğini göstermektedir. Yerel kaynakların etkin kullanımı, ticaretin genişlemesiyle uyumlu form adaptasyonları ve geri dönüşüm uygulamaları, antik toplumların çevresel ve ekonomik sürdürülebilirliği nasıl ele aldığını anlamamız için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Abadie Reynal 2007

Abadie Reynal, C. (2007). La céramique Romaine D'Argos (fin du IIe siècle avant J.-C. - fin de l'IVe siècle après J.-C.). Études Péloponnésiennes, XIII, D'Athènes: Ecole Française.

Akkaş 2020a

Akkaş, İ. (2020a). 2008-2019 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi), Mersin.

Akkaş 2020b

Akkaş, İ. (2020b). Archaic, Classical and Hellenistic Amphora Findings of the 2009-2013 Seasons from Parion South-Tavsandere Necropolis. Parion Studies III: Propontis ve Çevre Kültürler Propontis and Surrounding Cultures (ss. 27-34). İstanbul: Ege Yayınları.

Alkaç 2012

Alkaç, E. (2012). Korykos (Kilikia) yüzey araştırmalarında bulunan LR 1 amphoraları. Olba, XX, 323-344.

Alkaç 2013

Alkaç, E. (2013). Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz üretimi amphoralar, Cedrus, I, 107-124.

Alpözen 1975

Alpözen, Ö. (1975). Bodrum Müzesi ticari amphoraları, TAD, XXII-2, 5-32.

Alpözen, Özdaş ve Berkaya 1995

Alpözen, T.O., Özdaş, H. & Berkaya, B., (1995). Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi ticari amphoraları. Bodrum: Bodrum Müzesi Yayınları.

Amari 2014

Amari, S. (2014). Observations on the Late Roman Coarse Wares Production from the Factory of Acium in Sicily (Italy). In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.). LRCW 4, BAR International Series 2616 (pp. 225-233). Oxford: Archaeopress.

Arnold 1999

Arnold, D. (1999). Advantages and Disadvantages of Vertical-half Molding Technology: Implications for Production Organization. In J. Skibo & G. Feinman (Eds.), Pottery and People: A Dynamic Interaction (pp. 50-80). Salt Lake City, University of Utah Press.

Arthur 1998

Arthur, P. (1998). Eastern Mediterranean amphorae between 500 and 700: A view from Italy. In L. Sagui (Eds.). Ceramica in Italli: VI - VII secolo (pp. 157-184). Florence: Setar.

Aslan vd. 2018

Aslan, E., Erdoğan, L., Orhan, U., & Kılıç, Y. (2018). Kekova'da bulunan bir grup Rodos amphorası. *Cedrus*, 6, 249-263.

Autret & Rauh 2010

Autret, C. & Rauh, N. K. (2010). Roman Amphora Production in Western Rough Cilicia. Ü. Aydınöğlü- A. K. Şenol (Eds.). *Olive Oil and Wine Production in Anatolian During the Antiquity*, International Symposium Mersin-Turkey, 06-08 November 2008 (ss. 109-122). İstanbul: Ege yayınları.

Autret vd. 2010

Autret, C., Yağcı, R. ve Rauh, N. K. (2010). Soli/Pompeiopolis'te LRA 1 amphora firını alanı. *Anmed*, 8, 203-207.

Avram & Opait 1987

Avram, A. & Opait, A. (1987). Le vin, l'huile et les amphores dans l'antiquite classique. *Dacia*, XXXI, 135-141.

Ballester 2009

Ballester, J. P. (2009). Puertos, Rutas y Cargamentos: El Comercio Maritimo en Epoca Republicana. *Arqueologia Nautica Mediterrania, Monografies del Casc*, 8, 551-565.

Ballet & Dixneuf 2004

Ballet, P. & Dixneuf, D. (2004). Ateliers D'Amphores de la Chora Egyptienne aux Epoques Romaine et Byzantine. In J. Eiring & J. Lund (Eds.). *Transport amphorae and trade in the Eastern Mediterranean, monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5* (pp. 67-72). Athens: Aarhus University Press.

Ballet & Picon 1987

Ballet, P. & Picon, M. (1987). Recherches sur les origines, de la céramique des Kellia. *CCE* 1, 17-48.

Ballet 1995

Ballet, P. (1995). De L'empire Romain à la conquete Arabe. Les productions céramiques Egyptiennes. *La céramique médiévale an Méditerranée, Actes du VIe congrès de L'AIECM*, 2, 53-61.

Ballet 1996

Ballet, P. (1996). De la méditerranée à l'océan indien l'Égypte et le commerce de longue distance l'Époque Romaine: les données céramiques. *Topoi*, 6, 809-840.

Ballet 1998

Ballet, P. (1998). Les Ceramiques D'Alexandrie aux Periodes Hellenistique et Romaine. *Revue Archéologique, Nouvelle Série, Fasc. 1*, 193-199.

Ballet 2003

Ballet, P. (2003). La céramique. Contextes et classification. Dans la P. Ballet, M. Rassart-Debergh & N. Bosson (Eds.). *Kellia II. L'ermitage copte QR 195. 2. La céramique, les inscriptions, les décors* (pp. 1-107), Le Caire: Et'alex.

Bass 1982

Bass, G. F. (1982). The Pottery. In G. F. Bass, & F. H. Van Doorninck (Eds.). *Yassı Ada Vol. I. A seventh-century Byzantine shipwreck* (pp. 155-188). Texas: College Stations Texas A & M University Press.

Bean & Cook 1957

Bean, G. E. ve Cook, J. M. (1957). The Carian Coast III. *BSA*, 52, 58-146.

Bezaczký 1997

Bezaczký, T. (1997). Amphorae from the auxiliary fort of Carnuntum. *Auxiliarkastell von Carnuntum 1, Österreichisches Archäologisches Institute Sonderschriften*, 29, 147-178.

Bezaczký 1998

Bezaczký, T. (1998). Amphora types of Magdalensberg. *Arheološki vestnik*, 49, 225–242.

Bezaczký 2004

Bezaczký, T. (2004). Early Roman food import in Ephesus: Amphorae from the Tetragonos Agora. In J. Eiring & J. Lund (Eds.). *Transport amphorae and trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5* (pp. 85-97). Athens: Aarhus University Press.

Bezaczký 2008

Bezaczký, T. (2008). Italian wine in the Eastern Mediterranean. Amphorae from Etruria, Latium, and Campania from the fourth century B.C. to the first century A.D. *Bollettino di Archeologia on Line, Volume Speciale, International Congress of Classical Archaeology Meetings Between Cultures in the Ancient Mediterranean* (pp. 82-92). Roma: Bulletino di Archeologia.

Bezaczký 2013

Bezaczký, T. (2013). *The Amphorae of Roman Ephesus*. FIE band XV/I. Wien: FIE.

Bonifay & Villedieu 1989

Bonifay, M. & Villedieu, F. (1989). Importations d'amphores orientales en Gaule (Ve–VIIe siècle). Dans la V. Déroche & J. M. Speiser (Eds.). *Recherches sur la céramique Byzantine* (pp. 17-46). Oxford: Archeopress.

Bonifay 2004

Bonifay, M. (2004). *Études sur la céramique romaine tardive d'Afrique*. British Archaeological Reports International Series 1301. Oxford: Archaeopress.

Briese 2005

Briese, M. B. (2005). Halikarnassian Wine-Production? The Evidence from two household. *Trade Relations* (ss. 184-201). Oxford.

Burrigato vd. 2007

Burrigato, F., Nezza, M., Ferrazzoli, A.F. & Ricci, M. (2007). Late Roman I Amphora types produced at Elaiussa Sebaste. In M. Bonifay & J. C. Trégliá (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 689-700). Oxford: Archaeopress.

Cankardeş Şenol 2006

Cankardeş Şenol, G. (2006). *Klasik ve Hellenistik Dönemde mühürlü amphora üreten merkezler ve mühürleme sistemleri*. İstanbul: Ege Yayınları.

Cankardeş Şenol vd. 2004

Cankardeş Şenol, G., Şenol, A.K. & Doğer, E. (2004). Amphora production in the Rhodian Peraea in the Hellenistic Period. In J. Eiring & J. Lund (Eds.). *Transport amphorae and trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5* (pp. 353-359). Athens: Aarhus University Press.

Demesticha 2000

Demesticha, S. (2000). The Paphos Kiln: Manufacturing Techniques of LR 1 Amphoras. *RCRF Acta*, 36, 549-554.

Demesticha 2003

Demesticha, S. (2003). Amphora productions on Cyprus during the late Roman period. Dans la C. Bakirtzēs (Eds.). *VIIe congrés international sur la céramique médiévale en méditerranée, Thessaloniki, 11-16 Octobre 1999* (pp. 469-476). Athènes: Caisse des Recettes Archéologiques.

Desbat & Picon 1986

Desbat, A. & Picon, M. (1986). Les importations d'amphores de Méditerranée Orientale à Lyon (Fin de Ier siècle avant J.-C. et I er siècle après. *BCH Supplements*, XIII, 637-648.

Diamanti 2010

Diamanti, C. (2010). Local production and import of amphoras at Halasarna of Kos island (5th-7th c.), Athens: Athens Unisversity.

Diamanti 2016

Diamanti, C. (2016). The Late Roman Amphora workshops of Pa ros island in the Aegean Sea (Recent Results). *RCRF Acta*, 44, 691-697.

Diamanti vd. 2014

Diamanti, Ch., Petridis, P. & Kouzeli, K. (2014). Archaeology and Archaeometry in Late Roman Greece: the case of mainland and insular Workshops. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.). *LRCW 4, BAR International Series 2616* (pp. 181-192). Oxford: Archaeopress.

Didioui 2014

Didioui, S. (2014). Local Pottery Production in the Island of Cos, Greece from the Early Byzantine Period. A Preliminary Report. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.). *LRCW 4, BAR International Series 2616* (pp. 169-180). Oxford: Archaeopress.

Doğer 2004

Doğer, E. (2004). *Antik Çağ'da Bağ ve Şarap*. İstanbul.

Doğer vd. 1994

Doğer, E., Tuna, N. ve Gezgin, İ. (1994). Hisarönü-Çubucak Sondaj Kazıları (Ön Rapor), *Arkeoloji Dergisi*, 2, 185-193.

Doğer & Şenol 1997

Doğer, E. ve Cankardeş Şenol, G. (1997). Batı Anadolu'da bulunan bir grup amphora mühürü. *Arkeoloji Dergisi*, 5, 33-50.

Durugönül vd. 2009

Durugönül, S., Durukan, M., Aşkın, E., Alkaç, E., Kaplan, D. & Körsulu, H. (2009). 2007 Yılı Korykos (Kızkalesi) Yüzey Araştırması. *AST*, 26 (I), 85-92.

Durukan 2015

Durukan, M. (2015). Geç Antik Çağ'da Doğu Akdeniz'deki ekonomik gelişmenin nedenleri: İpek Yolu ve Baharat Yolu'nun rolü, LR1 Amphoraları ve Kilikia'daki diğer kanıtlar. *Adalya XVIII*, 241-253.

Dyczek 2001

Dyczek, P. (2001). Roman amphorae of the 1st-3rd centuries AD found on the Lower Danube. *Typology*. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Dyczek 2007

Dyczek, P. (2007). Late Roman amphorae from the site of valetudinarium at Novae. In M. Bonifay & J. C. Trégliä (Eds.). *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 827-834). Oxford: Archaeopress.

Eiring vd. 2002

Eiring, J., Boileau, M.-C. & Whitbread, I. K. (2002). Local and Imported Transport Amphorae from a Hellenistic kiln site at Knossos. *The Results of Petrographic Analyses*. In F. Blondé, P. Ballet & J.-F. Salles (Eds.). *Céramiques hellénistiques et romaines. Productions et diffusion en Méditerranée orientale (Chypre, Égypte et côte syro-palestinienne)* (pp. 59). Lyon: Travaux de la Maison de l'Orient Méditerranéen 36.

Empereur & Hesnard 1987

Empereur, J. Y. & Hesnard, A. (1987). Les amphores Hellénistiques. *Céramiques hellénistiques et Romaine II*, 17-71.

Empereur & Picon 1989

Empereur, J. Y. & Picon, M. (1989). Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée orientale. Dans l'École française de Rome, *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherche*. Actes du colloque de Sienne, 22-24 mai 1986, organisé par l'Università degli studi di Siena, l'Università degli studi di Roma-La Sapienza, le Centre national de la recherche scientifique (RCP 403) (pp. 223-248). Rome: Ecole française de Rome.

Empereur 1998

Empereur, J. Y. (1998). Les Amphores completes du Musee d'Alexandrie: Importations et productions locales. *Commerce et artisanat dans l'Alexandrie Hellenistique et Romaine*, Actes du Colloque d'Athènes, *BCH Supplements*, 33, 393-399.

Equini Schneider & Borgia 2011

Equini Schneider, E. & Borgia, E. (2011). Elaiussa Sebaste: 2008-2009 Excavation and Conservation Works. *KST*, 32 (3), 313-327.

Ferrazzoli & Ricci 2007

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2007). Elaiussa Sebaste: Produzioni e consumi di una città della Cilicia tra V e VII secolo. In M. Bonifay & J. C. Tréglià (Eds.). LRCW 2, BAR International Series 1662 (pp. 671-688). Oxford: Archaeopress.

Ferrazzoli & Ricci 2009

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2009). Cilician Ceramic Production from Roman to Byzantine Age New Data from Elaiussa Sebaste. Olba, XVII, 33-44.

Ferrazzoli & Ricci 2010b

Ferrazzoli, A. F. & Ricci, M. (2010b). Un Centro di Produzione delle Anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia. Gli Impianti, Le Anfore. In S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci (Eds.). LRCW 3, BAR International Series 2185 (pp. 815-819). Oxford: Archaeopress.

Ferreras 2007

Ferreras, V. M. (2007). Estudi Arqueometric i Arqueologic de la Produccio i Difusio d'Amfores vinaries de la Zona Central i Sud de la Costa Catalana Durant els segles Iac 1 dc. (Unpublished doctoral dissertation, University of Barcelona). Barcelona.

Fulford & Peacock 1984

Fulford, M.G. & Peacock, D.P.S. (Eds.). (1984). Excavations at Carthage, The British Mission, I, 2, The avenue du président Habib Bourguiba, Salammbô: The Pottery and other Ceramic Objects from the Site. Sheffield: University, Department of Prehistory and Archaeology (Jor British Academy).

Gabler vd. 2009

Gabler, D. P., Harshegyi, G., Lassanyi & P. Vamos. (2009). Eastern Mediterranean Import and its Influence on Local Pottery in Aquincum. Acta Archaeologica, 60 (1), 51-72.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Das stüdtor der Tetragonos-Agora keramik und kleinfunde. FIE 13, 1/1. Wien: Austrian Academy of Sciences Press.

Georgopoulou 2005

Georgopoulou, B. (2005). Γεωργοπούλου, Κωακοί ελληνιστικοί εμπορικοί αμφορείς. Τυπολογία, χρονολόγηση, διασπορά. (Unpublished doctoral dissertation, University of Athens). Athens.

Gerousi 2014

Gerousi, E. (2014). A Late Roman workshop at Dilesi in Boeotia. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.). LRCW 4, BAR International Series 2616 (pp. 193-202). Oxford: Archaeopress.

Ghaly 1992

Ghaly, H. (1992). Pottery workshops of St. Jeremia (Saqqara). CCE, 3, 161-171.

Green 2007

Green, P. (2007). Alexander the Great and the Hellenistic Age: A Short History. London: Weidenfeld & Nicolson.

Hammond 2015

Hammond, M. D. (2015). Late Roman ceramics from the Panayia Field, Corinth (Late 4th to 7th c.): The long-distance, regional and local wares in their economic, social and historical contexts. Missouri: Missouri Üniversitesi.

Harry & Bubemyre 2002

Harry, K., & Bubemyre, T. (2002). Some Comments about the Archaeological Recognition of Specialized Ceramic Production. *La Tinaja: A Newsletter of Archaeological Ceramics*, 4 (1), 6-11.

Hautumm 1981

Hautumm, W. (1981). *Studien zu Amphoren der Spätrömischen und Frühbyzantinischen Zeit*. Bonn: Michigan University Press.

Hayes 1983

Hayes, J. W. (1983). The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery. *The Annual of the British School at Athens*, 78, 97-172.

Hayes 1991

Hayes, J. W. (1991). *The Hellenistic and Roman pottery*. Nicosia: Published for the Republic of Cyprus by the Dept. of Antiquities, Cyprus.

Hayes

2003

Hayes, J. W. (2003). Hellenistic and Roman pottery deposits from the 'Saranda Kolones' Castle Site at Paphos. *BSA*, 98, 447-516.

Hayes 2007

Hayes, J. W. (2007). Pottery. In A. H. Megaw (Ed.), *Kourion: Excavations in the episcopal precinct* (pp. 435-476). Washington D.C.: *Dumbarton Oaks Research Library and Collection*.

Hein vd. 2008

Hein, A., Georgopoulou, V., Nodarou, E. & Kilikoglou, V. (2008). Koan Amphorae from Halasarna: Investigation in a Hellenistic Amphora Production Centre. *Journal of Archaeological Science*, 35, 1049-1061.

Iavarone & Olcese 2013

Iavarone, S. & Olcese, G. (2013). Le anfore Dressel 2-4 di Produzione Tirrenica: una Proposta di Progetto Archeologico ed Archeometrico. In G. Olcese (Ed.), *Immensa Aequora Workshop: Ricerche archeologiche, archeometriche e informatiche per la ricostruzione dell'economia e dei commerci nel bacino occidentale del Mediterraneo (metà IV sec. a.C. - I sec. d.C.)*. Atti del convegno Roma 24-26 gennaio 2011 (pp. 221-226). Roma: Edizioni Quasar di Severino Tognon srl.

Jacobsen 2004

Jacobsen, K. W. (2004). Regional distribution of transport amphorae in Cyprus in the Late Roman period. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*. Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5 (pp. 143-148). Athens: Aarhus University Press.

Jameson vd. 1994

Jameson, M. H., Runnels, C. N. & Van Andel, T. H. (1994). *A Greek Countryside: The Southern Argolid from Prehistory to the Present Day*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). LRA2: A container from the military annona on the Danubian border?. In S. Kingsley & M. Decker (Eds.), *Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity* (pp. 129-166). Oxford: Oxbow Books.

Karagiorgou 2009

Karagiorgou, O. (2009). Mapping Trade by the Amphora, Byzantine Trade, 4th-12th Centuries: The Archaeology of Local, Regional, and International Exchange. In M. M. Mango (Ed.), *Papers of the Thirty-eighth Spring Symposium of Byzantine Studies* (pp. 37-58). St John's College: University of Oxford.

Kızıllarslanoğlu 2016

Kızıllarslanoğlu, H. A. (2016). *Antik Çağ'da Elaiussa Sebaste'nin amphora üretimi ve ticari ilişkileri*. (Unpublished doctoral dissertation, Atatürk Üniversitesi). Erzurum.

Kızıllarslanoğlu & Alkaç 2014

Kızıllarslanoğlu, H. & Alkaç, E. (2014). Elaiussa'da ele geçen Hellenistik Dönem Rodos amphora ve amphora mühürleri. *Adalya*, XVII, 49-68.

Koehler 1992

Koehler, C. G. (1992). A brief typology and chronology of Corinthian transport amphoras. *Griceskie Amfori*, 265-279.

Korossis 2011

Korossis, V. (2011). *The city of Megara during late Antiquity: The contribution of Late Roman/Early Byzantine Pottery from the Building Plot of 8, Iapidos Street*. (Unpublished master's thesis, University of Athens). Athens.

Kuzmanov 1985

Kuzmanov, G. (1985). *Ceramique de la Haute Epoque Byzantine Provenant de Thrace et de Dacie (IVe - le debut du VIIe s.)*. Sofija: Izdatelstvo na Bălgarskata Akademija na Naukite.

Ladstätter & Pülz 2007

Ladstätter, S. & Pülz, A. (2007). Ephesus in the Late Roman and Byzantine period: Changes in its urban character from the third to the seventh century AD. *Proceedings of the British Academy*, 141, 391-434.

Lako 1984

Lako, K. (1984). Keshtjella e Onhezmit. *Iliria*, 2, 154-205.

Lako 1993

Lako, K. (1993). Te dhena per disa banesa dhe sterna te shek. II-IV te e.sone te zbuluara ne qytetin e Sarandes (Onhezmit - Ankiagem). *Iliria*, 12, 241-257.

Lang 1955

Lang, M. (1955). Dated jars of early imperial times. *Hesperia*, 24, 277-285.

Laubenheimer & Schmitt 2009

Laubenheimer, F. & Schmitt, A. (2009). Amphores vinaires de Narbonnaise: Production et grand commerce. Création d’une base de données géochimiques des ateliers. Lyon: Travaux de la Maison de l’Orient et de la Méditerranée.

Laubenheimer 1998

Laubenheimer, F. (1998). Les Amphores de la Gaule Romaine, Etat de la Question. Revue Archéologique, Nouvelle Série, Fasc. 1, 164-176.

Lawall 2011

Lawall, M. (2011). Imitative amphoras in the Greek World. In H. J. Drexhage, T. Mattern, R. Rollinger, K. Ruffing, & C. Schaefer (Eds.), Marburger Beiträge zur Antiken Handels, Wirtschafts und Sozialgeschichte 28 (pp. 51-52). Rahden.

Lemaitre 1997

Lemaitre, S. (1997). L’Amphore de Type Agora F65/66, Dite “Monoansee” Essai de synthèse à partir d’exemplaires Ioniens. SFECAG, Actes du Congrès Du Mans, 1997, 311-320.

Lemaitre 2000

Lemaitre, S. (2000). Les importations d’amphores de Méditerranée Orientale à Lyon au IIIe siècle ap. J.-C. RCRF Acta, 36, 467–476.

Lund

1993

Lund, J. (1993). The Land of the Paphan Aphrodite. Studies in Mediterranean Archaeology, 2, 118-138.

Lund

2000

Lund, J. (2000). The ‘Pinched-handle’ transport amphorae as evidence of the Wine Trade of Roman Cyprus. In I. Theocharides (Ed.), Praktika tou Tritou Diethnous Kyprologikou Synedriou (Lefkosia, 16–20 April, 1996) (pp. 565–578). Lefkosia: Archaion Tmema.

Mackensen 1987

Mackensen, M. (1987). Amphoren und Kriige. In V. Bierbrauer (Ed.), Invillino-Ibligo in Friaul. I (pp. 245-265). Munich: Grauvsen.

Manning vd. 2000

Manning, S. W., Monks, S. J., Sewell, D. A. & Demesticha, S. (2000). Late Roman Type 1a Amphora Production at the Late Roman site of Zygi-Petrini, Cyprus. Cyprus: Department of Antiquities Cyprus.

Marchand 2013

Marchand, S. (2013). Céramiques d’Égypte de la fin IVe siècle av. J.C. au IIIe siècle av. J.C.: Entre tradition et innovation. In N. Fenn & C. Römer – Strehl (Eds.), Networks in the Hellenistic World According to the Pottery in the Eastern Mediterranean and Beyond (pp. 239-253). Oxford: BAR 2539.

Martin Kilcher 1994

Martin Kilcher, S. (1994). Die römischen Amphoren aus Augst und Kaiseraugst. Ein Beitrag zur römischen Handels- und Kulturgeschichte, 3: Archäologische und

naturwissenschaftliche Tonbestimmungen, Forschungen in Augst 7/3. Basel: Römermuseum Augst.

Michaelides 1996

Michaelides, D. (1996). The Development of the Cypriote Economy from the Prehistoric Period to the Present Day. In V. Karageorghis & D. Michaelides (Eds.), *The Economy of Cyprus during the Hellenistic and Roman Periods* (pp. 139-152). Nicosia: University of Cyprus.

Mills & Reynolds 2014

Mills, P. J. E. & Reynolds, P. (2014). Amphorae and Specialized Coarsewares of Ras al Bassit, Syria: Local Products and Exports. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), *LRCW 4, BAR International Series 2616* (pp. 133-142). Oxford: Archaeopress.

Monakhov vd. 2017

Monakhov, S. Yu., Kuznetsova, E. V. & Churekova, N. B. (2017). Amphoras of the 5th-2nd Centuries BC from the Collection of the State Historical and Archaeological Museum-Reserve "Tauric Chersonesos". *Catalog. Saratov*.

Moore 1995

Moore, J. (1995). A Survey of the Italian Dressel 2-4 Amphora. (Unpublished Master's thesis, McMaster University). Hamilton.

Nacef 2010

Nacef, J. (2010). Production de la céramique antique et ateliers dans la région de Salakta et Ksour Essef. Unpublished doctoral dissertation, University of Tunisia, Tunisia.

Opait & Tsaravopoulos 2010

Opait, A. & Tsaravopoulos, A. (2010). A Chiote pottery workshop of the Roman period. *RCRF Acta*, 41, 23-28.

Opait & Tsaravopoulos 2011

Opait, A. & Tsaravopoulos, A. (2011). Amphorae of Dressel 24 Similis Type in the Central Aegean Area (Chios-Erythrai-Kyme). *The Annual of the British School at Athens*, 106(I), 275-323.

Opait 1996

Opait, A. (1996). Aspecte Ale Vietii Economice din Provincia Scythia (secolele IV-VI p.Ch.) Productia ceramicii locale și d'import, Institutul Roman de Tracologie Bibliotheca Thracologica XVI, București: Academiei Republicii Socialiste Romania.

Opait 2004a

Opait, A. (2004a). The eastern Mediterranean amphorae in the province of Scythia. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5* (pp. 293-308). Athens: Aarhus University Press.

Opait 2004b

Opait, A. (2004b). Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th-6th centuries AD). Oxford: Archaeopress, British Archaeological Reports International Series.

Opait 2007a

Opait, A. (2007a). A Weighty Matter: Pontic Fish Amphoras. In V. Gabrielsen & J. Lund (Eds.), *The Black Sea in Antiquity: Regional and Interregional Economic Exchanges*, Black Sea Studies 6 (pp. 101-122). Aarhus: Aarhus University Press.

Opait 2007b

Opait, A. (2007b). From DR 24 to LR 2?. In M. Bonifay & J. C. Trégliat (Eds.), *LRCW 2*, BAR International Series 1662 (pp. 627-642). Oxford: Archaeopress.

Orhan 2023

Orhan, U. (2023). Amphora Buluntuları Işığında Phaselis'in Akdeniz Ticaretindeki Yeri (Phaselis Suppl. Ser. I). Antalya.

Otschar 1993

Otschar, U. (1993). Produkte aus Ephesos in alle Welt? ÖAI 5. Wien: Österreichisches Archäologisches Institut.

Panella & Fano 1977

Panella, C. & Fano, M. (1977). Le Anfore con anse Bifide Conservate a Pompei: Contributo ad una loro Classificazione. In *Dans la Methodes Classiques et Méthodes Formelles Dans L'Étude des Amphores*, Collection de L'École Française de Rome 27-29 Mai 1974 (pp. 133-178). Rome: L'École Française de Rome.

Panella & Tchernia 2002

Panella, C. & Tchernia, A. (2002). Agricultural Products Transported in Amphorae: Oil and Wine. In W. Scheidel & S. Reden (Eds.), *The Ancient Economy* (pp. 173-189). New York: Taylor and Francis.

Panella 1986

Panella, C. (1986). Oriente ed Occidente: Considerazioni su Alcune Anfore, 'Egee' di eta imperiale à Ostia. *BCH Supplements*, XIII, 609-636.

Panella 2001

Panella, C. (2001). Le anfore di eta imperiale del Mediterraneo occidentale. *Céramiques Hellénistiques et Romaines*, III, 177-275.

Papavassiliou vd. 2014

Papavassiliou, E., Saranditis, K. & Papanikolaou, E. (2014). A Ceramic Workshop of the Early Byzantine Period on the Island of Lipsi in the Dodecanese (Greece): A Preliminary Approach. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), *LRCW 4*, BAR International Series 2616 (pp. 159-168). Oxford: Archaeopress.

Papuci Wladyka 1997

Papuci Wladyka, E. (1997). A Research report on Hellenistic pottery: Cos Amphoras. *Studies in Ancient Art and Civilization*, 8, 47-54.

Peacock & Williams 1986

Peacock, D. P. S. & Williams, D. F. (1986). *Amphorae and the Roman Economy*. London: Longman.

Peacock 1974

Peacock, D. P. S. (1974). Amphorae and the Baetican fish industry. *Antiquaries Journal*, 54, 232-243.

Picard & Sodini 1972

Picard, O. & Sodini, J. P. (1972). Thasos. Sondage Delcos-Valma" dans "Rapports sur les travaux de l'Ecole Française en 1971. *BCH*, 96, 936-949.

Pieri 1998

Pieri, D. (1998). Les importations d'amphores orientales en Gaule Méridionale durant l'antiquité tardive et le haut-moyen age (IVe-VIIe siècles après J.-C.) Typologie, chronologie et contenu. *SFECAG, Actes du Congrès d'Istres*, 1998, 97-105.

Pieri 2005

Pieri, D. (2005). *Le commerce du vin oriental à l'époque Byzantine*. Beirut: Bibliothèque d'Archéologie et d'Histoire, Institut Français du Proche Orient.

Pieri 2007

Pieri, D. (2007). Les Centres De Production D'Amphores En Mediterranee Orientale Durant L'Antiquite Tardive: Quelques Remarques. In M. Bonifay & J. C. Trégliá (Eds.), *LRCW 2, BAR International Series 1662* (pp. 611-625). Oxford: Archaeopress.

Poulou Papadimitriou & Nodarou 2014

Poulou Papadimitriou, N. & Nodarou, E. (2014). Transport Vessels and Maritime Trade Routes in the Aegean from the 5th to the 9th c. AD: Preliminary Results of the "Pythagoras II) Project: The Cretan Case Study. In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), *LRCW 4, BAR International Series 2616* (pp. 873-883). Oxford: Archaeopress.

Radulescu 1973

Radulescu, A. (1973). Amfore cu Inscriptii de la Edificiul Roman cu Mosaic. *Pontica*, VI, 205-220.

Rauh & Slane 2000

Rauh, N. K. & Slane, K. W. (2000). Possible Amphora Kiln Sites in W. Rough Cilicia. *JRA*, 13, 319-330.

Rauh 1999

Rauh, N. K. (1999). Dağlık Kilikya Yüzey Araştırma Projesi: 1998 Sezonu Raporu. *AST*, II, 25-29.

Rauh 2004

Rauh, N. K. (2004). Pirated Knock-offs: Cilician Imitations of Internationally Traded Amphoras. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5* (pp. 329-336). Athens: Aarhus University Press.

Rautman 2003

Rautman, M. L. (2003). A Cypriot Village of Late Antiquity: Kalavassos-Kopetra in the Vasilikos Valley. JRA Supplement 52, Portsmouth: JRA.

Reynolds & Pavlidis 2014

Reynolds, P. & Pavlidis, E. (2014). Nicopolis (Epirus Vetus): An Early 7th Century Pottery Assemblage from the 'Bishop's House' (Greece). In N. Poulou-Papadimitriou, E. Nodarou & V. Kilikoglou (Eds.), LRCW 4, BAR International Series 2616 (pp. 451-467). Oxford: Archaeopress.

Reynolds 2000

Reynolds, P. (2000). Pottery Production and Economic Exchange in Second Century Berythus. Berythus, 43, 1997-1998, 35-110.

Reynolds 2004

Reynolds, P. (2004). The Roman pottery from the Triconch Palace. In R. Hodges, W. Bowden, K. Lako, & R. D. Andrews (Eds.), Byzantine Butrint: Excavations and surveys 1994-1999 (pp. 224-269). Oxford: Oxbow Books.

Reynolds 2005

Reynolds, P. (2005). Levantine amphorae from Cilicia to Gaza: a Typology and Analysis of Regional Production Trends from the 1st to 7th Centuries. In J. M. Gurt Esparraguera, J. Buxeda Garrigós & M. A. Cau Ontiveros (Eds.), LRCW 1, BAR International Series 1340 (pp. 563-612). Oxford: Archaeopress.

Riley 1979

Riley, J. A. (1979). The coarse pottery from Berenice. In J. A. Lloyd (Eds.), Excavations at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice): Volume II (pp. 91-467). Tripoli: Dept. of Antiquities, Secretariat of Education. London: Society for Libyan Studies & Libya.

Rizzo 2014

Rizzo, G. (2014). Le Terme del Nuotatore le Anfore, Ostia e i Commerci Mediterranei. Dans C. Panella & G. Rizzo (Eds.), OSTIA VI, Le Terme del Nuotatore, Studi Miscellanei 38 (pp. 64-442). Roma: L'Erma di Bretschneider.

Robinson 1959

Robinson, H.S. (1959). Pottery of the Roman Period. Chronology. (The Athenian Agora. Results of excavations conducted by the American School of Classical Studies, vol. V.) Princeton: American School of Classical Studies at Athens.

Rowe 2004

Rowe, A. H. (2004). Nea Paphos: Reconsidering Late Roman Cyprus: Using New Material from Nea Paphos to Review Current Artefact Typologies. Unpublished doctoral dissertation, University of Sydney, Sydney.

Sciallano & Sibella 1991

Sciallano, M. & Sibella, P. (1991). Amphores: Comment les identifier?. ix-en-Provence: Edisud.

Sciallano 1997

Sciallano, M. (1997). Poissons de l'Antiquité, Istres.

Scheibler 1995

Scheibler, I. (1995). Griechische Töpferkunst. Herstellung, Handel und Gebrauch der antiken Tongefäße. München: Beck's archäologische Bibliothek.

Scorpan 1976

Scorpan, C. (1976). Origini si linii evolutive in ceramica romano-bizantina (sec. IV—VII) din Spatiul Mediteranean si Pontic, 9, 155-185.

Scorpan 1977

Scorpan, C. (1977). Contribution a la Connaissance de Certains Types Ceramiques Romano-Byzantins (IVe – VIIe Siecles) dans L'Espace Istro-Pontique. Dacia, XXI, 269-296.

Sezgin 2012

Sezgin, Y. (2012). Arkaik Dönem Ionia Üretimi Ticari Amforalar. İstanbul: Ege Yayınları.

Slane & Sanders 2005

Slane, K. W. & Sanders, G. R. (2005). Corinth: Late Roman Horizons. Hesperia, 74 (2), 243-297.

Swan 2004

Swan, V. G. (2004). Dichin (Bulgaria) and the supply of amphorae to the Lower Danube in the late Roman-early Byzantine period. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5 (pp. 371-382). Athens: Aarhus University Press.

Symonds & Wade 1999

Symonds, R. & Wade, S. (1999). Roman Pottery from Excavations in Colchester, 1971-1986. Colchester: Colchester Archaeological Reports.

Şenol & Alkaç 2017

Şenol, A. K. & Alkaç, E. (2017). The Rediscovery of an LR 1 Workshop in Cilicia and the Presence of LRA 1 in Alexandria in the Light of New Evidence. In D. Dixneuf (Eds.), LRCW 5, ÉtAlex 43 (pp. 831-843). Alexandrie: Centre d'Études Alexandrines.

Şenol & Cankardeş Şenol 2003

Şenol, A. K. & Cankardeş Şenol, G. (2003). Commercial Ties of Cilicia by Means of Hellenistic and Roman Amphorae. Olba, VII, 119-143.

Şenol 2000

Şenol, A. K. (2000). İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti. Unpublished doctoral dissertation, Ege Üniversitesi, İzmir.

Şenol 2003

Şenol, A. K. (2003). Marmaris Müzesi Ticarî Amphoraları. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Şenol 2009

Şenol, A. K. (2009). AETAM (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi)’da Bulunan Ticarî Amphoralar ve Akdeniz’de Ticaretin İzleri. Mersin: Taşeli Matbaacılık.

Şenol 2018

Şenol, A. K. (2018). Commercial amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria. Alexandria: Peeters.

Tekin 2008

Tekin, O. (2008). Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş. İstanbul: İletişim Yayınları.

Thomas 1976

Thomas, A. C. (1976). Imported Late Roman Mediterranean Pottery in Ireland and Western Britain: Chronology and Implications. Proceedings of the Royal Irish Academy, 76, 245-255.

Tomber 1993

Tomber, R. (1993). Quantitative Approaches to the Investigation of Long-Distance Exchange. JRA, 6, 142-166.

Tomber 1996

Tomber, R. (1996). Provisioning the Desert: Pottery Supply to Mons Claudianus. JRA, 19, 39-49.

Tsaravopoulos 1986

Tsaravopoulos, A. (1986). The Ancient City of Chios, A Contribution to the Topography of the City from The Results of Rescue Excavations. Horos, 4, 124-144.

Tuna vd. 1987

Tuna, N., Empereur, J. Y., Picon, M. & Doğer, E. (1987). Rapport préliminaire de la prospection archéologique turco-française des ateliers d’amphores de Resadiye–Kiliseyani sur la péninsule de Datça. Anatolia Antiqua, 1987, 47–52.

Van den Berg 2012

Van den Berg, J. (2012). Rare and exotic amphorae in North-Western Europe: finds from the fort on the Kops Plateau, Nijmegen. Journal of Roman Pottery Studies, 15, 215-235.

Vnukov 2004

Vnukov, S. (2004). Pan-Roman Amphora Types Produced in the Black Sea Region. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5 (pp. 407-415). Athens: Aarhus University Press.

Whitbread 1995

Whitbread, I. K. (1995). Greek transport amphorae: A petrological and archaeological study. Athens: British School at Athens.

Williams 1989

Williams, C. (1989). Anemurium, The Roman and Early Byzantine Pottery. Subsidia Mediaevalia, 16, 90-99.

Williams 1980

Williams, D. F. (1980). The Petrology of Certain Byzantine Amphorae: Some Suggestions as to Origins. *Ancient Monuments Laboratory Report*, 3115, 99-110.

Williams 2004

Williams, D. F. (2004). The Eruption of Vesuvius and Its Implications for the Early Roman Amphora Trade with India. In J. Eiring & J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean*, Monographs of the Danish Institute at Athens Volume 5 (pp. 441-450). Athens: Aarhus University Press.

Williams 2005a

Williams, D. F. (2005a). An Integrated Archaeometric Approach to Ceramic Fabric Recognition. A Study Case on Late Roman Amphora 1 from The Eastern Mediterranean. In J. M. Gurt Esparraguera, J. Buxeda Garrigós & M.A. Cau Ontiveros (Eds.), *LRCW 1, BAR International Series 1340* (pp. 613-624). Oxford: Archaeopress.

Williams 2005b

Williams, D. F. (2005b). Agora F65/F66. Roman Amphorae: a digital resource, University of Southampton. Retrieved 18 April 2018 from https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=311.

Williams 1987

Williams, D. F. (1987). Roman amphorae from Kourion, Cyprus. *Report of the Department of Antiquities of Cyprus*, 32, 235-238.

Zeest 1960

Zeest, I.B. (1960). *Keramicheskaiia tara Bospora*. Moskva: Izd-vo Akademii nauk SSSR.

Zemer 1977

Zemer, A. (1977). *Storage Jars in Ancient Sea Trade*. Haifa: The National Maritime Museum.

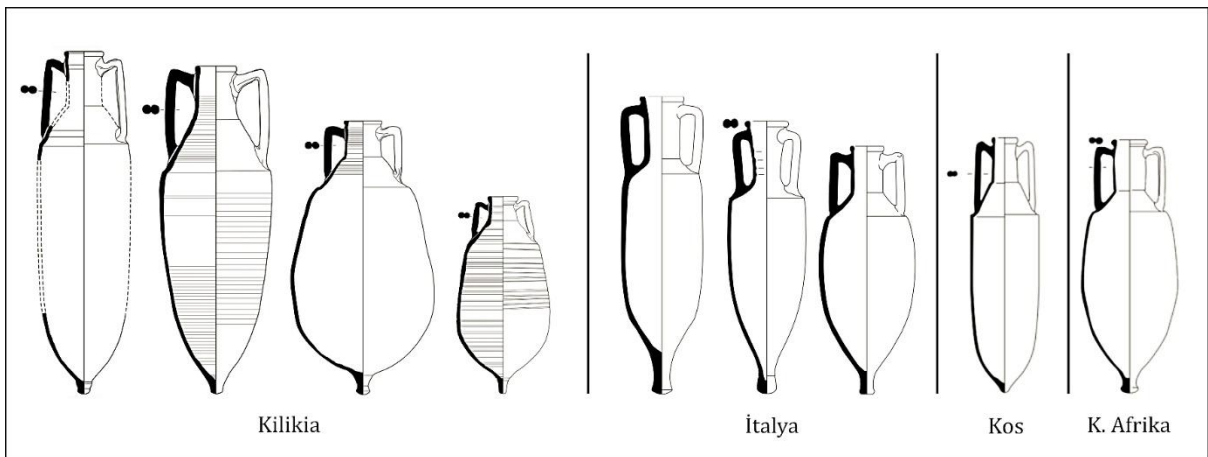
Zimmerman Munn 1985

Zimmerman Munn, M. L. (1985). A late Roman Kiln Site in the Hermonid, Greece. *AJA*, 89, 342-343.

FİGÜRLER

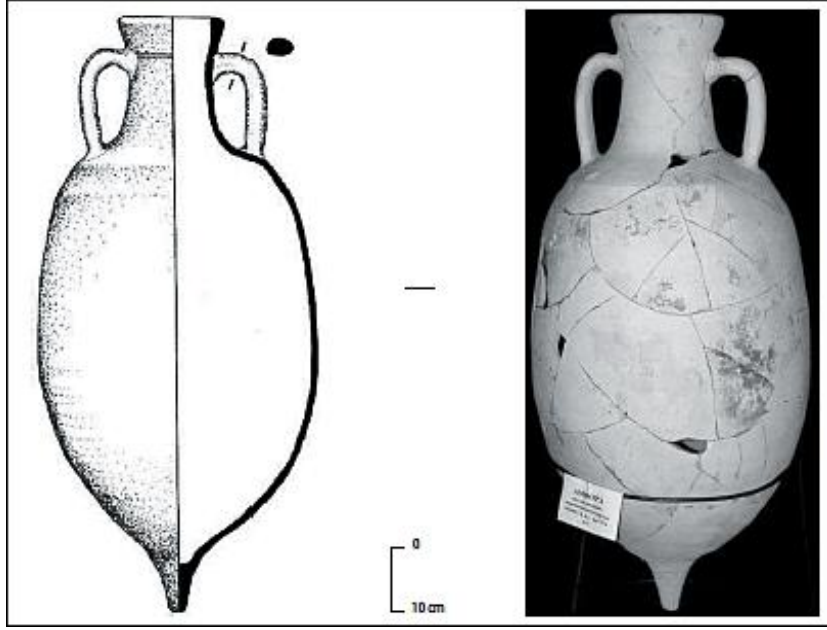

Fig. 1: Hellenistik Kos Amphorası (Monakhov vd. 2017, 115, Ks. 1)

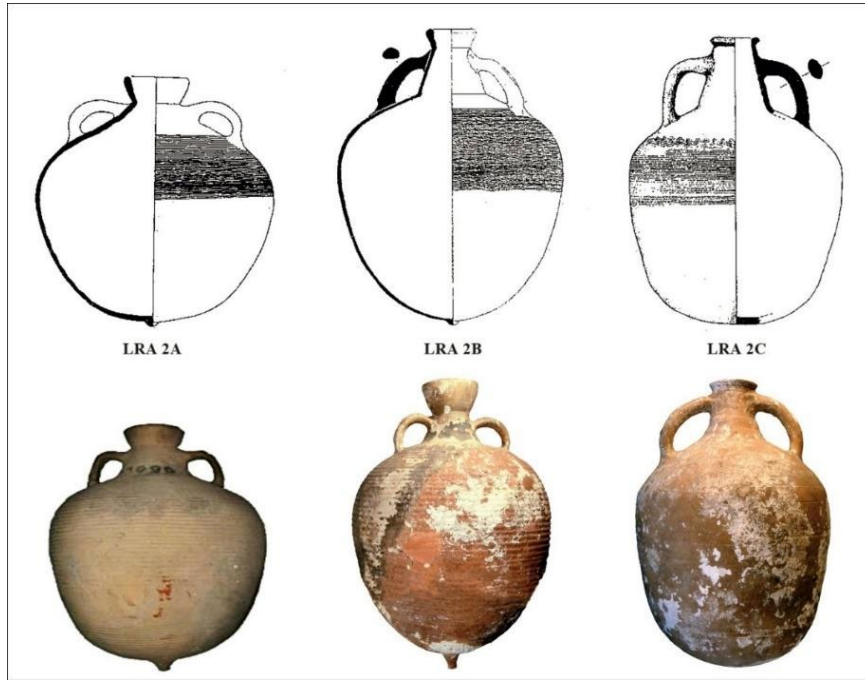

Fig. 2: Dressel 2-4 amphoralarının başlıca üretim merkezlerine göre formları (Bonifay, 2005; Kızıllarslanoğlu, 2019a).

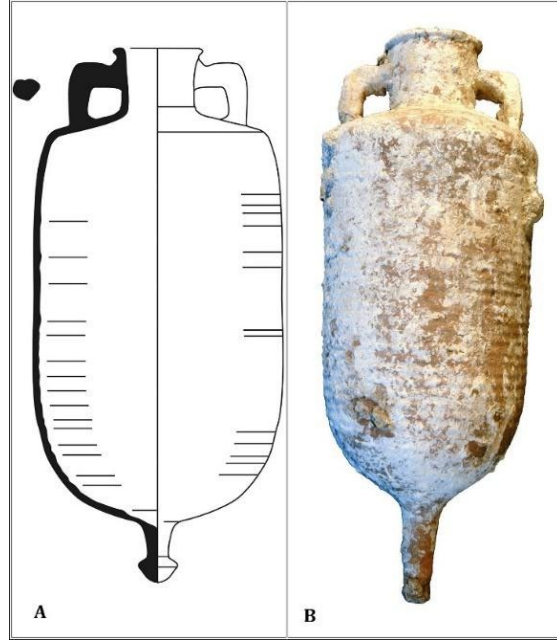

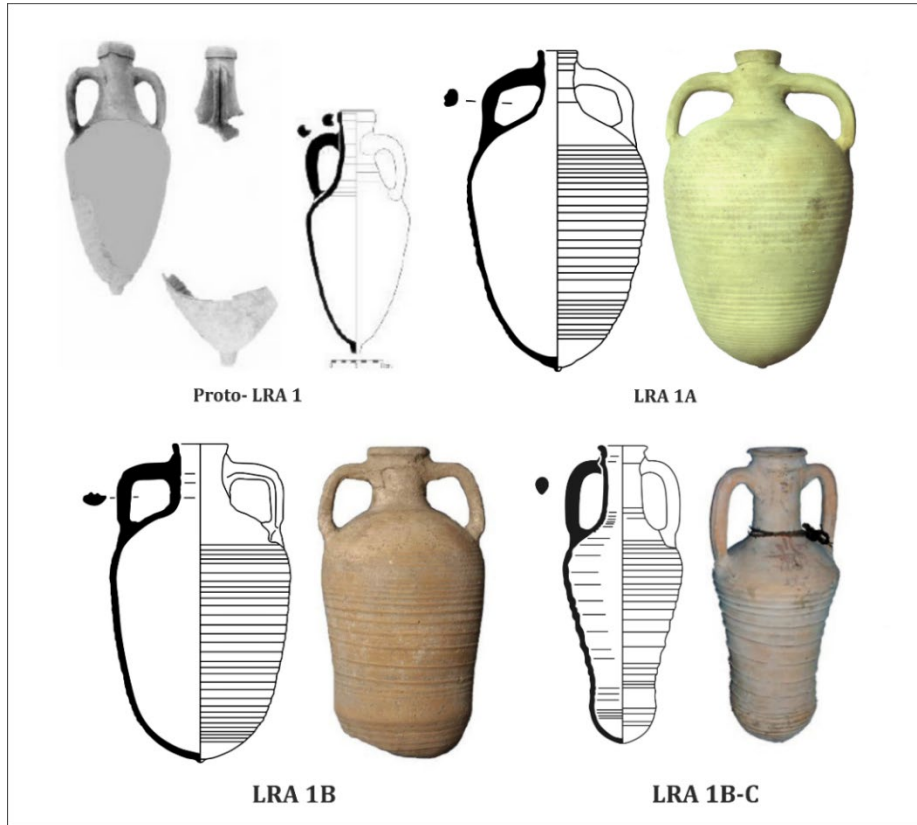
Fig. 3: Dressel 24 amphorası (Opait, 2007b).

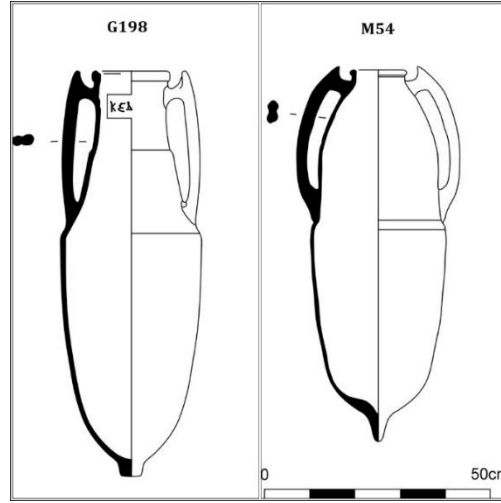
Fig. 4: Late Roman Amphora 2 ve alt tiplerine ait formlar (Pieri, 2005).

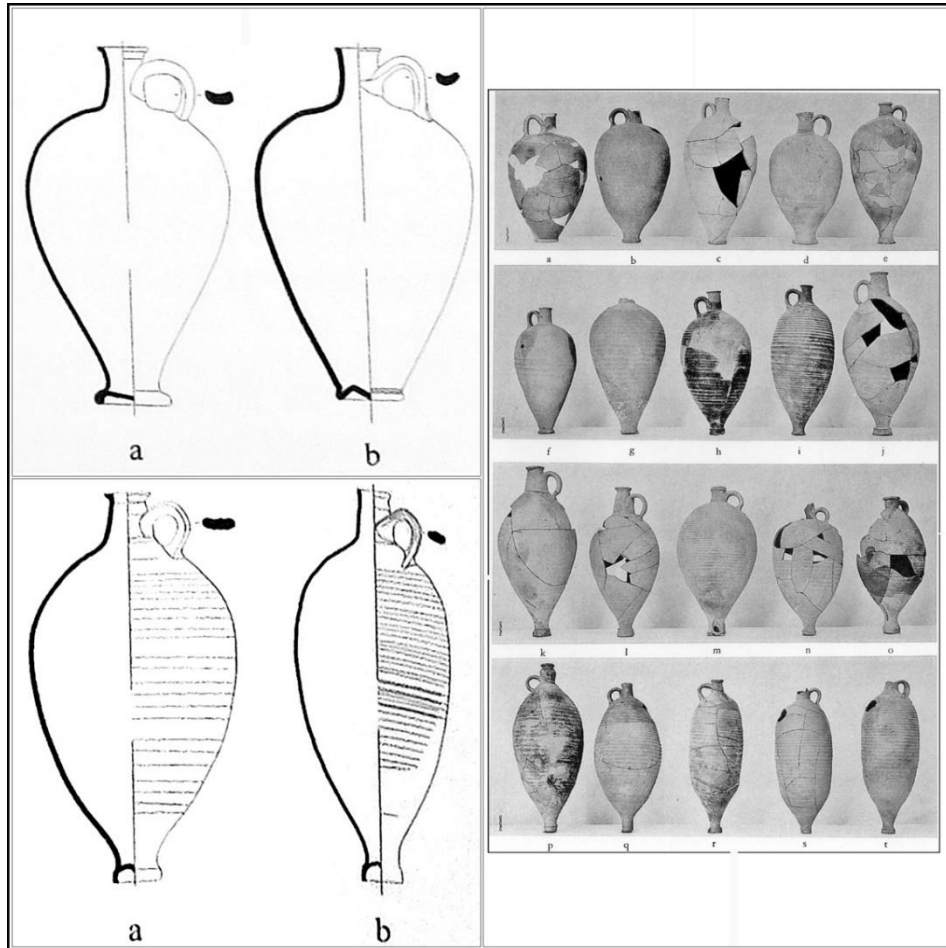
Fig. 5: Zemer 41 (Agora G199) amphorasına ait tipler (Zemer, 1978; Lund, 2005).

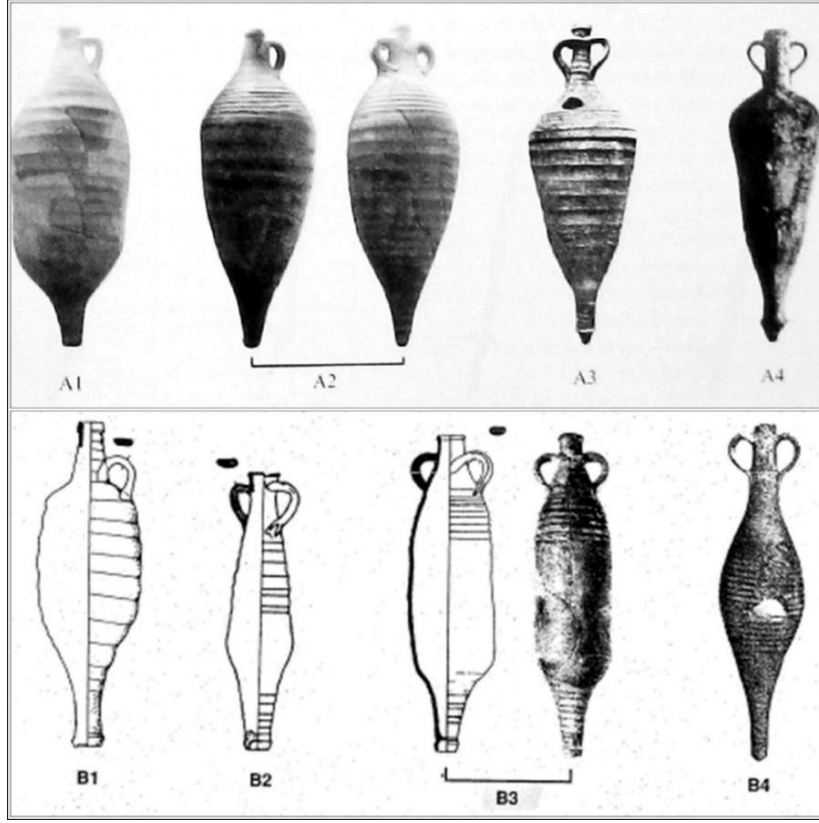
Fig. 6: Late Roman Amphora 1'e ait alt tip formları (Siciallano ve Sibella, 1991; Arthur, 1998; Reynolds, 2005; Ferrazolli ve Ricci, 2010a).

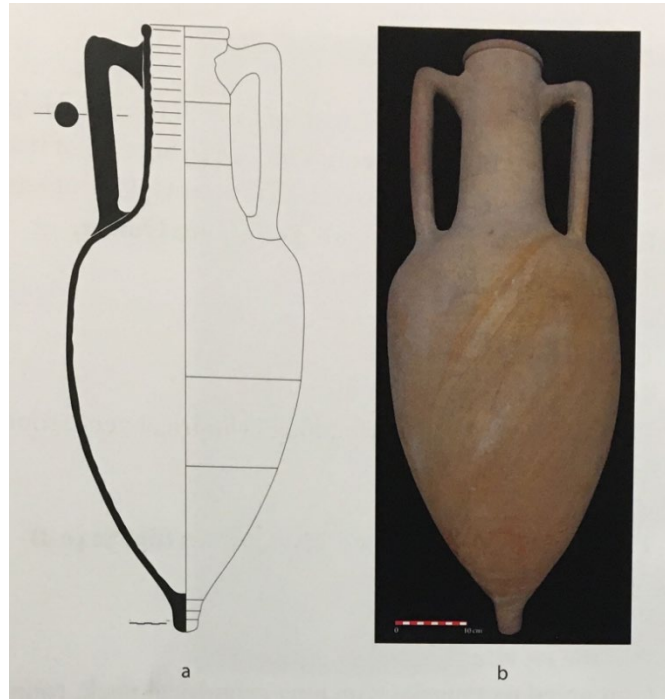
Fig. 7: Agora M54/Agora G198 tipleri (Sciallano & Sibella, 1991).

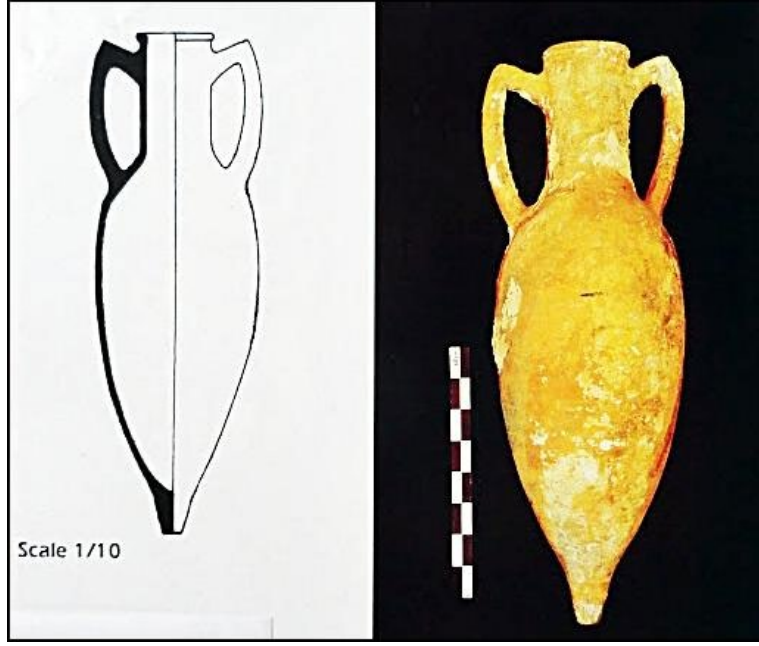
Fig. 8: Middle Roman Amphora 3 grubuna ait formlar (Lang, 1955; Bezeczky, 2013).

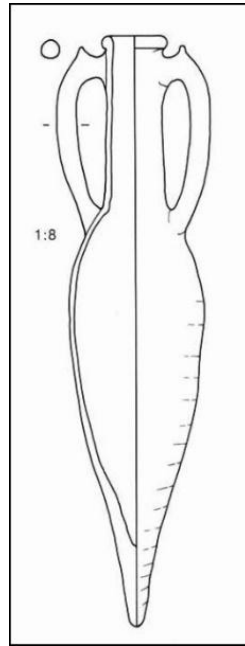
Fig. 9: LRA 3 grubuna ait alt tipler (Pieri, 2005).

Fig. 10: Hellenistik Rodos Amphorası (Şenol 2018, 385, Fig. 322)

Fig. 11: Geç Rodos amphorası Tip I (Alpözen, Özdaş ve Berkaya, 1995).

Fig. 12: Geç Rodos Amphorası Tip II (Martin Kilcher, 1994).

Makale Künyesi / *Citation*: Zeynep, K. E., Gülçin, K. G. (2024). Tekirdağ Ganos Dağı ve Çevresi Yüzey Araştırması Doğu Sigillataları ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri, SRMKA 6, 319-352.

TEKİRDAĞ GANOS DAĞI VE ÇEVRESİ YÜZEY ARAŞTIRMASI DOĞU SİGİLLATALARI VE GEÇ ROMA KIRMIZI ASTARLI SERAMİKLERİ

THE EASTERN SIGILLATA WARES AND LATE ROMAN RED SLIP WARES FROM THE SURVEY OF TEKİRDAĞ GANOS MOUNTAIN AND ITS SURROUNDINGS

Zeynep KOÇEL ERDEM *

Gülçin KARAKAŞ GÖKKAYA **

Özet

Bu çalışmanın konusunu 2008-2013 yılları arasında Tekirdağ kutsal Ganos Dağı (Işıklar Dağı) teritoryumunu oluşturan, Tekirdağ Merkez ve Şarköy ilçeleri ile köylerinde gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmalarında çeşitli alanlarda bulunan, Erken Roma Dönemi Doğu Sigillataları ile Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri oluşturmaktadır. Bölgede Erken Roma ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri'nden Doğu Sigillata A, Doğu Sigillata B, Doğu Sigillata C, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve Phokaia Kırmızı Astarlı Seramik (Geç Roma C) gruplarına ait parçalar ele geçmiştir. Yaklaşık 600 parça kırmızı astarlı seramik arasında 75 adedi profil vermektedir. Malzemelerden 38'i başka bir çalışmanın konusu olan Yeniköy Mermer Höyük'te tespit edilmiştir. Katalogdaki 37 adet parça ise bu çalışmanın konusunu oluşturan bölgedeki Mermer Höyük dışında kalan çeşitli alanlarda bulunmuştur.

İlk incelemelerde, profil veren seramikler arasında Doğu Sigillata C grubunun yoğun olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Doğu Sigillata C'lerin geç formlarının tüm örneklerinin tespit edildiği çalışmada, en erken buluntuyu MÖ 1. yüzyılın sonu ile MS 1. yüzyılın başı arasına tarihlenen Doğu Sigillata A Hayes Form 2-4, en geç buluntuyu ise MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen Phokaia Kırmızı Astarlı Hayes Form 10C oluşturmaktadır. Buluntular, yüzeyden elde edilmiştir ve bu nedenle, henüz bölgenin seramik geleneği ile ilgili bilgiler yeterli olmamakla birlikte, bölgenin ticari faaliyetlerine ışık tutması ve seramik alanında referans oluşturması amaçlanmıştır. İleride yapılabilecek sistemli araştırma ve kazılar, bu konuda daha kapsamlı verilerin elde edilmesini sağlayacaktır.

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE, E-posta: zerdem@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5121-2172.

** Arkeolog (M.A), Manisa, TÜRKİYE, E-posta: gulcinkarakas10@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4385-3033.

Anahtar Kelimeler: Trakya, Tekirdağ, Propontis, Ganos Dağı, Roma Devri, Doğu Sigillata, Kırmızı Astarlı Seramikler

Abstract

The subject of this study consists of Early Roman Period Eastern Sigillatas and Late Roman Period Red Slip Ceramics, found during archaeological surface surveys conducted in Tekirdağ Center, Şarköy District, and villages that form the sacred Ganos Mountain (Mount Işıklar) territory between 2008 and 2013. Pieces belonging to Eastern Sigillata A, Eastern Sigillata B, Eastern Sigillata C, African Red Slip Ceramics, and Phokaia Red Slip Ceramics (Late Roman C) were unearthed. Among approximately 600 pieces of red-slip ceramics, 75 of them provide profiles. 38 of the materials were found in Yeniköy Mermer Höyük, which is the subject of another study. The remaining 37 pieces were discovered in various areas other than Mermer Höyük, which is the focus of this study.

Initial examinations revealed that the Eastern Sigillata C group was the most prominent among the profiled ceramics. Particularly, all examples of the late forms of Eastern Sigillata C were identified. The earliest find was an Eastern Sigillata A Hayes Form 2-4, dated between the end of the 1st century BC and the beginning of the 1st century AD, while the latest find was a Phokaia Red Slip Hayes Form 10C, dated to the first half of the 7th century AD. These finds were obtained from the surface, and although information on the region's ceramic tradition is not yet sufficient, the study aims to shed light on the region's commercial activities and create a reference in the field of ceramics. Future systematic researches and excavations will provide more comprehensive data.

Key Words: Thrace, Tekirdağ, Propontis, Ganos Mountain, Roman Age, Eastern Sigillata, Red Slip Wares

Giriş

Tekirdağ Ganos Dağı ve Çevresi Yüzey Araştırması

Antik Trakya'da Apsinthler, Dolonklar, Besler, Odrysler gibi çok çeşitli boylar halinde yaşamış olan ve genel olarak 'Thraklar' olarak adlandırılan topluluklar ve onlar tarafından kutsal sayılan Tekirdağ'daki Ganos Dağı (Işıklar Dağı) çevre yerleşmeleri ve kültürel varlıklarının araştırılması bölgede sürdürdüğümüz arkeolojik yüzey araştırmamızın çıkış noktası olmuştur. Çalışma Tekirdağ ili Merkez ve Şarköy ilçeleri ile köylerinde yürütülmüştür¹. Araştırma bölgesi sınırlarını kuzeyde Tekirdağ-İstanbul Karayolu, güneyde Propontis (Marmara Denizi), doğuda Tekirdağ Merkez ilçe, batıda ise Çanakkale ili Gelibolu Yarımadası ile sınır teşkil eden Kızılcaterzi Köyü oluşturmaktadır² (Fig. 1). Başta kaçak kazılar olmak üzere tarım faaliyetleri, yol, baraj ve konut yapımı gibi çok değişik nedenlerle her gün hızla yok edilen kültürel varlıkların tespitinin hedeflendiği araştırma süresince tekil

¹ 'Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması' Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi öğretim üyeleri ve öğrencilerinden oluşan bir ekiple 2008-2013 yılları arasında Prof. Dr. Zeynep Koçel Erdem başkanlığında yürütülmüştür. Araştırmaya Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü başta olma üzere, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar Koordinatörlüğü (BAP) ve Tekirdağ Arkeoloji Müzesi çeşitli ölçülerde katkı sağlamıştır. Katkıda bulunan tüm kurum, kuruluş ve şahıslara teşekkürü borç biliriz.

² Koçel Erdem 2009, 411 vd., Koçel Erdem 2010, 305 vd., Koçel Erdem 2016, 217 vd.

buluntudan yerleşimlere dek farklı dönemler ve farklı karakterde kültür varlığı belgelenmiştir. Saptamalarımız yerleşmeler, kutsal alanlar, kale ve savunma sistemleri, mezar tipleri ve nekropoller ile tekil buluntular ana başlıkları altında gruplanabilir.

Bölgede bulunduğu belirtilen ancak günümüzde kayıp olan bir adak yazıtına dayanarak, burada yaşadığına inanılan *Ganea* adlı bir tanrıça ile özdeşleştirilen Ganos Dağı, çevresindeki yerleşmeler için kadim bir kült alanıdır³. Araştırma bulguları bölge yerleşiminin Tarih Öncesi dönemlere kadar geri gittiğini göstermiştir. Başta seramikler olmak üzere çeşitli yüzey bulguları (günlük kullanım seramiği parçaları, ince cidarlı seramik parçaları, unguentarium ve kandil Parçaları vb.) bölgede özellikle Propontis kıyı şeridi yerleşmelerinin uzun süreli yerleşime tanık olduğunu, buna karşılık iç kesimlerde daha kırsal karakterli Roma ve Geç Roma Dönemi yerleşmelerinin arttığını göstermiştir⁴.

Bu makale, Roma ve Geç Roma dönemlerinde yaygın olarak kullanılan Doğu Sigillatolar ve Kırmızı Astarlı Seramikler temel alınarak, bölgenin az bilinen seramik malzemelerini ve yerleşim dönemlerini anlayabilmeyi ve söz konusu seramikler ışığında ticari bağlantılar ile gelen ithal seramik gruplarının bölgedeki yayılımını göstererek Ganos Dağı ve çevresinin tarihsel süreçteki etkileşimlerini gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

Ganos Dağı ve Çevresi Doğu Sigillata ve Kırmızı Astarlı Seramikleri⁵

Çalışma kapsamında farklı alanlarda gözlemlenen çok sayıda seramik arasında aşağıda belirtilen yerleşmelerde saptanan ve literatürde Doğu Sigillatoları ile Kırmızı Astarlı Seramikler olarak tanımlanan buluntular ele alınmaktadır. MÖ 2. yüzyılın ortalarından MS 7. yüzyılın ortalarına kadar farklı bölgelerde çeşitli yapısal farklar ile üretilen bu sofrta kapları ticari ağı bir parçası olarak tüm Roma coğrafyasına yayılmıştır. Geç Helenistik Dönem ile üretimlerine başlanan Doğu Sigillatoları genel olarak, kalın uygulanmış parlak kırmızı astara sahip tabak, kâse, fincan, testi gibi geniş form dizisi göstermektedir ve MS 3. yüzyılının ortalarından itibaren giderek yerini Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramiklere bırakmıştır. İnce uygulanmış parlak olmayan Kırmızı Astarlı Seramikler ise MS. 7. yüzyılın ortalarına kadar tabak, kâse gibi Doğu Sigillatoları'na oranla daha az form dizisine sahip kaplardır. Bu

³ Theodossiev 1995, 371 vd., Külzer 2009, 41 vd., Koçel Erdem 2016, 221. Alan, sonrasında tahkimli bir kale yerleşmesi olarak da kullanılmıştır.

⁴ Bölgede ele geçen seramik buluntular konusunda: Bkz. Şahin 2023, 78 vd. Ganos Dağı ve çevresi yüzey araştırmasında ele geçen siyah astarlı Attik ve Attik taklidi seramiklerini çalışmıştır. Bkz. Bilgin Koçuk 2023, 323 vd. günlük kullanım seramiklerini bir doktora tezi kapsamında çalışmıştır. Bkz. İnanan 2023, 337 vd. Bizans Devri sırlı seramiklerini çalışmıştır. Bkz. Bülbül 2023, 167 vd. bir kutsal alan olan Şarköy Dolucatepe seramiklerini genel bir bakış altında değerlendirmiştir.

⁵ Metin içinde kullanılan kısaltmalar: Doğu Sigillata A: DSA, Doğu Sigillata B: DSB, Doğu Sigillata C: DSC, Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği: ARS, Phokaia Kırmızı Astarlı Seramiği: PRS.

gruptaki Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ise istisnai bir durum oluşturmaktadır. MS 1. yüzyılda üretimine başlanan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri, Sigillatalar gibi parlak turuncumsu kırmızı astara sahiptir ve form dizisi oldukça geniştir. Fakat bu grubun Anadolu ve Trakya'ya yayılımı MS 4. yüzyılı bulmuştur. Bu nedenle Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri altında değerlendirilir. Yüzey araştırması kapsamında yerel/bölgesel olarak tanımlanabilecek kırmızı astarlı seramik tespiti yapılmamıştır.

Çalışmamızda profil veren Kırmızı Astarlı Seramikler'in tespit edildiği alanlar, Tekirdağ Merkez ilçede Yeniköy Mermer Höyük, Bisanthe (Barbaros), Bisanthe Kalesi, Paleor, Hora (Hoşköy); Şarköy ilçesinde ise Şarköy Höyük, Sufunya Mevkii, Yayaagaç Köyü Köyaltı Mevkii, Kızılcaterzi Buruneren Çiftliği, Kızılcaterzi Feneraltı Karadut Mevkii ve Tepeköy Dolucatepe'dir (Fig. 1). Söz konusu alanlarda Erken Roma ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri'nden Doğu Sigillata A, Doğu Sigillata B, Doğu Sigillata C, Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve Phokaia Kırmızı Astarlı Seramik gruplarına ait parçalar tespit edilmiştir (Fig. 2). Yaklaşık 600 parça Kırmızı Astarlı Seramik'ten yalnızca 75'i profil vermektedir. Bunlardan 38'i Mermer Höyük'te tespit edilmiştir. Mermer Höyük buluntuları başka bir çalışmanın konusu olmakla birlikte burada bütünlüğün bozulmaması adına incelenen diğer örneklerle birlikte değerlendirilmiştir⁶. Çalışma kapsamındaki buluntular, ait oldukları gruplar altında tiplere ayrılarak incelenmiş⁷ ve analogi yoluyla tarihlendirilmiştir.

Doğu Sigillata A (DSA)

Doğu Sigillatalar arasında en erken üretimler olan Doğu Sigillata A grubu, iyi pişmiş, açık krem ile açık pembemsi kırmızı renkte katkısız kilden ve çift daldırma tekniği ile uygulanıp gövdeye iyi tutunan kalın kırmızı ile kırmızimsı kahverengi astara sahip seramiklerdir⁸. Kilikya ile Kuzey Suriye arasında bir veya birden çok merkezde üretildiği düşünülmektedir⁹.

Yüzey araştırması alanında, DSA grubu seramiklere ait dört farklı form tespit edilmiştir. Bu formlardan üçü Mermer Höyük'te biri ise Şarköy Höyük'te bulunmuştur. Yuvarlak uçla sonlanan dik ağız kenarı, sıg gövde ve halka kaide özelliği gösteren (Hayes Form 2-4¹⁰) tabak formu¹¹; dışa açılan ağız kenarı, içbükey kavisli gövde özelliği gösteren

⁶ Karakaş 2019, 271-298. Yeniköy Mermer Höyük'te bulunan Kırmızı Astarlı Seramikler 2019 yılında yayımlanmakla beraber, bu çalışma kapsamında bütünlüğü bozmamak adına metin içerisinde diğer buluntular ile karşılaştırılmış, katalog kısmında ise yer verilmemiştir.

⁷ J. W. Hayes'in sınıflandırması esas alınmıştır.

⁸ Hayes 2008, 13-14; Yıldız 2019, 110.

⁹ Hayes 2008, 13; Tekocak 2019, 88; Tekkök Karaöz vd. 2023, 4.

¹⁰ Hayes 1985, 14-16, Tav. I, 3-12.

(Hayes Form 42¹²) kâse formu¹³ ve dik kenar, dirsek profilli konik gövde özelliği gösteren (Hayes Form 45¹⁴) kâse formu¹⁵ Mermer Höyük'te tespit edilmiştir.

Hayes Form 30: Şarköy Höyük'te bulunan örnek (Fig. 3, Kat. No. 1); sivri uç ile sonlanan dışa dönük kenar, keskin bir profille kaideye yönelen gövde ve alçak halka kaideli tabak formudur. Dış yüzünde, dudağın altından gövdeye bağlandığı yere kadar rulet bezeme bulunmaktadır. Keskin gövde profilinden kırık, tek ağız parçası olarak bulunan örnek Hayes Form 30¹⁶ ile uyumludur. Benzerleri Atina Agorası¹⁷, Patara¹⁸, Samsat¹⁹, Samaria²⁰ ve Tel Anafa'da²¹ bulunan Şarköy Höyük örneği MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Doğu Sigillata B (DSB)²²

MÖ 1. yüzyılda Menderes Çayı civarında üretimlerine başlandığı düşünülen Doğu Sigillata B seramikler açık turuncu-kırmızı sert kil, özenle uygulanan turuncumsu kırmızı parlak astara sahiptir²³. Seramikler çoğunlukla Batı Sigillata'larına benzer süsleme ve form özellikleri göstermektedir²⁴. Ganos Dağı Yüzey Araştırması kapsamında form veren tek DSB örneği Mermer Höyük'te bulunmuştur. Bu örnek başka bir makalenin konusunu oluşturmaktadır. Üzeri rulet bezemeli, çıkıntı yapan ağız kenarlı tabak formu Hayes'in sınıflandırmasında Form 15'e karşılık gelmektedir ve analogi yardımıyla MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir²⁵.

Doğu Sigillata C (DSC)

Kenyon²⁶ tarafından 'Doğu Sigillata C', Hayes tarafından 'Çandarlı Seramikleri' olarak isimlendirilen kaplar, Augustus Dönemi'nden MS 4. yüzyıla kadar Çandarlı (*Pitane*)

¹¹ Karakaş 2019, 273, Res. 5, Kat. No. 1-3.

¹² Hayes 1985, 32-33, Tav. VI, 4-7.

¹³ Karakaş 2019, 273-274, Res. 5, Kat. No. 4.

¹⁴ Hayes 1985, 34-36, Tav. VI, 11-15.

¹⁵ Karakaş 2019, 274, Res. 5, Kat. No. 5.

¹⁶ Hayes 1985, 28, Tav. IV, 14-15.

¹⁷ Hayes 2008, 24, 129, Fig. 3, 52-54.

¹⁸ Uygun 2011, 27, Pl. 8-9, Kat. No. 107-116.

¹⁹ Zoroğlu 1986, 78-79, Çiz. 4, 1.

²⁰ Crowfoot 1957, 310, Fig. 79, 8-12.

²¹ Slane 1997, 304-305, Pl. 16, FW 161-164.

²² Ganos Dağı ve çevresi yüzey araştırmasında yalnızca 1 adet profil veren DSB örneği bulunmuştur. Bu örnek başka bir makalenin konusunu oluşturmaktadır. Ancak makalede bütünlüğü bozmamak adına, yüzey araştırmasında ele geçen tek bir örnek de olsa varlığının belirtilmesi amacıyla bir başlık açılmış ve genel bilgi verilerek sonuç kısmında tüm buluntular birlikte değerlendirilirken akışın bozulmaması istenmiştir. Bkz. dn. 6.

²³ Hayes 1985, 49; Takaoğlu 2006, 263-264; Hayes 2008, 31-32; Civelek 2010, 171-172; Tekocak 2019, 90-91; Yıldız 2021, 394-396; Tekkök Karaöz vd. 2023, 5.

²⁴ Tekocak 2019, 90; Yıldız 2021, 395.

²⁵ Karakaş 2019, 274, Res. 6, Kat. No. 6.

²⁶ Kenyon 1957, 283.

veya çevre merkezlerde üretilmiştir²⁷. Sert ve genellikle mikalı açık kırmızı kile sahiptir; çift daldırma tekniğiyle uygulanan koyu kırmızı astar görülmektedir²⁸. Erken üretimlerde geniş form dizisine sahip olan grubun geç üretimlerinde 5 farklı formda karşımıza çıkmaktadır²⁹.

Yüzey araştırmamızda bölgede 55 adet profil veren DSC grubu seramik parçaları bulunmuştur. 8 farklı formda olan bu seramiklerin 3 formu Çandarlı erken dönem Sigillataları'na aitken, diğer 5 form geç Çandarlı Sigillata formlarının tümünü içermesi bakımından önemlidir. DSC grubuna ait seramikler Paleor, Bisanthe ve Hora antik kentlerinde, Şarköy Höyük ve Mermer Höyük'te, ayrıca Şarköy Sufunya Mevkii, Yayaagaç Köyü Köyaltı Mevkii, Kızılcaterzi Buruneren Çiftliği Mevkii ve Dolucatepe'de bulunmuştur.

Hayes Form L 19 ve Form 3: Dik ya da hafif içe dönük kenar, yuvarlatılmış uçlu dudak, üst gövde de belirgin çıkıntı ve çok yüksek olmayan halka kaideli kaseler, Çandarlı Sigillataları'nın en çok tanınan formudur. Hem erken hem de geç dönemde ufak farklar ile üretilmiş olan kaselerin Hayes tarafından erken olanları Form L 19³⁰, geç olanları ise Form 3³¹ olarak sınıflandırmıştır. Erken dönem formunda ince üst gövde geç dönem formuna göre daha uzundur. Alt gövdeye geçişi belirten çıkıntı ise sivri uçla sonlanarak geç dönem formuna göre nispeten daha küçüktür. Geç dönem formunda kalın cidarlı üst gövde daha kısadır. Genellikle aşağıya sarkık belirgin çıkıntılıdır. Erken döneme göre daha sığ ve yayvan kâse özelliği gösterir. Dolucatepe ve Şarköy Sufunya Mevkii'nde 5 ağız-1 kaide olmak üzere 6 adet (Fig. 3-4, Kat. No. 2-7) Form L 19, Bisanthe, Hora, Şarköy Sufunya Mevkii, Şarköy Höyük ve Mermer Höyük'te³² 8 ağız-3 kaide olmak üzere 11 adet (Fig. 4-5, Kat. No. 8-13) Form 3 saptanmıştır. Hayes Form L 19 örnekleri Atina Agorasi³³, Stobi³⁴, Troia/Ilion³⁵, Assos³⁶, Smintheion³⁷, Smyrna³⁸, Knidos³⁹, Ephesos⁴⁰, Idyma⁴¹, Patara'da⁴² ve ayrıca Karaburun'da⁴³ bulunan benzerleri incelendiğinde MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başına

²⁷ Hayes 1972, 316; Hayes 1985, 71-73; Ergürer 2016, 125-126.

²⁸ Hayes 2008, 50.

²⁹ Hayes 1985, 73-78; Hayes 2008, 49-52.

³⁰ Loeschcke 1912, 370-371, Taf. XXVIII, 19; Hayes 1985, 76, Tav. XVII, 5-7.

³¹ Hayes 1972, 321, Fig. 64; Hayes 1985, 78, Tav. XVIII, 3.

³² Mermer Höyük örnekleri için bkz. Karakaş 2019, 276, Res. 8-9, Kat. No. 20-24.

³³ Robinson 1959, 24, Pl. 61, G13-14; Hayes 2008, 199-200, Fig. 24, 788-793.

³⁴ Anderson Stajanović 1992, 53-54, Pl. 40, 341.

³⁵ Tekkök Bıçken 1996, 117-118, Fig. 83, F13-14; Tekkök vd. 2001, 348-349, Pl. 1, 5-10.

³⁶ Zelle 1997, 119-124, Abb. 37-39.

³⁷ Akyürek 1992, 135-136, Abb. 6, 27-32.

³⁸ Erol 2010, 92-94, 367-380, K149-K188.

³⁹ Doksanaltı 2006, 473, K180.

⁴⁰ Beyll 1993, 32, Taf. 6, 74-77; Gassner 1997, 136-137, Taf. 44, 531; Meriç 2002, 67, Taf. 29, K321-327.

⁴¹ Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 13.

⁴² Uygun 2011, 78, Pl. 34-35, 509-515.

⁴³ Aktaş vd. 2019, 372-373, Fig. 3, Kat. No. 2.

tarhlandırılırken, Hayes Form 3 örnekleri Atina Agorası⁴⁴, Korinth⁴⁵, Knossos⁴⁶, Stobi⁴⁷, Thasos⁴⁸, Ainos⁴⁹, Troia/Ilion⁵⁰, Assos⁵¹, Parion⁵², Smintheion⁵³, Antandros⁵⁴, Smyrna⁵⁵, Thyateira⁵⁶, Knidos⁵⁷, Idyma⁵⁸ ve Ephesos'ta⁵⁹ bulunan benzerleri yardımıyla MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı arasına tarhlandırılmıştır.

Hayes Form L 20 ve Form 5: Çandarlı Sigillatları'nın yarımküre formlu kaselerinin erken dönem üretimlerini Hayes, Form L 20⁶⁰, geç dönem üretimlerini de Form 5⁶¹ olarak sınıflandırmıştır. Form L 20 içe dönük kenar, hafif sivrileştirilen dudak, yarımküre formlu gövde ve alçak halka kaide profili gösterirken, Form 5 yuvarlatılmış dik ağız, alt gövde de halka kaideye yönelen kavis profili göstermektedir. Form L 20 örnekleri Şarköy Höyük (Fig. 5, Kat. No. 14) ve Mermer Höyük'te⁶² 3 adet ağız-5 adet kaide parçası olarak bulunmuştur. Geç dönem örnekleri ise Mermer Höyük⁶³ ve Şarköy Sufunya Mevkii'nde (Fig. 5-6, Kat. No. 15-16) 4 ağız parçası olarak bulunmuştur. Korinth⁶⁴, Assos⁶⁵, Troia/Ilion⁶⁶, Patara'da⁶⁷ bulunan benzerlerinin yardımıyla Form L 20 olarak sınıflandırılan erken dönem buluntuları MS 1. yüzyılın ikinci yarısına, Abdera, Amphipolis⁶⁸, Troia/Ilion⁶⁹, Assos⁷⁰, Smintheion⁷¹,

⁴⁴ Hayes 2008, 200, Fig. 24-25, 791-796.

⁴⁵ Slane 1990, 54, Fig. 8, 108-109.

⁴⁶ Hayes 1983, 118, Fig. 3, 26-31.

⁴⁷ Anderson Stajanović 1992, 53-54, Pl. 40, 343.

⁴⁸ Malamidou 2005, 40, Fig. 57, 604.

⁴⁹ Başaran 2003, 76, Pl. XLVII, 4-5.

⁵⁰ Tekkök Biçken 1996, 131, Fig. 83, G26; Tekkök vd. 2001, 365, Pl. 13, 141.

⁵¹ Zelle 1997, 119-124, Abb. 37-39; Ayaz 2014, 36-37, Lev. 8-11, 32-50.

⁵² Ergürer 2012, 107-110, Lev. 99-100, 201-205; Ergürer 2015, 56-58, Res. 6, 25-34; Ergürer 2016, 128, Fig. 3, 28-36.

⁵³ Akyürek 1992, 136-137, Abb. 7, 33-35; Yavuz 2022, 302-303, Lev. 2, 12.

⁵⁴ Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 10-11.

⁵⁵ Erol 2010, 92-94, 367-380, K149-K188.

⁵⁶ Maden 2019, 44-45, Kat. No. 99-100.

⁵⁷ Doksanaltı 2006, 474, K183.

⁵⁸ Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 19-20.

⁵⁹ Beyll 1993, 34-36, Taf. 7-8, 85-88; Gassner 1997, 137, Taf. 44, 532-533.

⁶⁰ Loeschcke 1912, 371, Taf. XXVIII, 20; Hayes 1985, 76-77, Tav. XVII, 8-9.

⁶¹ Hayes 1972, 322, Fig. 64.

⁶² Karakaş 2019, 275, Res. 6-7, Kat. No. 7-13.

⁶³ Karakaş 2019, 277, Res. 10-11, Kat. No. 30-31.

⁶⁴ Hayes 1973, 456, Pl. 88, 160.

⁶⁵ Zelle 1997, 118, Abb. 36, 642-665.

⁶⁶ Tekkök vd. 2001, 349, Pl. 2, 12-15.

⁶⁷ Uygun 2011, 78, Pl. 34, 507-508.

⁶⁸ Malamidou 2005, 44-45, Fig. 64, 820-842.

⁶⁹ Tekkök vd. 2001, 365, Pl. 13, 143.

⁷⁰ Ayaz 2014, 39-40, Lev. 20-21, 84-98.

⁷¹ Yavuz 2022, 303, Lev. 3, 18-19.

Parion⁷², Idyma⁷³ ve Knidos'taki⁷⁴ benzerleri incelenen ve Form 5 olarak sınıflandırılan geç dönem buluntuları ise MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Hayes Form L 26B ve Form 2: Dışa açılan kenar, cidarı kalınlaştırılmış dışa taşkın kısa dudak, konik gövde, cidarı kalınlaştırılmış alçak halka kaide profili gösteren kâse formu da hem erken hem de geç dönemde üretilmiştir. Hayes tarafından erken dönem kaseleri Form L 26⁷⁵, geç dönem kaseleri Form 2⁷⁶ olarak sınıflandırılmıştır. Bölgemizde Dolucatepe, Hora, Şarköy Höyük, Şarköy Sufunya Mevkii ve Yaya ağaç Köyü Köyaltı Mevkii'nde 6 ağız-2 kaide olmak üzere 8 adet (Fig. 6-7, Kat. No. 17-24) Form L 26B, Paleor, Mermer Höyük⁷⁷, Şarköy Höyük ve Şarköy Sufunya Mevkii'nde 6 ağız- 4 kaide olmak üzere 10 adet (Fig. 7-8, Kat. No. 25-30) Form 2 tespit edilmiştir. Birbirinden çok az farkla ayrılan seramikler kil ve astar özellikleri göz önünde bulundurularak gruplandırılmıştır. Ayrıca üretimin başlarında geniş ağız çapına sahip olan form, geç dönemlerde daha dar ağız çapına ve daha sığ gövde yapısına sahiptir. Erken dönem malzemesi Atina Agorası⁷⁸, Ephesos⁷⁹, Antandros⁸⁰ ve Patara⁸¹ gibi önemli merkezlerde bulunan örnekleriyle karşılaştırılarak MS 2. yüzyılın başlarına, geç dönem malzemesi Atina Agorası⁸², Knossos⁸³, Stobi⁸⁴, Abdera, Amphipolis, Thasos⁸⁵, Troia/Ilion⁸⁶, Assos⁸⁷, Parion⁸⁸, Smintheion⁸⁹, Antandros⁹⁰, Idyma⁹¹, Knidos⁹² ve Karaburun'da⁹³ bulunan benzerleri incelendiğinde MS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

⁷² Ergürer 2012, 113-114, Lev. 103-104, 213-218; Ergürer 2015, 59-60, Res. 7, 38-40; Ergürer 2016, 130, Fig. 3, 55-56.

⁷³ Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 24.

⁷⁴ Doksanaltı 2006, 475-476, K185.

⁷⁵ Loeschke 1912, 373-377, Taf. XXVIII, 26b; Hayes 1985, 77, Tav. XVII, 11.

⁷⁶ Hayes 1972, 319-320, Fig. 64; Hayes 1985, 77-78, Tav. XVIII, 2.

⁷⁷ Karakaş 2019, 275-276, Res. 8, Kat. No. 16-19.

⁷⁸ Hayes 2008, 200, Fig. 25, 799.

⁷⁹ Beyll 1993, 32, Taf. 6, 72-73; Meriç 2002, 66-67, Taf. 28, K313-319.

⁸⁰ Aktaş 2021, 19, Fig. 9, 4.

⁸¹ Uygun 2011, 79-80, Pl. 35-36, 523-528.

⁸² Hayes 2008, 200-201, Fig. 25, 800, 802.

⁸³ Hayes 1983, 118, Fig. 2, 6-13.

⁸⁴ Anderson Stajanović 1992, 54, Pl. 40, 342.

⁸⁵ Malamidou 2005, 33-37, Fig. 43-53, 186-440.

⁸⁶ Tekkök Biçken 1996, 117, Fig. 82, F10-F11; Tekkök vd. 2001, 365, Pl. 13, 139-140.

⁸⁷ Ayaz 2014, 35-36, Lev. 4-7, 14-31.

⁸⁸ Ergürer 2012, 105-107, Lev. 97-98, 197-200; Ergürer 2015, 55-56, Res. 5, 16-24; Ergürer 2016, 128, Fig. 3, 22-27.

⁸⁹ Akyürek 1992, 143-144, Abb. 10, 64-66; Yavuz 2022, 302, Lev. 1-2, 5-11.

⁹⁰ Sekban 2007, 32-33, Lev. 30-37, 90-111; Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 6-9.

⁹¹ Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 15-18.

⁹² Doksanaltı 2006, 473, K182.

⁹³ Aktaş vd. 2019, 373, Fig. 3, Kat. No. 5-6.

Hayes Form 1: Dışa açılan kenar, dışa dönük köşeli dudak, konik gövde, cidarı kalınlaştırılmış yüksek halka kaide profili gösteren derin kâse formudur. Hayes'in Form 1⁹⁴ olarak sınıflandırdığı kaseler Form L 26 ve Form 2 ile benzese de dudak işlenişleri, yüksek kaide yapısı ve derin olması bakımından farklıdır. Mermer Höyük⁹⁵ ve Şarköy Sufunya Mevkii'nde (Fig. 9, Kat. No. 31) 2 ağız-1 kaide olmak üzere 3 adet Form 1 seramik parçası bulunmuştur. Atina Agorası⁹⁶, Korinth⁹⁷, Knossos⁹⁸, Abdera, Amphipolis, Thasos⁹⁹, Troia/Ilion¹⁰⁰, Assos¹⁰¹, Smintheion¹⁰², Parion¹⁰³, Idyma¹⁰⁴ ve Knidos¹⁰⁵ gibi önemli merkezlerde bulunan benzerlerinin yardımıyla MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ve 3. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Hayes Form 4: İçe dönük kenar, yuvarlak ya da hafif köşeli uçla sonlanan dudak, dışbükey gövde, aşağıya doğru daralan halka kaide profili gösteren tabak formudur. Hayes'in Form 4¹⁰⁶ olarak sınıflandırdığı tabaklar, Form L 6'nın¹⁰⁷ geç versiyonlarıdır. Derin gövdeli ve zemine doğru incelen nispeten konik biçimli kaide yapısı geç üretimler için geçerlidir. Mermer Höyük'te 5 ağız parçası olarak bulunan bu form MS 3. yüzyıl ile 4. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir¹⁰⁸.

Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri (ARS)¹⁰⁹

MS 1. yüzyıldan MS 7. yüzyılın ortalarına kadar geniş tarih aralığında üretilmiş olan Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin erken örnekleri Terra Sigillata grubunda olduğu gibi kalın uygulanmış parlak turuncumsu kırmızı astara sahipken, geç örneklerinde astar daha özensiz yarı parlak, mat durumdadır¹¹⁰. Bu grubun üretimi ne kadar erken dönemlerde başlasa

⁹⁴ Hayes 1972, 318-319, Fig. 64; Hayes 1985, 77, Tav. XVII-XVIII, Form H 1.

⁹⁵ Karakaş 2019, 275, Res. 7, Kat. No. 14-15.

⁹⁶ Hayes 2008, 200, Fig. 25, 801.

⁹⁷ Slane 1990, 52-54, Fig. 8, 106.

⁹⁸ Hayes 1983, 118, Fig. 2, 1-5.

⁹⁹ Malamidou 2005, 33, Fig. 40-42, 171-185.

¹⁰⁰ Tekkök Biçken 1996, 116, Fig. 81, F3-F5.

¹⁰¹ Ayaz 2014, 33-34, Lev. 2-3, 6-13.

¹⁰² Yavuz 2022, 301-302, Lev. 1, 1-4.

¹⁰³ Ergürer 2012, 103-105, Lev. 93-96, 189-196; Ergürer 2015, 53-55, Res. 3-4, 4-15; Ergürer 2016, 126, Fig. 2, 2-21.

¹⁰⁴ Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 14.

¹⁰⁵ Doksanaltı 2006, 473, K181.

¹⁰⁶ Hayes 1972, 321-322, Fig. 64; Hayes 1985, 78, Tav. XVIII.

¹⁰⁷ Loeschke 1912, 363, Taf. XXVIII, 6; Hayes 1985, 75-76, Tav. XVII, 1.

¹⁰⁸ Karakaş 2019, 276-277, Res. 9-10, Kat. No. 25-29.

¹⁰⁹ Ganos Dağı ve Çevresi Yüzey Araştırması genelinde sadece 1 adet profil veren Afrika Kırmızı Astarlı Seramiği örneği bulunmuştur. Bu örnek de bir başka makalenin konusunu oluşturmaktadır. Makale genelinde bütünlüğü sağlamak amacıyla bir başlık açılmış ve genel bir bilgi verilmiş ve sonuç kısmında ise tüm buluntuların birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bkz. dn. 6.

¹¹⁰ Adak Adıbelli 2006, 23-27; Hayes 2008, 68; Tekocak 2019, 94.

da Anadolu'ya ve Trakya'ya ulaşması MS 4. yüzyılı bulmaktadır¹¹¹. Bölgemizde Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri'ne ait tek bir örnek Mermer Höyük'te bulunmuştur. Bu örnek de bir başka makalenin konusunu oluşturmaktadır. Küçük bir ağız parçası ile temsil edilen form Hayes'in sınıflandırmasına göre Form 12 ile uyumludur ve MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹¹².

Phokaia Kırmızı Astarlı Seramikleri/Geç Roma C (PRS)

Waagé¹¹³ tarafından Geç Roma C olarak ya da üretim merkezi olan kentle isimlendirilen Phokaia Kırmızı Astarlı Seramikleri sert pişmiş, genellikle kireç katkılı kahverengimsi kırmızı kile ve kil rengine yakın ince uygulanmış astara sahiptir¹¹⁴. Bu gruba ait örnekler araştırma bölgemizde Bisante Kalesi, Paleor, Kızılcaterzi Feneraltı Karadut Mevkii, Şarköy Höyük ve Mermer Höyük'te rastlanmıştır. 12 adet tanımlanabilen seramik 4 farklı forma ayrılmıştır. Kırmızımsı sarı, kiremit kırmızısı renklerde iyi pişmiş, sıkı hamur ve hamura yakın veya bir-iki ton daha koyu renklerde mat ya da yarı mat astar rengine sahiptir. Mermer Höyük'te hafif içe dönük ağızlı küresel tabak formuna sahip üç ağız kenarı ve bir adet kaide parçası Hayes'in Form 1¹¹⁵ sınıflandırması altında incelenerek MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹¹⁶. Yine Mermer Höyük'te iki parça halinde tek bir tabağa ait tondo ve kaide bulunmuştur. Hayes'in Form 2¹¹⁷ sınıflandırması altında incelenen ve merkezinde stilize kantharos bezemesi bulunan örnek MS 5. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir¹¹⁸.

Hayes Form 3: Kalınlaştırılmış kenarının dışında içbükey görünüm oluşturularak alt kısmının dışa ya da aşağıya çekilerek omuz haline getirildiği ağız, eğimli gövde ve alçak halka kaide profili gösteren tabak formudur. Hayes Form 3¹¹⁹ olarak sınıflandırdığı tabakları ağız özelliklerine göre 8 alt tipe ayırmıştır. Şarköy Höyük'te kısa içbükey ağız kenarlı Hayes Form 3F alt tipine (Fig. 9, Kat. No. 32-33) ait iki ağız parçası bulunmuştur. Mermer Höyük'te Hayes'in alt tiplerine girmeyen fakat birçok araştırmacı tarafından 9. alt tip¹²⁰ olarak sınıflandırılan daha küçük boyutlu ve ince cidarlı Form 3I'ya¹²¹ ait ağız parçası ele geçmiştir.

¹¹¹ Hayes 1972, 455-457; Tekkök Karaöz vd. 2023, 15.

¹¹² Karakaş 2019, 277, Res. 11, Kat. No.32.

¹¹³ Waagé 1933, 298.

¹¹⁴ Adak Adıbelli 2006, 92-93; Hayes 2008, 83-84; Tekocak 2019, 100; Civelek 2021,48; Öz 2022, 308-309; Yıldız 2022, 118-119.

¹¹⁵ Hayes 1972, 325-327, Fig. 65.

¹¹⁶ Karakaş 2019, 277-278, Res. 11-12, Kat. No. 33-36.

¹¹⁷ Hayes 1972, 362-363, Fig. 78.

¹¹⁸ Karakaş 2019, 278, Res. 12, Kat. No. 37.

¹¹⁹ Hayes 1972, 329-338, Fig. 67-69.

¹²⁰ Gassner 1997, 146, Taf. 47, 575-577; Adak Adıbelli 2006, 105-110, Lev. 26, 282-194; Ergürer 2012, 158-171, Kat. No. 327-338.

¹²¹ Karakaş 2019, 278, Res. 12, 38.

Phokaia¹²², Atina Agorası¹²³, Assos¹²⁴, Parion¹²⁵, Adramytteion¹²⁶, Ephesos¹²⁷, Miletos¹²⁸, Klazomenai¹²⁹, Myndos¹³⁰, Andriake¹³¹, Kelenderis¹³², Elaiussa Sebaste¹³³, Soli Pompeiopolis¹³⁴ ve Tarsus¹³⁵ gibi merkezler ile Zeytinliada'da¹³⁶ benzerleri bulunan her iki alt tipe ayrılan ağız parçaları MS 5. yüzyılın sonu ile MS 6. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Hayes Form 10: Dışta hafif yuvarlatılmış köşeli ya da yumru şeklinde ağız, ağızdan gövdeye geçişte hafif çıkıntı, yüksek duvarlı, alçak halka kaideli tabak formudur. Hayes, Form 10¹³⁷ olarak sınıflandırdığı tabakları 3 alt tipe ayırmıştır. Bölgemizde Bisanthe Kalesi, Paleor ve Kızılcaterzi Feneraltı Karadut Mevkii'nde 3 adet Form 10A (Fig. 9-10, Kat. No. 34-36) ağız parçası ve yine Bisanthe Kalesi'nde 1 adet Form 10C (Fig. 10, Kat. No. 37) ağız parçası tespit edilmiştir. Form 3'ün devamı niteliğindeki Form 10A tipindeki kapların ağız kenarı belirgin olarak yumru şeklindeyken, daha geç örneklerinden olan Form 10C'de ağız kenarı nispeten incelenerek uzayan bir profil özelliği gösterir. Atina Agorası¹³⁸, Phokaia¹³⁹, Assos¹⁴⁰, Ephesos¹⁴¹, Klazomenai¹⁴², Stratonikeia¹⁴³, Myndos¹⁴⁴, Parion¹⁴⁵, Adramytteion¹⁴⁶, Kelenderis¹⁴⁷, Elaiussa Sebaste¹⁴⁸, Soli Pompeiopolis¹⁴⁹, Perinthos¹⁵⁰ ve Zeytinliada'da¹⁵¹

¹²² Uğuz 2015, 61-72, Kat. No. 82-145; Fırat 2015, 167-169, Fig. 3; Civelek 2021, 50-51, Fig. 4.

¹²³ Hayes 2008, 241-242, Fig. 39-40, 1280-1291.

¹²⁴ Zelle 2003, 92-94, Abb. 7, Hayes Form 3F, 1-21; Ayaz 2014, 54-60, Lev. 30-48, 130-201.

¹²⁵ Ergürer 2012, 158-171, Kat. No. 327-338; Ergürer 2015, 64-66, Res. 8, 47-50; Ergürer 2016, 138, Fig. 5, 91-94; Ergürer 2019, 266, Fig. 7-8, 7-13.

¹²⁶ Şahin 2020, 225-226, Abb. 13, 38-41.

¹²⁷ Gassner 1997, 146, Taf. 47, 575-577.

¹²⁸ Berndt 2003, 187, Taf. 38, TS 482.

¹²⁹ Gürbüz 2018, 142-143, Fig. 14, 34-36.

¹³⁰ Mimaroglu 2017, 343-344, Lev. 5-7.

¹³¹ Öz 2022, 313-314, Kat. No. 23-33, Lev. 4, 3-7; Lev. 5, 1-6.

¹³² Tekocak 2006, 59, Kat. No. 87-89; Tekocak 2013, 163, Fig. 7, 20.

¹³³ Kızıllıslanoğlu & Aktaş 2023, 322-324, Fig. 3-5, 22-39.

¹³⁴ Yıldız 2022, 124, Fig. 5, 24-27.

¹³⁵ Adak Adıbelli 2006, 105-110, Lev. 26, 282-194.

¹³⁶ Kavaz Kındığılı 2020, 243-244, Fig. 1, 10-13.

¹³⁷ Hayes 1972, 343-346, Fig. 71.

¹³⁸ Hayes 2008, 245, Fig. 42, 1328-1329.

¹³⁹ Uğuz 2015, 89-94, Kat. No. 191-199; Fırat 2015, 171-172, Fig. 10; Civelek 2021, 51, Fig. 5.

¹⁴⁰ Zelle 2003, 96-98, Abb. 9-10, Hayes Form 10A, 1-2, Hayes Form 10C, 1-2; Ayaz 2014, 63, Lev. 53, 213-214.

¹⁴¹ Gassner 1997, 146-147, Taf. 48, 581-586.

¹⁴² Gürbüz 2018, 144, Fig. 15, 49-57.

¹⁴³ Tekocak 2019, 105-108, Kat. No. 29-39, Res.18-20.

¹⁴⁴ Mimaroglu 2017, 344-345, Lev. 5-7.

¹⁴⁵ Ergürer 2012, 177-181, Kat. No. 358-395; Ergürer 2015, 67-68, Res. 8, 55; Ergürer 2016, 139, Fig. 5, 101-108; Ergürer 2019, 266, Fig. 8, 16-20.

¹⁴⁶ Şahin 2020, 226-227, Abb. 13-14, 48-50.

¹⁴⁷ Tekocak 2013, 163, Fig. 7, 27-30.

¹⁴⁸ Kızıllıslanoğlu & Aktaş 2023, 325-326, Fig. 6-7, 50-60.

¹⁴⁹ Yıldız 2022, 126-127, Fig. 6, 38-51.

¹⁵⁰ Böhlendorf Arslan 2016, 149, Abb. 292, 11.

¹⁵¹ Kavaz Kındığılı 2020, 245-246, Fig. 2, 17-18.

benzerleri incelenen Form 10A örnekleri MS 6. yüzyılın sonu 7. yüzyılın başına, Form 10C örneği ise MS 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Tekirdağ Merkez ve Şarköy ilçelerini kapsayan Ganos Dağı ve Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırmaları'nda DSA, DSB, DSC, ARS ve PRS ithal seramik grupları tespit edilmiştir. Bunlar arasında yerel olabilecek parçalar görülmemiştir.

İthal buluntuların en erken örneklerini Doğu Sigillata A Hayes Form 2-4 (MÖ 1. yüzyıl sonu ile MS 1. yüzyılın başları) oluştururken, en geç örnekleri Phokaia Kırmızı Astarlıları'ndan Hayes Form 10C (MS 7. yüzyılın ilk yarısı) oluşturmaktadır. Form çeşitliliğinin fazla olduğu, geniş tarih aralığı veren Kırmızı Astarlı Seramikler bölgenin önemli buluntu topluluklarından birini oluşturmaktadır. Tespit ettiğimiz seramikler arasında en yoğun buluntu grubunu ise Doğu Sigillata C'ler vermektedir. Özellikle Doğu Sigillata C'lerin geç formlarının tümünün kesintisiz olarak bölgedeki tespiti de çalışmanın ilk önemli sonuçları arasındadır. Buna göre bölgenin Çandarlı (*Pitane*) ile MS 2. yüzyılın ikinci yarısından MS 3. yüzyılın sonlarına kadar yoğun olarak deniz ticareti yürüttüğü söylenebilir.

Uzak merkezlerde üretildiği bilinen Doğu Sigillata A ve Afrika Kırmızı Astarlı Seramiklerin azlığı, Çandarlı ve Phokaia gibi nispeten daha yakın merkezlerde üretilen seramiklerin daha yoğun olarak ele geçmesi, bu seramik gruplarının araştırma bölgemizdeki pazar hakimiyetini göstermesi açısından önemlidir. Bu durum, Antik Dönem'de bölgenin (kuzey Propontis'in) Batı Anadolu kıyılarındaki Çandarlı ve Phokaia gibi kentlerle yakın ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Doğu Sigillata C'nin yoğun buluntu topluluğunu oluşturması kuzey pazarına daha hâkim olduğunu gösterebilecek niteliktedir. Doğu Sigillata B grubu seramiklerinin ise bölgemizde sadece bir seramik parçası ile temsil edilmesi buluntuların yüzey araştırması kapsamında elde edilmesinden dolayı henüz nitel bir veri sağlamamaktadır. Buna rağmen çeşitli gruplara ait seramikler ile form çeşitliliğinin fazla olması belirli ölçülerde bilgi sahibi olmamızı olası kılmaktadır.

Bölgede yapılacak sistemli araştırmalardan elde edilecek verilere bir ölçüde temel oluşturabilecek bu çalışma ile araştırma bölgesinin Roma Dönemi'nde uzak merkezler ile ticari ilişkiler kurduğu, ancak özellikle diğer üretim merkezlerinden daha yakın sayılabilecek Çandarlı'nın ise MS. 2.-3. yüzyıllarda pazar hakimiyeti oluşturduğu şimdilik söylenebilir.

Seramikler konusunda henüz yeterli sayıda çalışmanın bulunmadığı Trakya Bölgesi'nde ileride gerçekleştirilecek sistemli kazı, araştırma ve yayınların artması halinde

yerel üretimler, üretim merkezleri, atölyeler, ticari rotalar ve dağılım şeması gibi cevap bekleyen pek çok soru yanıt bulabilecektir.

KATALOG¹⁵²

Kat. No. 1 (Fig. 3) DSA Hayes Form 30, tabak **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 5YR 7/6 kırmızımsı sarı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 12 cm; yükseklik: 1,8 cm **Analoji:** Hayes 1985, 25, Tav. IV, 14; Hayes 2008, 24, 129, Fig. 3, 54; Uygun 2011, 27, Pl. 8, Kat. No. 108. **Tarih:** MS 1. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 2 (Fig. 3) DSC Hayes Form L 19, kase **Buluntu Yeri:** Dolucatepe **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 22 cm; yükseklik: 5,5 cm **Analoji:** Robinson 1959, 24, Pl. 61, G14; Hayes 1985, 76, Tav. XVII, 7; Meriç 2002, 67, Taf. 29, K326; Hayes 2008, 199-200, Fig. 24, 788. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

Kat. No. 3 (Fig. 3) DSC Hayes Form L 19, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 3,3 cm **Analoji:** Hayes 1985, 76, Tav. XVII, 5; Uygun 2011, 78, Pl. 34, 512. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

Kat. No. 4 (Fig. 3) DSC Hayes Form L 19, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2,8 cm **Analoji:** Tekkök Biçken 1996, 117, Fig. 83, F13; Meriç 2002, 67, Taf. 29, K325; Hayes 2008, 199-200, Fig. 24, 793. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

Kat. No. 5 (Fig. 3) DSC Hayes Form L 19, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2.5YR 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2,8 cm **Analoji:** Hayes 1985, 76, Tav. XVII, 6; Akyürek 1992, 136, Abb. 6, 31; Hayes 2008, 199-200, Fig. 24, 789. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

Kat. No. 6 (Fig. 4) DSC Hayes Form L 19, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2.5YR 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 3,1 cm **Analoji:** Meriç 2002, 67, Taf. 29, K327; Hayes 2008, 199-200, Fig. 24, 788. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

Kat. No. 7 (Fig. 4) DSC Hayes Form 19, kâse **Buluntu Yeri:** Dolucatepe **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 4 cm; yükseklik: 2,3 cm **Analoji:** Hayes 1985, 76, Tav. XVII, 6; Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 13. **Tarih:** MS 1. yüzyılın sonu 2. yüzyılın başı

¹⁵² Hamur ve astar renklerinin tespiti için *Munsell Soil Color Charts*, NY, 2000 kataloğundan yararlanılmıştır.

No. 8 (Fig. 4) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2,9 cm **Analoji:** Doksanaltı 2006, 474, K183; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 796; Ayaz 2014, 36-37, Lev. 10, 41. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 9 (Fig. 4) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2,7 cm **Analoji:** Beyll 1993, 36, Taf. 8, 88; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 794; Tekkök vd. 2001, 365, Pl. 13, 141. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 10 (Fig. 4) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Hora **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 14 cm; yükseklik: 3,4 cm **Analoji:** Slane 1990, 54, Fig. 8, 108; Beyll 1993, 34, Taf. 7, 85; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 794; Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 11. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 11 (Fig. 5) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Bisanthe **Hamur Rengi:** 2,5YR 7/2 soluk kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 12 cm; yükseklik: 2,2 cm **Analoji:** Akyürek 1992, 136, Abb. 7, 33; Anderson Stajanović 1992, 53-54, Pl. 40, 343; Ergürer 2012, 107-110, Lev. 99-100, 202. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 12 (Fig. 5) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 2,5YR 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 4 cm; yükseklik: 1,9 cm **Analoji:** Slane 1990, 54, Fig. 8, 108; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 795; Ergürer 2012, 107-110, Lev. 99-100, 201; Ayaz 2014, 33-34, Lev. 3, 12. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 13 (Fig. 5) DSC Hayes Form 3, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 7/4 açık kırmızımsı kahverengi **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 3 cm; yükseklik: 1,6 cm **Analoji:** Beyll 1993, 34, Taf. 7, 85; Doksanaltı 2006, 474, K183. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 14 (Fig. 5) DSC Hayes Form L 20, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 8 cm; yükseklik: 1,7 cm **Analoji:** Hayes 1985, 76-77, Tav. XVII, 8-9. **Tarih:** MS 1. yüzyılın ikinci yarısı

Kat. No. 15 (Fig. 5) DSC Hayes Form 5, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20

cm; yükseklik: 3,1 cm **Analoji:** Hayes 1972, 322, Fig. 64; Ergürer 2012, 113-114, Lev. 103-104, 215; Ergürer 2015, 59-60, Res. 7, 39-40. **Tarih:** MS 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 16 (Fig. 6) DSC Hayes Form 5, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2,1 cm **Analoji:** Hayes 1972, 322, Fig. 64; Ergürer 2012, 113-114, Lev. 103-104, 213; Ergürer 2015, 59-60, Res. 7, 39-40; Yavuz 2022, 303, Lev. 3, 18. **Tarih:** MS 3. yüzyılın ilk yarısı

Kat No. 17 (Fig. 6) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Dolucatepe **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 kırmızımsı sarı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20 cm; yükseklik: 2.8 cm **Analoji:** Hayes 1985, 77, Tav. XVII, 11; Meriç 2002, 66-67, Taf. 28, K314; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 799. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 18 (Fig. 6) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Yayaagaç Köyü Köyaltı Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 2,5 cm **Analoji:** Beyll 1993, 32, Taf. 6, 72. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 19 (Fig. 6) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20 cm; yükseklik: 2 cm **Analoji:** Uygun 2011, 79-80, Pl. 35, 524. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 20 (Fig. 6) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 2,1 cm **Analoji:** Hayes 1985, 77, Tav. XVII, 11; Meriç 2002, 66-67, Taf. 28, K314; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 799. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 21 (Fig. 7) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20 cm; yükseklik: 2,3 cm **Analoji:** Uygun 2011, 79-80, Pl. 35, 526. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 22 (Fig. 7) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20 cm; yükseklik: 2,5 cm **Analoji:** Uygun 2011, 79-80, Pl. 35, 526. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 23 (Fig. 7) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Hora **Hamur Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 8 cm; yükseklik: 1,3 cm **Analoji:** Meriç 2002, 66-67, Taf. 28, K318; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 799; Uygun 2011, 79-80, Pl. 36, 528. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 24 (Fig. 7) DSC Hayes Form L 26B, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 10 cm; yükseklik: 1,6 cm **Analoji:** Meriç 2002, 66-67, Taf. 28, K318. **Tarih:** MS 2. yüzyıl başı

Kat. No. 25 (Fig. 7) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Paleor **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 2 cm **Analoji:** Hayes 1983, 118, Fig. 2, 8; Malamidou 2005, 33, Fig. 43, 196; Yavuz 2022, 302, Lev. 2, 9. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 26 (Fig. 8) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 20 cm; yükseklik: 1,7 cm **Analoji:** Tekkök Biçken, 1996, 117, Fig. 82, F10; Sekban 2007, 32-33, Lev. 35, 105; Ergürer 2012, 105-107, Lev. 97-98, 198, Ayaz 2014, 35-36, Lev. 4, 15; Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 7; Yavuz 2022, 302, Lev. 2, 8; Tekkök Karaöz vd. 2023, 7, Fig. 3, 16. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 27 (Fig. 8) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 2,7 cm **Analoji:** Malamidou 2005, 33, Fig. 43, 199; Aktaş vd. 2019, 373, Fig. 3, Kat. No. 5; Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 6. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 28 (Fig. 8) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 10 cm; yükseklik: 1,3 cm **Analoji:** Hayes 1983, 118, Fig. 2, 10; Malamidou 2005, 36, Fig. 51, 333; Ayaz 2014, 35-36, Lev. 6, 24. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 29 (Fig. 8) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/6 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 10 cm; yükseklik: 1,8 cm **Analoji:** Tekkök vd. 2001, 365, Pl. 13, 140; Malamidou 2005, 36, Fig. 51, 333; Sekban 2007, 32-33, Lev. 37, 109. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 30 (Fig. 8) DSC Hayes Form 2, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 7/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 4/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 10 cm; yükseklik: 1,8 cm **Analoji:** Hayes 1972, 319-320, Fig. 64; Hayes 1983, 118, Fig. 2, 9; Akyürek 1992, 144, Abb. 10, 66; Sekban 2007, 32-33, Lev. 37, 110; Hayes 2008, 200-201, Fig. 25, 800; Aktaş vd. 2019, 373, Fig. 3, Kat. No. 6; Aktaş 2021, 21, Fig. 9, 9; Yavuz 2022, 302, Lev. 2, 11. **Tarih:** MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl

Kat. No. 31 (Fig. 9) DSC Hayes Form 1, kâse **Buluntu Yeri:** Şarköy Sufunya Mevkii **Hamur Rengi:** 10R 7/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** kaide çapı: 14 cm; yükseklik: 2,5 cm **Analoji:** Hayes 1983, 118, Fig. 2, 1-5; Malamidou 2005, 33, Fig. 41, 181; Hayes 2008, 200, Fig. 25, 801; Ergürer 2012, 103-105, Lev. 95-96, 196. **Tarih:** MS 2. yüzyılın ikinci yarısı 3. yüzyıl

Kat. No. 32 (Fig. 9) PRS Hayes Form 3F, tabak **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 1,6 cm **Analoji:** Zelle 2003, 92-94, Abb. 7, Hayes Form 3F, 4; Ergürer 2012, 165-167, Kat. No. 309; Ergürer 2015, 64-66, Res. 8, 48; Uğuz 2015, 64, Kat. No. 101; Ergürer 2019, 266, Fig. 7, 8; Şahin 2020, 225-226, Abb. 13, 38; Yıldız 2022, 124, Fig. 5, 24. **Tarih:** MS 5. yüzyıl sonu 6. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 33 (Fig. 9) PRS Hayes Form 3F, tabak **Buluntu Yeri:** Şarköy Höyük **Hamur Rengi:** 10R 6/6 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 2 cm **Analoji:** Zelle 2003, 92-94, Abb. 7, Hayes Form 3F, 1; Hayes 2008, 242, Fig. 41, 1285; Ergürer 2012, 165-167, Kat. No. 287; Ergürer 2015, 64-66, Res. 8, 49; Uğuz 2015, 64, Kat. No. 102-103; Gürbüz 2018, 142-143, Fig. 14, 34; Ergürer 2019, 266, Fig. 8, 12; Şahin 2020, 225-226, Abb. 13, 39; Öz 2022, 313-314, Kat. No. 30, Lev. 5, 3; Yıldız 2022, 124, Fig. 5, 26. **Tarih:** MS 5. yüzyıl sonu 6. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 34 (Fig. 9) PRS Hayes Form 10A, tabak **Buluntu Yeri:** Bisanthe Kalesi **Hamur Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 18 cm; yükseklik: 1,7 cm **Analoji:** Ergürer 2012, 177-179, Kat. No. 372; Böhlendorf Arslan 2016, 149, Abb. 292, 11; Ergürer 2019, 266, Fig. 8, 17; Tekocak 2019, 105, Kat. No. 29, Res. 18, 1; Şahin 2020, 226-227, Abb. 14, 49; Yıldız 2022, 126-127, Fig. 6, 43. **Tarih:** MS 6. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başı

Kat. No. 35 (Fig. 9) PRS Hayes Form 10A, tabak **Buluntu Yeri:** Paleor **Hamur Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 16 cm; yükseklik: 1,7 cm **Analoji:** Ergürer 2012, 177-179, Kat. No. 375; Ergürer 2016, 139, Fig. 5, 108; Tekocak 2019, 105, Kat. No. 31, Res. 18, 3; Yıldız 2022, 126-127, Fig. 6, 42. **Tarih:** MS 6. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başı

Kat. No. 36 (Fig. 10) PRS Hayes Form 10A, tabak **Buluntu Yeri:** Kızılcaterzi Feneraltı Karadut Mevkii **Hamur Rengi:** 2,5YR 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 5/8 kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 22 cm; yükseklik: 2,4 cm **Analoji:** Gassner 1997, 146, Taf. 48, 581; Zelle

2003, 96, Abb. 9, Hayes Form 10A, 2; Uğuz 2015, 89-91, Kat. No. 192; Ergürer 2019, 266, Fig. 8, 19. **Tarih:** MS 6. yüzyıl sonu 7. yüzyıl başı

Kat. No. 37 (Fig. 10) PRS Hayes Form 10C, tabak **Buluntu Yeri:** Bisanthe Kalesi **Hamur Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Astar Rengi:** 10R 6/8 açık kırmızı **Ölçüler:** ağız çapı: 24 cm; yükseklik: 3 cm **Analoji:** Ergürer 2012, 180-181, Kat. No. 379; Tekocak 2013, 163, Fig. 7, 29; Uğuz 2015, 91-94, Kat. No. 193-195; Gürbüzer 2018, 144, Fig. 15, 50; Tekocak 2019, 107-108, Kat. No. 34, Res. 20, 1; Kızıllarslanoğlu & Aktaş 2023, 325-326, Fig. 7, 55. **Tarih:** MS 7. yüzyılın ilk yarısı

KAYNAKÇA

Adak Adıbelli 2006

Adak Adıbelli, I. (2006). Tarsus Geç Roma Seramiği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Aktaş 2021

Aktaş, R. (2021). “Antandros Sur Sektöründe Ele Geçen Bir Grup Roma Dönemi Seramiğinin Tipolojik İncelemesi”, TÜBA-AR, 28, 11-38.

Aktaş vd. 2019

Aktaş, R.; Sezgin, E.; Çilingiroğlu Ç. (2019). “İzmir-Karaburun Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Roma Dönemi Seramikleri”, OLBA XXVII, 369-412.

Akyürek 1992

Akyürek, N. E. (1992). “Terra Sigillata aus dem Heiligtum des Apollon Smintheios”, AMS, 8, Bonn, 125- 166.

Anderson Stajanović 1992

Anderson Stajanović, V. R. (1992). Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery, Princeton.

Ayaz 2014

Ayaz, M. (2014). Assos Kuzey Stoası Kırmızı Astarlı Roma Seramiği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Çanakkale.

Başaran 2003

Başaran, S. (2003). “Ainos’un Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi Seramik Buluntuları”, Varia Anatolica, XV, Les Ceramiques en Anatolia Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d’Istanbul, 23-24 mai 1996, Paris, 71-77.

Berndt 2003

Berndt, M. (2003). Funde aus dem Survey auf der Halbinsel von Milet (1992-1999), Internationale Archäologie, 79, Rahden.

Beyll 1993

Beyll, D. (1993). “Terra Sigillata aus der Marienkirche in Ephesos, Erste Zwischenbilanz”, ÖAI, 5, 5-45.

Bilgin Kopçuk 2023

Bilgin Kopçuk, S. (2023). “Coarse Ware Study form ganos: A Panoramic Approach”, Z. Koçel Erdem & R. Şahin (Eds.), Thrace through the Ages. Pottery as Evidence for Commerce and Culture from Prehistoric Times to the Islamic Period, Oxford, 323-337.

Böhlendorf Arslan 2016

Böhlendorf Arslan, B. (2016). “Ausgewählte Funde aus den Ausgrabungen am Kalekapı”, Die Basilika am Kalekapı in Herakleia Perinthos, Tübingen, 145-194.

Bülbül 2023

Bülbül, H. A. (2023). “Evaluating a Cult Place in the Light of the Ceramics in the Northern Propontis”, Z. Koçel Erdem & R. Şahin (Eds.), *Thrace through the Ages. Pottery as Evidence for Commerce and Culture from Prehistoric Times to the Islamic Period*, Oxford, 167-183.

Civelek 2010

Civelek, A. (2010). “Red Slip Ware from Tralles Excavations” *Colloquium Anatolicum* 9, 169-192.

Civelek 2021

Civelek, A. (2021). “Phokaia Sahil Yolu Kırmızı Astarlı Seramikleri”, *ARMA I*, 41-65.

Crowfoot 1957

Crowfoot, G. M. (1957). “Terra Sigillata General List”, *The Objects from Samaria, Samaria-Sebaste, III*, London, 306-357.

Doksanaltı 2006

Doksanaltı, E. (2006). *Knidos Kap-Krio Kazı Alanı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Konya.

Ergüner 2012

Ergüner, H. E. (2012). *Parion Roma Dönemi Seramiği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

Ergüner 2015

Ergüner, H. E. (2015). “Parion, Agora ve Dükkanlarında Ele Geçen Sigillatalar ve Kırmızı Astarlı Seramikler”, *Parion Kazıları 10. yıl Armağanı*, Ankara, 49-86.

Ergüner 2016

Ergüner, H. E. (2016). “Sigillata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikler”, C. Başaran & H. E. Ergüner (Eds.), *Parion Roma Tiyatrosu*, Ankara, 123-164.

Ergüner 2019

Ergüner, H. E. (2019). “Parion Roma Hamamı’nda 2012 Yılında Bulunan Roma Dönemi Seramikleri”, V. Keleş vd. (Eds.), *Cevat Başaran’a 60. Yaş Armağanı*, Ankara, 265-284.

Erol 2010

Erol, D. (2010). *Smyrna Devlet Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Fırat 2015

Fırat, M. (2015). “Seramik Çöplüğü Alanı Verileri Doğrultusunda Phokaia Kırmızı Astarlı Kapları”, E. Okan & C. Atilla (Eds.), *Prof. Dr. Ömer Özyiğit’e Armağan*, İstanbul, 161-186.

Gassner 1997

Gassner, V. (1997). Das Südtor der Tetragonos- Agora. Keramik und Kleifunde, FfE, XIII/1/1, Wien.

Gürbüzer 2018

Gürbüzer, M. (2018). "Late Roman Pottery From a Building in Klazomenai", Olba, XXVI, 135-176.

Hayes 1972

Hayes, J. W. (1972). Late Roman Pottery, London.

Hayes 1973

Hayes, J. W. (1973). "Roman Pottery from the South Stoa at Corinth", Hesperia, 42, 416-470.

Hayes 1983

Hayes, J. W. (1983). "The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery" BSA, 78, 97-169.

Hayes 1985

Hayes, J. W. (1985). "Sigillate Orientali", EAA, Atlante dell forme ceramiche II, Ceramica Fine Romana nel Bacino Mediterraneo, Roma, 1- 96.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). Roman Pottery Fine- Ware Imports, The Athenian Agora, XXXII.

İnanan 2023

İnanan, F. (2023). "Byzantine Glazed Pottery from Thrace", Z. Koçel Erdem & R. Şahin (Eds.), Thrace through the Ages. Pottery as Evidence for Commerce and Culture from Prehistoric Times to the Islamic Period, Oxford, 337-347.

Karakaş 2019

Karakaş, G. (2019). "Tekirdağ Yeniköy Mermer Höyük Kırmızı Astarlı Seramikleri", B. Öztürk vd. (Eds.), Mnemes Kharin, Filiz Dönmez-Öztürk Anısına Makaleler, Anadolu Arkeolojisi, Epigrafisi ve Eskiçağ Tarihine Dair Güncel Araştırmalar, İstanbul, 271-298.

Kavaz Kındığılı 2020

Kavaz Kındığılı, B. (2020). "Zeytinliada Kırmızı Astarlı Seramikleri", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24, 239-264.

Kenyon 1957

Kenyon, K. M. (1957). "Terra Sigillata", J. W. Crowfoot vd. (Eds.), The Objects from Samaria, Samaria-Sebeste III, London, 281-306.

Kızıllarslanoğlu & Aktaş 2023

Kızıllarslanoğlu, H. A. & Aktaş, R. (2023). "Elaiussa Sebaste'den Phokaia Kırmızı Astarlı Seramiklerin Ön Değerlendirmesi", OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi, 5/1, 315-364.

Koçel Erdem 2009

Koçel Erdem, Z. (2009). “Preliminary Report of the Tekirdağ Ganos 2008 Survey”, *Anatolia Antiqua (Eski Anadolu) XVII*, 411-426.

Koçel Erdem 2010

Koçel Erdem, Z. (2010). “Tekirdağ Ganos 2009 Survey”, *Anatolia Antiqua (Eski Anadolu) XVIII*, 305-320.

Koçel Erdem 2016

Koçel Erdem, Z. (2016). “Recent Archaeological Research in the Tekirdağ Ganos Region”, *Rhaidestos-Thessaloniki Antiquities in a refugee journey, Thessaloniki*, 217-227.

Külzer 2009

Külzer, A. (2009). “Das Ganos-Gebirge in Ostthrakien (Işıklar Dağı)”, P. Soustal (Ed.), *Heilige Berge und Wüsten: Byzas und Sein Umfeld*, London, 41-52.

Loeschke 1912

Loeschke, S. (1912). “Sigillata-Töpfereien in Tschandarli”, *AM, XXXVII*, 344-407.

Maden 2019

Maden, E. (2019). *Thyateira Antik Kenti Roma Dönemi Seramikleri (2012-2015 Yılları Arası)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın.

Malamidou 2005

Malamidou, V. (2005). *Roman Pottery in Context, Fine and Coarse Wares from Five Sites in North- Eastern Greece*, BAR Int. Series 1386, Oxford.

Meriç 2002

Meriç, R. (2002). *Späthellenistisch-römische Keramik und Kleifunde aus Einem Schachtbunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, Wien.

Mimaroğlu 2017

Mimaroğlu, S. (2017). “Myndos (Asar Adası) Geç Antik Dönem Seramikleri”, *Sanat Tarihi Dergisi*, 26/2, 333-361.

Öz 2022

Öz, C. (2022). “Andriake Limanı’nda Bulunan Geç Roma C Kırmızı Astarlı Seramikleri”, *Arkhaia Anatolika*, 5, 305-331.

Robinson 1959

Robinson, H. S. (1959). *Pottery of The Roman Period: Chronology, The Athenian Agora*, V.

Sekban 2007

Sekban, M. B. (2007). *Antandros Yamaç Ev Terra Sigillata Buluntuları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Slane 1990

Slane, K. W. (1990). *The Sanctuary of Demeter and Kore: The Roman Pottery and Lamps*, Corinth, XVIII/2.

Slane 1997

Slane, K. W. (1997). "The Hellenistic and Roman Pottery: The Fine Wares", *Tel Anafa*, II/1, 247-417.

Şahin 2020

Şahin, R. (2020). "Spätantike Sigillaten aus Adramytteion (Ören/Balıkesir): Eine Überregionale Materialanalyse", *Anadolu Araştırmaları*, 23, 215-259.

Şahin 2023

Şahin, R. (2023). "Attic and Atticising Glazed Pottery in Eastern Thrace: The Evidence from the Ganos (Işıklar Dağı/Tekirdağ) Survey", Z. Koçel Erdem & R. Şahin (Eds.), *Thrace through the Ages. Pottery as Evidence for Commerce and Culture from Prehistoric Times to the Islamic Period*, Oxford, 78-93.

Takaoğlu 2006

Takaoğlu, T. (2006). "New Light on the Origins of Eastern Sigillata B Ware", T. Takaoğlu (Ed.), *Anadolu Arkeolojisine Katkılar: 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, İstanbul, 263-270.

Tekkök vd. 2001

Tekkök, B., Wallrodt, S., Gündem, C. Y. & Brian Rose, C. (2001). "Two Roman Wells in the Lower City of Ilion. Quadrats C29 and w28", *Studia Troica* 11, Mainz, 343-381.

Tekkök Biçken 1996

Tekkök Biçken, B. (1996). *The Hellenistic and Roman Pottery From Troia: Second Century B.C. to Sixth Century A.D.*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), The University of Missouri, Columbia.

Tekkök Karaöz 2023

Tekkök Karaöz, B. (2023). "Ilion and its Role in Aegean Trade", Z. Koçel Erdem & R. Şahin (Eds.), *Thrace through the Ages. Pottery as Evidence for Commerce and Culture from Prehistoric Times to the Islamic Period*, Oxford, 112-131.

Tekkök Karaöz vd. 2023

Tekkök Karaöz, B., Tamer, D. & Kırkanlı E. (2023). 'Idyma Akyaka Kalesi Roma Dönemi İthal ve Yerel/Bölgesel Kırmızı Astarlı Seramikleri', *Lycus Dergisi*, 7, 1-40.

Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). *Kelenderis Roma Çağı Seramiği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Konya.

Tekocak 2013

Tekocak, M. (2013). "Late Roman C (Phocian Red Slip) Ware from lower city sondage in Kelenderis", Y. Morozova & H. Öniz (Eds.), *SOMA 2010: Proceedings of 14th Symposium on Mediterranean Archaeology*, BAR-IS 2555, Oxford, 161-169.

Tekocak 2019

Tekocak, M. (2019). “Stratonikeia Kazılarında Bulunan Kırmızı Astarlı Seramikler”, B. Söğüt (Ed.), Stratonikeia Çalışmaları 4: Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları, İstanbul, 85-122.

Theodossiev 1995

Theodossiev, N. (1995). “The Sacred Mountain of the Ancient Thracians”, Thracia, 11, 371-384.

Uğuz 2015

Uğuz, G. (2015). Phokaia'nın Kuzeyinde Geç Roma Dönemi Bir Terra Sigillata Atölyesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Uygun 2011

Uygun, Ç. (2011). Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İ.Ö. 2. YY-İ.S. 4. YY), Patara, IV/2, İstanbul.

Waagé 1933

Waagé, F. (1933). “Excavations in the Athenian Agora: The Roman and Byzantine Pottery”, Hesperia 2, 279-328.

Yavuz 2022

Yavuz, O. (2022). “Smintheion Büyük Roma Hamamı'nda 2008 Yılında Bulunan Çandarlı Seramikleri”, Asya Studies, 6/22, 299-312.

Yıldız 2019

Yıldız, V. (2019). “Alanya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Doğu Sigillataları A, B ve C Grubu Seramikleri”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23, 108-127.

Yıldız 2021

Yıldız, V. (2021). “Metropolis Aşağı Hamam Palaestra'da (Han Yıkığı) Ele Geçen Doğu Sigillata B Grubu Seramikleri”, Cedrus IX, 389-426.

Yıldız 2022

Yıldız, V. (2022). “Soli Pompeiopolis Geç Roma C Seramikleri”, Arkeoloji Dergisi, 2022/2, XXIX, 117-142.

Zelle 1997

Zelle, M. (1997). Die Terra Sigillata aus der Westtor-Nekropole in Assos, AMS, 27.

Zelle 2003

Zelle, M. (2003). “Funde spätantiker Sigillata in Assos”, B. von Liesen & U. Brandl (Eds.), Römische Keramik, Herstellung und Handel, Kolloquium Xanten, 15-17.06.2000, Mainz, 77-106.

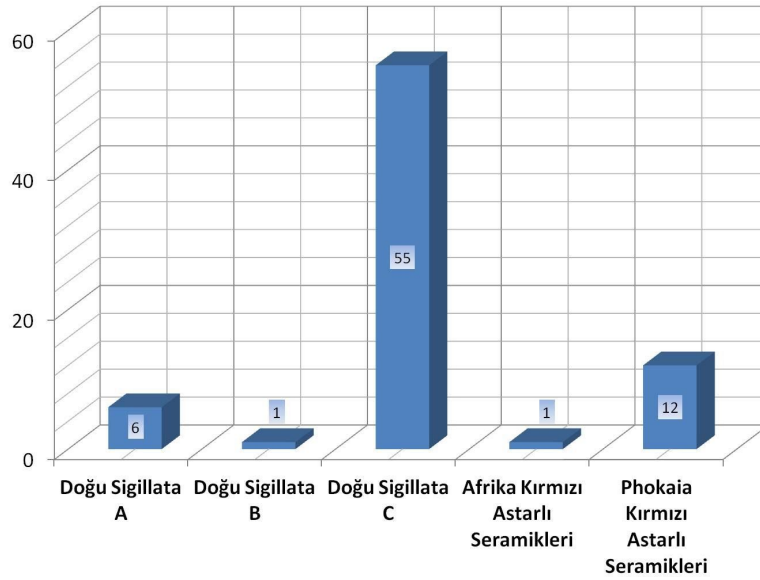
Zoroğlu 1986

Zoroğlu, L. (1986). “Samsat'da Bulunan Doğu Sigillataları, İlk Rapor”, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi, 3, Konya, 61-100.

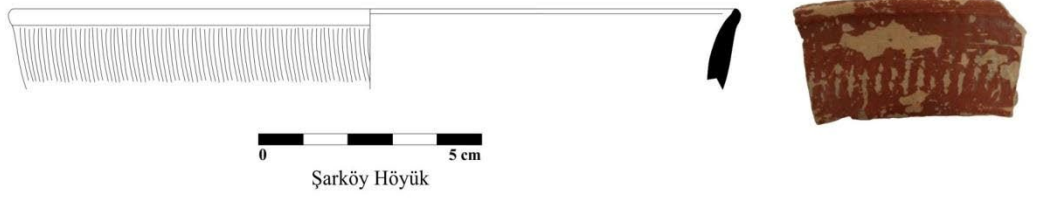
FİGÜRLER

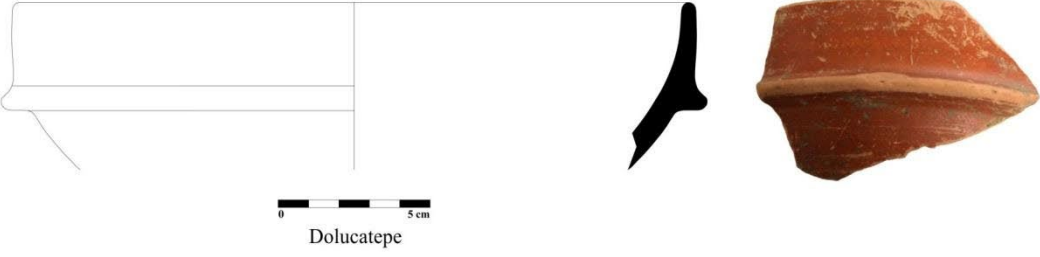
Fig. 1: Ganos Dağı ve Çevresi Yüzey Araştırması'nda Doğu Sigillataları ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin tespit edildiği alanlar.

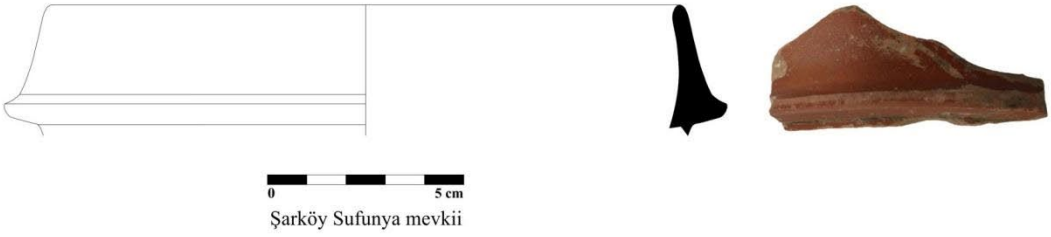
Fig. 2: Yüzey Araştırması'nda Bulunan Doğu Sigillata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikleri'nin Gruplara Göre Dağılımı.

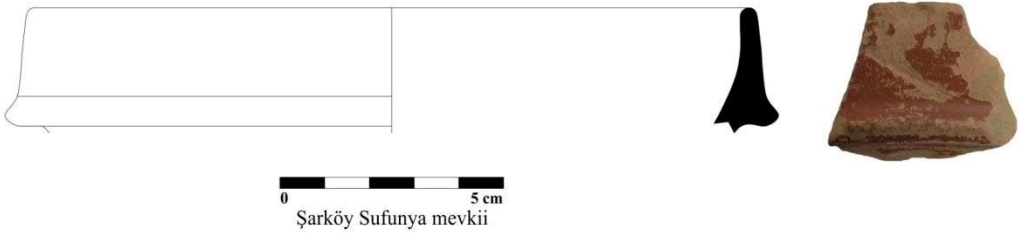
Kat. No. 1

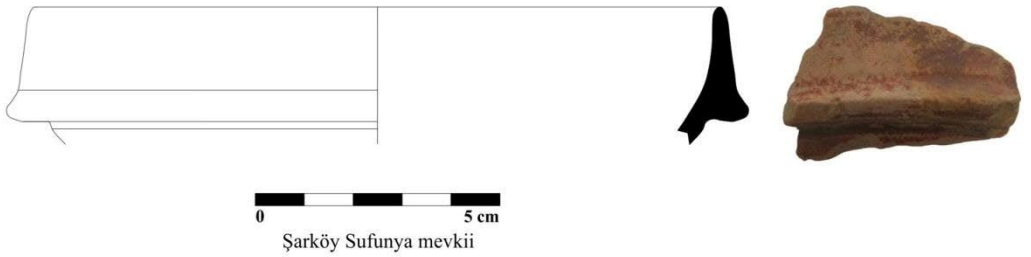
Kat. No. 2

Kat. No. 3

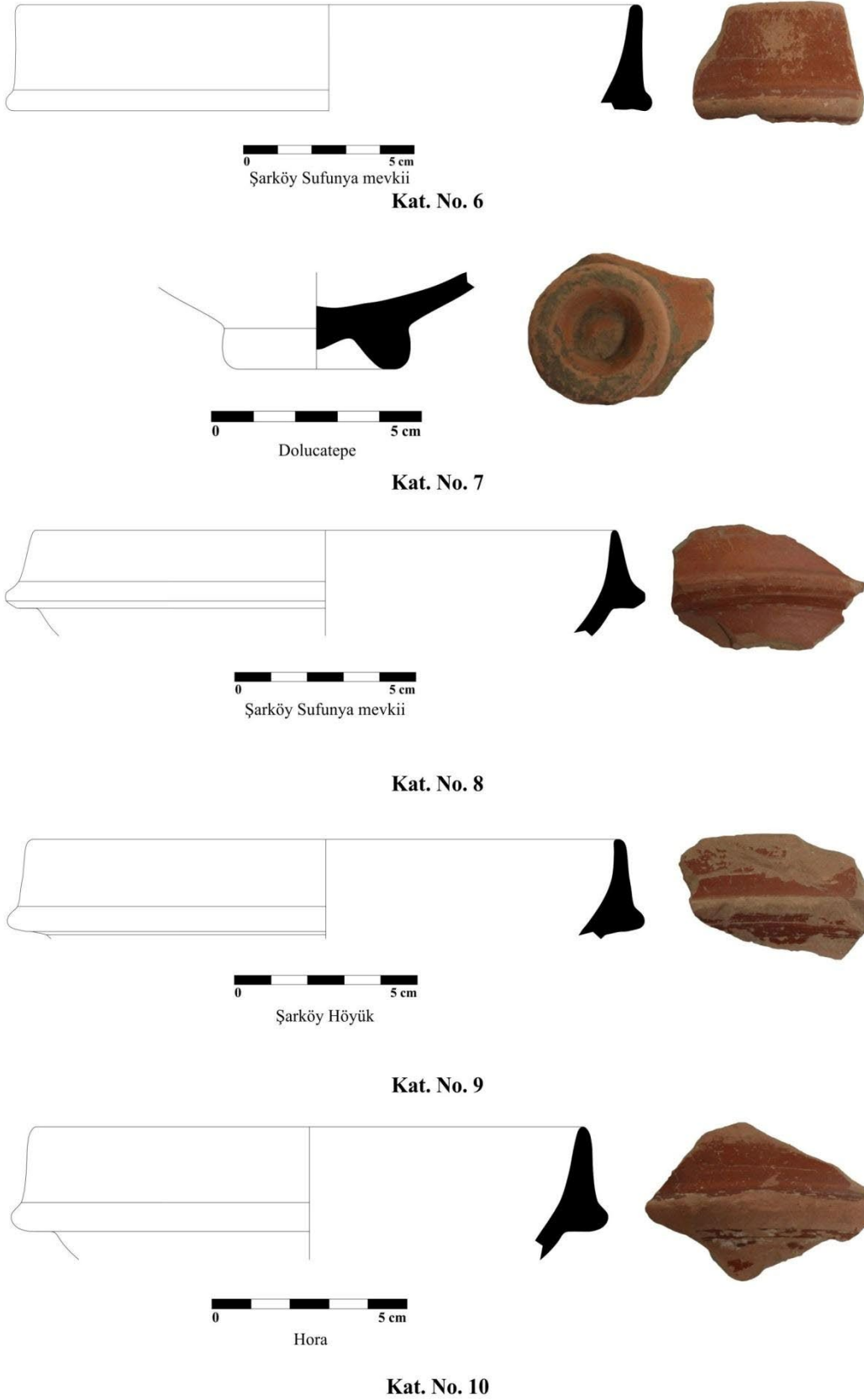
Kat. No. 4

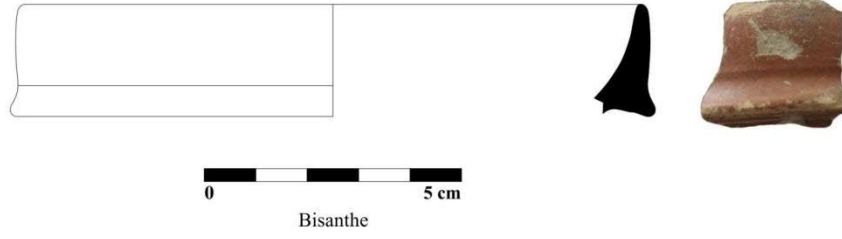
Kat. No. 5

Fig. 3: Kat. No. 1 DSA Hayes Form 30, Kat. No. 2-5 DSC Hayes Form L 19.

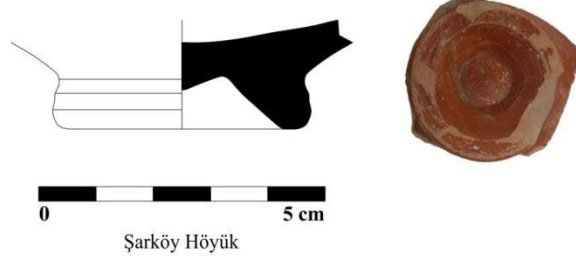

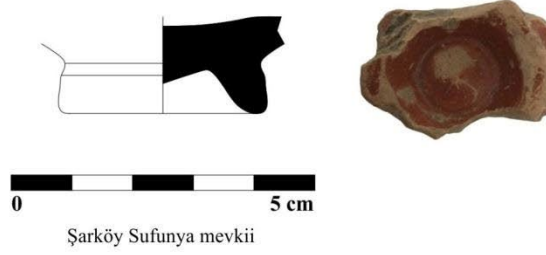
Fig. 4: Kat. No. 6-7 DSC Hayes Form L 19, Kat. No. 8-10 DSC Hayes Form 3.

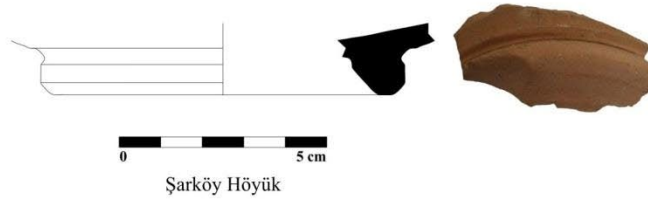
Kat. No. 11

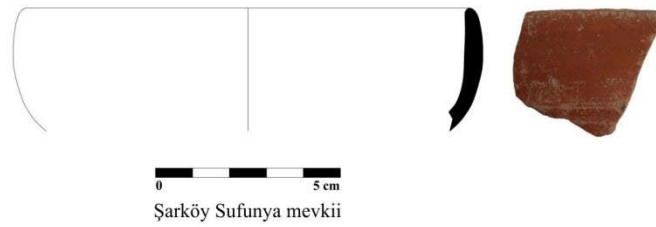
Kat. No. 12

Kat. No. 13

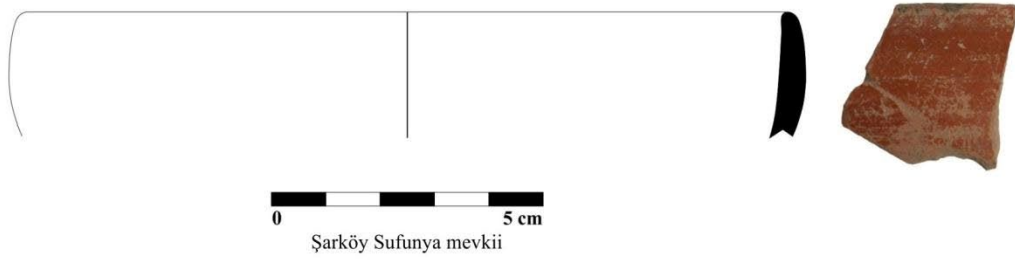

Kat. No. 14

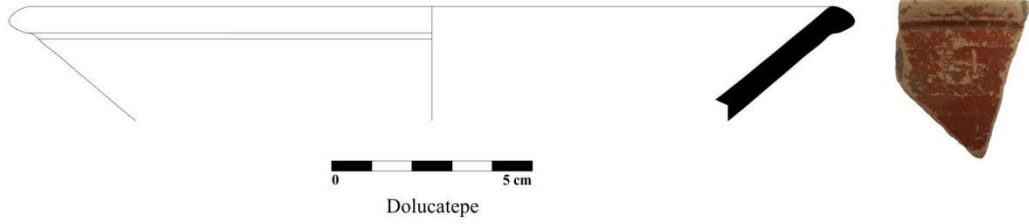

Kat. No. 15

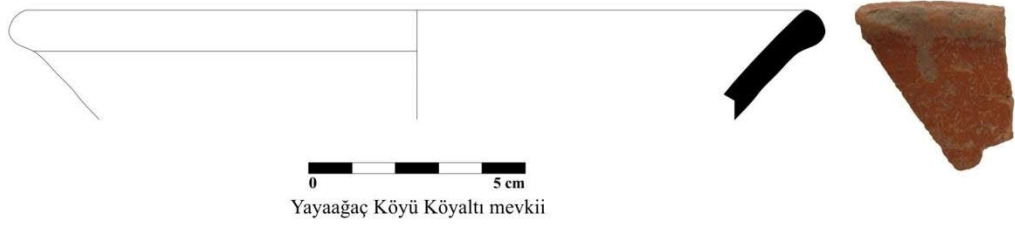
Fig. 5: Kat. No. 11-13 DSC Hayes Form 3, Kat. No. 14 DSC Hayes Form L 20, Kat. No. 15 DSC Hayes Form 5.

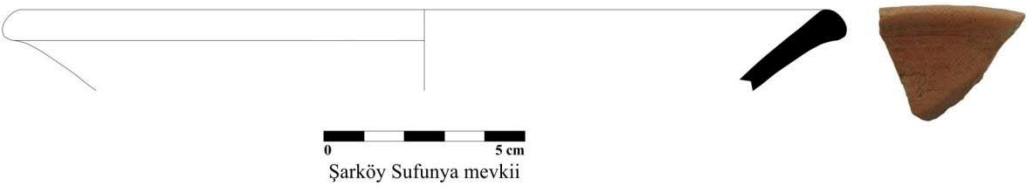
Kat. No. 16

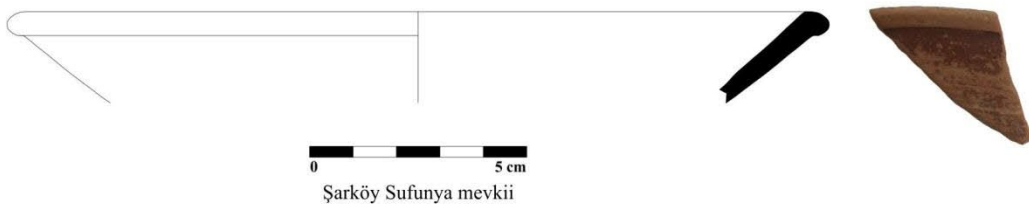
Kat. No. 17

Kat. No. 18

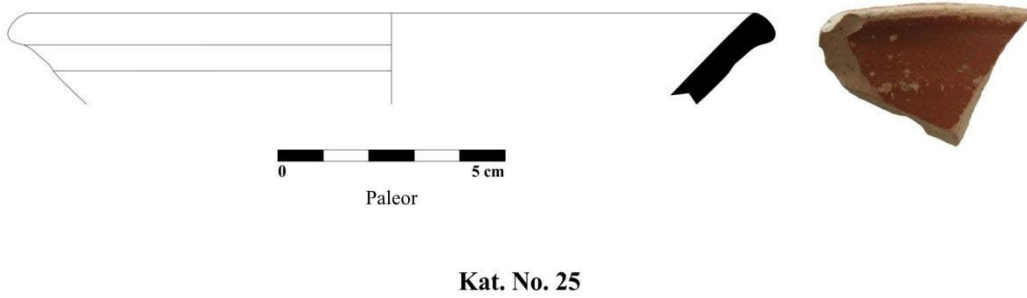
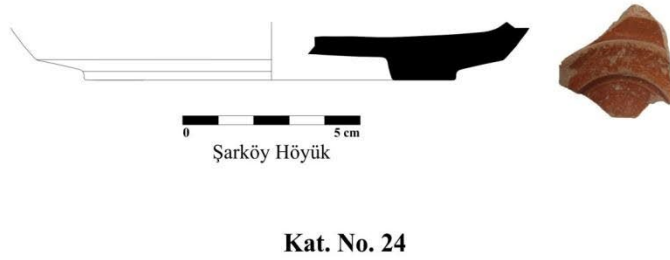
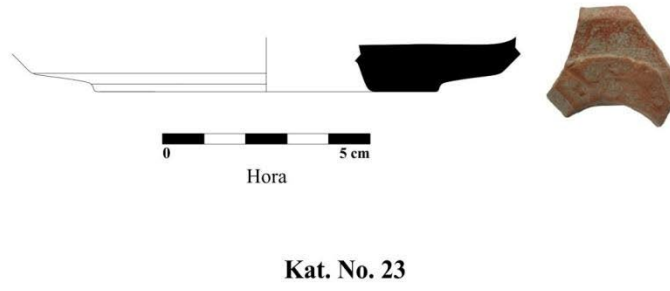
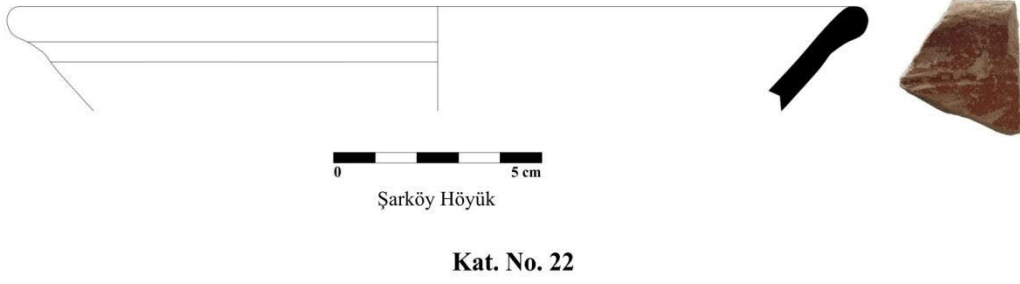
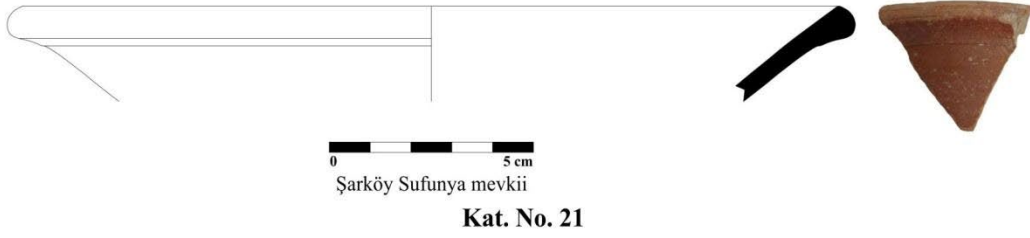

Kat. No. 19

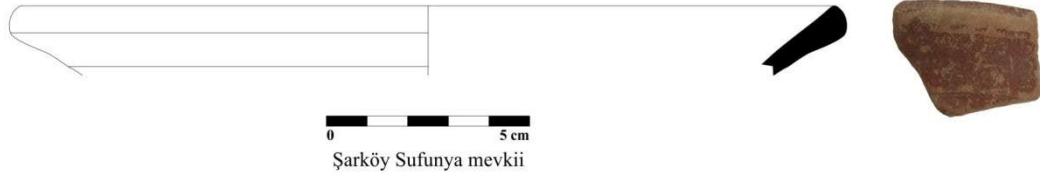

Kat. No. 20

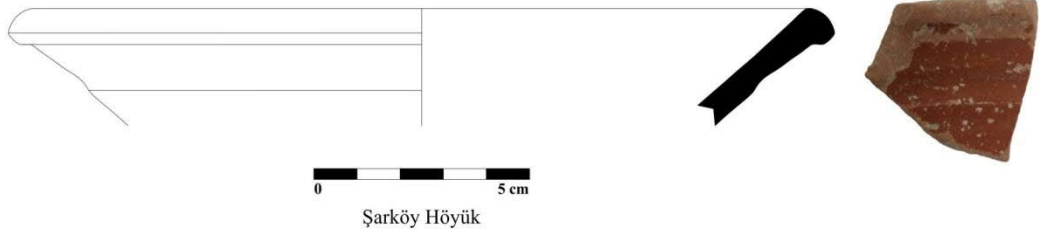
Fig. 6: Kat. No. 16 DSC Hayes Form 5, Kat. No. 17-20 DSC Hayes Form L 26B.

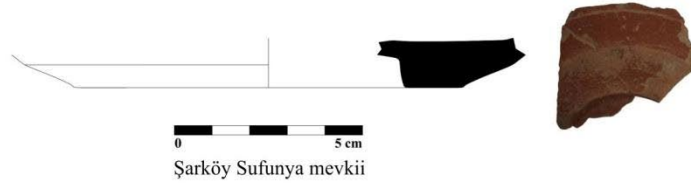
Fig. 7: Kat. No. 21-24 DSC Hayes Form L 26B, Kat. No. 25 DSC Hayes Form 2.

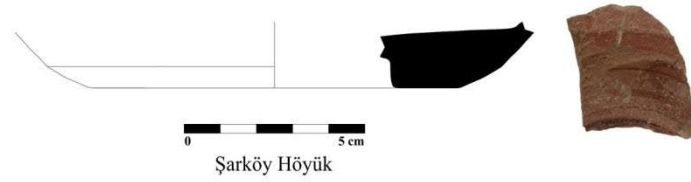
Kat. No. 26

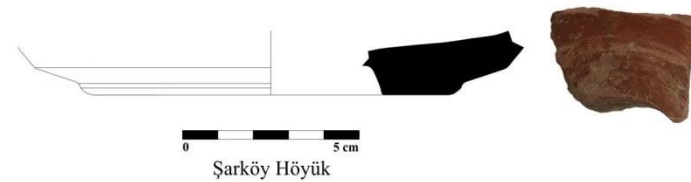
Kat. No. 27

Kat. No. 28

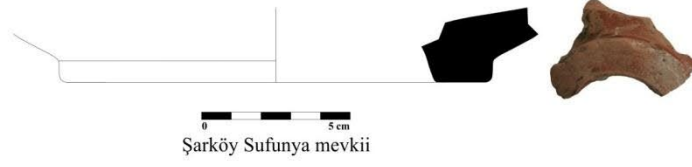

Kat. No. 29

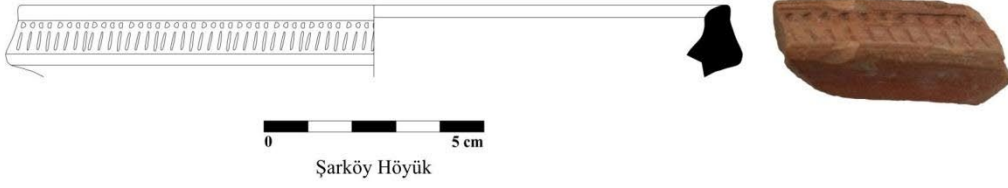

Kat. No. 30

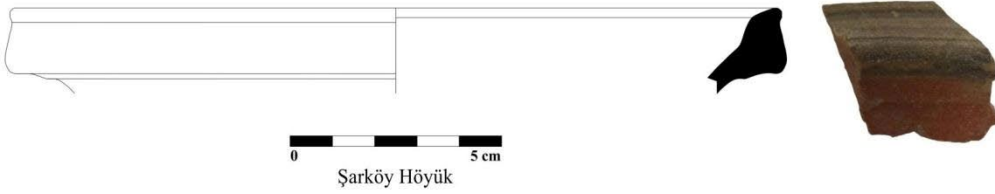
Fig. 8: Kat. No. 26-30 DSC Hayes Form 2.

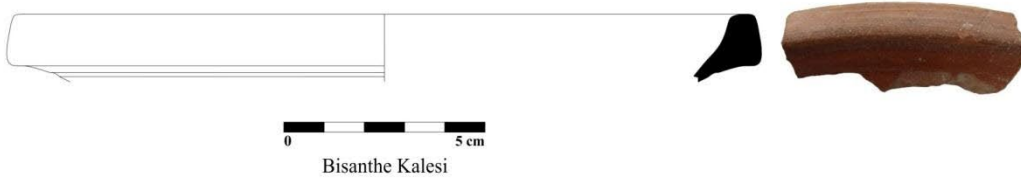
Kat. No. 31

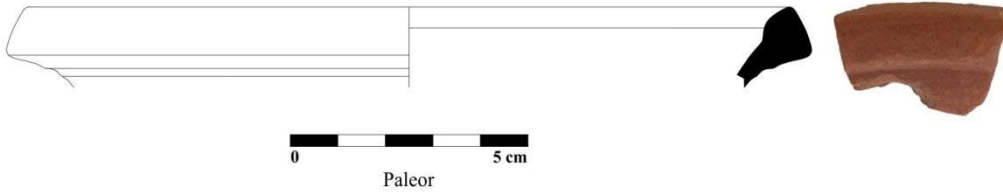
Kat. No. 32

Kat. No. 33

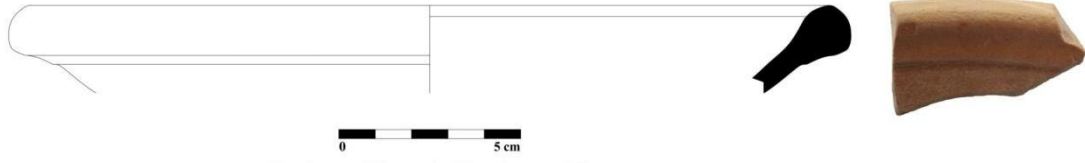

Kat. No. 34

Kat. No. 35

Fig. 9: Kat. No. 31 DSC Hayes Form 1, Kat. No. 32-33 PRS Hayes Form 3F, Kat. No. 34-35 PRS Hayes Form 10A.

Kızılcaerzi Feneraltı Karadut mevki

Kat. No. 36

Bisanthe Kalesi

Kat. No. 37

Fig. 10: Kat. No. 36 PRS Hayes Form 10A, Kat. No. 37 PRS Hayes Form 10C.

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 18.11.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 21.12.2024
Yayın Tarihi/ Published: 30.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1587316

Makale Künyesi / Citation: Emre, O., Safiye, A. (2024). Prusias Ad Hypium Tiyatrosunda Bulunan Roma Dönemi Pişirme Kapları Üzerine Bir Ön Değerlendirme, SRMKA 6, 353-384.

PRUSIAS AD HYPIUM TİYATROSUNDA BULUNAN ROMA DÖNEMİ PİŞİRME KAPLARI ÜZERİNE BİR ÖN DEĞERLENDİRME

*A PRELIMINARY EVALUATION OF ROMAN PERIOD COOKING POTS
FOUND AT THE THEATER OF PRUSIAS AD HYPIUM*

Emre OKAN*
Safiye AYDIN**

*Doktora sürecinde bilgileriyle beni aydınlatan Prof. Dr. Billur Tekkök Karaöz'e
derin sevgi ve saygılarımla...*

Özet

Günümüzde Batı Karadeniz Bölgesinde Düzce ili sınırları içinde bulunan Prusias ad Hypium kenti, Antik Çağda Bithynia olarak adlandırılan bölgede yer almaktadır. Prusias ad Hypium Hellenistik Dönemde Bithynia Krallığının yerleşimlerinden biridir ve Roma İmparatorluk Döneminden itibaren zenginleşmeye başlayarak önemli mimari yapıların inşa edildiği bir kent haline gelmektedir. Bu bakımdan kentin en önemli mimari yapısı olan tiyatrodaki 2017-2020 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tespit edilen günlük kullanım kapları içinde ön plana çıkan pişirme kapları çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Modern yapılaşmaya maruz kalan tiyatro yapısının orijinal dolguları büyük ölçüde tahrip olmuştur. Çalışma kapsamına alınan 42 parça pişirme kabı da bu nedenle bölge ve yakın coğrafyadan bilinen paralel örnekler ışığında tarihlendirilmektedir. Tipolojik ve kronolojik bakımdan incelenen pişirme kapları ağırlıklı olarak Roma Dönemine tarihlenmektedir. Batı Karadeniz bölgesinde az sayıda yürütülen kazı çalışmalarından biri olan Prusias ad Hypium kentinden ele geçen söz konusu seramiklerin tanıtılması ve değerlendirilmesiyle; konuyla ilgili ilk bilimsel verilerin paylaşılması ve Karadeniz bölgesi arkeolojisine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelime: Bithynia, Prusias ad Hypium, Roma Dönemi, Seramik, Pişirme kapları

Abstract

The city of Prusias ad Hypium once located in the region called Bithynia in ancient times is now within the borders of Düzce province, in the Western Black Sea Region. Prusias ad Hypium was one of

* Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Düzce, TÜRKİYE, E-mail: emreokan@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3838-6039

** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Düzce, TÜRKİYE, E-mail: safiyeaydin@duzce.edu.tr, ORCID: [0000-0001-7203-5673](https://orcid.org/0000-0001-7203-5673)

the settlements of the Kingdom of Bithynia in the Hellenistic Period. From the Roman Imperial Period, the city gained a prosperous reputation due to its important architectural structures. The subject of this study is the cooking pots. Significantly these ceramics, found in the excavations carried out between 2017-2020 in one the prominent structures of the city: theater. The original fills of the theater structure, which has been subjected to modern construction, have been largely destroyed. For this reason, the 42 pieces of cooking pots included in the study are dated in the light of parallel examples known from the region and nearby geography. The cooking pots analyzed typologically and chronologically are predominantly dated to the Roman Period. By introducing and evaluating the ceramics recovered from Prusias ad Hypium, one of the few excavations carried out in the Western Black Sea region; it is aimed to share the first scientific data on the subject and contribute to the archaeology of the Black Sea region.

Keywords: Bithynia, Prusias ad Hypium, Roman period, Pottery, Cooking pots

Giriş

Hellenistik Döneme kadar Kieros adıyla anılan Prusias ad Hypium¹ kenti, MÖ 63 yılındaki düzenlemelerle birlikte Roma'nın Bithynia eyaletini oluşturan 12 kentten birisi olmuştur² (Fig. 1). Kentin Roma İmparatorluk Döneminden itibaren bir Roma kentine dönüşümü mimari bakımdan görünümünde ve idari olarak da kamu yaşamında takip edilmektedir³. İmparatorluğun doğu sınırında, özellikle MS 2.-3. yüzyıllarda ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak doğuya sevk edilen lejyonların geçiş güzergâhında bulunan ve bu süreçte ön plana çıkan kent, imparatorların konakladığı bir durak noktası haline gelmektedir⁴.

Prusias kenti modern yapılaşmaya maruz kalmasına karşın tiyatro, su kemerleri, köprü, sur duvarları gibi günümüzde kısmen görülebilen mimari yapılar yanında; tapınaklarla ilişkili mimari parçalar, agora ve sütunlu cadde, Domitius hamamı ve gymnasium gibi yapıların varlığı kentten ele geçen yazıtlar aracılığıyla bilinmektedir⁵. Prusias ad Hypium kentinden günümüze

¹ Herakleialı tarih yazarı Memnon'un (Memnon XVI, XIX, XXVII, XLVII) ilk olarak *Kieros* adıyla bahsettiği kent, Megaralılar tarafından kurulmuş olup, başlangıçta Herakleia Pontike'ya (Karadeniz Ereğlisi) siyasi açıdan bağlı kalmıştır. MÖ 2. yüzyıl başında Bithynia kralı I. Prusias (MÖ 228-182) tarafından krallık topraklarına dâhil edilen kent, bölgedeki birçok kentte olduğu gibi, kral tarafından yeniden iskân edilerek (Ameling 1985, 1-3) *Prusias pros Hypios* adını almaktadır. Hellenistik Dönemde bölgenin siyasi egemenliğini elinde tutan Bithynia kralı IV. Nikomedes'in (MÖ 74) krallık topraklarını Roma'ya vasiyet olarak bırakmasının ardından eyalette ve kentte yeni bir süreç başlamaktadır, eyaletin Romalılaşma süreci için bk. Marek 2009, 37-44; Pitt 2016.

² Marek 2003, 63.

³ Kentin mimari dönüşümü için bk. Pitt 2016, 23, 25, 29-30; kamu yaşamıyla ilgili olarak bk. Bekker-Nielsen 2008, 40; Doğanç 2013, 177-178.

⁴ Söz konusu dönemde ilk olarak Hadrianus (MS 117-138) tarafından, sonrasında Severuslar Döneminde (MS 193-235) ordunun geçiş güzergâhında bulunması dolayısıyla Prusias'ın birçok Roma imparatoru tarafından ziyaret edildiği bilinmektedir (Doğanç 2007, 142). Bu dönemin önemli imparatorlarından biri olan Caracalla'nın (MS 198-217) Parth seferinde Prusias ad Hypium kentinde konaklamış olduğu ve bu sırada ordunun ihtiyaçlarının karşılanması konusunda (Annona Militaris yasası gereğince) kentteki soylu ailelerin de orduya buğday yardımında bulunduğu belirtilir (Doğanç 2017, 78). Bu bağlamda Severuslar hanedanı zamanında Prusias'ın önem kazanmış olduğunu söylemek mümkündür. Prusias ad Hypium kentinin Severuslar Döneminde genel durumu hakkında bk. Karakuş 2020, 21-30.

⁵ Kentin Roma İmparatorluk Dönemi mimari yapıları ve yapım-onarım tarihleri için bk. Fernoux 2004, 389-390, tab. 19.

ulaşabilen mimari yapılar, heykeltıraşlık eserleri⁶, kentin gündelik hayatına dair Roma konut mimarisiyle bağlantılı yapılarda bulunan mozaikler⁷ başta olmak üzere, arkeolojik, epigrafik ve nümismatik buluntular ve bulgular⁸, Prusias'ın Roma İmparatorluk Dönemindeki sosyal hayatı, kentsel gelişimi ve varıl yaşamının en azından MS 3. yüzyıl ortalarına kadar devam ettiğine işaret etmektedir.

Roma İmparatorluğunda yansımaları siyasetten ekonomiye hemen her alanda takip edilen MS 3. yüzyıl krizi⁹ Bithynia eyaleti kentlerini de olumsuz şekilde etkilemiştir¹⁰. Bu krizin önemli askeri ve siyasi olaylarından birini Gothlar olarak bilinen Germen kabilelerinin faaliyetleri oluşturmaktadır. Söz konusu yüzyılın ortalarından itibaren başlayan Goth saldırılarından Kappadokia, Galatia, Phrygia eyaletleri gibi Bithynia'nın da etkilendiği ve eyaletin birçok kentinin (Nikea, Apamea, Prusa, Nikomedia) Gothlar tarafından yağmalanarak tahrip edildiği bilinmektedir¹¹. Prusias ad Hypium'da bulunan MS 3. yüzyıl ortasına tarihlenen bazı yazıtların da Goth saldırılarına karşı kentin sur duvarlarının güçlendirildiğine işaret etmesi bu bakımdan dikkat çekmektedir¹².

Prusias kenti Geç Antik Çağda *Dioecesis Pontica* bölgesinde yer alan Honorias eyaleti sınırları içinde kalmaktadır. MS 6. yüzyılda yaşamış coğrafyacı Hiorecles *Synecdemus* adlı eserinde, eyaletin kentleri içerisinde (Claudiopolis, Heraclea, Tius, Cratia, Hadrianoupolis) Prusias kentini de saymaktadır¹³.

Arkeolojik Kontekst: Prusias ad Hypium Tiyatrosu

Prusias ad Hypium tiyatrosu kentin güneyindeki ovaya hâkim bir alanda inşa edilmiştir (Fig. 2). Tiyatronun oturduğu yamacın yapısı caveanın inşasında etkili olmuştur. Cavea üç bölümden (ima, media, summa) oluşmaktadır. İlk bilimsel kazıların başladığı 2013 yılına kadar yapılaşmaya maruz kalan tiyatro, bir dönem yaklaşık 22 evin yer aldığı bir mahalle olarak kullanılmış, bu evlerin ortasında kalan orkestra bölümü cavealara ait basamak bloklarıyla sınırlandırılarak tarım yapılan bir bahçe işlevi görmüştür. Bu kullanımlar, tiyatroya büyük zarar vermiş olmasına karşın ima caveanın neredeyse tam olarak korunmasını da sağlamıştır. Media cavea bölümü yapının en fazla tahrip olan kısmı olup, tiyatronun yerleşim alanı olarak

⁶ Kentin heykeltıraşlık eserleri için bk. Sezer 2016.

⁷ Sezer 2015; Sezer 2018.

⁸ Epigrafik veriler için bk. Dörner 1952; Ameling 1985; Adak & Stauner 2006, Adak 2007. Nümizmatik veriler için bk. Lenger 1996; Erol-Özdizbay 2011; Bilir & Okan 2018.

⁹ 3. yüzyıl krizi için bk. Rogers 1988, 1509-1526; Gregory 2008, 30-39.

¹⁰ Bekker-Nielsen 2008, 155-156.

¹¹ Mitchell 1993, 235; Bekker-Nielsen 2008, 156-159.

¹² Belke 1996, 264; Bekker-Nielsen 2008, 40, 157; Mitchell 1993, 235-236. Yazıt için bk. Ameling IK 27, p. 17.

¹³ Hiorecles, *Synecdemus*, 694-695.

kullanıldığı dönem içinde bu caveanın oturma sıralarının tamamı sökülerek tiyatrodaki başka amaçlarla ya da evlerin inşasında kullanılmıştır. En üstte yer alan summa cavea mevcut haliyle 17 oturma sırasından oluşmaktadır.

Tiyatronun analemma duvarları ile ilgili en net veriler batı bölümünde tespit edilmiştir. Buna göre, tiyatronun analemma duvarları düzgün kesilmiş dikdörtgen kireçtaşı bloklardan isodomik tarzda inşa edilmiştir. Analemma duvarı en batıda, tiyatroyu dıştan çevreleyen kalın bir çevre duvarı ile birleşmektedir. Prusias tiyatrosunun büyük oranda korunmuş sahne binası yapının genel planını oluşturmak ve cephe görünüşüne dair restitüsyonun yapılmasına imkân vermektedir. Kireçtaşı bloklardan, analemma duvarına benzer isodomik tarzda inşa edilmiş yapının sağlam kalmış doğu bölümünde dış cephedeki iki pencere ve kapıdan anlaşıldığı kadarıyla sahne binası üç kapı ve altı pencereye sahiptir.

Prusias tiyatrosunda arkeolojik kazılar 2013 yılında Konuralp Müzesi Başkanlığında ve Düzce Üniversitesi Arkeoloji Bölümünün bilimsel danışmanlığında başlamıştır. 2013-2015 yılları arasında tiyatronun doğu ve batı media cavea vomitoriumları ile batıdaki aditus maximusun girişi açığa çıkarılmış, orkestrada yapılan bir sondajla bu alanın yaklaşık 5 m'lik bir dolgu altında kaldığı tespit edilmiştir¹⁴. 2017-2020 yılları arasında ise tiyatronun batı bölümünün tamamı dâhil, ima caveanın büyük kısmı, birinci diazoma ile sahne binasının batı bölümünde çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. İma caveaya doğu ve batıdan, iki adet Roma tipi aditus maximus ile giriş yapılmaktadır. 2017 -2020 yılları arasında büyük kısmı açığa çıkarılan ima cavea ve aditus maximi, Prusias ad Hypium tiyatrosunda orkestranın yarım daireyi aşan formda olduğunu göstermiştir. Tiyatroda yürütülen kazı çalışmaları, mimari bakımdan Anadolu'da inşa edilmiş tiyatrolar içinde kendine has özellikleri ile ön plana çıkan yapının her bir caveaya giriş sağlayan tonozlu galerilerle desteklenerek inşa edildiğini ortaya çıkarmıştır. Hellenistik tiyatrolar ile benzerliklere sahip olması yanında, MS 2. yüzyılda sahne binasının yenilendiğine kanıt sunan veriler tiyatronun Roma İmparatorluk Dönemi boyunca, sonrasında ise bazı mimari değişikliklerle birlikte Geç Antik Çağa kadar kullanımda kaldığını göstermektedir¹⁵. Geç Antik Çağda yapıdaki söz konusu değişimi 2017 yılında yapılan çalışmalarda bulunan kemik işliği ve kemik buluntular desteklemektedir¹⁶.

Prusias tiyatro kazılarından ele geçen arkeolojik malzemeler içinde büyük çoğunluğu oluşturan seramikler kentin seramik repertuarının yanı sıra ticari ilişkilerinin ortaya

¹⁴ Ayengin 2014, 384-387.

¹⁵ Okan vd. 2022, 33-46; Sağnak vd. 2022, 127-148.

¹⁶ Okan & Bulut 2019, 165-188.

çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. 2020 yılı kazı çalışmaları sırasında tiyatronun batı bölümünde, cavea dolgusunda bulunan Pontica sigillataları, kırmızı astarlı seramikler içinde önemli bir grubu oluşturmaktadır. Kaliteli sofrta kaplarında tabak, kâse, skyphos ve maşrapa formları MS 1.-2. yüzyıla; Pontica sigillataları kabartmalı kapları ise MS 2.-3. yüzyıla tarihlenmektedir¹⁷. Afrika ve Phokaia kırmızı astarlı seramikleri ile Karadeniz Bölgesi Geç Roma seramikleri içinde değerlendirilebilecek dalgalı astar uygulamasına sahip kaplar kentin Geç Antik Çağ seramik repertuvarına ilişkin veriler sunmaktadır. 2017 kazı sezonunda gün ışığına çıkarılan Herakleia Pontica amphoraları ise kentin deniz ticaretine yakın stratejik bir rota üzerindeki konumuyla Karadeniz havzası ile bağlantısını ve Geç Antik Çağa kadar devam eden ticari ve tarımsal faaliyetlerdeki zenginliğini yansıtmaktadır¹⁸.

Günlük yaşamda aktif olarak en fazla kullanılan grubu oluşturan Prusias pişirme kaplarına ilişkin tipolojik ve kronolojik değerlendirmeler ise bu makale çalışması kapsamında aşağıda sunulmaktadır.

Tiyatro Buluntusu Pişirme Kapları

Prusias tiyatrosunda 2017-2020 yılları arasında yürütülen kazılarda tespit edilen mutfak kapları içinde önemli bir grubu pişirme kapları oluşturmaktadır (Fig. 3). Seramiklerin bulunduğu Prusias ad Hypium kenti tiyatrosu, kullanımının sona erdiği MS 4. yüzyıl sonundan itibaren farklı amaçlarla kullanılmış ve daha önce bahsedildiği üzere bu kullanım 20. yüzyıla kadar sürmüştür. Tiyatronun orijinal dolgusunun ve homojen kontekstlerinin bozulmasına yol açan söz konusu durum seramiklerin kazı verilerinin¹⁹ yanı sıra, bölge ve yakın coğrafyadan bilinen örnekleri ışığında analogi kurularak tarihlendirilmelerini gerektirmektedir.

Kullanım amacına göre formları farklılaşan Prusias pişirme kapları çömlek/tencere, güveç, tava ve pişirme kaplarıyla bağlantılı olarak kullanılan kapaklar başlığı altında incelenmektedir.

Çömlekler

Antik Çağda Yunanca'da *khytra*²⁰ adlandırılmasıyla anılan çömlekler, mutfak kültüründe yaygın kullanım alanına sahiptir. Gündelik hayat içinde çömleklerin çorba, haşlama türü

¹⁷ Aydın & Okan 2021, 9-16; Çokay-Kepçe 2008, 136-138; Okan & Kartal Önemli 2017, 97-98.

¹⁸ Okan & Bilir 2020, 333-352.

¹⁹ Kazı verileri bağlamında özellikle 2017 yılında bulunan Herakleia Pontica amphoraları tipolojik-kronolojik özellikleri ile birlikte bulunduğu imparator Arcadius dönemi (MS 395-408) sikkeleri dikkate alındığında MS 3.-5. yüzyıllar aralığı içinde değerlendirilmektedir, Okan & Bilir 2020, 345-352.

²⁰ Amyx 1958, 212.

yemeklerin pişirilmesinde tencere olarak kullanımlarının yanında²¹, günümüz kettle/su ısıtıcısı gibi su kaynatmada²², zeytin ya da balık gibi salamuraların yapımında ve saklanmasında²³, hatta ağdalık reçinelerin²⁴ depolanması işlevinde tercih edildikleri bilinmektedir. Söz konusu kullanımları bağlamında çömlekler form olarak güveçlere oranla daha yüksek, derin ve küresel gövdeye sahip olan kapları karakterize etmektedir²⁵. Çömlekler gerektiğinde urne kabı olarak kullanım görmüştür²⁶. Ateşe dayanıklı olması gereken kapların ısının hızlı bir şekilde iletilmesinin yanı sıra sızdırmayı önleyecek hamur yapısına da sahip olması gerekmektedir²⁷. MÖ 6. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan çömlek formu Roma Döneminin temel pişirme kapları arasında yer almaya devam etmektedir²⁸.

Prusias çömleklerini ağız-gövde profil özellikleri bağlamında altı form altında incelemek mümkündür. Form 1 örneklerinde dışa dönük, hafif yuvarlatılmış ağız profili, küresel gövdeye yumuşak bir kavisle bağlanmaktadır (Fig. 4: 1-3). Formun Nikomedia'dan bilinen benzer bir örneği MÖ 2. yüzyıl-MS 2. yüzyıl aralığı içinde değerlendirilmektedir²⁹. Form 2 örnekleri genel olarak dışa çekik yuvarlatılmış ağız profiline bağlanan dışa açılan gövdeye sahiptir (Fig. 4-5: 4-9). Söz konusu formun küresel ya da torba biçimli gövde ile bir veya iki kulplu, yuvarlak/düz kaideli örnekleri birçok yerleşimde Antik Çağ boyunca kullanım görmüştür³⁰. Bu bağlamda, Ephesos'ta³¹ MS 75-100 tarihine, Histria'da³² MS 1-2. yüzyıla, Stobi'de³³ MS 2. yüzyılın ilk yarısına, Hadrianopolis'te³⁴ MS 3. yüzyıldan başlayarak 6. yüzyıla kadar, Nikomedia'da³⁵ MS 6. yüzyıla, Saraçhane'de³⁶ ise MS 10. yüzyıl ile erken 13. yüzyıla tarihlenen çömlekler formun oldukça uzun dönemde kullanımda kaldığına kanıt sunmaktadır. Prusias örneklerinde boyun kısmının daha yumuşak/iç bükey ya da keskin bir geçişle gövdeye bağlanmasına bağlı olarak formun küçük nüanslar gösterdiği belirlenmektedir. Bahsi geçen örnekler ve birlikte bulunduğu pişirme kapları ışığında MS 3.-5. yüzyıl arasına tarihlenmek mümkündür. Form 3 olarak tanımlanan çömleklerde yumru şeklinde

²¹ Amyx 1958, 212; Bats 1988, 45-48.

²² Sparkes 1962, 130; Sparkes & Talcott 1970, 224.

²³ Sparkes 1962, 124.

²⁴ Okan vd. 2018, 170.

²⁵ Tekocak 2006, 53; Okan vd. 2018, 170.

²⁶ Özyiğit 1993, 6; Okan vd. 2018, 170.

²⁷ Hayes 1997, 78; Tekocak 2006, 68.

²⁸ Okan vd. 2018, 170.

²⁹ Ekin 2014, 37, 99, lev. 5: 31.

³⁰ Lüdorf 2006, 74.

³¹ Meriç 2002, 115.

³² Băjenaru 2014, 110, 114, fig. 7: 100.

³³ Anderson-Stojanović 1992, 136, pl. 137: 1181.

³⁴ Kan Şahin 2019, 274-285, lev. 52-58: 1008-1054.

³⁵ Ekin 2014, 32-33, lev. 2: 7-12.

³⁶ Hayes 1992, 56, 222, fig. 20: 7.

kalınlaştırılmış, hafif dışa çekik ağız profili dışa açılan gövdeye bağlanmaktadır (Fig. 5: 10-14). Ağız profiline bağlanmış kulp kısmı korunan örnekler de mevcuttur. Stobi'de bulunan benzer çömlekler MS 3. yüzyıl ortaları-4. yüzyıl ortalarına (Orta İmparatorluk Dönemi) tarihlenmektedir³⁷. Form 4 örnekleri kalınlaştırılmış ağız kenarı dış tarafta iç bükey yaparak dışa açılan gövdeye geçiş yapmaktadır (Fig. 5: 15-17). Histria'da benzer form özelliğine sahip çömlek MS 1.-2. yüzyıl tabakası içinde değerlendirilmektedir³⁸. Dışa dönük, yuvarlatılmış ağız profiline sahip Form 5 örneği kısa boyunludur. Boyun hafif bir kavisle gövdeye bağlanmakta ve bu kısımda ince yivler bulunmaktadır (Fig. 5: 18). Parion tiyatrosu örneği boyun kısmı yivsiz olmasına karşın ağız-gövde profili bağlamında benzerlik göstermekte ve MS 3. yüzyıl ile 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir³⁹. Prusias çömleri içinde tipik bir grup olan Form 6 örneklerinin ağız profilleri kendi içinde değişiklik göstermekle birlikte genel olarak dışa dönük, yuvarlak ya da üçgenimsi kalınlaştırılmış ağız profili hafif dışa açılan gövdeye bağlanmaktadır (Fig. 6: 19-25). Parion⁴⁰, Kelenderis⁴¹ ve Rhodiopolis'tan⁴² bilinen benzerleri dikkate alındığında MS 4.-5. yüzyıl arasına tarihlenmek mümkündür.

Güveçler

Antik Çağda *lopas*⁴³ olarak adlandırılan güveçler hemen her kentte/yerleşimde karşılaşılan pişirme grubu kaplarından biridir. Güveçlerin karakteristik form özelliklerini, dar ya da geniş ağız, çömleklere göre daha sığ gövde, yuvarlak ya da düz bir taban oluşturmaktadır. Sığ tencere olarak tanımlanabilecek bu kaplar yassılaştırılmış gövde yapıları ile dikkat çekmektedir⁴⁴. Çömleklere oranla iç hacimleri daha az olan güveçler kızartma yapmak ya da az sulu yahni türü yemeklerin pişirilmesi amacıyla kullanılmıştır⁴⁵. Söz konusu kullanımlarına ek olarak formun erken örneklerinin balık ve bununla ilişkili sosların pişirilmesinde⁴⁶, kapaklı form olarak pişirmenin yanı sıra pişmiş yemekleri saklama amacıyla da kullanılmış oldukları önerilmektedir⁴⁷. Hellenistik Dönemde derinleşerek daha keskin profillere ulaşan kapların kullanımı Roma Dönemini boyunca da devam etmektedir⁴⁸.

³⁷ Anderson-Stojanović 1992, 137, pl. 138: 1193.

³⁸ Băjenaru 2014, 107-109, fig. 4: 39.

³⁹ Ergürer 2018, 140, kat. no. 10, lev. 2: 10.

⁴⁰ Ergürer 2012, lev. 202: 492.

⁴¹ Tekocak 2010, 830, fig. 3: 28.

⁴² Fırıncı 2010, 16, lev. 11: 45.

⁴³ Sparkes 1962, 130.

⁴⁴ Okan vd. 2018, 168.

⁴⁵ Sparkes & Talcott 1970, 227; Rotroff 2006, 178-179; Tekocak 2006, 57.

⁴⁶ Bats 1988, 50; Rotroff 2006, 178-179.

⁴⁷ Amyx, 1958, s. 197; Fırat 2012, 154.

⁴⁸ Fırat 2012, 154; Erol & Aydın 2021, 37.

Prusias pişirme kapları içinde güveçlere ait tek form belirlenmektedir. Bu örneklerde üst tarafı düz dışa uzatılmış üçgenimsi kalınlaştırılmış ağız profiline sahip kaplar hafif iç bükey profille gövdeye bağlanmaktadır (Fig. 6: 26-28). Benzer form özellikleri gösteren Stobi örnekleri MS 4. ve 5. yüzyıla tarihlenmektedir⁴⁹.

Tavalar

Antik Çağ yemek kültüründe tavalar fonksiyonel özelliklere sahip olan bir mutfak kabıdır. Yunanca'da *tagenon*⁵⁰ olarak adlandırılan tavalar, kızartma işlevinin yanı sıra, sos yapımında da kullanılmıştır⁵¹. Yayvan kaplara göre daha keskin ve dik gövdeli, tabanı düz, bazı örneklerde merkeze doğru hafif yükseltilmiş form özellikleri gösteren tavalar işlevsel bir sapa sahiptir. Bu kapların ağız çapları taban çaplarına oranla daha geniştir⁵². Atina Agorasından bilinen erken örnekleri MÖ 5. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir⁵³. Hellenistik Dönemde form olarak ağız profilleri ve derinlik özellikleri değişiklik gösteren örnekleri görülmeye başlamıştır. Roma Dönemine tarihlenen tavalardaki form değişikliğini ise, gövde derinliğinin artması ve spiral kulpların kısılmasına bağlamak mümkündür⁵⁴. Geç Antik Dönemde de kullanılmaya devam eden tavalara ağız profilleri ve gövde derinlikleri değişiklik göstermektedir⁵⁵.

Prusias tiyatrosundan bulunan tavaları tipolojik bakımdan dört form altında incelemek mümkündür. Kalınlaştırılmış hafif içe çekik ağız profili ile düz dibe sahip Form 1 grubundaki tavanın (Fig. 7: 29) Patara örneği MS 5.-6. yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁶. Dışa taşkın kalınlaştırılmış ağız profiline bağlanan Form 2 tava örneğinin (Fig. 7: 30) Patara'dan bilinen benzeri MS 5.-6. yüzyıl örneğini oluşturmaktadır⁵⁷. Form 3 tavaları (Fig. 7: 31-33) Prusias kentinin tipik örnekleri olarak belirlenmektedir. Dışa çekik kalınlaştırılmış ağız profilinin üst tarafı kapağın oturtulması için ince bir yive sahiptir. Karakteristik form özellikleri gösteren formun paralel ya da benzerlerine rastlanılmamıştır. Form 4 grubu tavalarda yumru şeklinde içe dönük ağız profilini dışa açılan gövde takip etmektedir (Fig. 7: 34-37). Yaygın olmayan

⁴⁹ Anderson-Stojanović 1992, 138, pl. 141: 1215, 1217.

⁵⁰ Sparkes 1962, 129.

⁵¹ Tekocak 2006, 50; Fırat 2014, 23.

⁵² Fırat 2014, 22.

⁵³ Sparkes & Talcott 1970, 228.

⁵⁴ Phokaia önemli bir üretim merkezi olması sebebiyle ön plana çıkmaktadır. Geniş bilgi için bkz. Fırat 2014, 21-36.

⁵⁵ Erol & Aydın 2021, 44-46.

⁵⁶ Özdemir 2009, kat. no. 215.

⁵⁷ Özdemir 2009, kat. no. 216.

tavaların paralel bir örneği Hadrianopolis'ten bilinmekte ve MS 3.-4. yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁸.

Prusias kazılarında pişirme sırasında ateşe maruz kalan, bu bakımdan pişirme kaplarıyla bağlantılı dip parçaları da tespit edilmiştir (Fig. 7: 38-40).

Kapaklar

Kapaklar, yemek pişirme sırasında ya da besinlerin saklanma durumunda kabın yüzeyini örtmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda tiyatrodaki bulunan kapak parçalarını da pişirme kaplarıyla birlikte düşünmek olasıdır. Prusias'ta bulunan kapaklar için iki form belirlenmektedir. Form 1 kapağında tutamağın üst kısmı düz olup hafif çıkıntıdan sonra konik gövdeye geçiş yapmaktadır (Fig. 8: 41). Daha keskin hatlara sahip olan Form 2 kapak örneğinde üst düz tutamak içbükey geçiş yaparak konik gövdeye bağlanmaktadır (Fig. 8: 42). Kapaklar, Patara örnekleri ve ele geçtiği seramik malzeme ile birlikte değerlendirildiğinde genel olarak Roma İmparatorluk Dönemi özellikleri yansıtmaktadır⁵⁹.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Bithynia bölgesi, doğuya uzanan ana yolların kavşak noktasındaki stratejik konumu ile tarihsel süreç boyunca önemini korumuştur. Prusias ad Hypium'da dâhil olmak üzere bölge kentlerinin birçoğunun bilinen ilk sikkelerini Vespasianus zamanında (MS 69-79) basması bölgenin Flaviuslar Döneminde (MS 69-96) ekonomik olarak gelişme kaydettiğini göstermektedir⁶⁰. Romalılaşma süreciyle birlikte Prusias kentindeki arkeolojik materyalin varlığı kentin görünürlüğüyle de orantılı olarak artmaktadır. Kentte arkeolojik kazıların yapılmaya başladığı ilk yapı tiyatrodur. Buna bağlı olarak yapının kazıları sırasında bulunan arkeolojik materyal içerisinde seramikler yoğunluk göstermekte ve mutfak kaplarının ise önemli bir kısmını pişirme kapları oluşturmaktadır. Söz konusu kaplar Roma Dönemine ağırlıklı olarak MS 3.-5. yüzyıllara ait özellikler yansıtmaktadır. Tarihsel süreç hatırlandığında Roma dünyasında MS 3. yüzyılda ciddi kırılmalar/sorunlar yaşanmaya başlamaktadır ki bunlardan ilki ekonomik kriz; diğeri ise birçok bölge dâhil tüm Bithynia bölgesini etkileyen Goth istilasıdır. MS 3. yüzyılın ortalarında Prusias kentinin etrafını çevreleyen sur duvarının güçlendirildiği bilinmesine karşın, kentin sosyal yaşamının bu süreçten çok fazla etkilenmemiş olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Sear, Prusias tiyatrosunun sacenae fronsunun MS 3. yüzyılda

⁵⁸ Kan Şahin 2019, 270, lev.50: 993.

⁵⁹ Özdemir 2009, kat. no. 319, 332, 334.

⁶⁰ Ameling 1985, 4.

yenilendiğini belirtmektedir⁶¹. Prusias'ın MS 4. yüzyılda önemini yitirmediği⁶² ve kentin MS 4. ve 5. yüzyıllarda da Honorias bölgesinin önemli kentleri arasında yer almaya devam ettiği bilinmektedir.

Prusias pişirme kaplarının paralel örnekler doğrultusunda form özellikleri bakımından Karadeniz havzası yanında Anadolu ile benzerlik gösterdiği belirlenmektedir. Söz konusu malzemenin incelenmesi kentin pişirme kapları repertuarının oluşturulmasına ve bu kapların özelliklerinin belirlenmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda tava grubu içinde Form 3'e ait örnekler, karşılaştırma örneği bulunamamış kentin yeni bir formu olarak önem kazanmaktadır.

Mutfakta kullanılan kapların form ve türleri, hazırlanan yemek çeşitleriyle ilgili birçok bilgi vermektedir. Prusias pişirme kapları da form bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu bakımdan yerel geleneksel pişirme kaplarının bu dönemde önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Pişirme kaplarının büyük çoğunluğunda ateşe maruz kalmaya bağlı olarak yoğun islenmenin olduğu gözlenmekte; söz konusu durum da geleneksel yemek pişirme ve mutfak kültürünün önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde; çömlerler daha fazla örnekle temsil olurken; bunları tavalar ve güveçler takip etmektedir.

Pişirme kaplarının kil yapıları büyük ölçüde aynıdır. Katkılı hamur yapısına sahip olmaları ve fazla miktarda ısıya maruz kalmalarından dolayı hemen hepsinde çok sert ve gözenekli bir gövde yapısı oluşmuştur. Söz konusu hamur yapısı bu kapların asıl işlevleri olan pişirmeye ve darbelere karşı daha dayanıklı olmalarını sağlamaktadır. Kil rengi olarak da kırmızıdan kırmızimsı kahverengiye değişen bir renk yelpazesine sahip oldukları gözlenmektedir. Prusias pişirme kaplarını hamur ve astar özellikleri dikkate alındığında yerel/bölgesel üretim olarak değerlendirmek mümkündür; ancak daha net verilere ulaşmak yapılacak arkeometrik çalışmalarla birlikte ortaya çıkacaktır.

---

⁶¹ Sear 2006, 359.

⁶² Grant 2000, 2.

KATALOG

Kat. No: 1 / Fig. 4: 1

Env. No: PRS-C8A.17-01

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 7.8 cm r: 6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/6 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve ince boyutlarda kum, kireç ve taşçık içerir.

Tarih: MS 2. yüzyıl

Kat. No: 2 / Fig. 4: 2

Env. No: PRS-C8A.17-06

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 8.9 cm r: 4.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/8 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve ince boyutlarda kum, kireç ve taşçık içerir.

Tarih: MS 2. yüzyıl

Kat. No: 3 / Fig. 4: 3

Env. No: PRS-C8A.17-15

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 7 cm r: 5.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve ince boyutlarda kireç ve taşçık içerir.

Tarih: MS 2. yüzyıl

Kat. No: 4 / Fig. 4: 4

Env. No: PRS-C8A.17-31

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.6 cm r: 7.2 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 3/2 (Dusky Red) **Yüzey Rengi:** Gley 1 4/1 (Dark Gary)

Hamur Tanımı: Orta sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve iri boyutlarda taşçık ve kum içerir.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 5 / Fig. 4: 5

Env. No: PRS-C8A.17-02

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 5.8 cm r: 7.5 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve ince boyutlarda kireç, orta taşçık ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 6 / Fig. 4: 6

Env. No: PRS-C8A.17-03

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.9 cm r: 4.5 cm

Hamur Rengi: 10 YR 7/3 (Very Pale Brown) Yüzey Rengi: 7.5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve ince kireç, orta boyutlarda taşçık katkılarıdır.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 7 / Fig. 4: 7

Env. No: PRS-C8A.17-27

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 6.1 cm r: 5.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve orta boyutlarda taşçık, kireç ve kum katkılarıdır.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 8 / Fig. 5: 8

Env. No: PRS-C8A.17-29

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.4 cm r: 7.7 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve ince boyutlarda kireç, kum ve taşçık katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 9 / Fig. 5: 9

Env. No: PRS-C8A.17-09

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 5.6 cm r: 7.6 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 4/3 (Brown) Yüzey Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun ve orta boyutlarda taşçık, ince kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-5. yüzyıl

Kat. No: 10 / Fig. 5: 10

Env. No: PRS-C8A.17-11

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.6 cm r: 6.7 cm

Hamur Rengi: 5 YR 2.5/1 (Black) **Yüzey Rengi:** 5 YR 3/3.1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta iri boyutlarda taşçık, ince kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 11 / Fig. 5: 11

Env. No: PRS-C8A.17-12

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.6 cm r: 7.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 10 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az orta boyutlarda kireç ve yoğun iri boyutlarda taşçık katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 12 / Fig. 5: 12

Env. No: PRS-C8A.17-19

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 2.9 cm r: 5.4 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 4/3 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ince boyutlarda kireç ve orta iri taşçık katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 13 / Fig. 5: 13

Env. No: PRS-C8A.17-16

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 2.5 cm r: 7.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve ince kireç, kum ve orta boyutlarda taşçık katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 14 / Fig. 5: 14

Env. No: PRS-C8A.17-21

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 2.2 cm r: 4.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 3/3 (Dark Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve iri boyutlarda taşçık, ince kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 15 / Fig. 5: 15

Env. No: PRS-C8A.17-17

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.1 cm r: 6 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 4/1 (Dark Reddish Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık, ince kum ve orta ince boyutlarda kireç katkıları içerir.

Tarih: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 16 / Fig. 5: 16

Env. No: PRS-C8A.17-41

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.6 cm r: 9.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık, ince kum ve orta ince boyutlarda kireç katkı içerir.

Tarih: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 17 / Fig. 5: 17

Env. No: PRS-C8A.17-34

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.4 cm r: 10.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 5/6 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık, ince kum ve orta ince boyutlarda kireç katkı içerir.

Tarih: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 18 / Fig. 5: 18

Env. No: PRS-C8A.17-32

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 6.5 cm r: 5.6 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve ince boyutlarda kum, kireç ve taşçık içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 19 / Fig. 6: 19

Env. No: PRS-C8A.17-33

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 6.3 cm r: 6.1 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 10 YR 3/3 (Dark Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve orta boyutlarda taşçık, kireç ve kum içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 20 / Fig. 6: 20

Env. No: PRS-C8A.17-22

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 6.7 cm r: 7 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 5 YR 2.5/2 (Dark Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve orta boyutlarda taşçık, kireç ve kum içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 21 / Fig. 6: 21

Env. No: PRS-C8B.17-39

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 4.7 cm r: 9.3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 5/3 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ve iri boyutlarda taşçık ve ince kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 22 / Fig. 6: 22

Env. No: PRS-C8B.17-59

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 7.8 cm r: 7.3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) Yüzey Rengi: 5 YR 4/1 (Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun orta boyutlarda taşçık, orta ince boyutlarda kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 23 / Fig. 6: 23

Env. No: PRS-C8B.17-55

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 3.6 cm r: 8.1 cm

Hamur Rengi: 10 YR 7/3 (Very Pale Brown) Yüzey Rengi: 7.5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık ve yoğun ince boyutlarda kireç katkıları içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 24 / Fig. 6: 24

Env. No: PRS-C8A.17-44

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 5.8 cm r: 8.1 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow) Yüzey Rengi: 5 YR 5/2 (Reddish Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun orta boyutlarda taşçık, orta ince boyutlarda kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 25 / Fig. 6: 25

Env. No: PRS-C8A.17-38

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 6.3 cm r: 7.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 3/3 (Dark Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık ve orta ince boyutlarda kireç katkıları içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 26 / Fig. 6: 26

Env. No: PRS-C8A.17-42

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3 cm r: 7 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ince boyutlarda kireç, orta iri taşçık, ve kum içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 27 / Fig. 6: 27

Env. No: PRS-C8A.17-45

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.2 cm r: 5.6 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 4/6 (Strong Brown) **Yüzey Rengi:** 10 R 4/3 (Weak Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun ve orta boyutlarda taşçık, orta kireç ve kum içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 28 / Fig. 6: 28

Env. No: PRS-C8A.17-43

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 1.9 cm r: 6.2 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 (Red) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta iri boyutlarda taşçık, ince kireç ve kum içerir.

Tarih: MS 4.- 5. yüzyıl

Kat. No: 29 / Fig. 7: 29

Env. No: PRS-C8A.17-53

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 4.6 cm r: 15 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/4 (Yellowish Brown) **Yüzey Rengi:** 5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ve orta boyutlarda taşçık, kireç ve kum içerir.

Tarih: MS 5.- 6. yüzyıl

Kat. No: 30 / Fig. 7: 30

Env. No: PRS-C8B.17-35

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 4.6 cm r: 8.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) Yüzey Rengi: 5 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ince kum, orta boyutlarda taşçık ve kireç katkılıdır.

Tarih: MS 5.- 6. yüzyıl

Kat. No: 31 / Fig. 7: 31

Env. No: PRS-C8B.17-36

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 4.1 cm r: 7.3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/6 (Red) Yüzey Rengi: 5 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ince kum, orta boyutlarda taşçık ve kireç katkılıdır.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 32 / Fig. 7: 32

Env. No: PRS-C8D.17-37

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-D Açması

Ölçüler: h: 3.9 cm r: 7.1 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) Yüzey Rengi: 7.5 YR 3/1 (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ince kum, orta boyutlarda taşçık ve kireç katkılıdır.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 33 / Fig. 7: 33

Env. No: PRS-C8A.17-40

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3 cm r: 9 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 2.5/1 (Reddish Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ince kum, orta boyutlarda taşçık ve kireç katkılıdır.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 34 / Fig. 7: 34

Env. No: PRS-C8B.17-49

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 3 cm r: 9 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 2.5/1 (Reddish Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, az ince kum, orta boyutlarda taşçık ve kireç katkılıdır.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 35 / Fig. 7: 35

Env. No: PRS-C8B.17-46

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-B Açması

Ölçüler: h: 3 cm r: 11 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 7.5 YR 5/3 (Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ince kum, orta boyutlarda taşçık ve ince kireç katkılıdır.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 36 / Fig. 7: 36

Env. No: PRS-C8A.17-48

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 10.5 cm r: 15 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 2.5/1 (Black) Yüzey Rengi: 7.5 YR 2.5/2 (Very Dark Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun iri boyutlarda taşçık, ince kum ve kireç katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 37 / Fig. 7: 37

Env. No: PRS-C8A.17-47

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.4 cm r: 6.5 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/6 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun orta boyutlarda taşçık, az ince boyutlarda kireç ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 38 / Fig. 7: 38

Env. No: PRS-C8A.17-46

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 4 cm r: 9.6 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/4 (Brown) Yüzey Rengi: 7.5 YR 5/6 (Strong Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ince boyutlarda kireç, orta taşçık ve kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 39 / Fig. 7: 39

Env. No: PRS-C8A.17-60

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 4.6 cm r: 5.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 (Red) Yüzey Rengi: 10 YR 5/3 (Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun ve orta boyutlarda kireç, iri taşçık ve ince boyutlarda kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 40 / Fig. 7: 40

Env. No: PRS-C8A.17-61

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 3.4 cm r: 10.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) Yüzey Rengi: 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, yoğun orta boyutlarda kireç, taşçık ve ince kum katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 41 / Fig. 8: 41

Env. No: PRS-C8A.17-50

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-A Açması

Ölçüler: h: 5.2 cm r: 1.8 cm

Hamur Rengi: 10 R 5/8 (Red) Yüzey Rengi: 10 R 4/4 (Weak Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta ince boyutlarda kireç, kum ve orta iri boyutlarda taşçık katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 42 / Fig. 8: 42

Env. No: PRS-C8D.17-55

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium Tiyatrosu, C8-D Açması

Ölçüler: h: 3.5 cm r: 1.95 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) Yüzey Rengi: 5 YR 2.5/1 (Black)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, gözenekli, orta iri boyutlarda taşçık, ince kum ve kireç katkıları içerir.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

KAYNAKÇA

Adak & Stauner 2006

Adak, M. & Stauner, K. (2006). Zur stellung von armeeangehörigen in ihren heimatstädten: der fall M. Aur. Antoninus aus Prusias ad Hypium. *Gephyra*, 3, 133-168.

Adak 2007

Adak, M. (2007). Zwei neue archontenlisten aus Prusias ad Hypium. *Chiron*, 37, 2007, 1-10.

Ameling 1985

Ameling, W. (1985). Die Inschriften von Prusias ad Hypium. Bonn.

Amyx 1958

Amyx, D. (1958). Attic Stelai, Vases and Other Containers. *Hesperia*, 27, 169-310.

Anderson Stojanović 1992

Anderson Stojanović, V. R. (1992). *Stobi: The Hellenistic and Roman pottery*. New Jersey.

Aydın & Okan 2021

Aydın, S. & Okan, E. (2021). Prusias Ad Hypium Tiyatrosu Kazılarında Bulunmuş Kırmızı Astarlı (Pontica) Roma Seramikleri. *Colloquium Anatolicum*, 20, 1-26.

Ayengin 2014

Ayengin, N. (2014). “Düzce İli Kazı ve Yüzey Araştırma Sonuçları”, Ali Ertuğrul (Ed.), *Düzce’de Tarih ve Kültür, Düzce Araştırmaları 1*, İstanbul: Düzce Belediyesi Kültür Yayınları, 384-391.

Băjenaru 2014

Băjenaru, C. (2014). Early Roman Pottery Groups from the Central Sector of the Late Roman City at Histria. *Materiale Şi Cercetări Arheologice X*, Editura Academiei Române Bucureşti, 105–131.

Bats 1988

Bats, M. (1988). *Vaisselle et alimentation à Olbia de Provence (v. 350-v. 50 av. J.-C.)*. Modèles culturels et catégories céramiques, Paris.

Bekker-Nielsen 2008

Bekker-Nielsen, T. (2008). *Urban Life and Local Politics in Roman Bithynia*. *Black Sea Studies* 7, Aarhus.

Belke 1996

Belke, K. (1996). *Paphlagonien und Honōrias*. *Tabula Imperii Byzantini* 9, Vien.

Bilir & Okan 2018

Bilir, A. & Okan, E. (2018). Sikkeler Işığında Prusias ad Hypium’dan Pontos Euxeinos’a Nehir Taşımacılığı ve Ticari Faaliyetler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11/2, 903-920.

Çokay-Kepçe 2008

Çokay-Kepçe, S. (2008). Düzce'den Hellenistik ve Roma Dönemine ait Bezemeli Buluntu Topluluğu. TÜBA-AR, XI, 135-153.

Doğancı 2013

Doğancı, K. (2013). Antik Kaynaklara Göre Bithynia'daki Civitas'lar. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 24, 167-186.

Doğancı 2017

Doğancı, K. (2017). Roma İmparatorluğu'nun Bithynia Pontus Eyaletinde Uyguladığı Askeri Politikalar. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 56, 68-85.

Dörner 1952

Dörner, F. K. (1952). Bericht über eine reise in Bithynien: ausgeführt im jahre 1948 im auftrage der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Wien.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). Parion Roma Dönemi Seramiği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ergürer 2018

Ergürer, H. E. (2018). Parion Tiyatrosunda Bulunan Roma Dönemi Pişirme Kapları. Arkeoloji ve Sanat, 157, 131-146.

Erol & Aydın 2021

Erol, A. F. & Aydın, S. (2021). Fatsa Cıngırt Kayası Günlük Kullanım Kapları Işığında Antik Çağda Karadeniz Mutfak Kültürü. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Erol-Özdizbay 2011

Erol-Özdizbay, A. (2011). Roma İmparatorluk Döneminde Pontus- Bithynia Eyaleti'nde Agon'lar ve Agonistik Sikkeler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ekin 2014

Ekin, E. (2014). Nikomedia ve Çevresinden Roma Dönemi Pişirme Kapları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Fernoux 2004

Fernoux, H. L. (2004). Notables et élites des cites de Bithynie aux époques hellénistique et romaine (IIIe siecle av. J.-C. – III e siec leap. J.-C.). Essaid'histoire sociale, Lyon.

Fırat 2012

Fırat, M. (2012). Phokaia Roma Dönemi Mutfak Kapları: Güveç Formu. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27, 153-166.

Fırat 2014

Fırat, M. (2014). Phokaia'da Seramik Çöplüğü ve Atölye Alanlarında Bulunan Roma Dönemi Seramikleri: Tava Formu. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10, 21-36.

Fırıncı 2010

Fırıncı, S. (2010). Rhodiapolis Seramikleri Roma Dönemi Pişirme Kapları 2006-2009 Buluntuları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Hayes 1992

Hayes, J. W. (1992). Excavations at Saraçhane in Istanbul. vol. 2, The Pottery. Oxford: Princeton University Press.

Hayes 1997

Hayes, J.W. (1997). Handbook of Mediterranean Roman Pottery. London: British Museum Press.

Hierocles 1866

Hierocles. Hieroclis Synecdemos et notitiae graecae episcopatum Accedunt Nili Doxapatrii notitia patriarchatum et locorum nomina immutata. Gustavi Parthey (Ed.), Berolini: Nicolai.

Grant 2000

Grant, M. (2000). Roma'dan Bizans'a. (Çev. Z. İlkelen), İstanbul: Homer Kitabevi.

Gregory 2008

Gregory, T. E. (2008). Bizans Tarihi. (Çev. E. Ermert), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kan Şahin 2019

Kan Şahin, G. (2019). Hadrianopolis Seramik Buluntuları. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Karakuş 2020

Karakuş, O. S. (2020). "Severus Hanedanı Dönemindeki Parth Seferleri Sırasında Prusias ad Hypium Kenti", A. Ertuğrul, F. Yaşa (Edt.), Konur Alp Gazi ve Düzce Tarihi Sempozyumu, 23-24 Kasım 2018 (Bildiriler). Ankara, 15-37.

Lenger 1996

Lenger, D. S. (1996). Prusias ad Hypium Sikkeleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Lüdorf 2006

Lüdorf, G. (2006). Römische und frühbyzantinische Gebrauchskeramik im westlichen Kleinasien: Typologie und Chronologie. Internationale Archäologie, 96, Rahden/Westf.

Marek 2003

Marek, C. (2003). Pontus et Bithynia. Die römischen Provinzen im Norden Kleinasien. Mainz: Philipp von Zabern.

Marek 2009

Marek, C. (2009). "Hellenisation and Romanisation in Pontos-Bithynia: An Overview", J. M. Højte (Ed.), *Mithridates VI and the Pontic Kingdom, Black Sea Studies 9*, Aarhus, 35-46.

Meriç 2002

Meriç, R. (2002). Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos. *Forschungen in Ephesos IX/3*, Wien.

Mitchell 1993

Mitchell, S. (1993). *Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor. Volume I: The Celts and The Impact of Roman Rule*. Oxford.

Okan & Kartal Önemli 2017

Okan, E. & Kartal Önemli, Z. (2017). Akçakoca'da Bir Roma Dönemi Yapısı. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 89-113.

Okan vd. 2018

Okan, E., Fırat, M., Baydan, C. (2018). Foça Çanak Koyu Sualtı Araştırmaları: İlk Bulgular, *SDÜ FEF Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, 166-185.

Okan & Bulut 2019

Okan, E. & Bulut, H. (2019). "Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosunda Bir Geç Antik Çağ Kemik Atölyesi", P. Çaylı - I. Demirtaş - B. Eser (Edt.), *Arkeolojiyle Geçen Yarım Asır: Sevil Gülçur Armağanı*, Ankara, 165-188.

Okan & Bilir 2020

Okan, E. & Bilir, A. (2020). A Group of Heraclea Pontica Amphorae from The Late Antique Bone Workshop in Prusias ad Hypium Theatre. *PEUCE, Serie Nouă XVIII*, 333-355.

Okan vd. 2022

Okan, E., Bilir, A., Çalışkan, D. (2022). Prusias ad Hypium Antik Tiyatrosu: Yeni Kazılar, İlk Veriler. *Höyük*, 9, 33-66.

Özdemir 2009

Özdemir, B. Ş. (2009). *Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Özyiğit 1993

Özyiğit, Ö. (1993). "1991 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, cilt II, Ankara, 1-22.

Pitt 2016

Pitt, E. M. (2016). *Cities on the Periphery: Urbanization in Bithynia, Pontus and Paphlagonia under the Roman Empire*. (Unpublished doctora thessis), California University, Berkeley.

Rogers 1988

Rogers, G. M. (1988). The Crisis of the Third Century A.D. *Belleten*, 52/205, 1509-1526.

Rotroff 2006

Rotroff, S. I. (2006). *Hellenistic Pottery: The Plain Wares. The Athenian Agora*, vol. XXIII, New Jersey.

Sağnak vd. 2022

Sağnak, E., Okan, E., Bilir, A. (2022). Prusias ad Hypium Tiyatrosu-Tonoz Örtülü Galerilere Bakış. *Ege Arkeoloji Dergisi*, 28, 127-148.

Sear 2006

Sear, F. (2006). *Roman Theatres. An Architectural Study*. Oxford.

Sezer 2015

Sezer, S. S. (2015). The Orpheus Mosaic of Prusias ad Hypium. *Journal of Mosaic Research (JMR)*, 8, 123-140.

Sezer 2016

Sezer, S. S. (2016). Prusias ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri. İstanbul: Ege Yayınları.

Sezer 2018

Sezer, S. S. (2018). Prusias ad Hypium Akhilleus Mozaiği. *Journal of Mosaic Research (JMR)*, 11, 207-224.

Sparkes 1962

Sparkes, B. A. (1962). The Greek Kitchen. *The Journal of Hellenic Studies*, 82, 121-137.

Sparkes & Talcott 1970

Sparkes, B. A. & Talcott, L. (1970). Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C. *The Athenian Agora 12, The American School of Classical Studies at Athens*, Princeton.

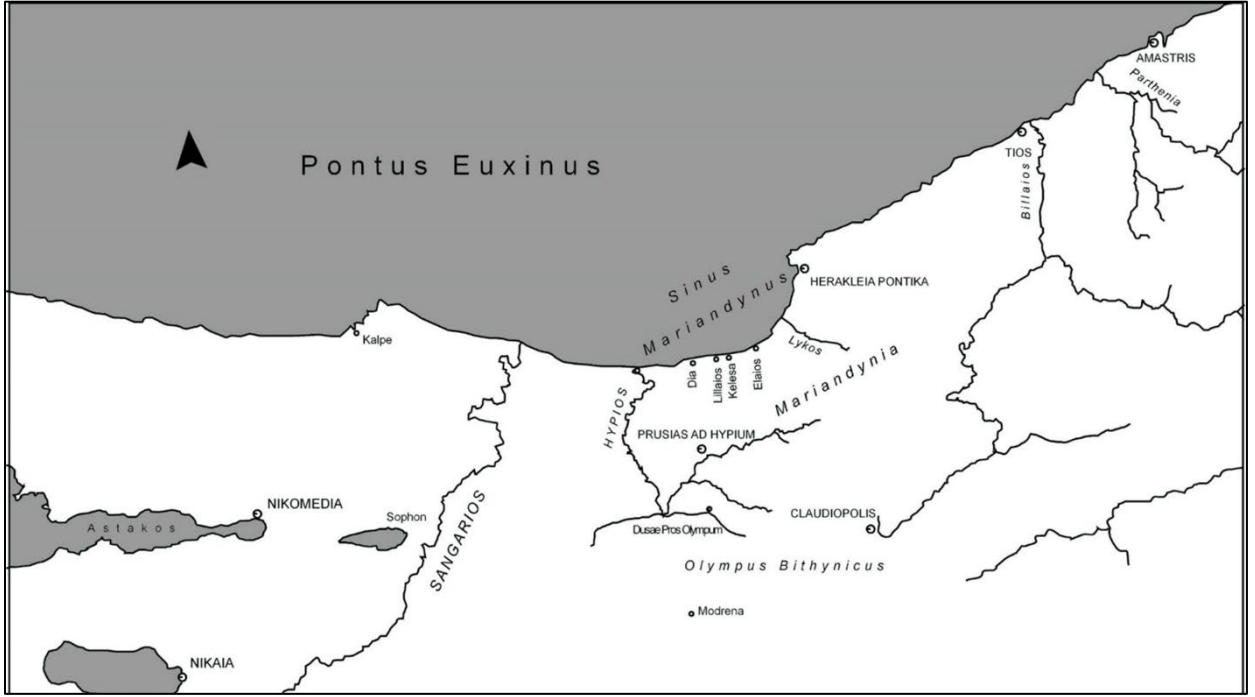
Tekocak 2006

Tekocak, M. (2006). *Kelenderis Roma Çağı Seramiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Tekocak 2010

Tekocak, M. (2010). "The Cooking Wares from Kelenderis", S. Mecnelli, S. Santora, M. Pasquinucci, G. Guiducci (Eds.), *LRCW 3, Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean*, vol. II, Oxford, 827-837.

FİGÜRLER

Fig. 1: Prusias ad Hypium kentinin coğrafi konumu

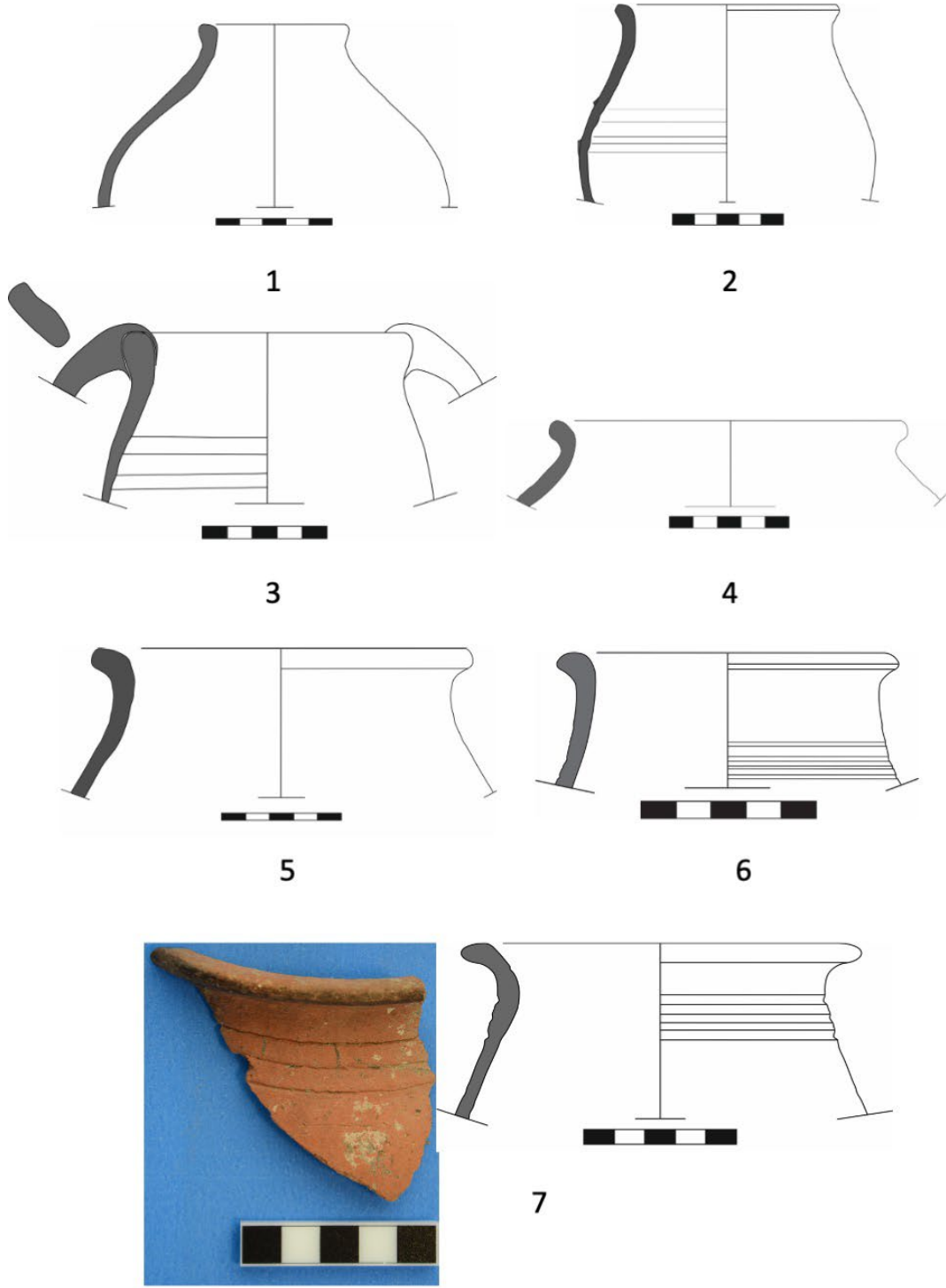

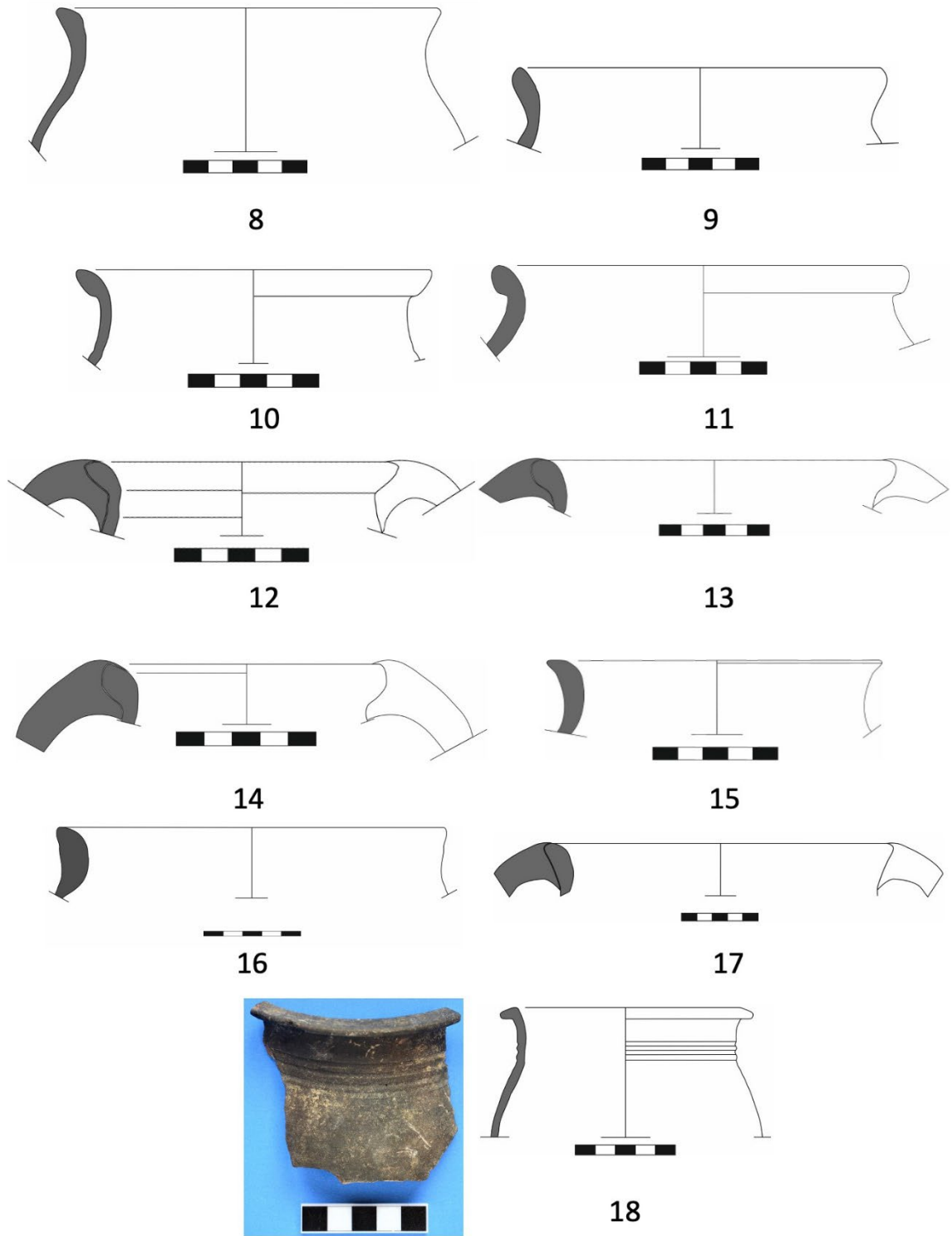
Fig. 2: Prusias ad Hypium tiyatrosu genel görünümü

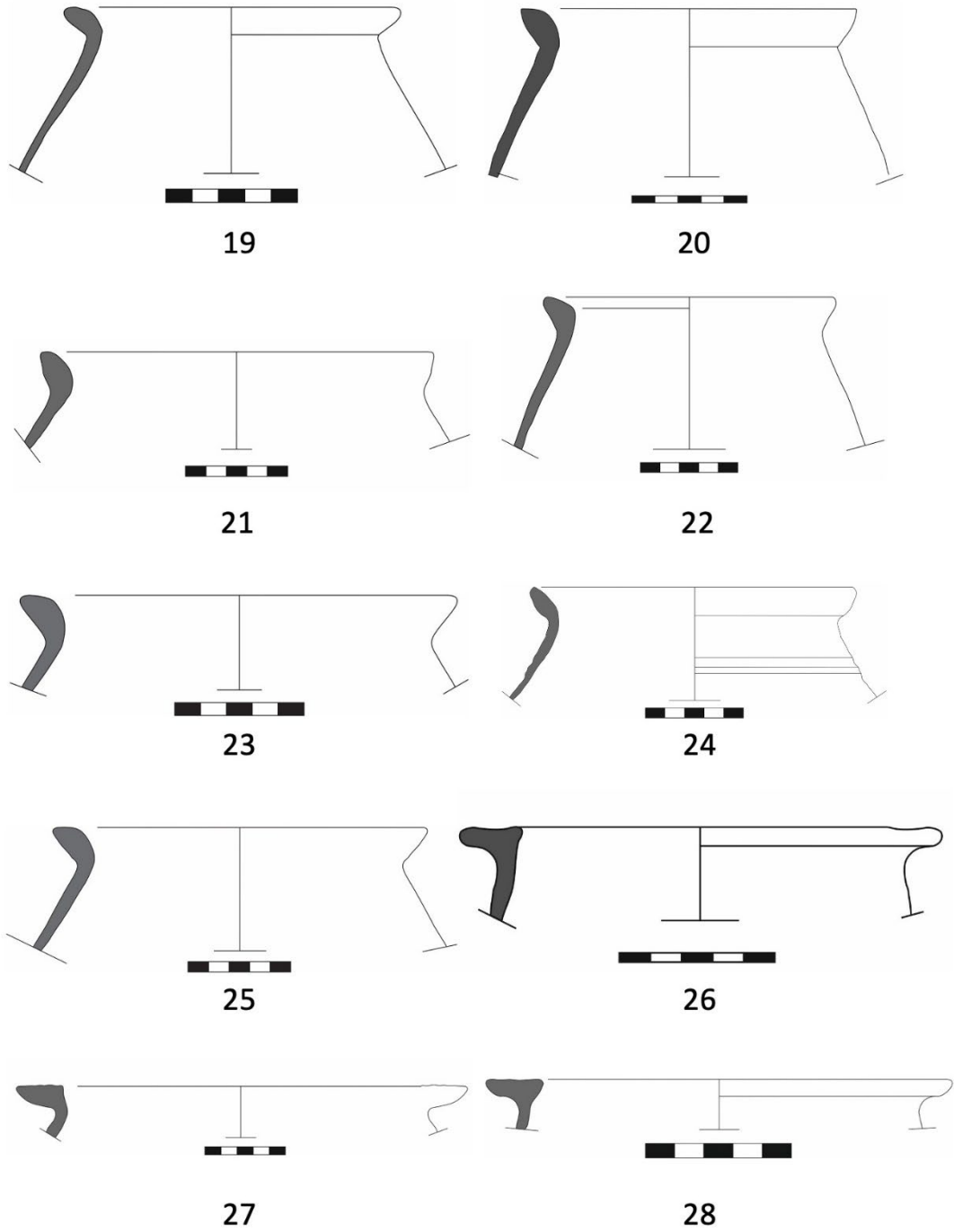
Fig. 3: Prusias ad Hypium tiyatrosunda seramiklerin ele geçtiği sektör

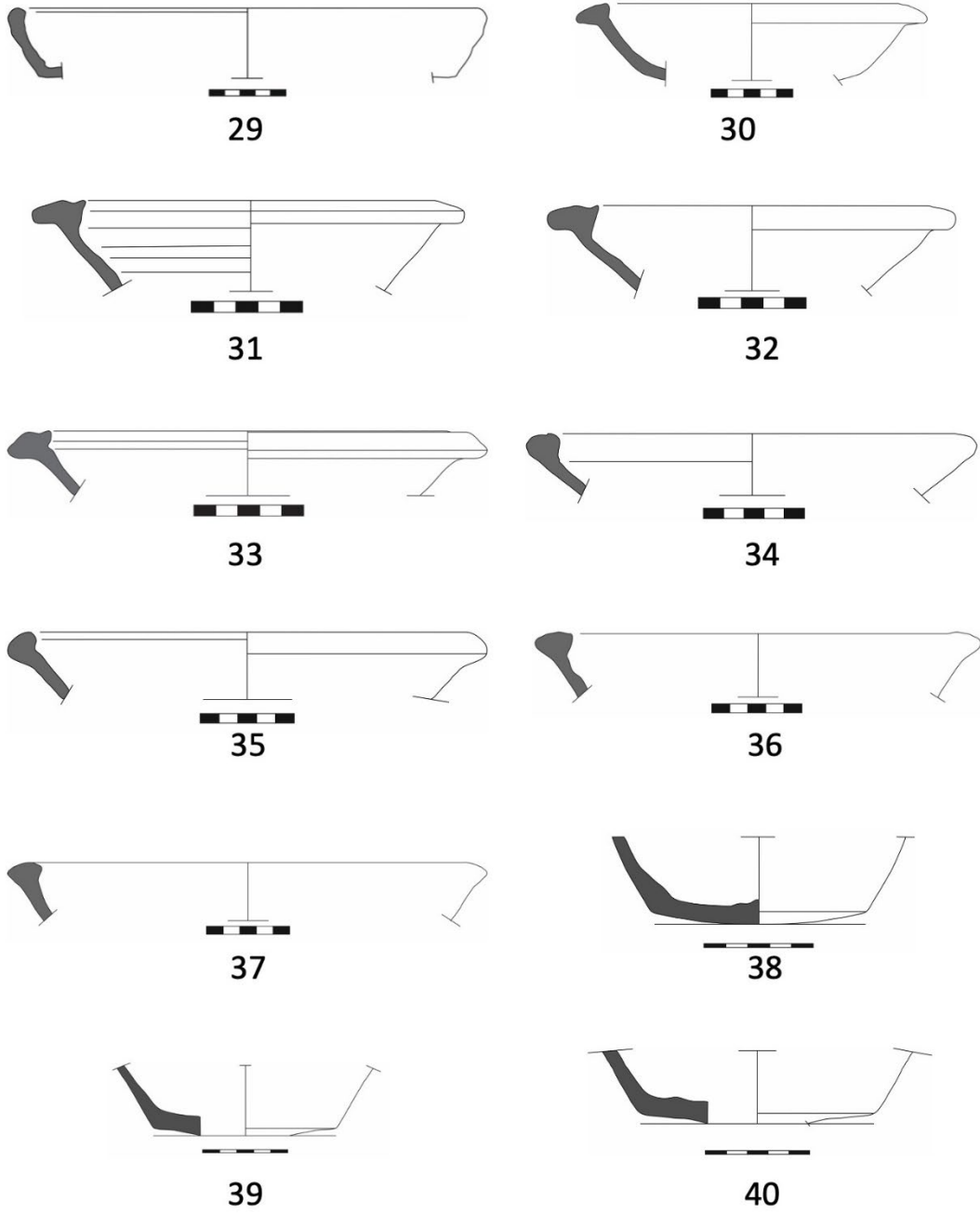
Fig. 4: Prusias ad Hypium pişirme kapları (Kat. No: 1-7)

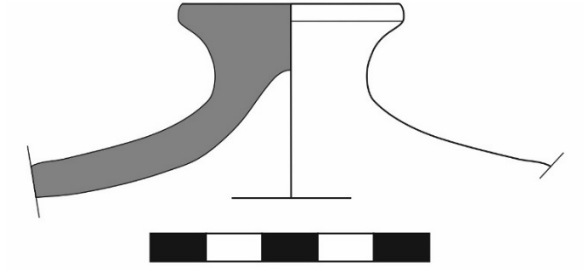
Fig. 5: Prusias ad Hypium pişirme kapları (Kat. No: 8-18)

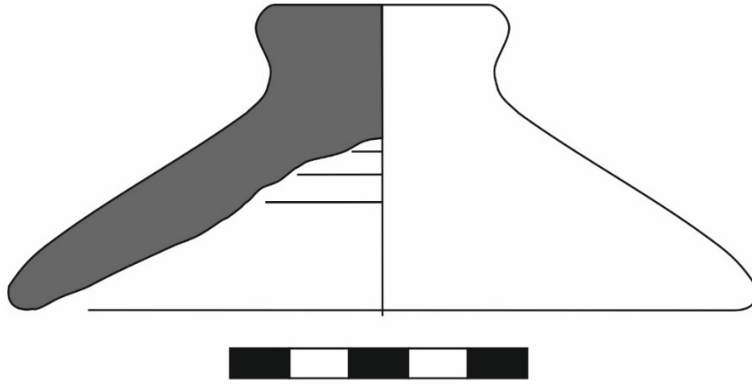
Fig. 6: Prusias ad Hypium pişirme kapları (Kat. No: 19-28)

Fig. 7: Prusias ad Hypium pişirme kapları (Kat. No: 29-40)

41

42

Fig. 8: Prusias ad Hypium pişirme kapları (Kat. No: 41-42)

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 02.11.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 24.12.2024
Yayın Tarihi/ Published: 30.12.2024
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1578217

Makale Künyesi / Citation: Ali Akın, A., Umut, A., Kutalmış G., Yusuf Kağan K.. (2024). Zeugma Arkeolojik Alanına Ait Seramik Kandil ve Figürin) ve Toprak/Kil Örneklerde Arkeometrik Analizler, SRMKA 6, 385-407.

ZEUGMA ARKEOLOJİK ALANINA AİT SERAMİK (KANDİL VE FİGÜRİN) VE TOPRAK/KİL ÖRNEKLERDE ARKEOMETRİK ANALİZLER

ARCHAEOMETRIC ANALYSES OF CERAMIC (LAMP AND FIGURINE) AND SOIL/CLAY SAMPLES FROM THE ZEUGMA ARCHAEOLOGICAL SITE

Ali Akın AKYOL*
Umut ALAGÖZ**
Kutalmış GÖRKAY***
Yusuf Kağan KADIOĞLU****

Özet

Gaziantep sınırları içinde yer alan Zeugma, Antik Dönem'in en stratejik konumunda ve antik yolların kesişme noktasında bulunmaktaydı. Suriye, Kilikya, Kommagene ve Oshrohoene bölgeleri arasında geçişi sağlayan Fırat nehrinin kıyısında çevresine hâkim bir konumdaydı. Roma Dönemi'nde bölgenin önemli antik kentlerinden biri olan Zeugma stratejik öneme sahip olmasının yanı sıra günlük kullanım kapları açısından da bir üretim merkezidir. Gerçekleştirilen kazılarda herhangi bir seramik üretim işliği ortaya çıkarılmamışsa da ele geçen seramik buluntular yerel kil tiplerinin varlığına işaret eder niteliktedir. Çalışma kapsamında kentteki kazı çalışmalarında ele geçen dört farklı kandil tipi ile farklı toprak rengine sahip terra-cotta figürinler ve toprak/kil örnekleri çeşitli analitik metotlar kullanılarak arkeometrik yönden incelenmiştir. Örnekler fotoğraflanıp kodlandıktan sonra hamur renkleri ve kalınlıkları belirlenmiştir. Arkeometrik çalışmalar kapsamında örneklerin petrografik özellikleri ince kesit optik mikroskop analizi ile; kimyasal özellikleri de PED-XRF analizi ile incelenmiştir. Arkeometrik veriler, kandil ve figürin örneklerin

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Gölbaşı, Ankara, TÜRKİYE. E-Posta: ali.akyol@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0002-4174-575X

** Dr., Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gözcü Sok. No: 2, Ulus-Altındağ, Ankara, TÜRKİYE. E-Posta: arkeoloji27@gmail.com ORCID: 0000-0002-7894-5747

*** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, DTCF, Arkeoloji Bölümü, Sıhıye, Ankara, TÜRKİYE. E-Posta: kgorkay@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2680-0439

**** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Gölbaşı, Ankara, TÜRKİYE. E-Posta: kadi@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0002-7894-2220

benzer petrografik ve kimyasal yapıları ile en az iki üretim modeline sahip olduğuna işaret etmiştir. Yakın çevreden örneklenerek incelenen toprak/kil örneklerin de yerel özellikte ve seramik örnekler ile benzer kimyasal yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zeugma, arkeometri, seramik, ince kesit analizi, XRF

Abstract

Zeugma, located within the borders of Gaziantep, was in the most strategic position of the ancient period and at the intersection of ancient roads. It was in a dominant position on the banks of the Euphrates River, which provided passage between the regions of Syria, Cilicia, Commagene and Oshrohoene. Zeugma, one of the important ancient cities of the region during the Roman Period, was a production center for daily use vessels as well as having strategic importance. Although no ceramic production workshops were uncovered during the excavations, the ceramic findings obtained indicate the existence of local clay types. Within the scope of the study, four different types of candles, terra-cotta figurines with different soil colors and soil/clay samples obtained during the excavations in the city were examined archaeometrically using various analytical methods. After the samples were photographed and coded, their dough colors and thicknesses were determined. Within the scope of the archaeometric studies, the petrographic properties of the samples were examined with thin-section optical microscope analysis and their chemical properties were examined with PED-XRF analysis. Archaeometric data indicated that the candle and figurine samples had at least two production models with similar petrographic and chemical structures. It was understood that the soil/clay samples examined by sampling from the nearby area also had local characteristics and similar chemical structures to the ceramic samples.

Keywords: Zeugma, archaeometry, ceramics, thin section analysis, XRF

Giriş

Zeugma; Suriye, Kilikya, Kommagene ve Oshrohoene bölgeleri arasında geçişi sağlayan Fırat Nehri'nin kıyısında çevresine hâkim bir konumdadır. Belkıs köyü yakınında bulunan kalıntılara ilk kez R. Pococke tarafından 1738 yılında değinilmiştir¹. Zeugma'nın ilk olarak lokalizasyonu J. R. Metheny tarafından yapılmıştır². F. Cumont tarafından 1917 yılında ise Zeugma Antik Kenti olabileceği belirtilerek yayını yapılmıştır³. Kalıntıların Zeugma Antik Kenti'ne ait olduğu, 1970'lerde J. Wagner'in arazi çalışmaları sonucunda netlik kazanmıştır⁴.

Zeugma, Seleukeia ve Apamea olarak adlandırılan ve Fırat Nehri'nin her iki yakasında kurulmuş karşılıklı iki kentten oluşmakta ve her iki kent, adlarını kurucusu I. Seleukos Nikator ve karısı Apama'dan almaktadır⁵. Strabon'un "Mezopotamya'nın Kalesi" olarak nitelendirdiği

---

¹ Pococke 1745, 156.

² Metheny 1907, 159.

³ Cumont 1917.

⁴ Wagner 1976, 132-146.

⁵ App. Syr. 11.9; Plin.nat. 5.86.

Seleukeia⁶, Fırat Nehri'nin üzerinde Mezopotamya'nın başladığı⁷ bir yerde önemli bir kavşak noktasında yer almaktadır. Bugün Gaziantep sınırları içinde yer alan Zeugma, Antik Dönem'in en stratejik konumunda ve antik yolların kesişme noktasında bulunmaktaydı. Fırat Nehri'nin doğu kıyısından kuzeye uzanan doğal yol Samsat'a ulaşmaktaydı (**Fig. 1.**). Olasılıkla Harran üzerinden gelen bu yol, MÖ 2. binin başlarında Asurlu tüccarların kervanlarının da kullanıldığı güzergâh olarak kabul edilir. Antik dönemlerde, Kargamış yakınından geçerek Mezopotamya ve Kilikya bölgelerini bağlayan yol klasik dönemde Zeugma'dan geçmekteydi⁸. Bu bölgede, yol güzergâhları, Fırat Nehri'nin geçilebilir noktalarına göre oluşmuştur. Stratejik konumu nedeniyle Hellenistik Dönem'de büyük olasılıkla bir Makedon askeri kolonisi, (katoikia) modelinde kurulmuş olan şehir, Büyük İskender'in almış olduğu topraklar üzerinde yaşayan, Yunan olmayan ve Yunanca konuşmayan Sami kültürlerle, Yunan kültür ve ekonomi modellerini yayma amacını taşıyan politikaların bir sonucu olarak polis modeline göre inşa edilmiştir⁹.

Çalışma kapsamında kentteki kazı çalışmalarında ele geçen dört farklı kandil tipi ile farklı toprak rengine sahip terra-cotta figürinler üzerine yoğunlaşmıştır¹⁰. Çalışma kapsamında yer alan kandillerin tümü kalıp yapımıdır. Bailey, kalıp yapımı tekniğinde 'Patris' ve 'Matris' adı verilen iki tür kalıp kullanıldığı bilgisini vermektedir¹¹. Kandil kalıbı kırılana kadar kullanılması ile bunun sonucunda her bir kalıptan belirsiz birçok kandil üretilmiştir¹².

Zeugma arkeolojik alanına ait seramik ve toprak/kil örneklerinin arkeometrik incelemeleri; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Tarihi Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB) ile Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM) Laboratuvarları'nda gerçekleştirilmiştir.

---

⁶ Strabon. 16.2.3.

⁷ Strabon. 16.1.22.

⁸ Wagner 1976, 48-51.

⁹ Görkay 2015, 2.

¹⁰ Çalışma kapsamında kullanılan materyal 2006-2017 yılları arasında Prof. Dr. Kutalmış Görkay başkanlığında Zeugma Antik Kenti, Doğu konut sektörü Danae ve Musalar Evi kazı çalışmaları ve Agora çevresinde yürütülen kazı çalışmalarından ele geçen amorf (yukarıda etütlük diyordu sildim!) durumdaki parçalardan oluşmaktadır.

¹¹ Bailey 1963, 13.

¹² Garnett 1975, 79.

Yöntem ve Analizler

Zeugma Antik Kenti'nden ele geçen seramik parçaları ve yakın çevreden (mesela nereden? veya neye göre kime göre yakın? Belirtirse daha iyi olur) elde edilen toprak/kil örnekleri arkeometrik yönden incelenmiştir.

Arkeometrik analizler öncesinde örnekler fotoğraflanıp (Canon Digital IXUS 870 IS 10 MegaPixel) kodlanmıştır (**Tablo 1** ve **Fig. 2**). Kodlamada proje ismini oluşturan “Zeugma Kazısı Tez Örnekleri: Seramik ve Toprak Kil kelimelerin baş harfleri ön kod (ZKT), seramik örnekleri için “B” harfi, toprak/kil örnekleri için de “D” harfi kullanılmıştır (**Tablo 1** ve **Fig. 2,4**). Buna göre ZKT-B1 örneği 1 nolu seramik örneğini ifade etmektedir.

Seramik örneklerin kalınlıkları dijital kalınlık ölçer ile, renkleri ise kromametrik analiz ile belgelenmiştir. Renk analizleri, standart CEI L*a*b* (Commission Internationale de L'Eclairage) renk sistemi kullanılarak yapılmıştır (**Tablo 2** ve **Fig. 3**)¹³.

Zeugma arkeolojik alanına ait seramik (kandil ve figürinler birlikte ele alındığında seramik olarak anılmaktadır) ve toprak/kil örneklerinin petrografik dokusal (matriks) ve agrega (kayaç ve mineraller) özellikleri hazırlanan ince kesitleri üzerinden optik mikroskop analizi ile belirlenmiştir (**Tablo 3a,3b** ve **Fig. 5,6**)¹⁴. Toprak/kil örneklerin ince kesitleri ise reçine sürülü lamaların üzerine serpilerek hazırlanmıştır. İnce kesitler LEICA Research Polarizan Mikroskobu DMLP Model optik mikroskop kullanılarak incelenmiştir. Fotoğraflamalar mikroskoba bağlı Leica DFC280 dijital kamera ile yapılmıştır. Örneklerde matriks ve matriksi oluşturan agrega boyutu, kayaç kökeni, kayaç ve mineraller “Point Counting Metodu” kullanılarak tanımlanmıştır.

Zeugma arkeolojik alanından örneklenen seramik ve toprak/kil örneklerinin element içerikleri X-Işınları Floresans Analizi Yöntemi (PED-XRF) kullanılarak belirlenmiştir (**Tablo 4a,4b** ve **Fig. 7**)¹⁵. Bu çalışmada, X-LAB 2000 model PED-XRF (Polarized Energy Dispersive-XRF) spektrometresi kullanılmıştır. X-Lab 2000 PED-XRF spektrometresi atom numarası 11 olan sodyumdan (Na), 92 uranyuma (U) kadar olan elementleri analiz edebilme özelliğine sahiptir. Analizde USGS (Birleşik Devletler Jeolojik Araştırma) standartları ve referans olarak GBW-7109 ve GBW-7309 kullanılmıştır.

---

¹³ Ohno 2007.

¹⁴ Kerr 1977; Rapp 2002.

¹⁵ Shackley 2011.

Analiz Sonuçları ve Değerlendirmeler

Zeugma Antik Kenti'nden ele geçen seramiklerden etütlük olarak ayrılmış 38 seramik (kandil ve figürin parçaları) ile antik kentin yakınındaki 3 farklı kil bölgesine ait toprak/kil örnekleri arkeometrik yönden incelenmiştir (**Tablo 1a, 1b** ve **Fig. 2,4**).

Seramik örneklerin kalınlıkları dijital kalınlık ölçer ile hassas bir şekilde (0,001 mm hassasiyetle) belirlenmiştir. Örneklerin kalınlıkları 2,15 cm ile 18,09 cm arasında (ort. 8,30 cm) değişim göstermektedir (**Tablo 2** ve **Fig. 3**).

Seramik örnekler petrografik yönden ele alınarak ince kesit optik mikroskop analizi ile 2 ana (bazalt ve kumtaşı kökenli kayaç yapılarına ait) ve 3'er alt grup halinde, toprak örnekler de 3 farklı (tanımlı 1 ve tanımsız 2 kökenden) grup altında sınıflandırılmıştır. Seramik örnekler kil yapısına göre değerlendirildiğinde; örneklerin pişirim sıcaklığı 800-950°C arasındadır (**Tablo 3a** ve **Fig. 6**). Çünkü 850°C ve üzerindeki pişirimlerde seramiklerin kil yapısı bozulmakta vitrifikasyon (camlaşma) başlamaktadır. Diğer tüm örneklerden farklı olarak Seramik Gr5 seramik örneklerin matris yapısında bulunan kireçtaşı parçaları, örneklerin nispeten düşük kalitede ve sıcaklıkta (<800°C) bir üretimin eseri olduğunu göstermektedir¹⁶.

Seramik örnekler %2-10 arasında değişen oranlarda boşluklu yapıya (gözenekliliğe) sahiptir (**Tablo 3a** ve **Fig. 6**). Seramik örnekler agrega/matris oranları açısından değerlendirildiğinde örneklerde toplamda %18-45 arasında değişen matris agrega/katkı içeriği bulunmaktadır (**Tablo 3a** ve **Fig. 6**). Seramik örneklerin hammadde içeriği; ezilerek (kırıklı, köşeli agregalar içeren), belli bir eleme yapılarak seçilmiş, farklı boyutlarda ve heterojen dağılım gösteren kumtaşı ve bazalt yerel kayaç kırıkları ile hazırlanmıştır (**Tablo 3a** ve **Fig. 6**). Örnekler çok ince / ince / orta (<10 µm ve 10-50 µm) tane boyutlu homojen dağılımlı agregalar içermektedir (**Tablo 3a** ve **Fig. 6**).

Seramik ve toprak/kil örneklerin kimyasal bileşimleri PED-XRF analizi ile belirlenmiştir. Toprak/kil örneklerin kimyasal içeriğini de yine azalan oranda CaO (ort. %39,15), SiO₂ (ort. %24,72), Al₂O₃ (ort. %6,36), Fe₂O₃ (ort. %3,89), MgO (ort. %1,72) ve K₂O (ort. %1,11) oluşturmaktadır (**Tablo 4a**). Seramik örneklerin kimyasal içeriğini azalan oranda SiO₂ (ort. %43,26), CaO (ort. %17,32), Al₂O₃ (ort. %9,86), Fe₂O₃ (ort. %7,33), MgO (ort. %4,58) ve K₂O

¹⁶ Rice 1987.

(ort. %1,74) oluşturmaktadır (**Tablo 4b**). Örneklerin ana element içerikleri değerlendirildiğinde, örneklerin CaO) içerikleri, zaman içerisinde topraktan örneklerin yapısına taşınmış olmalıdır. Seramik örneklerin ana element (>%1) ve eser içerikleri dikkate alındığında belirgin bir farklılık görülmemektedir. Toprak/kil örneklerden de ZKT-D3 örneği diğer 2 örnekten kimyasal içeriğiyle kısmen farklılaşmaktadır (**Tablo 4a**).

Seramik örnekler kimyasal içeriklerine göre gruplandırıldığında; toprak/kil örneklerin seramiklerle oldukça benzer içerikte olduğu (**Fig. 7a**), seramiklerin ise en az 2 farklı hammadde kaynağı kullanılarak üretildiği değerlendirilmektedir (**Fig. 7b**). Bu durum iki farklı köken veren kandil grubundan kaynaklanmaktadır (**Fig. 7c**). Kandillerin aksine figürin örnekler kendi içinde oldukça homojen bir yapı sergilemektedir (**Fig. 7d**). Toprak/kil örneklerle seramik örneklerin kimyasal bileşimleri birlikte değerlendirildiğinde ise oldukça benzer bir içerik izlenebilmektedir (**Fig. 7a,7b**).

Seramik örneklerin dayanım özellikleri PED-XRF analizi ile belirlenen kimyasal içerikleriyle birlikte değerlendirildiğinde; dayanımı yüksek örnekler için yapılarında %30'un üzerindeki oranda SiO₂ (ort. %43,26), %10'dan düşük oranda CaO (ort. %17,32) ve %8'in altındaki oranda Fe₂O₃ (ort. %7,33) içermelidir (Özışık, 2000). İncelenen örneklerin yüksek SiO₂ ve CaO ile Fe₂O₃ içerikleri anılan oranlarla CaO dışında oldukça uyumludur (**Tablo 4b**). Buradan hareketle seramik örneklerin dayanımlarının ortalama kalitede bir üretimi yansıtır nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Arkeolojik yönden değerlendirildiğinde, çalışma kapsamında kullanılan kandil grubu kronolojik sıraya ve tipolojik değerlendirmelere göre düzenlenmiş ve MS 1-4. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Materyal üzerinde yapılan arkeometrik analiz çalışmaları ile kandil tiplerinin; birbirine komşu üretim merkezlerinde aynı kalıpların değişimi ya da kopyaları kullanılmak suretiyle üretilip üretilmediği hususlarına cevaplar aranmıştır. Üretim merkezleri arasında kalıp değişimi veya mevcut kandillerin formlarının kopyalanması, farklı bölgelerden aynı veya benzer lambaların ortaya çıkmasına neden olmuş olmalıdır. W.V. Harris¹⁷, Roman Terracotta Lamps: The Organization of an Industry adlı makalesinde Roma pişmiş toprak kandillerinin üretimi yayılımı konusunda önemli bilgiler vermektedir. Harris'e göre "Birçok basit terrakotta kandil satıldığı yerlerin yakınında imal edilmiş olmalıdır. Ayrıca bu kandilleri yapmak için sıra dışı bir işçilik

¹⁷ Harris 1980, 126-145.

gerekmemektedir. Bu kandilleri çok özel bir durum olmadıkça ihraç etmek karlı olamaz. Sonuçta bunlar ucuz ve kolaylıkla imal edilebilen ürünlerdir”. Bu bilgiden hareketle çalışma kapsamında Zeugma pişmiş toprak kandil tiplerinin lokal yahut ithal üretim sorularına yanıtlar aranmaya çalışılmıştır. Kent özelinde 1990 yılların başından itibaren yapılan kazı ve yüzey araştırmaları kandil ya da figürin üretimi yapan atölyelerin varlığını ortaya koyamamıştır¹⁸.

Çalışma kapsamında yer alan figürinler ve kandillerin aynı atölyelerde üretilip üretilmediğinin araştırılması da bir başka önemli konudur. Bu bağlamda İsrail’de Beit Nattif’deki¹⁹ Geç Roma Dönemi buluntuları üzerine yapılan çalışma iyi bir örneklem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalıntılar 20. yüzyılın başında ortaya çıkarılmış daha sonra Dimitri Baramki tarafından kısmen yayımlanmıştır²⁰. Elde edilen buluntular güney Levant’taki bir heykelcik ve kandil atölyesindeki en büyük seramik topluluğunu temsil eder ve bölgedeki kandil ve figürinlerin tipolojisi ve kronolojisi için önemli bir referansı oluşturmaktadır²¹.

Sonuç

Arkeolojik malzemelerin mimari, tarihi, sanatsal ve estetik özelliklerinin araştırılmasının yanı sıra arkeometrik incelemelerinin de yapılması büyük önem taşımaktadır. Zeugma Antik Kenti’nden ele geçen seramiklerden etütlük olarak ayrılmış 38 seramik (25 kandil ve 13 figürin parçası) ve 3 toprak/kil örnek arkeometrik yönden incelenmiştir.

Seramik örnekler petrografik yönden ele alınarak ince kesit optik mikroskop analizi ile 2 ana (bazalt ve kumtaşı kökenli kayaç yapılarına ait) ve 3’er alt grup halinde, toprak örnekler de 3 farklı (tanımlı 1 ve tanımsız 2 kökenli) grup altında sınıflandırılmıştır. PED-XRF analizi ile ulaşılan ana element kompozisyonları dikkate alındığında ise toprak/kil örneklerle seramik örneklerin element içerikleri birlikte değerlendirildiğinde oldukça benzer bir içerik izlenebilmektedir. Buradan hareketle toprak/kil örnekler ile seramik örnekler aynı kaynağa adreslenebilir.

Zeugma arkeolojik alanında 1990’lı yılların başından itibaren yapılan kazı ve yüzey araştırmaları kandil ya da figürin üretimi yapan atölyelerin varlığını maalesef ortaya koyamamıştır. Gerçekleştirilen arkeometrik analizlerle Zeugma kazı çalışmalarında ele geçen figürinler ve kandil

---

¹⁸ 2000 yılı başlarında yapımı bitirilen Birecik Barajı kentin yaklaşık üçte birlik kısmını su altında kalmasına neden olmuştur. Bu durum dolayısıyla Fırat Nehri kıyısında bulunduğu varsayılan kandil ve figürin atölyelerinin ürettiği eserler hakkında bilgi sahibi olabilmek için arkeometrik çalışmalar önem kazanmaktadır.

¹⁹ Lichtenberger & Kimberlee 2018, 1-6.

²⁰ Baramki 1936, 3-10.

²¹ Lichtenberger & Kimberlee 2018, 1-6.

üretimlerinin aynı atölyelerde (en az iki) üretilmiş olabileceği yapılan analiz sonuçlarına göre ortaya konmuştur. Söz konusu atölye MS 300 civarında faal olup figürinler ve kandil üretimi gerçekleştirilmiş olmalıdır. Bu atölyelerin yerleri ilerleyen kazılarda ortaya çıkacaktır.

Teşekkür ve Katkı

Yazarlar, örneklerin hazırlanmasında Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Tarihi Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB) proje asistanı Gülşen ALBUZ GEREN'e, analizler için Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi ve YEBİM Müdürü Doç. Dr. Kıymet DENİZ YAĞCIOĞLU'na, ince kesitlerin hazırlanmasında teknisyen Şevket ÖZDİLEK'e teşekkür ederler.

KAYNAKÇA

Bailey 1963

Bailey, D.M., (1963). Greek And Roman Pottery Lamps. London: The Trustees of the British Museum.

Baramki 1936

Baramki, D. (1936). Two Roman cisterns at Beit Nattif. Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine, 5, 3–10.

Cumont 1917

Cumont, F. (1917). Etudes Syriennes. Paris.

Gaius Plinius Secundus 2022

Gaius Plinius Secundus (2022). Doğa Tarihi / Historia Naturalis (Çev. İnanç Pastırmacı). Say Yayınları.

Garnett 1975

Garnett, K. S. (1975). Late Roman Corinthian Lamps from the Fountain of the Lamps. Hesperia, 44(2), 179.

Görkay 2015

Görkay, K. (2015). Zeugma: Geçmişten Günümüze Bir Geçit. İstanbul.

Harris 1980

Harris, W. V. (1980). Roman Terracotta Lamps: The Organization of an Industry. The Journal of Roman Studies, 70, 126-145.

Kerr 1977

Kerr, P. F. (1977). Optical Mineralogy. McGraw-Hill Co., First Edition. New York.

Lichtenberger & Kimberlee 2018

Lichtenberger, A., & Kimberlee, M. (2018). Ancient fingerprints from Beit Nattif: studying Late Roman clay impressions on oil lamps and figurines. Antiquity, 92(361).

Metheny 1907

Metheny, J. R. (1907). Road notes from Cilicia and North Syria. JAOS, 28, 155-162.

Ohno 2007

Ohno, Y. (2007). "Spectral Colour Measurement", J. Schanda (Ed.), CIE Colorimetry: Understanding the CIE System (Ch. 5). Wiley Publication, New York.

Özışık 2000

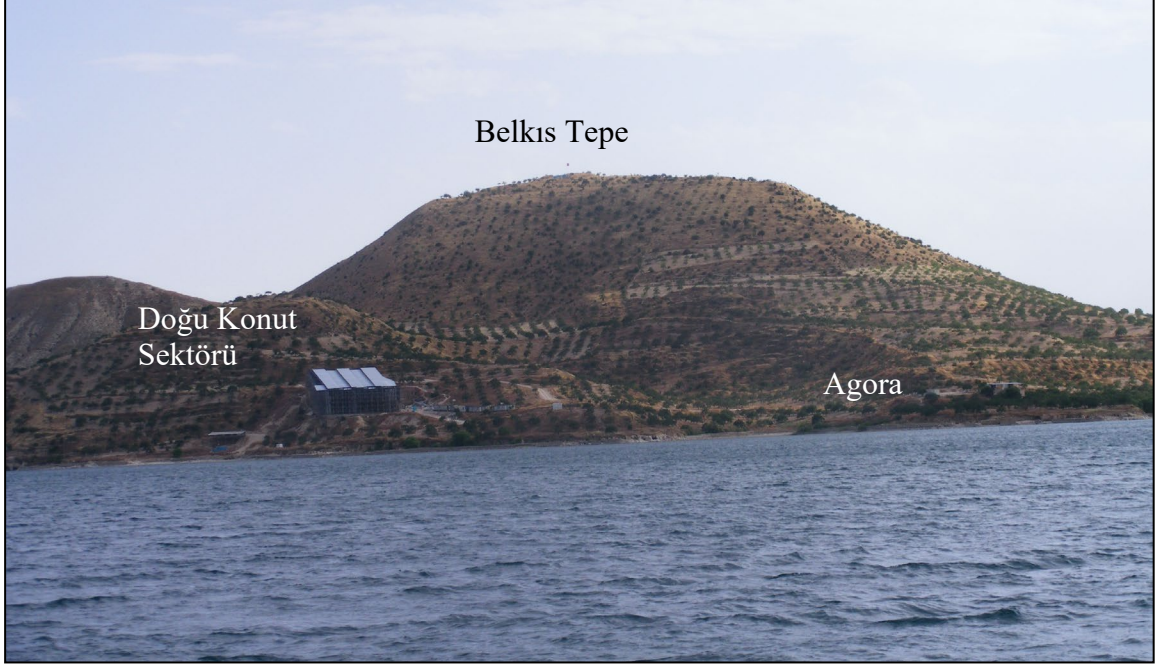
Özışık, G. (2000). Yapı Mühendisliğinde Tuğla Elemanlar ve Yapı Sistemleri. Birsen Yayınevi, İstanbul.

Pococke 1745

- Pococke, R. (1745). A Description of the East and Some Other Countries (II). London.
Rapp 2002
- Rapp, G. (2002). Archaeomineralogy. Springer-Verlag, Berlin.
Rice 1987
- Rice, P. M. (1987). Pottery Analysis: A Source Book. The University of Chicago Press.
Shackley 2011
- Shackley, M. S. (2011). X-Ray Fluorescence Spectrometry (XRF) in Geoarchaeology.
DOI: 10.1007/978-1-4419-6886-9-2. Springer Publication.
- Strabon 1987
- Strabon. (1987). Geographika Anadolu Kitap XII-XIII-XIV Kitaplar Antik Anadolu
Coğrafyası (Çev. A. Pekman). İstanbul.
- Wagner 1976
- Wagner, J. (1976). Seleukeia am Euphrat/Zeugma. Wiesbaden.

FIGÜRLER

Fig 1. Birecik Barajından Zeugma Antik Kentine bakış

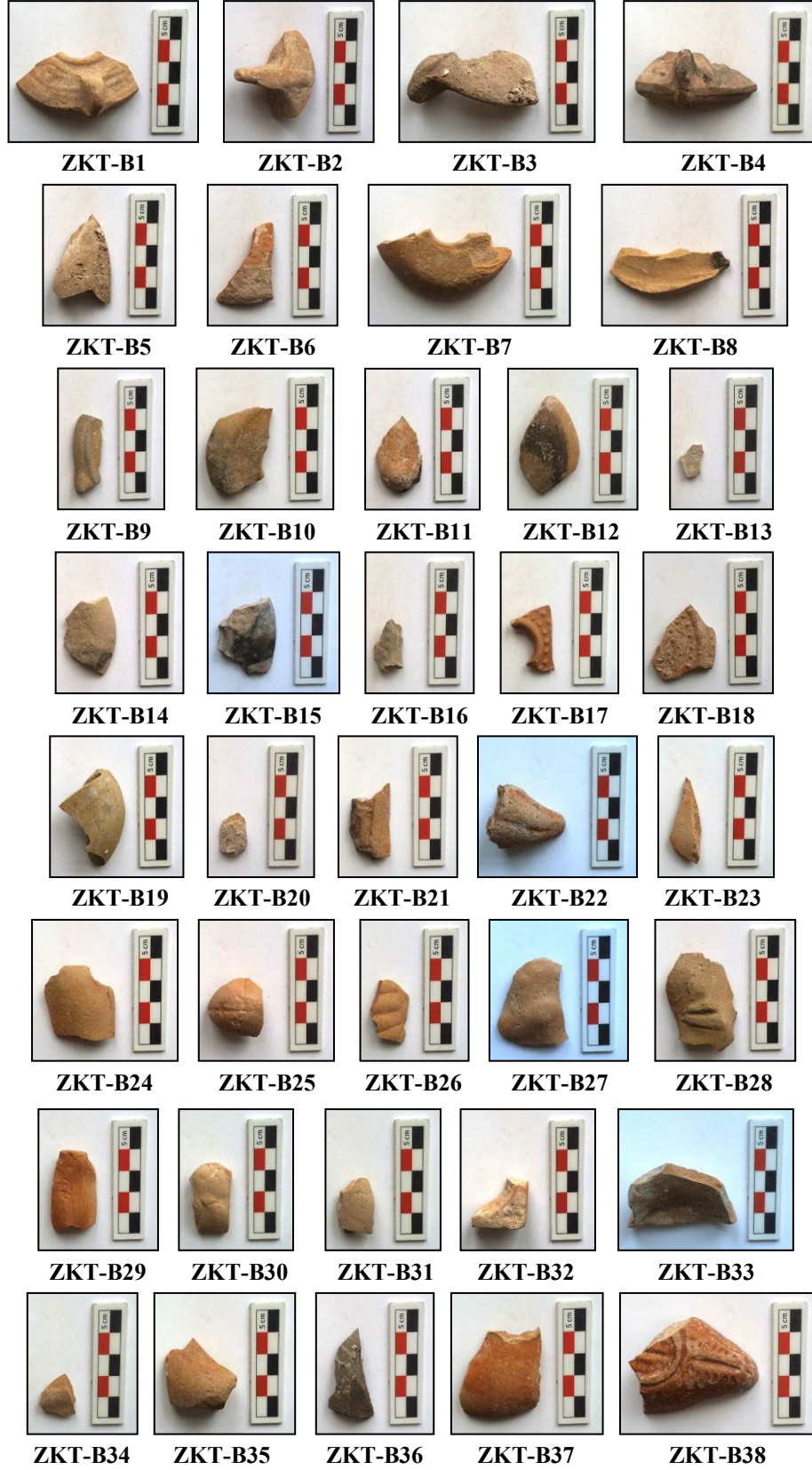

Fig. 2: Zeugma arkeolojik alanına ait seramik örnekler

Tablo 1a. Zeugma Kazısı seramikörnekleri

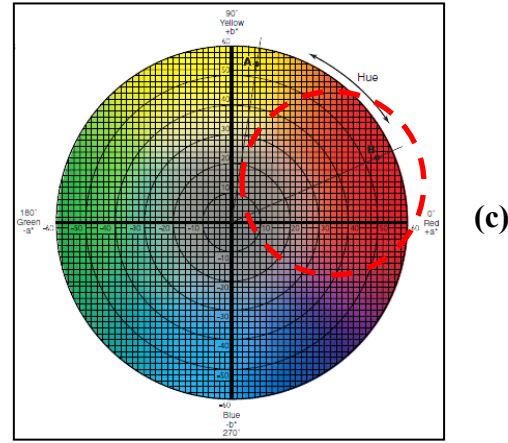
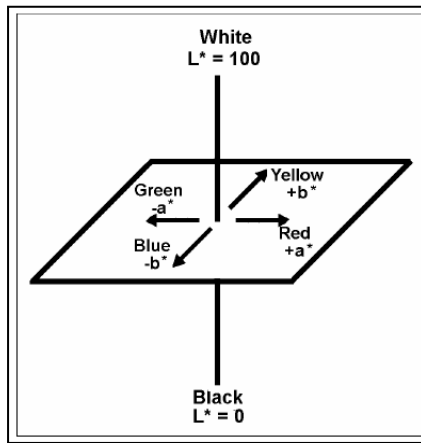
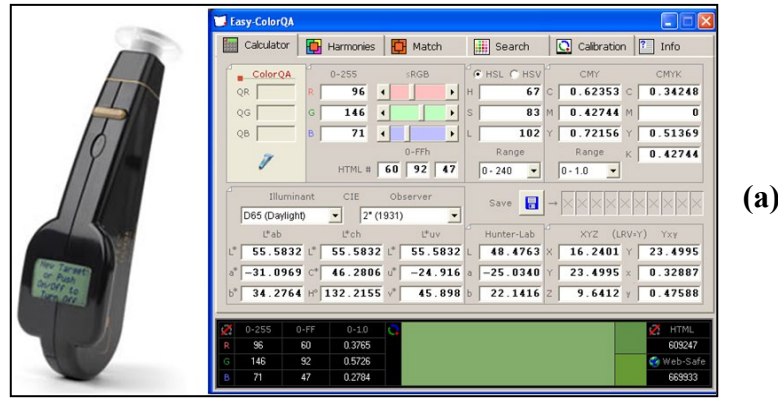
Örnekler	EnvanterBilgileri/ Açıklamalar
ZKT-B1	150100200004, kandil parçası
ZKT-B2	150100200004, kandil parçası
ZKT-B3	150100200004, kandil parçası
ZKT-B4	150100200004, kandil parçası
ZKT-B5	150100200004, kandil parçası
ZKT-B6	150100200004, kandil parçası
ZKT-B7	150100200004, kandil parçası
ZKT-B8	150100200004, kandil parçası
ZKT-B9	150100200004, kandil parçası
ZKT-B10	150100200004, kandil parçası
ZKT-B11	150100200004, kandil parçası
ZKT-B12	150100200004, kandil parçası
ZKT-B13	150100200004, kandil parçası
ZKT-B14	150100200004, kandil parçası
ZKT-B15	170200500007, kandil parçası
ZKT-B16	170200500007, kandil parçası
ZKT-B17	170200500007, kandil parçası
ZKT-B18	170200500007, kandil parçası
ZKT-B19	170200500007, kandil parçası
ZKT-B20	090100200277, kandil parçası
ZKT-B21	090100200277, kandil parçası
ZKT-B22	090100200277, kandil parçası
ZKT-B23	090100200277, kandil parçası
ZKT-B24	170200500002, figürin parçası, figür 37
ZKT-B25	170200500002, figürin parçası, figür 62
ZKT-B26	170200500002, figürin parçası, figür 164
ZKT-B27	170200500002, figürin parçası, figür 93
ZKT-B28	170200500002, figürin parçası, figür 109
ZKT-B29	170200500002, figürin parçası, figür 117
ZKT-B30	150100200005, figürin parçası
ZKT-B31	150100200008, figürin parçası
ZKT-B32	150100200012, figürin parçası
ZKT-B33	140201400056, figürin 1
ZKT-B34	140201400056, figürin 2
ZKT-B35	070500200087, figürin 1
ZKT-B36	060100200319, kandil parçası
ZKT-B37	060100200462, figürin
ZKT-B38	090100200344, kandil parçası

Tablo 1b. Zeugma Kazısı toprak/kil örnekleri

Örnekler	Açıklamalar
ZKT-D1	Toprak/kil
ZKT-D2	Toprak/kil
ZKT-D3	Toprak/kil

Tablo 2. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin hamur renkleri (CIE Lab & Munsell) ve kalınlıkları

Örnekler	Kalınlık (mm)	L	a	B	Munsell
ZKT-B1	5,22	44,09	10,59	20,92	7,5 YR 8/6
ZKT-B2	6,22	45,14	4,71	22,77	7,5 YR 7/6
ZKT-B3	4,34 (8,45 max)	47,48	4,95	14,83	7,5 YR 8/2
ZKT-B4	3,69 (9,62 max)	40,83	8,04	13,87	5 YR 6/1
ZKT-B5	6,92	46,16	4,18	18,28	5 YR 7/6
ZKT-B6	4,93 (7,15 max)	37,30	14,77	21,96	10 R 6/8
ZKT-B7	2,15 (6,12 max)	47,71	11,65	25,89	5 YR 7/4
ZKT-B8	3,70 (5,22 max)	52,45	5,04	22,97	10 YR 8/3
ZKT-B9	5,50	34,40	3,82	17,04	10 YR 7/2
ZKT-B10	5,33	31,67	6,66	19,59	10 YR 7/3
ZKT-B11	3,70	41,96	7,12	19,67	7,5 YR 7/6
ZKT-B12	2,88	38,65	8,89	19,98	5 YR 7/6
ZKT-B13	3,30	48,91	0,81	12,63	2,5 YR 7/2
ZKT-B14	7,74	45,87	1,26	16,61	2015-02/11
ZKT-B15	4,60	40,46	6,23	17,56	7,5 YR 7/4
ZKT-B16	6,53	37,78	2,38	11,84	2,5 Y 7/2
ZKT-B17	5,69	34,02	10,85	17,97	5 YR 6/6
ZKT-B18	5,89	23,43	11,14	15,57	5 YR 5/6
ZKT-B19	4,49	42,02	2,53	14,21	5 Y 7/3
ZKT-B20	7,10	74,69	6,15	17,46	10 YR 7/3
ZKT-B21	6,69	34,40	7,38	17,14	7,5 YR 6/4
ZKT-B22	18,09	39,87	13,42	21,79	7,5 YR 7/4
ZKT-B23	12,41	33,40	8,53	17,04	10 YR 6/4
ZKT-B24	10,48	25,66	7,66	15,24	
ZKT-B25	17,49	41,10	8,68	19,73	
ZKT-B26	8,28	40,71	6,98	20,93	
ZKT-B27	8,78	45,16	14,55	22,52	
ZKT-B28	14,87	43,49	3,38	16,30	
ZKT-B29	12,84	31,94	12,50	21,99	
ZKT-B30	12,38	45,72	7,17	22,46	
ZKT-B31	11,16	40,29	2,47	11,12	
ZKT-B32	11,19	51,69	8,27	26,02	
ZKT-B33	8,31	45,92	10,81	29,19	
ZKT-B34	14,44	38,91	9,91	19,76	
ZKT-B35	16,08	36,21	7,58	20,25	
ZKT-B36	9,96	15,03	1,08	4,85	
ZKT-B37	7,78	34,58	11,10	21,81	
ZKT-B38	14,33	34,88	18,11	22,47	
Ortalama	8,30	40,37	7,67	18,74	

Fig 3: (a) Renk ölçer (b) CIE L*a*b* renk sistemi ve (c) a,b renk değerleri.

Tablo 3a. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin petrografik özellikleri

Seramik Grupları	T (°C)	P (%)	MTA (%)	Kayaç ve Mineraller*	Agrega Boyutu	Kayaç Kökeni
Seramik Gr1	900-950	2	18	Q,Pl,By,Ol,Op	Çok İnce	Bazalt
Seramik Gr2	850-900	3	29	Q,Pl,Py,Op,Ol	İnce	
Seramik Gr3	900-950	4	35	Q,Ç,Pl,By,Py,Op	İnce	
Seramik Gr4	~800	5	35	Q,Ç,Pl,By,Sr,Ms,Py,Op	Orta**	Kumtaşı
Seramik Gr5	~800	3	45	Q,Ç,Pl,By,Sr,Ms,Op	İnce	
Seramik Gr6	800-850	10	45	Q,K,Ç,Pl,By,Py,Op	İnce	

SeramikGr1 : ZKT-B1, ZKT-B2, ZKT-B3, ZKT-B5, ZKT-B6, ZKT-B7, ZKT-B8, ZKT-B19, ZKT-B20, ZKT-B37

Seramik Gr2 : ZKT-B4, ZKT-B33, ZKT-B36

Seramik Gr3 : ZKT-B26, ZKT-B27, ZKT-B29, ZKT-B30, ZKT-B31, ZKT-B32, ZKT-B35, ZKT-B38

Seramik Gr4 : ZKT-B9, ZKT-B15, ZKT-B21

Seramik Gr5 : ZKT-B13, ZKT-B14, ZKT-B24, ZKT-B25

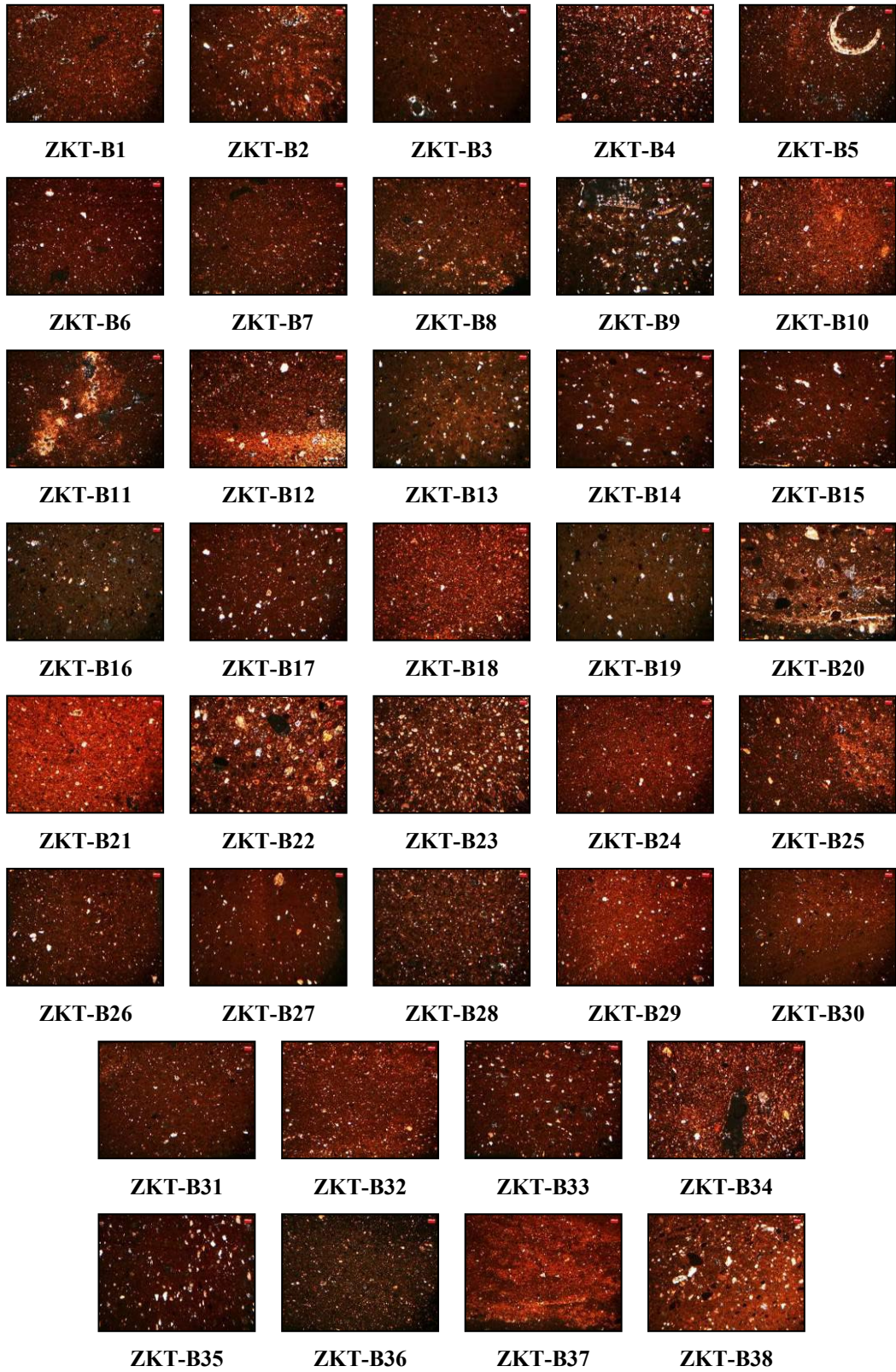
Seramik Gr6 : ZKT-B10, ZKT-B11, ZKT-B12, ZKT-B16, ZKT-B17, ZKT-B18, ZKT-B22, ZKT-B23, ZKT-B28, ZKT-B34

Tablo 3b. Zeugma Kazısı toprak/kil örneklerinin petrografik özellikleri

Toprak Örnekler	Kayaç ve Mineraller*	Kayaç Kökeni
ZKT-D1	Q,Ç,Ms,Py,Op	Killi Kireçtaşı
ZKT-D2	Q,Ç,L,H,An,C,Ks,Op	?
ZKT-D3	Q,K,Ç,Op	?

(*) An: Ankerit, By: Biyotit, C: Kalsit, Ç: Çört, H: Hematit, K: Kireçtaşı, Ks: Kalsedon, L: Limonit, Ms: Muskovit, Ol: Olivin, Op: Opak Mineraller, Pl: Plajiyoklas, Py: Piroksen, Q: Kuvars, Sr: Serizit, MTA: Matriks Toplam Agregat Oranı
 (**) İnce / Orta / İri Boyutlu Agregat (mm) : <0,5 / 0,5-1,0 / >1,0

Fig. 4: Zeugma arkeolojik alanının yakın çevresinden örneklenen toprak/kil örnekler**Fig. 5:** Zeugma arkeolojik alanının yakın çevresinden örneklenen toprak/kil örneklerinin ince kesit optik mikroskop görüntülemeleri

Fig. 6: Zeugma arkeolojik alanından örneklenen seramik örneklerinin ince kesit optik mikroskop görüntülemeleri

Tablo 4a. Zeugma Kazısı toprak/kil örneklerinin PED-XRF analizi sonuçları

Element	Birim	ZKT-D1	ZKT-D2	ZKT-D3	Ortalama
Na ₂ O	%	0,047	0,043	0,043	0,044
MgO		1,27	1,48	2,39	1,72
Al ₂ O ₃		3,65	4,94	10,48	6,36
SiO ₂		18,27	19,92	35,98	24,72
P ₂ O ₅		0,413	0,479	0,071	0,321
SO ₃		0,118	0,123	0,100	0,114
Cl		0,009	0,007	0,0002	0,005
K ₂ O		0,986	1,12	1,21	1,11
CaO		41,86	47,95	27,64	39,15
TiO ₂		0,293	0,313	0,752	0,452
V ₂ O ₅		0,011	0,007	0,024	0,014
Cr ₂ O ₃		0,023	0,020	0,030	0,024
MnO		0,049	0,045	0,102	0,065
Fe ₂ O ₃		2,34	3,03	6,29	3,89
LOI*		30,63	20,33	14,83	21,93
Co		ppm	16,3	12,3	50,8
Ni	76		101,2	121,6	99,6
Cu	30,2		55,4	31	38,9
Zn	52,2		85,2	68	68,5
Ga	6,3		8,5	14,3	9,7
Ge	0,5		0,5	0,4	0,5
As	2,9		1,1	7,1	3,7
Se	0,3		0,6	0,3	0,4
Br	7,9		6,1	5,9	6,6
Rb	25,8		35,8	62,4	41,3
Sr	988,5		982,9	193,6	721,7
Y	9,1		11,5	24,9	15,2
Zr	61,7		98,2	168,4	109,4
Nb	8		13,6	15,2	12,3
Mo	3,6		4,2	2,7	3,5
Cd	1		1,7	0,8	1,2
In	0,9		1	0,8	0,9
Sn	7		7,3	1	5,1
Sb	1,1		1	0,9	1,0
Te	1,3		1,2	1,2	1,2
I	7,4		14,1	6,6	9,4
Cs	5,6		3,6	7,5	5,6
Ba	152,4		112,4	319,5	194,8
La	28		21,3	34,1	27,8
Ce	12		15,4	41,8	23,1
Hf	4,1		4	4,4	4,2
Ta	4,1		5,1	3,9	4,4
W	3,2		3,5	3,2	3,3
Hg	0,9	0,9	0,7	0,8	
Tl	1	1,1	0,9	1,0	
Pb	29,8	43	16,7	29,8	
Bi	0,7	0,8	0,6	0,7	
Th	3,2	1,9	8	4,4	
U	8,6	33,2	7,9	16,6	

(*) LOI: Yüksek Sıcaklık Fırınında 950°C'de Kızdırma ile Ağırlık Kaybı (Loss on Ignition)

Tablo 4b. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin PED-XRF analizi sonuçları

Element	Birim	ZKT-B5	ZKT-B6	ZKT-B7	ZKT-B12	ZKT-B14	ZKT-B15
Na ₂ O	%	0,055	0,054	0,053	0,051	0,053	0,055
MgO		5,08	5,30	5,40	3,87	5,68	4,79
Al ₂ O ₃		11,69	11,39	10,74	8,85	12,20	10,31
SiO ₂		44,92	45,57	45,99	39,33	47,61	42,50
P ₂ O ₅		0,230	0,213	0,284	0,312	0,193	0,250
SO ₃		0,132	0,175	0,143	0,360	0,164	0,144
Cl		0,049	0,036	0,011	0,014	0,008	0,017
K ₂ O		1,92	1,85	2,24	2,02	1,95	1,82
CaO		15,77	13,99	14,73	18,91	14,43	14,67
TiO ₂		0,778	0,772	0,730	0,688	0,759	0,757
V ₂ O ₅		0,025	0,018	0,024	0,020	0,034	0,023
Cr ₂ O ₃		0,045	0,048	0,052	0,051	0,049	0,059
MnO		0,152	0,153	0,148	0,123	0,156	0,148
Fe ₂ O ₃		8,21	8,01	8,06	6,47	8,44	7,93
LOI*		10,63	12,48	11,03	18,93	8,63	16,83
Co		ppm	51	71,3	47,3	43,9	84
Ni	244,5		239,4	274,3	191,2	313,1	261,3
Cu	45,6		49,4	47,9	40,8	54,6	48,6
Zn	99,1		88	99	86,8	88	85,6
Ga	15,3		16,2	16,1	13,4	16,8	15,8
Ge	1,4		0,5	1	2	1,9	0,5
As	7,6		9,2	11,4	9,5	7,4	7,9
Se	0,3		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Br	3,2		3,3	1,7	2,5	1,1	2,4
Rb	65,4		59,5	55,6	42	66,7	54,6
Sr	449,8		431,9	469,9	538,8	473,6	471,6
Y	24,2		23	23,2	18,7	22,2	22,1
Zr	133		146	140,3	137,2	139,8	152,8
Nb	14,3		13,3	15,9	13,3	12,7	4,2
Mo	2,5		3,7	2,6	3	3,3	3,4
Cd	0,8		0,9	0,9	0,5	0,9	0,9
In	0,8		0,9	0,8	0,8	0,9	1
Sn	2,4		3,1	2,7	1	1,7	2,6
Sb	0,9		1	0,9	0,9	0,6	1,1
Te	1,2		1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
I	2,2		2,2	2,1	2,5	2,1	2,5
Cs	3,7		3,7	3,6	3,6	5,3	4,3
Ba	514,1		531,5	463,4	438,3	391,2	426,1
La	32,5		19,6	28,5	7,4	37,2	27
Ce	30,6		55	43,8	31,8	50,6	56,6
Hf	4,3		4,1	3,3	4,8	4,2	4
Ta	7		4,9	5,1	4,5	5,4	5
W	4,1		3,8	4,2	3,7	4,4	4,1
Hg	1		0,9	0,8	0,8	0,9	0,9
Tl	1		0,9	1	0,9	1	1
Pb	17,7	20,1	31,6	20,6	23,9	23,1	
Bi	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	
Th	7,1	3,7	4,1	5,2	4,8	3,9	
U	7,7	8,7	7,9	8,2	8,8	8,4	

(*) LOI: Yüksek Sıcaklık Fırınında 950°C'de Kızdırma ile Ağırlık Kaybı (Loss on Ignition)

Tablo 4b. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin PED-XRF analizi sonuçları (devam)

Element	Birim	ZKT-B16	ZKT-B19	ZKT-B20	ZKT-B21	ZKT-B23	ZKT-B25
Na ₂ O	%	0,053	0,360	0,047	0,046	0,045	0,052
MgO		6,19	5,35	2,24	2,48	3,06	5,47
Al ₂ O ₃		11,53	10,73	7,05	7,10	7,62	9,78
SiO ₂		48,00	46,33	38,89	40,10	44,62	42,87
P ₂ O ₅		0,275	0,210	0,385	0,213	0,222	0,256
SO ₃		0,100	0,162	0,290	0,146	0,158	0,259
Cl		0,008	0,0002	0,010	0,009	0,018	0,012
K ₂ O		2,07	1,05	1,19	1,30	1,35	2,12
CaO		16,14	21,16	24,61	23,74	18,61	15,01
TiO ₂		0,742	0,798	0,587	0,550	0,571	0,728
V ₂ O ₅		0,027	0,028	0,012	0,019	0,016	0,025
Cr ₂ O ₃		0,058	0,056	0,049	0,037	0,057	0,051
MnO		0,152	0,153	0,137	0,108	0,160	0,140
Fe ₂ O ₃		8,24	8,22	5,43	4,81	6,03	7,38
LOI*		6,83	5,83	18,93	18,94	17,33	15,98
Co	ppm	50,3	54,9	25,3	42,5	37,2	57
Ni		316,1	265,9	177,4	155,3	245,5	264,1
Cu		45	51	45,4	43,5	47,8	51,7
Zn		72,6	76,6	76	72,9	80,1	94,9
Ga		16,4	16,2	11	10,7	11,5	13,3
Ge		1,5	0,5	0,5	0,4	1,6	1,2
As		5,9	4	2	4,1	7	8,5
Se		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Br		0,3	1,6	2,6	6,8	2,6	1,2
Rb		59,6	60,1	33,8	26	35,3	49
Sr		452,3	560,6	670,9	548,4	504,4	418,9
Y		21,9	22,2	19,6	17,4	19,1	19,2
Zr		136,2	159,2	89,5	90,5	91,6	120,4
Nb		14,6	18	9,2	14,1	11,9	10,2
Mo		3,5	4	3,2	3,7	3,1	3,1
Cd		0,9	1	0,9	0,7	0,9	0,8
In		0,8	1	0,9	0,9	0,8	0,7
Sn		4,7	2,8	31,5	1	1,9	2,6
Sb		2,1	1	0,4	0,9	0,8	1,4
Te		1,2	1,3	1,3	1,2	1,1	0,6
I		2,2	2,2	2,3	2,1	2,1	2,1
Cs		3,7	3,7	3,6	6,1	3,6	3,5
Ba		389,2	334,4	431	299,9	408,8	379,5
La		28,2	22,7	25,8	32,2	22,8	19,4
Ce		32	30,2	34,5	25,2	41,7	33,1
Hf		3,7	4,2	4,8	3,8	3,3	3,8
Ta		5,3	5,5	4,9	4,6	4,9	5
W		4,4	4,3	3,7	3,6	3,9	3,9
Hg		0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Tl		1	1,1	1,2	0,9	0,9	1
Pb		14,4	4,6	168,1	8,7	23,5	24,3
Bi		0,7	0,7	1	0,6	0,6	1,3
Th		2,5	6,4	4	3,2	2,3	1,9
U	9,4	9,7	9,5	9,7	8	8,8	

(*) LOI: Yüksek Sıcaklık Fırınında 950°C'de Kızdırma ile Ağırlık Kaybı (Loss on Ignition)

Tablo 4b. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin PED-XRF analizi sonuçları (devam)

Element	Birim	ZKT-B27	ZKT-B28	ZKT-B31	ZKT-B34	ZKT-B35	ZKT-B36	
Na ₂ O	%	0,055	0,053	0,053	0,053	0,053	0,054	
MgO		5,30	4,16	5,51	4,63	5,88	3,82	
Al ₂ O ₃		11,64	10,58	10,45	9,70	11,11	8,62	
SiO ₂		46,81	44,53	44,60	40,91	45,66	36,25	
P ₂ O ₅		0,275	0,336	0,331	0,319	0,298	0,132	
SO ₃		0,173	0,165	0,159	0,213	0,223	0,158	
Cl		0,014	0,005	0,013	0,007	0,011	0,017	
K ₂ O		2,21	1,77	1,80	1,71	2,15	1,68	
CaO		12,49	15,42	14,10	15,37	11,74	23,01	
TiO ₂		0,763	0,935	0,692	0,747	0,696	0,657	
V ₂ O ₅		0,022	0,034	0,015	0,023	0,020	0,021	
Cr ₂ O ₃		0,049	0,060	0,060	0,060	0,049	0,036	
MnO		0,141	0,157	0,149	0,144	0,148	0,144	
Fe ₂ O ₃		8,38	8,05	8,08	7,48	8,19	7,42	
LOI*		11,48	14,02	13,92	18,83	13,83	18,01	
Co		ppm	65,2	60,1	68,1	41	72,9	57,2
Ni			282,6	256,9	320,1	214,8	340,5	226,2
Cu	45,5		45,3	45,8	45,7	47,4	51,2	
Zn	89,2		82,3	91,1	80,5	97,7	85,3	
Ga	17,7		15,2	15,8	16,1	17,5	15,5	
Ge	1,9		0,8	1,3	1	0,5	1,7	
As	9,9		10,2	7	8,8	10,8	7,8	
Se	0,3		0,3	0,3	0,6	0,3	0,3	
Br	1,3		1	1,3	0,6	1	2,2	
Rb	64,9		47	58,8	50	61,6	50,4	
Sr	440,3		423,8	448,9	443,5	418,2	462	
Y	22,9		21,8	21,4	20,4	20,1	20,2	
Zr	145,8		145,6	124,6	137,6	131,5	122,5	
Nb	11,7		24	15,1	17,4	6,6	15,1	
Mo	2,7		4,1	3,6	4,1	3,9	2,8	
Cd	1		1	1	1,5	0,9	0,9	
In	0,9		1	0,9	1,6	0,9	0,9	
Sn	1,1		2,9	2,3	2,3	2,3	6,1	
Sb	1		1,4	1,2	1	1,1	1,2	
Te	1,3		1,3	1,3	1,2	1,3	1,5	
I	2,3		2,1	2,2	2,1	2,2	2,7	
Cs	4,2		3,7	4	3,9	3,4	4,9	
Ba	418,6		369,9	456,8	393,2	518,9	454	
La	36,5		24,3	20	26,8	28,5	25,4	
Ce	41,5		52,5	52,8	45,2	51,7	49,3	
Hf	5,7		3,4	3,7	8,9	3,8	4	
Ta	5		5	5,1	9,7	5,1	4,9	
W	4,2		4	4,3	8	4,3	3,9	
Hg	0,9		0,9	0,9	1,9	0,8	0,9	
Tl	1		1	0,9	1,9	0,4	0,9	
Pb	23,1		10,8	19,7	15,2	21,4	28,4	
Bi	0,7	0,7	0,6	1,5	0,7	0,7		
Th	6,1	3,8	3,5	5,7	4,3	3,4		
U	9,2	20,3	9,5	14,7	8,9	7,5		

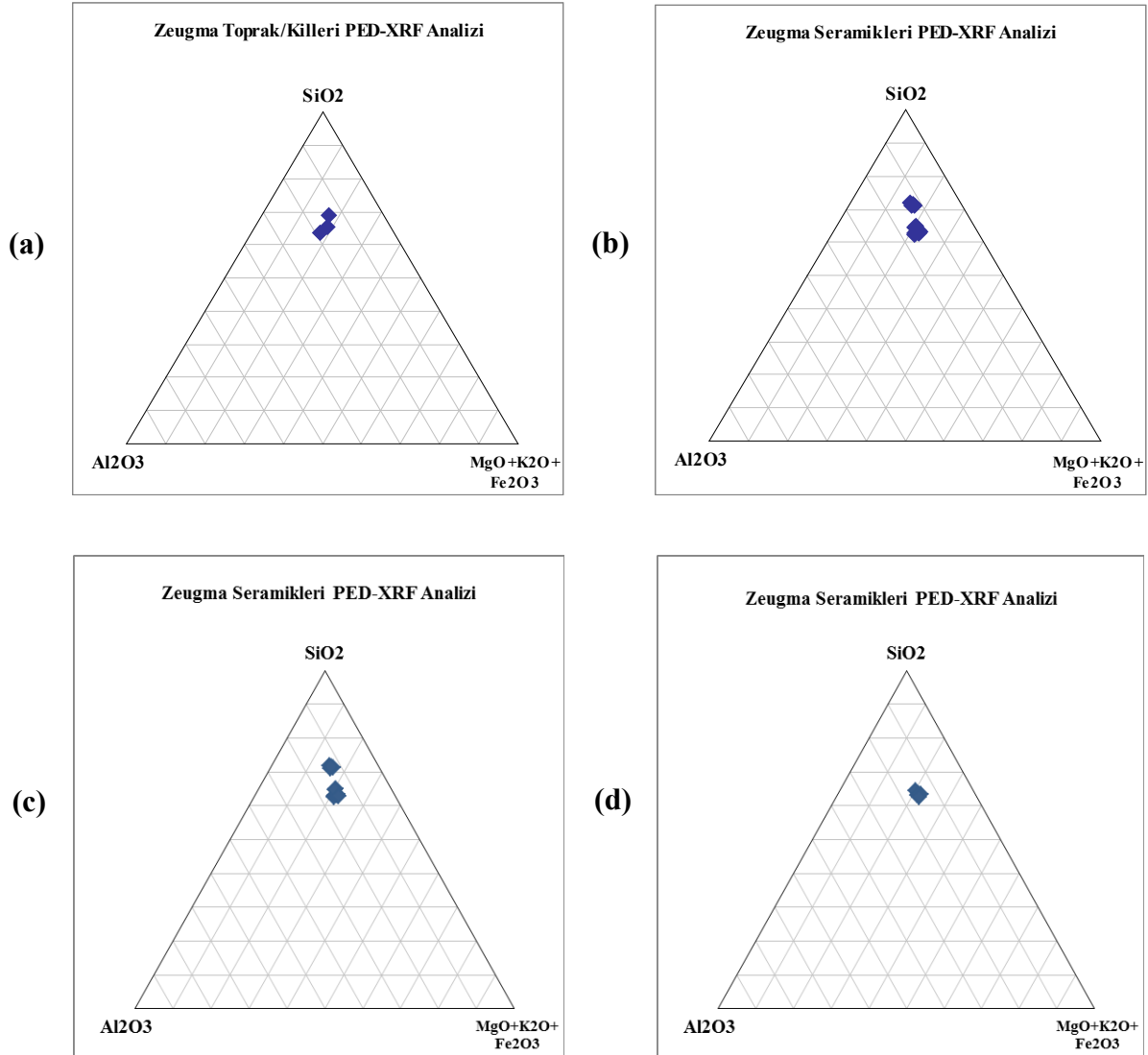
(*) LOI: Yüksek Sıcaklık Fırınında 950°C'de Kızdırma ile Ağırlık Kaybı (Loss on Ignition)

Tablo 4b. Zeugma Kazısı seramik örneklerinin PED-XRF analizi sonuçları (devam)

Element	Birim	ZKT-B38	Kandil Ortalama	Figürin Ortalama	Genel Ortalama
Na ₂ O	%	0,043	0,075	0,053	0,068
MgO		2,76	4,31	5,16	4,58
Al ₂ O ₃		6,28	9,55	10,54	9,86
SiO ₂		36,54	42,82	44,23	43,26
P ₂ O ₅		0,208	0,240	0,302	0,260
SO ₃		0,127	0,174	0,199	0,182
Cl		0,013	0,016	0,010	0,014
K ₂ O		0,86	1,64	1,96	1,74
CaO		25,26	18,85	14,02	17,32
TiO ₂		0,506	0,684	0,760	0,708
V ₂ O ₅		0,016	0,022	0,023	0,022
Cr ₂ O ₃		0,035	0,049	0,054	0,051
MnO		0,083	0,140	0,147	0,142
Fe ₂ O ₃		4,57	7,06	7,93	7,33
LOI*		22,44	14,37	14,68	14,47
Co		ppm	44,9	51,8	60,7
Ni	173,7		237,2	279,8	250,7
Cu	37,1		46,8	46,9	46,8
Zn	67		82,8	89,3	84,9
Ga	12,6		14,4	15,9	14,9
Ge	0,4		1,1	1,1	1,1
As	3,8		6,7	9,2	7,5
Se	0,3		0,3	0,4	0,3
Br	3		2,6	1,1	2,1
Rb	25,3		48,8	55,2	50,8
Sr	583,7		509,1	432,3	484,8
Y	17,9		20,9	21,0	20,9
Zr	79,1		124,4	134,3	127,5
Nb	9,7		12,8	14,2	13,2
Mo	3,2		3,2	3,6	3,3
Cd	0,9		0,9	1,0	0,9
In	0,8		0,9	1,0	0,9
Sn	4,3		5,1	2,3	4,2
Sb	0,9		1,0	1,2	1,0
Te	1,2		1,3	1,2	1,2
I	2,1		2,3	2,2	2,2
Cs	2,8		4,0	3,8	4,0
Ba	401,7		421,8	422,8	422,1
La	7,4		24,4	25,9	24,9
Ce	15,6		38,2	46,1	40,7
Hf	3,5		4,0	4,9	4,3
Ta	4,3		5,1	5,8	5,3
W	3,6		4,0	4,8	4,2
Hg	0,8		0,9	1,0	0,9
Tl	0,9		1,0	1,0	1,0
Pb	14,8		30,7	19,1	27,1
Bi	0,6		0,7	0,9	0,7
Th	0,8		4,0	4,2	4,0

U	8,4	8,6	11,9	9,6
---	-----	-----	------	-----

(*) LOI: Yüksek Sıcaklık Fırınında 950°C'de Kızdırma ile Ağırlık Kaybı (Loss on Ignition)

Fig. 7: Zeugma Kazısı (a) toprak/kil, (b) seramik – genel, (c) seramik – kandil ve (d) seramik - figürin örneklerinin PED-XRF analizi ile belirlenen ana element içeriklerine göre yapılan gruplandırmalar (Triangle Plotting)

YAZIM KURALLARI

1. Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], yılda bir kez aralık ayında yayınlanır.
2. Gönderilen makaleler daha önce bir yerde yayınlanmamış olmalıdır.
3. Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], değerlendirmede çift taraflı kör hakemlik süreci uygulamaktadır.
4. Makaleler ilk incelemeden sonra iki hakeme gönderilecektir. Hakemler tarafından sunulan rapora göre, yazılar yayınlanmak üzere kabul edilebilir, düzeltmeler talep edilebilir, yazılar reddedilebilir veya üçüncü hakeme gönderilebilir.
5. Makaleler Türkçe ve İngilizce yazılabilir.
6. Makale online sistem (DergiPark) aracılığıyla dergi editörlüğüne gönderilmelidir.
7. Yazarlar telif hakkı devir formunu onaylamalıdır.
8. Dergide yer alan yazılardan doğacak her türlü sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
9. Makaleler için intihal programı kullanılacaktır.
10. Makaleler Microsoft Word programında yazılmalıdır.
11. Makaleler Times New Roman tipinde yazılmalıdır.
12. Başlık sayfanın ortasında 14 Punto (Türkçe ve İngilizce alt alta büyük harflerle), Metin yazısı 12 punto, dipnotlar 10 punto olmalıdır.
13. **Özet:** Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden en az 150, en fazla 250 kelimedenden oluşan Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
Anahtar Kelimeler: Özeti altında, en az 5, en çok 8 sözcükten oluşan anahtar kelimeler mutlaka verilmelidir. Anahtar kelimelerin ilk harfleri büyük yazılmalıdır ve aralarında virgül kullanılmalıdır.
14. Noktalama işaretlerinden sonra bir boşluk bırakılmalıdır (Ölçülerde kullanılan 'Virgül' hariç (Örnek: 5,5 cm)).
15. Sayfa formatı; A4, kenar boşlukları (normal) (üst, alt, sol, sağ 2,5 cm) olmalıdır.
16. Paragraf Satır Aralığı 1,5 olmalıdır.
17. Fotoğraflar ve çizimler vd. 300 dpi çözünürlükte ve TIFF formatında olmalıdır.

18. Tüm resim, çizim, levha ve haritalar için sadece “Fig.” kısaltması kullanılmalıdır.
19. Seramikler yayında kullanması istendiği şekliyle toplu ve tek tek gönderilmelidir.
20. Seramiklerin çizimleri yanına mümkün oldukça fotoğrafları da gönderilmelidir.
21. İlk dipnotta yazar kurum bilgisi, e-posta adresi ve ORCID (Open Researcher and Contributor ID) numarası eklenecektir.
22. Dipnotlar her sayfanın altında verilmelidir.
23. İtalik karakter sadece eski diller (Örn. Latince, Akkadca) için kullanılacaktır.

Dipnot Gösterimi ve Örnekleri

Dipnotlar: Soyad tarih, sayfa.

Tek Yazarlı metinler: Akurgal 1942, 95.

Çift Yazarlı metinler: Ökse & Görmüş 2012, 70.

Üç veya daha fazla yazarlı metinler: Yılmaz vd. 2017, 450.

Dipnotta figür, levha, katalog gösterimi: Soyad tarih, sayfa, levha ya da figür.

Işıklı 1998, 23, Plate 8, Cat. No. 15.

Yılmaz & Ergürer 2012, 23, Plate 8.

Yılmaz vd. 2012, 23, Levha 8, Kat. No. 3.

Yazara ait aynı yılda yayımlanmış farklı yayınlarının dipnotta gösterimi:

Hayes 1980a, 13.

Hayes 1980b, 60.

Kaynakça Gösterimi ve Örnekleri

Kitap:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Kitap başlığı. Basım Yeri: Yayınevi.

Ökse 2012

Ökse, A. T. (2012). Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek: Teknik Özellikler, Biçimler, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca Terimler. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Sürelî yayın:

Yazar vd. Yıl

Yazar, A. A., Yazar, B. B., & Yazar, C. C. (Yayın Yılı). Makale başlığı. Dergi adı, cilt numarası (sayı numarası), sayfa aralığı.

Hayes 1967

J. W. Hayes. (1967). North Syrian Mortaria. *Hesperia*, 36(4), 337-347.

Başaran & Ergürer

Başaran, C., & Ergürer, H. E. (XX). Parion Odeion'u (Bouleuterion) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler. *OLBA*, XX, 245-290.

Gabler vd. 2009

Gabler, D., Hárshgyi, P., Lassányi, G., & Vámos, P. (2009). Eastern Mediterranean Import and Its Influence on Local Pottery in Aquincum. *Acta Archeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 60, 51-72.

Ceviri:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Kitap başlığı. (Çev. Çeviren Yazar), Basım Yeri: Yayınevi.

Boardman 2003

Boardman, J. (2003). Siyah Figürlü Atina Vazoları. (Çev. G. Ergin), İstanbul: Homer Kitabevi.

Kitap Bölümü ve Editörlü Yayın:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yıl). "Yayın başlığı", Editör(ler) (Ed(s).), Kitap başlığı. Basım Yeri: Yayınevi, Sayfa aralığı.

Ergürer 2013

Ergürer, H. E. (2013). "Tiyatro", C. Başaran (Ed.), Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion. Ankara, 77-86.

Ergürer 2014

Ergürer, E. (2014). "Late Roman Light Coloured Ware from Parion", H. Meyza & K. Domzalski (Eds.), Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of The Aegean Coast Of Anatolia, Their Production, Imitation and Use. Warsaw, 175-192.

Türker 2022

Türker, A. (2022). “Kuzey-Orta Anadolu’nun MÖ 3. Binyıldaki Görünümü Üzerine Kısa Notlar”, A. Türker, M. Işıklı, E. Fidan & M. A. Yılmaz (Eds.), MÖ III. Binyılda Anadolu. İstanbul: Ege Yayınları, 325-334.

Kongre, Sempozyum, Bildiri

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yıl). “Yayın başlığı”, Editör(ler) (Ed(s).), Kitap başlığı. (Sempozyum-Kongre Tarih) Basım Yeri: Yayınevi, Sayfa aralığı.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). “LR2: a Container for the Military annona on the Danubian Border?”, S. Kingsley & M. Decker (Eds.), Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity, (29th May, 1999) Oxford: Oxbow Books. 129-166.

Matsumura 2020

Matsumura K. (2020). “Büklükale Kazısı 2018”, 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, (Diyarbakır, 17-21 Haziran 2019), Ankara, 35-48.

Tez

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Tez başlığı. (Doktora veya Yüksek Lisans Tezi), Üniversite, Enstitü, Şehir.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). Parion Roma Seramikleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

Çevrimiçi Kaynak

Çevrimiçi kaynak başlığı. Web url (Alıntı tarihi, varsa DOI numarası).

Levantine Ceramics Project. <https://www.levantineceramics.org/wares> (13.12.2023).

Yayın Kısaltmaları

Sürelî yayın ve kitap serilerinin kısaltmaları için yararlı linkler:

<https://www.ajaonline.org/submissions/journals-series>

<http://www.tayproject.org/bibkisaltma.html>

Örnek:

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
AJA	American Journal of Archaeology
Bibla	The Biblical Archaeologist
BiOr	Bibliotheca Orientalis
LRCW 1	Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphores in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, Ed. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigos, M.S. Cau Ontiveros, BAR- IS 1340, The Basingstoke Press, England 2005
RIC	The Roman Imperial Coinage
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
ZfA	Zeitschrift für Archäologie

Diğer Kısaltma Örnekleri:

Arş.	: Arşiv	Arch.	: Archive
Bkz.	: Bakınız		
Çev.	: Çeviren	Trans.	: Translate
Dn.	: Dipnot	Fn.	: Footnote
Ed. / Eds	: Editör (ler)	Ed. / Eds	: Editor (s)
Env. No.	: Envanter Numarası	Inv. No.	: Inventory Number
Kat. No.	: Katalog Numarası	Cat. No.	: Catalogue Number
Lev.	: Levha	Pl.	: Plate
MÖ	: Milattan Önce	BC	: Before Christ
MS	: Milattan Sonra	AD	: After Date
Res.	: Resim		
vb.	: ve benzeri	i.a.	: inter altri=among others
vd.	: ve diğerleri	et al.	: et alii

WRITING RULES

1. Ceramic Research Journal [SRMKA] is published annually in December.
2. Submitted articles must not have been published elsewhere before.
3. Ceramic Research Journal [SRMKA] employs a double-blind peer review process during evaluation.
4. After the initial review, articles will be sent to two reviewers. Based on the reports provided by the reviewers, articles may be accepted for publication, require revisions, be rejected, or sent to a third reviewer.
5. Articles can be written in Turkish and English.
6. Articles should be submitted to the journal editorial team through the online system (DergiPark).
7. Authors must approve the copyright transfer form.
8. Any responsibility arising from the articles published in the journal belongs to the author(s).
9. Plagiarism detection software will be used for articles.
10. Articles must be written in Microsoft Word.
11. Times New Roman font should be used for articles.
12. The title should be in the center of the page in 14-point font (uppercase for both Turkish and English), Text should be in 12-point font, and footnotes should be in 10-point font.
13. Abstract: At the beginning of the article, there should be a Turkish and English abstract of at least 150 to a maximum of 250 words summarizing the topic.
Keywords: Below the abstract, at least 5 and at most 8 keywords, consisting of 5-8 words, must be provided. The initial letters of keywords should be capitalized, and commas should be used between them.
14. A space should be left after punctuation marks (except for the comma used in measurements (e.g., 5,5 cm)).
15. Page format should be A4, with margins (normal) (top, bottom, left, right 2,5 cm).

16. Paragraph line spacing should be 1,5.
17. Photos and drawings, etc., should have a resolution of 300 dpi and be in TIFF format.
18. Only the abbreviation "Fig." should be used for all pictures, drawings, plates, and maps.
19. Ceramics should be submitted as a whole and individually in the form they are intended to be used in the publication.
20. Drawings of ceramics should be accompanied by their photos whenever possible.
21. The first footnote should include author institution information, email address, and ORCID (Open Researcher and Contributor ID) number.
22. Footnotes should be provided at the bottom of each page.
23. Italic characters will only be used for ancient languages (e.g., Latin, Akkadian).

Footnote Presentation and Examples

Footnotes: Last name, year, page.

Single-Author Texts: Akurgal 1942, 95.

Two-Author Texts: Ökse and Görmüş 2012, 70.

Texts with Three or More Authors: Yılmaz et al. 2017, 450.

Footnote Presentation for Figures, Plates, Catalogs: Author's Last name, year, page, plate or figure.

Işıklı 1998, 23, Plate 8, Cat. No. 15.

Yılmaz and Ergürer 2012, 23, Plate 8.

Yılmaz et al. 2012, 23, Lev. 8, Cat. No. 3.

Presentation of different publications by the same author in the same year:

Hayes 1980a, 13.

Hayes 1980b, 60.

Bibliographic Citation and Examples:

Book:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Book. Place of Publication: Publisher.

Ökse 2012

Ökse, A. T. (2012). Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek: Teknik Özellikler, Biçimler, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca Terimler. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Periodical Publication:

Author Year

Author, A. A., Author, B. B., & Author, C. C. (Year of publication). Title of the article. Journal Name, Volume Number (Issue Number), Page Range.

Hayes 1967

J. W. Hayes. (1967). North Syrian Mortaria. *Hesperia*, 36(4), 337-347.

Başaran & Ergürer

Başaran, C., & Ergürer, H. E. (XX). Parion Odeion'u (Bouleuterion) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler. *OLBA*, XX, 245-290.

Gabler vd. 2009

Gabler, D., Hárshgyi, P., Lassányi, G., & Vámos, P. (2009). Eastern Mediterranean Import and Its Influence on Local Pottery in Aquincum. *Acta Archeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 60, 51-72.

Translation:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Book. (Trans. Translator's Name), Place of Publication: Publisher.

Boardman 2003

Boardman, J. (2003). *Siyah Figürlü Atina Vazoları*. (Çev. G. Ergin), İstanbul: Homer Kitabevi.

Book Chapter and Edited Publication:

Author Year

Author, A. A. (Year). "Title of the Chapter", Editor(s) (Ed(s).), Title of the Book. Place of Publication: Publisher, Page Range.

Ergüerer 2013

Ergüerer, H. E. (2013). "Tiyatro", C. Başaran (Ed.), Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion. Ankara, 77-86.

Ergüerer 2014

Ergüerer, E. (2014). "Late Roman Light Coloured Ware from Parion", H. Meyza & K. Domzalski (Eds.), Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of The Aegean Coast Of Anatolia, Their Production, Imitation and Use. Warsaw, 175-192.

Türker 2022

Türker, A. (2022). "Kuzey-Orta Anadolu'nun MÖ 3. Binyıldaki Görünümü Üzerine Kısa Notlar", A. Türker, M. Işıklı, E. Fidan & M. A. Yılmaz (Eds.), MÖ III. Binyılda Anadolu. İstanbul: Ege Yayınları, 325-334.

Conference, Symposium, Paper:

Author Year

Author, A. A. (Year). "Title of the Paper", Editor(s) (Ed(s).), Title of the Proceedings. (Symposium-Conference Date) Place of Publication: Publisher, Page Range.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). "LR2: a Container for the Military annona on the Danubian Border?", S. Kingsley & M. Decker (Eds.), Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity, (29th May, 1999) Oxford: Oxbow Books. 129-166.

Matsumura 2020

Matsumura K. (2020). "Büklükale Kazısı 2018", 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, (Diyarbakır, 17-21 June 2019), Ankara, 35-48.

Thesis:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Thesis. (Ph.D. or Master's Thesis), University, Institute, City.

Ergüerer 2012

Ergüerer, H. E. (2012). Parion Roma Ceramics. (Unpublished doctoral dissertation), Atatürk University, Institute of Social Sciences, Department of Classical Archaeology, Erzurum.

Online Source:

Title of the online source. Web url (Access date, if available, DOI number).

Levantine Ceramics Project. <https://www.levantineceramics.org/wares> (Accessed on 13.12.2023).

Publication Abbreviations

Useful links for abbreviations of periodicals and book series:

<https://www.ajaonline.org/submissions/journals-series>

<http://www.tayproject.org/bibkisaltma.html>

Examples:

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
AJA	American Journal of Archaeology
Bibla	The Biblical Archaeologist
BiOr	Bibliotheca Orientalis
LRCW 1	Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphores in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, Ed. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigos, M.S. Cau Ontiveros, BAR- IS 1340, The Basingstoke Press, England 2005
RIC	The Roman Imperial Coinage
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
ZfA	Zeitschrift für Archäologie

Other Abbreviation Examples:

Arş.	: Arşiv	Arch.	: Archive
Bkz.	: Bakınız		
Çev.	: Çeviren	Trans.	: Translate
Dn.	: Dipnot	Fn.	: Footnote
Ed. / Eds	: Editör (ler)	Ed. / Eds	: Editor (s)
Env. No.	: Envanter Numarası	Inv. No.	: Inventory Number
Kat. No.	: Katalog Numarası	Cat. No.	: Catalogue Number
Lev.	: Levha	Pl.	: Plate

MÖ	: Milattan Önce	BC	: Before Christ
MS	: Milattan Sonra	AD	: After Date
Res.	: Resim		
vb.	: ve benzeri	i.a.	: inter altri=among others
vd.	: ve diğerleri	et al.	: et alii

SERAMİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF CERAMIC RESEARCH

e-ISSN: 2687-5683

www.srmka.com